INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
"COSTIN C. KIRIȚESCU"

TEZAUR

Volumul I

Academia Română

CENTRUL DE INFORMARE ŞI DOCUMENTARE ECONOMICĂ

INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
“COSTIN C. KIRIȚESCU”

TEZAUR

1990

vol. I

Centrul de Informare
şi Documentare Economică

Bucureşti, România

Editor: Valeriu IOAN-FRANC

Prezentare grafică, machetare şi tehnoredactare: Luminiţa LOGIN,
Victor PREDA, Nicolae LOGIN, Mihaela PINTICĂ

Redactori: Aida SARCHIZIAN, Anca CODIRLĂ, Mircea FÂŢĂ,
Paula NEACŞU, Adelina BIGICĂ

Coperta: Nicolae LOGIN

Culegere text: Ortansa CIUTACU, Carmen DIŢULESCU,
Tamara BĂILEŞTEANU, Mirela AGAPI, Daniela POENARU,
Alexandra PURCĂREA, Valerica NEACŞU Miruna MAYER

Toate drepturile asupra acestei ediţii aparţin Institutului Naţional de Cercetări Economice
“Costin C. Kiriţescu”. Reproducerea, fie şi parţială şi pe orice suport, este interzisă
fără acordul prealabil al editorului, fiind supusă prevederilor legii drepturilor de autor.

ISBN 978-973-159-133-9

INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI
ECONOMICE “COSTIN C. KIRIȚESCU”

TEZAUR

1990

vol. I

ACADEMIA ROMÂNĂ

CENTRUL DE INFORMARE ŞI DOCUMENTARE ECONOMICĂ

SUMAR
volumul I

CAIET DE LUCRU NR. 1 / 1990 _____ 1

PROBLEME ŞI PROPUNERI
rezultate din dezbaterea organizată
în cadrul Institutului de Economie Națională 5

INSTITUTUL DE CERCETARE A RELAȚIILOR INTERRAMURI
ŞI A STRUCTURILOR INDUSTRIALE

Sinteza problemelor restructurării şi dezvoltării industriei româneşti 27
1. Cu privire la structura producției industriale 27
2. Cu privire la investiții, fonduri fixe şi capacități de producție 28
3. Cu privire la resursele de materii prime şi energetice 29
4. Cu privire la potențialul de cercetare ştiințifică şi dezvoltare tehnologică 31
5. Cu privire la competitivitatea şi promovarea schimburilor economice internaționale 32
6. Cu privire la protecția mediului înconjurător 34
7. Cu privire la mecanismul de funcționare a industriei 34

INSTITUTUL DE FINANȚE, PREȚURI ŞI PROBLEME VALUTARE

Sinteza discuțiilor privind strategia dezvoltării economice a României 38
I. Măsuri necesare în perioada imediat următoare 38
II. Direcții de acțiune în perioada de tranziție 42

INSTITUTUL DE PROGNOZĂ ECONOMICĂ

Concepții privind dezvoltarea economică şi socială a României 44

INSTITUTUL DE ECONOMIE MONDIALĂ

Direcții de acțiune pe termen mediu şi lung pentru restructurarea economică 62
I. Propuneri pentru organizarea şi desfăşurarea activității de comerț exterior 64
II. Structura comerțului exterior 66
III. Forme de comerț exterior 66
IV. Orientare geografică 67
V. Organizații şi organisme economice internaționale 68
VI. Instrumente de politică comercială şi valutară 68

VII. Alte aspecte 69
VIII. Propuneri de măsuri imediate 69

INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂȚII VIEȚII

Probleme ale strategiei dezvoltării economiei româneşti – Sinteză 71
A. Comerț interior şi servicii 71
B. Turismul şi calitatea vieții 75

INSTITUTUL DE ECONOMIE AGRARĂ

Restructurarea agriculturii şi restructurarea gândirii în domeniul economiei agrare 81

CAIET DE LUCRU NR. 2 / 1990 _____ 83

INSTITUTUL DE CERCETARE A RELAȚIILOR INTERRAMURI ŞI A STRUCTURILOR INDUSTRIALE

Concepția privind restructurarea economiei naționale 87
I. Obiectivul şi principiile restructurării economiei 88
II. Schimbări structurale pe sectoare macroeconomice 90

INSTITUTUL DE ECONOMIE AGRARĂ

Restructurarea agriculturii şi a mediului rural 116
I. Introducere: necesitatea unei abordări globale 116
II. Etapa măsurilor imediate 118
III. Etapa măsurilor de tranziție 119
IV. Etapa măsurilor pe termen lung pentru participarea agriculturii la realizarea economiei optimale 121

INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂȚII VIEȚII – Centrul de Cercetări Turistice

Strategia dezvoltării turismului românesc - Proiect 122
Strategia generală 123

INSTITUTUL DE ECONOMIE NAȚIONALĂ

Proprietatea 132
Concepția asupra economiei optimale 134

INSTITUTUL DE PROGNOZĂ ECONOMICĂ

Cu privire la planificare 137

INSTITUTUL DE FINANȚE, PREȚURI ŞI PROBLEME VALUTARE

I. Finanțe – credit – buget 143

II. Preţuri 148

INSTITUTUL DE CERCETARE A RELAŢIILOR INTERRAMURI
ŞI A STRUCTURILOR INDUSTRIALE

Organizarea şi conducerea industriei..... 150

INSTITUTUL DE ECONOMIE MONDIALĂ

Relaţii economice externe 156

INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂŢII VIEŢII

I. Considerente generale 170
II. Probleme de cercetat 173

INSTITUTUL DE ECONOMIE NAŢIONALĂ

Puncte de vedere asupra strategiei în domeniul protecţiei mediului înconjurător..... 176
1. Situaţia actuală 176
2. Asupra strategiei în domeniul protecţiei mediului 177

INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂŢII VIEŢII –
CENTRUL DE CERCETĂRI PENTRU COMERŢ ŞI SERVICII

Concepţia de dezvoltare a comerţului interior şi serviciilor, cu impact favorabil asupra calităţii vieţii, în condiţiile restructurării economiei româneşti..... 180
Introducere 180
Etapa măsurilor imediate..... 181
Perioada de tranziţie 182
Realizarea economiei optimale 185

INSTITUTUL DE ECONOMIE NAŢIONALĂ

Forţa de muncă şi veniturile populaţiei..... 186

INSTITUTUL DE PROGNOZĂ ECONOMICĂ

Cu privire la planificarea economiei 189

CAIET DE LUCRU NR. 3-I / 1990 _____ 195

INSTITUTUL DE CERCETARE A RELAŢIILOR INTERRAMURI
ŞI A STRUCTURILOR INDUSTRIALE

Puncte de vedere cu privire la materialele cuprinse în Caietul de lucru nr. 2 al Institutului Naţional de Cercetări Economice 199

1. Consideraţii generale 199
2. Observaţii de profil 200
3. Propuneri 203

INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂŢII VIEŢII

Sugestii referitoare la completarea Caietului de lucru nr. 2 (Cătălin ZAMFIR, Gheorghe BARBU, Ion BUŞILĂ, Radu VRÂNCEANU, Gabriel MĂŢĂUAN, Constantin BUDIANU) 206
Spre o societate centrată pe creşterea calităţii vieţii 213
Alternative 213
Probleme de termen scurt 214
Probleme de termen mediu 216
Recomandări 218

INSTITUTUL DE FINANŢE, PREŢURI ŞI PROBLEME VALUTARE

Sinteza observaţiilor şi propunerilor la temele din Caietul de lucru nr. 2 (Cătălin ZAMFIR, Gheorghe BARBU, Ion BUŞILĂ, Radu VRÂNCEANU, Gabriel MĂŢĂUAN, Constantin BUDIANU) 220
Idei şi propuneri cu privire la reconstrucţia şi restructurarea economică a României (dr. Radu CIURILEANU) 227

INSTITUTUL DE ECONOMIE MONDIALĂ

Consideraţii privind restructurarea ramurilor economice 234
Industria siderurgică 234
Industria aluminiului 238
Industria constructoare de maşini 239
Produse program şi servicii informatice 244
Industria chimică 245
Industria de rafinare a ţiţeiului 247
Industria uşoară 250
Industria prelucrătoare a lemnului 254

INSTITUTUL DE PROGNOZĂ ECONOMICĂ

Opinii privind restructurarea economiei şi mecanismul de funcţionare a acesteia 257
1. Cu privire la concepţia asupra economiei optimale. 257
2. Cu privire la principiile restructurării economiei naţionale. 257
3. Cu privire la direcţiile restructurării economiei naţionale. 259
4. Cu privire la factorii creşterii economice. 260
5. Cu privire la proprietate. 260
6. Cu privire la finanţe – credit – buget. 261
7. Cu privire la relaţiile economice externe. 262

8. Cu privire la planificare. 263
9. Cu privire la forța de muncă. 264
10. Cu privire la organizarea industriei. 264
11. Cu privire la renaşterea satului. 265
12. Cu privire la dezvoltarea comerțului interior, a serviciilor pentru populație şi a construcțiilor de locuințe. 265
Cu privire la dezvoltarea regională 267

INSTITUTUL DE ECONOMIE AGRARĂ

Direcții în restructurarea agriculturii şi a mediului rural 271

CENTRUL TERITORIAL DE CERCETĂRI ECONOMICE – CRAIOVA

Opinii privind dezvoltarea teritorială a unei economii optimale în România 281

CAIET DE LUCRU NR. 3-II / 1990 _____ 285

Cu privire la obiectivul şi principiile restructurării economiei (Steliana PERȚ) 291
Un punct de vedere în prefigurarea economiei româneşti (Sorica SAVA) 297
Premise şi principii generale ale economiei „optimale” (George GEORGESCU) 302
În legătură cu restructurarea economiei naționale (Constantin GRIGORESCU) 307
Despre o economie „optimală”? (Eufrosina IONESCU) 311
Reflecții privind definirea mecanismului viitor de funcționare a economiei româneşti (Mircea CIUMARA) 316
Considerații asupra devenirii economiei naționale (Sorin TĂNĂSESCU) 319
Pentru ce economie optăm? (Reghina CREȚOIU) 326
Principii şi trăsături ale economiei „optimale”. Mecanism de funcționare (Ioan BRATU) 329
Puncte de vedere privind principiile şi trăsăturile economiei optimale (Mariana STANCU) 332
Cu privire la principiile noii concepții de dezvoltare a economiei româneşti (Camelia CĂMĂŞOIU) 335
Principii şi trăsături ale economiei „optimale” (Mihai ION) 336
Considerații asupra unor principii de politică economică (Cristian POPA) 339
Economia optimală în contextul creşterii ciclice (Mihail DIMITRIU) 343
Sfera socială – element fundamental de referință pentru gândirea privind dezvoltarea economică (Maria POENARU) 352

Cu privire la utilizarea venitului național pentru consum şi acumulare (Georgeta DUMITRESCU) 354
Considerații privind evoluția consumului populației în contextul trecerii la o economie optimală (Hildegard PUWAK) 356
Conducerea şi organizarea economiei naționale (Ion BRATU) 361
Unele aspecte ale relației dintre ocuparea forței de muncă şi stimularea materială în perioada de tranziție (Florin Marius PAVELESCU) 365
Creşterea nivelului tehnic al produselor – opțiune în strategia restructurării industriei constructoare de maşini (Steliana SANDU) 369

CAIET DE LUCRU NR. 4 / 1990 _____ 373

PARTEA I - Strategia dezvoltării economiei româneşti – Opinii 377
Elemente ale concepției asupra reformei economice (Costea MUNTEANU) 377
I. Obiective pe termen lung (deceniul anilor ’90) 377
II. Obiective pe termen mediu (până în 1995) 378
III. Obiective pe termen scurt (anii 1990-1991) 378
Restructurarea industriei constructoare de maşini 380
I. Măsuri în perioada premergătoare alegerilor 380
II. Măsuri în intervalul 1-3 ani 380
Propuneri privind strategia economiei naționale şi cea de comerț exterior (Ana BAL) 383
A. În ceea ce priveşte dezvoltarea de ansamblu a economiei naționale 383
B. În sfera comerțului exterior obiectivul să fie demonopolizarea treptată a sferei comerțului exterior 384
Stimularea exporturilor - propuneri de îmbunătățire (dr. Adrian CONSTANTINESCU) 387
Către o nouă economie națională (Adrian BRĂTESCU) 393
Direcții ale dezvoltării relațiilor economice internaționale ale României (Romulus PALADE) 395
Elemente pentru o strategie pe termen mediu a creşterii economice orientată social (dr. Radu TITIRCĂ) 397
Obiective ale reformei economice (Anda MAZILU) 399
I. Obiective economice pe termen scurt 399
II. Obiective economice pe termen mediu 399
III. Obiective economice pe termen lung 400
Restructurarea pe baze ştiințifice a mecanismelor şi instrumentelor de stimulare a activității de comerț exterior (Sofia ANDREOIU) 401

Unele considerente privind rolul fundamental al sectorului terțiar în contextul strategiei dezvoltării optimale a României (Agnes GHIBUȚIU) 404

PARTEA a II-a - Probleme ale participării României la diviziunea internațională a muncii 409

Industria petrolieră 409

Industria chimică 410

Propuneri de măsuri privind optimizarea exportului de laminate din oțel, în anul 1990 412

1. Aspecte conjuncturale 412

2. Măsuri de adaptare a ofertei de export la exigențele pieței externe 412

Propuneri de măsuri privind desfăşurarea exportului de aluminiu al României în condiții de optim economic, în anul 1990 şi în perspectivă 415

A. Situația conjuncturală 415

B. Aluminiu primar blocuri 415

C. Semifabricate şi produse de aluminiu 416

D. Piețe potențiale la exportul de aluminiu al României 417

Posibilități actuale de valorificare cât mai eficientă a potențialului existent în industria de construcții şi a materialelor de construcții din România, prin realizarea de construcții în URSS 418

Posibilitatea menținerii cimentului la export, în condiții de eficiență 423

a. Conjunctura internațională 423

b. Direcții pentru restructurarea producției şi promovarea exportului de ciment al României în condiții de eficiență 423

Cerințe actuale ale pieței internaționale a produselor industriei uşoare 425

A. Țesături textile 425

B. Îmbrăcăminte 426

C. Încălțăminte 427

Unele măsuri de optimizare a producției şi comerțului exterior cu bunuri de consum din ramura industriei uşoare, industriei alimentare, industriei lemnului şi materialelor de construcție 428

I. Măsuri de primă urgență 428

II. Măsuri pe termen mediu şi lung 428

Cerințe actuale ale pieței internaționale a produselor lemnoase 430

A. Plăci derivate din lemn 430

B. Mobilă 430

Unele orientări privind strategia dezvoltării relațiilor economice ale României cu țările din estul Europei (Georgeta MICU) 432

PUNCTE DE VEDERE NR. 1 / 1990 437

Considerații despre fundamentele teoretice ale Proiectului Rugină de refacere şi stabilizare economică şi financiară (dr. Gheorghe DOLGU)..... 441

I. Noul program de cercetare a economiei..... 441

II. Unele observații asupra programului de cercetare în economie 447

NOTĂ cu privire la studiul prof. Anghel Rugină, intitulat: „Un miracol economic în România liberă... este încă posibil" (dr. Costin KIRIȚESCU) 453

Observații cu privire la planul de refacere şi stabilizare economică şi financiară propus de profesor Anghel Rugină cu titlul: „Un miracol economic în România liberă... este încă posibil" (Ştefan MIHAI) 461

NOTĂ privind propunerile prof. Anghel Rugină pentru rezolvarea economiei româneşti (dr. Constantin IONETE)..... 464

PUNCTE DE VEDERE NR. 2 / 1990 467

Privatizarea – prilej de însănătoşire a economiei, nu de creare a unor false iluzii (dr. Aurel IANCU)..... 471

NOTĂ În prezentul material vom face câteva referiri la lucrarea „Privatizarea. De ce? Cum? Pentru cine?" de dr. Constantin Cojocaru, Bucureşti, 1990 (dr. Gheorghe ZAMAN)..... 479

Remarci generale pe marginea „variantei Cojocaru" de privatizare (Vasile PILLAT) 482

NOTĂ (dr. Mircea CIUMARA) 486

INDEX DE AUTORI..... 498

**INSTITUTUL NAȚIONAL
DE CERCETĂRI ECONOMICE**

CAIET DE LUCRU
NR. 1

STRATEGIA DEZVOLTĂRII ECONOMIEI ROMÂNEŞTI
OPINII, SUGESTII, RECOMANDĂRI

BUCUREŞTI, 1990

Materialele incluse în acest CAIET reprezintă rezultatul dezbaterilor din adunările generale ale cercetărilor din fiecare institut, dezbateri consemnate şi rezumate de colective special alese la adunările respective.
Aceste CAIETE DE LUCRU sunt destinate lucrătorilor din cadrul Institutului Național de Cercetări Economice.
Menționăm că în continuare vom publica opinii ale grupurilor de cercetare şi ale cercetătorilor pe probleme ale strategiei de dezvoltare a economiei româneşti.
Materialele pot fi reproduse numai cu aprobarea conducerii INSTITUTULUI NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE.

SUMAR

PROBLEME ŞI PROPUNERI
rezultate din dezbaterea organizată
în cadrul Institutului de Economie Națională 5

INSTITUTUL DE CERCETARE A RELAȚIILOR INTERRAMURI ŞI A STRUCTURILOR INDUSTRIALE

Sinteza problemelor restructurării şi dezvoltării industriei româneşti 27
1. Cu privire la structura producției industriale 27
2. Cu privire la investiții, fonduri fixe şi capacități de producție 28
3. Cu privire la resursele de materii prime şi energetice 29
4. Cu privire la potențialul de cercetare ştiințifică şi dezvoltare tehnologică 31
5. Cu privire la competitivitatea şi promovarea schimburilor economice internaționale 32
6. Cu privire la protecția mediului înconjurător 34
7. Cu privire la mecanismul de funcționare a industriei 34

INSTITUTUL DE FINANȚE, PREȚURI ŞI PROBLEME VALUTARE

Sinteza discuțiilor privind strategia dezvoltării economice a României 38
I. Măsuri necesare în perioada imediat următoare 38
II. Direcții de acțiune în perioada de tranziție 42

INSTITUTUL DE PROGNOZĂ ECONOMICĂ

Concepții privind dezvoltarea economică şi socială a României 44

INSTITUTUL DE ECONOMIE MONDIALĂ

Direcții de acțiune pe termen mediu şi lung pentru restructurarea economică 62
I. Propuneri pentru organizarea şi Desfăşurarea activității de comerț exterior 64
II. Structura comerțului exterior 66
III. Forme de comerț exterior 66
IV. Orientare geografică 67
V. Organizații şi organisme economice internaționale 68
VI. Instrumente de politică comercială şi valutară 68
VII. Alte aspecte 69
VIII. Propuneri de măsuri imediate 69

INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂȚII VIEȚII

Probleme ale strategiei dezvoltării economiei româneşti – Sinteză..... 71
A. Comerț interior şi servicii..... 71
B. Turismul şi calitatea vieții..... 75

INSTITUTUL DE ECONOMIE AGRARĂ

Restructurarea agriculturii şi restructurarea gândirii în domeniul economiei agrare..... 81

PROBLEME ŞI PROPUNERI
rezultate din dezbaterea organizată în cadrul Institutului de Economie Națională

Revoluția trebuie să se extindă cât mai rapid şi în domeniul economic. Dacă în domeniul politic a fost vorba de cucerirea puterii prin desființarea vechilor structuri şi crearea altora noi într-un timp de ordinul orelor şi zilelor cu mari pierderi de vieți omeneşti, însă fără mari pierderi materiale şi fără a se crea prea mari discontinuități care să afecteze direct viața cetățenilor, în domeniul economic, revoluția, deşi foarte necesară şi foarte urgentă, nu se poate face peste noapte, întâmplător şi pripit pentru că aceasta ar însemna, în mod implicit, o subminare a însăşi cuceririlor întregii revoluții. A veni în prezent cu elemente în plus care să provoace dezechilibre ar însemna, pur şi simplu, subminarea economiei naționale şi, în final, o compromitere a revoluției.

În acord cu propunerile făcute până în prezent de unii economişti numai o largă dezbatere în presă ar putea să clarifice calea cea mai bună, mai avantajoasă din toate punctele de vedere pentru înfăptuirea revoluției şi în domeniul economic.

La întrebarea dacă economia românească poate şi trebuie să treacă imediat şi direct la sistemul relațiilor de piață, răspunsul trebuie formulat cu grijă, deoarece această trecere implică următoarele: renunțarea la planificarea centrală şi administrativă, abolirea monopolului producătorilor şi a oligopolurilor din economia noastră, adoptarea mecanismului de formare liberă a prețurilor, o reducere a ponderii proprietății de stat şi cooperatiste (puse pe baze noi) şi creşterea treptată a ponderii proprietății private, încurajarea şi susținerea din punct de vedere economic, a micii proprietăți în agricultură, industrie şi servicii, constituirea unor relații comerciale interne şi externe libere pe bază de concurență, adoptarea unui mecanism al investițiilor de capital prin emiterea de acțiuni şi obligațiuni şi crearea unui sistem de burse pentru cumpărarea şi vânzarea acestora, crearea unui sistem bancar şi a unui sistem financiar şi de credit adecvat, deschiderea largă a economiei către piețele Europei şi ale întregii lumi civilizate prin crearea unui sistem de relații şi de cooperare economică externe directe a întreprinderilor, o largă deschidere şi stimulare a penetrării capitalului străin în economia românească prin crearea de societăți mixte pe teritoriul României, mai ales în ramurile cu tehnică de vârf şi în anumite categorii de servicii cum sunt turism, comerț, sistem bancar, transporturi, protecția mediului, telecomunicații, sistem informatic etc., prin exercitarea unui control indirect (financiar) de către stat în scopul păstrării echilibrului economic şi financiar al țării şi al unui avantaj economic maxim. Acestea constituie şi trebuie să constituie obiective finale ale Revoluției.

Motivele pentru care economia românească nu poate să treacă imediat la sistemul relațiilor de piață constau în următoarele:

- În primul rând, trebuie înlăturate în mod gradual (însă cât mai neîntârziat) toate monstruozitățile create în decursul celor două decenii şi reparate greşelile care au subminat dezvoltarea normală a societății noastre în decursul ultimelor decenii.
- În al doilea rând, trebuie restabilit echilibrul economic şi social necesar în economia românească printr-o reconsiderare de fond a alocării resurselor, în special prin diminuarea ratei de acumulare, paralel cu întreprinderea unor măsuri urgente de stimulare a producției de bunuri de consum şi de servicii pentru a compensa toate cheltuielile suplimentare făcute în ultimul timp ca urmare a abrogării unor legi antipopulare şi altele.
- În al treilea rând, este necesar să se aibă în vedere aparatul de stat birocratic din domeniul economic de sus şi până jos (ministere, consilii teritoriale, centrale, întreprinderi) care a rămas acelaşi – ca număr, ca structură, ca indivizi – şi care, în mod sigur (mă refer în special la cel din aparatul central) cu greu s-ar putea adapta noului curs impus de revoluție pe linia descentralizării şi a creării treptate a condițiilor pentru trecerea la sistemul relațiilor de piață, deoarece, acest aparat nu poate accepta alte forme ale mecanismului economic decât cel reprezentat şi controlat de stat; altfel el şi-ar submina propria sa existență.

În cadrul acestei perioade de tranziție cel puțin două mari grupe de probleme ar trebui avute în vedere.

Prima grupă se referă la reevaluarea corectă a potențialului economic şi redefinirea întregii tactici şi strategii de redresare şi dezvoltare a economiei naționale. Aceasta ar urma să cuprindă următoarele obiective şi direcții de acțiune:

1. Determinarea situației economice reale prin revizuirea întregii evidențe statistice şi a celorlalte categorii de informații denaturate grav, mai ales în ultimii ani, prin planificarea complet nerealistă, fantezistă şi prin denaturarea realizărilor în scopuri pur propagandistice a producției agricole, a producției de bunuri necesare traiului, a exportului, a întregii producții industriale, precum şi prin falsificarea gravă şi jignitoare la adresa întregului popor a situației privind nivelul de trai şi cea a situației finanțelor țării.
2. Efectuarea unor analize privind starea reală a economiei naționale şi elaborarea unor măsuri de redresare economico-socială în acord cu nevoile populației şi cu potențialul țării corect evaluat prin sistarea unor investiții inutile, neeficiente sau prea costisitoare şi prin desființarea sau reprofilarea unor întreprinderi nerentabile, prin reorientarea alocării unor resurse.

3. Conturarea unor direcții strategice de dezvoltare a economiei româneşti luând în considerare necesitatea ridicării nivelului de trai material şi spiritual al populației şi a modernizării de fond a economiei prin asimilarea reală nu numai declarată a progresului ştiințific şi tehnic, astfel încât să ne putem înscrie pe plan politic şi pe cel economic în curentul general urmat de popoarele europene, cel de constituire a casei comune europene şi de reîncadrare în concertul general al lumii civilizate.

Cea de-a doua grupă de probleme de trecere la economia de piață se referă la relațiile de proprietate şi la restructurarea mecanismului de funcționare a economiei.

A realiza democratismul în domeniul puterii politice şi a păstra mai departe concentrarea puterii economice în mâna statului ca unic deținător al mijloacelor de producție, problema de fond a democratizării societății, practic, rămâne nerezolvată.

În vederea realizării obiectivelor ce vizează libertatea şi democrația economică, precum şi centrarea întregii activități economice pe om sunt necesare punerea în dezbatere şi clarificarea sub toate aspectele, a următoarelor probleme considerate de importanță cardinală.

1. Introducerea pluralismului formelor de proprietate asupra mijloacelor de producție – individuală, cooperatistă şi publică sau de stat – cu o împletire armonioasă a acestor forme care să asigure competitivitatea sau emulația economică a tuturor agenților economici, flexibilitatea față de cererea pieței şi față de cerințele schimbărilor tehnologice, înlăturarea birocratismului şi a monopolului de stat.
2. Descentralizarea economiei astfel încât toate unitățile economice să-şi bazeze relațiile reciproce în mod direct şi prin contracte economice, iar coordonarea – în vederea realizării unor obiective şi a asigurării echilibrului economic şi social – să se facă nu prin sistemul planificării centralizate şi a dispozițiilor de tip administrativ ci folosind pârghii economico-financiare, ceea ce creează premisele necesare favorabile de reducere şi eliminare treptată a imensului aparat birocratic şi de realizare a unei conduceri şi coordonări flexibile şi eficiente a economiei. În acest context este imperios necesar a se trece de la sistemul de planificare imperativ la cel orientativ cu un sistem adecvat de pârghii economico-financiare şi a unui sistem informațional suplu şi eficient.
3. Aşezarea tuturor unităților economice pe principiul rentabilității şi eficienței, urmând ca în perspectiva anilor 1990-1992 unitățile nerentabile să fie asanate, reprofilate sau chiar desființate, în condițiile acceptării neutilizării temporare a unei anumite părți a forței de muncă până se realizează recalificarea şi reamplasarea acesteia în alte locuri de muncă ce urmează a fi create.

4. Sprijinirea de către stat a extinderii rapide a micii industrii şi a micilor unități din domeniul serviciilor pentru populație pe baza proprietății particulare, a celei cooperatiste şi a micii gospodării agricole; împletirea armonioasă a acestor unități cu cea a întreprinderilor mari şi mijlocii proprietate de stat.
5. Relaxarea treptată a planificării şi controlului prețurilor prin luarea în considerare a legii cererii şi ofertei. Asemenea acțiune de relaxare trebuie luată în considerare doar în măsura în care este înlăturat fenomenul de penurie a produselor.
6. Soluționarea treptată a caracterului monopolist al producătorilor – față de consumator (indivizi şi întreprinderi). Atâta timp cât acest fenomen nu este înlăturat din economie, competitivitatea economică rămâne un simplu deziderat.
7. Crearea şi consolidarea treptată a pieței financiare pentru susținerea unei activități investiționale suple şi eficiente cu eforturi minime din partea statului. Astfel, pe lângă continuarea alocării de la bugetul statului a unor investiții în obiective economice noi (însă limitate ca număr şi ca volum) cu caracter strategic şi importante din punct de vedere social, o pondere hotărâtoare trebuie să revină finanțării din veniturile proprii ale unităților economice existente, precum şi finanțării investițiilor pe bază de credite acordate unor cooperative sau persoane particulare, precum şi pe calea emiterii de acțiuni care pot fi cumpărate şi vândute în mod liber la bursele de acțiuni care ar urma să ia ființă. Aceasta ar căpăta o deosebită importanță întrucât ar mobiliza şi orienta spre investiții însemnate cantități monetare existente la populație.
8. Realizarea unei infuzii masive şi cât mai rapide de capital străin în economia României prin investiții directe (societăți mixte), în toate domeniile de activitate şi, în special, în ramurile cu tehnică de vârf şi în unele ramuri ale industriei alimentare, servicii ş.a., ceea ce ar avea ca urmare nu numai o infuzie da tehnologii moderne ci şi o sporire a posibilităților de desfacere a produselor pe piața externă.
9. Extinderea cooperărilor directe în producție a întreprinderilor româneşti cu întreprinderi şi firme străine care să aibă ca obiectiv folosirea capacităților de producție existente, înnoirea tehnologică a producției, procurarea de resurse energetice şi de materii prime, specializarea producției.
   - Principala întrebare: Ce fel de economie construim – capitalistă, socialistă, optimală, mixtă, liberă? Ce înseamnă „liberă“, „optimală“?
   - Este necesar să se stabilească un raport judicios între diferitele forme de proprietate. Într-o primă etapă economia particulară se poate dezvolta în servicii care necesită fonduri mai mici de investiții.

- Este necesar să se acționeze imediat în domeniul unor pârghii economice, cum ar fi beneficiul şi repartizarea lui, fondul de dezvoltare al unităților, creditul, planul etc.
- Creşterea constantă a bunăstării oamenilor muncii trebuie să rămână scopul producției.

Probleme urgente de rezolvat:

- Reevaluarea banilor în două etape:
  - cu preschimbare limitată;
  - prin creşterea puterii leului.
- Crearea condițiilor pentru manifestarea interesului şi entuziasmului oamenilor prin:
  - renunțarea la dosarele de cadre;
  - schema de personal să fie adaptată nevoilor reale;
  - pe termen lung la un fond de salarii dat întreprinderea să stabilească numărul de salariați pe care îl consideră necesar.
- Reducerea numărului ministerelor industriale şi transformarea lor în instituții de deservire a producției.
- Eliminarea amortizării la întreprinderile de interes național.
- Sistarea şi chiar demontarea unor investiții nerentabile.
- Liberalizarea treptată a sistemului de prețuri.
- Economia românească să nu fie nici capitalistă nici socialistă ci o economie liberă care să aibă în centrul ei omul:
  - introducerea gradată a proprietății particulare în agricultură de la munte la câmpie;
  - desființarea stațiunilor de mecanizare a agriculturii ca mijloace de jecmănire a țăranilor;
  - prețurile la care se vând produsele agricole să fie negociate (produsele destinate fondului de stat);
  - acordarea de credite ieftine țărănimii;
  - organizarea unui sistem de planificare bazat pe câțiva indicatori normativi reali care să exprime minimul admisibil de eficiență pe baza cărora întreprinderile să-şi elaboreze singure planul propriu.
- Dezbaterea problemelor economice să aibă caracter larg democratic să li se arate oamenilor implicațiile pe care le au diferitele măsuri de politică economică, oferindu-se acestora posibilitatea să aleagă dintr-un set de soluții posibile.
- Principii de funcționare a economiei în perioada viitoare:
  - democrația reală, bazată pe eligibilitate a organelor de decizii şi libertatea opțiunilor social-economice şi a recurgerii la compromis;
  - pluralismul formelor de proprietate;

  - autonomia funcțională a unităților economice (delimitarea riguroasă a competențelor, autogestiune, autofinanțare);
  - eficiența şi rentabilitatea prin prisma rezultatelor finale şi a criteriilor sociale;
  - legătura strânsă cu formarea şi intensificarea mecanismului pieței (planificarea indicativă, liberalizarea treptată a prețurilor, luarea în considerare a raportului dintre cerere şi ofertă);
  - intervenția statului în economie prin pârghii specifice;
  - asigurarea dreptului la muncă şi ocuparea deplină a forței de muncă nu în sens rigid ci avându-se în vedere în anumite limite un şomaj dirijat, temporar.
- Măsuri imediate:
  - revizuirea planurilor de producție şi investiții în sensul eliminării acelor produse pentru care nu există o cerere reală;
  - evaluarea în fiecare unitate economică a resurselor reale disponibile şi a decalajelor de eficiență şi tehnologice care există față de unități similare din alte țări;
  - inventarierea unităților care au pierderi şi rentabilizarea lor prin diferite metode (nu neapărat desființarea lor);
  - sprijinirea şi stimularea unor inițiative particulare prin credite avantajoase şi impuneri fiscale neîmpovărătoare;
  - flexibilizarea sistemelor de amortizare;
  - încurajarea competiției economice între unități prin stimulente materiale având în vedere creşterea rolului consumatorului şi a înființării unor asociații de apărare a intereselor consumatorilor;
  - credite străine, societăți mixte, bănci mixte;
  - intensificarea cooperării internaționale în domeniul ştiinței şi tehnologiei;
  - aprobarea unor importuri de volum relativ redus a căror lipsă a provocat şi provoacă blocaje în lanț pentru economia națională;
  - redimensionarea exportului de produse agro-alimentare pentru a nu se deteriora nivelul de trai;
  - posibilitatea obținerii unor venituri suplimentare din muncă;
  - crearea unor centre de invenții şi inovații pe baze lucrative care să accelereze introducerea şi difuzarea progresului tehnic în economie;
  - lăsarea la dispoziția unităților economice cu activitate prioritară la export a unei cote părți din valuta încasată în vederea rezolvării unor probleme de producție sau sociale;
  - renunțarea la unele exporturi la care cursul de revenire este ineficient;

  - normativele de consumuri specifice să nu se stabilească în detrimentul valorii de întrebuințare a produselor.
- Măsuri pe termen mediu:
  - crearea unor zone economice speciale cu vocație de pionierat în domeniile tehnicii de vârf cu capital străin;
  - dezvoltarea sectorului de servicii prin inițiativa particulară;
  - crearea parcurilor ştiințifice în care să se elaboreze tehnologii noi şi principial noi;
  - înființarea de unități mici şi mijlocii care să coexiste pe baze economice cu marile unități;
  - practicarea experimentului economic îndeosebi în domeniile arendei, acordului familial etc.;
  - elaborarea unei concepții pe termen lung în privința specializării şi cooperării în producție pe plan internațional.
- Măsuri în perspectivă:
  - reducerea ratei acumulării pe baza eliminării supradotării tehnice cu maşini şi utilaje uzate moral sau care nu-şi găsesc desfacerea;
  - creşterea mai accentuată a producției bunurilor de consum şi a serviciilor față de producția mijloacelor de producție;
  - creşterea ponderii sectorului particular;
  - crearea unor piețe a mijloacelor de producție care să se supună cerințelor legii cererii şi ofertei;
  - acceptarea falimentului economic şi a şomajului controlat parțial;
  - convertibilitatea leului;
  - lichidarea treptată a monopolului ministerelor, întreprinderilor, unităților bancare, a institutelor de cercetare care-şi desfăşoară activitatea în afara selecției prin concurs;
  - reforma prețurilor, care are ca element esențial libertatea prețurilor şi introducerea unui sistem de stabilizare care să apere populația de creşterea prețurilor (măsuri antiinflaționiste).
- Probleme ale învățământului şi propuneri:
  - Întrucât România se situează pe ultimele locuri în lume în privința cheltuielilor alocate învățământului este necesar ca suma alocată pentru investiții acestui domeniu să fie de cel puțin 1 miliard de lei pentru acest an.
  - Să se renunțe la revehicularea manualelor şcolare şi să se treacă la punerea la dispoziția elevilor în mod gratuit, de manuale noi.
  - Să se ofere posibilități elevilor şi studenților de a obține venituri din muncă.

  - Determinarea exactă a cheltuielilor naționale pentru învățământ începând cu cele ale familiei, pe baza unei metodologii adecvate. Stabilirea nivelului minimal al acestor cheltuieli.
  - Scutirea elevilor şi studenților de plata transportului public urban şi reducerea la jumătate a tarifelor de transport interurban.
  - Renunțarea la uniformele şcolare în învățământul mediu.
  - Deblocarea posturilor în învățământ şi scoaterea lor la concurs.
  - Promovarea cadrelor tinere în învățământ.
  - Necesitatea regândirii eficienței economice în noile condiții, având în vedere că actuala eficiență este relativă întrucât este judecată pe baza unui mecanism de prețuri artificial.
  - Economiştii nu au voie să ofere poporului soluții inacceptabile cu efecte dăunătoare pe termen mediu sau lung.
- Probleme fundamentale care trebuie avute în vedere:
  - problema consumului individual trebuie să fie punctul de pornire, fiind necesară stabilirea unui minim de consum din diferite produse ca bază a proiectării unei noi structuri economice; în acest sens în Institutul de Economie Națională există studii ce pot fi avute în vedere;
  - problema ocupării în special a tinerilor, ținând seama că în economia românească există o rată a şomajului de minimum 10%; de asemenea se cer structuri pe ramuri şi profesii adaptate cerințelor economiei şi principiului ocupării depline şi folosirii eficiente a forței de muncă;
  - problema remunerării - necesitatea unor noi raporturi între venituri şi remunerațiile maxime şi minime;
  - problema investițiilor şi a acumulării, în complexitatea lor;
  - problema echilibrului extern – atenție să nu crească datoria externă;
  - problema echilibrului monetar-financiar intern – economia românească s-a confruntat cu o inflație generată de penurie;
  - problema agriculturii – cea mai presantă şi îndeosebi problema pământului care trebuie oferit țăranilor începând cu zona de deal şi de munte - strâns legat de problema pământului este situația din zootehnie, de-a dreptul catastrofală; orice pământ se va da la țărani trebuie să creeze posibilitatea şi necesitatea creşterii animalelor îndeosebi bovine şi ovine, pentru aceasta urmând a se acorda şi furaje, credite şi alte stimulente; fiind singurul mijloc de producție la care se cunoaşte rapid potențialul acesta trebuia să fie distribuit pe criterii economice şi nu politice; alte probleme ale agriculturii privesc remunerarea muncii – la ora actuală un cooperator care lucrează câştigă într-

un an din veniturile de la c.a.p. numai două retribuții minime lunare ale personalului muncitor; în fine, se cere regândită serios alocarea investițiilor în agricultură atât ca volum cât şi ca structură.

- Problema produselor cheie ale economiei – este necesară stabilirea acestora şi ele pot fi: energie electrică, cereale, petrol, gaze, carne, oțel, lemn, sare şi pământ; pe acestea se cere clădită structura viitoare a economiei naționale.
- O problemă majoră cu care nu ne putem juca este **ocuparea deplină şi eficientă a forței de muncă**; la ora actuală 30% din populația ocupată nu lucrează, lunar 100.000 de oameni erau trimişi în concediu fără plată, circa 30% din absolvenții fiecărei generații de liceeni sunt neîncadrați; față de această situație se propune:
  - cunoaşterea exactă a situației ocupării forței de muncă; nu ne putem permite nici pe termen scurt, nici ca perioadă de tranziție, să promovăm metode care să ducă la şomaj necontrolat; ocuparea deplină – de la Keynes este pusă în fața tuturor strategiilor de dezvoltare; dacă vrem să facem o strategie bazată pe om şi pe nevoile lui nu putem să nu pornim de la aceasta; se cer restabiliți toți indicatorii cu care se operează în materie de forță de muncă, renunțându-se la conceptul introdus recent – de populație activă; totodată se cere lămurirea conceptelor compatibile de ocupare deplină şi folosire eficientă a forței de muncă; ocuparea deplină intră în competența statului, iar folosirea eficientă este o problemă microeconomică; la nivel național se cer adoptate mecanisme care să permită redistribuirea, recalificarea, reducerea duratei muncii etc.
  - în sistemul de reforme, cea a remunerării este de bază şi se cere: cunoaşterea minimului de salariu şi venituri, criteriile de tarifare a muncii, diferențele dintre salarii, curmarea egalizării şi răsturnare a valorilor, formele de remunerare – acordul global nu este eficient, Institutul a atras atenția asupra limitelor sale, dar degeaba – competențele în materie de salarizare (la întreprindere şi la organele centrale), raportul salariu-venit, întrucât s-a făcut numai politică de salarii nu de venituri.
- Cu ce trebuie începută redresarea economiei?
  - să se aibă în vedere specificul economiei româneşti şi al revoluției româneşti; nu se impune preluarea altor modele; pământul, natura şi inteligența poporului sunt resurse inepuizabile care trebuie utilizate.
- Se pot dezvolta:
  - agricultura ca punct de consolidare a economiei româneşti atât pentru ramurile din amonte cât şi pentru ramurile din aval;

  - redimensionarea unităţilor industriale, îndeosebi a celor gigant; ofertarea unor capacităţi de producţie din metalurgie şi chimie beneficiarilor străini care dispun de materii prime şi energie;
  - atragerea investiţiilor directe din străinătate;
  - dezvoltarea unor sectoare ce pot fi flexibile (industria textilă);
  - terţializarea economiei şi dezvoltarea serviciilor pentru producţie, inclusiv prin cooperarea cu firme străine în domeniul informaticii, consulting-ului, marketing-ului, leasing-ului;
  - dezvoltarea serviciilor pentru populaţie şi privatizarea serviciilor de transport de călători, comerţ, servicii de sănătate şi turism;
  - flexibilizarea programului de lucru;
  - în perspectiva unei economii eficiente şi rentabile sunt necesare centre de pregătire a cadrelor de conducere pentru economia de piaţă şi pregătirea specialiştilor în străinătate.
- Trebuie să se răspundă la întrebarea: Care va fi natura relaţiilor de producţie - va fi sau nu sistem de piaţă liberă?
  - nu există altă cale spre eficienţă, competenţă, promovarea valorilor, investiţii de capital fără piaţă liberă;
  - aceasta presupune în mod obligatoriu inflaţia şi şomajul; pentru a menţine stadiul de bunăstare este necesar introducerea rapidă a sistemului de indexare a retribuţiilor şi preţurilor, prin costul vieţii care trebuie urmărit zilnic;
  - un criteriu obligatoriu al pieţei libere este competiţia;
  - sectorul de stat existent nu trebuie privatizat;
  - sunt necesare subvenţii în special în agricultură şi producerea energiei şi materii prime ca sectoare vitale;
  - o supapă pentru ocupare este sectorul terţiar dar acesta nu se poate dezvolta fără ca populaţia să aibă bani pentru respectivele servicii – actualmente 60% din venituri se cheltuiesc pentru alimente; de aceea cea mai mare rezervă sunt serviciile pentru producţie, unde iniţiativa particulară este bine venită, vânzându-se inteligenţă;
  - acţionariatul este o formulă care poate avea succes atât în perioada de tranziţie cât şi după;
  - concurenţa presupusă de piaţă cere să se aibă în vedere că în etape actuală – datorită diferenţelor în dotarea tehnică – ar fi neloială de aceea:
    - sistemul de creditare a modernizării se cere bine fundamentat, băncile putând credita şi ideile valoroase;
    - pe termen scurt nevoia de date, materia noastră primă, impune cunoaşterea situaţiei reale, în care sens ar trebui să se instaleze terminale între Comisia Naţională de Statistică,

Ministerul Economiei Naționale, Ministerul de Finanțe şi Institutul de Economie Națională;
- se cer fundamentați indicatori macroeconomici pornind de la Conturile Naționale şi conturile intermediare – pe care să se bazeze sistemul de intervenție a statului în economie.

Strategia de reconstrucție economico-socială a țării ar trebui să se facă în două variante:
- varianta menținerii actualului status-quo geopolitic (varianta optimistă);
- varianta schimbării actualului status-quo geopolitic.

În acest caz, schimbarea ar însemna punerea în pericol a cuceririlor revoluției române de la 22 decembrie 1989 (varianta pesimistă). Istoria noastră arată că, dacă am supraviețuit în timp ca națiune şi ca stat, acest lucru se datoreşte existenței unor variante alternative de salvare şi continuitate. (În anexă se prezintă posibilele elemente de schimbare a status-guo-ului geopolitic).

În elaborarea strategiei avem în vedere două etape, ale căror **principii de bază** sunt prezentate în continuare:

Etapa I (începând cu 22.12.1989) şi care să se întindă pe o durată de 3-5 ani:
- ajungerea la o stabilitate (stabilizare) a situației economiei aflată de mai mulți ani într-un declin tot mai accelerat. În realizarea acestei stabilizări relative aportul hotărâtor va reveni specialiştilor din fiecare ramură economică. Aceştia cunosc cel mai bine realitatea şi măsurile de urgență ce se impun. (Etapa acțiunii preponderente a tehnicienilor);
- refacerea tabloului statistic al economiei mai întâi pe baza indicatorilor deja existenți şi apoi prin conceperea de noi indicatori care să reflecte aspectele calitative ale dezvoltării şi să ne apropie de exigențele statisticilor din țările civilizate;
- învingerea inerției acumulate în ceea ce priveşte acțiunea fiecărui membru al societății ca homo oeconomicus;
- cristalizarea gândirii economice şi realizarea unui consens național în privința acesteia, ca elemente ce nu pot fi avute în vedere de o strategie elaborată în pripă.

Etapa a II-a, care să se întindă pe o durată de 5-8 ani şi care să fie consacrată exclusiv reconstrucției economice pe baza principiilor precizate pentru prima etapă:
- pluralitatea formelor în toate domeniile (proprietate, relații economice cu străinătatea, desfăşurarea cercetării ştiințifice) şi abandonarea standardizării organizatorice;

- simplificarea căilor de conducere a economiei ca element al trecerii de la o conducerea administrativă la una pe principii economice. Existența unui aparat administrativ stufos este o premisă a înclinației spre conducere administrativă;
- contact nemijlocit al unităților economice cu partenerii şi beneficiarii produselor lor;
- flexibilitatea funcțiilor şi a structurilor organizatorice la acelaşi nivel organizatoric, ca premisă a autoconducerii reale;
- crearea sistemului care să permită reglarea şi autoreglarea la orice nivel al economiei (micro, mezo şi macroeconomic);
- punerea unui accent deosebit pe calitatea producției, indiferent de destinația acesteia, piața internă trebuie să se constituie ca loc de prezentare şi reprezentare a calității muncii naționale pentru opinia publică națională şi internațională, pentru partenerii externi;
- asigurarea surselor de acumulare necesare restructurării şi reconstrucției în primul rând în ramurile ce necesită un efort investițional redus (agricultura, turism şi anumite servicii) şi în ramurile care realizează o viteză ridicată de rotație a capitalurilor;
- crearea şi dezvoltarea unor ramuri „locomotivă“ care să tragă după ele nu numai alte ramuri ci şi ansamblul economiei.

O problemă vitală a existenței noastre este **agricultura**. Sistemul agricol care a existat până în 1938 a avut posibilitatea să asigure țării 12 milioane tone cereale din care 1-3 milioane tone se exportau. În condițiile în care suprafața arabilă este astăzi aproximativ egală cu cea din acea perioadă recolta de 16 milioane tone semnifică nivelul extrem de scăzut al productivității muncii din agricultură, al eficienței investițiilor alocate agriculturii în cele 5 decenii de dezvoltare socialistă. Rezultă concluzia existenței unei dezorganizări generale a acestei ramuri, a unei crize profunde a ei.

Redresarea agriculturii poate constitui o primă cale de redresare a economiei, ținându-se seama de marile rezerve ale acestei ramuri: capacitate de lucru neutilizată, grad redus de utilizare a maşinilor, gospodărirea mai bună a pământului.

Deteriorarea sistemului relațiilor economice pe care a funcționat agricultura a fost una din cauzele majore ale distrugerii acestei ramuri. Se poate spune că acest important sector de producție a fost pus pe baze extraeconomice datorită ignorării acțiunii oricăror legi economice, a practicării unei acumulări primitive pe seama acestei ramuri. Relațiile administrative în care funcționa agricultura au permis prelevarea întregului plusprodus al acestei ramuri şi chiar o parte a unei părți din produsul necesar. Țăranul a recurs şi el prin mijloace specifice la apropierea unei părți din munca lui pentru a nu-i fi preluată de stat. S-a practicat în agricultură un sistem ieşit din legile economice ale cointeresării şi echivalentului.

Una din căile posibile de depăşire a acestei situații, care nu este nici costisitoare ar fi identificarea acelor căi de stimulare a resurselor latente ale agriculturii şi eliminării imenselor pierderi care au loc azi în agricultură (exemplu, rămânerea pe câmp a unei părți din recoltă).

Unul din factorii care au condus la dispariția totală a cointeresării în această ramură a fost deteriorarea permanentă a raportului între prețul produselor industriale şi agricole. Este semnificativ să amintim că astăzi un 1 kg de grâu este plătit țăranului cu 1,30 lei, iar o pereche de încălțăminte costă de la 150 lei în sus.

În ce priveşte **economia de piață**, experiența României a demonstrat că această formă poate coexista foarte bine alături de sectorul public. Se menționează că în anul 1938, proprietatea de stat era foarte bine dezvoltată în România, numai în industrie capitalul de stat reprezenta cca 50% din întregul capital.

Deci, economia României până la 1938 era o economie mixtă, statală şi particulară, cu un puternic sector public atât în proprietatea statului cât şi a județelor, comunelor etc.

- Direcții pentru cercetarea economică (istoria economică):
  - studierea politicii economice din perioada interbelică poate oferi elemente de gândire şi sugestie pentru deciziile prezente; ar putea fi identificate elementele de continuitate prin care să se închege legături cu viitoarele forme ale politicii economice, legislației economice, raporturile de proprietate, raporturile de piață;
  - întrucât perioada până în 1989 a intrat deja în istorie ea trebuie analizată cu foarte multă responsabilitate.
- Descătuşarea **energiei meşteşugăreşti** poate constitui o cale foarte importantă de redresare economică având în vedere necesitățile reduse de investiții, inexistența structurii birocratice plătite în acest domeniu (tot aparatul meşteşugăresc este aparat productiv), capacitatea acestora de a asigura o gamă întreagă de servicii. Încurajarea de către stat a inițiativei micii producții meşteşugăreşti poate avea loc prin credite, punerea la dispoziție a unor utilaje cu nivel tehnic mai redus, materii prime (cantitățile necesare nefiind prea mari).

Supraviețuirea micilor ateliere a fost posibilă întrucât ele nu erau bazate pe profit ci pe munca necesară întreținerii familiei.

- **Proprietatea privată** a dus la alienarea omului dar acelaşi efect l-a avut şi proprietatea socialistă care a existat ca proprietate a tuturor şi de fapt a nimănui. Problema proprietății private nu este o problemă pur economică ci şi politică şi morală. În condițiile în care actualii şefi sunt impuşi şi nu aleşi de colectivitățile pe care trebuie să le reprezinte, proprietatea în forma ei actuală nu poate stimula inițiativele şi

creativitatea. Omul are inițiative când se simte liber pentru ceea ce face. Este necesară în această perioadă o adevărată revoluție morală a oamenilor. Proprietatea socialistă ar trebui să apară printr-o asociere liberă pentru că, dacă proprietatea privată le redă oamenilor demnitatea nevoia economică îi determină să se asocieze atât în agricultură iar în industrie cu atât mai mult.

- **Societățile pe acțiuni** se pot înființa dar trebuie meditat profund asupra înființării lor întrucât în țara noastră nu există un prestigiu al acestora, care să ofere încrederea oamenilor şi îndemnul spre a cumpăra acțiuni. Libertatea alegerii locului de muncă trebuie să se bazeze pe măsuri de stimulare şi protecție din partea diferiților întreprinzători.

În acest sens este interesant de studiat **experiența României privind mişcarea cooperatistă** care a fost destul de puternică atât în domeniul creditului, al economiei forestiere, al aprovizionării şi desfacerii. Este interesant de menționat că înainte de 1945 o treime din țărănime era în cooperative. De asemenea, ar trebui studiate platformele – program economice ale vechilor partide din România.

- Redresarea economiei naționale trebuie să fie privită în ansamblul celor **patru faze ale procesului reproducției** pentru a se realiza echilibrul acestora. Neglijarea producției sau a schimbului poate periclita sau reduce efectul măsurilor care se iau în domeniul producției sau al consumului. Nu trebuie neglijate aspectele privind asigurarea mijloacelor de transport necesare în primul rând pentru agricultură, conturarea unui sistem de priorități în satisfacerea nevoilor generale, în care pe primele locuri ar trebui să stea cele de sănătate, educație şi asistență socială. Aceasta întrucât nerezolvarea problemelor grave care există în domeniul sănătății, pune în pericol însuşi viitorul existenței societății româneşti. Rezolvarea problemelor majore din domeniul educației trebuie să aibă loc luându-se în considerare rolul educației ca etapă a reproducției forței de muncă, a reproducției unor valori umane ale societății. În domeniul asistenței sociale ar trebui să-şi găsească o urgentă rezolvare problemele țărănimii care în prezent nu dispune de pensii care să asigure un minim de trai. Trebuie să se țină seama că procesele inflaționiste care vor apărea inevitabil vor afecta în cea mai mare măsură pe cei cu venituri fixe şi reduse ca mărime. Un rol foarte mare în asigurarea echilibrului reproducției îl are găsirea formelor de repartiție care să cointereseze întreprinderile, indiferent de forma de proprietate. În această direcție ar fi util de cercetat evoluția ratei plusprodusului în țara noastră care, după unele estimări, a cunoscut o dinamică accelerată în perioada 1950–1983. De asemenea trebuie valorificate lucrările de cercetare existente în cadrul institutului privind determi-

narea **minimului de trai** şi continuate cercetările pe această temă, atât pentru ansamblul economiei naționale cât şi pentru industrie şi agricultură.

- **Rezolvarea problemelor sociale trebuie să iasă din cadrul întreprinderii** în măsura în care nu sunt direct legate de eficiența şi rentabilitatea acesteia. Este necesară **o clarificare juridică a statutului întreprinderii româneşti**, o lege a întreprinderii ca organizație economică în care se îmbină o comunitate de interese subordonate atingerii unor scopuri precise. Întreprinderea ar trebui să se preocupe numai de problema pregătirii cadrelor, condițiile de muncă, sănătatea muncitorilor. **Trebuie să rămână în sarcina statului rezolvarea unor probleme legate de şomaj** ca de pildă stabilirea ajutoarelor de şomaj, a mărimii şi duratei acestora. Se poate pune în discuție problema existenței în ultimii ani a unui şomaj mascat care poate fi lichidat prin soluții ca pensionarea, program redus, îngrijirea copiilor de către mamele angajate etc. Dar dimensiunile acestei forme de şomaj trebuia studiate şi puse cât mai repede în evidență. Şomajul care ar putea să apară prin închiderea unor întreprinderi ineficiente are alt caracter, alte consecințe iar soluțiile în acest domeniu intră în competența statului care trebuie să studieze posibilitățile de creare a unei piețe a muncii cu toate organismele şi consecințele sale. Ar trebui studiată experiența țărilor capitaliste în problema şomajului întrucât în ultimii ani se constată **„o acțiune de solidaritate”**, o acceptare voluntară a reducerii salariilor în întreprinderile capitaliste ca o alternativă a reducerii numărului de şomeri. În problema şomajului se discută mult dar suntem tributari informațiilor reduse pe care le avem şi trebuie să fim atenți să nu promovăm practici la care în statele avansate deja s-a renunțat. Totodată trebuie să ținem seama de faptul că problema stabilirii ajutorului de şomaj nu este de loc simplă, necesitând lămurirea unor aspecte deosebit de importante privind: situația ocupării, costul închiderii unui obiectiv industrial în raport cu mărimea ajutoarelor de şomaj necesare, sursele de plată a ajutorului de şomaj (în țările dezvoltate provin din cotizații la asigurări), mărimea şi durata pe care se acordă. Trebuie luate în considerație toate modificările, unele de esență care au avut loc în mecanismele ajutorului de şomaj. În ce priveşte piața muncii trebuie să ținem seama că ea nu este o piață unită ci o piață segmentată.
- **Mecanismele folosite pentru reglarea pieței muncii** pe plan mondial sunt atât globale cât şi speciale, noi având obligația de a folosi mai întâi multitudinea mecanismelor care pot să ne ajute să evităm un şomaj de proporții. Procesele petrecute în istoria societăți

omeneşti ne îndeamnă la prudență în acest domeniu, pentru a evita greşelile altora.

Tendința de a ne entuziasma în fața măsurii de reducere a săptămânii de lucru ar trebui să se transforme în obligația de a studia condițiile economice care trebuie create pentru aceasta, dintre care cel puțin menținerea productivității muncii şi a nivelului producției sunt absolut necesare.

- **În privința ocupării femeilor**, ar putea fi considerată o soluție pentru reducerea actualului şomaj deghizat. Dar nu trebuie să pierdem din vedere că în țările capitaliste cea mai mare presiune pe piața muncii a apărut din partea femeilor. În țara noastră gradul ridicat de ocupare a femeii este determinat de un nivel scăzut al salariilor pe o familie.
- Trebuie studiată posibilitatea creării unor locuri de muncă prin care **să prevenim apariția unui şomaj de masă** fără a pierde din vedere faptul că tipul de şomaj de la noi este generat în primul rând de disfuncționalitățile din relațiile economice dintre întreprinderi în domeniul aprovizionării şi desfacerii mărfurilor.
- **Decalajele de nivel tehnic şi tehnologic între întreprinderi**, au o tendință de creştere (aproape dublare) trebuie avute neapărat în vedere atunci când se pune problema rentabilizării. Trebuie să alegem cu discernământ pârghiile pe care le utilizăm în acest sens (sufocarea cu impozite poate fi distrugătoare). Întreprinderea trebuie să-şi redobândească autonomia în soluționarea unor probleme de bază ale activității ei economice, ca de pildă cea a evaluării şi optimizării stocurilor.
- În domeniul studierii **legislației economice** trebuie abordate probleme privind:
  - bazele unei legislații reale cu efecte benefice, stimulatoare asupra dezvoltării micii industrii:
  - stimularea activităților de invenții şi inovații cu caracter permanent, constituie o sarcină prioritară a cercetării în domeniul legislației;
  - pe termen lung, trebuia revizuită legislația actuală în sensul creării unui mecanism juridic elastic care să privească întreaga structură a economiei naționale atât în sectorul de stat cât şi în cadrul micii proprietăți, a proprietății de grup. De asemenea se impune reevaluarea a ceea ce există în domeniul dreptului comparat atât cu țările socialiste cât şi cu cele capitaliste;
  - **emiterea unei noi legislații pentru domenii neacoperite** (comercial, pluralismul proprietății);
  - **codul civil trebuie modificat** (comisia de redactare a acestuia îşi desfăşoară activitatea de 20 de ani);

  - pe termen mediu va trebui cercetată posibilitatea **aşezării economiei naționale pe baze contractualiste**, ca principiu care trebuie să fie extins la toate organizațiile economice inclusiv în relațiile cu persoanele fizice;
  - sistematizarea legislației muncii;
  - **evitarea unor situații anormale în care dispozițiile administrative să blocheze principiile juridice** (vezi situația mandatarilor, pentru a căror existență cadrul legal nu a fost desființat);
  - să se renunțe la principiul **dictării** unor acte normative fără acoperire materială (inventarierea vagoanelor de marfă, în orice gară atunci când se constată ruperea sigiliilor);
  - studierea lacunelor legii (vacuum-urilor în legislație). Administrația de stat, organele de conducere au nevoie de principii clare privind **răspunderea**. Formulările vagi, generale privind răspunderea colectivă lasă loc arbitrarului, politicului, interpretărilor;
  - să se admită ca principiu general de funcționare a economiei că nici un mecanism economic nu poate funcționa fără forme juridice corespunzătoare;
  - să se întocmească o listă cu acte normative care trebuie revăzute sau abrogate şi să se studieze direcțiile în care cadrul legal a fost distrus de instrucțiuni şi dispoziții ale cabinetelor 1 şi 2.
- Să valorificăm mai bine gândirea economică românească, ideile unor mari economişti ai lumii cum a fost Manoilescu. În acest sens ar putea fi studiată şi problema **„socialismului națiunilor" şi nu al claselor**. Trebuie să ținem seama că prima sarcină în domeniul drepturilor omului este să fie repusă în drepturi cea mai oprimată clasă în România care este **țărănimea**. **Reprivatizarea pământului şi desființarea proprietății cooperatiste ridică numeroase probleme extrem de dificile şi greu de soluționat**. De pildă, trebuie avut în vedere că numai plata pensiilor, la un nivel minim de 600 lei lunar pentru cei 3 milioane țărani din CAP necesită fonduri de 21 miliarde lei. La aceasta trebuie adăugat circa 100 miliarde lei reprezentând veniturile minime pe lună care ar trebui să fie asigurate celor care lucrează. Darea în arendă a pământului pune probleme foarte serioase privind mijloacele de muncă de care trebuie să dispună țăranii.
- Evaluarea generală a **ratei inflației** pentru următoarele luni s-ar putea face comparând sumele de bani alocate din fondul de retribuire, fondul de pensii şi fondurile sociale pentru alimentație (60% din 500 miliarde = 300 miliarde lei) cu valoarea producției agricole existente. Ar fi necesară o producție agricolă de cel puțin 300 miliarde lei din care 60% reprezintă cheltuielile materiale. Ne lipseşte informația

necesară pentru un calcul corect al costului unei unități de produs agricol.

- Unele calcule efectuate în institut au evidențiat faptul că în economia României, în special în industrie sau alte ramuri neagricole s-a creat **o producție de dragul producției**. Da pildă, din produsul social al ramurilor neagricole în 1965 numai 11% făcea obiectul consumului, iar în 1986 acest procent a scăzut la 7,3%, în prezent fiind de circa 5%. În ce priveşte agricultura 61% din produsul social făcea obiectul consumului direct. Comparând industria şi alte ramuri neagricole cu agricultura prin prisma raportului dintre ponderea vânzărilor de produse agroalimentare prin comerțul socialist şi venitul național creat rezultă că acest indicator este în agricultură de 124,6% şi în ramurile neagricole de 20%.
- **Reducerea săptămânii de lucru** trebuie să se **bazeze pe studii serioase privind factorii economici care trebuie să o asigure**, precum şi consecințele care decurg din aceasta. O problemă importantă care trebuie studiată în acest sens este cea a **echilibrului dintre resursele existente şi cerere**. Ori, problema cea mai acută pentru prezent este lipsa unor resurse de bază necesare consumului individual şi productiv. Există rezerve însă şi în privința utilizării potențialului actual a utilizării capacităților de producție cere printr-o mobilizare deosebită îşi pot aduce contribuția la creşterea nivelului de trai.
- Necesitatea **simplificării structurilor organizatorice**, a aşezării pe baze raționale a acțiunilor de organizare ştiințifică a producției şi a muncii şi a celei de modernizare. Problema modernizării trebuie revăzută conceptual şi metodologic.
- **Modificarea normativelor** în privința structurii forței de muncă atât pe categoriile productiv şi neproductiv cât şi pe clase de retribuire şi încadrare întrucât actualele structuri nu reflectă corect realitatea şi sunt nestimulative.
- **Pregătirea cadrelor de conducere** – un imperativ stringent pe termen scurt, mediu şi lung întrucât această problemă a fost neglijată ani de zile.
- Problema acceptării **riscului** cel puțin în activitatea de cercetare.
- **Stimularea creativității** este imposibilă în actualul sistem de retribuire, în care marii specialişti au câştiguri mai reduse decât cei cu calificare inferioară.
- **Rolul organelor colective de conducere** în absența unor competențe clare ale acestora este redus sau inexistent. Este necesară întocmirea unei note de propuneri privind rolul noilor organe de conducere colectivă.
- **Modernizarea trebuie să se facă cu ajutorul creditelor**, mai ales în perioada de tranziție.

- Sistemul de **preţuri** trebuie urgent revăzut fiind una din pârghiile fundamentale ale mecanismului economic.
- Necesitatea unor documentaţii privind funcţionarea mecanismului economic în alte ţări socialiste şi nesocialiste. Utilizarea unor instrumente folosite la nivelul pieţei comune şi chiar al unor ţări socialiste – **taxa la valoarea adăugată** – este deosebit de utilă pentru orientarea structurilor economice în perioada actuală. Experienţa internaţională arată că valorile cele mai mari ale acestui indicator sunt în domeniul producţiei de bunuri de consum şi servicii productive. În acest sens se pune problema **specializării ramurilor** ca o condiţie esenţială pentru asigurarea unui nivel înalt de competitivitate. Structura economiei naţionale condiţionează în măsură importantă relaţiile României cu alte ţări, participarea la organizaţiile internaţionale socialiste sau nesocialiste.
- Toate măsurile care se întreprind în prezent trebuie grefate pe „icoana" viitoare a economiei naţionale.
- Orice opţiune economică presupune obligaţia fundamentării ei temeinice.
- Problema **pregătirii cadrelor de conducere** este vitală şi de perspectivă; managementul este un curs care a fost tratat cu indiferenţă chiar de profesorii de la institutele tehnice iar la A.S.E. acesta constituia o sumă de legi pentru construcţia de noi obiective; ar fi necesară o pregătire în acest domeniu chiar din liceu; **s-ar putea propune înfiinţarea unor facultăţi de specialitate şi reînfiinţarea vechilor centre unele chiar la nivel de întreprindere**.
- Trebuie să se vadă dacă **bugetul** poate contribui la finanţarea diferitelor acţiuni, să se ştie dacă excedentele anunţate erau reale sau declarate; nu se întrevăd soluţii pentru sporirea veniturilor în condiţiile unor credite ieftine.
- **Rata dobânzii nu a avut nici un fel de legătură cu rentabilitatea din economie**, în capitalism rata dobânzii arată de fapt rata medie a profitului; reducerea ratei dobânzii la noi ar putea arăta de fapt nerentabilitatea întreprinderilor; se propune creşterea ratei dobânzii la populaţie pentru a se atrage sumele disponibile ce pot fi reinvestite.
- Este necesară **restructurarea exporturilor româneşti în scopul împiedicării scurgerii de venit naţional**; nimeni nu va investi în întreprinderi falimentare; în condiţiile sistării exportului de alimente şi bunuri de consum trebuie să vedem ce exportăm pentru a nu se ajunge la dezechilibrul balanţei de plăţi.
- Strategia economică şi mecanismul economic sunt două sarcini foarte grele şi nu trebuie să ne grăbim pentru a nu face greşeli pentru a nu fi nevoiţi să revenim – **bulgarii de exemplu în trei ani au modificat de trei ori mecanismul economic**; se cer studiate modelele care există – în Bulgaria deşi s-a încercat, atragerea de capital străin este foarte slabă.

- Se impune **compararea resurselor existente şi a necesarului de consum**, nivelul de trai este determinat de resurse şi eficiența folosirii lor; avem condiții foarte bune pentru dezvoltarea agriculturii, silviculturii, pisciculturii şi turismului; dezvoltarea acestora se poate face inclusiv prin redistribuirea patrimoniului P.C.R.; **agricultura este una din cele mai importante probleme** deoarece la randamente suntem pe unul din ultimele locuri în Europa; la această stare a contribuit şi industria care a distrus o mare parte din pământuri deşi Legea fondului funciar interzicea acest lucru; infrastructura construcțiilor, transporturilor şi industriei a dus la scăderea serioasă a suprafețelor arabile; sunt necesare inventarierea tuturor terenurilor fertile şi **să se interzică scoaterea lor din uz**, care să nu fie posibilă nici prin decret prezidențial; industria a distrus agricultura prin poluare iar această ramură nu a putut beneficia nici de producția de îngrăşăminte şi alte substanțe chimice care se exportau; **exportul de îngrăşăminte poate să se facă numai după ce s-au acoperit nevoile agriculturii** iar industria este necesar să producă pesticide, vaccinuri şi tot ceea ea este necesar agriculturii.
- Este necesar să se **dezvolte ramurile de vârf** avându-se în vedere că **specializarea pe ramuri a dus în lume la creşterea cererii de produse nespecializate**.
- Se pune întrebarea – Sunt întreprinderile noastre în stare să treacă la economia de piață, ce vom face cu cele care intră în impas?
- În ce condiții poate fi admisă participarea capitalului străin? – acesta trebuie să servească interesele noastre.
- Este necesară **evaluarea potențialului real al fiecărei unități şi pe această bază să fie elaborată schița de plan** pentru anul 1990 având în vedere şi produsele cu desfacere asigurată prin contracte.
- Ar fi necesar ca 60% din beneficiu să rămână la dispoziția întreprinderii.
- Totodată 40% din valută **să rămână la unitățile care exportă produsele în scopul asigurării importurilor proprii** acestora şi pregătirii specialiştilor.
- **Modernizarea producției este o prioritate stringentă** care se cere realizată după o concepție nouă fără formalism şi fără extinderea pe multe obiective; să se pornească de le strategia dezvoltării întreprinderilor care să aibă la bază criterii de eficiență economică iar sursele de finanțare să fie atât din mijloace proprii cât şi din credite; este necesară folosirea unui cadru metodologic în acest sens.
- **Centralele industriale** sunt verigi organizatorice birocratice şi ele ar trebui să capete **statutul de asociații între întreprinderi iar organele de conducere** să fie alese.

- **Cercetarea ştiinţifică se impune reorganizată** în următoarele direcţii: fiecare întreprindere să aibă colective proprii de cercetare; problemele pe termen lung să fie studiate în institute de specialitate; fondurile de cercetare să se constituie din beneficiile rămase la dispoziţia întreprinderilor – în SUA, de exemplu acestea ocupă uneori până la 80% din profit; pentru temele de interes naţional să se acorde credite iar rezultatele cercetării să fie difuzate după principii economice.
- În ce priveşte **informaţia statistică se cere revizuirea tuturor indicatorilor de raportare** şi introducerea unei raportări unice.
- Pentru a elabora o **concepţie strategică este necesar să ne limităm la câteva probleme fundamentale**; lipsa de claritate a unor măsuri poate avea implicaţii economice care nu au fost discutate în prealabil la institut.
- Este necesară o distincţie clară între aspectele teoretice şi practice.
- Din punct de vedere teoretic trebuie să ne întrebăm ce este aceea o piaţă, iar în plan practic trebuie să înţelegem că **în prezent se pun problemele descentralizării nu ale trecerii la o economie de piaţă**.
- Se cere studiată **problema autonomiei întreprinderilor atât prin fundamentarea** noilor concepte cât şi pentru realizarea unui sistem de indicatori care să reflecte corect situaţia reală.
- Pentru practică s-ar impune două direcţii ale contribuţiei noastre:
  - pilonii concepţiei orientării de bază a economiei noastre (vom importa materii prime în continuare, care va fi baza dezvoltării industriei noastre, ce facem cu resursele – **epuizăm ultimele rezerve**, resursele umane, şomajul, cum utilizăm potenţialul fizic şi intelectual, ce trebuie făcut pentru declanşarea şi stimularea acestui potenţial, ce se face cu rezultatele cercetării ştiinţifice neaplicate, care sunt ramurile noi, cum se difuzează progresul tehnic, ce se cere în domeniul informatizării economiei);
  - **raportul acumulare-consum** – să se aibă în vedere că oprirea unor investiţii creează probleme financiare şi umane.
  - este necesar un înveliş juridic al tuturor măsurilor având în vedere, în noianul legislativ, că în unele ţări sunt domenii neîngrădite de legislaţie; cu alte cuvinte legislaţia trebuie simplificată şi bine gândită; **Legea investiţiilor trebuie corelată cu Legea organizării şi funcţionării întreprinderii**;
  - orice aserţiune asupra eficienţei economice poate fi pusă sub semnul întrebării datorită sistemului de preţuri; **intervenţia statului în economie este imposibilă prin actualele preţuri**; se cer deci noi preţuri, noi modalităţi de stimulare prin credite şi dobânzi care trebuie puse pe primul plan;
  - toate măsurile ce se întrevăd este necesar să pornească de la o configurare a structurilor economice şi de producţie;

  - este necesară **evaluarea corectă a nivelului de dezvoltare economică**; institutul a făcut acest lucru şi Caietul de studiu care a fost oprit ar trebui să fie difuzat.
- În domeniul nivelului de trai trebuie să se pornească de la a arăta foarte clar care este situația bazei materiale de asigurare a acestuia la zi.
- Măsurile luate până în prezent nu au o bază materială asigurată; nu mai sunt produse pe piață şi specula se manifestă în continuare.
- Problema de bază este asigurarea produselor agricole prin câştigarea încrederii țăranilor cărora nu li s-au asigurat niciodată ceea ce era scris în contracte; până acum nu s-au luat măsuri pentru stimularea țărănimii; foarte importantă este asigurarea unei baze minime de venituri care să mențină țăranii în agricultură. Inclusiv prin acordarea de cote din producție care nu generează inflație.
- În prezent nu se poate trece la desființarea CAP pentru că nu au cu ce lucra iar în sate sunt puțini oameni care să lucreze pământul.
- Reconstrucția economică solicită bani şi este necesară o bancă specializată cu precizarea surselor şi a destinațiilor.
- La nivelul unităților economice să se constituie un fond de risc pentru plata salariilor şi modificarea tehnologiei.
- Fondul de şcolarizare al întreprinderilor, pentru plata inginerilor şi maiştrilor a scăzut continuu după 1970 şi are destinații necorespunzătoare fapt care impune o regândire a mărimii şi folosirii acestuia.
- Diversificarea formelor de proprietate e firească şi constituie baza stimulării folosirii resurselor în economie; practic până acum a fost o singură formă de proprietate de stat, a dictatorului; CAP erau de fapt proprietate de stat pentru că nu aveau putere de decizie; coexistența proprietății particulare alături de cea de stat rezultă din natura proceselor de producție şi din gradul insuficient de dezvoltare în toate ramurile.
- O mare greşeală în economia noastră a fost gigantomania C.U.G.-urile nu au desfacere; combinatele din agricultură funcționează greoi.
- Mecanismul de funcționare a economiei trebuie să fie corespunzător pentru ca formele de proprietate să fie eficiente; pârghiile economica trebuie să funcționeze; retribuțiile trebuie să evite nivelarea şi să se creeze o scară care să stimuleze munca de creație.
- În privința nivelului de trai este o experiență bună în institut şi este necesară menținerea acestor preocupări prin studierea anuală a acestor probleme.
- Pentru prețuri sunt necesare organisme speciale care să elaboreze o politică corectă în acest domeniu.
- Cheltuielile sociale de la buget în multe țări sunt mult mai mari decât la noi această problemă este necesar să stea în atenție conducerii; în general este necesară studierea tuturor experiențelor din alte țări.

INSTITUTUL DE CERCETARE A RELAŢIILOR INTERRAMURI ŞI A STRUCTURILOR INDUSTRIALE

SINTEZA PROBLEMELOR RESTRUCTURĂRII ŞI DEZVOLTĂRII INDUSTRIEI ROMÂNEŞTI

În perioada 1981-1989 s-au efectuat, în cadrul Institutului de Economie Industrială, studii şi analize cu privire la dezvoltarea imediată şi de perspectivă a industriei româneşti, ale căror rezultate au stat la baza opțiunilor formulate de cercetători în cadrul sesiunii de lucru consacrate problemelor restructurării şi dezvoltării acestei ramuri. Principalele concluzii şi opțiuni care ar putea fi luate în considerare la conturarea concepției institutului privitoare la obiectivele, căile de realizare şi implicațiile unor măsuri propuse sunt prezentate în continuare.

1. Cu privire la structura producției industriale

a) Acțiuni pe termen scurt

- Reducerea la strictul necesar a volumului producției unor produse cu grad redus de prelucrare a materiilor prime, care necesită un consum mare de resurse deficitare. De exemple, producția de oțel a țării noastre poate fi redusă la 10-11 mil.t, cantitate suficientă acoperirii în întregime a necesarului intern, acelaşi lucru este valabil şi pentru alte produse din chimia de bază şi din alte ramuri.
- Renunțarea la asimilarea în fabricație a unor materiale, piese, subansamble şi produse finite necesare economiei naționale în cantități mici, dar care implică eforturi de asimilare şi de fabricație incomparabil mai mari decât cele legate de importul acestora, precum şi pierderi mari la beneficiarii lor datorită întârzierilor în satisfacerea cerințelor provocate de duratele mari de asimilare.
- Creşterea producției de piese de schimb pentru care în prezent există un deficit acut în ceea ce priveşte satisfacerea necesarului atât intern cât şi extern.
- Orientarea fabricației (îndeosebi la produsele complexe) spre produse cu cerere fermă, chiar dacă realizarea acestora implică importuri de completare, ce pot fi însă compensate total sau parțial prin exporturi.

b) Orientări pentru perioada de tranziție

- Modificarea structurii producției industriale prin stoparea creşterii producției la bunurile pentru care se constată o saturare a pieței şi, respectiv, prin creşterea mai rapidă a producției unor bunuri de larg

consum pentru care există o cerere în mod acut nesatisfăcută, inclusiv prin intensificarea cooperării internaționale în domeniul cercetării şi fabricației acestora.

- Dezvoltarea, mai rapidă a serviciilor industriale (cercetare-dezvoltare, marketing industrial, asistență tehnică etc.) decât a producției industriale, în scopul asigurării unor condiții mai favorabile creşterii competitivității şi eficienței economice.

c) Orientări de perspectivă

- Dezvoltarea selectivă a industriei, la nivelul grupelor de produse, în funcție de potențialul ştiințifico-tehnic, uman şi financiar, de posibilitățile de intensificare a schimburilor economice internaționale, de tendințele progresului tehnic contemporan, de cerințele asigurării unei eficiente economice ridicate. Ținând seama de riscul apariției unor probleme sociale, datorită renunțării la unele capacități existente, ar trebui luată în considerare posibilitatea da a se crea unități economice mici şi mijlocii în zonele de proveniență a forței de muncă disponibilizate.
- Susținerea dezvoltării domeniilor de specializare națională din cadrul industriei, cu ajutorul resurselor investiționale alocate anterior celorlalte domenii, îndeosebi pentru modernizarea bazei tehnice şi a tehnologiilor de fabricație.

2. Cu privire la investiții, fonduri fixe şi capacități de producție

a) Acțiuni pe termen scurt

- Reducerea ratei acumulării da la 30-40% la 15-20%. Efectul va fi dublarea sau triplarea coeficientului de eficiență a investițiilor (de la mai puțin de 0,1 la valori cuprinse între 0,2-0,3) cu condiția orientării judicioase a acestora concomitent cu sporirea consumului populației. În acest sens, este necesară analiza riguroasă, în principal, a obiectivelor de investiții a căror continuare ar presupune consumarea unor volume mari de resurse (Combinatul Siderurgic Călăraşi, centrala nucleară Cernavodă, deschiderea unor zăcăminte de lignit sau minereuri sărace etc.), care se justifică, într-o mai mică măsură, din perspectiva eficienței economice.
- Analiza stării fondurilor fixe (uzura fizică şi morală), evaluarea volumului de investiții în vederea înnoirii acestora, îndeosebi a celor active, şi conturarea unei politici realiste de constituire a fondurilor necesare modernizării, reutilării sau reprofilării capacităților de producție existente.

O direcția prioritară o reprezintă orientarea efortului investițional către domeniile industriale purtătoare de progres tehnic: componente electronice şi, în special, microelectronica (aceste domenii beneficiază în alte țări, precum SUA, Japonia, R.D. Germană etc., de importante fonduri investiționale de la buget, fiind considerate domenii strategice ale dezvoltării economiei naționale).

- Evaluarea capacităților de producție din industrie, a gradului lor de utilizare şi compararea acestora cu cerințele economiei naționale în vederea determinării disponibilităților de bunuri ce s-ar putea crea pentru export.

b) Orientări pentru perioada de tranziție

- Crearea unui nou cadru legislativ în domeniul alocării fondurilor investiționale şi a realizării obiectivelor în vederea armonizării acestora cu cerințele reale ale economiei naționale.
- Trecerea la sisteme flexibile de amortizare (inclusiv a cotelor regresive) în funcție de regimul de utilizare a fondurilor fixe şi corelarea pe baza unor studii tehnico-economice, a duratei de serviciu cu condițiile reale de utilizare a mijloacelor de muncă. Resursele financiare astfel constituite trebuie folosite prioritar pentru înlocuirea fondurilor fixe de producție uzate sau pentru modernizarea proceselor de producție.
- Flexibilizarea utilizării capacităților de producție în funcție de posibilitățile de desfacere pe piața internă sau pe piața externă a altor bunuri care nu au fost prevăzute în nomenclatorul inițial de fabricație.

c) Orientări pe termen lung

- Fundamentarea unei noi strategii în domeniul investițiilor compatibilă cu cerințele realizării unui nou tip de economie.
- Analiza oportunității menținerii în funcțiune sau a modernizării unor capacități de producție care vor deveni incompatibile cu profilul unei economii moderne sau a căror utilizare implică eforturi valutare însemnate pentru procurarea din import a resurselor materiale şi energetice. Vor putea fi luate în considerare şi extinderea unor forme eficiente de utilizare de tipul processing-ului, leasing-ului etc.

3. Cu privire la resursele de materii prime şi energetice

a) Acțiuni pe termen scurt

- Evaluarea corectă a potențialului național de resurse naturale, atât cantitativ cât şi calitativ, ca premisă pentru elaborarea unei strategii de dezvoltare în perspectivă a bazei de materii prime.
- Evidențierea factorului natural, respectiv, a condițiilor geominiere reale ale diferitelor zăcăminte de substanțe minerale şi a posibilităților tehnologice de exploatare a acestora.

- Aprecierea oportunității exploatării anumitor zăcăminte de substanțe minerale după un complex de criterii – tehnologic, energetic, ecologic, social, economic. Această analiză multicriterială trebuie efectuată atât în cazul noilor obiective miniere, cât şi în cazul celor existente în scopul menținerii în funcțiune numai a capacităților care se justifică din punct de vedere economic. În acest scop, pe baza studiilor efectuate pot fi oferite elementele metodologice necesare (criterii şi indicatori de eficiență), precum şi coordonatele constituirii unui cadru legislativ adecvat industriei extractive ca premisă pentru elaborarea unei strategii de dezvoltare în perspectivă a bazei de materii prime.
- Asigurarea numerică şi calitativ-profesională a forței de muncă în minerit prin retribuții diferențiate în funcție de gradul de dificultate a condițiilor de lucru, prin reducerea duratei schimbului de lucru de la 8 la 6 ore, măsură care ar putea fi prevăzută într-un act normativ adecvat.

b) Orientări pentru perioada de tranziție

- Fundamentarea posibilităților de acoperire a necesarului industrial de materii prime şi energetice din producția internă sau din import prin comensurarea corectă a eforturilor de obținere a unor materii prime din resursele naturale de care dispune țara noastră, compararea acestora cu cele valutare implicate de importul materiilor prime respective şi determinarea pe această bază, a unui avantaj comparativ.
- Evaluarea corectă a potențialului de materiale refolosibile şi recuperabile şi reintroducerea lor în circuitul economic prin cointeresarea reală atât a utilizatorilor industriali, cât şi a celor individuali. Renunțarea la unele prevederi actuale referitoare la utilizarea unor materiale refolosibile în domenii în care se afectează grav calitatea produselor.
- Modificarea structurii consumului de resurse energetice în favoarea celui casnic şi a transporturilor, luându-se în considerare implicațiile acesteia asupra desfăşurării activităților industriale.

c) Orientări de perspectivă

- Studierea strategiilor de asigurare a bazei de materii prime şi energetice adoptate de alte țări, în vederea selectării unor alternative adecvate țării noastre.
- Orientarea într-o mai mare măsură a eforturilor de cercetare ştiințifică în direcția realizării unor tehnologii care, într-o perspectivă mai îndelungată, vor asigura exploatarea eficientă a unor zăcăminte sărace sau cu condiții dificile de extracție.
- Îmbunătățirea sistemului de prețuri la materii prime prin corelarea acestora cu prețurile mondiale.

- Amenajarea complexă a rețelei hidrografice şi construirea de microhidrocentrale, în vederea sporirii producției de energie electrică, regularizării cursurilor de apă, sporirii resurselor de apă etc.
- Analiza oportunității funcționării termocentralelor pe combustibili inferiori ținând seama de totalitatea implicațiilor la furnizorii de cărbuni, la utilizatorii de energie electrică asupra mediului.
- Luarea în considerare a alternativei de substituție a resurselor energetice cu putere calorifică inferioară din producția internă prin importuri, eforturile valutare putând fi compensate prin exporturi de produse şi servicii la care țara noastră poate dobândi un avantaj comparativ.

4. Cu privire la potențialul de cercetare ştiințifică şi dezvoltare tehnologică

a) Acțiuni pe termen scurt

- Evaluarea potențialului real de cercetare ştiințifică şi dezvoltare tehnologică (exclusiv proiectarea, microproducția, cercetarea uzinală etc.) pe domenii şi analiza măsurii în care acesta răspunde cerințelor actuale ale dinamismului inovațional şi ale progresului tehnic din domeniul respectiv. Se au în vedere:
  - existența unei subdimensionări în domenii de mare intensitate inovațională ca: electronică, mijloace ale tehnicii de calcul, informatică, utilaje pentru industria electronică, robotizarea şi cibernetizarea producției, noi materiale, biotehnologii, tehnologii neconvenționale, domeniul chimico-farmaceutic etc.);
  - existența, în alte țări, a tendinței de sporire continuă a potențialului de cercetare, mai ales în domeniile menționate.
- Analiza potențialului real de susținere a industriilor de vârf de către celelalte ramuri industriale (chimie, metalurgie, construcții de maşini) şi corelarea măsurilor pentru asigurarea bazei dezvoltării viitoare a acestor sectoare, atât pe baza producției proprii cât şi prin cooperarea internațională.
- Evaluarea corectă a performanțelor tehnologice aplicate în prezent şi a măsurii în care potențialul creativ propriu poate asigura sau nu reducerea decalajelor tehnologice din unele domenii, precum şi apelarea la importul de tehnologii acolo unde se estimează imposibilitatea eliminării rapide a acestor decalaje cu forțe proprii.
- Promovarea acțiunilor de colaborare tehnico-ştiințifică internațională mai ales în acele domenii cu viteză inovațională ridicată care necesită mari eforturi de cercetare ce nu pot fi acoperite cu forțe proprii sau sunt incompatibile cu scara economiei naționale.

- Stabilirea unor priorități în acordarea fondurilor de cercetare ştiințifică şi dezvoltare tehnologică în funcție de obiectivele strategice ale economiei şi de tendințele progresului tehnic.
- Modificarea legii invențiilor şi inovațiilor (nr. 62/1974) în sensul sporirii stimulării materiale a creatorilor.

b) Orientări pentru perioada de tranziție

- Stimularea acțiunilor de acordare de asistență tehnică şi a altor forme de valorificare a potențialului creativ național, inclusiv prin integrarea României în comerțul mondial cu licențe, brevete, programe pentru calculator etc.
- Perfecționarea cadrului organizatoric şi de conducere a activității de cercetare ştiințifică şi dezvoltare tehnologică, inclusiv prin includerea unor forme noi (parcuri ştiințifice) în vederea stimulării capacității creative naționale, a asigurării unui schimb larg de idei, a integrării puternice în circuitul mondial de valori.
- Acceptarea riscului financiar în cercetare (mai ales în cea fundamentală).

5. Cu privire la competitivitatea şi promovarea schimburilor economice internaționale

a) Încetarea exporturilor de produse intermediare utilizabile în realizarea de produse finale cu desfacere asigurată pe piețele externe şi pentru care există capacități de producție ce depăşesc necesarul intern. Corelarea, plecând de la această cerință, a sarcinilor de export ale diferitelor sectoare de activitate în funcție de caracterul produselor obținute (intermediare sau finale), acordându-se prioritate, spre exemplu, exportului produselor industriei uşoare, a produselor chimice din categoria celor rezultate din fazele de prelucrare superioară a materiilor prime (medicamente, cosmetice, produse prelucrate din materiale plastice şi cauciuc etc.).

- Deblocarea importurilor de materii prime şi materiale şi, în special, a importurilor de completare necesare realizării acelor produse prin al căror export se recuperează integral cheltuielile valutare efectuate obținându-se şi un aport valutar net corespunzător. Este cazul multor produse din industria electrotehnică şi electronică, industria chimică şi altele la care pentru 1 dolar materii prime sau materiale importate se poate realiza un export de circa 10 dolari (vezi industriile de componente electronice, reactivi, medicamente, uleiuri lubrifiante şi industriale, coloranți etc.).
- Reaprecierea rolului reclamei comerciale în interiorul şi, mai ales, în exteriorul țării, ca forță motrică a promovării produselor, pentru popularizarea calităților lor şi stimularea activității întreprinderilor în direcția sporirii performanțelor produselor realizate.

- Reevaluarea rolului ambalajelor şi prezentării produselor în sporirea competitivității acestora, precum şi crearea condițiilor concrete propice realizării unui service corespunzător, domeniul în care marile firme exportatoare din diferite ramuri industriale fac eforturi deosebite.

b) Orientări pentru perioada de tranziție

- Modernizarea tehnologică de fond a ramurilor capabile să-şi asigure autogestiunea valutară pe baza importului de tehnologie dacă industria românească nu poate oferi utilaje cu performanțe superioare.
- Valorificarea subproduselor rezultate din procesele de fabricație pe baza adoptării celei mai eficiente filiere de prelucrare (în interiorul aceleiaşi ramuri industriale sau/şi în alte ramuri şi domenii de activitate).
- Încetarea creşterilor cantitative a producției unor ramuri ale căror produse înregistrează tendințe clare de saturare pe piața internă şi pe cale externă sau care în condițiile producției interne nu pot fi competitive, în principal, din considerente geoeconomice (ca de exemplu, materialele plastice de uz general, combustibili petrolieri etc.).
- Intensificarea cooperării internaționale în cercetare, producție şi comercializare pentru realizarea şi valorificarea unor produse de înaltă complexitate pe baza unor eforturi financiare, investiționale, umane etc. conjugate astfel încât ordinul de mărime al acestora să nu depăşească posibilitățile economiei româneşti.
- Alegerea şi oferirea la export a acelor produse competitive atât din punct de vedere calitativ cât şi economic, utilizând pentru aprecierea nivelului de competitivitate prețul extern obținut de produsele româneşti şi de cele similare străine pe aceleaşi piețe, în condiții comparabile de ofertare.

c) Orientări de perspectivă

Dezvoltarea selectivă a producției industriale pe baza principiilor avantajului comparativ, ceea ce presupune, printre altele, redimensionarea sau/şi reprofilarea unor capacități de producție cu implicațiile inerente în planul ocupării forței de muncă.

- Dimensionarea optimă pe baza unor analize multicriteriale, a capacităților de producție, luând în considerare, în principal, eficiența economico-socială şi posibilele efecte pe termen lung asupra ecosistemelor.
- Concentrarea eforturilor de CS-DT, financiare, investiționale etc. către dezvoltarea domeniilor selectate potrivit strategiei adoptate pentru realizarea în timp util a unor produse care să răspundă cerințelor pieței interne şi externe.

6. Cu privire la protecția mediului înconjurător

Măsuri preconizate:

a) Acțiuni pe termen scurt

- Punerea în stare de funcțiune a tuturor sistemelor de tratare a emisiilor poluante; aplicarea strictă a legislației actuale referitoare la protecția mediului înconjurător.
- Inventarierea (cantitativă şi calitativă) a substanțelor poluante generate de fiecare platformă industrială.

b) Orientări pentru perioada de tranziție

- Elaborarea unui concept la nivel național pentru protecția mediului înconjurător împotriva poluării industriale.
- Operaționalizarea conceptului (metodologie, legislație).
- Realizarea infrastructurii necesare controlului procesului de poluare atât la generatorii de noxe cât şi la organizațiile de control.

c) Orientări de perspectivă

- Stabilirea de limite variabile pentru concentrația maximă admisibilă a unui poluant în funcție de capacitatea ecosistemului de a accepta ((metaboliza) substanțele poluante.
- Promovarea tehnologiilor nepoluante, asimilarea utilajelor şi echipamentelor corespunzătoare acestora, perfecționarea tehnicilor de depoluare şi comercializarea lor pe piața externă.
- Asigurarea condițiilor de funcționare a platformelor industriale astfel încât activitatea acestora să nu perturbe echilibrul ecosistemelor în care au fost integrate.

7. Cu privire la mecanismul de funcționare a industriei

a) Acțiuni pe termen scurt

- Asigurarea mobilității sporite în elaborarea, fundamentarea, aprobarea şi modificarea sarcinilor de plan, creşterea gradului de adaptabilitate a unităților industriale la cerințele pieței interne şi externe, prin:
    - restrângerea sarcinilor de plan pentru care se întocmesc niveluri orientative şi normative de plan şi considerarea acestora ca nefiind obligatorii;
    - diminuarea substanțială a numărului de indicatori „aprobați“ şi „raportați“ pe filiera întreprindere-centrală-minister şi diferențierea acestora pe verigile organizatorice ale industriei;
    - defalcarea pe trimestre de către centrală a sarcinilor de plan proprii, fără avizul organului ierarhic superior;
    - stabilirea de către întreprinderi a structurii personalului muncitor pe categorii, profesiuni etc.;

- aprobarea nivelului sarcinilor de plan în condițiile în care circa 85-90% din valoarea producției planificate este acoperită cu contracte la data aprobării şi sunt prevăzute rezerve de capacitate care să permită experimentarea şi omologarea prototipurilor, desfăşurarea corespunzătoare a proceselor de fabricație, adaptarea în execuție a producției la cerințele suplimentare ale pieței cu deosebire la export;
- restrângerea nomenclatorului produselor pentru care se întocmesc balanțe materiale iar perfectarea contractelor de aprovizionare şi desfacere este condiționată de emiterea prealabilă a repartițiilor;
- stabilirea nomenclatorului produselor care se introduc în fabricație pe bază de comandă guvernamentală de cele care rămân libere la contractare;

– Aşezarea pe principii democratice a constituirii şi funcționării organelor de conducere colectivă din unitățile economice. În acest sens este necesar ca:
  - adunarea generală a oamenilor muncii să devină forul suprem de adoptare a deciziilor strategice;
  - membrii consiliului oamenilor muncii să fie aleşi pe baza criteriului de competență profesională, eliminându-se structurile prestabilite, iar preşedintele consiliului să fie directorul întreprinderii;
  - directorul, contabilul şef şi consilierul juridic să fie singurii reprezentanți ai întreprinderii în relațiile cu organele administrației de stat.
– Sporirea rolului centralei industriale în: creşterea gradului de înnoire a produselor şi tehnologiilor; studierea cerințelor pieței interne şi externe în vederea introducerii în fabricație a produselor care satisfac, în cea mai mare măsură, solicitările beneficiarilor, asigurarea materiilor prime şi materialelor necesare.
– Revederea legislației economice astfel încât să se anuleze prevederile care blochează inițiativa întreprinderilor.
– Modificarea Legii nr.29/1978 privind formarea, planificarea, destinația şi vărsarea beneficiilor, în vederea stimulării investițiilor pentru modernizarea tehnologică şi reutilarea întreprinderilor existente.
– Crearea stimulentelor economice privind amortizarea fondurilor fixe în sensul asigurării posibilităților ca prisosurile de amortizare să fie depuse în conturi la bănci pentru care întreprinderile să primească dobânzi. În acest caz, sumele depuse se ramburseazăoricând la cererea întreprinderii.

- Utilizarea fondurilor pentru cercetare-dezvoltare constituite la nivelul centralelor industriale pe principiul împrumutului şi acordarea de dobânzi întreprinderilor depunătoare.
- Crearea unui nou raport între venitul net lăsat la dispoziția întreprinderilor şi cel preluat la bugetul statului. Se impune, în acest sens, abrogarea Legii nr.1/1988 şi a decretului care o explicitează.
- Crearea unor conturi de retenție valutară la nivelul întreprinderilor, în care acestea să păstreze la dispoziția lor, sume în valută în limitele unui anumit procent din încasările valutare.
- Crearea posibilității ca întreprinderile să poată răscumpăra o parte a aportului valutar net pe baza cursului de revenire, şi să utilizeze sumele astfel răscumpărate în scopul importului pentru reluarea ciclului de producție.

b) Orientări pentru perioada de tranziție

- Constituirea verigilor organizatorice intermediare (de tipul centralelor industriale, asociațiilor de întreprinderi, trusturilor, grupurilor etc.) pe baze economice şi nu administrative. În prezent, centrala industrială are preponderent atribuții de comandă administrativă, de sprijinire şi urmărire a activității unităților componente. De asemenea, în condițiile constituirii Ministerului Economiei Naționale nu se mai justifică existența ministerului economic, în special în cazul ramurilor industriei prelucrătoare.
- Acordarea dreptului întreprinderilor care nu îşi acoperă integral capacitățile de producție prin comenzi guvernamentale de a contracta liber produse pentru disponibilul de capacitate.
- Crearea condițiilor pentru eliminarea monopolului generat de existența unui singur producător, astfel:
    - în producția de mijloace de producție prin preluarea întregii producții pe bază de comandă guvernamentală;
    - în producția bunurilor de consum prin reprofilarea unor întreprinderi existente nerentabile sau care nu-şi acoperă capacitatea de producție cu comenzi.
- Eliminarea tendințelor de birocratism şi accentuarea introducerii progresului tehnic depind de realizarea în practică a unui raport corespunzător realităților economiei româneşti între cele două regulatoare ale economiei – planul şi gestiunea şi de dozarea corespunzătoare a instrumentelor şi pârghiilor de conducere efectiv practicate, corespunzător diferitelor criterii economice specifice nivelului fiecărui regulator. Pentru o economie care posedă structuri productive complexe şi beneficiază de resurse de muncă cu o calificare relativ superioară, stimularea acțiunii factorilor de creştere a eficienței economice şi a progresului tehnologic necesită un model de

mecanism economic caracterizat de o conducere macroeconomică de tip parametric, cu ajutorul mijloacelor de control indirect (pârghii economice).

c) Orientări de perspectivă

- Crearea condițiilor pentru liberalizarea asocierii întreprinderilor pe principii economice. Asociațiile să se constituie pe bază de contracte şi/sau multilaterale care prevăd obiectivele, condițiile, obligațiile şi drepturile revenite părților, modul de reglementare a relațiilor patrimoniale dintre participanți, durata asocierii etc. În acest sens se pot constitui:
    - asociații naționale (concerne) ale producătorilor din ramurile primare ale economiei (petrol, gaze naturale, cărbune, minereuri, energie electrică etc.), înlocuind vechile ministere economice;
    - asociații ale producătorilor care concură la fabricarea unui produs final complex (tractoare, autovehicule, maşini agricole, maşini unelte etc.);
    - asociații ale producătorilor pentru realizarea marilor obiective de investiții.
- Promovarea treptată a relațiilor directe ale unităților economice din România cu agenți economici din străinătate. Aceasta presupune extinderea treptată a autofinanțării valutare. Trebuie inițiate, în acest sens, măsuri de pregătire a personalului din întreprindere pentru promovarea unor astfel de relații. În mod corespunzător, treptat, trebuie reconsiderat rolul întreprinderilor de comerț exterior.

INSTITUTUL DE FINANȚE, PREȚURI ŞI PROBLEME VALUTARE

SINTEZA
DISCUȚIILOR PRIVIND STRATEGIA DEZVOLTĂRII ECONOMICE A ROMÂNIEI

I. MĂSURI NECESARE ÎN PERIOADA IMEDIAT URMĂTOARE

PRINCIPII

- soluții concrete, fundamentate pe resurse, la necesitățile legate de îmbunătățirea condițiilor de bază ale vieții poporului;
- înlăturarea tuturor piedicilor de ordin juridic, economic şi administrativ în calea funcționării normale a economiei;
- contact permanent cu oamenii muncii, ale căror interese imediate, dar şi de perspectivă trebuie să se reflecte în măsurile întreprinse;
- în privința planificării s-au exprimat opinii diverse, conturându-se, în principal, două concepții: una a renunțării la principiul planului, aşa cum a fost el înțeles până acum şi introducerea conceptului de program de producție şi dezvoltare, accentuându-se caracterul orientativ, flexibil, al acestuia în dauna celui imperativ; a doua, cea a păstrării conceptului de planificare, în condițiile renunțării la principiile care au dus la rigidizarea acesteia.

MĂSURI PRIVIND MECANISMUL ECONOMIC

- evaluarea realistă a situației economiei sub aspectul capacităților, bazei materiale, forței de muncă şi potențialului de eficiență;
- delimitarea nevoilor economiei naționale ca etapă preliminară a formulării corelațiilor valorice;
- renunțarea la principiile care rigidizează planificarea economiei şi anume:
    - reportarea nerealizărilor;
    - sarcini nerealiste în domeniul volumului producției, exportului, reducerii costurilor, volumului beneficiilor etc.;
    - sistemul de aprovizionare tehnico-materială (revederea problemei loturilor optime prin prisma reducerii duratei dintre aprovizionări, un sistem operativ de modificare a cotelor şi specificațiilor, recircularea operativă a disponibilităților în stocuri, cu mişcare lentă sau fără mişcare);

- verigile intermediare în planificare (centrale, grupuri industriale, C.U.A.S.C. etc.);
- competențele reduse privind deciziile din comerțul exterior (orientarea exporturilor, prețurile) la nivel microeconomic;
- numărul mare de indicatori de plan (se propune utilizarea indicatorului producției marfă vândută şi încasată până când se va ajunge la beneficiu);

– acoperirea prioritară a necesităților interne pe toate treptele procesului de producție (restrângerea exportului direct responsabil de deteriorarea fluxurilor normale ale aprovizionării interne);
– publicarea urgentă a unor statistici economice şi financiare;
– analiza tehnologiilor de fabricație şi promovarea unor importuri pentru sectoarele cele mai rămase în urmă şi mai importante prin efectul de antrenare;
– încurajarea imediată a micii industrii şi asocierii libere;
  - cu utilizarea muncii salariate;
  - la nivel familial.
– utilizarea elastică, în cursul perioadei de raportare de către guvern, în vederea reglării mecanismului economic, a unor pârghii financiare ca: taxele şi impozitele, cursurile monetare, dobânda, masa monetară;
– revederea sistemului de asigurare şi control al calității produselor:
  - orientarea spre STAS-uri;
  - restrângerea caietelor de sarcini şi a normelor de ramură;
  - dimensiunile şi subordonarea aparatului OTC;
  - promovarea gestiunii calității;
– reducerea dimensiunilor CAP şi IAS;

1. În sfera finanțelor

– cunoaşterea situației financiare reale a tuturor unităților şi măsuri locale de asanare a acesteia;
– renunțarea la planificarea financiară la nivel microeconomic;
– adaptarea nivelului dobânzilor în economie în funcție de costul real al factorilor;
– elaborarea pentru anul în curs a unui buget deficitar, expansionist;
– lansarea unui împrumut public pentru acoperirea deficitului bugetar şi stabilizarea masei monetare;
– introducerea unui impozit progresiv pe tranşe de venit;
– utilizarea creditului comercial pentru facilitarea decontărilor şi eliminarea blocajului în lanț;
– subvenționarea agriculturii;
– elaborarea unei balanțe comerciale deficitare, finanțată parțial din rezerve şi parțial din credite externe;

- mobilizarea unor resurse financiare suplimentare prin lichidarea rapidă la un rabat acceptabil a creanțelor externe, în principal, contra marfă (chiar bunuri de consum);
- revederea întregului sistem al amortizării, în sensul diferențierii pe ramuri în funcție de coeficientul de risc al uzurii morale şi al susținerii de către guvern al unui ritm determinat pe ramuri;
- asigurarea rentabilizării la nivelul unităților şi nu obligatoriu la nivel de produs.

2. În domeniul monetar

- elaborarea unei metodologii de determinare a puterii de cumpărare a leului;
- evaluarea posibilităților concrete de trecere la convertibilitatea leului;
- efectuarea unor reforme monetare şi fiscale parțiale;
- calcularea şi publicarea indicelui real al inflației;
- comensurarea masei monetare sub forma mai multor indicatori; publicarea şi utilizarea lor ca pârghii financiar-monetare;
- reintroducerea vânzărilor în rate pentru mărfuri de folosință îndelungată, în vederea atragerii disponibilităților băneşti de la populație;
- elaborarea unei noi legi privind controlul provenienței averilor şi identificarea, în mod special, a acelora obținute în mod ilicit şi prin abuz, în vechiul regim;
- creşterea atractivității instrumentelor de economisire pe termen lung prin optimizarea structurii dobânzilor (creşterea dobânzilor la instrumentele de economisire pe termen lung) şi acordarea de premii avantajoase.

3. În domeniul investițiilor

- renunțarea la investițiile generatoare de pierderi;
- abandonarea proiectelor-mamut;
- deciziile privind investițiile să țină cont de resursele materiale şi de forță de muncă (necesare funcționării obiectivelor avute în vedere);
- inventarierea investițiilor neterminate şi a celor care nu şi-au atins parametrii proiectați;
- să se restrângă la strictul necesar marile investiții consumatoare de materii prime (vagoane marfă, nave, compresoare, unele produse chimice etc.).

4. În domeniul prețurilor

- revederea normelor de consum la toate produsele în vederea stabilirii prețurilor;
- să se stabilească rate de rentabilitate diferențiate la nivelul economiei, bazate pe productivitatea muncii;

- necesitatea asigurării controlului preţurilor, pentru a stăpâni inflaţia;
- abrogarea prevederilor de corelare a preţurilor mărfurilor importate cu preţurile produselor indigene;
- abrogarea legii 14 şi Decretului 154/1988 privind diferenţierea preţurilor la intern şi export;
- venitul net din preţul produselor să aibă dimensiuni date de determinanţii normali: capital, dobândă;
- menţinerea preţurilor administrate până la asigurarea raportului cerere-ofertă;
- realizarea unei metodologii de calcul a mişcării indirecte a preţurilor; preţurile trebuie să asigure corelaţia valoare-valoare de întrebuinţare (sau preţ – parametri) aceasta din urmă ca element de calcul;
- cunoaşterea nivelului real al costurilor de producţie şi inventarierea produselor cu pierderi;
- calculul şi publicarea indicelui de preţ cu bază fixă;
- calculul şi publicarea foarfecelui preţurilor;
- revederea calităţii produselor, anularea STAS-urilor începând cu cele din anii 1972-1975 până în prezent la industria de bunuri de consum; desfiinţarea claselor de calitate;
- desfiinţarea adaosurilor de rural pentru mărfurile vândute la sate.

5. Comerţ exterior şi relaţii financiar-valutare

- reutilizarea creditului extern;
- relaxarea monopolului valutar al statului cu creşterea posibilităţilor de deţinere de valută de către unităţile economice şi persoanele fizice;
- decontarea comerţului exterior pe baza unui curs unic cu compensarea costurilor prin taxe şi subvenţii;
- crearea unei pieţe valutare limitate;
- posibilitatea cetăţenilor români de a lucra individual în străinătate;
- reexaminarea nivelurilor importurilor de materii prime;
- creşterea importurilor de bunuri de consum;
- stimularea înfiinţării de noi societăţi mixte cu sediul în ţară, prin aducerea utilajelor necesare în vederea creşterii dotării tehnice;
- stabilirea de relaţii directe între unităţi (în relaţiile intra-CAER);
- revederea tuturor acordurilor de cooperare în special cele semnate cu ţări în curs de dezvoltare cu dificultăţi de plată;
- iniţierea de demersuri pentru redobândirea clauzei naţiunii celei mai favorizate de la SUA.

6. În domeniul cercetării

- inventarierea producţiei neterminate din cercetare şi revederea Decretului 49/1982;
- revizuirea indicatorilor privind eficienţa cercetării;
- stabilirea de noi criterii şi surse de finanţare a cercetării;

- luarea în considerare prin legislație a riscului în cercetare şi stabilirea de mijloace de cointeresare a personalului din acest domeniu.

II. DIRECȚII DE ACȚIUNE ÎN PERIOADA DE TRANZIȚIE

- în domeniul formei de proprietate pentru perioada de tranziție, s-a sugerat ideea existenței unor forme mixte de proprietate: de stat, societăți pe acțiuni, cooperatistă, particulară (privată);
- modelul economic ar putea fi o economie socială liberă, de tip socialist (libera inițiativă şi câştiguri celor întreprinzători);
- restructurarea economiei să țină cont de necesitatea creşterii nivelului de trai, urmărindu-se o justă corelație între structura pe ramuri a economiei şi structura resurselor;
- reconstrucția economiei să se realizeze în funcție de criteriul specializării;
- introducerea şi consolidarea economiei de drept, în sensul separării precise a conducerii de stat, a conducerii economice şi a activității politice;
- introducerea sistemului conturilor naționale;
- posibilitatea emiterii de acțiuni de către întreprinderi şi instituții, care să poată fi cumpărate de populație;
- în stabilirea modelului dezvoltării economice, să se pună accent pe industria alimentară şi uşoară, folosindu-se în acest sens inclusiv subvențiile;
- restructurarea şi redimensionarea optimă a întreprinderilor industriale, cu accent pe cele mici şi mijlocii şi o mai bună cooperare între ele;
- creşterea ponderii serviciilor în totalul activităților economice productive;
- ritmurile de dezvoltare pot fi şi moderate;
- fundamentarea realistă a proporției dintre fondul de acumulare şi fondul de consum;
- reorientarea unor activități din industria grea în vederea trecerii unităților la producția de bunuri de consum;
- elaborarea şi utilizarea balanței legăturilor dintre ramuri;
- revederea formelor de salarizare; renunțarea la acordul global şi introducerea unui minim garantat de salarizare şi pensionare în agricultură;
- creşterea ponderii retribuției în natură în agricultură şi adaptarea normelor de muncă la condițiile reale de producție;

- în sistemul de salarizare să se dea prioritate criteriului competenței;
- redimensionarea cotelor de beneficii incluse în prețuri şi majorarea cotei care rămâne la unitățile economice;
- eliminarea impozitului pe fondul de retribuire;
- separarea funcțiilor Băncii Naționale de cele ale băncilor comerciale;
- stabilirea unui sistem de stimulare şi cointeresare în vederea creşterii creativității în domeniul investițiilor şi inovațiilor;
- descentralizarea CAP-urilor, iar IAS-urile să-şi desfăşoare activitatea ca ferme;
- dotarea CAP-urilor şi IAS-urilor cu maşinile agricole aflate la Întreprinderile de Mecanizare a Agriculturii, iar acestea din urmă să se transforme în unități de service;
- corelarea prețurilor produselor agricole cu prețurile serviciilor de care beneficiază agricultura;
- introducerea primelor în prețurile produselor agricole;
- revederea prețurilor la materiile prime şi produsele agricole;
- revizuirea competențelor în stabilirea prețurilor;
- prețurile să țină seama de structura actuală a ramurilor, teoria valorii muncă şi structura costurilor;
- regândirea modului de formare a prețurilor în economie, în condițiile descentralizării şi a corelațiilor internaționale;
- o serie de produse de importanță republicană trebuie eficientizate în sensul asigurării devansării creşterii costurilor şi prețurilor de către creşterea valorii de întrebuințare;
- formarea prețurilor pornindu-se de la standardele produselor şi introducerea în preț a parametrilor ecologici;
- guvernul trebuie să acționeze prin pârghii fiscale, prin politica în domeniul cursurilor valutare, prin nivelul venitului net inclus în costuri;
- posibilități de utilizare mai largă în țară a valutei deținătorilor particulari (pentru cumpărarea de acțiuni, în cadrul unor cooperative etc.);
- opțiuni privind oportunitatea aplicării unei politici protecționiste.

INSTITUTUL DE PROGNOZĂ ECONOMICĂ

CONCEPȚII PRIVIND DEZVOLTAREA ECONOMICĂ ŞI SOCIALĂ A ROMÂNIEI

A. Probleme ale dezvoltării economice şi sociale a țării

Premise

1. Sistem pluralist de partide politice. Aceasta presupune o diversitate de platforme politice şi concepții economice, reflectând interese specifice. Politica economică o va constitui programul partidului de guvernământ dintr-o anumită perioadă sau o înțelegere, respectiv o armonizare a unor concepții diferite în cazul unor guverne de coaliție. Deci va exista o mare diversitate de concepții într-o anumită perioadă, pe de o parte, şi o succesiune de politici economice şi sociale diferite în timp, pe de altă parte.
2. Necesitatea restructurării întregii economii naționale pe baza criteriilor rentabilității şi eficienței. În condițiile viitoare aceasta presupune o redefinire şi precizare a celor două concepte.
3. Eliminarea metodelor administrativ-birocratice de conducere economică centralizată şi promovarea liberei inițiative şi a competenței în conducerea tuturor sectoarelor economice, înlocuirea pârghiilor administrative de conducere a economiei cu mijloace economice. Subordonarea economiei nevoilor reale ale societății, orientarea ei către cerințele reale ale populației.
4. Restructurarea industriei având în vedere resursele naturale ale țării.
5. Restructurarea agriculturii şi sprijinirea micii producții țărăneşti.
6. Organizarea întregului comerț al țării pornind de la cerințele satisfacerii prioritare a nevoilor cotidiene ale populației. Aşezarea relațiilor dintre unitățile comerciale şi cele producătoare pe baze economice. Eliminarea dominației producătorului asupra comerțului. Dezvoltarea, diversificarea şi îmbunătățirea calității serviciilor pentru populație.
7. Aşezarea pe baze noi a activității bancare. Reorganizarea băncilor pe principii economice, eliminarea formelor aberante de control bancar asupra activității economico-sociale.

I. Măsuri pe termen scurt

Varianta I

1) Asigurarea condițiilor strict necesare de viață: alimente, energie electrică, căldură, medicamente, transport în comun.

2) Funcționarea normală a tuturor unităților economice pentru folosirea întregii forțe de muncă şi realizarea producției necesare economiei naționale.

- În mod deosebit atenție combinatelor siderurgice şi întreprinderilor de utilaj greu.
- Comenzi țări vecine.

3) Valorificarea rațională a posibilităților de export din:

- industria uşoară;
- industria prelucrării lemnului şi materialelor de construcții;
- industria metalurgică;
- industria construcțiilor da maşini;
- industria electrotehnică;
- industria chimică;
- turismul.

Pentru fiecare ramură să se nominalizeze procesele pentru export şi să se stabilească volumul lor.

Să se inventarieze produsele industriale destinate exportului, în stadiu avansat de finisare, ce au nevoie de importuri de completare.

4) Pentru aprovizionarea centrelor urbane cu produse agroalimentare, unitățile de stat să cumpere direct de la producătorii agricoli produsele acestora, la prețuri stimulatorii şi să le vândă la prețuri accesibile populației, avându-se în vedere actualul nivel al veniturilor medii.

S-ar putea lua în considerare şi o subvenție din bugetul de stat la produsele de strictă necesitate (atât pentru majorarea prețurilor la produsele animale de bază, cumpărate de la producătorii agricoli, cât şi pentru asigurarea unor prețuri cu amănuntul accesibile).

Acordarea unei atenții sporite fabricării şi comercializării unor bunuri ieftine pentru copii şi tineret precum şi la unele medicamente de bază (la nevoie să se aloce şi subvenții de la buget).

5) Pentru cunoaşterea realităților din economia națională să se efectueze recensământul stocurilor prin inventarierea acestora la producători, la consumatori, la bazele de aprovizionare şi în comerțul cu ridicata şi cu amănuntul.

6) Intensificarea tratativelor pentru încasarea creanțelor (Irak, Siria, Libia).

7) Reconsiderarea rețetelor de fabricație şi revizuirea normelor de consum care s-au reflectat negativ în calitatea produselor.

8) Să se examineze posibilitățile sporirii producției şi serviciilor (inclusiv a celor de reparații la încălțăminte, îmbrăcăminte, mobilă şi alte bunuri de

folosință îndelungată) în rețeaua industriei locale, UCECOM şi CENTROCOOP pentru o mai bună acoperire a nevoilor imediate ale populației din mediul urban şi rural.

Dacă sunt posibilități să se facă reduceri de tarife la unele servicii şi să se îmbunătățească parametrii calitativi.

Varianta II

- Evaluarea corectă a potențialului de producție al ramurilor, centralelor şi întreprinderilor şi, în primul rând, al industriei extractive şi de energie electrică. Menținerea unui echilibru între necesar, resursele interne şi importul posibil de materii prime şi energie.
- Repartizarea materiilor prime, materialelor, combustibililor şi energiei pe baza unor balanțe centralizate, elaborate pornind de la nevoile reale ale unităților producătoare şi în concordanță cu un sistem de priorități definit la scară națională. Luarea în considerare a interdependențelor dintre întreprinderi şi ramuri pentru a nu crea blocaje periculoase în aprovizionarea tehnico-materială a producătorilor de produse finale deosebit de importante.
- Analiza urgentă a întreprinderilor nerentabile; de multe ori nerentabilitatea se datorează condițiilor în care sunt puse de actualul mecanism economic.
- Echilibrarea treptată a pieței bunurilor de consum alimentare şi industriale de valoare mare (televizoare, autoturisme, frigidere şi congelatoare).
- Menținerea sub control a balanței veniturilor şi cheltuielilor băneşti ale populației. Există şi opinia acceptării unei inflații controlate în scopul stimulării producătorilor.
- Menținerea unui sold pozitiv al balanței comerciale. Orientarea spre exterior a unor unități de proiectare, construcții, turism etc.; promovarea exportului de produse ale industriei grele, chiar în condiții mai puțin eficiente, în scopul formării resurselor valutare necesare importului de alimente, furaje şi materii prime; extinderea unor acțiuni speciale de export de tip processing. Există şi propunerea de a accepta pe moment o balanță a comerțului exterior deficitară.

II. Concepții asupra perioadei de tranziție de la o economie monopolistă la o economie optimală

Premise

a) Existența unei industrii energointensive, cu un nivel tehnic şi calitativ scăzut şi cu un grad mare de uzură fizică şi mai ales morală. De aici şi eficiența redusă şi grad de competitivitate scăzut.

b) Zona montană şi submontană (circa 50%) din suprafața țării foarte slab valorificată.

c) Resurse de materii prime şi energetice reduse.

d) Dezechilibre între industrie-agricultură, în cadrul ramurilor şi sectoarelor.

Varianta I

Perioada de tranziție **se va caracteriza** prin:

- valorificarea resurselor naturale;
- folosirea eficientă a resurselor de forță de muncă, în funcție de pregătire;
- dezvoltarea economiei rurale;
- restructurarea sectorială a industriei, în funcție de resurse de materii prime şi nivelul tehnic al mijloacelor de muncă existente, promovând o dezvoltare selectivă, atât în ramurile tradiționale, cât şi în cele de vârf;
- specializarea pe produse şi sectoare care consumă un volum redus de materii prime şi resurse energetice;
- dezvoltarea serviciilor, turismului.

Ramurile şi sectoarele principale către care se vor concentra eforturile

1. Economia rurală

- Gospodăriile individuale din zona montană şi submontană vor avea o contribuție sporită la aprovizionarea populației cu produse agricole, îndeosebi de origine animală. Statul va acorda furaje concentrate (tărâțe, şroturi etc.) în cantități sporite şi va ridica restricțiile în circulația interzonală a produselor agricole (schimburi între producători).
- În unitățile de stat şi cooperatiste accentul principal se va pune pe cultura cerealelor, a altor culturi de câmp şi pe creşterea animalelor în complexe mari (îndeosebi la porcine şi păsări cu ciclu scurt de reproducție). Se vor promova diferite forme de cooperare cu gospodăriile populației pentru refacerea potențialului biologic al bovinelor din unitățile cooperatiste.

2. Turismul

- Folosirea rațională a stațiunilor balneare şi de odihnă existente.
- Dezvoltarea turismului de agrement (inclusiv prin extinderea serviciilor de cazare în gospodăriile populației).
- Valorificarea mărfurilor prin turism.
- Alocarea de către stat şi cooperație a unor investiții suplimentare pentru turism în zona montană; intensificarea reclamei în țară şi străinătate; practicarea unei politici fiscale raționale şi vânzarea de materiale de construcții şi de instalații sanitare la prețuri avantajoase pentru stimularea inițiativei particulare în domeniul turismului.

3. Industria

a) Dezvoltarea industriei de prelucrare a materiilor prime şi produselor agricole: produse animaliere.

b) Dezvoltarea şi modernizarea industriei uşoare.

c) Dezvoltarea şi modernizarea industriei prelucrării lemnului şi materialelor de construcții:

- dezvoltarea sectoarelor de prelucrare a lemnului – mobilă – în cadrul cooperației pentru:
  - adaptarea flexibilă la cerințele pieței externe şi interne (mobilă unicat cu intarsie şi sculptură);
  - folosirea eficientă a forței de muncă de înaltă calificare;
  - valorificarea corespunzătoare a materialului lemnos.

d) Restructurarea industriei constructoare de maşini:

- transformarea în societăți mixte, cu participare străină a industriei de autoturisme şi autocamioane, aviație, nave maritime;
- transformarea în societăți mixte, cu participarea țărilor vecine, pentru folosirea la capacitate a combinatelor de utilaj greu şi siderurgice;
- dezvoltarea şi modernizarea următoarelor sectoare industriale:
  - producție de instalații şi utilaje pentru industria alimentară, uşoară, lemn;
  - producția de instalații, utilaje şi mijloace de transport pentru turism şi servicii;
  - modernizarea industriei de utilaj petrolier.

e) Restructurarea industriei chimice:

- restrângerea activității combinatelor energointensive la nivelul cerințelor interne (îngrăşăminte chimice, sodice);
- dezvoltarea industriei de coloranți, pigmenți, medicamente.

Aşezarea pe principiile eficienței economice a industriei petrochimice:

- încărcarea anuală în funcție de nevoile de consum ale țării;
- modernizarea treptată a capacității de producție – pentru prelucrarea superioară a țițeiului.

f) Restructurarea industriei electrotehnice, electronice:

- transformarea în societăți mixte, cu participarea țărilor (partenerilor) interesate (Electroputere, întreprinderile de maşini-unelte);
- modernizarea industriei electronice şi a mijloacelor de calcul.

g) Pentru slăbirea şi eliminarea treptată a poziției de monopol a unor combinate şi întreprinderi mari, care – în calitate de fabricanți unici la o serie de produse – dictează consumatorilor interni propriile lor condiții privind volumul, structura sortimentală, calitatea şi prețul produselor s-a considerat necesară adoptarea unui şir de măsuri, cum sunt:

- micşorarea dimensiunilor combinatelor şi întreprinderilor existente, dacă această măsură este dictată de cerințe de eficiență economică şi dacă există condiții organizatorice în acest sens (posibilități pentru separarea unor fabrici şi secții specializate din componența unităților mari);

- reexaminarea capacității unor obiective industriale noi, în curs de realizare, în scopul divizării în mai multe unități ale acestora, sau diminuării capacității totale, dacă nu sunt condiții pentru divizare, în cazul în care indicatorii de eficiență nu vor fi afectați negativ şi dacă stadiul execuției lucrărilor permite adoptarea unor asemene măsuri;
- înființarea unor întreprinderi de talie mijlocie şi mică, prin amenajarea unor spații existente sau prin investiții în obiective noi, cu capacitate sporită de adaptabilitate la cerințele pieței interne şi externe:
- desființarea centralelor industriale care treptat au fost transformate în verigi administrative şi care au contribuit la crearea unor structuri monopoliste.

Toate aceste măsuri vizează întărirea poziției consumatorilor (beneficiarilor) pe piața internă şi surmontarea poziției de monopol a unor producători-furnizori, poziție care creează condiții pentru o activitate necompetitivă. Ar fi de dorit ca fiecare produs să fie realizat în mai multe unități, între care să se dezvolte concurența.

4. Servicii

a) Bancare – diversificarea operațiunilor;
– înființarea de noi instituții.

b) Serviciile pentru populație

- sporirea volumului, diversificarea nomenclatorului şi ridicarea calității serviciilor oferite;
- sporirea fondurilor alocate din buget pentru dezvoltarea şi modernizarea bazei tehnice materiale a ocrotirii sănătății:
  - construirea şi utilarea (reutilarea) spitalelor şi policlinicilor;
  - organizarea unor centre moderne de diagnosticare.
  - sprijinirea prin credite a unităților cooperatiste;
  - stimularea inițiativei particulare.

c) Transporturile

- modernizarea transporturilor pe calea ferată (extinderea tracțiunii electrice);
- extinderea rețelei de transporturi interurbane auto;
- organizarea unor unități cooperatiste pentru prestări de servicii cu mijloace auto; sprijinirea inițiativei particulare în acest domeniu.

5. Comerțul exterior

– Balanța comercială – cel puțin echilibrată.

– Importurile

a) pentru nevoile întregii societăți:

- minereu de fier, cărbune cocsificabil, energie, gaze, petrol, produse agroalimentare (subtropicale şi tropicale) acoperite din exporturile de produse industriale.

Să se constituie un fond național de import.

b) pentru nevoile curente ale producției:

- fiecare unitate economică să-şi asigure fondurile valutare pentru importuri.

– Exporturile

- Liberalizate pentru întreprinderile economice, pe bază de contracte-comenzi;

Ministerul Comerțului Exterior – licențe de export, import pentru:

- protejarea producției naționale;
- constituirea fondului național de export;
- eficiența comerțului exterior.

Să se lărgească:

- acțiunile de cooperare în producție cu alte țări;
- construirea de obiective economice în străinătate;
- operațiunile comerciale.

6. Reorganizarea învățământului românesc potrivit cerințelor contemporane ale economiei naționale

– Efectuarea unui recensământ general al lucrătorilor ocupați în economia națională (cu excepția țăranilor cooperatori şi individuali) pe profesii şi grade de pregătire.
– Stabilirea necesarului de lucrători (inclusiv muncitori calificați) pe profile şi grade de pregătire, pornind de la concepția detaliată a dezvoltării economiei naționale pe termen lung (15 – 20 ani).
– Elaborarea unui program de pregătire a personalului de toate gradele, inclusiv programul de recalificare a muncitorilor şi a specialiştilor care urmează să fie redistribuiți datorită restructurării economiei.

Există opinia privind preluarea unor structuri organizatorice din trecut cum ar fi colegii, şcoli medii cu regim special pentru tinerii cei mai dotați şi şcoli de artă şi meserii.

Varianta II

Elaborarea planului economic pentru anul 1990 trebuie să țină seama de:

– Cerința situării în centrul atenției a satisfacerii în măsură maxim posibilă a nevoilor materiale ale populației; îmbunătățirea asistenței medicale, a serviciilor de consum, transportului public etc.
– Inventarierea capacităților de producție, a fondurilor fixe şi a sistemelor tehnologice existente în economia națională precum şi a conținutului de substanță minerală utilă a rezervelor naturale exploatabile, în scopul fundamentării deciziilor privind restructurarea economiei naționale.
– Menținerea nivelului actual de ocupare a forței de muncă. Acordarea dreptului de pensionare la cererea lucrătorilor înainte de terenul legal

actual: bărbaților la 60 ani sau pentru o vechime în muncă de cel puțin 30 ani, femeilor la 55 ani sau pentru o vechime de cel puțin 25 ani. Creşterea fondului bugetului asigurărilor sociale prin majorarea C.A.S. cu 1-2 puncte procentuale. O atenție deosebită trebuie acordată industriei; posibilitățile de reîntoarcere a unei părți a populației ocupate din industrie în agricultură trebuie apreciate cu luciditate şi moderație.

- Reanalizarea raportului dintre ramurile producătoare de mijloace de producție şi cele producătoare de bunuri de consum şi orientarea investițiilor în direcția dezvoltării prioritare a industriei uşoare, alimentare, bazei de materii prime; reorientarea unor întreprinderi producătoare de mijloace de producție spre producția de bunuri de consum.
- Creşterea ponderii sortimentelor de bunuri de consum de calitate superioară (lux, extra); înființarea unor magazine de lux, pentru atragerea unor disponibilități băneşti existente la anumite categorii de populație; la bunurile de folosință îndelungată (de tipul autoturismelor, TV color, frigiderelor, aragazelor etc.) la care cerințele populației nu pot fi satisfăcute, să se reintroducă vânzarea pe baza listelor de aşteptare cu posibilitatea cumpărării în rate; desfacerea unor produse alimentare din import cu precădere prin rețeaua alimentației publice la prețuri mai ridicate.
- Înfăptuirea unor măsuri de stimulare a producției agricole, inclusiv prin măsuri de promovare a unor schimburi barter.
- Menținerea actualului sistem de prețuri cu următoarele corecturi:
    - eliminarea abaterilor evidente a prețurilor anumitor produse de la cerințele economice;
    - redimensionarea raportului dintre beneficiul întreprinderilor şi partea prelevată la bugetul de stat, în scopul sporirii resurselor proprii ale unităților;
    - păstrarea stabilității prețurilor produselor desfăcute prin comerțul de stat şi cooperatist cu amănuntul; cel puțin în ultimii ani prețurile bunurilor de consum au crescut rapid, putându-se vorbi în momentul de față de o inflație autentică şi de proporții;
    - redimensionarea, în limite moderate, a prețurilor de producție, contractare şi achiziții, astfel încât să se reducă foarfecele de prețuri între produsele industriale şi cele agricole; se va avea în vedere ca modificările de prețuri să fie compensate de reducerea corespunzătoare a creditelor acordate unităților nerentabile.
- Pentru adaptarea economiei noastre naționale la tendințele pozitive din economia mondială şi pentru prevenirea unor influențe negative, se impune efectuarea sistematică de analize retrospective şi prospective privind fenomenele de pe plan mondial.

- Crearea unor zone de tip „oraş liber“ (Timişoara, Oradea, Zimnicea, Sighetu-Marmației etc.) sau potențarea celor existente (Sulina).

III. Concepția asupra realizării pe termen lung a unei economii optimale

Principalele obiective şi caracteristici în perioada dezvoltării optimale vor fi:

- păstrarea unor forme multiple de proprietate (de stat, cooperatistă, mixtă şi privată);
- folosirea rațională, cu o eficiență în creştere, a resurselor naturale şi de forță de muncă, în vederea satisfacerii într-o măsură tot mai mare a nevoilor populației;
- dimensionarea judicioasă a volumului mediu anual de extracție de zăcăminte minerale utile, astfel încât nevoile minime ale economiei să poată fi asigurate pe o perioadă cât mai lungă;
- continuarea procesului de restructurare a economiei, îndeosebi a industriei, în vederea reducerii energointensivității şi materialointensivității acestuia;
- amplificarea participării României la diviziunea internațională a muncii prin creşterea capacității de export a țării; realizarea importurilor necesare de materii prime şi de resurse energetice; trecerea la convertibilitatea leului.

Măsuri pe termen lung:

1) Elaborarea unui program național pe ramuri ale economiei pentru transferuri tehnologice – achiziții de licențe, în vederea restructurării producției şi alinierea concurențială la nivelul tehnic şi calitativ de pe plan mondial.

2) Creşterea prioritară a cercetării şi proiectării în raport cu producția. Promovarea unei dezvoltări selective în domeniul cercetării ştiințifice şi ingineriei tehnologice, concentrând eforturile investiționale în câteva domenii restrânse care să constituie o specializare națională şi o strategie de străpungere pe piața internațională. Propunem ca din aceste domenii de penetrație să nu lipsească autoturismele de teren, utilajul tehnologic de foraj şi industria petrochimică (pentru utilizarea cât mai deplină a capacităților existente prin activitatea de tip „Processing“).

3) Promovarea unei politici de dezvoltare selectivă a structurilor industriale; aşezarea criteriului ciclului de viață la baza structurii industriale de ramură, pe produse şi grupe de produse; asigurarea unei raport optim între specializare şi diversificare prin luarea în considerare a principiului filierei de producție.

4) Elaborarea unei concepții privind participarea României la diviziunea internațională a muncii; creşterea rolului exportului şi importului în asigurarea echilibrului dintre cerere şi ofertă; promovarea largă în acest cadru a cooperării tehnico-ştiințifice, în producție şi în alte domenii, precum şi operațiilor de lohn

(acestea din urmă, pentru utilizarea rațională a capacităților din industria uşoară a forței de muncă feminine); participarea activă la programele de specializare şi integrare economică în cadrul diverselor organisme internaționale.

5) Reducerea treptată a exploatării nerentabile a unor rezerve de materii prime naturale cu conținut redus de substanță utilă, pe măsura constituirii fondului național de importuri. Elaborarea unei program național pentru potențarea unor grupe de produse (de exemplu, industria de cristaluri fine), bazate pe exploatarea resurselor de nisip şi sare, practic inepuizabile în țara noastră.

6) Acceptarea existenței, potrivit unor opinii, ca rezultat al realizării unei economii de cerere, dar şi al ajustărilor structurale permanente, a unui anumit grad de subutilizare a unor factori de producție, inclusiv a forței de muncă; adoptarea unui cadrul flexibil de reciclare şi reformare profesională în scopul combaterii şomajului structural.

7) Dezvoltarea puternică a sferei serviciilor, cu rol potențator în creşterea producției materiale şi compensator în ocuparea forței de muncă.

8) Acordarea unei atenții deosebite investițiilor în capital uman.

9) Promovarea unor acțiuni sistematice de protecție a mediului înconjurător:

- alocarea investițiilor necesare pentru restrângerea şi prevenirea fenomenelor de poluare a apei, solului şi aerului;
- înfăptuirea unei politici raționale de împădurire pe întreg teritoriul, astfel încât suprafața împădurită a României să se situeze la nivelul valorii medii din țările Europei Centrale (Austria, Elveția, Cehoslovacia);
- refacerea treptată e solului degenerat prin exploatarea la zi prin decopertare;
- amenajarea complexă a Deltei Dunării astfel încât aceasta să devină zonă turistică – rezervație naturală de importanță națională inclusă în circuitul turistic internațional.

10) Refacerea fondului genetic din zootehnie prin procedee de inginerie genetică şi de selecție.

11) Crearea unui institut național de cercetări oceanografice.

B. Perfecționarea mecanismului de planificare

Varianta I

I. Cadrul social-economic

1. Relații de proprietate şi direcțiile dezvoltării diferitelor forme de proprietate. Unele aspecte organizatorice

A fost formulată cerința cu privire la coexistența mai multor forme de proprietate: de stat, cooperatistă, privată (individuală) şi mixtă.

a) S-a emis opinia cu privire la dezetatizarea treptată (în industrie, agricultură) a actualului **sector de stat** prin trecerea în proprietatea sau în folosința îndelungată a colectivelor de muncă.

Dezvoltarea şi reproducția simplă a mijloacelor fixe din actualul sector de stat ar urma să se facă, în principal, din venitul net (beneficiul), realizat de către fiecare unitate economică respectiv din fondul de amortizare şi din creditele acordate pe termen lung de bănci specializate. Finanțarea obiectivelor noi, precum şi a investițiilor din domeniul căilor ferate, drumurilor şi podurilor, precum şi a obiectivelor din domeniul social-cultural ar urma să se facă (exceptând lucrările de interes local), din fondurile centralizate ale statului. Băncile vor acorda credite pe termen scurt, pe bază de contract.

Propunem constituirea, în locul centralelor industriale actuale, a unor asociații – pe principiile liberului consimțământ – de către unitățile de stat, îndeosebi în scopul rezolvării problemelor de aprovizionare tehnico-materială prin relații directe, acordării de asistență tehnico-stiințifică (inclusiv de proiectare), de ajutor financiar reciproc etc.

b. **Proprietatea cooperatistă din agricultură** ar urma să fie păstrată în toate cazurile în care membrii cooperatori doresc acest lucru şi dacă există condiții pentru exploatarea rațională a pământului şi creşterea eficientă a animalelor.

Dezvoltarea proprietății de grup în agricultură ar urma să se facă în condițiile unei cooperări intense cu gospodăria membrilor cooperatori. O asemenea cooperare ar urma să se facă, îndeosebi, în domeniul creşterii animalelor, al legumiculturii şi culturii arbuştilor fructiferi etc. Unitatea cooperatistă ar urma să pună la dispoziția cooperatorilor o serie de mijloace de producție (pământ, pui de o zi, purcei, furaje combinate, construcții uşoare montabile-demontabile, semințe de soi etc), iar cooperatorii să presteze munca necesară.

Parcul de tractoare şi de maşini agricole din dotarea S.M.A. să fie predate – fără plată – unităților agricole cooperatiste.

Finanțarea activității unităților agricole cooperatiste ar urma să se facă pe seama fondurilor proprii şi a creditelor rambursabile (pe termen scurt şi lung) acordate de către unitățile bancare sau dintr-un fond cooperatist, constituit la nivelul uniunilor județene şi Uniunii Naționale .

c. În ceea ce priveşte **cooperația în ramurile neagricole**, apreciem că ar fi cazul să se dezvolte puternic acest sector, întrucât el este în măsură să răspundă în mod flexibil la cerințele diferențiate după obiceiuri zonale, după criterii socio-profesionale şi altele .

d. **Mica proprietate țărănească** – bazată pe munca proprie a membrilor săi – va fi ocrotită şi sprijinită de stat prin practicarea unor prețuri echitabile,

prin promovarea unei politici fiscale de natură să stimuleze creşterea producţiei agricole. Gospodăriile ţărăneşti nu vor fi obligate să-şi vândă produsele agricole către fondul de stat pe baza unor sarcini de plan.

Pentru sporirea producţiei agricole în gospodăriile populaţiei propunem luarea următoarelor măsuri (până la alegeri):

- restituirea păşunilor (izlazurilor) comunale, obştilor ţărăneşti care să fie gospodărite după tradiţii locale şi principii obşteşti (obligaţia de a aduce şi împrăştia pe păşune anumite cantităţi de bălegar în raport de numărul animalelor aduse la păşunat, participarea cu forţă de muncă la curăţirea păşunilor, împrăştierea muşuroaielor şi evacuarea excesului de apă etc); reinstalarea vegetaţiei ierboase pe „arabilul“ din izlaz;
- reînfiinţarea centrelor de închiriat maşini agricole cu tracţiune animală;
- fabricarea şi vânzarea către ţărănime (sau punerea la dispoziţia centrelor de închiriat) a unor tractoare de mică capacitate (cu 10-12 CP), împreună cu setul de maşini agricole corespunzătoare;
- reînfiinţarea unor cooperaţii pentru valorificarea produselor agricole care au funcţionat între cele două războaie mondiale.

2. Relaţiile dintre furnizori-beneficiari

Relaţiile dintre unităţile economice urmează să fie relaţii directe nedirijate prin intermediul unor planuri de repartiţii. Reglementarea juridică a raporturilor dintre unităţile economice continuă să se realizeze prin intermediul contractelor economice de livrare de mărfuri şi de executări de lucrări (de construcţii, prestări de servicii). Apreciem că ar trebui să fie regândit raportul dintre „plan“ şi „contract economic“. Deşi din punct de vedere juridic raportul până în prezent era „plan“ (varianta de vară) – „contracte“ – „plan“ (definitiv), în realitate, până la aprobarea definitivă a planului anual, proporţia contractelor încheiate a fost relativ redusă deoarece furnizorii nu aveau siguranţa necesară privind volumul şi structura producţiei fizice decât după emiterea planurilor de repartiţii.

Apreciem că primatul trebuie să îl aibă contractele. Acestea trebuie să devină efectiv instrumente de fundamentare a volumului şi structurii producţiei fizice industriale. În ceea ce priveşte piaţa internă, din punct de vedere metodologic nu apar probleme deosebite. În schimb, pentru fundamentarea volumului şi structurii producţiei destinate exportului, considerăm că sunt de luat o serie de măsuri, dintre care nu ar trebui să lipsească;

- elaborarea sistematică a unor studii de marketing internaţional la principalele produse şi grupe de produse, inclusiv prognoza preţurilor pe pieţele mondiale reprezentative;
- încheierea unor contracte pe termen lung cu privire la livrări reciproce de mărfuri şi de cooperare-specializare în producţie, nu numai cu ţările socialiste, ci şi cu alte state;

- întocmirea unei concepții (proprii) pe termen lung privind locul României în diviziunea internațională a muncii (parte integrantă a unei concepții generale a dezvoltării țării pe termen lung);
- participarea efectivă a întreprinderilor (furnizoare de produse pentru export şi beneficiare de import) la încheierea şi execuția contractelor externe.

Apreciem că, pentru reglementarea relațiilor directe dintre furnizori şi beneficiari un cadru organizatoric adecvat ar fi asociațiile economice dintre întreprinderi, care prin propriile organe de aprovizionare-desfacere şi de studiere a pieței ar putea să soluționeze toate problemele privind asigurarea materială a producției.

Pentru contractarea şi achiziționarea produselor agricole (inclusiv de gospodăriile individuale) propunem să se revină la sistemul practicat între cele două războaie mondiale constând în relații directe producători – fabrici prelucrătoare de produse agricole.

3. Sistemul de formare a prețurilor şi controlul evoluției acestora de către stat

Din greşelile comise în țările socialiste care au promovat dezvoltarea largă a relațiilor de piață, a relațiilor marfă-bani, se mai poate trage concluzia cu privire la necesitatea controlării ferme de către stat a prețurilor (de producție, de livrare, de contractare şi achiziții la produsele agricole şi cu amănuntul).

Trecerea în proprietatea şi în gospodărirea colectivelor de muncă din marile unități de stat a mijloacelor de producție presupune o largă autonomie funcțională a acestora, atribuirea lor de competențe decizionale, inclusiv în domeniul stabilirii prețurilor la produsele pe care le realizează.

Suntem de părere că legislația actuală din domeniul prețurilor trebuie abrogată, fiind necesară elaborarea unei noi concepții de formare a prețurilor, în strânsă legătură cu modul în care se va efectua în viitor distribuirea şi redistribuirea venitului național (sau a produsului național brut).*

Pot fi formulate următoarele condiții ale unui sistem nou de formare a prețurilor şi etape de realizare ale acestor condiții:

- întrucât – concomitent cu alți indicatori economici – şi costurile de producție au fost supuse unui proces intens de denaturare, este necesară asigurarea unei evidențe reale a acestora cel puțin în decursul unui an calendaristic (anul 1990);

---

* *Astfel, de exemplu, dacă se are în vedere descentralizarea competențelor de aprobare a realizării investițiilor şi finanțarea acestora cu prioritate din fondurile proprii ale unităților economice, rolul I.C.M. în redistribuirea venitului național şi în formarea mijloacelor financiare centralizate ale statului se va diminua. Este evident că o atare măsură influențează sistemul de formare a prețurilor.*

- în cursul anului 1990 propunem, de asemenea, să se elaboreze concepția detaliată a noului sistem de prețuri şi a modului de formare a acestora;
- revederea parametrilor calitativi ai mărfurilor de larg consum alimentare şi nealimentare, degradați mult în ultimii ani (stabilirea nivelurilor reale ale costurilor de producție propunem să se facă pentru produsele de un nivel calitativ corespunzător cerințelor actuale ale consumului populației);
- transpunerea în practică a rezultatelor studiilor de zonare a producției agricole şi asigurarea înregistrării reale a costurilor de producție pe un interval de timp de cel puțin 3 ani.

Apreciem că dintre principiile noului sistem de prețuri nu ar trebui să lipsească următoarele:

- promovarea tipului de preț de producție (în care rata beneficiului se determină în funcție de fondurile de producție utilizate, şi nu în raport de costurile totale, aşa cum se procedează în prezent); acest tip de preț stimulează atât reducerea costurilor prin economii de muncă vie, de materii prime, materiale, combustibili şi de alte obiecte ale muncii, cât şi printr-o utilizare cât mai rațională a fondurilor de producție;
- diferențierea prețurilor în sectoarele primare ale economiei în raport de diferențierea zonală reală a costurilor (în agricultură-silvicultură) şi respectiv a costurilor pe zăcăminte (în industria extractivă);
- prețurile produselor noi şi modernizate, calculate pe unitate de efect util, trebuie să fie, de regulă, mai mici decât în cazul produselor înlocuite (vechi) sau nemodernizate, în condițiile realizării unui avantaj suplimentar atât la producătorul produselor respective cât şi la utilizatorul acestora;
- asigurarea stabilității prețurilor îndeosebi a celor cu amănuntul şi a tarifelor la servicii; neadmiterea creşterii prețurilor pe unitate de principiu nutritiv (proteină, glucid etc.) la produsele alimentare.

Indiferent de competențele de stabilire a prețurilor (nivel de întreprindere, asociație, minister de ramură, Departamentul pentru Prețuri din cadrul Ministerul Finanțelor) apreciem că organele competente de stat şi organizațiile obşteşti ale consumatorilor vor trebui să asigure controlul permanent asupra evoluției prețurilor, neadmițând creşterea nelegală a acestora. Apreciem necesară efectuarea unor analize atente (cel puțin cu frecvență trimestrială) cu privire la evoluția prețurilor (inclusiv sub formă deghizată), ce ar urma să fie efectuate de către organele stabilite prin lege.

II. Locul şi rolul planificării în mecanismul economic de ansamblu a țării

Întrucât planificarea dezvoltării economice şi sociale a țării constituie o componentă organică a ansamblului mecanismului economic, elaborarea unor

concepții noi asupra locului şi rolului planificării implică reconsiderarea funcțiilor şi a celorlalte elemente ale mecanismului – în pofida acestui fapt, în continuare vor fi prezentate unele ipoteze posibile de lucru cu privire la eliminarea din activitatea de planificare a unor elemente de centralism excesiv, de birocratism, de nesocotire a posibilităților reale ale economiei naționale.

Complexitatea problemei constă în faptul că în condițiile unei economii cu mari disproporții – aşa cum este în prezent economia noastră națională – efectuarea unei modificări radicale în direcția descentralizării ar crea pericolul pierderii controlului asupra evoluției veniturilor populației, a prețurilor etc., fapt care ar conduce la distorsiuni şi mai grave în economia națională decât cele existente în prezent (la creşterea ratei inflației, la regenerarea şi extinderea pieței negre ş.a.). Descentralizarea în activitatea de planificare ar urma să se facă treptat pe măsura restabilirii echilibrului economiei şi depăşirii stării de criză. După întrunirea acestor condiții apreciem că ar fi necesară adoptarea unei serii de măsuri în domeniul planificării dintre care vor fi menționate principalele.

a) Polarizarea activității de planificare la două niveluri:

- la nivelul unităților de bază economice, social-culturale şi administrativ-teritoriale;
- la nivel macroeconomic (al organelor de ramură şi de sinteză macroeconomică).

Planurile la nivelul unităților de bază ar trebui să cuprindă pe lângă indicatorii privind volumul de activitate (producție, investiții şi reparații), mijloacele materiale, financiar-valutare şi umane necesare pentru realizarea acestor activități şi alți indicatori tradiționali şi, totodată, un capitol amplu de măsuri în domeniul social.

Planul aprobat de colectivele de muncă, respectiv de adunarea generală a comunităților rurale şi de reprezentanții legali ai comunităților urbane ar urma să fie centralizat pe treptele ierarhice până la nivel macroeconomic.

Până la elaborarea şi adoptarea unei concepții cu privire la dezvoltarea economico-socială a țării pe termen lung, orientarea activității unităților de bază la întocmirea propriilor planuri ar putea fi realizată prin următoarele elemente:

- cifrele de control;
- lansarea unor comenzi de stat către unitățile de bază economice, social-culturale şi administrativ-teritoriale (pentru un nomenclator de 4-5 produse agricole de bază, pentru principalele bunuri de consum, pentru acoperirea angajamentelor contractuale față de alte state, cuprinse în tratate interguvernamentale şi pentru apărare);
- alocarea unor fonduri (fără rambursare) din bugetul republican sau bugetele locale pentru dezvoltare, modernizare şi reutilare, precum şi pentru obiective noi, executanții documentațiilor tehnice, a lucrărilor de construcții şi unitățile productive urmând să fie aleşi prin concurs pe baza unor criterii de eficiență.

Comenzile de stat ar putea fi susținute printr-un regim preferențial de asigurare cu materiale (din fondurile centrale) şt cu credite.

Planurile elaborate la nivel macroeconomic (planuri anuale, cincinale şi pe termen lung) propunem să aibă caracter indicativ, care să nu fie defalcat de sus în jos până la unități.

În cazul în care se acceptă introducerea sistemului comenzilor de stat (după experiența R.P.B. şi URSS), acestea ar urma să fie desfăşurate de sus în jos (cu caracter orientativ) existând posibilități pentru redistribuirea comenzilor între unități şi pe teritoriu (până la însuşirea lor definitivă).

b) Apreciem că economia României urmează să fie restructurată radical, întărind substanțial orientarea ei socială. Potrivit unei asemenea orientări propunem să se modifice şi conținutul activități de planificare.

În acest sens propunem următoarele:

- să se introducă în sistemul planurilor „planul pe termen lung", cu orizont temporal de 15-20 ani;
- la elaborarea tuturor categoriilor de planuri (anuale, cincinale şi pe termen lung) să fie afectată o fază specială de lucru pentru stabilirea obiectivelor dezvoltării sociale. După aprobarea de principiu a obiectivelor respective de către organele competente ar urma să se stabilească etapele şi mijloacele necesare pentru realizarea lor. În vederea fundamentării obiectivelor sociale propunem să se elaboreze un set de indicatori sociali, cu caracter de normative optimale. Stabilirea acestor normative propunem să se facă pe baza unei documentări largi într-o serie de state dezvoltate din punct de vedere social (dintre care nu ar trebui să lipsească Suedia şi Elveția). Evident că normativele optimale ar urma să fie revizuite periodic.
- atribuirea planificării macroeconomice, a unui caracter de activitate conceptuală, de analiză retrospectivă şi prospectivă;
- supunerea dezbaterii publice a tuturor proiectelor de plan în 2-3 variante (avizul unor institute de cercetări asupra proiectelor de plan urmând să fie solicitat în mod oficial);
- prezentarea spre aprobarea forului legislativ a proiectelor de plan în 2 variante.

S-a emis şi opinia elaborării uneia din variantele proiectului planului centralizat prin însumarea planurilor unităților de bază economice şi social-culturale (completate cu indicatorii aferenți unităților noi ce vor intra în funcțiune în perioada de plan).

c) Pentru crearea condițiilor necesare centralizării planurilor unităților de bază economice, social-culturale şi administrativ-teritoriale, propunem elaborarea unor instrucțiuni metodologice cu privire la conținutul planurilor acestor unități (până la 1 martie a.c.). Se va efectua alinierea indicatorilor sintetici valorici şi financiari pe ramuri (în ideea creării posibilităților de centralizare pe economie), iar în ceea ce priveşte ceilalți indicatori din planurile unităților de bază, aceştia vor trebui să reflecte specificul activității din fiecare

ramură. Ca urmare, propunem ca la elaborarea formularisticii pentru planul unităților de bază, în afară de Ministerul Economiei Naționale şi Ministerul Finanțelor să fie atrase toate ministerele de ramură şi să fie consultate un număr necesar de întreprinderi, de unități social-culturale şi administrativ-teritoriale reprezentative.

d) În condițiile caracterului orientativ (indicativ) al planurilor macroeconomice, realizarea obiectivelor acestora ar urma să se facă cu ajutorul unui sistem de pârghii economice (prețuri, credite, sistem de cointeresare materială etc.).

Varianta II

- Punctul de plecare în precizarea măsurilor pe termen scurt trebuie să-l constituie faptul că mecanismul bazat pe o piață liberă de tip concurențial nu poate funcționa eficient şi în interesul întregii populații decât în condițiile unui anumit raport între ofertă şi cerere. Liberalizarea economiei în condițiile dominației ofertei, a penuriei de produse de consum şi resurse materiale, a unei structuri neeficiente a multor ramuri, ar genera ample spirale inflaționiste, şomaj etc.
- Desființarea bruscă a conducerii administrative a economiei fără înlocuirea ei cu un nou sistem de reglare bazat pe pârghii economice, ar crea dezorganizare aproape totală. De aceea este necesară menținerea rolului planului în condițiile eliminării elementelor ce încorsetează inițiativa producătorilor. Trebuie precizate obiectivele planului anual, dar instrumentul principal de conducere trebuie să-l constituie planul trimestrial defalcat pe luni. Trebuie evitată cu orice preț rigiditatea planului şi asigurată adaptarea lui operativă la condițiile ce vor apărea.
- Conducerea pe termen scurt va trebui să fie în primul rând înfăptuită prin ajustări de tip cantitativ (barter) şi numai în ultimă instanță ajustări prin prețuri.
- Fundamentarea planului pornind de la întreprinderi şi centrale. Reducerea semnificativă a numărului indicatorilor de plan. Sporirea importanței indicatorilor în unități fizice în planificare care trebuie să cuprindă toate produsele importante în satisfacerea cererii, cât şi cele destinate exportului. Restrângerea pe cât posibil a planificării valorice şi menținerea numai a acelor indicatori legați direct de sistemul autogestiunii şi de menținerea echilibrului monetar, valutar şi dintre venituri şi oferta de bunuri pe piață. Pentru agregări de jos în sus, până la scara întregii economii naționale s-a propus utilizarea pentru toate ramurile a unui singur tip de indicator.

Caracterizarea economiei spre care tindem nu poate fi făcută unilateral, pe baza unui singur criteriu. Teoria şi practica socială, îndeosebi experiențele țărilor membre ale Pactului de la Varşovia din ultimii ani, au demonstrat că nici un criteriu, de exemplu forma de proprietate, nu are un rol determinant.

Probabil că, din punct de vedere organizatoric, economia se va caracteriza prin coexistenta proprietății, de stat, proprietății cooperatiste, proprietății personale şi a unor forme mixte.

- Proprietatea de stat se va menține dominantă îndeosebi în sectoarele industriale cheie ale economiei;
- Proprietatea cooperatistă şi privată este mai adecvată în agriculturi, servicii, comerț şi anumite domenii ale industriei prelucrătoare.

Elaborarea unui sistem de recompense eficient, menit să ridice preocuparea lucrătorilor pentru creşterea calitativ-cantitativă a producției.

Există şi opinia conform căreia este necesară crearea condițiilor pentru trecerea, odată cu creşterea veniturilor populației, la privatizarea prin emiterea de acțiuni şi vânzarea lor, precum şi prin adoptarea unor legi care să permită înființarea unor firme particulare (la început de mici dimensiuni iar ulterior din ce în ce mai mari). Se consideră că procesul de privatizare nu trebuie să fie forțat în nici un fel, după cum nici descentralizarea, în general nu este necesar să fie rapidă; trebuie să se țină seama de necesitatea de a crea în prealabil o economie de cerere. De asemenea se va avea în vedere că, în principiu proprietatea de stat şi concurența nu sunt incompatibile, fapt care dă posibilitatea promovării spiritului de inițiativă chiar în condițiile proprietății de tip colectivist.

Trecerea treptată la autonomia deplină a unităților economice; autogestiunea totală se va realiza prin măsuri legislative care să asigure efectivitatea restricției bugetare a întreprinderilor.

Reducerea treptată a rolului centralelor, care în perspectivă să fie desființate. Legiferarea dreptului de liberă asociere a întreprinderilor. Eliberarea treptată a ministerelor de sarcinile conducerii operative şi orientarea activității lor spre problemele strategice privind ajustările structurale de ramură.

Reorganizarea institutelor centrale de sinteză şi conducere economică în sensul creşterii funcționalității lor pe termen mediu şi lung.

Elaborarea unei legi a contractelor economice şi situarea întregii vieți economice pe baze contractuale.

Crearea treptată a condițiilor pentru formarea unei piețe a mijloacelor de producție.

Trecerea de la prețul de tip normativ la cel de tip concurențial; această trecere presupune mai multe etape:

- reforma generală a prețurilor în condițiile dihotomizării sectorului real al economiei de cel monetar (masa monetară rămâne constantă dar se modifică prețurile relative în scopul apropierii lor de cele existente pe piața mondială).
- modificarea dirijată a prețurilor, cel puțin la unele produse de bază, conform normelor clasice de ajustare liberă (de tip walrasian sau de tip keynesist, după caz).

S-a emis şi opinia păstrării nemodificate a actualelor prețuri cu amănuntul (exceptând cazul produselor cu pierderi mari la producători) în scopul prevenirii fenomenelor inflaționiste.

- liberalizarea deplină a formării prețurilor.

Crearea unui sistem fiscal flexibil apt să susțină atât funcțiile de reglare a economiei cât şi cerințele descentralizării şi inițiativei private.

INSTITUTUL DE ECONOMIE MONDIALĂ

DIRECȚII DE ACȚIUNE PE TERMEN MEDIU ŞI LUNG PENTRU RESTRUCTURAREA ECONOMICĂ

1) Identificarea priorităților care să asigure funcționarea normală a structurilor economice orizontale şi verticale strict necesare şi fără de care este posibilă destabilizarea economiei naționale. Aceste priorități trebuie să cuprindă:

- baza energetică;
- baza de materii prime;
- forța de muncă;
- baza alimentară;
- baza confortului minim al populației (energie electrică, căldură, îmbrăcăminte servicii);
- învățământ şi cultură.

2) Identificarea nivelurilor optime ale corelațiilor fundamentale în cadrul structurilor economice strict necesare pentru determinarea dimensiunilor resurselor materiale şi umane implicate.

3) Menținerea temporară a costurilor de bază actuale ale resurselor de orice natură, pentru a nu se contribui şi pe această cale la accentuarea inflației; intervenția bugetului pentru a temporiza presiunile inflaționiste.

4) Renunțarea la planul național unic de dezvoltare – în structura şi cu efectele cunoscute – şi înlocuirea lui cu un plan orientativ (fără caracter obligatoriu), a cărui punere în aplicare să se facă prin pârghii economice (nu administrative), introducerea sistemului contractual în economie, în întreaga activitate de producție şi desfacere.

5) Reevaluarea investițiilor începute sub vechiul regim şi oprirea celor nejustificate economic.

6) Examinarea activității tuturor unităților economice şi desființarea celor nerentabile (exceptând, poate, unele de interes național).

7) Privatizarea treptată a activității economice, începând cu micile unități de producție, prestatoare de servicii şi executante de lucrări.

8) Desființarea imediată a regimului privilegiat al proprietății socialiste (de stat şi cooperatiste), urmând să existe un singur regim juridic al proprietății. Indiferent cine este titularul dreptului de proprietate.

9) Abrogarea legislației economice care nu-şi mai justifică existența din momentul desființării regimului privilegiat al proprietății socialiste.

10) Determinarea interacțiunii dintre proprietatea publică şi proprietatea privată şi adoptarea unor măsuri de trecere spre o piață concurențială în vederea:

- lărgirii sectorului privat în primul rând în mica producție de mărfuri şi servicii;
- atragerea de capital extern sub forma societăților mixte şi a unor investiții de capital în reprezentanțe, oficii, agenții ale firmelor străine şi implantări proprii de producție de bunuri şi servicii;
- restructurarea şi optimizarea funcționării unor întreprinderi publice mari prin cooperare economică şi tehnico-ştiințifică cu capitalul extern.

11) Organizarea unităților economice sub formă de societăți comerciale (forma specifică activității economice), capitalul lor urmând să provină de la stat, angajații respectivelor unități şi orice alte persoane fizice şi juridice interesate.

12) Acordarea posibilității ca unitățile economice să-şi sporească mijloacele financiare la dispoziție prin emiterea publică de obligațiuni şi acțiuni, la care pot subscrie alte unități economice din țară şi străinătate, bănci române şi străine, cetățeni români şi străini. În acest sens se vor adopta legi specifice.

13) Creditul bancar pentru investiții, producție şi de consum (inclusiv vânzarea de mărfuri în rate pentru populație) să-şi reia funcția legată de încurajare a inițiativei, producției şi consumului.

14) Reorganizarea centralelor industriale în trusturi pe structuri verticale şi orizontale (în industria extractivă şi energetică) în a căror componență să intre unitățile producătoare de componente, semifabricate şi produse finite.

15) Conducerea tuturor unităților economice să se exercite prin consilii de administrație direct alese de oamenii muncii, în a căror componență să se asigure prezența reprezentanților sindicatului din unitatea respectivă. Din conducerea unităților economice să nu poată face parte reprezentanți ai partidelor politice în calitatea lor de lideri politici.

16) Stipularea expresă prin reglementări corespunzătoare a dreptului de comerț liber pentru orice persoane fizice şi juridice, cu stimularea concurenței.

17) Înființarea registrului da comerț în cadrul Camerei de Comerț şi Industrie a României.

18) Înființarea unei burse de valori şi a unei burse de mărfuri;

19) Posibilitatea ca toți producătorii agricoli, de stat, cooperatişti şi individuali să achiziționeze maşini agricole, produse chimice pentru agricultură şi mijloace de transport în condiții egale, garantate de lege. Desființarea CUASC în agricultură şi instituirea autonomiei fermelor vegetale, animale, pomicole, viticole, pe forme distincte de proprietate.

20) Activitatea de cercetare-dezvoltare tehnologică să fie remunerată prin redevențe progresive, în raport cu efectul economic al invențiilor şi inovațiilor.

I. PROPUNERI PENTRU ORGANIZAREA ŞI DESFĂŞURAREA ACTIVITĂȚII DE COMERȚ EXTERIOR

I. MĂSURI CU CARACTER GENERAL

1. Întreaga activitate de producție este destinată prioritar satisfacerii cerințelor de consum intern industrial, public, din agricultură, servicii şi pentru populație.

2. Comerțul exterior nu se planifică aprioric şi se desfăşoară numai pe baze contractuale.

3. Ca şi întreaga activitate economică, comerțul exterior se desfăşoară pe criterii de rentabilitate cu toate statele lumii, indiferent de regimul social-politic al acestora. Comerțul exterior este o activitate economică şi nu politică.

4. Conducerea activităților de comerț exterior revine în exclusivitate Ministerului Comerțului Exterior, care înlocuieşte MCECEI.

5. Operațiunile de export-import şi cooperare economică internațională se autorizează numai de MCE, ele fiind desfăşurate de întreprinderi specializate şi alte unități economice.

6. Comerțul exterior va contribui activ la sporirea şi diversificarea fondului de consum pentru populație, precum şi la înnoirea tehnologică a economiei naționale, pentru asigurarea unei competitivități reale a producției naționale.

7. Operațiunile de comerț exterior se desfăşoară pe baza tuturor uzanțelor şi practicilor comerciale şi financiar-bancare internaționale, având drept unic criteriu eficiența economică.

8. Se autorizează operațiunile de comerț în consignație, înființarea de zone libere şi societăți mixte în România în domeniul producției, comercializării şi serviciilor.

9. Unitățile economice pot desfăşura activități de comerț exterior prin firme specializate sau în nume propriu. Ele au dreptul să se asocieze şi să constituie societăți mixte în România sau în străinătate cu firme străine, în condițiile legii. Legislația societăților mixte va fi modificată în sensul încurajării creării de societăți mixte de producție şi desfacere în România.

10. Regimul juridic al societăților mixte în România să fie modernizat şi simplificat (fără limită pentru capitalul străin, fără domenii excluse şi cu aprobare numai la nivel de minister al finanțelor şi, eventual, de minister economic în domeniul căruia urmează să funcționeze).

11. Firmele străine au dreptul de a deschide rețele proprii de comercializare a produselor lor de consum în România, în condițiile care vor fi fixate prin lege, cu plata în lei.

12. Reînființarea Facultății de Comerț Exterior pentru pregătirea de specialitate a cadrelor care vor lucra în acest domeniu.

13. Pentru cercetarea şi prospectarea pieței internaționale, se constituie în toate unitățile de comerț exterior servicii specializate de conjunctură şi marketing.

14. Institutul de Economie Mondială căpătă atribuții şi mijloace financiar-valutare pentru studierea pieței internaționale, a economiei mondiale şi a relațiilor economice internaționale, supunând concluziile sale Guvernului României, Parlamentului şi MCE, precum şi altor organizații interesate.

15. Întreprinderile de comerț exterior se organizează ca societăți comerciale, ale căror active sunt subscrise de centralele industriale şi întreprinderile producătoare de mărfuri pentru export beneficiare de import. Cointeresarea producătorilor pentru bunul mers al societăților comerciale este directă, ei devenind părtaşi la rezultatele lor economico-financiare.

16. Activitatea efectivă de comerț exterior se desfăşoară la nivel microeconomic, astfel:

a) direct de către producătorii mărfurilor;
b) prin întreprinderi (societăți) comerciale specializate (ICS) în operațiuni de comerț exterior.

17. ICS să fie organizate ca societăți comerciale, deci cu toate atributele specifice:

- patrimoniu propriu (exprimat sub forma capitalului social);
- înregistrate în registrul de comerț.

18. ICS să activeze pe baze concurențiale, deci să nu fie neapărat specializate pe produse şi categorii de produse şi/sau zone de export/import.

19. Activitatea desfăşurată de ICS să fie evaluată pe bază de bilanț anual, în lei, la cursurile de schimb curente. Singurul organ de control financiar să fie BRCE.

20. Operațiunile de comerț exterior să aibă loc pe baza licențelor automate, eliberate de MCE, cu unele excepții (licențe neautomate) pentru anumite produse.

21. Desființarea treptată, într-un interval de 1-5 ani, a tuturor formelor de subvenționare a exporturilor şi importurilor.

22. Întreprinderile (societățile) de comerț exterior să se bucure de deplină autonomie în activitatea lor, controlul MCE efectuându-se numai pe calea autorizației de export/import.

23. Posibilitatea oricărei persoane fizice şi persoane juridice de a face comerț exterior dacă are un minim de capital.

24. Camera de Comerț şi Industrie să fie o veritabilă organizație obştească profesională (nesubordonată MCE, fără secretar de stat şi fără regulament al Comisiei de arbitraj aprobat de Consiliul de Stat).

25. Să fie ratificate (să se adere) la o sumă de acte internaționale de interes pentru comerțul nostru exterior, cum ar fi:

- Actul final al Conferinței Națiunilor Unite asupra contractelor de vânzare internaționale de mărfuri, Viena, 1980;
- Convenția asupra termenelor de prescripție în materie de vânzare internațională de mărfuri, New York, 1974 (modificată la Viena, 1980);
- În domeniul proprietății intelectuale etc.

II. STRUCTURA COMERȚULUI EXTERIOR

1. Realizarea treptată, înăuntrul procesului de restructurare a economiei româneşti, a unei revizuiri a exporturilor şi importurilor, pe criterii de rentabilitate şi eficiență.

2. Acordarea unei atenții sporite posibilităților de majorare, în condiții de eficiență, a exporturilor invizibile (de servicii) în primul rând:

- turism (litoral, localități montane);
- transporturi;
- servicii profesionale.

3. Efectuarea unor importuri:

a) bunuri de consum de primă necesitate, absente de pe piață de o bună perioadă de timp;
b) materii prime, materiale, combustibili, energie, necesare bunei desfăşurări a activității în toate sectoarele de activitate şi deservirii populației pe perioada de iarnă astfel încât să fie asigurată desfăşurarea întregii activități în structura actuală, fără provocarea unor convulsii sociale;
c) importuri de completare cel puțin pentru produsele de export care ar duce la creşterea competitivității acestora în paralel cu recuperarea rapidă a resurselor valutare folosite; în acest sens, este necesar ca dacă exportul se face cu plata în rate, contravaloarea importului de completare să se regăsească în avans.

III. FORME DE COMERȚ EXTERIOR

1. Societăți mixte în țară:

a) revizuirea cadrului legal şi organizatoric existent, în sensul liberalizării şi flexibilizării posibilităților de investiții de capital străin;
b) însănătoşirea rapidă a societăților mixte deja existente, prin regândirea gamei de fabricație, cu partenerii actuali sau, dacă este cazul, cu alți partenerii;
c) crearea de noi societăți mixte, inclusiv pe baza actualelor capacități de producție (care ar putea fi modernizate şi rentabilizate cu aport de capital străin);
d) acordarea unei atenții speciale acelor proiecte de societăți mixte care pot fi realizate în sectoare (segmente) de activitate specializate, cu investiții reduse, inclusiv în industria mică şi mijlocie (renunțarea la proiecte-mamut).

2. Societăți mixte în străinătate:

a) reanalizarea întregii situații a societăților mixte de producție în țări în curs de dezvoltare, în special a celor ineficiente, create pe baza unor

acorduri sau înțelegeri încheiate pe baze neeconomice de fostul regim; renunțarea (prin vânzarea aportului românesc la capital) la participarea la aceste societăți;

b) reanalizarea situației societăților mixte de comercializare a produselor româneşti;

c) evaluarea posibilităților de creare a unor astfel de societăți mixte în diverse sectoare de servicii.

3. Modernizarea altor forme de comerț, în consens cu necesitățile de rentabilizare şi restructurare a ramurilor economiei naționale, prin evaluarea posibilităților de dezvoltare a:

- leasing-ului;
- subcontractării (subînchirierii de capacități de producție);
- coproducției.

IV. ORIENTARE GEOGRAFICĂ

1. Reanalizarea ansamblului de instrumente juridice încheiate cu diverse țări în curs de dezvoltare pe baze extraeconomice.

2. Valorificarea în continuare, mai pronunțată, a situației României de țară în curs de dezvoltare şi strângerea, pe criterii economice de eficiență, a legăturilor cu unele astfel de țări (în special cele nou industrializate, inclusiv Coreea de Sud).

3. Creşterea şi diversificarea relațiilor economice cu țările occidentale industrializate, inclusiv pe baza redobândirii clauzei națiunii celei mai favorizate şi a SGP din partea SUA, precum şi pe cea a încheierii unui acord comercial şi de cooperare cuprinzător cu CEE, în detalii:

a) CEE:

Introducerea imediată în standardele naționale a exigențelor esențiale de calitate CEE şi a normelor tehnice ale CEE-AELS.

- recunoaşterea diplomatică a CEE şi acreditarea reciprocă de ambasade;
- realizarea, cu mandat nou, a negocierilor România-CEE pentru acordul da cooperare comercială şi economică;
- echilibrarea schimburilor reciproce;
- deschiderea spre investiții CEE în România (societăți mixte);
- integrarea României în programe de cercetare şi dezvoltare tehnologică ale CEE;
- țintă: aderarea României la CEE.

b) AELS:

- acord de asociere România – AELS.

c) OCDE:

- statut special, ca şi Iugoslavia, la OCDE.

d) SUA:
- reluarea clauzei naţiunii celei mai favorizate;
- edictarea legislaţiei de liberă circulaţie a persoanelor şi eliberarea paşapoartelor la purtător;
- negocierea cu OPIC (Overseas Private Investment Corporation) pentru atragerea de investiţii americane în România;
- credite CCC şi Exim Bank.

e) Asia de Sud-Est:
- cooperare industrială cu Japonia;
- stabilirea de legături economice şi de cooperare cu Coreea de Sud, Malayezia, Singapore, Hong Kong, Taiwan;
- recunoaşterea diplomatică a Coreei de Sud.

f) CAER:
- participare la negocierile pentru redefinirea structurii CAER;
- opoziţie faţă de integrare de sus în jos;
- încurajarea legăturilor directe între întreprinderi din România şi întreprinderi din alte ţări membre CAER;
- colaborare multilaterală intra-CAER şi cu terţi.

V. ORGANIZAŢII ŞI ORGANISME ECONOMICE INTERNAŢIONALE

1. Reglementarea treptată, în 1-2 ani, pe baza înţelegerii cu organizaţiile şi organismele respective, a restanţelor în plata cotizaţiilor.

2. Reactivarea participării la o serie de organizaţii şi organisme, inclusiv cu caracter neguvernamental, la care România (sau, respectiv, instituţii româneşti) este membră.

3. Revizuirea participării României la FMI şi BIRD, în conformitate cu prevederile din actele constitutive ale acestora.

4. Participarea mai flexibilă şi activă la negocierile din GATT.

5. Continuarea participării în cadrul Grupului celor 77 la activităţile UNCTAD.

VI. INSTRUMENTE DE POLITICĂ COMERCIALĂ ŞI VALUTARĂ

1. Punerea accentului principal pe instrumentele tarifare efective: trecerea la sistemul armonizat de clasificare şi codificare a mărfurilor.

2. Ca măsuri netarifare, să primeze licenţele de export/import.

3. Valorificarea instrumentelor cu caracter preferenţial:

Sistemul generalizat de preferințe (SGP). Sistemul global de preferințe comerciale între țările în curs de dezvoltare (S.G.P.C.). Protocolul de negocieri comerciale între țările în curs de dezvoltare (Protocolul celor 16).

4. Sistemul complicat de cursuri de revenire pe grupe de produse şi produse principale va fi treptat simplificat şi unificat, în direcția formării unui singur curs comercial, aplicabil tuturor exporturilor şi importurilor.

5. Unificarea cursului comercial va fi concepută ca un proces de măsuri succesive, pe măsură ce, prin reformarea sistemului de prețuri interne – acestea se vor apropia de prețurile internaționale.

6. În final, cursul comercial efectiv al leului va fi unificat cu cursul necomerciabil, rezultând cursul valutar al leului. Politica de stabilire şi modificare a cursului valutar al leului se va încadra în angajamentele monetare internaționale ale României.

7. Corelată cu întregul mecanism valutar-financiar şi de comerț exterior al țării, politica cursului valutar va fi o componentă activă a politicii economice a României.

VII. ALTE ASPECTE

1. Stingerea, într-un interval de 1-2 ani, a soldurilor creditoare existente în relațiile cu unele țări în curs de dezvoltare, prin importuri de produse agroalimentare şi bunuri industriale de consum.

2. Asigurarea unei transparențe complete a statisticilor de comerț exterior şi punerea acestora pe bazele metodologice ale Oficiului de Statistică al ONU. Editarea în 1990 unui anuar statistic de comerț exterior cuprinzător, după modelul celor editate în 1973 şi 1974, cu serii de date până în 1989 inclusiv.

3. Introducerea raportării vamale şi editarea pe această bază a statisticii de comerț exterior a României, din punct de vedere tehnic, dotarea tuturor punctelor de vamă cu terminale de înregistrare a operațiunilor legate de Centrul de Calcul al Comerțului Exterior.

VIII. PROPUNERI DE MĂSURI IMEDIATE

1. Abrogarea prevederilor specifice cuprinse în actele normative (Legea 12/1980, Decretul 276/1979 etc.) referitoare la obligativitatea, *de facto* sau *de jure*, a utilizării contrapartidei în vederea efectuării importurilor de maşini şi utilaje. Admiterea contrapartidei, pe baza unor criterii de eficiență economică, cu respectarea prevederilor în materie ale Actului final de la Viena.

2. În scopul redresării rapide a exportului de produse industriale, în condițiile disponibilităților valutare limitate şi a asigurării unui control elastic asupra volumului valoric al importurilor, se propune adoptarea:

„Legii contractelor de aprovizionare din import”.

După modelul legislațiilor existente în alte țări confruntate cu probleme similare, „Legea” ar urma să prevadă, printre altele:

- Dreptul exportatorului (producătorului) care are contract ferm de export ca, în baza acestuia, să obțină valuta necesară aprovizionării din import cu materii prime, materiale, subansambluri, ambalaje etc. necesare realizării producției de export.
- Cota-parte minimă de valoare națională înglobată în produsul de export pentru ca producătorul/exportatorul să poată beneficia de finanțare pentru aprovizionare din import. Pentru început, ar putea fi avut în vedere procentul de 75–80%, urmând ca acesta să fie eventual diminuat în viitor, în funcție de evoluțiile economiei naționale.
- Ramurile şi subramurile care pot beneficia de finanțare pentru aprovizionare din import (eventual liste de produse).
- „Legarea” contractului de aprovizionare din import de cel de export, astfel încât, în legislația națională, să se înțeleagă ca părți inseparabile ale unui singur contract.
- Condițiile de acordare a finanțării pentru aprovizionare (avans, credit avantajos, credit în condițiile pieței financiare internaționale).
- Plata sumelor avansate (credite) pentru efectuarea aprovizionării în momentul încasării contractului de export.
- Condițiile pe care trebuie să le îndeplinească contractul extern pentru a fi considerat „ferm” (de exemplu, plata prin acreditiv irevocabil domiciliat la BRCE).
- Cine aprobă finanțarea aprovizionării, din ce surse se face, cine urmăreşte derularea operațiunilor comerciale şi financiare etc.
- Penalități pentru nerespectarea contractului de aprovizionare şi/sau a contractului de export etc.

INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂȚII VIEȚII

PROBLEME ALE STRATEGIEI DEZVOLTĂRII ECONOMIEI ROMÂNEŞTI
– Sinteză –

În cadrul dezbaterilor susținute la nivelul fiecărei secții din institut (comerț şi turism), au rezultat o serie de idei şi măsuri referitoare la strategia dezvoltării economiei româneşti în noile condiții create de revoluția populară, precum şi la problematica de cercetare viitoare în noua structură organizatorică a institutului.

A. Comerț interior şi servicii

În structurarea ideilor formulate, s-a avut în vedere parcurgerea, după revoluție, de către economia românească, a trei etape principale:

- o etapă de scurtă durată, ce are loc imediat după revoluție;
- o etapă de tranziție de la vechile structuri economice la un nou tip de economie, superior;
- perioada economiei optimale.

Prin parcurgerea acestor etape se are în vedere adoptarea unor strategii ce plasează în centrul dezvoltării economice „omul”, cu aspirațiile şi exigențele sale, satisfăcute în concordanță cu esența sa umană şi progresul tehnico-ştiințific. Totodată, se urmăreşte să se asigure pentru țara noastră o poziție corespunzătoare în ansamblul vieții economico-sociale a țărilor europene, păstrând atributele definitorii ale poporului român.

1. Etapa imediată, de scurtă durată, se consideră că va păstra structurile economice şi organizatorice actuale, cărora li se vor aduce unele modificări operative, impuse de înscrierea economiei pe coordonate de eficiență şi de ridicare a calității vieții.

Se apreciază că în această perioadă este necesar să se adopte următoarele măsuri:

- evaluarea riguroasă şi reală a resurselor (materiale şi umane) de care dispune economia;
- realizarea unor abordări conceptuale ale sferei calității vieții, a problematicii sale specifice fiecărui domeniu;
- asigurarea datelor reale, în cadrul unui sistem de indicatori, care să caracterizeze aspectele cele mai definitorii ale calității vieții;

- asigurarea pe o bază extinsă a unor date de caracterizare a calității vieții din alte țări ce pot fi avute în vedere pentru comparație;
- asigurarea unui control al prețurilor şi tarifelor, atât pentru mărfuri şi servicii de consum, cât şi pentru materii prime, materiale, combustibil şi fonduri fixe;
- creşterea mai accentuată a fondului de produse agroalimentare cu valoare biologică ridicată, în vederea îmbunătățirii bilanțului nutrițional;
- completarea fondului de mărfuri cu produse agroalimentare din import, care răspund satisfacerii unor nevoi de bază în domeniul alimentației populației;
- acoperirea cu prioritate a unor nevoi de mărfuri textile-încălțăminte, în strânsă corelație cu sezonalitatea cererii, cu nevoile de îmbunătățire şi modernizare a garderobei populației;
- îmbunătățirea ofertei de bunuri de uz îndelungat pentru uşurarea muncii casnice, ridicarea gradului de civilizație a locuinței;
- diversificarea şi îmbunătățirea ofertei de mărfuri destinate satisfacerii unor nevoi dinamice în condițiile vieții moderne (produse igienico-cosmetice, articole de menaj, articole culturale, sport şi turism, jucării etc.);
- dezvoltarea serviciilor comerciale, îndeosebi transportul mărfurilor de valoare mare şi voluminoase la domiciliul cumpărătorilor, practicarea vânzării pe bază de precomandă, a vânzării cu plata în rate pentru toate categoriile de populație, pe baza unui nomenclator cât mai extins de mărfuri;
- dezvoltarea serviciilor cu caracter industrial, în special realizarea de bunuri de consum pe bază de comandă, service-ul bunurilor de uz îndelungat, în vederea satisfacerii în condiții mai bune a cererii populației, asigurându-se materiile prime şi piesele de schimb necesare;
- studii privind implicațiile reducerii săptămânii de lucru la cinci zile asupra unor componente principale ale calității vieții;
- analize şi studii privind gradul real de satisfacere a cererii de consum a populației, în ansamblu şi în structură;
- studii comparative privind consumul populației în țara noastră şi alte țări;
- unele cercetări prospective privind tendințele pe termen scurt ale cererii de consum a populației;
- analize privind conjunctura evoluției vânzărilor de mărfuri;
- modernizarea tehnologiilor comerciale şi a gamei de servicii în marile magazine universale;
- studii de creştere a eficienței economice a unor unități comerciale supradimensionate;

- promovarea unui comerț care să asigure condiții de aprovizionare egale pentru populația din mediul urban şi rural;
- dezvoltarea sistemelor moderne de alimentație cu servire rapidă a populației.

2. **Perioada de tranziție**. Se caracterizează prin adaptarea şi transformarea creativă a structurilor economice şi organizatorice impuse de trecerea la economia optimală.

În această perioadă, se vor pune bazele unor noi relații economice ce urmează a se generaliza în economia optimală.

Se are în vedere desfăşurarea activității economice în cadrul unui pluralism economic, diferențiat îndeosebi prin natura proprietății, formele de conducere şi nivelul de descentralizare a conducerii.

În condițiile pluralismului economic, urmează să funcționeze concomitent unități bazate pe proprietate de stat, cooperatistă a unor asociații şi particulară.

În general, se va realiza o modelare a economiei potrivit strategiei adoptate prin constituție, privind reconstrucția economiei pe baze eficiente şi a liberei inițiative.

Raportul dintre plan-piață urmează să fie fundamentat ştiințific, luând în considerare legile şi mecanismele pieței şi reglarea echilibrului ofertă-cerere, prin utilizarea pârghiilor (produse, preț, publicitate, canale de distribuție etc.), ce asigură valorificarea eficientă a resurselor în condițiile satisfacerii îmbunătățite a nevoilor de consum ale populației.

Pentru această perioadă, apare oportun să se acționeze în următoarele direcții:

- efectuarea de experimente sociale în cazurile în care se apreciază ca fiind necesare în vederea unei fundamentări riguroase a măsurilor de organizare şi conducere ce vor fi introduse în perioada de tranziție;
- punerea unui accent deosebit pe dezvoltarea micii proprietăți din industrie, agricultură, comerț, servicii etc., promovând avantajele liberei inițiative;
- dezvoltarea şi perfecționarea formelor de conducere a întreprinderilor ce realizează activități economice pentru care economia dispune de resurse interne sau necesită importuri minime;
- cooperarea cu întreprinderi şi firme din alte țări, în scopul obținerii de tehnologii de vârf şi valorificare superioară a potențialului uman şi material al țării;
- asigurarea fondului de mărfuri ce conduce la o mai bună poziționare a diferitelor grupe de mărfuri şi servicii în raport cu aportul acestora la îmbunătățirea stării de nutriție, creşterea stării de sănătate, ridicarea gradului de confort şi civilizație, utilizarea agreabilă şi eficientă a timpului liber, asigurarea unui mod de viață superior;

- extinderea într-o tot mai care măsură a serviciilor comerciale şi a altor categorii de servicii plătite de populaţie, pentru care există o cerere potenţială solvabilă şi cu un aport important la creşterea calităţii vieţii;
- reorientarea profilului unor unităţi comerciale şi de prestări de servicii în corelaţie cu modificările intervenite în comportamentul de cumpărare şi de utilizare de servicii, în contextul dezvoltării şi diversificării fondului de mărfuri, creşterii gradului de dotare cu bunuri de folosinţă îndelungată, amplificării cererii pentru diferite servicii;
- îmbunătăţirea cadrului legislativ care vizează protecţia consumatorului (codex alimentar, norme de producţie şi comercializare a unor grupe de produse alimentare şi chimice cu o cerere dinamică, ce se realizează de un număr mare de producători), urmărindu-se fabricarea produselor în condiţii ridicate de sanogeneză, diminuarea poluării mediului înconjurător, utilizarea de materii prime de calitate ridicată etc.;
- promovarea sistemului de acordare a mărcii de calitate pe baza unor expertize şi cercetări realizate de organe competente, urmărindu-se stimularea producătorilor pentru ridicarea calităţii produselor;
- promovarea unor forme de organizare şi conducere a comerţului, care, în condiţiile funcţionării unui pluralism economic, să asigure: optimizarea circuitului mărfurilor de la producător la consumator; creşterea rolului comerţului privind orientarea producţiei; sporirea competenţei comerţului în prevenirea producerii şi comercializării mărfurilor de slabă calitate; reconsiderarea rolului comerţului cu ridicata; adoptarea unor modalităţi de prezentare şi etichetare a mărfurilor, care să înlesnească alegerea mărfurilor şi să asigure mai buna informare şi protecţie a consumatorului; promovarea proceselor operative şi de conducere a activităţii în marile complexe comerciale etc.;
- studii de fundamentare şi reconsiderare a locului şi rolului comerţului interior şi serviciilor în economia optimală;
- definirea relaţiilor comerţ-industrie, comerţ cu ridicata-comerţ cu amănuntul, comerţ-consumator, a relaţiilor industrie-prestatori de servicii, prestatori de servicii-populaţie, corespunzător noului cadru de organizare şi de conducere caracteristic economiei optimale;
- organizarea unor cercetări ale comportamentului de consum şi cumpărare pe eşantioane permanente de magazine şi gospodării ale populaţiei (tip panel);
- elaborarea unor modele ale comportamentului de consum şi utilizării de servicii ale populaţiei, diferenţiate pe categorii de populaţie, care să permită evaluări ale nivelurilor de consum şi prefigurări de tendinţe;
- elaborarea de studii privind ansamblul factorilor ce acţionează şi influenţează evoluţia diferitelor componente ale calităţii vieţii.

3. În **perioada de economie optimală,** se va dezvolta un tip de economie caracterizată prin structuri sectoriale (primar, secundar şi terţiar) şi de ramură optimale în raport cu resursele interne şi atrase ale economiei, cu cerinţele valorificării acestora în strânsă corelaţie cu asigurarea unor condiţii de viaţă şi de muncă superioare, creării unui potenţial productiv şi de activitate creativă, care să conducă la un dinamism continuu şi eficient al economiei.

În această perioadă, va avea loc o activitate competiţională în toate domeniile, bazată pe stimularea iniţiativei şi realizării unei eficiente reale a utilizării resurselor economiei româneşti.

Totodată, se va asigura cadrul de organizare şi conducere ce va permite acţiunea firească a legilor economice obiective.

În cadrul acestei perioade, se apreciază ca fiind necesară adoptarea următoarelor măsuri;

- asigurarea unei oferte de bunuri şi servicii ce va permite satisfacerea unui nivel şi structuri a consumului, care, paralel cu democratizarea largă a consumului de mărfuri şi servicii pentru nevoile de bază, va determina o îmbunătăţire substanţială a calităţii vieţii variatelor categorii de populaţie, diferenţiate în funcţie de diferite caracteristici socio-economice;
- diversificarea adâncită a modalităţilor de satisfacere a diferitelor nevoi de consum, în funcţie de progresul societăţii, îmbinând în mod armonios şi eficient variatele opţiuni ce pot fi avute în vedere în acest scop (satisfacerea nevoilor prin cumpărarea de mărfuri, utilizarea de servicii, utilizarea paralelă a acestora);
- posibilitatea de penetrare, fără bariere, a diferitelor sisteme comerciale în cadrul pieţei interne – diferenţiată teritorial şi pe segmente de consumatori;
- dezvoltarea pe o bază curentă şi sistematică a cercetărilor de măsurare a calităţii vieţii, în scopul fundamentării unor programe de măsuri care să conducă la un mod de viaţă dinamic şi prosper (inclusiv unele analize şi studii de tip barometru);
- dezvoltarea şi adâncirea colaborării internaţionale bilaterale şi multilaterale cu ţările europene şi alte ţări, cu structuri de comerţ şi servicii moderne;
- adoptarea unei noi legi privind activitatea de comerţ interior, care să definească locul şi rolul comerţului interior, modul concret de desfăşurare a acestuia.

B. TURISMUL ŞI CALITATEA VIEŢII

1. Evoluţia turismului pe plan mondial, în ultimele trei decenii, demonstrează că acest fenomen s-a constituit ca o activitate umană prioritară, că a devenit o componentă esenţială a calităţii vieţii.

Potrivit informațiilor Organizației Mondiale a Turismului, „industria" turistică a ajuns să reprezinte una dintre cele mai importante activități din economiile țărilor industrializate şi ale unui număr crescând de țări în curs de dezvoltare. Astfel, în fiecare an, mai mult de 1,5 miliarde persoane (aproape o treime din populația globului) efectuează călătorii în afara localității de reşedință. Se consideră că, la scară mondială, numărul celor ce călătoresc pentru a-şi petrece **vacanța** în țară sau în străinătate este de aproape 750 milioane persoane; toate acestea au antrenat cheltuieli în volum de circa 2000 miliarde dolari SUA (pentru cazare, masă, transport, alte servicii şi bunuri cumpărate de turişti).

Cu o participare de circa 12% din PNB mondial, activitatea turistică a ajuns să constituie domeniul cu un rol foarte important în folosirea forței de muncă, ridicarea nivelului socio-economic al unor regiuni, sursă apreciabilă de devize etc. Privit ca o parte a exporturilor, turismul internațional reprezintă între 25 şi 30% din comerțul mondial de servicii; de altfel, în numeroase țări, în special europene (Elveția, Austria, Spania, Italia, Grecia etc.), turismul, după cifra de afaceri, ocupă unul dintre primele 2-3 locuri în economia națională.

Specialiştii apreciază că şi în viitor turismul îşi va continua dezvoltarea şi amplificarea, estimându-se că, în anul 2000, numărul turiştilor străini pe glob va fi de peste 500 milioane, din care majoritatea vor fi înregistrați, ca şi până acum, în țările europene.

2. **România dispune de un patrimoniu turistic deosebit de valoros**, la nivelul exigențelor pieței europene şi mondiale, dar insuficient valorificat. Există mari decalaje între acest potențial şi nivelul de exploatare şi dezvoltare a turismului, atât în ansamblu, cât şi pe forme de turism, astfel: potențialul turistic montan, deşi se desfăşoară pe circa o treime din suprafața României, deține numai 7,2% din capacitatea totală de cazare, revenindu-i circa 10% din cererea turistică efectivă (turişti şi zile-turist); resursele balneare, de mare bogăție şi varietate, se regăsesc cu o pondere de numai 18,8% şi, respectiv, 13% şi 28%; litoralul, definit printr-o puternică sezonalitate, deține însă 45% din baza de înnoptare şi numai 13 şi, respectiv, 28% din circulația turistică. De asemenea, neadaptarea operativă a turismului românesc la cerințele şi mutațiile cantitative şi calitative ce au avut loc în acest domeniu pe plan mondial a redus an de an competitivitatea ofertei româneşti pe piața externă, în comparație cu țările vecine şi concurente.

3. **Prin turism se valorifică un registru complex şi divers de resurse specifice** – naturale şi antropice ce nu intră sub incidența altor ramuri sau domenii – practic inepuizabile; se realizează cea mai largă paletă de activități specifice timpului liber, cu contribuții directe sau indirecte la creşterea nivelului de trai şi a calității vieții; eforturile de investiții se recuperează în intervale mici de timp; se pot realiza încasări mari în devize libere, care au o incidență remarcabilă în balanța de plăți; are nete valențe informativ-educative şi civilizatoare, de apropiere şi înțelegere între popoare, fiind un real factor al păcii.

4. De aceea considerăm că **în România turismul poate şi trebuie să aibă locul şi rolul pe care îl merită în ansamblul socio-economic**, pe măsura imensului şi valorosului patrimoniu turistic natural şi antropic, irepetabil în Europa; a tradiției; a efectului favorabil asupra dezvoltării altor ramuri şi domenii economice şi sociale deopotrivă; a necesităților ce izvorăsc din aspirațiile oamenilor către o viață demnă şi civilizată, în formă şi conținut.

În acest sens, se impun cu necesitate următoarele direcții prioritara de acțiune:

a) Măsuri urgente:

- elaborarea unei „legi a turismului" care să statueze locul, rolul şi importanța turismului românesc în economia națională;
- actualizarea şi îmbunătățirea programelor turistice;
- elaborarea unui set de facilități în vederea stimulării circulației turistice interne şi internaționale, în concordanță cu practica internațională;
- determinarea cadrului teoretic şi operațional pentru asigurarea dezvoltării rapide şi eficiente a turismului de week-end, în condițiile reducerii duratei săptămânii de lucru;
- dezvoltarea şi modernizarea transportului în general (feroviar, aerian, naval, auto) şi a celui cu caracter turistic, în special;
- modernizarea bazei tehnico-materiale a turismului şi creşterea corelată a calității serviciilor;
- alcătuirea unui program adecvat de modernizare şi dotare cu mijloace de agrement şi cu personal corespunzător;
- crearea condițiilor necesare dezvoltării turismului pe cont propriu (intern şi internațional), îndeosebi a celui automobilistic;
- adecvarea şi amplificarea propagandei şi publicității turistice pe plan intern şi internațional;
- afilierea la organismele şi organizațiile internaționale de specialitate;
- stabilirea unei metodologii unitare de înregistrare şi raportare a datelor statistice, precum şi a posibilităților de control al veridicității lor.

b) Măsuri de perspectivă

✓ Turismul montan:

- analiza şi cartarea potențialului turistic montan al țării noastre şi stabilirea ordinii de prioritate în valorificare;
- consolidarea şi diversificarea ofertelor stațiunilor montane intrate deja în circuitul turistic internațional şi accentuarea caracterului lor bivalent;
- crearea de noi oferte cu caracter montan (microstațiuni, cabane şi alte dotări pentru odihnă, recreere, sporturi în general şi sporturi de iarnă în special) în vederea realizării unei rețele cu dispersie corespunzătoare;

- stabilirea de corelații şi normative de amenajare şi echipare turistică montană, în consens cu celelalte activități social-economice şi cu respectarea strictă a echilibrului ecologic;
- măsuri de amplificare a speoturismului şi de încurajare a practicării alpinismului.

✓ Turismul balnear:
- program complex pentru valorificare optimă şi protecția strictă a factorilor naturali de cură ce pe întreg teritoriul României;
- reclasificarea şi specializarea ofertelor balneare;
- consolidarea şi dezvoltarea stațiunilor balneare renumite, în vederea creşterii competitivității lor;
- programe de măsuri pentru dezvoltarea corespunzătoare şi a stațiunilor de interes regional şi local ori a localităților care au şi funcțiune balneară.

✓ Turismul de litoral:
- protecția şi amenajarea plajelor;
- modernizarea şi adaptarea bazei tehnico-materiale actuale, precum şi a programelor turistice, la cerințele turismului modern, de mare competitivitate şi eficiență;
- program de valorificare superioară a resurselor balneare care ar asigura astfel o mai bucă utilizare a bazei materiale, în special, în extrasezon;
- studiu privind oportunitatea dezvoltării şi diversificării ofertei litoral, în perspectiva anilor 2000-2010.

✓ Dunărea şi Delta Dunării:
- zonarea funcțională a Deltei Dunării în vederea asigurării dezvoltării optime şi prioritare a turismului;
- echiparea turistică a deltei în concordanță cu condițiile naturale specifice;
- dezvoltarea agrementului nautic şi diversificarea formelor şi programelor turistice cu caracter deltaic;
- valorificarea în turism a factorilor naturali de cură, din delta maritimă şi zonele limitrofe;
- amenajarea şi dotarea corespunzătoare a celor mai importante plaje maritime ale deltei;
- valorificarea în turism a fluviului Dunărea prin cooperarea cu țările riverane.

✓ Municipiul Bucureşti:
- determinarea unui program complex în vederea amplificării funcției turistice a municipiului şi a zonei periurbane (modernizarea şi dezvoltarea bazei materiale, programe şi acțiuni turistice, agrement etc.).

- ✓ Alte centre urbane:
- modernizarea şi dezvoltarea activității de turism în principalele centre urbane, îndeosebi în cele cu vocație şi tradiție turistică;
- amenajarea şi echiparea turistică corespunzătoare a zonelor preorăşeneşti.
- ✓ Trasee turistice:
- echiparea adecvată, conform cerințelor actuale şi de perspectivă, a principalelor artere ori tronsoane de larg interes turistic național şi internațional (cazare, alimentație publică, agrement, stații de benzină, unități „service“ etc.).
- ✓ Patrimoniul cultural-istoric:
- analize şi programe de măsuri pentru amenajarea şi echiparea turistică corespunzătoare a zonelor, centrelor şi punctelor care dispun de un patrimoniu (sau elemente singulare) cultural-istoric de importanță deosebită („Cetățile dacice“; mănăstirile din nordul Moldovei şi cele din zona Neamț; bisericile fortificate şi cetățile țărăneşti din Transilvania”; Maramureş; „Țara Oaşului”; „Mărginimea Sibiului”; „Țara Hațegului“; nordul Olteniei; castele etc.);
- actualizarea şi diversificarea programelor turistice (excursii) prin includerea unor noi zone şi obiective valoroase;
- analize complexe pentru nominalizarea unor aşezări rurale, apte a căpăta statutul de „sat turistic“ şi crearea pe această bază a unei rețele care să cuprindă îndeosebi elemente reprezentative la nivelul întregii țări; asigurarea unui cadru legislativ pentru organizarea şi funcționarea acestora.
- ✓ Reuniuni – Congrese:
- Sprijinirea organismelor specializate, interne şi internaționale, pentru a asigura buna desfăşurare a unor reuniuni ştiințifice (congrese, simpozioane, colocvii etc.).
- ✓ Alte programe şi forme de turism:
- Elaborarea de programe turistice speciale pentru populația de vârsta a treia şi tineret;
- Programe turistice pentru vânătoare şi pescuit;
- Programe de echitație.
- ✓ Baza tehnico-materială pentru turism:
- Ridicarea gradului de confort şi alinierea unităților hoteliere la standardele internaționale, trecerea la clasificarea potrivit sistemelor adoptate pe plan mondial şi introducerea a cât mai multor hoteluri în lanțurile hoteliere internaționale;
- Diversificarea spațiilor de cazare corespunzătoare cerințelor tuturor segmentelor de clientelă, dar şi anumitor forme de turism (sate de

vacanță, minihotel, terenuri de campare, cazare în locuințe particulare etc.);
- Elaborare de norme unitare de proiectare şi dotare a unităților şi stațiunilor turistice pentru odihnă, tratament balnear, sporturi de iarnă etc.;
- Construirea unor obiective turistice în cooperare cu firme străine;
- Dezvoltarea şi diversificarea agrementului în spații acoperite şi în aer liber şi profilat pe tipuri de stațiuni turistice (de litoral, de munte, balneare), deltă, oraşe, zone de agrement, construirea de complexe multifuncționale şi cazinouri în principalele stațiuni, centre pentru reuniuni ştiințifice.

✓ Promovare şi cooperare:
- Lărgirea rețelei de reprezentanțe pe piețele emitente de turişti şi mărirea competențelor lucrătorilor, inclusiv de vânzare a produselor turistice româneşti;
- Schimburi şi relații cu institutele şi organismele de specialitate din străinătate;
- Contractarea elementelor de bază materială prin contrapartidă (de exemplu, contractare de autocare de la o firmă externă în contul închirierii charter a unei unități turistice);
- Cooperare în transportul turiştilor străini pe cont propriu cu firme care închiriază autocare fără şofer;
- Extinderea acțiunilor de cooperare în diferite sectoare da activitate turistică (sectoare mixte, societăți mixte etc.);
- Reluarea colaborării cu marile firme turoperatoare vest-europene;
- Măsuri pentru introducerea ofertei turistice româneşti în cataloagele marilor firme turoperatoare.

✓ Forța de muncă:
- Elaborarea unor noi norme de personal şi a unui cadru legal de cointeresare;
- Introducerea unui sistem riguros de recrutare şi promovare pe bază de teste psiho-profesionale, a personalului din toate compartimentele de turism.

✓ Probleme organizatorice:
- Extinderea sistemului de rezervare automată a locurilor de cazare, îndeosebi pentru turismul internațional;
- Îmbunătățirea sistemului de evidență şi înregistrare a turiştilor în bazele de cazare;
- Elaborarea unui cod de protecție a consumatorilor turişti;
- Afilierea organismelor, organizațiilor şi unităților noastre de turism la organismele internaționale de specialitate.

INSTITUTUL DE ECONOMIE AGRARĂ

RESTRUCTURAREA AGRICULTURII ŞI RESTRUCTURAREA GÂNDIRII ÎN DOMENIUL ECONOMIEI AGRARE

Institutul de Economie Agrară Bucureşti îşi propune să studieze fundamentarea restructurării agriculturii şi a gândirii economice agrare pe baza criteriilor de rentabilitate şi eficiență, în concordanță cu restructurarea în perspectivă a economiei naționale.

Domeniile de cercetare care vor fi abordate s-au dezbătut în plen şi în mod democratic de cercetătorii din institut şi au fost adaptate ținând cont de sugestiile şi îmbunătățirile propuse. Pentru creşterea eficienței cercetărilor, organizarea institutului să se facă pe programe de cercetare formate din colective multidisciplinare, alcătuite pe principiul competenței.

Principalele domenii în care se propune a se desfăşura cercetarea de economie agrară sunt următoarele:

- strategii privind restructurarea agriculturii în concordanță cu mutațiile economice şi tehnice impuse de restructurarea economiei naționale;
- pluralismul formelor de proprietate şi de organizare socială a producției agricole, dezvoltarea cooperării dintre aceste forme. Funcția economică a cooperației agricole se va îmbina armonios cu funcția socială, în scopul ei final de creştere a producției agricole, al rentabilizării unităților şi creşterea nivelului de trai el agricultorilor;
- optimizarea tehnico-economică a structurilor de producție la nivel de ramură şi în profil teritorial pe agrosisteme a producției vegetale şi animale. Resursele de producție din agricultură, modalitățile de utilizare rațională a acestora şi efectele economice ale organizării activității din agricultură, pornind de la zonarea producției agricole, factorii de risc, resursele umane şi baza tehnico-materială existentă şi completată cu prioritățile impuse de noua restructurare a agriculturii (material biologic, maşini agricole, irigații, substanțe chimice etc.). Abordarea rentei diferențiale, în scopul stimulării producției agricole din zonele cu potențial scăzut de producție şi cointeresarea țărănimii din aceste zone;
- organizarea legăturilor economice a integrării producției agricole, a prelucrării, desfacerii şi serviciilor pentru producție. Vor fi avute în vedere implicațiile asupra organizării producției din agricultură cu activitățile din industria alimentară, comerț şi servicii şi efectele

economice şi sociale ale integrării activităţilor din amonte şi aval de agricultură;

- elaborarea şi fundamentarea unor sisteme eficiente de gestiune economică a exploataţiilor agricole (de stat, cooperatiste sau ale gospodăriilor populaţiei), urmărind rentabilitatea maximă a unităţilor, ridicarea gradului de competitivitate a producţiilor pe piaţa internă şi externă, precum şi sporirea veniturilor ţărănimii;
- sistemul pârghiilor economico-financiare utilizate în restructurarea agriculturii, în dirijarea şi stimularea producţiei agricole, precum şi a intereselor economice şi sociale ale ţărănimii (credite şi dobânzi, impozite, retribuire şi cointeresare, subvenţii, preţuri);
- politica economică a investiţiilor în agricultură, urmărindu-se oportunitatea acestora în sensul influenţării şi direcţionării restructurării agriculturii, pentru creşterea eficienţei reale a investiţiilor, sprijinirea dezvoltării cooperaţiei şi integrării, a micii gospodării ţărăneşti, în condiţiile reducerii poluării mediului înconjurător;
- sistemul de interese economice, sociale şi politice ale producătorilor agricoli, pornind de le structura actuală demoeconomică a forţei de muncă din agricultură şi necesitatea modificării acesteia prin măsuri de atragere şi stabilitate a tineretului la sate;
- implicaţiile restructurării economiei naţionale şi a agriculturii pe principiile economiei de piaţă;
- elaborarea unui sistem diferenţiat de introducere a progresului tehnic pe subramuri, tipuri de exploataţii, studiul utilizării în optim a factorilor de producţie, în condiţiile restructurării agriculturii;
- informatizarea exploataţiilor agricole în direcţia elaborării unor programe de conducere şi organizare, de asistenţă tehnologică şi de gestiune pe microcalculator.

În desfăşurarea cercetărilor se va avea în vedere colaborarea cu institutele de profil din cadrul Institutului Naţional de Economie, cu Ministerul Agriculturii şi Industriei Alimentare, cu unităţi de producţie agricolă, cu institutele tehnice de profil din cadrul Academiei de Ştiinţe Agricole şi Silvice.

**INSTITUTUL NAȚIONAL
DE CERCETĂRI ECONOMICE**

CAIET DE LUCRU
NR. 2

STRATEGIA DEZVOLTĂRII ECONOMIEI ROMÂNEŞTI
OPINII, SUGESTII, RECOMANDĂRI

BUCUREŞTI, 1990

Materialele incluse în acest CAIET reprezintă rezultatul dezbaterilor din adunările generale ale cercetărilor din fiecare institut, dezbateri consemnate şi rezumate de colective special alese la adunările respective.
Aceste CAIETE DE LUCRU sunt destinate lucrătorilor din cadrul Institutului Național de Cercetări Economice.
Menționăm că în continuare vom publica opinii ale grupurilor de cercetare şi ale cercetătorilor pe probleme ale strategiei de dezvoltare a economiei româneşti.
Materialele pot fi reproduse numai cu aprobarea conducerii INSTITUTULUI NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE.

SUMAR

INSTITUTUL DE CERCETARE A RELAȚIILOR INTERRAMURI ŞI A STRUCTURILOR INDUSTRIALE

Concepția privind restructurarea economiei naționale 87
I. Obiectivul şi principiile restructurării economiei 88
II. Schimbări structurale pe sectoare macroeconomice 90

INSTITUTUL DE ECONOMIE AGRARĂ

Restructurarea agriculturii şi a mediului rural 116
I. Introducere: necesitatea unei abordări globale 116
II. Etapa măsurilor imediate 118
III. Etapa măsurilor de tranziție 119
IV. Etapa măsurilor pe termen lung pentru participarea agriculturii la realizarea economiei optimale 121

INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂȚII VIEȚII – Centrul de Cercetări Turistice

Strategia dezvoltării turismului românesc - Proiect 122
Strategia generală 123

INSTITUTUL DE ECONOMIE NAȚIONALĂ

Proprietatea 132
Concepția asupra economiei optimale 134

INSTITUTUL DE PROGNOZĂ ECONOMICĂ

Cu privire la planificare 137
Institutul de Finanțe, Prețuri şi Probleme Valutare 143
I. Finanțe – credit – buget 143
II. Prețuri 148

INSTITUTUL DE CERCETARE A RELAȚIILOR INTERRAMURI ŞI A STRUCTURILOR INDUSTRIALE

Organizarea şi conducerea industriei 150

INSTITUTUL DE ECONOMIE MONDIALĂ

Relații economice externe 156

INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂȚII VIEȚII

I. Considerente generale 170
II. Probleme de cercetat 173

INSTITUTUL DE ECONOMIE NAȚIONALĂ

Puncte de vedere asupra strategiei în domeniul protecției mediului înconjurător 176
1. Situația actuală 176
2. Asupra strategiei în domeniul protecției mediului 177

INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂȚII VIEȚII –
Centrul de cercetări pentru comerț şi servicii

Concepția de dezvoltare a comerțului interior şi serviciilor, cu impact favorabil asupra calității vieții, în condițiile restructurării economiei româneşti 180
Introducere 180
Etapa măsurilor imediate 181
Perioada de tranziție 182
Realizarea economiei optimale 185

INSTITUTUL DE ECONOMIE NAȚIONALĂ

Forța de muncă şi veniturile populației 186

INSTITUTUL DE PROGNOZĂ ECONOMICĂ

Cu privire la planificarea economiei 189

INSTITUTUL DE CERCETARE A RELAȚIILOR INTERRAMURI ŞI A STRUCTURILOR INDUSTRIALE

CONCEPȚIA PRIVIND RESTRUCTURAREA ECONOMIEI NAȚIONALE

I. Obiectivul şi principiile restructurării economiei
II. Schimbări structurale pe sectoare macroeconomice
III. Restructurări în sectorul primar
  1. Silvicultura
  2. Industria extractivă şi energetică
IV. Restructurări în sectorul secundar
  1. Industria prelucrătoare
    1.1. Producția bunurilor de consum
    1.2. Producția de echipamente şi produse intermediare
  2. Construcțiile
V. Restructurări în sectorul terțiar
  1. Învățământul**
  2. Cultura**
  3. Ocrotirea sănătății şi asistența socială**
  4. Cercetarea ştiințifică**
  5. Proiectarea**
  6. Informatica
  7. Transporturile**
  8. Telecomunicațiile
  9. Comerțul*
  10. Turismul*
  11. Serviciile post-vânzare*
  12. Serviciile financiar-bancare*
  13. Gospodăria comunală şi locativă**
  14. Consultanța**

*/ Se publică în continuare în acest caiet
**/ În curs de realizare

Restructurarea economiei naționale este un proces amplu şi de mare complexitate, care implică profunde transformări tehnologice, economice şi sociale ce ar putea fi realizate în perspectiva următoarei perioade de 10-15 ani. Înfăptuirea acestor transformări constituie rezultatul unor acțiuni ample, diversificate dar coerente, realizabile în intervale diferite de timp şi într-o anumită succesiune, ceea ce implică necesitatea etapizării inițierii şi desfăşurării lor corespunzător stării actuale a economiei, ansamblului resurselor disponibile şi opțiunilor cu caracter politic.

I. Obiectivul şi principiile restructurării economiei

Obiectivul esențial al acestor acțiuni îl constituie satisfacerea efectivă, în măsură crescândă, a nevoilor materiale şi spirituale ale populației, în condițiile valorificării superioare a potențialului creativ al oamenilor, a potențialului productiv acumulat şi a resurselor naturale, precum şi ale realizării unei economii dinamice şi competitive.

În conturarea concepției privind restructurarea economiei naționale se au în vedere următoarele principii:

a) Întregul proces de restructurare a economiei se subordonează intereselor fundamentale ale tuturor cetățenilor țării, cerințelor dezvoltării multilaterale a personalității umane. În acest sens se urmăreşte asigurarea creşterii în ritmuri relativ stabile a bunăstării sociale chiar în condițiile fluctuației nivelului unor indicatori ai dezvoltării economice.

b) Strategia de restructurare a economiei se stabileşte pornind de la configurația aparatului productiv existent şi de la situația resurselor disponibile şi urmăreşte valorificarea superioară a acestor resurse şi obținerea avantajului comparativ în relațiile economice externe.

c) Restructurarea economiei are drept coordonată principală dezvoltarea puternică a acelor ramuri şi domenii care dispun de condiții naturale favorabile şi au tradiții solide – agricultura, turismul şi altele -, precum şi a domeniilor conexe acestora. Având în vedere faptul că dezvoltarea acestor ramuri şi domenii a fost neglijată sau stânjenită prin măsuri neadecvate în trecut, se va da prioritate satisfacerii cerințelor lor de utilaje, echipamente, instalații şi materiale de către alte ramuri.

d) Industria va constitui, în continuare, o ramură importantă a economiei naționale, orientarea dezvoltării ei urmând să se facă astfel încât această ramură să asigure, cu produse diversificate şi cu parametri constructivi şi funcționali superiori, modernizarea aparatului productiv al întregii economii naționale, să contribuie la valorificarea superioară a resurselor, să susțină creşterea nivelului de trai material şi spiritual al populației.

e) Serviciile pentru populație şi cele pentru producție, sector dezvoltat în orice economie modernă, îşi vor spori rapid ponderea în cadrul economiei

naționale şi vor fi astfel extinse şi diversificate încât să contribuie nemijlocit la satisfacerea cerințelor societății şi ale cetățeanului, la ridicarea calității vieții. Învățământul, cultura, ocrotirea sănătății şi asistența socială, cercetarea ştiințifică, proiectarea, informatica, transporturile, telecomunicațiile, comerțul, turismul, serviciile post-vânzare, cele financiar-bancare, gospodăria comunală şi locativă, consultanța şi altele vor căpăta amploarea, structura şi conținutul specifice economiilor moderne, contribuind la crearea unui număr apreciabil de noi locuri de muncă, la potențarea forței de muncă din întreaga economie.

f) Structura fiecărei ramuri a economiei va trebui să se adapteze treptat la cerințele specializării şi cooperării internaționale în cercetarea ştiințifică, producție şi comercializare, urmărindu-se asigurarea dezvoltării selective în raport cu criterii economice şi ecologice, precum şi a complementarității producției autohtone față de cea a țărilor vecine şi a celorlalte țări europene.

g) În restructurarea economiei un accent deosebit este necesar să se pună pe creşterea ponderii şi rolului unităților mici şi mijlocii ca premisă esențială a sporirii adaptabilității şi flexibilității activității productive, a manifestării inițiativei creatoare a oamenilor şi asimilării rapide a progresului ştiințifico-tehnic. Se vor combate tendințele de gigantism în toate sectoarele economiei atât prin oprirea dezvoltării nejustificate din punct de vedere economic a capacităților existente, cât şi prin identificarea şi aplicarea celor mai potrivite soluții tehnice, tehnologice şi organizatorice pentru redimensionarea unităților economice gigant, urmărindu-se reducerea gradului de integrare a fabricației, adâncirea specializării unităților şi lărgirea cooperării la scară națională şi internațională, în condițiile alinierii la normele şi standardele eu aplicare largă pe plan mondial.

h) Cercetarea ştiințifică se va intensifica în concordanță cu cerințele restructurării economiei naționale, asigurându-se concentrarea resurselor umane şi materiale disponibile pe obiective ce decurg din dezvoltarea economică selectivă şi din posibilitățile oferite de cooperarea tehnico-ştiințifică internațională şi de transferul internațional de tehnologie. Este necesară asigurarea unui raport corespunzător între cercetarea ştiințifică fundamentală şi cea aplicativă.

i) Restructurarea se realizează în condițiile unei puternice deschideri a economiei româneşti spre exterior ce se va concretiza în integrarea tot mai profundă a acesteia în circuitul economic şi ştiințifico-tehnic internațional şi înlăturarea oricăror tendințe de autarhie în dezvoltare. Corespunzător acestui principiu, strategia de restructurare se fundamentează în raport cu potențialul productiv şi ştiințifico-tehnic acumulat, cu posibilitățile de atragere a capitalurilor străine şi cu cele de participare a economiei româneşti la schimburile internaționale cu bunuri şi servicii. În acest sens apare necesară dezvoltarea exporturilor de bunuri şi servicii astfel ca ponderea acestora în produsul național brut să se apropie de nivelul înregistrat în țările dezvoltate cu dimensiuni ale pieței interne similare cu cele ale țării noastre.

j) Cerințele conservării mediului natural şi protecției factorilor de mediu constituie criterii determinante pentru orientarea restructurării economiei. În

acest sens este necesară alocarea de resurse investiționale sporite pentru diminuarea şi eliminarea noxelor emanate de instalațiile existente, aplicarea de tehnologii nepoluante, oprirea activității în unități sau instalații puternic poluante pentru care nu s-au identificat soluții de reducere a noxelor, sistarea construcției şi evitarea proiectării unor obiective noi care afectează grav echilibrul ecologic.

II. Schimbări structurale pe sectoare macroeconomice

Starea de criză a economiei româneşti în etapa actuală se reflectă şi în structura economică pe sectoare (primar, secundar şi terțiar) neorientată spre satisfacerea cerințelor materiale şi spirituale ale populației şi negândită în raport cu structura resurselor disponibile ale economiei naționale, sectorul secundar (industria prelucrătoare şi construcțiile) fiind supradimensionat şi orientat spre consum mare de resurse materiale şi energetice, iar sectorul terțiar (al serviciilor) mult subdimensionat în raport cu nevoile reale ale populației şi cu ceea ce arată experiența altor țări cu nivel comparabil de dezvoltare. Dezvoltarea necorespunzătoare a sectorului terțiar al economiei a determinat, pe lângă consecințele sociale nefavorabile, şi un blocaj de mari proporții a dezvoltării şi modernizării întregii economii naționale, a dezvoltării şi punerii în valoare a factorului uman.

O schimbare radicală a structurilor macrosectoriale este imperios necesară datorită modului specific de acțiune a progresului tehnic în lumea contemporană în corelație cu schimbările produse în structura trebuințelor sociale, cu transformările ce au loc în structurile socioprofesionale ale populației, precum şi cu evoluția situației resurselor materiale. Sensul principal al acestor schimbări necesare constă în creşterea considerabilă a ponderii sectorului terțiar şi, respectiv, scăderea ponderilor sectoarelor primar şi secundar atât în ansamblul factorilor de producție (forța de muncă şi fondurile fixe), cât şi în indicatorii sintetici ai economiei naționale.

Deşi sub aspectul ponderii, sectorul primar trebuie să înregistreze o anumită diminuare, el va continua să ocupe un loc important în economia națională, în special prin ramura agriculturii care are condiții favorabile de dezvoltare ce trebuie pusă în valoare mult mai accentuat decât în trecut. Diminuarea ponderii sectorului primar, în special pe seama silviculturii şi a ramurilor extractive, este determinată, pe de o parte, de necesitatea protejării mediului înconjurător şi a prezervării resurselor naturale astfel încât de acestea să poată beneficia şi generațiile viitoare, iar pe de altă parte, de reconsiderarea oportunității exploatării resurselor prin prisma criteriilor de eficiență economică caracteristice unei economii deschise.

În ceea ce priveşte sectorul secundar, reprezentat, îndeosebi, de industria prelucrătoare, deşi ponderea sa în cadrul economiei naționale va începe să se reducă, acesta va avea, totuşi, un rol deosebit de important în asigurarea modernizării tuturor ramurilor prin crearea mijloacelor de producție

necesare de înaltă tehnicitate, în valorificarea superioară a resurselor şi în satisfacerea cerinţelor de bunuri de consum ale populaţiei. În acest sens se vor produce profunde schimbări calitative datorită faptului că acest sector dispune de condiţiile cele mai favorabile de asimilare a progresului tehnic, de restructurare a producţiei, de creştere a productivităţii muncii şi de reducere a consumului specific de resurse materiale şi energetice. Datorită renunţării la unele activităţi neviabile şi a creşterii productivităţii muncii, acest sector va elibera forţă de muncă a cărei absorbţie se va putea realiza prin dezvoltarea sectorului terţiar.

III. Restructurări în sectorul primar

1. Silvicultura

Întrucât pădurea are atât o funcţie de producţie cât şi importante funcţii ecoprotectoare, se impune sporirea potenţialului forestier productiv şi, totodată, amplificarea rolului acestei resurse în menţinerea echilibrului ecologic.

În condiţiile în care în ultimii 50-60 ani pădurea a fost supusă unor presiuni economice deosebite, este necesară asigurarea permanenţei şi integrităţii fondului forestier naţional şi, eventual, creşterea suprafeţei acestuia la 6,7 milioane ha, rezultând un grad de împădurire a ţării de 30,5%, faţă de 26,8% cât este în prezent şi care este inferior celui realizat în unele ţări cu condiţii naturale similare.

Pentru realizarea acestui obiectiv, este necesară dimensionarea riguroasă a tăierilor anuale de masă lemnoasă la ceea ce pot da pădurile, respectiv, 15,8 milioane metri cubi/an.

De asemenea, este necesară intensificarea lucrărilor de regenerare, mai ales pe cale naturală, a terenurilor pe care s-au aplicat tăieri definitive, punându-se în valoare cele excesiv degradate sau în alunecare, inapte pentru folosinţe agricole.

La reconstrucţia ecologică a arboretelor se va avea în vedere substituirea pădurilor slab productive sau funcţional necorespunzătoare, prin promovarea de specii de valoare economică ridicată, verificate în condiţiile de sol şi climă din ţara noastră. Realizarea accesibilităţii corespunzătoare la fondul forestier necesită majorarea reţelei de drumuri forestiere, în prezent densitatea acesteia fiind, în ţara noastră, de 6,7 m/ha, faţă de 12-15 m/ha în alte ţări europene.

2. Industria extractivă şi energetică

A. Industria extractivă

Geologia

Se va asigura dimensionarea optimă a lucrărilor pe fazele cercetării geologice – cercetare fundamentală, prospecţiune, explorare, exploatarea experimentală – în funcţie de importanţa obiectivelor, ceea ce va permite

utilizarea mai eficientă a potențialului existent şi angajarea în mai mare măsură în lucrări specializate în străinătate. Este necesară extinderea programării pe termene lungi a lucrărilor de investigare geologică, urmărindu-se asigurarea cu proiecte a acestora şi crearea unui front larg de lucru, aplicarea unor sisteme elastice şi eficiente de desfăşurare a activității, ceea ce va permite concentrarea în funcție de conjunctură asupra zonelor de interes şi sistarea lucrărilor în zonele sărace în substanțe utile. Totodată, apare necesară dezvoltarea cercetării tehnologice şi economice a activității geologice, amplificându-se experimentele şi studiile în stațiile pilot de preparare, experimentele de deschidere a zăcămintelor în condiții dificile, studiul variantelor tehnologice şi analizele economice.

Se va îmbunătăți sistemul de clasificare a resurselor, folosindu-se, alături de criteriile geologice şi tehnologice, criteriile economice şi introducându-se clasificarea internațională potrivit căreia resursele se grupează în economice, marginale şi subeconomice.

O atenție deosebită se va acorda finalizării cercetărilor geologice în vederea asigurării predării corespunzătoare a zăcămintelor pentru exploatare.

Industria minieră

În scopul stabilirii realiste a nivelului producției miniere în funcție de necesarul economiei naționale şi de volumul şi calitatea rezervelor geologice este necesară acționarea în următoarele direcții.

• În extracția cărbunilor

Se vor reevalua toate rezervele geologice de cărbuni în funcție de volumul şi calitatea rezervelor exploatabile industrial în etapa actuală şi de tehnologiile şi dotările existente, inclusiv rezervele cu condiții geominiere deosebite (straturi cu grosime mică, situate la adâncime mare, cu nivel hidrostatic ridicat etc.), precum şi cele în afara bilanțului, pentru care nu există încă tehnologii adecvate tipului respectiv de zăcământ.

Atragerea în circuitul economic a noi zăcăminte de cărbuni va trebui să se facă numai după o fundamentare tehnico-economică riguroasă prin stabilirea tipului de exploatare (în carieră sau în subteran) şi a limitei de exploatabilitate în funcție de criteriile: tehnologic, ecologic, social şi economic.

Nivelul producției de huilă extrasă urmează să crească uşor, trebuind să fie stabilit în funcție de cantitatea şi calitatea cărbunelui din zăcământ, de metodele de exploatare existente şi, implicit, de utilajele specifice fiecărui tip de zăcământ.

Nivelul producției de huilă netă va urma aceeaşi dinamică trebuind să fie stabilit în funcție de cantitatea şi calitatea huilei extrase, şi de tehnologiile de preparare folosite.

Pentru sporirea producției de huilă pentru cocs şi semicocs vor trebui achiziționate acele tehnologii de preparare şi instalații de flotare care să

asigure atât obținerea unui randament sporit de recuperare a huilei din cea brută, cât şi o îmbunătățire substanțială a produsului minier rezultat.

La atragerea în circuitul economic a noi zăcăminte de lignit va trebui să se țină seama, în mod prioritar, de stabilirea echilibrului economic şi ecologic optim între exploatarea în carieră şi cea în subteran pe baza determinării anticipate a mărimii reale a suprafețelor de teren retrase din circuitul agrosilvic şi a implicațiilor economice şi ecologice ale celor două tipuri de exploatări.

La stabilirea nivelului producției de lignit şi cărbune brun se vor avea în vedere necesarul economiei naționale de energie electrică şi termică şi volumul cheltuielilor de extracție, transport şi preparare a cărbunelui extras. În acest sens, va trebui, să se determine cu rigurozitate limita de exploatabilitate a fiecărui zăcământ, avându-se în vedere, pe de o parte, nivelul costurilor unitare de extracție, transport şi preparare, precum şi energia netă rezultată, iar pe de altă parte, nivelul prețurilor de comercializare pe piața externă a cărbunilor energetici.

Pentru rezervele de cărbuni cu putere calorifică redusă (sub 1300 kcal/kg) şi cu condiții geominiere de exploatare deosebit de dificile, o alternativă care se cere aprofundată din punctul de vedere al eficienței aplicării metodei şi din cel al utilizării produsului rezultat constă în gazeificarea în subteran a acestor rezerve.

• În extracția minereurilor

Se vor reevalua, din punct de vedere cantitativ şi calitativ toate rezervele geologice de minereuri metalifere caracterizate prin conținuturi reduse de elemente utile şi condiții dificile de exploatare şi de substanțe nemetalifere de calitate slabă, în general, sub nivelul celor exploatate pe plan mondial.

Producția de minereuri neferoase va trebui dimensionată în funcție de limita de exploatabilitate – stabilită după criteriile: tehnologic, ecologic, social şi economic – a fiecărui zăcământ, ținând seama de faptul că, în principal, zăcămintele respective au conținuturi reduse de elemente utile sau condiții dificile de exploatare. În acest sens, va trebui reanalizată eficiența economică a exploatării unor zăcăminte de minereuri cuprifere cu conținuturi sub 0,4% Cu şi de minereuri complexe cu condiții deosebite de exploatare.

Se va continua extracția de metale nobile, rare şi disperse în funcție de cererile din economia națională. Totodată, vor trebui îmbunătățite tehnologiile de preparare pentru recuperarea din minereuri extrase a elementelor de aliere, pe această cale trebuind să se asigure aproximativ 50% din cererea internă de elemente de aliere.

Se vor intensifica exploatarea rațională a zăcămintelor şi valorificarea eficientă a substanțelor nemetalifere, în care scop se vor continua cercetările pentru diversificarea sortimentală a produselor miniere şi creşterea calității lor, precum şi asimilarea de noi produse care să le înlocuiască pe cele din import, inclusiv pe baza cooperării cu firme străine interesate care să asigure utilaje, tehnologii de preparare, documentații şi aparatură de probă necesare.

Industria extractivă a țițeiului

Accentuarea coaliţiilor naturale defavorabile în care se desfăşoară cercetarea geologică pentru descoperirea de noi rezerve (creşterea adâncimii sondelor forate, extinderea activității asupra platformei continentale a Mării Negre, dispersarea rezervelor pe un număr mare de zăcăminte mai puțin productive etc.), are drept consecință scăderea indicatorilor de eficiență ai acestei activități şi a rezervei recuperabile promovate anual, astfel încât se înregistrează scăderea în timp a gradului de asigurare a producției din rezerve. Pentru țara noastră, se apreciază că toate unitățile geologice majore au atins nivelurile anuale maxime de producție, prin urmare şi nivelurile maxime de descoperiri.

Deoarece creşterea de rezervă recuperabilă reprezintă elementul de concretizare finală a activității de cercetare geologică este necesară determinarea în funcție de aceasta a nivelurilor necesare pentru indicatorii fizici şi economici dependenți.

Producția de țiței extras va evolua în continuare sub influența declinului natural al zăcămintelor, declin ce nu va putea fi compensat de producția obținută din zăcămintele noi intrate în exploatare (de potențial tot mai redus) sau de producția obținută prin aplicarea metodelor de creştere a factorului final de recuperare. Pentru realizarea nivelurilor de producție planificate în condițiile date se impune crearea a noi capacități de producție şi de asigurare a condițiilor pentru extinderea aplicării metodelor de creştere a factorului final de recuperare la nivelul tuturor zăcămintelor de țiței cu caracteristici favorabile.

Este necesară intensificarea preocupărilor pentru dezvoltarea cercetării ştiințifice şi tehnologice în domeniul forajului şi extracției țițeiului, a ritmului de trecere a aplicării metodelor modernizate de la faza de experiment la cea industrială.

Deoarece costul de producție al țițeiului extras prin metode de creştere a factorului final de recuperare este redus comparativ cu prețul mondial al țițeiului, se va acționa pentru extinderea aplicării acestor metode de extracție.

Se impune adoptarea deciziei de exploatare pentru fiecare zăcământ de țiței în parte, pentru determinarea riguroasă a limitei de eficiență a acestuia.

Industria extractivă a gazului metan

Se vor aplica, prioritar, măsurile pentru reducerea consumului de gaz metan în industrie, sector economic a cărui pondere în necesarul intern este de peste 90%.

Este necesară scăderea producțiilor anuale extrase şi intensificarea activității geologice pentru descoperirea de noi resurse în vederea menținerii unui grad acoperitor de asigurare a producției din rezerva recuperabilă. Totodată, va speri volumul lucrărilor geologice pentru a se compensa diminuarea constantă în timp a indicatorilor de eficiență ai lucrărilor geologice.

Se vor adopta criterii noi de analiză şi apreciere atât a eficienței exploatării rezervelor de gaz metan, care să asigure protejarea fondului național de rezerve, cât şi a utilizării preferențiale a unui tip de resursă etc.

Pentru reducerea solicitării sistemelor de transport a gazului metan care alimentează consumatorii situați la distanțe mari şi asigurarea cu energie a acestora se impune utilizarea prioritară a altor purtători de energie (cărbuni, energie hidro etc.) în zonele care nu beneficiază de rezerve suficiente de gaz metan (zona est Moldova, zona sud-est Muntenia, zona nord Satu-Mare). De asemenea, este necesară dublarea actualei capacități de comprimare pentru înmagazinarea subterană a gazelor destinată acoperiri vârfurilor de consum, precum şi crearea unor noi depozite tampon în structuri noi cu condiții favorabile stocării gazelor.

Se impune realizarea în producția internă a motocompresoarelor de 1000 şi 2000 CP destinate noilor stații de comprimare în câmpurile de gaze şi pe traseul sistemelor de transport, precum şi asimilarea pieselor de schimb şi a subansamblelor pentru compresoarele din import în funcțiune.

În vederea substituției gazului metan în balanța energetică este necesară adoptarea măsurilor corespunzătoare la nivelul întreprinderilor de extracție a cărbunelui care să asigure atât creşterea producției fizice extrase, cât şi creşterea nivelului calitativ al acesteia.

B. Industria energiei electrice şi termice

Coordonatele dezvoltării în perspectivă a energeticii sunt determinate de creşterea nevoilor energetice ale populației şi economiei, de necesitatea asigurării echilibrului în evoluția ramurilor complexului economic unitar național, şi de volumul, calitatea şi structura resurselor energetice disponibile.

În ansamblul balanței energetice naționale, energia electrică şi cea termică reprezintă, în prezent, fiecare, cca un sfert, cealaltă aproximativ o jumătate constituind-o combustibilii şi carburanții care se consumă direct, inclusiv cei utilizați ca materie primă în chimie şi siderurgie; din totalul de resurse energetice (inclusiv materia primă pentru chimizare), circa trei sferturi este asigurat de țiței şi gaze naturale. În următorii 10-15 ani, declinul natural al producției interne de hidrocarburi, în special al celui de gaze naturale, neputând fi compensat de ale celorlalte surse de substituție – cărbunele, energia hidroelectrică, energia nucleară, sursele noi, oricum insuficiente – va accentua dificultatea asigurării resurselor energetice din producția internă. Compensarea acestui deficit se va realiza prin importul unor tipuri de resurse condiționate de anumite procese şi ramuri (țiței pentru rafinării, cărbune cocsificabil pentru siderurgie etc.), de cel obligat de derularea unor convenții internaționale (energie electrică), cât şi de o cotă parte stabilită pe baza unor variante tehnico-economice (gaze naturale, țiței, cărbune energetic superior, energie electrică); analizele vor avea în vedere structura fondurilor fixe existente în economie şi compararea eforturilor cumulate energetice şi eco-

nomice necesare obținerii resurselor din rezervele naționale cu cele implicate de importul lor.

Energia termoelectrică, care reprezintă, în prezent, circa 85% din cantitatea totală de energie electrică, se obține în proporție de aproximativ 36% pe baza combustibilului solid, cca 48% pe combustibil gazos şi cca 16% pe combustibil lichid. Capacitățile de producție a energiei existente sau aflate în construcție, bazate pe cărbune inferior, sunt deja excedentare, în condițiile funcționării normale, față de nivelurile producției de lignit; de aceea, trebuie efectuate expertize tehnico-economice pentru fundamentarea deciziilor de modernizare, reutilare sau dezafectare a capacităților existente, fără a se pune problema autorizării investițiilor de noi obiective în acest domeniu.

Deoarece necesarul de lignit la nivelul anului 2000 va depăşi cu peste 50% producția anuală actuală, se impun eforturi tehnice şi umane susținute pentru creşterea cantității şi îmbunătățirea calității resurselor energetice din ramura extractivă; cu atât mai mult cu cât varianta completării din import a necesarului de lignit trebuie să ia în considerare atât eficiența scăzută a transportului pe distanțe mari, cât şi caracteristicile diferite ale combustibilului ce se poate obține în cantități mari şi constante pe perioade lungi, care pot impune modificări ale cazanelor din centralele româneşti.

În timp ce pe plan mondial, disponibilitatea centralelor termoelectrice pe gaze este de aproximativ 90%, a celor pe păcură de 80%, a celor pe lignit de 65-70%, în anul 1986, gradul de utilizare a puterii centralelor pe cărbune din România a fost 27%. Ameliorarea acestei stări de fapt se va baza pe ridicarea calității cărbunelui inclusiv a huilelor pentru centralele pe cărbune superior, prin îmbunătățirea preparării lui, prin ridicarea disponibilității şi fiabilității echipamentelor, prin creşterea manevrabilității în exploatare etc.

Opțiunea în termoenergeticâ clasică pentru hidrocarburi, bazată pe eficiență economică şi tehnică, pe caracteristici tehnice, de fiabilitate, de exploatare şi ecologice superioare ale instalațiilor, se va concretiza în disponibilizarea tuturor capacităților şi avizarea de noi investiții indispensabile sistemului energetic până la intrarea în exploatare a primelor grupuri nucleare; este necesar ca investițiile constând în extinderi sau obiective noi să se aprobe numai pe baza unor analize multicriteriale (cheltuieli totale actualizate, energie netă, termen de recuperare etc.) ale variantelor cu agenți primari diferiți (centrale vechi pe combustibil solid inferior la care să se mărească adaosul de hidrocarburi, centrale sau extinderi pe baza combustibilului lichid sau gazos). Consumul sporit de hidrocarburi se va asigura din resurse interne, din cotele suplimentare obținute prin restructurările de produse şi tehnologii mari consumatoare şi din import pe baza unor contracte pe termen lung.

Creşterea consumului de energie termică sub formă de abur şi apă fierbinte, livrată centralizat din centrale termoelectrice, va viza consumatorii urbani şi mai puțin pe cei industriali, datorită reducerii ponderii marilor consumatori energetici simultan cu intensificarea acțiunii de recuperare a

resurselor. Totodată asigurarea energiei termice pentru populație se va realiza prin adaptarea instalațiilor de termoficare industrială la cele urbane, ca urmare a restructurării marilor consumatori industriali, prin sistem de recuperare din procese tehnologice, prin alimentarea centralizată de la centrale termice pe bază de hidrocarburi, şi mai ales în mediul rural, prin cazane individuale alimentate cu cărbune inferior.

Structura resurselor energetice utilizate în termoenergetică şi volumul lor limitat condiționează eficiența producției de energie electrică şi termică de obținerea unor consumuri specifice scăzute prin randamente ridicate. Acest obiectiv se va realiza în centralele termoelectrice clasice de toate tipurile în două etape, prin perfecționarea de detalii în tehnologii actuale, şi prin aplicarea tehnologiilor avansate (cicluri combinate gaze-abur, conversia magnetohidrodinamică, valorificarea superioară energetică a combustibililor inferiori prin arderea în strat fluidizat, gazeificarea etc.)

În condițiile țării noastre, hidroenergia, ținând seama de potențialul amenajabil disponibil, corelat cu valorile crescătoare ale investiției specifice şi cu scăderea aportului energetic net al puterilor nou instalate, nu poate constitui o alternativă a energiei termoelectrice, ci un complement calitativ şi limitat cantitativ (15-18% din producția de energie electrică a țării).

Producerea energiei electrice în centrale nuclearo-electrice, strict necesară în contextul potențialului limitat de resurse, având ca obiectiv imediat, realizarea blocurilor energetice tip CANDU şi asigurarea exploatării lor în condiții de deplină securitate şi eficiență, ridică problema redimensionării şi reeşalonării colaborării pe termen lung cu Canada privind livrarea de echipamente – neasigurate cantitativ şi mai ales, calitativ de economia noastră națională – pentru toate grupurile de la Cernavodă şi a acordării asistenței tehnice.

Pentru obiectivele de la Măcin şi Victoria se pune problema atât a reexaminării amplasamentelor şi numărului de grupuri, cât şi a oportunității promovării unei filiere de reactoare nucleare de tip FWR cu luarea în considerare a tuturor implicațiilor economice şi tehnologice derivate: costuri, randamente, siguranță, experiență în proiectare, execuție, control de calitate, asigurarea combustibilului nuclear, modul de instruire a personalului de execuție şi exploatare etc.

Sursele neconvenționale, în perioada următoare, ca şi în prezent nu pot avea decât o participare modestă în balanța energetică (sub 1%), ca efect preponderent al unor inițiative locale (energie termică geotermală, solară, microhidrocentrale, instalații de biogaz); decizia încurajării unui program național în domeniu, privind capacitățile specifice de producție, lucrările de construcții montaj şi de întreținere-servire, necesare a fi asigurate, trebuie să ia în considerare valoarea investițiilor specifice şi aportul energetic net, ținând seama de randamentele soluțiilor actuale şi de durata de recuperare a consumurilor de energie necesare realizării echipamentelor în contextul experienței mondiale privind ritmurile de proliferare a acestor surse în cadrul balanțelor energetice naționale.

La nivelul întregului sistem energetic se va urmări îmbunătățirea structurii şi configurației rețelelor de distribuție şi transport a energiei electrice şi termice, dezvoltarea automatizării de sistem şi a sistemelor telecomandate în vederea reducerii semnificative a pierderilor.

Referitor la nivelul calitativ al funcționării sistemului energetic național, se va asigura încadrarea riguroasă a frecvenței nominale, în limitele abaterilor acceptate în funcționarea sistemelor interconectate – necesară tehnic şi justificată economic; ceea ce asigură creşterea puterii disponibile în sistem, reducerea probabilității de avariere a turbinelor şi de producere a unor avarii de sistem, reducerea consumului propriu tehnologic în centrale şi rețelele de transport, reducerea unor pierderi directe şi indirecte de producție în ramurile economiei etc.

Interacțiunile dintre mediul ambiant şi energie generează probleme importante, care prin restricțiile de protecția mediului vor juca un rol important în dezvoltarea economiei în general, în funcționarea şi dezvoltarea viitoare a instalațiilor producătoare şi consumatoare de energie, în special.

Consumul intern de energie al României, raportat la locuitor este mai mare decât cel înregistrat în țări dezvoltate ca Austria, Elveția, Franța, Italia, ceea ce arată că problema prioritară nu este atât creşterea semnificativă a acestor indicatori, cât mai ales utilizarea rațională a energiei pentru creşterea calității vieții, a generării de venit național, prin produse cu grad înalt de prelucrare precum şi pentru protejarea mediului natural al României. Se va acorda prioritate satisfacerii necesarului de energie (electrică, termică, carburanți) pentru populație, agricultură, turism şi industrii producătoare de energie.

Importul de energie electrică (cca 10-12%) va putea fi asigurat la nivelul anului 2000, în condițiile construcției rapide a celei de-a doua linii de tensiune de 750 kv.

IV. Restructurări în sectorul secundar

1. Industria prelucrătoare

1.1. Producția bunurilor de consum

Dezvoltarea în perspectivă a ramurilor şi subramurilor industriale preponderent producătoare de bunuri de consum va trebui să asigure cu prioritate, ridicarea calității vieții populației, atât prin intermediul producțiilor proprii, cât şi prin schimburi economice internaționale echivalente. Pe de o parte, oferta pe piața internă va trebui să asigure un grad de satisfacere cantitativă şi structural-calitativă a cerințelor populației comparabil cu cel atins în țările dezvoltate, iar, pe de altă parte, va trebui să se participe la schimburi economice internaționale cu bunuri şi servicii pentru care se dispune de capacități de producție suficiente şi la care s-au acumulat tradiții apreciabile. La stabilirea sistemului de priorități în acest sector industrial, trebuie să se aibă în vedere legitățile de evoluție a consumului populației.

a) În cazul produselor alimentare condițiile pedoclimatice din țara noastră vor permite dezvoltarea unei agriculturi moderne, capabilă să asigure securitatea alimentară de bază. Diversificarea ofertei pentru piața internă va fi posibilă numai în măsura în care se vor crea disponibilități pentru export a acelor produse cărora condițiile pedoclimatice ale țării noastre le conferă un avantaj comparativ, prin intermediul resurselor valutare obținute putându-se compensa eforturile implicate de importul unor cantități în continuă creştere de produse nespecifice acestor condiții.

Pentru realizarea acestor obiective este necesară, în primul rând, restricționarea exporturilor de produse alimentare ca o măsură pe termen scurt, generată de necesitatea îmbunătățirii de fond a alimentației populației. Pe termen mediu şi lung, va trebui să se tindă spre intensificarea participării țării noastre la schimburi economice internaționale cu asemenea bunuri, în strânsă concordanță cu redresarea, dezvoltarea şi modernizarea agriculturii.

Va fi orientată prioritar utilizarea suprafețelor agricole spre acele culturi care oferă premisele asigurării unei structuri moderne a alimentației populației. Va trebui să se aibă în vedere necesitatea creşterii ponderii proteinelor de origine animală în consumul alimentar, ceea ce concordă şi cu tendințele de lungă durată care se manifestă în evoluția cerințelor locuitorilor țărilor dezvoltate.

Este necesară alocarea de resurse investiționale, pe de o parte, pentru modernizarea de fond a capacităților de producție existente, atât în ceea ce priveşte tehnologiile de fabricație cât şi crearea capacităților de păstrare (îndeosebi spații frigorifice) a valorii nutritive. Pe de altă parte, asemenea resurse vor fi necesare şi pentru crearea şi dezvoltarea producției unor subramuri ale industriei alimentare prin intermediul cărora se asigură adâncirea prelucrării produselor agricole în concordanță cu cerințele unei alimentații moderne (diversificarea sortimentală, porționarea şi condiționarea adecvate consumului individual, preambalarea şi conservarea compatibile cu cerințele asigurării continuității consumului pe parcursul unui an agricol etc.).

Va fi dezvoltată producția din alte ramuri industriale care condiționează dezvoltarea industriei alimentare (utilaje, diferiți compuşi chimici, ambalaje moderne etc.). Această orientare se justifică, din punct de vedere economic, prin faptul că eforturile propagate în alte ramuri industriale se repartizează şi recuperează prin intermediul unei producții şi al unui consum de masă. Pe termen scurt şi mediu, până la asimilarea în fabricația autohtonă a unor asemenea bunuri devine obiectiv necesară recurgerea la importuri. Pe termen lung, crearea şi dezvoltarea fabricației de echipamente necesare industriei alimentare în alte ramuri industriale s-ar putea face chiar în detrimentul altor fabricații pentru care piața internă are un rol restrictiv în procesul reproducției, iar capacitățile de producție ale acestora pot fi utilizate numai în condițiile unei rate înalte a exportului de bunuri cu competitivitate redusă.

Este imperios necesară dezvoltarea cercetării ştiinţifice aferentă industriei alimentare, îndeosebi în domeniul biotehnologiilor, al creării de înlocuitori cu valoare nutritivă ridicată al căror consum este compatibil cu cerinţele asigurării dezvoltării fizice a locuitorilor. Dată fiind complexitatea cercetării din acest domeniu, precum şi volumul mare de resurse antrenate, va fi necesară intensificarea cooperării internaţionale.

Orientarea exporturilor în perspectivă va trebui să se facă prin luarea în considerare a faptului că majoritatea ţărilor dezvoltate au alocat resurse apreciabile pentru asigurarea securităţii alimentare de bază, având ca efect saturarea pieţelor proprii, ceea ce face tot mai dificilă penetrarea pe asemenea segmente. Cooperarea internaţională ar putea deci să vizeze atât producţia cât şi comercializarea pe pieţele externe a unor produse specifice ţării noastre.

b) Evoluţia în perspectivă a producţiei ramurilor industriei uşoare va trebui să fie orientată luându-se în considerare următoarele premise fundamentele:

În primul rând, capacităţile de producţie existente depăşesc cu mult cerinţele pieţei interne şi creează disponibilităţi mari pentru export. În al doilea rând, ţara noastră a acumulat tradiţii apreciabile în fabricaţia din aceste ramuri, dispunând de posibilităţi de asigurare a unor resurse de materii prime, precum şi de segmente relativ importante pe pieţele externe cu devize convertibile. În al treilea rând, penuria actuală de asemenea bunuri pe piaţa internă are caracter conjunctural, pe parcursul ultimelor două decenii manifestându-se clar tendinţa de saturare din punct de vedere cantitativ, cerinţele populaţiei deplasându-se spre sortimente de calitate superioară. Corespunzător acestor premise, restructurarea ramurilor industriei uşoare va trebui să se bazeze, în principal, pe relaxarea importurilor de materii prime oferite de ţările mari producătoare şi care nu-şi asigură un avantaj comparativ prin prelucrarea acestor resurse. Această orientare va trebui să concorde cu capacitatea ramurilor de referinţă de a-şi asigura o balanţă valutară cel puţin echilibrată, mai ales în condiţiile în care, în ultimele decenii, aceste ramuri au contribuit din plin la asigurarea resurselor valutare ale ţării noastre. Totodată, va fi necesar să se renunţe complet la utilizarea neraţională a unor suprafeţe agricole pentru producţia autohtonă de bumbac, precum şi să se menţină la nivelul actual sau chiar să se reducă producţia de fibre celulozice realizate în prezent în condiţiile unui dezavantaj comparativ accentuat şi care nu poate fi compensat în fazele de prelucrare superioară a acestora. Necesitatea relaxării importurilor vizează şi o serie de compuşi chimici, specifici, îndeosebi, chimiei fine, care nu pot fi obţinuţi într-o cantitate şi la un nivel calitativ competitiv din producţia autohtonă.

Asigurarea bazei de materii prime pentru aceste ramuri va trebui să fie stimulată prin pârghii economice menite să descurajeze exporturile de produse intermediare din alte ramuri industriale (îndeosebi fibre şi fire chimice). Pe această bază va deveni posibilă valorificarea superioară a resurselor de materii prime prin adâncirea prelucrării lor în industria textilă, de confecţii şi în cea de pielărie, blănărie şi încălţăminte.

Se impune modernizarea de fond a dotării tehnice din industria textilă şi din cea de pielărie, blănărie şi încălțăminte, nivelul tehnic al instalațiilor actuale suportând consecințele negative ale unor decalaje foarte mari, în raport cu realizările de nivel mediu sau de vârf obținute pe plan mondial. Pe termen mediu, va fi necesar importul de utilaje şi instalații specifice, cu performanțe superioare, concomitent cu adâncirea cooperării internaționale în fabricația de asemenea bunuri în industria construcțiilor de maşini din țara noastră. Şi în acest caz, eforturile vor putea fi compensate prin exporturi de produse competitive.

Devine necesară extinderea acțiunilor de identificare a unor beneficiari externi interesați în activități de tip lohn pentru creşterea gradului de utilizare a capacităților de producție existente în toate cele trei ramuri ale industriei uşoare. În acest mod vor putea fi soluționate unele probleme de ordin social decurgând din utilizarea incompletă a forței de muncă.

Se vor imprima ritmuri lente de creştere cantitativă a producției, iar orientarea prioritară a evoluției acesteia în perspectivă va viza modificări de ordin structural în favoarea sortimentelor cu valoare ridicată care încorporează creație proprie. Această cerință derivă din accentuarea dependenței utilizării capacităților existente de importul de materii prime, precum şi din faptul că, prin prisma producției fizice medii pe locuitor la țesături, tricotaje, încălțăminte etc., România se situează în rândul țărilor mari producătoare.

Se vor adopta măsuri convergente care să vizeze stimularea creației ştiințifice şi estetice proprii, incluzând şi procesul de formare a specialiştilor în cadrul diferitelor trepte de învățământ. Obiectivul urmărit se referă la dezvoltarea producției de serie mică compatibilă cu cerințele tot mai diversificate ale pieților externe, adaptată la schimbările frecvente ale modei şi care asigura participarea la schimburile economice internaționale cu bunuri care încorporează, într-o proporție ridicată, valoare adăugată.

Diversificarea formelor de comercializare pe piețele externe va viza realizarea de încasări valutare pe seama serviciilor de desfacere. Realizarea acestui obiectiv presupune alocarea unor resurse valutare pentru constituirea şi funcționarea societăților mixte şi a rețelelor acestora de desfacere pe piețele cu devize convertibile, eforturi recuperabile într-o perioadă relativ scurtă prin promovarea vânzărilor şi prin reducerea costurilor implicate de activități de marketing etc.

c) În industria exploatării şi prelucrării lemnului restructurarea producției va avea ca premisă esențială reducerea drastică a volumului masei lemnoase exploatate pentru conservarea fondului forestier şi păstrarea echilibrului ecologic. Aceasta presupune restrângerea producției de bunuri obținute din fazele de prelucrare inferioară a masei lemnoase (lemne de foc, lemn de mină, buşteni şi cherestea pentru export etc.) şi a unora intermediare cu caracter energointensiv (plăci aglomerate şi fibrolemnoase) la un nivel compatibil cu cerințele economiei naționale. Concomitent, evoluția în perspectivă a producției va trebui să aibă la bază modificarea structurii acesteia în favoarea grupelor de

produse finale care asigură valorificarea superioară a masei lemnoase. Se are în vedere, în principal, producția de mobilier, subramură în care țara noastră dispune de capacități suficiente atât pentru satisfacerea cerințelor pieței interne cât şi pentru realizarea de exporturi, fiind recunoscută ca producătoare şi exportatoare tradițională.

Şi în această ramură industrială se impune relaxarea importurilor de compuşi chimici (adezivi, lacuri etc.) şi de alte materiale auxiliare pentru care celelalte ramuri industriale din țara noastră nu oferă produse competitive. Opțiunea pentru asemenea orientare se justifică prin capacitatea subramurii de a-şi asigura autogestiunea financiar-valutară.

Stimularea creației estetice proprii prin intermediul unor pârghii economice va trebui să se reflecte în asigurarea concordanței dintre veniturile întreprinderilor producătoare, pe de o parte, şi nivelul calitativ şi competitivitatea mobilierului realizat, pe de altă parte. Acțiunile prin intermediul pârghiilor economice vor trebui să fie însoțite de deplasarea treptată a activității de creație estetică spre întreprinderile producătoare şi de asigurarea personalului de specialitate implicat în asemenea activități.

Se va urmări stimularea prin pârghii economice a modificării structurii producției în favoarea seriilor mici de sortimente solicitate pe piața internă şi la export. Acțiunile în acest sens vor trebui inițiate concomitent cu alocarea de resurse valutare necesare diversificării formelor de comercializare pe piețele externe, inclusiv prin constituirea de rețele proprii de desfacere sau prin societăți mixte, eforturi justificate de volumul mare al exporturilor.

d) Dezvoltarea producției autohtone de bunuri de folosință îndelungată de înaltă complexitate tehnică (aparatura electronică audio şi video, bunuri electrocasnice, autoturisme etc.) se justifică, în primul rând prin gradul redus de înzestrare al populației şi, implicit, prin volumul mare al cerințelor interne a căror satisfacere prin intermediul importurilor ar antrena eforturi valutare apreciabile. În al doilea rând, scara producției permite recuperarea eforturilor mari implicate de cercetarea ştiințifică din domenii de vârf. În al treilea rând, industria românească dispune de capacități mari de producție a unor bunuri finale pentru crearea cărora au fost necesare eforturi investiționale şi financiar-valutare şi care nu pot fi dezafectate fără consecințe negative din punct de vedere economic şi social. În al patrulea rând, constituirea ofertei pentru piața internă în concordanță cu cererea solvabilă constituie o cerință majoră pentru asigurarea echilibrului financiar al reproducției.

Corespunzător acestor premise este necesară revitalizarea societăților mixte existente, constituirea altora noi, precum şi atragerea de capitaluri străine în vederea modernizării capacităților de producție existente, supradimensionate față de cerințele pieței interne pentru toate bunurile de folosință îndelungată. Constituirea şi funcționarea unor societăți mixte de cercetare ştiințifică, producție şi comercializare ar asigura compatibilizarea dintre mărimea seriei de fabricație realizabilă în condiții de eficiență economică şi scara economiei.

De asemenea, se impune dezvoltarea selectivă a sabramurilor industriale situate în amonte concomitent cu adâncirea specializării şi cooperării internaționale în producția de repere, piese şi subansamble, corespunzător tendințelor sare se manifestă pe plan mondial în fabricația de bunuri de mare complexitate, tehnică. Această orientare se justifică prin restrângerea gamei da componente care nu poate fi acoperită din fabricația autohtonă în concordanță cu posibilitățile industriei naționale şi implică dezvoltarea schimburilor internaționale cu repere, piese şi subansamble, precum şi alinierea la sisteme de standarde acceptate pe scară largă pe piețele externe.

Se va restrânge gama de produse finale în favoarea creşterii seriei de fabricație şi, implicit, a eficienței economice a acesteia. Diversificarea ofertei pentru piața internă ar deveni posibilă nu numai pe baza producției autohtone ci, într-o proporție mult mai mare, prin schimburi economice echivalente cu asemenea bunuri.

Cercetarea ştiințifică aferentă produselor finale se va corela cu cea specifică subramurilor industriale situate în amonte, concomitent cu restrângerea frontului de cercetare în concordanță cu resursele umane şi materiale care se pot aloca la scara economiei româneşti. Compensarea restrângerii frontului de cercetare va fi posibilă prin adâncirea cooperării internaționale în acest domeniu în condițiile specializării pe obiective de cercetare care oferă posibilitatea realizării unui avantaj comparativ, luându-se în considerare tradițiile acumulate şi potențialul de cercetare ştiințifică existent.

1.2. Producția de echipamente şi produse intermediare

Industria metalurgică

A. În metalurgia feroasă

Restructurarea acestei ramuri trebuie gândită pornind de la condițiile specifice țării noastre şi anume: dependența de importul principalelor materii prime – minereul de fier şi cărbunele cocsificabil, existența unor capacități de producție de circa 18 mil. tone oțel pe an; orientarea structurilor de producție existente în prelucrarea oțelului spre realizarea unor sortimente cu grad redus de prelucrare – profile grele; table groase etc. La aceste considerente trebuie adăugat caracterul energointensiv al proceselor siderurgice.

În acest context apare necesară menținerea producției de oțel la un nivel de 10-11 mii tone pe an, ceea ce corespunde consumului aparent de oțel al României din ultimii 10 ani.

Concomitent, se va urmări modernizarea structurilor tehnologice de elaborare a oțelului prin renunțarea treptată la procesul Siemens-Martin şi înlocuirea parțială a capacităților corespunzătoare acestuia, de circa 4,3 mil. t/an, cu convertizoare şi cuptoare electrice, circa 2,0 mil. t/an. Pentru excedentul de capacități de prelucrare a oțelului ce va apărea ca urmare a scăderii producției de oțel se vor efectua investigații în scopul identificării posibilităților de acoperire a acestora cu contracte de cooperare şi colaborare

internațională, pentru crearea de societăți mixte de producție şi comercializare, servicii de tip processing etc. Se vor intensifica de asemenea eforturile pentru înființarea de societăți mixte în domeniul extracției şi prelucrării minereului de fier şi a cărbunelui cocsificabil, în vederea creării premiselor necesare reducerii efortului valutar pentru achiziționarea acestora.

În vederea creşterii eficienței economice a proceselor siderurgice şi reducerii potențialului poluant al acestora este necesară utilizarea unor materii prime, materiale şi surse energetice calitativ superioare, precum şi ridicarea gradului de prelucrare a subproduselor de proces, îndeosebi a celor rezultate în urma procesului de cocsificare a cărbunelui şi valorificării zgurilor de furnal şi convertizor. Un accent deosebit se va pune pe extinderea turnării continue şi a altor tehnologii moderne de elaborare şi prelucrare a oțelului ceea ce va permite reducerea consumurilor de materii prime, materiale şi energie. Se va îmbunătăți în continuare structura metalurgiei româneşti prin creşterea ponderii oțelurilor de calitate produselor de prelucrare avansată. De asemenea, prin prisma criteriilor de eficiență economică apare oportună renunțarea la fabricarea în țară a unor produse metalurgice a căror asimilare şi/sau fabricare necesită eforturi materiale incomparabil mai mari decât importarea acestora (îndeosebi în domeniul echipamentului nuclear, a construcțiilor de aeronave etc.).

În scopul apariției unui surplus de forță de muncă în siderurgie ca urmare a reducerii producției de oțel sunt necesare modificări ale unor reglementări din legea pensiilor privitoare la personalul muncitor din această ramură şi realizarea policalificării unei părți a personalului existent.

B. În metalurgia neferoasă

Dimensionarea producției de aluminiu şi aliaje de aluminiu trebuie făcută în funcție de cererea economiei naționale şi de posibilitatea asigurării energiei şi materiilor prime necesare.

Pentru creşterea eficienței producției de aluminiu şi aliaje de aluminiu se impune modernizarea atât a utilajelor pentru electroliză (cuve), cât şi a tehnologiilor de turnare, în scopul reducerii consumului de energie electrică. Ținând seama, pe de o parte, de caracterul puternic energointensiv şi poluant al producției de aluminiu, iar pe de altă parte de necesarul apreciabil al economiei naționale de produse din aluminiu, se va urmări adâncirea prelucrării şi îmbunătățirea structurii sortimentale prin creşterea ponderii produselor superior prelucrate (laminate cu profile fine şi complexe, folii, table pentru aviație etc.). Totodată se impune determinarea riguroasă a limitei de eficiență a comercializării blocurilor de aluminiu pe piața externă.

Este necesară redimensionarea producției de metale neferoase grele (plumb, cupru, zinc) în funcție de posibilitățile de asigurare din producția minieră internă a materiilor prime necesare. Întrucât din minereurile cu conținut scăzut de substanțe utile existente în țara noastră se obțin concentrate de metale neferoase de calitate slabă, vor trebui intensificate simțitor eforturile

pentru modernizarea tehnologiilor de convertizare, electroliză şi rafinare, paralel cu creşterea importurilor de metale în concentrate de calitate superioară cu care să se îmbunătățească materia prima utilizată în procesele de obținere a metalelor.

Ținând seama de faptul că industria metalurgiei neferoase este una din ramurile cele mai poluante, care afectează grav echilibrul ecologic al țării şi calitatea vieții, se impune, ca o necesitate de prim ordin, dotarea tuturor întreprinderilor din această ramură cu tehnologii şi instalații de depoluare.

Industria construcțiilor de maşini

Industria construcțiilor de maşini din țara noastră se va dezvolta, ca şi cea de pe plan mondial, în strânsă legătură cu politica de investiții şi cu volumul pieței bunurilor de consum de folosință îndelungată.

Date fiind necesitatea restructurării şi modernizării bazei tehnice a economiei naționale, cererea internă mare încă, pentru bunurile de folosință îndelungată şi existența în industria construcțiilor de maşini a unui potențial tehnic şi uman posibil de reorientat în funcție de cerințe, această ramură poate asigura suportul tehnic al restructurării economiei naționale, în condițiile creşterii tehnicității produselor realizate şi a reducerii costurilor proprii, ca bază pentru asigurarea competitivității chiar în condițiile concurenței produselor străine.

Fabricația de produse metalice este necesară să fie continuată numai pentru satisfacerea cerințelor de producere a unor maşini şi materiale complexe şi ale sectorului de construcții, fiind indicată trecerea unei bune părți din această subramură în sarcina întreprinderilor mici, numeroase dintre ele putând fi privatizate.

Construcțiile de maşini neelectrice se vor restructura în funcție de cerințele specifice fiecărui domeniu de utilizare şi de mutațiile determinate de progresul tehnic, înscriindu-se în tendința de reducere a numărului de echipamente folosite, paralel cu sporirea substanțială a performanțelor acestora.

Se va avea în vedere restructurarea industriei de maşini-unelte astfel încât aceasta să evolueze tot mai mult spre realizarea de maşini unelte cu comandă numerică şi program, fabricația la comandă de centre de prelucrare, celule flexibile de prelucrare şi de sisteme flexibile de fabricație. Totodată trebuie avută în vedere necesitatea sporirii fiabilității maşinilor unelte româneşti şi asigurarea unor prețuri ale acestora comparabile cu cele ale produselor similare de pe plan mondial.

În ceea ce priveşte producția de roboți industriali, extinderea utilizării sistemelor flexibile de fabricație şi lipsa de rentabilitate a producerii roboților pe plan mondial fac inoportună din punct de vedere economic crearea şi dezvoltarea acestei producții, în țara noastră.

În domeniul utilajului energetic, pe lângă continuarea fabricării de echipamente clasice de puteri medii şi mici necesare economiei naționale dar la un nivel corespunzător al parametrilor, este indicată diversificarea ofertei cu

instalații şi echipamente pentru realizarea de sisteme energetice cu randamente ridicate (45-50%) şi nepoluante.

În domeniul utilajului petrolier, este necesar ca orientarea producției să se facă ținând seama de saturarea pieței internaționale cu instalații clasice şi de existența unei cerințe relativ limitată de instalații pentru extracția țițeiului în condiții extreme, pentru satisfacerea căreia se manifestă o puternică concurență. În ceea ce priveşte utilajul minier, realizarea producției naționale în funcție de condițiile geominiere specifice gradul redus de mecanizare – automatizare etc. determină corelare strânsă a perspectivelor acestei fabricații de cea a industriei extractive din țara noastră.

În producția de utilaj metalurgic trebuie ținut seama pe de o parte, de existența unor mari capacități de producție, iar pe de altă parte, de cea a unor rezerve mari de capacitate în sectoarele de prelucrare la cald în întreaga economie. Aceasta impune sporirea eforturilor pentru creşterea exportului de utilaj metalurgic direct sau încorporat în obiective complexe, pentru găsirea de soluții de cooperare internațională în utilizarea capacităților existente, de prestare de servicii tehnologice pentru alte țări etc., în perspectivă fiind indicată restrângerea volumului producției şi reprofilarea excedentului de capacitate pe reparații modernizări în acelaşi domeniu sau către alte domenii. În linii generale, această orientare este indicată şi pentru industria de utilaj chimic.

În domeniul utilajului alimentar şi frigorific, relansarea dezvoltării industriei alimentare va asigura o piață internă sporită ca volum şi modificată structural, prin accentuarea cererilor de utilaje pentru introducerea masivă a biotehnologiilor, a tehnologiilor care folosesc mai puține resurse materiale şi energetice (microunde, radiații etc.), puternic automatizate şi electronizate etc.

Industriile de tractoare şi maşini agricole îşi vor limita cantitativ producția la nivelul capacităților existente, urmând să sufere, în acelaşi timp, modificări structurale radicale ale producției potrivit noilor cerințe ale agriculturii naționale, determinate de trecerea la producția pe loturi de mici dimensiuni, şi posibilităților de export, chiar dacă acestea privesc produse de mai mică complexitate. În acelaşi timp, este necesară intensificarea exporturilor de concepție, tehnologie şi capacități în țările în curs de dezvoltare şi subdezvoltate, continuând tradițiile existente în aceste domenii.

În industria de tehnică de calcul se impune dezvoltarea fabricației de mini şi micro-calculatoare, calculatoare personale paralel cu dezvoltarea corespunzătoare a programelor pentru diferite utilizări. În acest domeniu trebuie avut în vedere prețul ridicat al echipamentelor de calcul româneşti comparativ cu situația existentă pe plan mondial şi lipsa unor componente specifice cu performanțe superioare (viteză de calcul, fiabilitate, capacitate de calcul etc.) care impietează calitatea şi nivelul tehnic al produselor româneşti. Este necesară, în consecință, stimularea pe toate planurile a acțiunilor de cooperare economică şi colaborare tehnico-ştiințifică cu firme specializate străine şi integrarea largă în programele existente, în acest domeniu în Europa.

În domeniul electronicii sunt necesare eforturi pe toate planurile pentru dezvoltarea fabricației de componente electronice corespunzător cerințelor industriei româneşti şi posibilităților de export a unor tipuri de componente pentru a asigura, şi în acest fel, surse de import pentru alte tipuri de componente.

Totodată, este indicată, ținând seama de capacitățile existente şi de cererea internă ridicată, dezvoltarea în continuare a grupelor de bunuri electronice de larg consum şi a unor produse de electronică industrială şi profesională, îndeosebi aparatură de măsură şi control şi de telecomunicații.

În industria electrotehnică orientarea dezvoltării în perspectivă trebuie să ia în considerare pătrunderea masivă a aplicațiilor electronicii în fabricațiile specifice acestei industrii şi mutațiile structurale determinate de apariția şi utilizarea noilor materiale electrotehnice (ceramica tehnică, fibrele optice etc.), urmărindu-se asigurarea premiselor realizării de sisteme electro-mecanice cu randamente sporite şi creşterea exportului direct şi incorporat al acestora, precum şi dezvoltarea susținută a bunurilor electrotehnice de larg consum.

Dezvoltarea producției mijloacelor de transport se va limita la anumite domenii datorită stagnării sau saturării piețe interne şi existenței unor restricții din ce în ce mai severe pe piețele externe. Astfel, în domeniul autoturismelor apare necesară restrângerea gamei tipologice a autoturismelor de oraş fabricate licențiatoare sau stabilirea unora noi pentru utilizarea capacităților existente. Şi în domenial producției autovehiculelor utilitare este necesară stabilirea unor relații de cooperare internațională, fabricația acestora având un mare grad de dispersare internațională în timp ce concepția şi montajul sânt puternic concentrate în firme mari. Măsurile de cooperare trebuie să aibă în vedere şi tehnologiile de fabricație, acestea fiind, în general, cunoscute, şi disponibile dar implicând o mare concentrare de capital şi prezentând tendințe marcante de înnoire.

Construcțiile navale trebuie să fie simțitor diminuate în contextul saturării pieței interne şi existenței unei supracapacități în continuă creştere a flotei mondiale active, manifestată în privința majorității categoriilor de nave.

În paralel, sunt necesare eforturi pentru reorientarea activității în cadrul capacităților mari existente în acest domeniu în sensul efectuării de service industrial internațional (reparații şi al realizării de nave tehnice, de pescuit, de platforme marine de explorare şi exploatare a țițeiului.

În industria aeronautică este posibilă dezvoltarea accelerată a producției în cadrul capacităților existente, recent modernizate din punctul de vedere al dotărilor tehnice şi tehnologiilor de fabricație, în condițiile realizării unor largi cooperări internaționale cu consorții constructoare de avioane şi a extinderii activității de service.

Industrie chimică

La restructurarea industriei chimice din România trebuie ținut seama, înainte de toate, de existența unor capacități de producție de mari dimensiuni,

destinate în cea mai mare parte, producției anorganice şi de rafinare a țițeiului şi care, prin tehnologiile proprii acestor produse, imprimă ramurii un pronunțat caracter material-intensiv. Energointensivitatea, a doua caracteristică a structurii de fabricație, este urmarea directă a aplicării unor tehnologii specifice: electrochimice, termice etc. Competitivitatea fabricațiilor din ramură a fost afectată de dirijarea eforturilor de cercetare-dezvoltare-proiectare către activitatea de asimilare a produselor şi tehnologiilor şi nu către elaborarea de produse şi tehnologii noi.

Restructurarea industriei chimice va trebui să pornească de la limitarea fabricației produselor materialintensive şi energointensive la nivelul necesarului intern. Se va da atenție elaborării strategiilor de dezvoltare ale principalelor produse, grupe de produse, subramuri, platforme industriale, selectându-se cu acest prilej produsele, grupele de produse etc. ce apar indicate a fi menținute în nomenclatorul de fabricație şi modernizate în perspectivă.

Pentru asigurarea creşterii gradului de competitivitate a produselor este necesară organizarea unor sectoare de cercetare-dezvoltare pe lângă fiecare platformă industrială, a unor baze de date, colective da marketing care vor contribui la schimbarea comportamentului sistemelor de fabricație de la cel rigid, static, la cel adaptiv şi evolutiv.

Se va urmări, pe termen mediu, diversificarea şi, pe termen lung schimbarea bazei de materii prime pentru unele subramuri sau grupe de produse – petrochimia, îngrăşăminte, pesticide, medicamente, cosmetice etc., ca materii prime noi, având-se în vedere gudroanele provenite de la cocsarea cărbunilor, monoxidul de carbon şi hidrogenul rezultat din procesele siderurgice, haldele de cenuşă din metalurgia neferoasă, deşeurile agricole, produsele agricole, deşeurile provenite din industria alimentară, bioxidul de carbon de înaltă puritate din zăcăminte, sterilul de la instalațiile de spălare a cărbunelui etc. Importanță, în perspectivă, vor căpăta componenții obținuți din gazeificarea cărbunelui care constituie cap de serie pentru multe procese de sinteză organică din care rezultă combustibili sintetici, metanol, amoniac etc.

Pe un loc prioritar trebuie să se situeze promovarea energică a comerțului cu inteligență tehnică, avându-se în vedere, în primul rând, acordarea de asistență tehnică – operare şi întreținere – la instalații chimice în străinătate pentru rafinarea țițeiului, şi a îngrăşămintelor chimice cu azot, fabricarea acidului sulfuric, a îngrăşămintelor fosfatice etc., inclusiv prin colaborarea cu societăți transnaționale.

În prelucrarea polimerilor, a cauciucului, a tehnopolimerilor în fabricații de lacuri şi vopsele, medicamente, cosmetice, produse de igienă etc., se va recurge la importuri de materii prime şi materiale auxiliare justificate din punct de vedere economic.

În producția de îngrăşăminte chimice şi de pesticide structura fabricației se va determina în funcție de necesarul pentru agricultura proprie. Structura sortimentală pe îngrăşăminte complexe, cu micronutrienți, înhibate împotriva pierde-

rilor în sol, pesticide din generațiile II şi III netoxice, sau cu remanență redusă etc. va fi astfel stabilită încât să asigure creşterea eficienței utilizării acestor produse în agricultură şi reducerea gradului de poluare a mediului.

Unitățile de sinteză a polimerilor şi cauciucului sintetic urmează a fi modernizate, iar excedentele de producție față de necesarul intern ar putea fi exportate ca polimeri de bază sau ca produse prelucrate în funcție de eficiența economică. Este necesară reducerea dimensiunii medii a unităților de prelucrare, prin închirierea sau vânzarea maşinilor existente în marile unități, pentru a le face flexibile în raport cu cerințele pieței, unitățile de mici dimensiuni putând fi şi proprietate particulară. Creşterea gradului de valorificare a produselor prelucrate din polimeri se poate asigura şi prin importul materialelor auxiliare pentru fabricația de anvelope auto, tuburi de înaltă presiune, PVC de uz electrotehnic etc., a căror fabricație nu este posibilă tehnic sau eficientă economic în România.

În producția de medicamente, cosmetice şi produse de igienă este indicată creşterea şi diversificarea simțitoare a acesteia prin promovarea unităților de mici dimensiuni, recurgerea la cooperare internațională, modernizarea instalațiilor de fabricație, diversificarea bazei de materii prime inclusiv din flora spontană proprie, urmărindu-se ridicarea nivelului tehnic şi calitativ al produselor şi realizarea unei structuri sortimentale a acestora potrivit cerințelor ridicării nivelului de trai al populației.

În prelucrarea țițeiului pentru obținerea de combustibili şi materii prime petrochimice apare necesară, date fiind capacitățile de producție existente şi declinul resurselor proprii, restrângerea producției la nivelul necesarului intern. Oportunitatea diversificării sau schimbării bazei de materii prime pentru petrochimie sau a promovării fabricației unor combustibili auto neconvenționali, stabilită în funcție de cerințele pieței, va determina modificări ale structurii tehnologiilor de fabricație şi, implicit, ale raportului dintre funcția energetică a rafinăriilor (producția de combustibili) şi cea chimică (producția de componenți pentru chimizare). Totodată, funcția energetică a rafinăriilor va fi apreciată şi prin prisma cantităților de păcură necesare funcționării centralelor electrotermice şi a posibilităților de a se importa acest combustibil.

La produsele clorosodice este indicată reducerea volumului producției până la nivelul necesarului intern în funcție de eficiența exportului acestor produse energointensive şi puternic poluante. Se impune concentrarea eforturilor pentru găsirea unor soluții de fond privind protecția mediului împotriva poluanților eliminați de instalațiile clorosodice în fluenți naturali care, prin sistemul de irigații deteriorează rapid calitatea solului.

În producția de coloranți, lacuri şi vopsele este necesară extinderea bazei de materii prime de origine vegetală şi importul unor auxiliari pentru asigurarea utilizării judicioase a capacităților de producție existente şi adaptarea structurală a nomenclatorului de fabricație la cerințele pieței interne.

Producția de săpunuri şi detergenți trebuie orientată către asigurarea necesarului intern într-o structură sortimentală asemănătoare uneia din țările dezvoltate care cuprinde săpunuri care spală la temperaturi reduse, detergenți biodegradabili, cu funcții specifice de albire, apretare, odorizare etc.

Producția de celuloză pentru hârtie şi fibre artificiale se va restrânge până la nivelul disponibilului da resurse, concomitent cu reducerea exportului de celuloză sau de fibre artificiale ca atare.

La produsele obținute prin biotehnologii sunt necesare activarea capacităților de fabricație existente, promovarea unor tehnologii şi bioproduse, concomitent cu extinderea şi diversificarea bazei proprii de materii prime.

În producția de materiale pure şi ultrapure este necesară modernizarea structurii de fabricație prin colaborare internațională, urmărindu-se specializarea pe anumite tehnologii.

În producția de reactivi chimici, produse de diagnostic etc. apare necesară recurgerea la cooperare internațională pentru modernizarea infrastructurii fabricației şi a nomenclatorului de produse.

În producția de negru de fum este indicată restrângerea volumului de producție până la nivelul cerințelor interne, concomitent cu modernizarea tehnologiilor de fabricație.

În producția de metanol se impune îmbunătățirea eficienței economice prin valorificarea, ca materii prime, şi a subproduselor rezultate din procesele de fabricație din industria cocsochimică (monoxidul de carbon şi hidrogenul).

Industria cimentului

Pornind de la necesitatea asigurării cererii interne şi de la caracterul energointensiv al producției, apare indicată menținerea acesteia la nivelul consumului intern fapt ce va determina utilizarea în proporție de aproximativ 50% a capacității de producție existente, reducerea corespunzătoare a consumului energetic global al ramurii şi disponibilizarea forței de muncă. Aceasta determină sistarea exporturilor de ciment şi reconsiderarea lor pe principiul eficienței.

Se va urmări reducerea consumului specific de combustibil pentru producerea cimentului prim generalizarea procedeului uscat cu precalcinare, tehnologie care se aplică în prezent la o singură linie de fabricație, creşterea ponderii procedeului uscat de fabricație care necesită un consum energetic specific şi reducerea consumului de energie electrică prin generalizarea utilizării separatorului de înaltă eficacitate în instalațiile de măcinare etc.

Pentru celelalte produse ale industriei materialelor de construcții este necesară sistarea exporturilor şi menținerea producției la nivelul cererii interne, în condițiile în care majoritatea produselor ramurii sunt nerentabile, din cauza consumurilor energetice specifice mari.

În perspectivă, exportul produselor acestei industrii vor fi reconsiderate pe principiul eficienței, având în vedere că majoritatea acestora sunt produse energointensive. Ca urmare, apare necesară intensificarea eforturilor pentru

generalizarea tehnologiilor modernizate care pot asigura realizarea performanțelor obținute în țări cu tradiție în domeniu.

2. Construcțiile

Ramura construcțiilor va continua să joace un rol important în dezvoltarea economiei prin susținerea programului de investiții în ramurile producției materiale şi în cele ale sectorului serviciilor.

Structura producției din ramura construcții va trebui să se remodeleze în raport cu transformările structurale previzibile din ramurile economiei naționale, accentuându-se preocupările pe linia modernizării rețelei de drumuri şi căi ferate, realizării programului energetic, a îmbunătățirilor funciare, a dezvoltării infrastructurii turismului, a rețelei de depozite, a dezvoltării construcțiilor de locuințe şi a ridicării calității locuințelor.

În activitatea de dezvoltare şi modernizare a ramurii construcțiilor se vor avea în vedere următoarele cerințe şi posibile direcții de acțiune:

- Îmbunătățirea soluțiilor constructiv-tehnologice adoptate şi acordarea unei atenții deosebite organizării şi conducerii proceselor de producție, în special, prin crearea unor noi tipuri de module constructiv-funcționale cu caracteristici de adaptabilitate sporite. În acest sens, s-ar putea avea în vedere, continuarea industrializării lucrărilor, fie prin transferul unor produse din şantier în fabrici, fie prin executarea industrializată pe şantier cu echipamente moderne a unor lucrări pentru care prefabricarea sau uzinarea nu sunt rentabile.
- Folosirea unor tehnologii moderne care să conducă la îmbunătățirea performanțelor realizate în acest domeniu prin asigurarea calității în toate activitățile (cercetare-proiectare, execuție, conducere şi organizare, întreținere, exploatare, urmărirea comportării în timp a construcțiilor etc.). Calitatea în construcții va trebui privită tot mai mult în corelație cu durabilitatea rezultatelor acestei activități, ceea ce presupune acordarea unei atenții deosebite: mecanizării complexe a execuției lucrărilor, confecționării armăturilor pe linii automatizate (diminuând pierderile de armături şi permițând sporirea productivității muncii), extinderii precomprimării prin utilizarea unor procedee de pretensionare rezistente la coroziune.
- Extinderea utilizării, pe lângă materialele clasice de bază (beton, metal, materiale plastice) – ale căror caracteristici vor trebui însă mult îmbunătățite – a unora complet noi de tipul materialelor de rezistență, de finisaj şi de protecție. Se au în vedere, în acest sens: betoanele cu structură anorganică pe bază de polimeri rezistente chimic, termoizolațiile din spume poliuretanice, hidroizolațiile monostrat din folii de bitum, cimentul portland ş.a. O mare parte dintre aceste materiale se vor combina între ele sau cu alte materiale clasice ori cu altele noi sub forma unor materiale asociate.

În ramura construcțiilor, ca şi în alte ramuri, este necesar să se urmărească realizarea specializării şi cooperării internaționale. Ținând seama de experiența dobândită şi de capacitățile de producție existente în industria de utilaje pentru construcții şi în cea a materialelor de construcții urmează să se dezvolte puternic sectorul de prestații de lucrări de construcții pentru străinătate prin care să se realizeze şi export de echipamente şi alte produse industriale de completare, cu condiția asigurării unui nivel corespunzător al eficienței economice.

V. Restructurări în sectorul terțiar

Datorită rolului important pe care îl are în dezvoltare socială şi ținând seama că între România şi țările dezvoltate există un însemnat decalaj în ceea ce priveşte ponderea serviciilor în produsul național brut, acest sector va trebui să cunoască o dezvoltare foarte rapidă în țara noastră, abandonându-se hotărât vechea concepție privind caracterul neproductiv al acestui sector, practic, a marginalizării acestuia.

Exigențele unei societăți şi a unei economii moderne impun atât o pondere ridicată a acestui sector în cadrul economiei naționale, cât şi o structura adecvată a sa, cu un înalt nivel calitativ al activităților desfăşurate.

În acest sens ar trebui avute în vedere următoarele cerințe:

- adoptarea unei structuri a serviciilor care să satisfacă la timp şi în bune condiții nevoile sociale şi individuale, precum şi pe cele ale producției;
- adoptarea acelor forme de proprietate şi modalități de organizare a unităților prestatoare de servicii care să permită expansiunea rapidă a acestor activități, o mare elasticitate şi adaptabilitate la trebuințele societății, descătuşarea totală a inițiativei, a spiritului întreprinzător al oamenilor;
- tratarea diferențiată a categoriilor de servicii prin prisma gestiunii şi rentabilității economice; sprijinirea de către stat prin subvenții şi alte înlesniri a acelor categorii de servicii care contribuie la formarea şi dezvoltarea personalității umane, precum şi a acelor activități creatoare care generează efecte economice în perspectivă şi efecte sociale utile de mare importanță după care poate fi identificat locul țării în lumea civilizată;
- realizarea unei largi deschideri către exterior a sectorului de servicii prin diversificarea şi ridicarea nivelului calitativ al serviciilor ofertate (în domeniul turismului, comerțului, ştiinței, învățământului, transportului şi telecomunicațiilor, culturii şi artei), prin recurgerea la cooperări, schimburi de informații şi de specialişti, prin înființarea de societăți mixte şi ea rețelelor de service, de servicii de vânzare şi post-vânzare, de consultanță).

Cercetarea ştiinţifică

Decalajele existente între nivelul de dezvoltare a economiei naţionale şi cel atins în majoritatea ţărilor europene fac necesară reorganizarea şi reorientarea de fond a activităţii de cercetare-dezvoltare, după principiile unei politici raţionale a ştiinţei şi tehnologiei, în aşa fel încât să constituie un adevărat factor de asigurare a competitivităţii internaţionale a ţării.

Principiile de care ar trebui să se ţină seama în conturarea politicii ştiinţei şi tehnologiei în ţara noastră sunt următoarele:

- politica ştiinţei şi tehnologiei este parte integrantă a politicii economice generale a statului;
- politica ştiinţei şi tehnologiei vizează dezvoltarea şi aplicarea cunoştinţelor ştiinţifice şi tehnologice naţionale în aşa fel încât să asigure, pe de o parte, lărgirea graniţelor cunoaşterii şi promovarea inovării şi, pe de altă parte, creşterea productivităţii muncii şi atingerea cât mai rapidă şi sigură a obiectivelor dezvoltării economice, sociale şi culturale a ţării;
- politica ştiinţei şi tehnologiei trebuie să aibă rol de coordonare a ansamblului activităţilor ştiinţifice şi tehnologice naţionale, ca şi a celor de integrare a ţării în circuitul mondial de valorii.

Traducerea în fapt a politicii ştiinţei şi tehnologiei implică asigurarea unul sistem de organizare şi conducere propriu adaptat specificului acestei activităţi şi a unor pârghii economico-financiare corespunzătoare.

În ceea ce priveşte sistemul de organizare şi conducere a activităţilor ştiinţifice şi tehnologice naţionale, se apreciază ca necesară constituirea unor structuri organizatorice care să asigure înfăptuirea rolului ştiinţei şi tehnologiei în economia naţională. Acestea ar trebui să fie constituite pe trei niveluri organizatorice: reţea de unităţi în cadrul academiilor şi al instituţiilor de învăţământ superior, care să desfăşoare prioritar cercetarea fundamentală; reţea de unităţi specializate, profilate, în principal, pe cercetare aplicativă; unităţi sau asociaţii constituite pe principiul liberei iniţiative care să desfăşoare activitate de cercetare aplicativă, dezvoltare tehnologică, consulting sau orice altă formă de servicii ştiinţifice sau tehnologice. În afara acestora, ar fi necesar să se constituie şi dezvolte capacităţi de cercetare-proiectare uzinală, îndeosebi, pentru punerea la punct a tehnologiilor necesare proceselor proprii de fabricaţie. Într-o perspectivă mai îndepărtată, se poate avea în vedere soluţia înfiinţării unor unităţi specializate în activitatea de inovare (asemănătoare întreprinderilor inovative apărute în prezent în unele ţări) care să preia efortul de asimilare în fabricaţie a rezultatelor activităţii de cercetare ştiinţifică şi să pună la dispoziţia unităţilor productive proiectul „la cheie“.

Activitatea de cercetare fundamentală trebuie să se desfăşoare atât liber cât şi dirijat, fiind necesar să fie integral subvenţionată şi puternic integrată în activitatea ştiinţifică de pe plan mondial.

Activitatea de cercetare aplicativă specializată pe domenii mari este necesar să fie orientată spre un număr restrâns de obiective sau programe rezultate din politica dezvoltării industriale şi economice a țării, pentru a susține specializarea națională şi participarea corespunzătoare la diviziunea internațională a muncii. În vederea stimulării creativității prin concurență, se consideră necesar instituirea de concursuri între unitățile de cercetare pentru atribuirea programelor de cercetare. De asemenea, se impune modificarea corespunzătoare a legislației cu privire la activitatea de cercetare-dezvoltare în sensul acceptării riscului tehnic şi financiar şi a stimulării materiale a creativității ştiințifico-tehnice individuale.

Informatica

Informatica îndeplineşte un rol tot mai important în societățile moderne manifestat prin crearea facilitaților de acces rapid la informații tot mai bogate şi diversificate, necesare atât vieții cotidiene a individului cât şi vieții economice şi sociale.

Introducerea pe scară largă a informaticii (informatizarea) în toate domeniile şi accesul rapid la informație, pentru o mare diversitate de utilizatori, devine una din condițiile realizării unei economii eficiente. Aceasta implică măsuri de mare amploare care să vizeze:

- formarea specialiştilor cu un înalt nivel de pregătire profesională, precum şi formarea, prin şcolarizare, a tuturor membrilor societății în vederea utilizării facilităților oferite de informatică. În acest sens se poate acționa pentru pregătirea de specialişti de înaltă calificare în scopul acoperirii necesităților de producere a software-ului şi chiar a limbajelor evoluate. Totodată, ținând cont de tendințele de evoluție a tehnicii şi a interfeței om-calculator, se poate promova apropierea procedurilor informatice de utilizatorul nespecialist;
- crearea unei infrastructuri informatice caracterizate de extinderea informaticii distribuite, a bazelor şi a băncilor de date, crearea unor rețele interconectate de calculatoare (inclusiv la nivel național), răspândirea pe scară largă a microcalculatoarelor personale şi profesionale, inclusiv asigurarea unei concordanțe depline între caracteristicile acestora şi cerințele utilizatorilor (inclusiv condițiile specifice locurilor de muncă), întrepătrunderea informaticii cu telecomunicațiile şi dezvoltarea adecvată a echipamentelor cu performanțe tehnice ridicate, mai uşor de utilizat şi cu posibilități sporite de reconfigurare rapidă în funcție de necesități. Utilizarea de echipamente adecvate de teletransmisie, teleprelucrare, control automat al calității, sisteme CAD/CAM va transforma informatica în element indispensabil al proceselor de producție;
- orientarea activității de informatică având în vedere cerința creării cadrului tehnico-organizatoric de introducere, exploatare şi întreținere

în condiții de eficiență a celulelor şi sistemelor flexibile de fabricație. Este de prevăzut în acest sens apariția şi creşterea nevoii de servicii informatice pentru proiectarea şi conducerea celulelor şi sistemelor flexibile de prelucrare, pentru asigurarea unui software modular, configurabil corespunzător specificului sistemelor şi aplicațiilor.

Telecomunicațiile

Se va spori puternic densitatea telefonică în toate localitățile țării prin construirea de centrale automate moderne, inclusiv centrale electronice şi modernizarea rețelelor prin electronizarea circuitelor existente, implementarea radioreleelor şi a cablurilor cu fibre optice.

Se va extinde automatizarea telefoniei interurbane prin introducerea de centrale electronice, care să se interconecteze prin sisteme numerice, având ca suport de transmisie radioreleele şi cablurile cu fibre optice.

Este necesară dezvoltarea legaturilor de telecomunicații internaționale în sistem automat prin realizarea unei centrale internaționale electronice şi a unei stații de sol pentru telecomunicații spațiale în sistemul european de sateliți EUTELSAT.

Pentru asigurarea unui schimb rapid de informații între nivelurile organizatorice din economie – întreprinderi, centrale, ministere – se va realiza rețeaua națională de transmisiuni de date.

Se va asigura realizarea condițiilor tehnice necesare pentru transmiterea programului II de televiziune, prin instalarea pe cuprinsul patriei a cca 57 stații TV în banda IV – V.

INSTITUTUL DE ECONOMIE AGRARĂ

RESTRUCTURAREA AGRICULTURII ŞI A MEDIULUI RURAL

I. Introducere: necesitatea unei abordări globale

1. În perioada postbelică țara noastră, pentru a ieşi din stadiul de subdezvoltare, nu a avut altă cale de alegere decât de a se angaja într-o industrializare modernă. Industria şi urbanizarea au devenit pilonii expansiunii economice, România transformându-se dintr-o țară agrar-industrială într-o țară industrial-agrară. Industrializarea şi urbanizarea, conduse preponderent unidirecțional au dus la o ruptură cu economia agrară. Agricultura a constituit la început sursa principală a acumulării primitive, a demarajului industrializării. Dezvoltarea însă a unei industrii cu nivel scăzut al conversiei materiilor prime şi energiei indigene sau importate, necompetitivă pe plan internațional, a necesitat accentuarea obținerii surselor de acumulare din agricultură. Ca urmare, s-a produs un dezechilibru între agricultură şi celelalte sectoare ale economiei naționale, între urban şi rural, ceea ce a contribuit la criza economică şi socială generalizată.

2. Pentru a elabora o concepție privind restructurarea agriculturii şi a mediului rural trebuie pornit de la stadiul actual, de la fenomenele economice şi sociale obiective – cu laturile lor pozitive şi negative – de la tendințele previzibile ale acestor fenomene pe termen scurt, mediu şi în perspectivă mai îndelungată.

Restructurarea agriculturii trebuie să asigure: depăşirea crizei actuale, soluționarea contradicțiilor dintre agricultură şi industrie, dintre oraş şi sat, aşezarea agriculturii pe baze moderne, de mare productivitate şi înscrierea ei în strategia dezvoltării unei economii optimale subordonate realizării obiectivelor sociale.

Întrucât agricultura constituie o ramură care se întemeiază în mare măsură pe resurse reînnoibile, ea constituie o bază pentru relansarea imediată a economiei naționale şi o sursă permanentă, inepuizabilă a creşterii economice pe termen lung.

Agricultura constituind un loc specific în care se creează valori de întrebuințare şi venit național cu contribuția altor sectoare din sfera producției şi serviciilor, sporirea aportului la dezvoltarea de ansamblu a economiei naționale necesită înlăturarea actualelor obstacole economice, organizatorice şi institu-

ționale şi crearea de stimulente pentru integrarea ei armonioasă în procesele generale, economice şi sociale.

În viitor agricultura trebuie să se caracterizeze prin: obținerea unui efect economic maxim cu resursele naturale, materiale şi umane date; preponderența contribuției factorilor calitativi, intensivi ai dezvoltării; corelarea direcțiilor dezvoltării pe termen scurt şi mediu cu obiectivele strategice pe termen lung; armonizarea dezvoltării agriculturii cu mediul înconjurător; asigurarea echilibrului activității economice în profil teritorial în raport cu condițiile pedoclimatice; îmbinarea rațională în zonele rurale a activității din agricultură, industrie şi servicii; instituirea unui mecanism profund democratic pentru adoptarea deciziilor la toate nivelurile; stimularea creativității umane; creşterea nivelului de trai şi a calității vieții în mediul rural.

3. Obiectivele generale ale dezvoltării agriculturii şi ale mediului rural.

- Punerea în valoare şi în circuitul economic a resurselor de care dispune agricultura şi mediul rural.

Agricultura dispune de peste 65% din fondul funciar al țării, de o mare varietate de condiții pedoclimatice. Aceste condiții fac posibilă producerea în interiorul granițelor aproape a tuturor produselor necesare unei alimentații corespunzătoare a populației, a unor materii prime pentru industrie, a unor disponibilități pentru export.

Agricultura dispune de mari resurse de forță de muncă, populația ocupată în această ramură fiind de circa 3 milioane persoane (aproape 30% din totalul populației ocupate).

Agricultura dispune, de asemenea, de 17-18% din fondurile fixe ale economiei naționale.

Țara noastră dispune de un mare număr de localități rurale (peste 12000 de sate) amplasate pe întreg teritoriul țării, populația rurală fiind aproape 11 milioane persoane (aproape 50% din populația țării).

- *Creşterea producției agricole pe baza modernizării agriculturii concomitent cu utilizarea deplină a populației agricole, a altor resurse de muncă din mediul rural şi din alte sectoare de activitate.* Aceasta necesită dezvoltarea tuturor ramurilor producției agricole care au condiții favorabile şi îndeosebi a celor care solicită multă forță de muncă cum sunt: legumicultura, pomicultura, creşterea animalelor, floricultura etc. Întrucât în agricultură fenomenul de timp parțial de muncă va continua să existe, mai ales în producția vegetală, este necesar să se dezvolte în localitățile rurale şi alte activități din sfera producțiilor şi a serviciilor. Este necesară repopularea unor localități părăsite parțial sau în întregime, mai ales în unele zone de deal şi munte.

Organizarea unor unități agricole stabile şi rentabile. Pe baza pluralismului de forme de proprietate va trebui să se asigure variate forme de organizare socială a producției agricole: unități agricole moderne (cooperatiste, de stat, mixte, particulare) orientate pentru producția de piață; gospodării țărăneşti orientate în principal pentru producția de subzistență; unități

cooperatiste, de stat, mixte, particulare prestatoare de servicii de producție în mediul rural; unități de „extension“ pentru introducerea progresului tehnic etc.

- *Modernizarea ruralului.* Modernizarea ruralului trebuie să se realizeze prin introducerea componentelor de civilizație urbană cu păstrarea caracteristicilor de bază ale activităților productive în care principala ramură o constituie agricultura. Aceasta presupune modernizarea întregului habitat şi crearea condițiilor necesare pentru dezvoltarea trăsăturilor specifice fiecărei comunități rurale.

II. Etapa măsurilor imediate

1. Măsuri de sprijinire a micilor gospodării țărăneşti : atribuirea în scopuri agricole, de către adunările generale ale cooperativelor a unor loturi în folosință de până la 0,5 hectare pentru fiecare cooperator şi de până la 0,25 hectare pentru alte categorii de producători; atribuirea în zonele cooperativizate a unor suprafețe de 0,10 hectare în proprietate particulară, cu drept de moştenire şi înstrăinare pentru casele de locuit, curți şi construcții gospodăreşti; sprijinirea creşterii unui număr nelimitat de animale; organizarea unor forme de cooperare între gospodăriile țărăneşti şi cooperativele agricole în creşterea animalelor; sprijinirea prin stațiunile de mecanizare a agriculturii a efectuării lucrărilor agricole, contraplată, pe bază de tarife, în natură şi în bani; asigurarea aprovizionării contracost cu semințe, îngrăşăminte şi alte substanțe de combaterea bolilor şi dăunătorilor; vânzarea către producătorii agricoli particulari a unor unelte, maşini şi utilaje agricole; acordarea de credite pentru investiții şi pentru producție; liberalizarea vânzării produselor agricole pe bază de contracte sau pe piață fără mercurial etc.

2. *Măsuri pentru stimularea unităților agricole de stat şi cooperatiste:*

- actualizarea prețurilor de contractare şi achiziție a produselor agricole (stabilirea unor niveluri care să reflecte costurile reale şi să asigure rentabilitatea tuturor produselor vegetale şi animale);
- actualizarea tarifelor de plată a serviciilor prestate de stațiuni pentru mecanizarea agriculturii, care să asigure cointeresarea atât a cooperativelor agricole cât şi a unităților de mecanizare (tarifele să fie unice pe țară, iar compensarea cheltuielilor mai mari din zonele cu condiții mai grele să se realizeze prin redistribuirea beneficiilor obținute în zonele cu condiții mai bune);
- finanțarea de la bugetul de stat pentru: lucrări de investiții de interes național în domeniul îmbunătățirilor funciare; acțiuni fitosanitare şi zooveterinare; subvenții pentru exploatarea sistemelor de irigații; plata specialiştilor care lucrează în unitățile cooperatiste;
- anularea datoriilor restante ale unităților cooperatiste provenite din credite, din vărsămintele neonorate la fondul de pensii, din asigurări ADAS neachitate precum şi din alte datorii față de bugetul de stat;

- acordarea de credite pe termen scurt, corelate cu fondurile proprii ale unităţilor, astfel încât să se asigure desfăşurarea normală a proceselor de producţie şi activităţii economice;
- stabilirea de norme şi tarife de plată în unităţile agricole cooperatiste la niveluri egale cu cele din unităţile de stat, în condiţii similare de dotare tehnică cu productivitate a muncii;
- pentru atragerea şi stabilizarea forţei de muncă în sectorul zootehnic să se introducă angajarea pe baza cărţilor de muncă şi să se asigure acelaşi nivel de retribuire şi de pensii ca în unităţile agricole de stat;
- constituirea la nivel central a unui fond special de asigurare contra riscului datorat calamităţilor naturale, alimentat din contribuţia unităţilor de stat şi cooperatiste precum şi a statului;
- asigurarea unor măsuri de securitate socială în unităţile cooperatiste similar cu cele din mediul urban: indemnizaţii pentru copii, concedii de maternitate, asistenţă medicală etc.;
- îmbunătăţirea sistemului de conducere a activităţii economice din agricultură: descentralizarea elaborării planurilor unităţilor de stat şi cooperatiste (planurile să fie elaborate de către unităţi cooperatiste corespunzător condiţiilor de care dispun; planurile unităţilor de stat au caracter obligatoriu iar ale unităţilor cooperatiste devin obligatorii pentru producţia marfă contractată cu organizaţiile economice de stat şi cooperatiste). Pentru stimularea livrării unor cantităţi cât mai mari de producţie marfă pe bază de contract să se instituie un sistem de prime progresive, acordarea prioritară de credite de producţie precum şi de aprovizionare cu mijloace de producţie (seminţe, îngrăşăminte etc.).

III. Etapa măsurilor de tranziţie

- organizarea cooperaţiei agricole de principii economice şi a solidarităţii cooperatiste: unităţi cooperatiste de producţie; de prelucrare şi comercializare a produselor; unităţi cooperatiste de prestări de servicii; unităţi cooperatiste de asigurări; forme de asociere pe baze cooperatiste între producătorii particulari; forme de cooperare între producătorii particulari şi unităţile cooperatiste etc.; crearea de uniuni cooperatiste de producţie, de prelucrare, comercializare a produselor la nivel regional şi naţional;
- organizarea de unităţi de stat de producţie, prelucrare şi comercializare a produselor;
- organizarea de unităţi prestatoare de servicii în domeniul mecanizării, construcţiilor, întreţinerii şi reparării maşinilor, utilajelor şi uneltelor agricole;

- organizarea de unităţi mixte, de stat şi cooperatiste în domeniul producţiei, prelucrării şi comercializării produselor;
- crearea şi dezvoltarea unor mici unităţi industriale cooperatiste sau particulare, autonome sau în cooperare cu mari unităţi industriale;
- îmbunătăţirea amplasării culturilor şi speciilor de animale pe agroecosisteme de producţie;
- trecerea de la metodele administrative de conducere la conducerea pe baza folosirii pârghiilor economice: reaşezarea preţurilor mijloacelor de producţie furnizate agriculturii, a preţurilor produselor agricole, lichidarea foarfecelui preţurilor; reaşezarea preţurilor trebuie să pună pe temelii noi raporturile economice dintre agricultură şi celelalte sectoare ale economiei naţionale, stimularea creşterii producţiei agricole, reducerea cheltuielilor şi sporirea rentabilităţii producţiei, ridicarea calităţii produselor, asigurarea stabilităţii monetare, a nivelului de trai, atât al producătorilor agricoli cât şi al consumatorilor de produse agroalimentare; noile preţuri vor trebui să ţină seama de costurile reale de producţie, de cerere şi ofertă, iar stabilitatea lor să fie asigurată printr-un sistem de susţinere;
- susţinerea dezvoltării agriculturii prin investiţii efectuate de la bugetul statului pentru obiectivele de interes naţional, credite, subvenţii şi impozite;
- descentralizarea luării deciziilor şi coordonarea activităţii economice. Pentru asigurarea coordonării producerii, desfacerii şi consumului produselor agroalimentare este necesară trecerea la organizarea unui sistem de integrare verticală pe bază de contracte – pe produse sau grupe de produse; organizaţiile integratoare trebuie să asigure producerea produselor necesare economiei naţionale, stimularea producătorilor de produse agricole, stabilitatea preţurilor produselor agroalimentare la consumatori;
- restructurarea organizaţiilor guvernamentale şi stabilirea atribuţiilor acestora; Ministerul Agriculturii şi Industriei Alimentare precum şi organele teritoriale în subordine trebuie să aibă funcţii de coordonare, de inspecţie şi urmărire a aplicării legilor şi de elaborare de propuneri de acte normative referitoare la activitatea producătorilor de produse agroalimentare;
- crearea de organisme sociale speciale cu sarcini de dezvoltare a activităţii rurale alcătuite din reprezentanţi ai guvernului, organizaţiilor politice şi sociale, unor organizaţii economice, unor instituţii ştiinţifice şi ai unor organizaţii neguvernamentale;
- crearea în parlament a unei comisii de agricultură şi dezvoltare rurală compusă din membrii parlamentului şi din reprezentanţi ai organismelor neguvernamentale;

- organizarea de organizații neguvernamentale: uniuni cooperatiste, asociații ale producătorilor agricoli (crescători de albine, de animale, sindicate agricole, asociații ale producătorilor etc.) şi consumatorilor de produse agricole etc.;
- frânarea exodului rural printr-o politică de susținere a veniturilor producătorilor agricoli, acordarea de credite şi subvenții pentru tineretul rural, pentru persoanele care se reîntorc în agricultură, măsuri de securitate socială a producătorilor agricoli (indemnizații pentru copii, pensii, concedii, asistență socială etc.).

IV. Etapa măsurilor pe termen lung pentru participarea agriculturii la realizarea economiei optimale

Obținerea unui maxim de efect economic în agricultură la resursele naturale, materiale şi umane presupune:

- Restructurarea actualului tip de progres tehnic care este poluant, energointensiv şi costisitor:
    - conservarea solului şi apei şi creşterea potențialului productiv, al pământului;
    - modernizarea parcului de maşini, instalații şi a construcțiilor agrozootehnice;
    - creşterea aportului cercetării ştiințifice prin elaborarea şi introducerea în producție a rezultatelor cercetării ştiințifice, îndeosebi a biotehnologiilor atât în sectorul vegetal cât şi în creşterea animalelor;
    - creşterea nivelului de calificare şi utilizare a forței de muncă şi apropierea nivelului productivității muncii de cel din activitățile industriale;
    - lichidarea gigantismului unităților agricole, organizarea pe baza gestiunii moderne a unor unități rentabile;
    - elaborarea unui nou sistem informațional pentru gestiunea unităților şi cunoaşterea pieței interne şi externe a produselor agricole.
- Dezvoltarea unei infrastructuri economice în zonele rurale (modernizarea satelor, a telecomunicațiilor, a drumurilor) şi a unei infrastructuri sociale (şcoli, spitale, aşezăminte de cultură, obiective turistice, de petrecere a timpului liber etc.).
- Armonizarea dezvoltării agriculturii şi a localităților rurale cu mediul înconjurător (prevenirea poluării solului, apelor şi a aerului etc.).

INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂȚII VIEȚII
CENTRUL DE CERCETĂRI TURISTICE

STRATEGIA DEZVOLTĂRII TURISMULUI ROMÂNESC
- Proiect -

ARGUMENT

În ultimele decenii, în lume, turismul s-a constituit ca o activitate umană prioritară, devenind o componentă esențială a calității vieții. Anual, peste 1,5 miliarde persoane, aproape o treime din populația globului efectuează călătorii în scopuri turistice, cheltuind circa 2000 miliarde dolari SUA, din care peste 10% pentru călătorii turistice în străinătate. Turismul internațional reprezintă 25-30% din comerțul mondial de servicii.

România, deşi dispune de un potențial turistic deosebit de valoros, la nivelul exigențelor piețelor europene şi mondiale *a înregistrat, în ultimii ani, o scădere continuă* a numărului de turişti străini (de la 7,1 milioane în 1981 la 2,5 milioane în 1988 şi circa 1,8 milioane în 1989). În aceeaşi perioadă, încasările din turismul internațional s-au diminuat considerabil ajungând la 150-130 milioane dolari SUA anual. *Comparativ cu alte țări europene*, România se găseşte într-o poziție nefavorabilă la o serie de indicatori (Anexa I).

Se constată mari decalaje între volumul şi calitatea potențialului turistic, pe de o parte, şi nivelul de exploatare şi dezvoltare a turismului în ansamblu şi pe forme de turism, pe de altă parte. Astfel, potențialul turistic montan, deşi se desfăşoară pe 1/2 din suprafața României, are o pondere redusă în turismul românesc (deține numai 7,2% din capacitatea totală de cazare, 10% din circulația turistică), mare parte a activității (circa 70%) concentrându-se în arealul Sinaia – Predeal – Poiana Braşov; resursele balneare, de mare bogăție şi varietate se regăsesc cu o pondere mult mai mică, în comparație cu potențialul şi rolul tratamentului balnear în creşterea calității viații, în activitatea de turism (19,8% din spațiile de cazare, 13% din numărul total de turişti şi 28% din totalul nopților da cazare); litoralul, caracterizat printr-o puternică sezonalitate, concentrează însă 45% din capacitatea de cazare a țării, numai 13% din numărul de turişti şi 28% din totalul nopților de cazare.

Criza turismului românesc s-a datorat neadaptării operative la cerințele şi mutațiile ce au avut loc în acest domeniu, pe plan mondial, cadrului legislativ restrictiv, diminuării exagerate a fondului valutar de promovare a ofertei turistice româneşti în lume, situației economico-sociale interne şi politicii dictatoriale interne şi internaționale.

STRATEGIA GENERALĂ

În condițiile actuale ale economiei româneşti după Revoluția de la 22 decembrie 1989, elaborarea unei strategii globale de dezvoltare trebuie să aibă în vedere, în primul rând, omul. Stabilirea OBIECTIVELOR, alegerea PROBLEMELOR care trebuie să fie rezolvate, a SOLUȚIILOR optime şi a MIJLOACELOR pentru realizarea obiectivelor (pe etape: etapa I-a – 1990; etapa a II-a – 1991-1995; etapa a III-a – 1996-2000), au în vedere calitatea vieții oamenilor, eficiența economică şi socială.

OBIECTIVUL STRATEGIEI GLOBALE A DEZVOLTĂRII TURISMULUI ROMÂNESC ÎL CONSTITUIE VALORIFICAREA EFICIENTĂ A BOGATULUI POTENȚIAL TURISTIC AL ȚĂRII ÎN VEDEREA SATISFACERII CERERII TURISTICE ÎN CONTINUĂ CREŞTERE, AVÂND CA URMARE SPORIREA CALITĂȚII VIEȚII, A RESURSELOR VALUTARE ALE ȚĂRII ŞI ABSORBIREA UNUI VOLUM SPORIT DE FORȚĂ DE MUNCĂ.

ETAPA I

Obiectivul strategic al primei etape presupune *adaptarea întregii activități de turism la noile structuri democratice din România* în vederea sporirii aportului acesteia la dezvoltarea social-economică a țării.

Condiții de realizare

În scopul atingerii obiectivelor strategice propuse, este necesară soluționarea unor probleme stringente cu care se confruntă activitatea de turism, prin măsuri operative şi eficiente într-un cadru general adecvat: cadru legislativ, stabilirea formelor de proprietate, descentralizarea, liberalizarea, renormarea muncii unor profesiuni din turism, largă cooperare internațională, o politică comercială şi tarifar-valutară fundamentate ştiințific etc.

Probleme

1. Necesitatea elaborării unui Program-cadru, aprobat de guvern, în care să se regăsească sarcinile şi responsabilitățile Ministerului Turismului şi ale celorlalte departamente care concură la buna desfăşurare a activității de turism.

2. *Sporirea încasărilor (în lei şi valută) din activitatea de turism* prin:

- diversificarea programelor, acțiunilor şi excursiilor oferite turiştilor români şi străini;
- creşterea ponderii serviciilor suplimentare în totalul prestațiilor turistice;
- modernizarea bazei materiale existente (cazare, alimentație publică, transport, tratament balnear şi agrement);
- creşterea volumului şi diversificarea sortimentelor de mărfuri străine cu vânzare pe valută;

- introducerea în circuitul turistic a unor obiective folosite de fostul „dictator“ (palate, rezervații de vânătoare, baze sportive şi de agrement etc.);
- oprirea sau reducerea fenomenului de „scurgere“ a valutei străine (în special a celei liber-convertibile) şi a celei naționale, în afara granițelor României; menținerea echilibrului balanței valutare şi asigurarea monopolului statului asupra schimbului valutar al străinilor; sporirea ratei de schimb valutar turistic (la 30-40 lei dolarul SUA).

3. *Valorificarea imediată, şi prin turism, a situațiilor create de revoluție*:

- încurajarea inițiativei unor persoane şi firme care şi-au manifestat dorința de a colabora cu noi pe plan turistic;
- organizarea unui tur de conferințe promoționale pentru relansarea ofertei româneşti (tratament balnear, turism montan, cultural etc.) pe piața europeană şi nord-americană;
- contactarea unor firme turoperatoare de prestigiu şi a unor cluburi (club Mediteranée etc.) în vederea reluării de către acestea a acțiunilor de acroşare a turiştilor străini pentru destinația – România;

4. *Adaptarea actualelor structuri organizatorice ale turismului românesc la noile necesități create de revoluție* :

- descentralizarea prin sporirea competențelor şi inițiativei organelor teritoriale turistice (O.J.T., I.B.C., U.J.C.C. etc.);
- încredințarea unui număr de unități turistice (cabane, campinguri, vile etc.) unor mandatari (persoane, familii sau asociații) în vederea eficientizării acestora;
- încurajarea deschiderii sau cumpărării de către particulari a unor unități turistice (unități de alimentație publică, hanuri, pensiuni etc.);
- încurajarea inițiativei particulare sau de grup în toate domeniile activității turistice.

5. *Reorientarea turismului românesc spre forme cu eficiență ridicată*:

- stimularea desfăşurării turismului automobilistic internațional (pe cont propriu), în colaborare cu ACR şi cu alte organisme;
- asigurarea condițiilor de extindere a turismului de lux (scump) şi a celui de reuniuni internaționale (congrese, simpozioane etc.) în Bucureşti şi în alte mari oraşe ale țării, în colaborare cu marile foruri ştiințifice, culturale şi artistice;
- reintroducerea în turismul internațional a unor forme de turism cu mare eficiență economică (vânătoare, echitație etc.).

6. *Extinderea posibilităților de petrecere a timpului liber al oamenilor muncii în condițiile reducerii duratei săptămânii de lucru*:

- asigurarea posibilităților de transport civilizat spre zonele de odihnă, recreare şi agrement la sfârşitul săptămânii (moder-

nizarea şi întreţinerea drumurilor, suplimentarea mijloacelor de transport, sporirea securităţii şi confortului călătoriilor etc.);

- diversificarea acţiunilor, programelor şi excursiilor turistice la sfârşitul săptămânii;
- amenajarea zonelor turistice periurbane ala capitalei şi ale marilor oraşe şi întocmirea de proiecte pentru noi zone turistice destinate turismului de week-end;
- încurajarea, prin credite, a construirii, de către populaţia urbană, de reşedinţe secundare (a doua locuinţă) în zone de interes turistic;
- extinderea cazării la particulari;
- reorganizarea urgentă a ACR în scopul asigurării; asistenţei tehnice de specialitate în turismul neorganizat;
- intensificarea informării turistice privind turismul de week-end, în rândul celor mai diferite categorii de oameni ai muncii, elevi, studenţi etc., prin toate canalele mass-media şi prin acţiuni directe la nivelul marilor întreprinderi;
- asigurarea aprovizionării cu produse agroalimentare şi de altă natură, a destinaţiilor turismului de week-end şi cu forţa de muncă necesară;
- dispecerizarea automată a fluxurilor turistice la sfârşit de săptămână în vederea distribuţiei raţionale pe zone şi destinaţii, precum şi a protejării şi conservării mediului înconjurător.

7. *Sporirea eficienţei sociale a turismului balnear:*

- dotarea şi modernizarea staţiunilor de odihnă şi tratament balnear;
- asigurarea, într-o măsură sporită, a tratamentelor necesare lucrătorilor care-şi desfăşoară activitatea în medii nocive (minerit, industriile chimică, metalurgică, materiale de construcţie etc.);
- extinderea tratamentului profilactic în scopul prevenirii unor îmbolnăviri profesionale.

8. *Atragerea unui număr sporit de lucrători în sfera turismului, în vederea diminuării şomajului şi creşterii calităţii serviciilor turistice*:

- extinderea serviciilor suplimentare, a industriei mici şi artizanale în domeniul turismului;
- crearea condiţiilor pentru organizarea şi funcţionarea satelor turistice şi a satelor de vacanţă;
- încurajarea deschiderii de noi investiţii de stat şi particulare, de grup şi cu capital străin în domeniul turismului (societăţi mixte, societăţi pe acţiuni etc.).

9. *Creşterea calităţii şi competenţei forţei de muncă din turism*:

- stabilirea unor criterii ştiinţifice de recrutare, selecţionare, formare şi perfecţionare a tuturor lucrătorilor din turism;

- instituirea unui sistem de stimulare şi cointeresare a personalului din turism (trimiteri la specializare în străinătate, promovări, câştiguri valutare etc.);
- asigurarea unor condiții civilizate de muncă şi viață atât pentru personalul permanent, din turism, cât şi pentru cel sezonier.

10. *Adaptarea politicii comerciale-turistice la noile condiții create de revoluție*:

- acordarea unei mai mari autonomii coordonatorului de ramură (Ministerul Turismului) în realizarea politicii comerciale;
- alinierea, la nivelul pieței internaționale, a facilităților oferite la cazare, rent-a-car, tarife de parcare, bonuri de benzină etc.;
- asigurarea unui sistem elastic de prețuri şi tarife în funcție de sezon, condiții climatice, calitatea ofertei etc.;
- renunțarea la practica sporirii anuale a tarifelor fără îmbunătățirea corespunzătoare a ofertei;
- extinderea competențelor unor unități turistice (ONT Carpați-Braşov, OJT-uri etc.) în domeniul contractării pe piața externă şi al fixării unor tarife şi prețuri competitive.

11. *Reorientarea politicii promoționale a turismului românesc*:

- creşterea numărului birourilor şi a personalului acestora, în străinătate; lărgirea atribuției acestora;
- creşterea fondurilor valutare destinate acțiunii de promovare;
- actualizarea şi sporirea conținutului ştiințific al mesajelor publicitare;
- modernizarea şi diversificarea mijloacelor promoționale;
- deschiderea de noi puncte de frontieră (Turnu Măgurele, Zimnicea, Ştefăneşti-Costeşti, Porțile de Fier II etc.).

12. *Extinderea formelor de cooperare a României, cu parteneri străini, în domeniul turismului*:

- înființarea de societăți mixte (prin participarea statului român şi a unor firme străine) în cazul unor hoteluri mari şi a unor complexe balneare;
- cooperarea cu firme străine specializate la construirea şi echiparea unor stațiuni montane (de sporturi de iarnă);
- participarea unor firme străine la construirea de autostrăzi în România.

13. *Afilierea României la principalele organisme şi asociații internaționale de turism (guvernamentale şi neguvernamentale)*:

- introducerea noțiunilor de turism şi protecția mediului în învățământul de toate gradele;
- intensificarea propagandei ecologiste prin mijloacele de comunicare în masă;

- informarea largă a populației în legătură cu necesitatea protecției şi conservării mediului înconjurător, în general, şi a resurselor turistice în special, prin formele şi mijloacele publicității turistice.

Etapa a II-a

Obiectivul strategic al acestei etape este *transformarea României dintr-o țară cu potențial turistic bogat şi variat într-o țară cu turism dezvoltat, modern şi competitiv*.

Probleme

1. *Elaborarea legii turismului în scopul organizării şi dezvoltării unitare a turismului în România, care să permită realizarea obiectivului strategic general, propus*.

2. *Adaptarea turismului la condițiile specifice economiei româneşti în perioada de tranziție*:

- continuarea privatizării treptate a unor unități de turism, începând cu cele mici şi izolate;
- descentralizarea turismului românesc şi creşterea treptată a autonomiei unităților de turism;
- stimularea investițiilor particulare în turism, inclusiv cu credite de la stat;
- înființarea de societăți şi sectoare mixte, în turism;
- crearea de asociații profesionale cu atribuții de coordonare, îndrumare, formare, investiții etc. în unele sectoare ale activității de turism (asociații ale hotelierilor, restauratorilor, ghizilor, agențiilor de turism etc.) şi afilierea acestora la asociațiile similare internaționale.

3. *Stabilirea unei structuri optimale în turismul românesc*:

- redimensionarea activității, pe forme de turism, în corelație cu specificul şi volumul potențialului şi al cererii turistice, în concordanță cu normele ecologice;
- asigurarea unei dispersii corespunzătoare a bazei materiale turistice în teritoriu;
- armonizarea între satisfacerea cererii turistice interne şi a celei internaționale, între turismul pe cont propriu şi cel organizat etc.;
- soluționarea optimă a relațiilor dintre diferite forme de proprietate.

4. *Statuarea unor corelații între resursele turistice (volum şi calitate) ale unui teritoriu, (stațiune) şi capacitatea de primire*, dotările pentru cazare, agrement, transport pe cablu, pârtii de schi, plaje, bază de tratament, infrastructură tehnică precum şi între toate aceste elemente de echipare turistică.

5. *Modernizarea şi dezvoltarea bazei materiale prin*:

- alinierea unităților de cazare la normele şi clasificările internaționale;

- crearea de lanțuri hoteliere româneşti (ex.: rețeaua „Continental“ din marile oraşe) şi introducerea în rețelele internaționale, inclusiv construirea, în cooperare, de noi unități;
- diversificarea şi dezvoltarea ofertei de cazare care să răspundă tuturor segmentelor de clientelă;
- integrarea în circuitul turistic a unor palate, vile şi cabane aparținând vechiului regim şi nomenclaturii de partid;
- restaurarea şi amenajarea unor monumente de arhitectură (castele, conacuri, locuințe particulare ş.a.) pentru a fi incluse în programele de turism;
- dotarea corespunzătoare cu hoteluri, moteluri, popasuri, stații PECO şi Autoservice a principalelor artere rutiere turistice;
- dezvoltarea, diversificarea şi înnoirea permanentă a activităților şi mijloacelor de agrement specifice tuturor formelor de turism (inclusiv prin cooperare internațională);
- amenajarea şi dotarea, la nivel competitiv internațional a unor baze de tratament specializate, în stațiunile balneare;
- crearea unei rețele diversificate şi moderne de alimentație publică şi comerț specific (inclusiv prin atragerea unor firme străine);
- diversificarea şi dezvoltarea unor mijloace moderne de transport turistic (autobuze, turisme, nave, trenuri, avioane etc.);
- colaborarea cu ministerele de resort în realizarea unei infrastructuri tehnice moderne (căi de comunicație, mijloace de transport, alimentare cu energie electrică, căldură, apă etc.);
- organizarea şi funcționarea unei rețele de „sate turistice“ cu specific local, „sate de vacanță“;
- extinderea capacității de cazare, în stațiuni şi oraşe prin folosirea mai amplă a spațiilor la particulari.

6. *Consolidarea şi creşterea competitivității ofertei stațiunilor turistice şi accentuarea caracterului lor specific şi/sau bivalent* (de odihnă şi tratament balnear sau de vară şi de iarnă).

7. *Valorificarea complexă, eficientă şi în concordanță cu cerințele ecologice, a tuturor resurselor turistice ale țării*:

- zonarea turistică a teritoriului ca instrument de bază în strategia dezvoltării unitare, armonioase şi prioritare (după caz) a turismului în teritoriu, în corelație cu celelalte activități economice;
- cartarea domeniului montan şi stabilirea unei concepții unitare şi a priorităților de amenajare şi dezvoltare optimă a turismului de munte în toate componentele sale;
- elaborarea unui program complex de exploatare optimă a factorilor naturali de cură, reclasificarea, specializarea şi diversificarea ofertei balneare;

- modernizarea, diversificarea şi alinierea ofertei de litoral la cerințele turismului internațional;
- constituirea parcului național „Delta Dunării“ şi valorificarea prioritară a acestuia, prin turism;
- actualizarea, diversificarea şi specializarea programelor turistice culturale, includerea în circuite de noi zone şi obiective valoroase; amenajarea şi echiparea turistică adecvată a zonelor, centrelor şi punctelor care dispun de un patrimoniu cultural-istoric de importanță deosebită;
- integrarea în circuitul turistic a domeniilor de vânătoare şi pescuit ale fostului regim şi a altor zone cu potențial cinegetic valoros şi excedentar;
- realizarea unor programe complexe pentru amplificarea funcției turistice a principalelor centre urbane cu vocație şi tradiție turistică şi a zonelor periurbane adiacente;
- dezvoltarea turismului de congrese, reuniuni interne şi internaționale, de afaceri şi a altor forme de turism specializat (echitație, ştiințific, automobilistic etc.);
- diminuarea sezonalității în stațiuni prin dezvoltarea funcției balneare în unele stațiuni de litoral şi montane, a sporturilor de iarnă în stațiuni balneare etc.

8. *Asigurarea satisfacerii cererii interne pentru turism în condițiile amplificării turismului internațional în România*:

- crearea de noi oferte pentru odihnă, recreere, sporturi de iarnă, drumeție prin realizarea unei rețele de stațiuni, microstațiuni, cabane ş.a. în zonele montane;
- dezvoltarea corespunzătoare a stațiunilor de interes local şi regional şi a localităților cu funcție balneară;
- mărirea capacității de primire a litoralului românesc prin: extinderea plajei în unele stațiuni existente, amenajarea plajei din zonele Tuzla – 23 August, 2 Mai (cu cazare la particulari) şi a sectorului de litoral situat la nord de Capul Midia (grindurile Chituc, Lupilor şi Portița);
- amenajarea, pentru odihnă şi recreere, a zonelor periurbane;
- elaborarea unor programe, larg diversificate, de excursii şi alte acțiuni turistice specifice turismului de week-end şi celui vacanțier;
- creşterea ofertei de excursii cu turişti români în străinătate în condițiile asigurării unei balanțe valutare excedentare.

9. *Probleme de forță de muncă*:

- crearea unui cadru adecvat pentru formarea şi perfecționarea personalului în țară; şcoli profesionale şi postliceale, cursuri de reciclare, învățământ superior (economic sau de altă formație), asociații profesionale de turism etc.;

- acordarea unei atenții sporite perfecționării şi specializării personalului în străinătate prin cursuri, burse, schimburi de experiență în cadrul organismelor de specialitate ale OMT sau a altor organisme şi asociații de turism;
- extinderea cursurilor intensive de învățare a limbilor străine de largă circulație internațională (inclusiv prin perfecționare în străinătate);
- stabilirea unor modalități adecvate de cointeresare a personalului pentru asigurarea stabilității acestuia şi prestarea unei activități eficiente şi de calitate.

10. *Probleme de promovare şi comercializare*:

- acordarea unei mai mari autonomii în contractarea, pe piața externă, a ofertei turistice (la nivel de centrală, OJT sau stațiuni turistice) cu respectarea politicii comerciale a Ministerului Turismului;
- lărgirea ariei de contractare, prin contactarea şi a altor firme netradiționale, îndeosebi pe piețele latino-americane, asiatice şi australiene;
- realizarea unui acord cu TAROM pentru contractări unice pe piața externă (inclusiv transportul);
- includerea în cataloagele marilor firme touroperatoare a ofertei româneşti.

11. *Probleme de organizare a activității de turism*:

- extinderea sistemului de rezervare automată a locurilor de cazare şi integrarea în sistemele de rezervare internaționale a unui număr mare de hoteluri, inclusiv a călătoriilor turistice realizate cu avionul;
- crearea unor agenții comerciale de turism pe principalele piețe tradiționale şi de reprezentanțe de profil, pe alte piețe emitente;
- realizarea unui sistem informațional operațional şi funcțional;
- extinderea şi perfecționarea colaborării cu partenerii străini.

ETAPA a III-a

Obiectivul strategic al acestei etape este *creşterea cantitativă şi calitativă a turismului românesc pentru a atinge nivelul standardelor internaționale şi a deveni o ramură de bază a economiei naționale***.**

Probleme

1. Fundamentarea ştiințifică a întregii activități de turism din România.

2. Perfecționarea mecanismului de funcționare a structurilor socio-economice din turism.

3. Dezvoltarea intensivă şi extensivă a formelor de turism tradiționale, în concordanță cu resursele turistice existente şi cerințele ecologice.

4. Descoperirea unor noi forme de turism şi lansarea unor produse turistice adecvate cerințelor şi realizărilor etapei respective.

5. Modernizarea, dezvoltarea şi diversificarea bazei materiale turistice şi alinierea acesteia la standardele internaționale.

6. Introducerea progresului tehnico-ştiințific în toate sectoarele activității de turism (organizare, conducere, prestări servicii, bază materială, transporturi etc.).

7. Creşterea volumului de încasări, şi îndeosebi a aportului valutar, al turismului românesc la Produsul Național Brut, la nivelul țărilor cu turism dezvoltat.

8. Creşterea, în continuare, a rolului turismului la ridicarea calității vieții prin satisfacerea optimă a necesităților de odihnă, recreare, sănătate, cultură, educație a populației țări.

Concluzii

1. Strategia dezvoltării turismului românesc, în contextul strategiei globale a economiei naționale, a fost elaborată într-o *viziune sistemică*, corespunzător căreia turismul va deveni o ramură economică de bază, în interdependență organică cu celelalte ramuri şi sectoare economico-sociale.

2. Etapizarea obiectivelor, problemelor şi măsurilor preconizate are un *caracter orientativ* , durata etapelor depinzând de mutațiile ce vor avea loc în viața social-politică şi economică a țării, ele putând să se realizeze mai devreme sau mai târziu în funcție de realitățile concrete.

3. Cea mai mare parte a măsurilor şi soluțiilor preconizate, în rezolvarea problemelor menționate, vor necesita *studii de specialitate* pentru a asigura fundamentarea lor ştiințifică şi a preîntâmpina efectele secundare negative.

4. Dezvoltarea turismului românesc în etapele următoare, ca proces economico-social în continuă ascensiune şi amplificare, este necesar să fie atent urmărită în evoluția ei în scopul eliminării discontinuităților şi factorilor restrictivi.

5. Evoluția viitoare a vieții economico-sociale a României conjunctura politică şi cea economică internațională vor avea ca efect rezolvarea sau diminuarea importanței unor probleme sau măsuri, apariția unor aspecte noi ce vor necesita soluții imediate.

6. Esențial, din strategia dezvoltării viitoare a turismului românesc s-au desprins următoarele *aspecte majore*:

a) creşterea continuă a rolului turismului în ridicarea calității vieții;

b) sporirea efectelor economice şi a ponderii turismului românesc în PNB şi în ansamblul economiei naționale;

c) transformarea turismului într-o ramură de bază a economiei României;

d) necesitatea protecției şi conservării calității mediului înconjurător şi a resurselor turistice.

INSTITUTUL DE ECONOMIE NAȚIONALĂ

PROPRIETATEA

1. Relațiile de proprietate reprezintă exercitarea de către subiecții economici a uneia, mai multor sau ansamblului componentelor dreptului de proprietate – dreptul de posesiune, dreptul de utilizare, dreptul de dispoziție şi dreptul de uzufruct.

2. Ca urmare, pe de o parte, a creşterii *complexității producției sociale*, iar, pe de altă parte, a caracterului neuniform al gradului şi dinamicii socializării în diferitele sale segmente, creşte gradul de diversificare atât a subiecților şi obiectelor dreptului de proprietate, cât şi a distribuirii componentelor acestuia între diferiții subiecți. În virtutea acestui fapt, *nu uniformizarea, ci diversificarea relațiilor şi respectiv a formelor de proprietate reprezintă tendința istorică naturală, legică, a dezvoltării organismelor economice naționale*. O economie fiziologic normală presupune în mod obiectiv o mare varietate a formelor de proprietate.

3. Economiile naționale contemporane cunosc asemenea principale forme de proprietate precum:

- *proprietatea de stat*, care poate fii republicană, municipală, comunală, a întreprinderilor şi a instituțiilor de stat;
- *proprietatea colectivă* care poate îmbrăca variate forme;
    - proprietatea colectivului de muncă cu cote-părți în cadrul unei întreprinderi de stat;
    - proprietatea asociației de muncitori (întreprindere colectivă) ce se poate forma în cazul trecerii întregului patrimoniu al întreprinderii în proprietatea colectivului de muncă;
    - proprietatea cooperatistă;
    - proprietatea de tip societar;
    - proprietatea societăților pe acțiuni;
    - proprietatea asociațiilor economice (concerne, consorții, uniuni de întreprinderi şi organizații etc.);
    - proprietatea organizațiilor obşteşti (inclusiv întreprinderi ale acestora);
- proprietatea individuală care poate fi:
    - personală;
    - privată (proprietate individuală asupra mijloacelor de producție a cetățenilor români şi străini);

- *proprietatea mixtă*:
    - proprietatea formată prin împletirea diferitelor forme de proprietate ale persoanelor fizice şi juridice naționale;
    - proprietatea comună a unor persoane juridice sau fizice naționale şi străine pe teritoriul național sau în străinătate (întreprinderi, organizații etc.).

Pe ramuri ale economiei naționale poate fi avută în vedere următoarea structură a formelor de proprietate:

- sectoarele care prin natura lor sunt de interes public, național, formează obiect al proprietății de stat. Avem în vedere: bogățiile subsolului, sistemul energetic, transportul feroviar, maritim şi aerian, industria metalurgică şi industria de armament;
- în toate celelalte ramuri ale industriei, formele de proprietate pot fi variate – de stat, colectivă, privată şi mixtă. Proprietatea mixtă poate reprezenta atât combinații ale formelor mai sus menționate, cât şi cu capital străin.

Structura efectivă pe forme de proprietate în fiecare din ramuri va fi rezultatul funcționării unităților economice după criterii de eficiență, în condițiile acțiunii mecanismului pieței. Procesul de diversificare se va realiza, pe de o parte, prin crearea de noi unități economice bazate pe diferite forme de proprietate – de stat, colectivă, privată, şi mixtă, iar pe de alte parte, prin dezetatizarea unor unități economice de stat.

În acest din urmă caz, un rol important îl poate avea arendarea – în primul rând a unor unități de stat mici şi mijlocii de către colectivele de muncitori din întreprinderile respective, sau de către unele cooperative, care în timp, pot răscumpăra patrimonial acestor întreprinderi.

În agricultură şi silvicultură proprietatea poate îmbrăca forme foarte diferite precum:

- proprietate de stat asupra pământului şi asupra inventarului agricol de bază, asupra fondului forestier şi asupra şeptelului cu posibilitatea dării acestora în arendă unor persoane fizice şi juridice;
- proprietate comunală asupra pământului şi fondului forestier;
- proprietate cooperatistă asupra pământului şi inventarului agricol;
- proprietate a asociațiilor intercooperatiste;
- proprietate privată asupra pământului şi inventarului agricol;
- proprietate a unor asociații agroindustriale (de stat, cooperatiste, private şi mixte).

Considerăm necesar:

- să se stabilească o mărime minimă a terenurilor agricole, proprietate privată ce pot fi lăsate moştenire;
- să se dea celor ce doresc terenuri agricole în arendă din fondul funciar al statului;

- să se dea, celor ce doresc, terenuri agricole în folosință pe termen nelimitat din fondul funciar al statului;
- în comerț şi în servicii pentru populație formele definitorii este indicat să fie cele ale proprietății cooperatiste şi private.
- în cercetarea ştiințifică, învățământ şi ocrotirea sănătății, forma predominantă de proprietate trebuie să fie de stat, lăsându-se larg deschisă posibilitatea instituirii şi a proprietății colective şi private;
- în sistemul financiar-bancar, pe lângă băncile de stat, să se dezvolte şi bănci bazate pe proprietatea colectivă şi privată, națională sau străină, ca şi forme mixte, inclusiv cu participarea capitalului străin.

Sistemul diversificat al formelor şi relațiilor de proprietate trebuie să tindă spre realizarea unei economii eficiente ca mijloc de ridicare a standardului de viață al populației.

CONCEPȚIA ASUPRA ECONOMIEI OPTIMALE

1. Elaborarea unei strategii pentru dezvoltarea de perspectivă a economiei româneşti implică existența unui ansamblu coerent de puncte de vedere, a unei *concepții* referitoare la situația actuală a economiei, la alternativele posibile de evoluție a acesteia, la criteriile de stabilire a opțiunii între aceste alternative precum şi la măsurile ce se impun a fi luate pentru a atinge starea dorită a economiei. Este evident că o astfel de concepție de ansamblu nu poate fi decât rezultatul unui procedeu de analiză aprofundată a realității economiei româneşti, a tendințelor evoluției sale în raport cu tendințe obiective înregistrate pe plan mondial, dar şi a unor opțiuni etice, ideologice, filozofice etc. implicite sau explicite, conştiente sau inconştiente. În mod inevitabil deci, orice concepție va fi o îmbinare de elemente obiective şi subiective; validarea unei concepții şi transformarea ei în program de acțiune concret pentru o societate, impune din acest motiv o largă dezbatere democratică, aptă să „obiectiveze“ elementele subiective pe baza unui consens cât mai larg. Acesta este motivul pentru care, după părerea noastră, concepția asupra viitorului economiei româneşti se va contura treptat, printr-o emergență din acest dialog social. Desigur că rezultatele obținute vor fi dependente în mare măsură de claritatea cu care sunt expuse diversele puncte de vedere şi sunt analizate implicațiile fiecăruia.

Există două modalități – limită de a prefigura marile trăsături ale viitorului economiei: Prima dintre acestea, cea *normativă*, porneşte de la conturarea tabloului unei situații dezirabile ce este propusă ca obiectiv al dezvoltării, căutându-se apoi detalierea unei succesiuni de „paşi“ care să conducă de la starea prezentă, la cea propusă. Cea de a doua modalitate, *predictivă*, încearcă să desprindă din multitudinea evenimentelor şi acțiunilor economice anumite tendințe obiective, legice, care dau măsura necesității istorice,

permițând să se anticipeze trăsăturile de bază ale viitorului social. Desigur că aceste două modalități sunt perfect compatibile, ba chiar în realitate se completează reciproc, neexistând în formă „pură“. Totuşi, din punctul de vedere al acțiunii practice, al căilor de ajungere la situația finală dorită sau prevăzută, cele două modalități de abordare implică atitudini foarte diferite; dacă abordarea normativă se leagă de o atitudine de intervenție activă în procesele economice în vederea dirijării lor spre obiectivul propus – de unde poate în orice clipă să apară pericolul voluntarismului -, în abordarea predictivă accentul este pus pe crearea unor mecanisme care să acționeze spontan, permițând forțelor sociale să-şi urmeze calea proprie de dezvoltare – de unde pericolul unei atitudini pasive. Chiar domeniile de interes pe care le presupun cele două modalități de abordare sunt diferite; astfel, dacă problema structurilor economiei pe sectoare şi ramuri este o preocupare de prim ordin în cadrul abordării normative, ea este irelevantă pentru abordarea predictivă, structurile fiind doar rezultatul unor evoluții fireşti şi nu un scop în sine. De fapt putem spune că singurul domeniu în care cea de a doua orientare îşi propune o intervenție activă este cel al mecanismelor de reglare din economie.

Propunând termenul de „economie optimală“ pentru a desemna configurația economiei româneşti la un anumit orizont de timp facem implicit o opțiune pentru abordarea predominant normativă. „Economia optimală“ ce a fost prezentată şi analizată în literatura economică este de fapt cea care funcționează pe baza planului optim, ce stabileşte cel mai eficient program de producție pentru un vector dat al cererii finale şi ținând seama de anumite restricții în domeniul resurselor. La nivelul limbajului comun, al economiştilor, „economia optimală“ îşi păstrează conținutul normativ deşi nu la fel de riguros ca în forma sa matematică. Astfel de exemplu, ea are ca trăsătură definitorie eficiența (eventual „maximă“) în realizarea unei funcții obiectiv stabilită exogen – legată de obicei de bunăstare sau de consum. Acestor două caracteristici de bază li se mai adaugă câteva care fie sunt implicit cuprinse în condițiile de mai sus (de exemplu echilibrul structural rezultă automat din planul optim) fie sunt greu de cuantificat şi urmărit în practică (de exemplu echilibrul ecologic, echitate socială, democrație în adoptarea deciziilor).

Elaborarea concepției privind evoluția economiei româneşti în perspectivă pe această linie normativă presupune: a) detalierea trăsăturilor economiei dezirabile; b) analiza compatibilității între diferite trăsături (de exemplu, este compatibilă cerința de utilizare deplină a forței de muncă cu cea a eficienței maxime în folosirea resurselor?) şi stabilirea unui set coerent de caracteristici ale economiei optimale; c) stabilirea instrumentelor şi a succesiunii de măsuri care să permită tranziția de la situația actuală spre cea optimală (alocarea resurselor şi îndeosebi politica de investiții, politica prețuri, de forță de muncă, comerțul exterior etc.).

Această abordare normativă este, după cum am menționat, perfect îndreptățită ; mai mult chiar, ea este inevitabilă într-o economie ce porneşte de

la o situație de grave dezechilibre şi lipsită de mecanisme de autoreglare eficiente. Totuşi, este absolut necesar ca abordarea normativă să fie completată cu una prospectivă, care să se concentreze pe identificarea tendințelor istorice obiective ce se fac simțite în procesul dezvoltării economice, permițând pe de o parte verificarea realismului opțiunilor normative, iar pe de altă parte oferind elemente pentru reforma mecanismului economic, în aşa fel încât în perspectivă să se poată renunța la sistemele de reglare administrativ birocratică şi să se treacă la sisteme eficiente de conducere şi autoreglare. Altfel, „economia optimală" riscă oricând să devină un ideal utopic, spre a cărui realizare forțată să fie înregimentate energiile sociale.

Analiza tendințelor economiilor a căror dezvoltare s-a bazat pe mecanismele de autoreglare ale pieței relevă că în structura şi caracteristicile acestora, au intervenit în ultimul secol mari schimbări. Ca urmare a adâncirii continue a diviziunii sociale a muncii se accentuează caracterul social al producției . Producătorul individual devine tot mai mult dependent de colectivul în cadrul căruia îşi desfăşoară activitatea, iar acesta este tot mai puternic integrat în ansamblul producției naționale sau chiar în entități supranaționale. Se dezvoltă permanent conştiința unor interese comune, a unei largi solidarități a întregii colectivități în cadrul căreia se desfăşoară ansamblul procesului de reproducție socială. Apare tot mai evidentă o separație a funcțiilor economico-sociale la nivel național pe trei niveluri: statul, unitățile economice, familiile. Între aceste trei tipuri de agenți economici se stabilesc legături reciproce materializate în livrări de bunuri şi servicii şi evidențiate de fluxuri financiare. Toate aceste transformări sunt însoțite de modificări în structura drepturilor de proprietate. Drepturile de proprietate capătă un caracter tot mai abstract, ele apar de multe ori ca drept de cotă parte indiviză în aceste condiții, dreptul de posesiune şi de dispoziție încetează de a mai fi efective, singurul semn al proprietății rămânând dreptul de a primi o parte din „fructul" obținut ca urmare a utilizării mijloacelor de producție. Aceasta explică rolul statului în economie şi structura fluxurilor financiare în societățile moderne.

INSTITUTUL DE PROGNOZĂ ECONOMICĂ

CU PRIVIRE LA PLANIFICARE

Stimularea şi valorificarea la cote maximale, într-un climat de autentică democraţie a potenţialului creativ al întregii societăţi, manifestarea deplină a liberei iniţiative, a spiritului întreprinzător – deziderate fundamentale ale actului revoluţionar de înlăturare a dictaturii – impun, între altele, reconstrucţia din temelii a întregului mecanism economic şi, pe această bază, reconsiderarea radicală a rolului şi funcţiilor planificării. Se pare că, în contextul unei astfel de abordări distructiv – creatoare, însăşi semnificaţia teoretică a conceptului de planificare trebuie supusă unei atente reexaminări.

Este evident că orice încercare de proiectare a unui mecanism economic nou şi implicit, a unui sistem de planificare total diferit faţă cel actual fără conturarea prealabilă, cel puţin la nivelul unor principii de maximă generalitate, a unei strategii coerente şi viabile de restructurare a întregii economii nu poate fi decât sortită eşecului. De aceea, apreciem că este inevitabilă precizarea *ab iniţio* a unor aspecte esenţiale – care, în cadrul tematic restrâns al acestei lucrări, se constituie în premise lucru – privind strategia generală de dezvoltare în perspectivă a economiei româneşti.

1. Elementele ce stau la baza definirii oricărei strategii social-economice sunt obiectivele şi căile specifice de înfăptuire a acestora. Între obiectivele unei strategii naţionale de restructurare se pare că nu pot lipsi cele referitoare la sistemul politic, ca suport instituţional de bază al articulării şi adoptării deciziilor care au implicaţii la scara întregului sistem social, formele de proprietate asupra bunurilor, tipul de mecanism economic precum şi principiul filosofic ce se consideră că ar trebui să orienteze concepţia generală despre viaţa socială şi, deci, să motiveze şi comportamentul agenţilor economici.

Dacă din perspectiva căilor de realizare, între anumite obiective ale strategiei (spre exemplu între cele privind inflaţia şi cele referitoare la ocuparea forţei de muncă) se poate admite existenţa unor contradicţii, întrucât acestea pot fi, în principiu, atenuate prin adoptarea unei poziţii compensatorii (de mijloc) suntem de părere că la nivelul subansamblului celor patru categorii de obiective enunţate anterior, orice necorelare neputând fi soluţionată prin ajustări parţiale, de compromis, este deosebit de gravă. Mai mult, experienţele concrete ale diferitelor ţări au demonstrat că implementarea unor strategii incoerente în privinţa celor patru categorii de obiective s-a soldat, de regulă, cu rezultate mult inferioare indicilor de performanţă scontaţi iniţial. Consistenţa internă a obiectivelor privind sistemul politic, formele de proprietate, mecanismul economic şi principiul filosofic diriguitor al vieţii sociale reprezintă, deci,

în accepțiunea noastră, o problemă fundamentală de a cărei rezolvare depinde în mod hotărâtor viabilitatea strategiei de reconstrucție economico-socială.

În ceea ce priveşte sistemul politic, dintre cele două alternative posibile, sistem bazat pe rolul conducător al unui singur partid, şi, respectiv, sistem pluralist, întregul popor a optat, încă din prima zi a Revoluției, pentru sistemul pluralist.

Mult mai complicată, atât în cazul unei abordări strict teoretice dar şi din perspectiva conturării unui consens social, este precizarea obiectivelor referitoare la forma de proprietate asupra bunurilor, variantele posibile situându-se între extremele cunoscute: proprietatea colectivistă a întregului popor şi proprietatea privată. Bineînțeles, nu există nici o economie în care se întâlneşte numai una dintre extreme, caracterizarea globală a formei de proprietate făcându-se, în aceste condiții, conform tipului dominant.

Referitor la mecanismul economic, în plan teoretic se pot distinge două tipuri fundamentale: mecanismul de planificare strict centralizată şi mecanismul concurențial. Ca şi în cazul formelor de proprietate, mecanismul economic efectiv este, în fapt, o îmbinare a celor două tipuri fundamentale, aprecierea globală realizându-se, de asemenea, în baza criteriului dominanței. Cerința maximizării eficacității întregului sistem economico-social face necesară adoptarea alternativei unui mecanism predominant de tip concurențial ca obiectiv al restructurării, întrucât s-a demonstrat, atât cu argumente teoretice, cât şi pe baza evidenței istorice că un mecanism concurențial asigură o eficiență mai ridicată comparativ cu un mecanism axat pe planificarea centralizată.

În sfârşit, problematica principiului filosofic de orientare şi motivare a vieții sociale poate fi dezbătută, la rândul ei, în cadrul a două variante extremale: individualismul şi egalitarismul. După opinia noastră, activarea energiilor sociale latente, a creativității şi spiritului întreprinzător, modelarea acelui „om economic“ de care a început să vorbească şi literatura noastră de specialitate, presupune statuarea individualismului la rangul de principiu motor al dinamicii sociale.

Întrebarea firească ce se pune în configurarea strategiei de restructurare este: cu ce tip dominant de proprietate asupra bunurilor sunt compatibile obiectivele deja stabilite privind crearea unui sistem pluralist, articularea unui mecanism economic concurențial şi promovarea valorilor individualismului ? Conturarea unui răspuns la această întrebare este deosebit de dificilă cu atât mai mult cu cât din punct de vedere teoretic au fost avansate argumente în favoarea ambelor alternative. Experiența practică a unor țări (Iugoslavia, Polonia, Ungaria, U.R.S.S., Bulgaria) care au încercat reformarea socialismului prin îmbinarea obiectivelor privind democratizarea vieții sociale, făurirea unui mecanism concurențial, stimularea creativității şi promovarea individualismului în cadrul proprietății de tip colectivist este cu totul neconcludentă. De aceea, apreciem că singura modalitate de combinare a variantelor posibile pentru cele

patru categorii de obiective, a cărei coerență şi viabilitate a fost verificată de istorie este următoarea :

a) sistem politic pluralist;

b) proprietate privată dominantă;

c) mecanism economic concurențial;

d) individualism şi creativitate socială.

2. Într-o societate bazată pe pluralism politic, proprietate privată, mecanism economic concurențial şi individualism, planificarea îşi va modifica radical rolul şi funcțiile comparativ cu statutul ei actual.

Câteva puncte de reper se pare că sunt, în acest context, esențiale:

a) planificarea ca activitate se va depolitiza, iar rezultatul său concret, planul, nu va mai reprezenta o opțiune politică;

b) în condițiile în care individualismul cu corolarele sale, libera inițiativă şi spiritul întreprinzător, vor motiva dinamica socială, planificarea îşi va pierde, pentru cea mai mare parte a economiei, caracterul imperativ şi va deveni o planificare de tip indicativ; pentru sectorul de stat, însă, planificarea, deşi aşezată pe baze noi, va fi, în continuare, imperativă;

c) deşi planificarea va viza întreaga economie națională, nu se va mai pune cu acuitate, exceptând sectorul de stat şi bugetul de stat, problema asigurării echilibrului general al planului; principala menire a planului va fi sesizarea dezechilibrelor posibile şi fundamentarea, pornind de la acestea, a celui mai adecvat mix de politici economice cu rol reglator indirect;

d) calitatea unui plan va fi apreciată nu atât în raport de cantitatea de informație cifrică pe care o conține, cât mai ales după ansamblul de măsuri ce derivă din analiza proiecțiilor;

e) ca metodologie de previziune, se vor restrânge abordările de tip normativ, – ce vor fi aplicate eventual numai pentru planificarea sectorului de stat şi dimensionarea bugetului de stat, – în favoarea celor de tip explorativ – singurele posibile, de altfel, pentru previzionarea sectorului privat şi a celui cooperatist;

f) profilul departamental al planului se va menține, în principal, în limita sectorului de stat, dar şi în celelalte sectoare pentru situații de monopol; corespunzător se va extinde profilul de ramură, teritorial şi, bineînțeles, social;

g) structura de principiu a unui plan va fi următoarea:

- caracterizarea generală a situației economiei în perioada de bază;
- bugetul de stat;
- comenzile guvernamentale;
    - pentru sectorul de stat;
    - pentru sectorul cooperatist;
    - pentru sectorul privat;
- estimări privind sectorul privat;
- sinteza pe ansamblul economiei;

h) statul va avea un rol economic activ, care ar consta în principal din :

- planificarea întreprinderilor de stat, în principal pe baza comenzilor guvernamentale, care ar trebui să acopere cel puțin 70-80% din capacitatea de producție a acestor întreprinderi;
- influențarea directă a dezvoltării întreprinderilor cooperatiste şi private, de asemenea, prin intermediul comenzilor guvernamentale al căror volum va fi dimensionat astfel încât să nu constituie o frână în calea liberei inițiative;
- adoptarea unor mix-uri corespunzătoare de politici economice discreționare incluzând politica fiscală (cheltuieli publice, sistemul de impozite şi taxe), politica monetară (rata dobânzii, cota obligatorie de rezerve ale băncilor, manipularea obligațiilor guvernamentale), politica comercială (restricții comerciale, subsidii pentru export), politica valutară (ratele de schimb a monezii naționale), politici microeconomice (controlul spiralei salarii-prețuri);
- crearea unui cadru optim de funcționare a stabilizatorilor încorporați; asigurarea unui raport just între măsurile discreționare şi stabilizatorii încorporați;
- elaborarea şi execuția bugetului de stat.

i) în conformitate cu modificările în conținutul şi rolul activității de planificare, se va crea un cadru instituțional adecvat pentru desfăşurarea corespunzătoare a acesteia; ar fi indicat ca organul central însărcinat cu elaborarea planului să funcționeze pe lângă Ministerul de finanțe, dar să fie subordonat direct primului ministru;

j) în general, realizarea unui consens social asupra prevederilor de plan într-o societate descentralizată este extrem de dificilă; probabil că întreprinderile private nu vor lua în serios cifrele care le vizează în mod direct, dar vor analiza cu responsabilitate dezvoltarea economiei în ansamblu; planul va influența sectorul privat îndeosebi prin „efectul de anunțare“, în condițiile în care fiecare întreprindere îşi va elabora propria strategie şi în funcție de evoluțiile previzibile pentru întreaga economie națională;

k) sarcina fundamentală a previziunii pentru sectorul privat va fi eliminarea obstacolelor din calea liberei inițiative şi îmbunătățirea infrastructurii şi cadrului instituțional al activității economice; aceasta va presupune şi adoptarea unor măsuri vizând stimularea spiritului întreprinzător de masă;

l) activitatea de planificare se va concretiza, ca şi până acum, în conturarea unor planuri anuale şi pe termen mediu; este foarte probabilă extinderea considerabilă a prognozelor, atât în ceea ce priveşte domeniile abordate, cât şi instituțiile elaboratoare.

Într-o viziune de sinteză, ansamblul instrumentelor care se preconizează că vor fi utilizate pentru orientarea conştientă a dezvoltării economice, ar putea fi sistematizat astfel:

a) planul macroeconomic (inclusiv bugetul de stat);

b) programele de implementare a politicilor economice;

c) planurile unităților economice (inclusiv ale celor private).

În acest context, ar fi indicată înlocuirea conceptului de planificare cu cel de dirijism economico-social, aceasta chiar cu riscul de a crea o oarecare confuzie terminologică vis-à-vis de concepția keynesistă.

3. Locul şi rolul planificării în cadrul viitorului mecanism economic – conturate succint la punctul precedent – se înscriu printre obiectivele strategiei de reconstrucție. Ar mai trebui identificate căile concrete de atingere a acestor obiective, ceea ce se pare că este o problemă mult mai dificilă şi, în acelaşi timp, extrem de controversată. Dacă referitor la obiective se poate vorbi, în linii mari, de un oarecare consens sau, cel puțin, de posibilitatea stabilirii unor punți de legătură între diferitele opinii cu totul alta este situația în ceea ce priveşte căile concrete de realizare a strategiei. Deşi majoritatea cercetătorilor pornesc de la premisa unor schimbări treptate, pas cu pas, ordinea şi viteza realizării acestora se înscriu într-un evantai foarte larg de opțiuni.

Credem că orice fel de abordare secvențială generează ample dezechilibre care ar putea periclita înfăptuirea cu succes a strategiei. Primul argument pe care-l aducem în susținerea acestei afirmații este de natură istorică. Toate țările est-europene au adoptat până în prezent numai strategii de tip pas cu pas, iar rezultatele obținute au fost, în general, nesatisfăcătoare. Al doilea argument face apel la teoria echilibrului general. S-a demonstrat că două piețe interdependente, între care una articulată pe bază de prețuri fixe iar cealaltă cu prețuri concurențiale (flexibile sau rigide nu pot funcționa eficient; efectele posibile ale îmbinării celor două tipuri de piețe sunt inflația, subutilizarea sau penuria unor factori de producție, întârzieri în ajustarea cererii cu oferta. De aceea, liberalizarea prețurilor prin privatizare sau alte căi în scopul creării unui mecanism competitiv numai în unele sectoare ale economiei, în timp ce în celelalte sectoare se mențin prețurile fixe şi conducerea administrativă, nu este viabilă. Ar mai exista posibilitatea ca în sectoarele rămase sub conducere administrativă să se asigure cu decizii centralizate o flexibilitate a prețurilor de tipul simulărilor prin plan ale mecanismelor pieței (O. Lange). Împotriva acestor simulări s-au adus în lucrările teoretice suficiente argumente, astfel încât nu credem că este necesar să mai insistăm.

Singura alternativă este tranziția de tip „şoc“ la noul tip de sistem economic-social. Etapizat, tranziția s-ar putea prezenta astfel:

Pasul 1: Se pregăteşte pachetul de schimbări instituționale necesare; acestea vizează structurile organizaționale, legile ce pun în mişcare mecanismul economic competitiv şi legile de privatizare.

În acest timp, conducerea economiei rămâne, în esență, de tip administrativ. Planificarea centralizată, uşor relaxată şi evident mult mai realistă, urmăreşte, în primul rând, eliminarea penuriei de pe piața bunurilor de consum, aceasta în scopul uşurării efectelor sociale negative ce ar apare datorită tranziției „şoc”, de la economia de penurie cu planificare centralizată la economia concurențială.

Pasul 2: După dezbaterea publică a pachetelor de legi – dezbatere care trebuie să aibă loc în termeni foarte sinceri şi realişti – şi după stabilirea mix-ului de politici economice adecvate etapei, se trece la implementarea propriu-zisă a strategiei, prin eliberarea economiei de toate frâurile care o încorsetau.

Dacă în timpul pasului 1 nu s-a reuşit o oarecare echilibrare a pieței bunurilor de consum, tranziția „şoc" va avea efecte sociale dureroase, întrucât mix-ul de politici adecvate etapei va fi, evident, de tip auster.

Este necesar ca dezbaterea publică a legilor să insiste asupra acestui aspect, prezentându-l ca fiind prețul pe care trebuie să îl plătim pentru trecerea de la o economie aflată într-o profundă criză la una cu mult mai eficientă.

Deşi implementarea mecanismului concurențial este bruscă, privatizarea nu poate fi decât treptată (aceasta în ciuda legiferării ei, de asemenea, bruscă). Probabil că în agricultură, servicii, privatizarea va fi mult mai rapidă şi aproape totală. În industrie, datorită gradului înalt de concentrare, privatizarea va fi, indiscutabil, lentă.

Este necesar ca, în scopul asigurării succesului strategiei, planurile şi prognozele privind perioadele vecine „şocului" să fie precise şi realiste. Trebuie depus un efort sporit în vederea inventarierii unui număr considerabil de variante, inclusiv în configurarea unor scenarii surpriză în ceea ce priveşte efectele "şocului".

*
* *

Strategia propusă este poate cea mai dureroasă din perspectiva consecințelor pe plan social. Dacă însă dezbaterile publice vor fi cinstite, credem că se va putea contura un consens național în ceea ce priveşte acceptarea ei. Se pare că este cea mai eficace (intervalul de timp în care economia se poate redresa după „şoc" poate fi de sub 1 an) şi, apreciem noi singura viabilă. Travaliul intelectual pentru pregătirea ei este, însă, uriaş, necesitând cadre excepțional de bine pregătite, îndeosebi în domeniile macroeconomiei şi dreptului economic.

INSTITUTUL DE FINANȚE, PREȚURI ŞI PROBLEME VALUTARE

I. FINANȚE – CREDIT – BUGET

Restructurarea economiei româneşti pe baze optimale şi instituirea unui mecanism economico-financiar eficient presupune ca finanțele şi creditul să aibă un rol activ, modelator, în acest proces.

În acest sens, finanțele şi creditul vor avea o contribuție majoră, calitativă, în influențarea fenomenelor economice şi înlocuirea sistemului de conducere pe bază de comandă a economiei, cu unul mai flexibil, bazat pe utilizarea activă a pârghiilor economico-financiare.

Acest proces va implica deplasări structurale semnificative în rolul finanțelor şi creditului în sensul mutării accentului de la finanțele publice spre cele ale unităților şi spre credit, modificări reclamate inevitabil de descentralizarea economiei. În esență, aceasta se va materializa în renunțarea – cel puțin parțială – la norme, normative, indicatori financiari obligatorii nivelul economiei naționale şi corelația prin fonduri cu bugetul, ceea ce se va reflecta în „debugetarizarea economiei", ca formă expresivă a autonomizării reale a întreprinderilor, în care conducerea şi colectivele de muncă ele acestora să acționeze ca proprietari acționari autentici.

Ca reflex al acestei tendințe de debugetizare a economiei, finanțarea acesteia se va asigura prin resurse proprii ale agenților economici, prin credite furnizate de sistemul bancar reorganizat sau chiar prin împrumuturi pe piața financiară.

Creşterea importanței creditului va oferi posibilitatea utilizării suple a monedei în influențarea proceselor economice, aceasta devenind un instrument esențial de reglare macroeconomică; în acest fel, se va înfăptui şi trecerea la un rol activ al monedei, în strânsă interdependență cu folosirea pârghiilor fiscale a căror arie de utilizare va creşte sensibil, în condițiile debugetizării economiei naționale.

În noile condiții, procesele financiare şi de credit nu vor mai reflecta pasiv procesele reale din economie, fluxurile financiare devenind un mijloc important de influențare a fluxurilor economice. Ca o consecință, echilibrul economic va fi determinat într-o măsură mult mai mare de subcomponenta sa financiară şi monetară.

Noile tendințe în domeniul finanțelor, bugetului creditului schițate mai sus se vor materializa practic în următoarele evoluții concrete:

1. În domeniul finanțelor:

a) Renunțarea la planificarea financiară centralizată, prin eliminarea planului respectiv şi înlocuirea sa cu programe de fundamentare a orientărilor din economie, pe care statul să le realizeze prin pârghii economico-financiare, impozite pe venit, impozite indirecte, taxe vamale, curs de schimb al leului ş.a. – aplicate în condiții de competiție şi autonomie reală a întreprinderilor.

b) Conducerea şi optimizarea proceselor de folosire a fondurilor de producție prin bugete, metode moderne de urmărire şi control al costurilor etc., în domeniul investițiilor, alocarea fondurilor pe baza documentației tehnice şi a studiilor de marketing. Dimensionarea realistă a nevoilor financiare se va face direct de întreprindere, pornind de la utilizarea unor indicatori semnificativi; fondurile reale, capacitățile de producție, forța de muncă, dotarea tehnică şi tehnologiile existente. Renunțarea la indicatorii centralizați de plan privind producția şi la sistemul repartițiilor în aprovizionarea tehnico-materială va fi suplinită prin indicatori care rezultă din angajarea producției prin comenzile ferme înregistrate în caietul de comenzi şi din activitatea redimensionată a funcției comerciale a întreprinderii.

c) Adaptarea structurii surselor de finanțare a activității întreprinderilor la cadrul lărgit de autonomie a acestora:

- utilizarea ca formă de excepție a finanțării bugetare a întreprinderilor, de preferat sub forma împrumuturilor bugetare avantajoase (termene lungi şi dobânzi mici) şi nu a subvențiilor bugetare. Această finanțare se va acorda numai pentru investiții, în cazuri excepționale, respectiv pentru unele obiective sociale de influență națională;
- formarea în principal a resurselor financiare prin capitalizarea beneficiilor şi utilizarea lor pentru producție şi investiții; plasarea spre fructificare a disponibilităților, inclusiv pe termene lungi;
- folosirea directă a fondurilor de amortizare pentru investiții, iar până la utilizare, plasarea lor spre fructificare la instituțiile de credit specializate. Acordarea dreptului de decizie la nivelul întreprinderii asupra duratei de amortizare a fondurilor fixe şi a cuantumului uzurii morale, urmând ca statul să influențeze prin pârghii fiscale modalitățile de amortizare;
- creşterea resurselor pe calea atragerii – în anumite limite – a participațiilor particulare, eventual chiar şi externe;
- finanțarea unor obiective noi prin participarea cu capital a mai multor întreprinderi independente, de acelaşi profil.

d) Realizarea unui autentic echilibru financiar şi implicit e unei reale capacități de plată a întreprinderilor, care să pornească de le justa dimensionare a nevoilor financiare şi evaluarea realistă a resurselor financiare, atât proprii, cât şi atrase.

În situația în care acest echilibru nu se realizează la nivelul întreprinderilor, ca urmare unei activități nerentabile, să se adopte fie soluția preluării activelor unității respective de alte unități de acelaşi profil, fie lichidarea ei prin

procedura falimentului. În cazul unor dificultăți temporare să se prevadă mecanisme speciale de sprijin financiar din partea băncilor comerciale, cu garanții guvernamentale.

e) Alinierea metodologică e evidenței financiare şi contabile la sistemele informaționale utilizate pe plan internațional, în special prin adoptarea sistemului conturilor naționale. La nivel de întreprindere să se asigure trecerea la forme moderne şi riguroase de evidență, precum şi publicitatea bilanțului, ca instrument de orientare a întreprinderii şi de deschidere spre piață. Prin certificarea bilanțurilor de către membri unui corp special de experți, independent de stat, se va realiza credibilitatea datelor furnizate şi o bază reală de evaluare a activității unităților economice.

2. În domeniul bugetului:

a) Dimensionarea bugetului de stat la veniturile şi cheltuielile guvernului, rezultate din drepturile şi obligațiile stabilite prin legile fundamentale, ceea ce va conduce la diminuarea ponderii bugetului în venitul național.

b) Restructurarea raporturilor bugetului cu întreprinderile proprietate de stat astfel:

- urmărirea asigurării randamentului întreprinderilor proprietate de stat asupra mijloacelor de producție; în această calitate bugetul să încaseze dividende, renunțând la toate formele de prelevare. În ceea ce priveşte nivelul dividendelor, acestea să fie aliniate la condițiile pieței, pentru a asigura o autonomie autentică a întreprinderilor proprietate de stat şi un cadru concurențial comparabil cu cel al întreprinderilor private;
- să se elimine fluxurile duble între buget şi întreprinderi, evitându-se „plimbarea“ fondurilor prin canalele bugetare;
- întreprinderile de stat să suporte impozite directe, în general sub forma impozitului pe venit progresiv pe tranşe, iar în cazul unor întreprinderi mici şi mijlocii eventual sub forma impozitului proporțional pe venit, precum şi impozite indirecte, care în mod treptat să ia forma taxelor pe valoarea adăugată.

c) Stabilirea de raporturi adecvate între buget şi sectorul privat al economiei, astfel:

- practicarea aceluiaşi regim fiscal ca şi pentru întreprinderile de stat, cu posibilitatea acordării în faze de lansare în activitate şi cu caracter temporar a unor avantaje fiscale pentru stimularea inițiativei particulare, a creării de noi locuri de muncă şi a utilizării eficiente a unor resurse neconvenționale;
- participarea bugetului prin garantarea de împrumuturi bancare la susținerea activității întreprinderilor private, atunci când prezintă o importanță deosebită din punct de vedere economic şi social.

d) Stabilirea unor relații directe între buget şi persoanele fizice, ca formă de asumare, a unor responsabilități civice de către contribuabili. În acest sens,

să se reintroducă impozitul pe venit progresiv pe tranşe, cu un minim neimpozabil şi cu scutiri sau înlesniri pentru persoanele handicapate; acest impozit să fie determinat de autoritatea fiscală pe baza declarațiilor de impunere ale contribuabililor şi sa fie vărsat direct de aceştia la bugetul statului.

e) O nouă reglementare a impozitului pe avere şi succesiunii, în condițiile apariției proprietății private în economie.

f) Relația bugetului de stat cu bugetul asigurărilor sociale;

- administrarea distinctă a bugetului asigurărilor sociale de către Ministerul Muncii şi Ocrotirilor Sociale;
- eventualele excedente ale bugetului asigurărilor sociale vor constitui disponibilități utilizabile ca venituri, în exercițiile ulterioare. Aceste disponibilități în perioada de neutilizare vor fi plasate sub forma unor investiții de portofoliu, în scopul fructificării lor;
- descentralizarea sistemului de asigurări sociale prin diversificarea acestuia prin scheme noi (private, corporatiste, mixte cu statul ş.a.).

3. În domeniul creditului şi monedei:

a) Renunțarea la sistemul planurilor centralizate privind creditul, emisiunea bănească şi formarea mijloacelor circulante şi folosirea în scopul dimensionării reale a acestor fonduri de către banca centrală a următoarelor pârghii:

- exercitarea controlului asupra creşterii emisiunii monetare, prin acordarea de credite pe termen scurt, de către băncile cu caracter comercial;
- stabilirea condițiilor de creditare şi garanțiilor creditului pentru producție;
- controlul nivelului disponibilităților băneşti lichide sau sub formă de cvasimonedă la băncile cu caracter comercial;
- urmărirea agregatelor monetare în mod unitar, pentru numerar şi bani de cont, precum şi pe structura disponibilităților sub formă de lichidități şi toate formele cvasimonedei. În acest scop se va urmări adoptarea metodologiei Fondului Monetar Internațional privind evaluarea masei monetare.

Influențarea prin aceste pârghii a cererii şi ofertei de monedă şi exercitarea controlului proceselor inflaționiste.

b) Creditarea directă a nevoilor de producție a întreprinderilor, pe baza documentelor de aprovizionare, pe toată durata ciclului de fabricație şi renunțarea la creditarea în funcție de indicatori defalcați cuprinşi în actualele bugete de venituri şi cheltuieli.

c) Stabilirea nivelului dobânzii pe baza raportului cerere-ofertă de fonduri, astfel încât dobânda să poată acționa şi ca un instrument de alocare a resurselor economice.

d) Posibilitatea contingentării creditelor pe tipuri de activități, conform unor programe de alocare a resurselor economice.

e) Adoptarea unei structuri diferențiate de finanțare (resurse proprii – credite) a activității curente şi de investiții, în funcție de natura proceselor economice din fiecare unitate, respectiv: sezonalitatea producției, gradul de fluctuare a benefiiciilor, durata proceselor de fabricație etc.

f) Stabilirea unui regim diferențiat de bonificații şi penalizări prin nivelul dobânzii şi durata creditelor în vederea întăririi disciplinei de rambursare;

g) Crearea unei piețe financiare – a hârtiilor de valoare în centrul căreia să stea o bursă de valori şi care să completeze piața bancară şi să canalizeze cea mai mare parte a fondurilor pe termen lung.

Înființarea, concomitent, şi a unei piețe valutare care să asigure plasarea fondurilor valutare disponibile şi obținerea resurselor valutare în condițiile desființării monopolului valutar de stat.

h) Consolidarea puterii de cumpărare a monedei naționale pe calea redimensionării masei monetare, respectiv a lichidităților din economie şi printr-o politică adecvată de venituri. Crearea condițiilor materiale, financiare şi organizatorice pentru trecerea în perspectivă la convertibilitate.

i) Reorganizarea sistemului bancar din România, care să fie structurat astfel:

- Banca Națională să păstreze numai funcțiile de bancă centrală – emisiunea monetară, controlul volumului creditului în economie, creditor de ultimă instanță, administrator al rezervelor internaționale şi garant pentru unele credite externe – şi să-şi transfere atribuțiile de bancă comercială altor instituții de credit. Împreună cu Ministerul Finanțelor, Banca Națională va exercita supravegherea bancară, în calitate de autoritate monetară;
- păstrarea, dar cu statut modificat, a băncilor specializate existente (Banca Agricolă, Banca de Investiții), datorită rolului important economic şi social pe care-l au acestea. Înființarea, alături de ele a unor bănci cooperatiste, ca un alt tip de bănci specializate;
- înființarea de bănci comerciale, care să asigure, în cadrul unui sistem concurențial, alocarea eficientă a resurselor, indiferent de ramura de activitate; aceste bănci vor putea efectua şi operațiuni bancare cu străinătatea, în condițiile desființării monopolului valutar al statului.

j) Restructurarea relațiilor valutar-financiare cu străinătatea:

- integrarea României în sistemul financiar-bancar internațional, prin stabilirea de relații financiar-monetare uzuale, bazate pe criterii economice, cu organismele internaționale, instituțiile de credit private şi cu instituții de credit de stat din alte țări;
- trecerea la un curs unic de schimb, ca premisă a racordării la circuitul economico-financiar mondial şi a evaluării reale a eficienței acestei integrări;
- crearea unui sistem adecvat de taxe vamale, prin alinierea la codurile vamale moderne şi prin instituirea unui sistem de subvenții şi prime de export cu ajutorul cărora să se poată influența fluxurile economico-financiare şi monetare externe.

II. PREȚURI

În condițiile unei economii optimale prețurile urmează să se formeze într-un cadru delimitat de:

- structura pe ramuri, cristalizată pe principiul raționalității economice;
- formele şi regimul economic şi juridic al proprietății;
- condițiile de comercializare (în regim liber sau dirijat);
- gradul de dependență de comerțul exterior, în acoperirea necesarului de producție şi consum;
- costurile sociale de producție, valoarea de întrebuințare şi raportul cerere-ofertă;
- necesitatea unor mecanisme ale solidarității economice şi sociale;
- reducerea la minimum a regimului de restricții şi de comandă în formarea prețurilor.

Nivelul prețurilor interne poate reflecta nivelul prețurilor mondiale, în funcție de tipul de proprietate, ponderea capitalului străin, ponderea importurilor de producție, interesele statului în domeniul structurii pe ramuri a economiei şi ocupării forței de muncă.

Principalele direcții ale perfecționării prețurilor sunt:

1. În ramurile primare:

a) În industria extractivă prețurile se vor putea forma în următoarele condiții:

- la nivelul costurilor naționale;
- la nivelul mediei ponderate a prețurilor resurselor interne şi din import mobilizate pentru asigurarea necesarului;
- la nivelul prețurilor mondiale, cu asigurarea unui mecanism de subvenționare sau prelevare, după necesități.

b) Prețul energiei electrice va fi cel rezultat din optimizarea structurii bazei de resurse, în funcție de criteriul costului minim.

c) În agricultură se vor promova:

- prețuri libere pentru produsele comercializate direct de către producători pe piața liberă;
- prețuri negociabile pentru produsele livrate organizațiilor cooperatiste şi altor întreprinzători;
- prețuri flexibil-administrate, la niveluri remunerative pentru schimburile dintre diferite categorii de producători agricoli şi stat, în cadrul unui sistem de facilități şi gratuități.

2. În ramurile prelucrătoare formarea prețurilor va urma un regim caracterizat prin:

- reflectarea costurilor interne, iar pentru bunurile de echipament şi a nivelului prețurilor mondiale;

- corelarea nivelului preţurilor cu curba ciclului de viaţă al produsului;
- diferenţierea pe calităţi şi în funcţie de mărimea seriei de fabricaţie;
- stabilirea unor modalităţi de acoperire a costurilor suplimentare pentru introducerea tehnicii noi, fie prin includerea acestora în preţuri, fie prin constituirea unor fonduri de finanţare, la nivelul diferitelor structuri;
- extinderea sferei preţurilor negociate pentru mijloacele de producţie;
- pentru sectoarele intermediare preţurile vor fi negociate, iar în industria orizontală se vor încuraja restructurările organizatorice, de natură să permită aplicarea preţurilor de transfer.

3. Preţurile cu amănuntul vor reflecta restrângerea monopolului producătorului, calitatea, sezonalitatea produselor şi structura reţelei comerciale, influenţată de structura proprietăţii. Aceste preţuri vor fi acoperitoare pentru întreprinzător şi purtătoare de impozit faţă de stat; se vor putea practica, în mod temporar, subvenţii numai pentru produse care fac parte din consumul de bază al populaţiei.

Dinamica preţurilor cu amănuntul va fi corelată cu dinamica indicatorilor salariilor şi veniturilor.

4. În industria mică şi servicii pentru populaţie, preţurile cu amănuntul şi tarifele se vor liberaliza pe măsura creării resurselor şi echilibrării raportului cerere-ofertă.

5. Preţurile de import şi de export se vor forma pe baza valorii vamale, în conformitate cu prevederile internaţionale şi ţinând seama de impozitele şi taxele stabilite de stat, cu corective impuse de politica comercială a statului.

6. Se va exercita un control direct şi indirect, prin pârghii economice, asupra nivelului şi evoluţiei **preţurilor cu amănuntul şi tarifelor pentru populaţie** pe linia garantării creşterii relativ constante a nivelului de trai al populaţiei.

INSTITUTUL DE CERCETARE A RELAȚIILOR INTERRAMURI ŞI A STRUCTURILOR INDUSTRIALE

ORGANIZAREA ŞI CONDUCEREA INDUSTRIEI

Optimizarea raportului centralizare-descentralizare în funcționarea întregii economii şi a unităților economice are un rol hotărâtor în trecerea de la creşterea economică extensivă la dezvoltarea intensivă, în situarea laturilor calitative pe prim planul preocupărilor tuturor factorilor decizionali, în promovarea puternică a progresului tehnic şi valorificarea superioară a resurselor materiale şi umane. În acest context, apare imperios necesară orientarea spre descentralizarea treptată a economiei prin deplasarea spre unitățile industriale a competențelor decizionale, corespunzător cerințelor unei producții moderne, mereu mai complexe şi condițiilor specifice din diferite ramuri şi subramuri ale industriei.

În aceste condiții o importanță deosebită revine aflării acelor pârghii economico-financiare care să permită convergența dintre maximizarea bunăstării sociale – criteriul optimului macroeconomic şi, a beneficiului întreprinderii – criteriul optimului microeconomic.

Având în vedere starea generală a economiei țării noastre, caracterizată în prezent prin criză şi stagnare, considerăm că, în perioada imediată (până la alegeri) şi într-o primă etapă a perioadei de tranziție, elementele de centralizare economică vor deține încă o anumită pondere, aferentă luării deciziilor privind restructurarea în principal a industriei, stabilirea unor proporții judicioase între ramuri şi subramuri, alocarea fondurilor de investiții şi a celor de şcolarizare în vederea calificării, recalificării, şi perfecționării pregătirii forței de muncă disponibile, corespunzător noilor locuri de muncă create. Totodată, apare necesară perfecționarea pregătirii cadrelor de conducere în vederea implicării efective a acestora în procesul de restructurare eficientă a economiei.

Conducerea şi organizarea industriei este condiționată de apartenența unităților industriale la diferite forme de proprietate. Considerăm că, începând cu perioada de tranziție, vor putea coexista întreprinderi de stat în categoria cărora sunt incluse şi cele mixte, cu capital străin (aparținând industriilor extractive, energiei electrice şi termice, siderurgice, petrochimice de utilaj greu, construcțiilor de maşini etc.), întreprinderi cooperatiste şi particulare (constituite pe bază de acțiuni, cu ajutorul capitalului străin etc.), fapt ce implică abordarea diferențiată a raportului stat – întreprindere, în condițiile în care, indiferent de

forma de proprietate, devine imperios necesară utilizarea metodelor economice de conducere şi eliminarea celor administrativ birocratice, concomitent cu promovarea liberei iniţiative şi a criteriului competenţei în conducerea tuturor sectoarelor economice, dezvoltarea şi întărirea autonomiei economico-financiare a întreprinderii. În acest sens, se impune acordarea de competenţe sporite întreprinderilor privind:

- adoptarea formelor organizatorice şi a metodelor de conducere;
- elaborarea, fundamentarea şi execuţia planurilor proprii de activitate, curente şi de perspectivă, ca rezultat al deciziilor proprii, considerând că planul fiecărei întreprinderi nu este şi nu trebuie să fie conceput ca o derivată din planul naţional unic, ca o secţiune, mai mare sau mai mică a acestuia;
- stabilirea pe baze contractuale a relaţiilor cu furnizorii şi beneficiarii (alegerea furnizorilor de materii prime şi materiale a beneficierilor produselor, diversificarea formelor de cooperare cu întreprinderi din ţară şi străinătate etc.);
- utilizarea personalului muncitor şi aplicarea formelor adecvate de cointeresare materială (stabilirea numărului şi structurii personalului, adoptarea politicilor adecvate de atragere, selecţionare, promovare şi stimulare a personalului, utilizarea formelor moderne de salarizare şi normare care să permită realizarea unei dependenţe mai strânse a situaţiei economice şi financiare de rezultatele activităţii);
- constituirea şi utilizarea fondurilor aflate la dispoziţia unităţilor industriale, astfel încât acestea să asigure acoperirea nevoilor financiare curente, urmând ca realizarea programelor ample de dezvoltare, restructurare vizând obiectivele strategice, să fie susţinută de către stat prin diverse forme practicate de ţările dezvoltate industrial (subvenţii, ajutoare, credite etc.);
- promovarea şi extinderea treptată a relaţiilor directe cu parteneri din străinătate şi asigurarea posibilităţii păstrării la dispoziţia întreprinderii a sumelor în valută în limitele unui anumit procent din încasările valutare, concomitent cu reconsiderarea rolului întreprinderilor de comerţ exterior;
- creşterea rolului întreprinderii în introducerea progresului tehnic, prin cadrul organizatoric urmând să se asigure înnoirea rapidă a producţiei pe baza întăririi compartimentelor proprii de concepţie, a deplasării spre cercetare-proiectare a personalului tehnic specializat din producţie şi a conlucrării strânse între aceste compartimente şi cel de studiere a cerinţelor pieţei.

În condiţiile sporirii autonomiei funcţionale a întreprinderii se impune participarea largă, efectivă a tuturor salariaţilor la realizarea principalelor funcţii ale conducerii – previziune, organizare, coordonare şi control; procesul de conducere dobândind un conţinut mai cuprinzător şi mai profund, asigurându-

se astfel dezvoltarea unui climat fertil de creativitate şi colaborare. În acest context, o importanță deosebită o prezintă atât flexibilizarea structurilor organizatorice care să asigure sporirea capacității de adaptare rapidă la noile cerințe ale pieței, de valorificare optimă a resurselor materiale şi mai ales, umane şi de dezvoltare a formelor participative de conducere, cât şi utilizarea la nivelul întreprinderii a unui sistem de conducere cu caracter global şi complex rezultat prin combinarea şi integrarea metodelor moderne de conducere (prin obiective, rezultate, bugete, proiecte etc.). Totodată, se impune reconsiderarea rolului şl locului diferitelor funcțiuni ale întreprinderii, modernizarea instrumentarului de realizare a acestora şi reanalizarea conținutului activităților existente, precum şi includerea unor noi activități.

În acest context este necesar, ca în prima etapă a perioadei de tranziție, să se elaboreze o nouă lege a unităților industriale, ca organizații economice prin care, în funcție de forma de proprietate, să se prevadă modalitățile de constituire, reorganizare, desființare, organizare, funcționare şi de conducere. De asemenea, se impune revederea legislației economice astfel încât să se anuleze prevederile care blochează inițiativa întreprinderii (ca, de ex. legile referitoare la planificarea activității economico-sociale, aprovizionarea tehnico-materială, contractele economice, investiții, formarea şi vărsarea beneficiului, salarizare etc.).

Renunțarea treptată la sistemul de planificare centralizată şi orientarea spre economia de piață, ceea ce presupune:

- eliminarea metodelor etatist administrative de conducere şi înlocuirea lor cu metode economice (impozite, taxe, credite etc.) restrângerea numărului de indicatori aprobați prin plan, a nomenclatorului produselor pentru care se întocmesc balanțe materiale şi pentru care perfectarea contractelor de aprovizionare şi desfacere este condiționată de emiterea prealabilă a repartițiilor, considerarea contractului economic ca element de bază în fundamentarea planului de producție;
- stabilirea obiectivelor de realizat astfel încât să se asigure desfăşurarea activității fiecărei întreprinderi în condiții de rentabilitate;
- realizarea, pe parcursul desfăşurării proceselor de aprovizionare şi desfacere, a unor legături directe, permanente pe baze contractuale, între întreprinderile producătoare, furnizoare şi beneficiare;
- trecerea treptată la stabilirea prețurilor produselor pe baza raportului dintre cerere şi ofertă şi corelarea permanentă cu nivelul prețurilor practicate pe piața externă, în condițiile în care statul va stabili nivelul prețurilor doar la un număr redus de produse, de importanță deosebită (care condiționează nivelul de trai al populației etc.). Într-o primă etapă vor coexista trei categorii de prețuri: fixe - pentru principalele produse de care depinde stabilitatea nivelului de trai, care se stabilesc şi pot fi modificate numai de către organele centrale de stat; oscilante - între anumite limite stabilite de către organele de stat

în funcție de raportul cerere-ofertă; libere - stabilite pe baza raportului cerere-ofertă prin acordul comun al întreprinderilor producătoare şi beneficiare;
- cererea unei piețe a capitalului similară cu piața bunurilor-materiale;
- sporirea cotei din beneficiu care rămâne la dispoziția întreprinderii producătoare.

În contextul lărgirii autonomiei unităților industriale un rol hotărâtor în dezvoltarea eficientă a activității revine elaborării şi implementării de către acestea a strategiei judicioase de dezvoltare, de modernizare. În acest sens o importanță deosebită revine asigurării la nivelul unităților industriale a cadrului organizatoric, necesar în vederea studierii cerințelor pieței, constituirii unor bănci de date care să ofere permanent informații actualizate privind caracteristicile tehnico-funcționale economice ale produselor şi tehnologiilor realizate pe plan mondial, de cele mai avansate firme.

Totodată, o problemă esențială a fiecărei întreprinderi, o constituie sporirea capacității de adaptare în condiții de eficiență a sistemelor de producție la cerințele, în continuă diversificare, ale pieței, prin;
- introducerea şi generalizarea utilizării sistemelor flexibile de producție, realizarea unor variante flexibile ale liniilor de fabricație care să permită modificarea/schimbarea rapidă, şi fără mari investiții a tipurilor de produse fabricate, executarea acestora în condiții de eficiență chiar şi în cazul producției de serie mică şi de unicate;
- constituirea unei structuri raționale din punctul de vedere al gradului de concentrare a producției pe baza dimensionării optime a unităților industriale, asigurării unui raport echilibrat şi unei îmbinări organice între întreprinderile mari şi foarte mari şi cele mici şi mijlocii (o importanță deosebită în sporirea competitivității produselor şi reducerea ciclului de asimilare a produselor noi o prezintă unitățile mici, flexibile, complementare celor mari, constituite pe baza adâncirii specializării producției);
- utilizarea, în măsură din ce în ce mai mare a tehnicii de calcul electronice şi a informaticii în toate activitățile economice şi sociale, inclusiv în cercetare şi proiectare, în pregătirea şi conducerea fabricației, în măsurarea, testarea şi controlul calității produselor, în manipularea transportului uzinal şi depozitarea materiilor prime, materialelor etc.

În vederea sporirii flexibilității întreprinderii, creşterii gradului de înnoire şi diversificare a nomenclatorului de fabricație în condiții de eficiență, o importanță deosebită revine:
- accentuării integrării, prin diverse forme organizatorice, a unităților industriale cu cele de cercetare ştiințifică şi de învățământ superior;
- stimulării dezvoltării activității de cercetare din cadrul unităților industriale prin preluarea de către stat a unei părți însemnate din

efortul financiar al acestora în cazul obiectivelor prioritare (ca de ex. microelectronica, sistemele flexibile de fabricație, roboții industriali etc.);

- stimulării colaborării dintre unitățile de cercetare şi cele de producție prin acordarea de către stat primelor, a unor subvenții în funcție de valoarea contractelor de cercetare încheiate cu unitățile de producție vizând anticiparea cerințelor industriei, dezvoltarea tehnologiilor de fabricație etc.;
- atragerii în activitatea de cercetare prin forme de stimulare adecvate a celor mai bine pregătite cadre din producție, învățământul superior şi a studenților cu rezultate deosebite la învățătură imediat după absolvirea facultății.

Referitor la restructurarea cadrului organizatoric al industriei considerăm că, indiferent de forma de proprietate, trebuie avute în vedere următoarele cerințe:

- creşterea numărului de întreprinderi mici şi mijlocii atât prin crearea de noi unități, cât şi pe baza reanalizării dimensiunii întreprinderilor existente în vederea reducerii numărului celor foarte mari şi mari cu luarea în considerare a tuturor implicațiilor economice şi sociale. În acest sens, se creează premisele necesare în vederea lichidării poziției de monopol a unor producători, asigurării condițiilor de manifestare a competiției economice între unitățile producătoare, sporirii flexibilități în satisfacerea cerințelor tot mai diversificate ale beneficiarilor şi eficientizării proceselor de conducere;
- reevaluarea locului, rolului şi a modului de constituire a verigilor organizatorice intermediare (de tipul centralelor industriale, asociațiilor de întreprinderi, trusturilor, grupurilor de întreprinderi, ministerelor economice de ramură din industria prelucrătoare etc.). Crearea condițiilor pentru liberalizarea asocierii întreprinderilor pe principii economice, asociațiile urmând să se constituie pe bază de contracte bilaterale sau multilaterale care să prevadă condițiile, obligațiile şl drepturile revenite părților, modul de reglementare a relațiilor patrimoniale dintre participanți, durata asocierii etc. În acest sens, se pot constitui asociații naționale (concerne) ale producătorilor din ramurile primare ale economiei (petrol, gaze naturale, cărbune, energie electrică etc.) înlocuind ministerele economice; asociații ale producătorilor care concură la fabricarea unui produs final complex (tractoare, autovehicule, maşini agricole, maşini-unelte etc.); asociații ale producătorilor, pentru realizarea marilor obiective de investiții etc.

Considerăm că, în condițiile existenței ministerului economiei naționale şi a verigilor intermediare de tipul centralelor, asociațiilor etc., în a doua etapă a perioadei de tranziție nu se mai justifică existența ministerelor economice din

industria prelucrătoare (atribuțiile acestora urmând să fie preluate de celelalte verigi intermediare).

În prima etapă a perioadei de tranziție creşterea autonomiei funcționale a unităților industriale, în general, şi a întreprinderilor, în special, are loc pe baza redistribuirii judicioase a competențelor decizionale şi a răspunderilor pe verigile organizatorice. Astfel, în cazul relației minister-centrală, indiferent de particularități a ramurii/subramurii, sensul transferului de atribuții şi competențe este descendent, spre centrală, ministerul urmând să-şi concentreze activitatea asupra dezvoltării de perspectivă a ramurii/subramurii pe care o coordonează, iar centrala să-şi sporească aportul în ceea ce priveşte creşterea gradului de înnoire a produselor şi tehnologiilor, studierea cerințelor pieței, asigurarea portofoliului de comenzi, a materiilor prime şi materialelor necesare în cazul relației centrală-întreprindere, transferul de atribuții şi competențe poate avea loc în ambele sensuri, în funcție nu atât de specificul ramurii/subramurii, cât de tipul de centrală după criteriul de constituire (omogenitatea produselor sau a tehnologiilor de fabricație; cooperarea în realizarea unor produse sau lucrări; integrarea fabricației unor produse finite).

INSTITUTUL DE ECONOMIE MONDIALĂ

RELAȚII ECONOMICE EXTERNE

În lumea de astăzi toate țările participă la schimburile economice internaționale, această activitate asigurând încheierea ciclului bani-marfă-bani pentru procesele productive şi de consum naționale care implică o integrare în economia mondială.

Schimburile economice internaționale se desfăşoară primordial pe baze economice, iar nu politice. Criteriul determinant al participării unei țări la ele este eficiența economică.

Economia românească, ca potențial de producție şi piață de absorbție, este de mărime medie. Pentru astfel de economii schimburile economice cu străinătatea sunt cu atât mai necesare, deoarece:

- completează resursele interne ale dezvoltării şi consumului;
- angrenează economia națională în procesele determinate de revoluția ştiințifică-tehnică contemporană – factorul decisiv în evoluția viitoare a omenirii;
- permite buna utilizare, prin export, a capacităților interne de producție.

În contextul prefacerilor revoluționare din societatea românească, realizarea acestor obiective impune formularea unei noi politici în sfera relațiilor economice externe ale țării noastre.

I. Principii generale

1. Abolirea monopolului de stat asupra comerțului exterior.
2. Înlocuirea planificării centralizate a activității de comerț exterior cu programe orientative.
3. Crearea unei structuri instituționale adaptate noilor condiții.
4. Descentralizarea activității de comerț exterior şi orientarea acesteia prin pârghii economice.
5. Asigurarea autonomiei funcționale şi valutar-financiare a comercianților.
6. Respectarea angajamentelor bilaterale şi multilaterale ale țării.

II. Programarea activității de comerț exterior

1. Trecerea de la planificarea centralizată la programarea orientativă a activității de comerț exterior va avea loc în mod treptat prin creşterea utilizării pârghiilor economice față de cele administrative de desfăşurare şi conducere a schimburilor cu străinătatea.

2. În acest context ministerul Comerțului Exterior, cu consultarea Ministerului Economiei Naționale şi a celorlalte ministere, ar urma să determine prospectiv nevoile de import şi capacitățile de export la nivelul economiei româneşti. Pe baza programului de schimburi astfel alcătuit – cu luarea în considerare şi diverselor acțiuni de cooperare -, ar urma ca MCE să determine, împreună cu Ministerul Finanțelor, soldul programat al balanței comerciale.

3. În vederea influențării unităților economice pentru a răspunde într-o cât mai bună măsură prevederilor programelor astfel elaborate, vor fi utilizate următoarele instrumente principale:

a) contracte da stat (pentru mărfuri de importanță strategică, inclusiv unele materii prime, precum şi bunuri necesare apărării țării);
b) încheierea unor instrumente juridice (acorduri şi aranjamente) cu diferite țări şi grupuri de țări (în funcție de interesele de orientare geografică înscrise în politica comercială a țării);
c) folosirea diverselor tipuri de credite, cu dobânzi diferențiate (inclusiv cu dobânzi subvenționate), precum şi, dacă este cazul, linii de credit guvernamentale, atât pentru import, cât şi pentru export;
d) utilizarea unor instrumente fiscale (diverse taxe, impozite interne sau la frontieră), diferențiate în funcție de structura şi destinația/proveniența bunurilor şi/sau serviciilor;
e) valorificarea nuanțată a avantajelor derivând din sistemele preferențiale la care România este sau va fi parte.

III. Structuri Instituționale

1. Ministerul Comerțului Exterior, ca organ central al administrației de stat pentru comerțul exterior, va avea următoarele atribuții generale: elaborează politica comercială a României; întocmeşte programele de dezvoltare a comerțului exterior; autorizează operațiunile de export-import; inițiază acțiuni de promovare a schimburilor economice cu străinătatea; inițiază şi încheie acordurile comerciale şi alte tratate economice cu străinătatea; inițiază şi avizează actele normative privind activitatea de comerț exterior; colaborează la organizarea sistemului informațional al activității de comerț exterior.

2. Ministerul Comerțului Exterior va fi reprezentat în străinătate de un consilier comercial şi va sprijini organizarea reprezentării în străinătate a comercianților români la cererea acestora.

3. Ministerul Afacerilor Externe va contribui la asigurarea cadrului juridic şi politic extern de desfăşurare a schimburilor economice externe.

4. Ministerul Finanțelor va elabora principiile şi reglementările legate de finanțarea activității de comerț exterior, regimul capitalului străin, taxele şi impozitele fiscale, precum şi cheltuielilor bugetare aferente acestei activități.

5. Banca Națională a României va elabora politica generală de cursuri de schimb şi de creditare a schimburilor cu străinătatea.

6. Banca Română de Comerț Exterior şi alte bănci autorizate va efectua operațiuni concrete de decontare, creditare, garantare şi alte operațiuni bancare specifice comerțului exterior.

7. Banca Națională împreună cu celelalte bănci autorizate vor organiza piața valutară, piața capitalurilor şi bursa de valori în România.

8. Camera de Comerț şi Industrie, organ neguvernamental autonom, va contribui la promovarea comerțului exterior şi la protejarea intereselor comercianților (persoane juridice şi persoane fizice) în raporturile cu autoritățile de stat şi cu alte persoane în țară şi în străinătate.

9. Pe lângă Camera de Comerț şi Industrie va funcționa Curtea de Arbitraj Comercial Internațional, Oficiul Registrului Comercial, Biroul Comisarilor de Avarii, ROMCONTROL şi ROMINVENT.

IV. Comercianții

1. Vor avea calitatea de comercianți, urmând să desfăşoare activitate de comerț exterior:

a) unitățile economice producătoare (pentru început marile unități);
b) entități economice intermediare;
c) societăți mixte şi cu capital integral străin;
d) organizații economice neguvernamentale de tip C.A.E.R.;
e) persoane fizice care dobândesc calitatea de comerciant.

2. Comercianții menționați mai sus, sub lit. a, b, c, şi e, care urmează să-şi desfăşoare activitatea atât pe piața internă cât şi externă, vor fi organizați în forma specifică acestei activități, respectiv ca societăți comerciale (pe acțiuni, cu răspundere limitată etc.).

Trecerea la această formă de organizare se va face treptat, primul grup urmând a fi constituit din actualele întreprinderi de comerț exterior, care se pot organiza prin subscrierea capitalului social de către stat, de către unitățile economice pe care le servesc pentru desfacerea mărfurilor sau pentru aprovizionarea lor precum şi de către personalul care lucrează în cadrul acestor întreprinderi.

3. Comercianților organizați sub formă de societăți mixte li se asigură un regim juridic stimulativ pentru capitalul străin, prin desființarea limitei de 49%, posibilitatea constituirii în principiu, de societăți mixte în toate domeniile de activitate, posibilitatea asocierii şi cu persoane fizice române, simplificarea formelor de constituire, aprobarea lor urmând a fi dată exclusiv de Ministerul Economiei Naționale şi Ministerul Comerțului Exterior; desfăşurarea activității societății în lei şi/sau în valută.

4. Comercianții români pot fi reprezentați în străinătate, MCE urmând să le acorde sprijin, la cerere, în organizarea activității de reprezentare.

V. Mecanismul economic şi convertibilitatea

1. Activitatea de comerț exterior se va baza, ca şi activitatea economică internă, pe mecanismele de piață, instituționalizată şi reglementată în forme

corespunzătoare fiecărei etape şi dirijată prin instrumente de politică economică (monetară, fiscală, bugetară, valutară etc.).

2. Sistemul preţurilor interne – ca element central mecanismului de piaţă – va fi treptat restructurat, pentru a reflecta cheltuielile reale ale societăţii şi a se corela cu preţurile din alte ţări, în general cu preţurile internaţionale.

Restructurarea preţurilor interne va fi strâns legată de reforma celorlalte sisteme de mărimi valorice: salarizarea, impozitarea, amortizarea fondurilor fixe, creditarea şi dobânzile etc.

3. Aceste procese vor face posibilă stabilirea unor cursuri de schimb fundamentate economic ale leului faţă de modelele ţărilor partenere, ca un prim pas în direcţia convertibilităţii monedei naţionale.

Formarea unor structuri productive eficiente, competitive şi echilibrate în economie, sintetizate în dinamica comerţului exterior, precum şi asigurarea condiţiilor monetare şi instituţionale necesare (stabilitatea circulaţiei monetare, constituirea rezervelor valutare, consolidarea sistemului financiar-bancar, funcţionarea mecanismelor licitaţiilor şi pieţei valutare etc.) vor permite lărgirea ariei de utilizare a monedei naţionale în relaţiile externe şi recunoaşterea convertibilităţii leului pe plan internaţional.

4. Mecanismele operaţionale ale cursurilor de schimb şi convertibilitatea vor da posibilitatea ca activitatea de comerţ exterior să se desfăşoare descentralizat. Întreprinderile hotărând importul şi exportul pe criterii economice, de rentabilitate.

VI. Instrumente de aplicare a politicii comerciale

Instrumentele tactice de politică comercială trebuie să fie de natură economică (iar nu administrativ-birocratică) şi să corespundă reglementărilor şi practicii internaţionale derivate din funcţionarea mecanismelor de piaţă.

1. Principalul instrument de atingere a obiectivelor de politică comercială în domeniul importurilor este tariful vamal. Este necesar ca acesta să fie efectiv (să influenţeze în mod real, prin intermediul efectelor asupra preţurilor de import, influxurile de mărfuri), să fie operativ şi să răspundă unor cerinţe specifice de structură.

2. Ca măsuri netarifare primează licenţele de import/export, în principiu automate, eliberate cu minimum de formalităţi, de Ministerul Comerţului Exterior. Alte tipuri de instrumente netarifare, cu caracter restrictiv (licenţe neautomate, contingente cantitative sau valorice etc.), sunt utilizate temporar şi numai în cazurile stipulate în articolele pertinente ale GATT. Se va renunţa treptat la o serie de măsuri netarifare având drept scop exclusiv protecţia artificială a producătorilor de mărfuri sau prestatorilor de servicii naţionali (de exemplu obligativitatea transportului extern cu nave româneşti, la niveluri de navlu impuse).

3. Pe măsura dezvoltării – în sensul alinierii la practica internaţională – a sistemului fiscalităţii interne şi la frontieră, instrumentele paratarifare vor juca

un rol sporit în aplicarea politicii comerciale. Între aceste instrumente se numără diverse taxe şi impozite percepute fie în scopuri exclusiv bugetare sau pentru servicii prestate, fie pentru asigurarea unor condiții concurențiale normale.

4. În condițiile asigurării treptate a autonomiei financiar-valutare a unităților economice, stimularea producției pentru export şi a exporturilor propriu-zise se va baza exclusiv pe instrumente economice, respectiv:

- instrumente fiscale (scutirea, recucerea sau rambursarea de diverse taxe şi impozite în vederea sau cu ocazia exportului/importului;
- instrumente financiar-bancare (credite de prefinanțare şi finanțare în lei şi în valută, în condiții favorabile de rambursare şi dobândă, diferențiate pe categorii de activități şi în funcție de obiectul acestora; credite pur comerciale; garantarea şi asigurarea rambursării creditelor).

Ca măsură interimară, până la atingerea autonomiei financiar-valutare a unităților economice, precum şi până la realizarea convertibilității leului, se pot utiliza şi măsuri de constituire de fonduri valutare proprii.

VII. Resurse externe de capital

1. Trecerea economiei româneşti la principiile mecanismelor de piață determină modificarea rolului jucat de resursele externe de capital; din sursă marginală de finanțare a dezvoltării şi modernizării economiei naționale, capitalul străin devine acum un instrument al reformei economice.

2. Utilizarea capitalului străin ca instrument al reformei economice necesită punerea bazelor unei noi structuri organizatorice în economia națională, a cărei principală verigă devine unitatea economică, structură care trebuie să legalizeze noi modalități de desfăşurare a activităților economice ale societăților cu participare străină la capital. Aceasta implică:

- crearea unui nou cadru juridic care să reglementeze activitatea unităților economice, inclusiv a societăților cu capital străin (care să vizeze alocarea mai eficientă a capitalului; un circuit mai mobil al economisirilor individuale în cadrul economiei naționale; crearea condițiilor economice legale pentru implicarea pe scară largă în economia națională a capitalului străin);
- completarea şi perfecționarea legislației privind investițiile externe de capital, prin conturarea unui sistem legislativ relativ integrat, care să protejeze drepturile legitime şi interesele investitorilor străini (astfel încât aceştia să-şi poată desfăşura activitatea conform legilor româneşti şi să beneficieze totodată şi de un tratament preferențial).

3. Stimularea activă, pe termen lung, a atragerii şi utilizării de resurse externe de capital necesită:

a) diversificarea canalelor de atragere şi utilizare a capitalului străin în economia țării prin: credite şi împrumuturi, credite comerciale şi titluri

de valoare; investiţii de capital străin (societăţi mixte şi cu participare integral străină; acţiuni de cooperare industrială; zone libere); fonduri externe atrase pentru operaţiuni comerciale în compensaţie;

b) diversificarea surselor de proveniență a capitalului străin;
c) orientarea spre o structură rațională pe domenii a investiţiilor externe;
d) stimularea mediului economic pentru implementarea avantajoasă a investiţiilor externe; alocarea prioritară de fonduri destinate ameliorării infrastructurii necesare desfăşurării activităţilor economice iniţiate cu participarea investitorilor străini;
e) deschiderea de pieţe valutare în diferite zone ale ţării (prin care societăţile cu participare străină la capital să aibă în mod legal posibilitatea să vândă şi să cumpere sumele disponibile şi cele necesare în valută şi în lei);
f) constituirea Asociaţiei societăţilor cu participări străină de capital care operează în România;
g) crearea de birouri speciale la nivel național şi local pentru furnizarea de servicii privind investiţiile externe.

VIII. SECTORUL TERŢIAR

1. În ţările dezvoltate, sectorul terţiar depăşeşte de regulă 1/3 din volumul activităţilor economice desfăşurate la scară naţională şi prin urmare el nu se clasifică în mod necesar ca al treilea, din punct de vedere al importanţei şi participării la crearea produsului social.

2. Rolul important al acestuia în cadrul unei economii complexe derivă în primul rând din activităţile economice pe care le cuprinde în sfera sa şi care sunt definite drept „servicii" fără diferenţierea de servicii productive şi neproductive. Trebuie să fie considerate ca servicii în noua structură economică a ţării următoarele: transporturi (toate genurile), telecomunicaţii, servicii bancare, asigurare, învăţământ, ocrotirea sănătăţii, comerţ, turism, servicii de consultanţă, întreţinere şi controlul calităţii etc.

3. În lumina acestei sfere reale de cuprindere, sectorul terţiar constituie o *premiză* şi nu o consecinţă a procesului dezvoltării economice, el contribuind la:

- adaptarea şi corelarea economiei naţionale la cerinţele progresului ştiinţific şi tehnic în toate domeniile;
- dezvoltarea şi consolidarea poziţiei competitive a economiei naţionale în comerţul internaţional de mărfuri şi servicii.

4. În conturarea strategiei pe termen lung de lărgire a activităţilor de dezvoltare a sectorului terţiar este necesar a fi avute în vedere următoarele direcţii prioritare:

a) dezvoltarea categoriilor de servicii care constituie *infrastructura economico-socială vitală* pentru funcţionarea întregii economii (servicii de telecomunicaţii, servicii bancare, de asigurări, ocrotirea sănătăţii, învăţământ şi ştiinţă);

b) specializarea într-o măsură sporită în turism, pentru care țara noastră dovedeşte o înzestrare deosebită cu factori de producție şi o tradiție;
c) stimularea dezvoltării a acelor categorii de servicii-cheie[1] care favorizează însuşi *„procesul terțializării" sectoarelor producătoare de bunuri materiale* ale economiei naționale (industria şi agricultura), concomitent cu *„procesul de industrializare"* a serviciilor;
d) sprijinirea dezvoltării serviciilor menite a asigura continuitatea şi identitatea *culturii naționale*.

5. *Direcții de acțiune în perioada de tranziție:*

- evaluarea statistică realistă a potențialului sectorului terțiar al economiei romaneşti sub aspectul *ponderii acestuia în VN, în forța de muncă* ocupată şi în *comerțul exterior românesc* – ca punct de plecare pentru fundamentarea strategiei de dezvoltare a acestui sector;
- aşezarea cât mai rapidă a sectorului terțiar pe fundamentul *mecanismelor de piață, singurele în măsură să asigure dezvoltarea unui sector terțiar modern;* crearea unui câmp larg de acțiune agenților economici, stimularea liberei inițiative, prin crearea unui *cadru juridic adecvat;*
- demararea imediată a procesului de dezvoltare a acelor tipuri de servicii care se bucură deja în prezent de condiții relativ proprii de dezvoltare şi care nu implică investiții de capital foarte mari *(turismul);*
- promovarea unor *strategii speciale de export* în vederea majorării veniturilor valutare provenind din sectorul de servicii, pornind de la *potențialul existent* în acest sector;
- asigurarea unor *importuri* de servicii care nu pot fi prestate în țară în condiții de eficiență (de ex. prelucrarea datelor, consultanță în diferite domenii, pregătirea cadrelor, management, controlul calității produselor etc.);
- atragerea *capitalului străin* în sectorul terțiar (inclusiv sub formă de societăți mixte);
- potențarea eforturilor proprii de dezvoltare în domenii prin acțiuni paralele întreprinse pe plan internațional, printr-o largă *colaborare* pe plan multilateral, interregional, regional şi subregional;
- reconsiderarea poziției României în cadrul procesului de reglementare multilaterală şi liberalizare proprie a comerțului internațional cu servicii din actuala Rundă Uruguay şi participarea activă la aceste negocieri;
- participarea activă a României la activitatea acelor organizații internaționale existente în diferite sectoare de servicii la care este parte şi aderarea imediată la acele organizații internaționale la care nu a participat din considerente financiare.

---

[1] cunoscute şi drept „servicii de producție", folosite ca imputuri pentru producția de bunuri şi servicii: prelucrarea datelor, consultanță, cercetare-proiectare, marketing etc.

IX. Executarea de lucrări în străinătate

1. Având în vedere potențialul economic şi uman al țării, executarea de lucrări în străinătate trebuie să contribuie la lărgirea formelor eficiente de participare la comerțul exterior.

2. În domeniul „lucrărilor în străinătate", inclusiv adjudecate prin licitații internaționale să fie incluse următoarele activități specifice:

- prestarea de servicii pentru executarea de studii, proiecte, inginerie, consultanță tehnică şi pregătirea cadrelor legate de construirea, extinderea, modernizarea şi funcționarea unor obiective economice din străinătate;
- livrarea de echipamente (complexe, integrale şi/sau părți, maşini şi utilaje de serie sau executate la comandă etc.);
- livrarea de produse industriale (conducte, confecții metalice, cabluri, fitinguri, prefabricate etc.) pentru obiective economice din străinătate, la care participă firme româneşti;
- executare de lucrări sub contract;
- închiriere de utilaje etc.

3. Subiecții de contract pentru lucrări în străinătate să fie producători, proiectanți, antreprenori şi exportatori români care să încheie contracte direct cu furnizorii generali şi/sau antreprenorii generali străini ai obiectivelor şi să-şi poată deschide – individual sau colectiv – firme proprii de export pe profil în țară şi străinătate.

4. Executarea de lucrări în străinătate, să se bazeze pe principii economice în tot ceea ce priveşte organizarea, sursele de procurare a oricăror materiale etc. şi să beneficieze de un sistem de stimulente constând în: credite avantajoase, garantarea creditelor, participarea la licitații, adaosuri la salarii, cote părți din încasările valutare etc. stipulate prin reglementări naționale precum şi întărirea prezenței româneşti în instituțiile şi organizațiile internaționale care creditează sau promovează obiective economice de interes pentru parteneri români (Banca Mondială, ONUDI, PNUD, FAO).

5. Guvernul român poate să-şi manifeste interesul de *principiu* pentru participarea părții române la executarea de lucrări în străinătate.

X. Strategia integrării în economia mondială; rolul şi locul colaborării intraeuropene

Obiectivul de durată al restructurării relațiilor economice internaționale ale României este integrarea în economia mondială globalizată, singura opțiune care asigură un maximum de eficiență a participării la diviziunea internațională a muncii.

Această integrare se va înfăptui în etape succesive, ținându-se seama de faptul că economia națională a României încorporează structural anumite complementarități tehnico-economice create, prin colaborarea cu economiile celorlalte țări est-europene care urmează să fie dezvoltate, prin legături directe

la nivel micro-economic, pe criterii de eficiență şi avantaj reciproc. În acest proces vor fi încurajate legăturile economice cu țările vecine.

Integrarea în economia mondială va trece, în mod necesar printr-o etapă „europeană", în special în perspectiva creării unei confederații europene. Această etapă este în prezent cea care trebuie să orienteze strategia restructurării schimburilor externe ale României. Ca principiu, participarea la o formă de integrare sau cooperare est-europeană (care ar putea înlocui actualul CAER) trebuie privită prin prisma obiectivului de integrare în Europa a tuturor economiilor est-europene, evitându-se crearea unor structuri care să producă o inerție ce ar îngreuna atingerea acestui obiectiv, având în vedere ciclul de viață lung al infrastructurilor tehnico-economice, ce ar rezulta în urma încercărilor de optimizare la nivel național sau regional.

A. Factori politico-militari de influență

1. Raporturile politico-economice între statele europene cunosc mutații profunde şi deosebit de rapide, cu efecte reale la nivel: național, subregional, continental şi mondial. Aceste mutații se traduc, în principal, în:

- detensionarea relațiilor politico-militare, al căror caracter conflictual slăbeşte, tinzând să dispară;
- dezideologizarea dialogului între țările continentului şi aşezarea acestuia pe baze tot mai pragmatice, necesare conlucrării;
- relaxarea tensiunilor din relațiile Est-Vest, transformarea acestora dintr-o arenă de conflict într-un teren de cooperare;
- conştientizarea tot mai pronunțată a popoarelor în legătură cu faptul că divizarea Europei devine, în condițiile actuale, anacronică şi contraproductivă; acceptarea largă a conceptului de „Europă unită", sau al celui de „casă comună europeană".

2. Diferitele formule subregionale, regionale sau pluriregionale de prezervare a securității (NATO, Tratatul de la Varşovia, zonele denuclearizate, statutale de neutralitate), coexistă, diminuându-se conflictele teoretice şi metodologice între promotorii acestora. Un exemplu concludent este oferit de preocupările de transformare progresivă a celor două principale blocuri militare – NATO şi Tratatul de la Varşovia – în organisme care să promoveze mai degrabă conlucrarea politică decât cea esențialmente militară între statele membre.

B. Factori preponderent economici de influență

1. Evoluția proceselor integraționiste – privite în mod individual – are un caracter asimetric. În timp ce în cadrul Comunităților Economice Europene (CEE) integrarea economică se lărgeşte (prin extinderea ariei geografice de cuprindere) şi se adânceşte prin trecerea la domenii şi forme tot mai diverse şi complexe de conlucrare) Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (CAER) este confruntat cu o notabilă criză de identitate, de structură şi de funcționalitate. În

contextul în care unele țări membre (Cehoslovacia, Polonia, Ungaria) se pronunță pentru desființarea CAER şi eventual, pe această bază, reclădirea unui organism complet nou – atât principial, cât şi din punct de vedere practic (forme şi modalități specifice de funcționare), nu este sigur că preocupările de menținere (cu unele corijări şi adaptări) a CAER vor avea succes.

2. Raporturile intergrupări integraționiste sunt, de asemenea, asimetrice. Dacă între CEE şi țările membre ale Asociației Europene a Liberului Schimb (AELS) s-a construit, se dezvoltă şi devine tot mai complexă o întreagă rețea de instrumente juridice de conlucrare, CAER rămâne relativ izolat (acordul-cadru încheiat cu CEE având obiective, precum şi o funcționabilitate reduse).

3. Preocupările de întărire a raporturilor economice interstatale la nivel de subregiune (de exemplu în Balcani) s-au multiplicat în ultimii ani. O particularitate a acestor preocupări este aceea că ele reunesc state făcând parte din grupări politice şi economice diferite. Chiar dacă acest lucru este pozitiv, totuşi se remarcă faptul că situația respectivă limitează – împreună cu nivelul relativ redus de complementaritate între economiile naționale ale statelor participante – posibilitățile de conlucrare economică nemijlocită şi eficientă.

4. În cadrul procesului Helsinki, de-a lungul anilor accentul principal a fost pus pe dezarmare şi dimensiunea social-umanitară, sfera colaborării economice situându-se pe un plan secundar (sau, în cel mai bun caz, colateral). Tocmai prin această prismă, dobândeşte o deosebită importanță viitoarea conferință pentru cooperare economică în Europa de la Bonn (19 martie – 11 aprilie 1990), prima reuniune de anvergură consacrată problematicii economice în procesul Helsinki.

C. Elemente strategice şi tactice ale poziției României în privința colaborării economice paneuropene

1. Reintegrarea României, ca țară europeană în Europa presupune:

a) – participarea constructivă la abordările economice în cadrul procesului Helsinki (primul prilej în acest sens îl constituie Conferința pentru cooperare economică în Europa de la Bonn); aplicarea necondiționată a măsurilor cu caracter explicit sau implicit economic adoptate în alte foruri paneuropene (de exemplu Conferința europeană asupra mediului înconjurător de la Sofia, din 1989);

b) – reconsiderarea raporturilor cu CEE (în special), precum şi cu AELS;

c) continuarea, de pe poziții active şi constructive, a participării la întărirea colaborării economice în Balcani.

2. În privința raporturilor cu CEE şi AELS, s-ar putea avea în vedere următoarele direcții de acțiune:

a) – deblocarea urgentă a acordurilor economice existențe între România şi CEE, precum şi începerea, după alegerile parlamentare din România, a negocierilor în scopul încheierii unui acord, comercial cuprinzător; încheierea unui astfel de nou acord ar presupune:

- stabilirea de relații diplomatice cu CEE schimbul de ambasadori, precum şi, după aceea, o perioadă de 3-4 luni de consultări preliminare;
- simultan, analiza temeinică a unor acorduri similare încheiate de alte țări (Iugoslavia, Ungaria, URSS, Israel) cu CEE şi stabilirea obiectivelor generale cărora, prin prisma intereselor României şi în perspectiva creării pieței unice vest-europene în 1992, ar urma să le răspundă acordul respectiv;
- studierea posibilității ca viitorul acord să prevadă crearea unei zone de comerț liber cu CEE, ca un prim pas pentru o eventuală aderare de perspectivă îndepărtată a României la această organizație;
- alinierea, tot în perspectiva unei eventuale aderări a României la CEE, a standardelor şi normelor tehnice şi de calitate la nivelul de exigență pretins de Piața comună unică;
- corelarea negocierilor pentru noul acord cu rezultatele treptate şi finale care se obțin în cadrul Rundei Uruguay; în acest context, nu ar fi recomandabil ca finalizarea şi semnarea acordului respectiv să aibă loc înainte de terminarea Rundei Uruguay (prevăzută pentru decembrie 1990);

b) – menținerea beneficierii de preferințe tarifare (SGP) din partea CEE pentru produsele prelucrate exportate pe piețele țărilor comunitare de către România (în calitatea sa de țară în curs de dezvoltare);

c) – participarea la activitățile şi facilitățile unor instituții comunitare deschise în anumite condiții – de exemplu Banca Europeană de Investiții (BEI), de ale cărei fonduri beneficiază, de exemplu. Iugoslavia – precum şi la preconizata bancă de dezvoltare a țărilor vest-europene pentru sprijinirea economică a țărilor est-europene;

d) – analiza posibilității încheierii unei rețele de acorduri comerciale cu țările membre ale AELS şi, eventual, aderarea, în perspectivă medie (5-7 ani) la această organizație; o astfel de măsură ar putea facilita fie intrarea în vasta zonă de comerț liber CEE-AELS (care există din 1973), fie aderarea în perspectiva începutului secolului următor, la CEE.

3. Privitor la colaborarea economică în Balcani, în contextul anumitor progrese de înțelegere şi voință politică ce au avut loc în perioada de după Conferința miniştrilor afacerilor externe ai țărilor respective de la Belgrad, din februarie 1988, s-ar vădi utile următoarele acțiuni:

a) urmărirea şi îndeplinirea riguroasă a înțelegerilor principale la care s-a ajuns între țările balcanice cu prilejul diverselor reuniuni ce au avut loc până în prezent (în special al celor două reuniuni de la Bucureşti, din iunie şi noiembrie 1989), referitoare în special la organizarea reuniunilor sectoriale de experți convenite (inclusiv în România),

schimbul de informații referitoare la comerț şi reglementarea acestora etc.;

b) flexibilizarea poziției româneşti implicit obstrucționiste în legătură cu crearea şi funcționarea Institutului balcanic de cercetări economice, precum şi a camerei de comerț balcanice;

c) urmărirea, prin astfel de acțiuni, a obținerii pentru România a unei poziții de „leader" în promovarea cooperării economice interbalcanice, care ar valorifica atât tradițiile în special interbelice, existente, cât şi poziția unică a țării noastre de a avea relații politice şi economice în general pozitive cu toate celelalte țări din Balcani; o astfel de poziție în zonă ar avea efecte pozitive în privința recunoaşterii posibilităților României de a juca un rol benefic în dezvoltarea colaborării paneuropene.

4. Din punct de vedere tactic, este recomandabilă adoptarea unor poziții mai active şi constructive de către România în activitățile permanente şi periodice ale Comisiei Economice a ONU pentru Europa (CEE-ONU). În acest sens, s-ar vădi deosebit de utilă redobândirea unor posturi de funcționari internaționali în cadrul CEE-ONU.

5. Pentru întărirea hotărârii României de a se reintegra din plin în viața economică şi socială a Europei, ar fi binevenită intrarea țării noastre în Consiliul Europei, precum şi aderarea – prin organisme şi instituții de specialitate interesate – la o serie de organizații regionale cu caracter neguvernamental, pe profiluri de activitate.

XI. Participarea la forme multilaterale de colaborare economică internațională

Deschiderea economiei româneşti spre exterior şi necesitatea adoptării la mecanismele de piață prevalente în economia mondială, impun activizarea participării României la organizațiile şi organismele economice internaționale, precum şi la alte forme multilaterale de colaborare.

1. În cadrul Acordului General pentru Tarife Vamale şi Comerț (GATT) se urmăreşte trecerea la o politică activă de valorificare a drepturilor şi respectare a obligațiilor asumate, de conlucrare în vederea întăririi sistemului comercial multilateral. În acest sens, se va proceda la:

- alinierea la prevederile GATT şi practica internațională în materie de politică tarifară;
- simplificarea ansamblului de instrumente netarifare utilizate la import (rolul esențial urmând să fie jucat de licențele de import);
- asigurarea transparenței datelor şi informațiilor referitoare la schimburile economice externe.

2. Referitor la Fondul Monetar Internațional (FMI) şi Banca Internațională pentru Reconstrucție şi Dezvoltare BIRD), are loc reconsiderarea fundamentală a poziției României, în sensul valorificării complete a calității acesteia

de țară membră a instituțiilor financiare internaționale respective. În acest context, se are în vedere:

- mobilizarea de împrumuturi şi credite;
- participarea la licitațiile internaționale organizate de BIRD pentru realizarea unor proiecte de investiții în țară şi în străinătate;
- beneficierea de asistență de specialitate oferită de FMI şi BIRD pe linia programelor de ajustări economice.

3. România va participa, ca țară membră, la programele de finanțare şi de asistență tehnică ale Băncii Europene pentru Reconstrucție şi Dezvoltare (BERD), în concordanță cu interesele sale de restructurare economică.

4. Se examinează posibilitatea aderării României la Societatea Financiară Internațională (SFI), care finanțează proiecte private în industria mică, agricultură şi servicii.

5. Se urmăreşte valorificarea oportunităților de export-import de bunuri şi servicii, precum şi de asistență tehnică, depistate şi promovate în special de Organizația Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (ONUDI) şi Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD).

6. La nivel paneuropean şi, respectiv, balcanic, vor fi valorificate posibilitățile de comerț şi cooperare derivând din acțiunile ce au rezultat sau vor rezulta atât în cadrul procesului CSCE, cât şi în cel al reuniunilor privind conlucrarea între țările din Balcani.

7. România îşi menține calitatea de țară membră a Grupului celor 77 şi va participa, în continuare, la sistemele comerciale multilaterale existente: Sistemul global de preferințe comerciale între țările în curs de dezvoltare (SGPC) şi Protocolul de negocieri comerciale între țările în curs de dezvoltare ("Protocolul celor 16").

XII. Probleme ale structurii producției de export

Modul de încadrare a industriei româneşti în diviziunea internațională a muncii va trebui să asigure în principal:

- acoperirea prin export a importului de materii prime industriale necesare atât producției pentru intern cât şi producției desfăcută la export;
- realizarea unui excedent al balanței export produse industriale/import materii prime care să acopere importul de tehnologie necesar aducerii şi menținerii caracteristicilor tehnico-calitative ale producției la un nivel competitiv în raport cu concurența externă (pentru toate ramurile industriale această problemă este stringentă şi prioritară);
- utilizarea integrală a forței de muncă;
- realizarea unei tendințe continue de evoluție a structurii exportului către produse cu conținut ridicat de inteligență tehnică şi muncă înalt calificată, care să permită creşterea corespunzătoare a valorii adăugate per ora de muncă, deci a salarizării.

Aceste deziderate ar urma să fie realizate atât prin creşterea corelată, a volumelor de import-export cât şi prin aportul de tehnologie realizabil prin operațiuni de cooperare, societăți mixte, în flux de capital străin etc.

Structura exportului considerată prin prisma ponderii ramurilor şi subramurilor industriale în totalul exportului va trebui să înregistreze modificări determinate pe de o parte de specificul economiei româneşti în ceea ce priveşte resursele de materii prime şi energie, consumul intern, nivelul tehnologic actual şi obtenabil în viitorul previzibil şi pe de altă parte de studii de piață externă care să depisteze segmentele de piață externă în care exportul românesc ar avea cele mai bune şanse de penetrare.

În linii mari această restructurare va presupune:

a) o reducere substanțială a exportului industriei alimentare (până în momentul în care producția agricolă şi zootehnică va depăşi necesarul intern), o diminuare până la un nivel economic rațional a acelor exporturi din domeniul metalurgiei, petrochimiei şi chimiei de mare tonaj care reprezintă reexportarea de materii prime importate, cu adaos redus de prelucrare în condițiile unor consumuri energetice mari;
b) un efort susținut de dezvoltare a producției şi exportului de produse ale construcției de maşini, electronicii, chimiei de sinteză, bunurilor de consum, a oțelurilor şi profilelor speciale în cadrul metalurgiei, care reprezintă o valorificare superioară a muncii şi inteligenței naționale.

În ceea ce priveşte impactul comerțului exterior asupra evoluției structurilor interne, pe categorii de produse, a ramurilor şi subramurilor, considerăm că este posibil şi de dorit un proces de autostructurare determinat de succesul sau insuccesul obținut în desfacerea diferitelor categorii de produse pe piețele externe.

Acest proces nu trebuie realizat prin stabilirea rigidă a unor volume planificate de export dar poate fi dirijat în direcțiile dorite prin pârghii economice stimulative cum ar fi nivelul impozitelor, subvenționarea cercetării ştiințifice şi tehnologice în domeniile de interes, modul de creditare a investițiilor de modernizare ş.a.m.d. (exceptând o primă fază de limitare planificată a subramurilor puternic energo-intensive sau mari consumatoare de materii prime din import, operație care trebuie bazată pe analize economice specifice, de detaliu, pentru fiecare caz în parte).

Esențial este ca politica de promovare a exporturilor în domeniile de interes să urmărească reducerea decalajelor tehnico-calitative existente în prezent în raport cu oferta concurenței externe, să aibă elasticitatea necesară adaptării continue la condițiile şi conjunctura pieței externe, să urmărească depistarea unor segmente de specializare a producției româneşti de export (subramuri, categorii de produse sau chiar componente) pornind de la succesele efectiv realizate care să fie amplificate prin măsuri adecvate pe plan investițional, a efortului de cercetare-dezvoltare, asigurare MATERIALĂ, A APORTULUI INDUSTRIEI ORIZONTALE ETC.

INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂȚII VIEȚII

I. CONSIDERENTE GENERALE

1. Obiectivul central al efortului de reconstrucție socială în general, economic în particular, trebuie să-l reprezinte asigurarea pentru întreaga colectivitate a unui nivel de trai decent, demn, la nivelul actual de civilizație. Trebuie să realizăm o economie sănătoasă, eficientă, modernă şi dinamică. Trebuie totodată să construim o societate liberă şi democratică. Economia sănătoasă, libertatea şi democrația nu sunt scopuri în sine, ci doar mijloace care pot fi folosite mai bine sau mai prost pentru asigurarea unei vieți de calitate, sigură, demnă, civilizată pentru toți membrii colectivității. Din punct de vedere economic situația țării noastre este critică. Poate, cu excepția Albaniei, cea mai proastă din Europa. Ne aşteaptă un efort enorm de reorganizare şi dezvoltare economică, de reaşezare a societății noastre în toate stările ei. De aici însăşi o problemă critică. Tinerii care au făcut revoluția, şi nu numai ei, nu mai sunt dispuşi să accepte sacrificarea vieții lor prezente în schimbul promisiunii unei bune stări care ar putea să vină după ani şi chiar decenii. Ei vor e viață demnă, civilizată şi, de ce nu, confortabilă, acum. Țara noastră, tocmai datorită profundei revoluții pe care a înfăptuit-o, se află într-o situație privilegiată. Ea nu mai trebuie să „peticească" vechile structuri. Ele s-au năruit sau în orice caz pot fi cu uşurință schimbate. Avem libertatea de a alege noi tipuri de organizare. Mai există un factor. S-a cristalizat o voință colectivă de acțiune; s-a constituit o puternică mobilizare colectivă care trebuie utilizată, iar nu descurajată şi apatizată. Voința şi mobilizarea pe care revoluția le-a produs reprezintă o resursă esențială a regenerării sociale. Calea pe care o vom alege, şi avem în această privință un apreciabil spațiu de libertate, depinde de noi, de priceperea şi cunoaşterea noastră, de înțelepciunea de care vom de dovadă, de dorința de a construi un consens cât mai larg.

2. Există însă şi un pericol imens. Ne putem aştepta că procesul de restructurare şi însănătoşire economică va avea ca rezultat, cu o înaltă probabilitate, o scădere a nivelului de viață în următorii ani, cel puțin la nivelul unor importante segmente ale populației. Dintre categoriile care sunt cel mai mult expuse acestui risc vor fi în primul rând cei care au reprezentat factorul activ decisiv al revoluției – tinerii muncitori, intelectuali, studenții şi elevii. Revoluția a trezit la viață politica activă şi responsabilă, le-a dat speranța într-un viitor mai bun, dar tot ea riscă să le pericliteze chiar modestul standard de viață actual. Orice chemare la acceptarea de bună voie a unor sacrificii şi

restrângeri, fie şi pe o perioadă scurtă de timp, venită din partea factorilor politici şi economici de conducere ar fi considerată inacceptabilă, mai mult ipocrită. Ar stârni frustrare, alienare şi probabil chiar violență. Este necesar să luptăm împotriva probabilității.

3. Procesele de reaşezare economică, socială, politică şi culturală din perioada de tranziție a următorilor câțiva ani vor prezenta posibile consecințe negative atât economice cât şi neeconomice: tensiuni, conflicte, frustrări, alienare. Aceste consecințe vor atinge diferențiat colectivitatea, afectând în mod special unele grupuri ale populației. Este necesar să asigurăm o tranziție umană care să garanteze dreptul la o viață sigură şi demnă pentru toți membrii colectivității. În perioada de tranziție va trebui să atingem în consecință două obiective distincte care nu neapărat sunt convergente: să creăm o economie sănătoasă şi dinamică, punând bazele unei societăți raționale libere şi democratice, pe de o parte, iar pe de alta să menținem, dacă nu chiar să creştem calitatea vieții şi în mod special nivelul de trai al întregii colectivități. Examenul final al revoluției noastre îl va constitui tocmai atingerea acestor două obiective şi va fi dat nu într-un viitor nedeterminat, ci în următorii doi-trei ani. Aceştia vor fi cruciali.

4. Considerăm că în actualele condiții ale societății noastre, creşterea sistematică a calității vieții trebuie să devină un obiectiv prioritar. Societatea românească de până acum nu a fost niciodată orientată spre creşterea calității vieții membrilor săi. Dimpotrivă, deteriorarea calității vieții obținută după o scurtă perioadă de prosperitate în anii ’60, a reprezentat principala resursă de „finanțare” materială, umană, ideologică, culturală şi politică a unor proiecte care inițial au fost doar naive şi utopice dar care au degenerat rapid în nebuneşti şi criminale. În ultimii ani, degradarea calității vieții a tuturor categoriilor de populație a fost parese mai mult decât efectul unei neglijențe şi indiferențe criminale, ci chiar o patologică intenție destructivă.

5. Avem şansa unui experiment unic în istorie: să încercăm să construim o societate orientată sistematic spre creşterea bunăstării membrilor săi, a calității vieții lor. Societățile trecute orientau principalele lor eforturi şi resurse către obținerea reproducerii unor structuri sociale care favorizau pe unii în dauna celorlalți. Societățile dezvoltate actual, denumite conventional „de piață”, asigură un nivel de trai foarte ridicat chiar şi păturilor relativ sărace ale populației. O asemenea situație reprezintă însă mai degrabă o consecință a unui nivel ridicat al activității economice neintenționată, decât un obiectiv sistematic pus de atins al efortului social.

Trebuie să învățăm tot ceea ce este bun de la cele dezvoltate, dar să nu le copiem şi erorile. Şi una dintre aceste erori reprezintă şi speranța că dezvoltarea economică conduce automat, fără nici un alt efort special orientat, spre perfecționarea tuturor sferelor vieții umane. Chiar în societățile cu cel mai ridicat nivel de trai apar fenomene paradoxale cum ar fi creşterea criminalității, sinuciderilor, alcoolismului, narcomania, pasivitatea politică etc. considerate de

specialişti drept indicatori ai unor profunde procese de alienare, consecințe ale dezechilibrului între diferitele sfere ale vieții. Există un adevăr simplu de care trebuie să fim conştienți de la început: componentele calității vieții sunt înalt interconectate. Formale, ritmurile şi structurile de generare ale unora dintre ele pot conduce la deteriorarea altora. Consecința cea mai importantă a acestui adevăr se referă la economie. Ea pune sub semnul întrebării acele strategii de dezvoltare economică care implică, în scopul accelerării creşterii economice şi a măririi rentabilității pe termen scurt, sacrificarea şi/sau dezvoltarea dezechilibrată a unora din laturile calității vieții. Se impune în acest context elaborarea unor strategii de distribuire a resurselor care să asigure dezvoltarea în paralel a tuturor componentelor vieții, evitându-se tendința spontană de concentrare aproape exclusivă a resurselor spre creşterea consumului material.

6. O asemenea perspectivă este de natură să aducă un plus de optimism. Viața umană este un tot complex. Creşterea calității vieții depinde nu numai de resursele economice, destul de limitate în momentul actual, dar şi de o mulțime de resurse non-economice, dintre care multe sunt practic nelimitate. Avem şansa ca, chiar în situația asigurării doar a unor condiții materiale decente, dar relativ modeste în contextul nivelului mondial de dezvoltare, să putem creşte mai rapid alte componente ale calității vieții noastre, asigurând o viață cultural-spirituală, morală, pelltic-civică de înalt nivel. Cu toate că dezvoltarea economică este o condiție sinequa-non a creşterii calității vieții, căci produse resursele materiale şi financiare necesare tuturor activităților, există domenii ale calității vieții în care se pot obține creşteri importante cu un minim de resurse economice. Identificarea acestor domenii şi strategii de acțiune prezintă o importanță de prim ordin.

7. Există încă o problemă. În fapt un pericol a cărei experiență amară am avut continuu de mai bine de patru decenii: obiective care la nivelul declarațiilor sună deosebit de frumos şi atractiv dar care nu numai că nu orientează în mod real activitatea socială ci reprezintă mai mult o ideologie justificabilă şi mistificatoare, acoperind practici complet contrare. Simpla afirmare a obiectivului creşterii calității vieții poate rămâne un simplu vis – o iluzie dacă nu devine instrument efectiv al orientării practice a întregii activități. Sarcina noastră a specialiştilor este să operaționalizăm un asemenea obiectiv abstract şi să-l transformăm în ghid practic al acțiunii colective. Este nevoie de asemenea să imaginăm un complex sistem de feedback asupra eficienței umane a tuturor activităților social economice. Feedback-ul asupra performanțelor reprezintă pârghia esențială a dezvoltării unui sistem. În plus, diagnoza continuă a calității diferitelor condiții, componente şi sfere ale calității vieții ne dă posibilitatea identificării din timp a problemelor cărora trebuie să le facem față în mod activ.

În acest context trebuie definită funcția Institutului de Cercetare a Calității Vieții.

II. PROBLEME DE CERCETAT

1. Dimensiunile şi componentele calităţii vieţii. Sistemul de indicator ai calităţii vieţii. Proceduri de diagnoză.

2. Resursele economice şi non-economice ale creşterii calităţii vieţii. Strategii de creştere a calităţii vieţii. Efecte ele diferitelor opţiuni economice, politice şi sociale asupra calităţii vieţii.

3. Configuraţia necesităţilor şi aspiraţiilor economice, sociale, morale, politice, culturale ale populaţiei, diferenţiate pe grupuri şi categorii. Factorii care determină diferenţierea şi dinamica necesităţilor şi aspiraţiilor.

4. Identificarea modalităţilor operaţionale prin care activităţile economice pot fi orientate spre realizarea obiectivului general al creşterii calităţii vieţii. Din acest punct de vedere perioada de tranziţie şi perioada finală, a economiei „optimale" pun probleme relativ distincte care vor trebui să fie examinate separat. Pentru perioada de tranziţie se pare că necesitatea asigurării unui consum decent şi echilibrat pentru toţi, la nivelul actual de civilizaţie, impune adoptarea unor obiective de producţie şi de import care, în ele însele, s-ar putea dovedi ineficiente din punct de vedere economic dar inevitabile din punctul de vedere al unor comandamente mai generale. Necesitatea, amploarea şi implicaţiile complexe ale unor asemenea opţiuni vor trebui să fie examinate cu toată atenţia. Şi într-o economie stabilizată, măsurile inspirate de exigenţa protejării şi creşterii calităţii vieţii vor trebui probabil menţinute. Sarcina esenţială a proiectării unei asemenea economii va fi imaginarea mecanismelor prin care se poate construi o economie înalt eficientă, orientată continuu şi eficace spre asigurarea unei vieţi de calitate. În acest context, un obiectiv important al cercetării va fi definirea variatelor niveluri de viaţă: un nivel de viaţă minim, demn şi decent, în contextul actual de civilizaţie al ţării noastre dar şi mondial; nivelul unei vieţi confortabile definit prin aspiraţiile de viaţă considerate de către colectivitatea însăşi a fi legitime.

5. Elaborarea unui instrument complet de feedback asupra calităţii vieţii în diferite sfere. Imaginarea modalităţilor de furnizare a informaţiilor obţinute din diagnoza calităţii vieţii, atât întregii colectivităţi cât şi instituţiilor şi organismelor interesate.

6. Problema egalităţii şi a inegalităţii şi impactul ei asupra calităţii vieţii. Identificarea normelor şi aspiraţiilor social-culturale asupra gradului de egalitate/inegalitate acceptabil. Surse care generează inegalităţi excesive şi mecanisme de contracarare a acestora.

7. Identificarea consecinţelor potenţial negative ale perioadei de trecere asupra condiţiilor de viaţă şi formularea unor măsuri colective şi/sau compensatorii: şomaj, sărăcie absolută şi relativă, cronică şi temporară, identificarea grupurilor şi sectoarelor defavorizate şi care prezintă un înalt risc de şomaj şi

sărăcie. Modalități de asigurare pentru fiecare persoană a unui maxim de securitate economică care, în acelaşi timp, să fie stimulativă iar nu generatoare de pasivism şi resemnare. Întreaga problemă a asigurărilor sociale va trebui să fie gândită cu toată atenția în noul context, identificându-se multiplele semnificații şi consecințe.

8. Diagnoza amplorii, naturii şi cauzelor unor „patologii" atât moştenite cât şi generate şi susținute de noul context şi care afectează grav atât eficiența economică cât şi bunăstarea materia1ă şi morală: corupție, birocrație, delicvență, parazitism, abuz de putere, manipulare, atitudini autoritare şi dictatoriale, iresponsabilitate. Identificarea mijloacelor de acțiune pentru combaterea şi contracararea unor asemenea patologii.

9. Utilizarea eficientă, umană a resurselor economice relativ limitate de care societatea dispune. Analiza impactului produselor asupra calității vieții consumatorului. Identificarea conflictelor de interese dintre producători şi consumatori, a practicilor dăunătoare pentru consumatori. Mecanismele de protecția consumatorului.

10. Cristalizarea şi difuzarea culturii consumului ca o resursă importantă a creşterii calității vieții. Diminuarea consumului risipitor de resurse individuale şi colective prin creşterea capacității de alegere a bunurilor şi serviciilor necesare şi prin utilizarea mai eficientă a celor existente. Identificarea unor tendințe patologice care sporesc artificial nevoia de consum: generarea de nevoi false, de nevoi exagerate, consumul ostentativ, consumul elitist, consumul compensator. Identificarea modalităților de combatere a acestora.

11. Starea de sănătate – componentă a calității vieții. Atenția va cădea în mod special asupra serviciilor de asistență sanitară şi de prezervare a stării de sănătate: componentele economice, organizări alternative, eficiența umană.

12. O atenție specială este necesar a fi acordată calității umane a serviciilor atât economice cât şi non-economice.

13. Satisfacerea nevoilor culturale şi de educație. Diagnoza nevoilor culturale şi de educație, modalități de satisfacere a lor. Economia activităților culturale şi educative. Efectele activităților culturale şi educative asupra calității vieții. Problema egalității şanselor de acces la cultură şi educație.

14. Calitatea vieții de muncă (calitatea umană a muncii): analiza sferei muncii în calitate de componentă a calității vieții. Posibilități de asigurare a unor condiții umane de muncă (fizice, tehnologice, organizaționale, sociale, umane) şi a tipurilor de profesii şi locuri de muncă care să asigure o muncă demnă, liberă, sănătoasă, înalt satisfăcătoare pentru toți. Identificarea proceselor cu influență negativă asupra calității vieții din sfera muncii. Strategii de umanizare a muncii.

15. Timpul liber – sferă şi resursa calității vieții. Economia timpului liber.

16. Turismul ca formă de petrecere a timpului liber şi ca ramură economică. Economia turismului şi efectul multiplu asupra calității vieții. Familia, locuința, mediul natural şi construit, relațiile interpersonale – componente ale

calității vieții. Participarea politică, democrația, libertatea, informarea, – componente ale calității vieții. Surse ale alienării politice, pasivismului, indiferentismului şi autoritarismului în societatea românească.

17. Modul de viață şi stilul de viață – cadru de referință şi surse ale calității vieții. Stilurile de viață şi variații în configurația nevoilor şi aspirațiilor. Impactul lor asupra orientării producției. Sprijinirea cristalizării unor stiluri de viață care să valorifice la maximum condițiile existente, oferind totodată un înalt nivel al calității vieții.

18. Creşterea competenței colectivității în a-şi organiza propria viață, inclusiv în utilizarea cât mai eficient uman a resurselor disponibile.

19. Personalitatea umană: condiții de formare, dezvoltare, afirmare şi realizare. Psihologia calității vieții. Identificarea surselor de satisfacție, împlinire umană, cât şi a surselor de insatisfacție din viața personală. Strategii şi modalități de asistență socială şi psihologică.

INSTITUTUL DE ECONOMIE NAȚIONALĂ

PUNCTE DE VEDERE ASUPRA STRATEGIEI ÎN DOMENIUL PROTECȚIEI MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR

1. Situația actuală

Una dintre cele mai grele moşteniri ai celor 45 de ani ai construcției socialiste este situația de gravă degradare a mediului natural național. Gravitatea ei este dată de nivelul de degradare pe care îl înregistrează diferiți factori de mediu în zone de pe aproape întreg cuprinsul țării, de faptul că actuala structură a economiei va mai contribui o perioadă la generarea de agenți poluanți în acelaşi fel şi de aceeaşi natură cu cei deversați în prezent şi, în fine, de faptul că o serie de agenți poluanți au o durată mare de viață în mediu.

Factorii care au contribuit la ajungerea în această situație sunt, în opinia noastră, următorii:

- *structura industriei,* în care ramuri puternic poluatoare (metalurgia feroasă şi neferoasă, chimia şi petrochimia, industria materialelor de construcții şi unele subramuri ale construcțiilor de maşini) dețin ponderi importante atât în ansamblul produsului global al industriei cât şi în produsul social total;
- *ineficiența aparatului de producție la scara societății* şi la nivelul principalelor ramuri ale producției materiale. În mod firesc, dacă economia românească este în prezent energointensivă şi metalintensivă (în cifre relative, prin comparație cu alte țări, dar şi în mod absolut) este implicit şi toxico-intensivă (poluant-intensivă): ritmul de creştere a indicatorilor săi globali fiind devansat de ritmul de creştere a volumului de agenți poluanți care ajung în mediu în aceeaşi perioadă de timp;
- *crearea unor obiective de producție gigant* (atât în industrie, prin construirea de combinate sau platforme industriale cât şi în zootehnie) al căror impact asupra mediului natural din imediata lor vecinătate este deosebit de puternic;
- *executarea unor lucrări vaste de infrastructură* (canale, desecări, amenajări hidrotehnice etc.) fără luarea în considerare a modificărilor aduse în mod ireversibil asupra ecosistemelor naturale perene;

- *concentrarea populației în zone urbane din ce în ce mai mari.* În condițiile în care dezvoltarea localităților s-a făcut fără a ține seama de efectele asupra ecosistemelor înconjurătoare şi fără ca dotarea acestora cu instalații de poluare să țină pasul cu nevoile, urbanismul a agravat impactul activității de producție asupra mediului;
- *nivelul şi caracterul tehnologiilor folosite în procesele de producție* ale principalelor ramuri poluatoare. Cea mai mare parte a capacităților de producție industriale se bazează pe tehnologii vechi de cel puțin 2-3 decenii. În mod obiectiv, tehnologiile concepute în acea vreme nu luau în considerare aspectele de limitare a impactului lor asupra mediului, prevenirea poluării. Din această cauză concepția şi acțiunile privind reducerea poluării înfăptuite în mod sporadic după anul 1973 (adoptarea legii privind protecția mediului) au fost îndreptate spre combaterea poluării şi nu spre prevenirea acesteia.

Una dintre dimensiunile situației actuale în domeniul protecției mediului o reprezintă imposibilitatea cunoaşterii cu exactitate a situației degradării *tuturor* factorilor de mediu şi a ansamblului pe care aceştia îl formează la scară națională datorită inexistenței unui sistem național de monitoring şi a unei statistici în domeniul protecției mediului la nivelul exigențelor impuse de condițiile concrete.

2. Asupra strategiei în domeniul protecției mediului

În opinia noastră, strategia în domeniul protecției mediului este o componentă subiacentă a strategiei reconstrucției economice a țării. În măsura în care strategia reconstrucției economice va realiza, într-o perspectivă dată, funcționarea economiei pe bază de principii şi raporturi economice (abandonând dirijismul şi funcționarea pe baze administrative) se va asigura o premisă obiectivă pentru a reduce impactul activității de producție asupra mediului înconjurător.

Printre altele, pentru un producător, a polua înseamnă a pierde în mediu o parte din resursele utile introduse în procesele tehnologice. Dacă va gândi economic, un producător care astăzi este poluator va lua singur măsurile cele mai bune pentru a limita aceste pierderi la nivelul posibilităților oferite de tehnologiile pe care le va folosi. În plus, prin legislația în domeniu (inexistentă azi) producătorul va putea deveni mai interesat să limiteze la nivelul normelor poluarea sa decât să suporte consecințele inacțiunii şi lipsei de grijă față de mediu.

Pe baza acestor considerente, apreciem că strategia în domeniul protecției mediului va fi înfăptuită în două etape, ale căror caracteristici le prezentăm în continuare:

Etapa I, cu obiective realizabile în cel puți următorii 4-5 ani şi al cărei scop major îl reprezintă ajungerea la o înghețare a volumului de agenți poluanți generați în economie, la nivelul anului 1989. În acelaşi timp, în cursul acestei etape se vor contura bazele pe care se va desfăşura activitatea în domeniul protecției mediului nu numai în etapa care îi va urma ci şi pe un termen mai lung. Obiectivele caracteristice primei etape vor fi:

- asigurarea funcționării normale a tuturor sistemelor de tratare a emisiilor poluante existente şi terminarea construcției şi montajului la cele aflate în prezent în diferite faze de execuție;
- stabilirea cu exactitate a potențialului poluant al fiecărui poluator (indiferent dacă este vorba de unități de producție, cu destinație socială sau aşezări umane) precum şi a efectelor poluante sinergice prin comasarea pe zone restrânse a mai multor poluatori;
- dezvoltarea sistemului de urmărire şi control al calității mediului pe baza experienței şi practicii din țări care au pus deja la punct un astfel de sistem şi care prezintă caracteristici ale mediului lor natural apropiate cu cele din țara noastră. În realizarea acestui obiectiv ar putea fi investigate şi posibilitățile de colaborare şi sprijin din partea unor organisme internaționale specializate;
- punerea la punct a statisticii naționale şi locale (zonală sau regională) în domeniul mediului înconjurător pe baza eforturilor conjugate ale specialiştilor din domeniul statisticii şi din domeniul studierii principalilor factori de mediu (sol, apă, aer, poluare radioactivă, fond forestier);
- elaborarea unui sistem de legi în domeniul protecției mediului care să fie astfel conceput încât, în timp, să asigure o acțiune dinamică, pe termen lung pentru asigurarea calității factorilor de mediu. Ca puncte de rezistență ale acestui sistem întrevedem preocuparea pentru prevenirea poluării şi pentru reconstrucția ecologică;
- organizarea şi începerea activității normale a organismului specializat la nivel național în domeniul protecției mediului;
- informare largă a opiniei publice asupra stării mediului natural din toate zonele țării, asupra rezultatelor obținute pe plan mondial şi în țara noastră în domeniul protecției mediului şi trecerea la realizarea unei educații ecologice de masă atât prin mijloacele specifice oferite de sistemul de învățământ de cultură generală cât şi prin intermediul mijloacelor de informare în masă. La realizarea acestor obiective îşi vor aduce contribuția atât organismele şi institutele specializate cât şi Mişcarea Ecologistă din România;
- punerea bazelor unui învățământ specializat pe problemele protecției mediului care să asigure specialişti cu pregătire medie şi superioară pentru acest domeniu;

- aderarea la convenţiile şi tratatele internaţionale referitoare la problematica mediului la care vechiul regim nu a aderat;
- realizarea unei concepţii unitare asupra protecţiei mediului înconjurător pe baza aportului de cunoştinţe şi a unui consens larg al tuturor specialiştilor şi însuşirea acesteia prin activitatea curentă 1a toate nivelurile de organizare economico-socială.

Etapa a II-a a strategiei în domeniul protecţiei mediului va avea ca obiectiv major trecerea la *reducerea treptată a volumului şi tipurilor de agenţi poluanţi* deversaţi în mediul natural al ţării de activităţile economico-sociale şi de toate comunităţile umane. Având în vedere că acest obiectiv se va înfăptui în principal prin modificarea structurii de producţie a economiei naţionale şi prin introducerea unor tehnologii noi (nepoluante sau cu grad redus de poluare) estimăm că durata acestei etape va fi dată de durata ciclului în care apar aceste modificări, de circa 8-l0 ani.

Alături de acest obiectiv, în această etapă se vor mai urmări:

- realizarea de cercetări fundamentale pe linia combaterii efectului pe termen lung al unor agenţi poluanţi deversaţi în mediu în perioadele anterioare;
- identificarea celor mai bune căi de înfăptuire a reconstrucţiei ecologice şi alocarea mijloacelor materiale şi financiare necesare acestui scop;
- punerea la punct a tehnologiilor de producţie în toate ramurile producţiei materiale şi trecerea la producţie pe bază de tehnologii fără impact sau cu impact redus asupra mediului înconjurător. În realizarea acestui obiectiv statul va trebui să joace un rol activ, dată fiind perspectiva autonomizării activităţii unităţilor de producţie şi a apariţiei unor producători care deţin în proprietate privată mijloacele de producţie. Sprijinul statului va fi orientat atât spre producătorii care, prin dimensiunile producţiei lor, nu pot realiza eficient cercetări proprii cât şi spre producătorii care nu dispun de compartimente proprii de cercetare;
- realizarea agriculturii biologice la nivelul tuturor producătorilor agricoli. Agricultura românească şi satul românesc vor trebui să devină ceea ce au fost de milenii: un loc al înfrăţirii omului cu natura;
- desfăşurarea unor raporturi sistematice cu ţările învecinate, cu celelalte ţări europene (în primul rând cu cele riverane Dunării) în scopul prevenirii şi combaterii poluării transfrontalieră.

Ansamblul obiectivelor din această etapă va putea fi completat cu noi obiective specifice pe care viaţa şi practica din prima etapă a strategiei le vor face necesare pentru atingerea obiectivului general al strategiei naţionale în domeniul protecţiei mediului: *asigurarea unui mediu natural curat.*

INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂȚII VIEȚII
Centrul de cercetări pentru comerț şi servicii

CONCEPȚIA DE DEZVOLTARE A COMERȚULUI INTERIOR ŞI SERVICIILOR, CU IMPACT FAVORABIL ASUPRA CALITĂȚII VIEȚII, ÎN CONDIȚIILE RESTRUCTURĂRII ECONOMIEI ROMÂNEŞTI

INTRODUCERE

1. Criza profundă a economiei româneşti, caracterizată printr-un deficit cronic (de materii prime, tehnologie, bunuri de consum, servicii etc.) a cuprins şi sfera comerțului interior şi serviciilor, cu implicații negative şi de durată asupra calității vieții populației. Această criză se manifestă, în principal, prin :

- Adâncirea dezechilibrelor între cerere şi ofertă aproape pentru toate mărfurile şi serviciile din sfera consumului individual, sub aspect cantitativ şi calitativ.

Efectele negative, cu implicații dintre cele mai grave, s-au produs în sfera consumului de mărfuri alimentare, afectând principalele componente ale calității vieții (starea de sănătate, reproducerea forței de muncă, reducerea timpului liber, producerea unei stări continue de încordare şi nemulțumire etc.). La baza acestor dezechilibre se află orientarea politicii economice cu prioritate spre ramurile industriale din grupa A, cu marginalizarea dezvoltării industriei bunurilor de consum cu finalitate socială. Un efect amplificator al acestor dezechilibre s-a produs şi prin efectuarea unor exporturi forțate de bunuri de consum şi renunțarea treptată la import, inclusiv la produse alimentare de bază nespecifice agriculturii noastre (citrice, măsline, orez, cafea etc.).

- Încălcarea echilibrului natural dintre puterea de cumpărare şi oferta de mărfuri şi servicii (insuficientă cantitativ şi necorespunzătoare calitativ) a condus, în fapt, la apariția şi accentuarea fenomenului de inflație în țara noastră.
- Nesatisfacerea integrală a cererii de servicii şi menținerea unei oferte insuficient diversificate, în condițiile în care nu s-au asigurat piesele de schimb, materialele şi dotările tehnice necesare.

- Existența unei baze tehnico-materiale a comerțului interior şi a serviciilor necorespunzătoare sub aspectul profilului, amplasării teritoriale şi dotării tehnice, cu implicații nemijlocite asupra eficienței sociale şi economice. Dezvoltarea rețelei comerciale a urmărit cu preponderență latura extensivă, în primul rând prin construcția de magazine la parterul blocurilor de locuințe şi a unor giganți comerciali, neglijând crearea condițiilor tehnice impuse de organizarea şi conducerea pe baze moderne a procesului de comercializare a mărfurilor, în interesul omului.
- Instituirea unor relații între producție şi comerț care au frânat operativitatea şi raționalizarea distribuției mărfurilor.
- Reducerea continuă a numărului de personal destinat comerțului interior şi serviciilor, cu implicații dintre cele mai grave asupra nivelului de servire a populației şi a suprasolicitării fizice a lucrătorilor din aceste sectoare de activitate.

2. Ținând seama de neajunsurile care s-au manifestat în aceste sectoare ale economiei naționale, se impune adoptarea, în continuare, a unor strategii menite să asigure participarea comerțului interior şi a serviciilor la creşterea calității vieții populației, prin satisfacerea în condiții din ce în ce mai bune a cerințelor de mărfuri şi servicii ale populației.

Aceste strategii se diferențiază pe cele trei etape ale procesului de restructurare a economiei româneşti şi au în vedere, în mod obiectiv, conexiunile cibernetice cu celelalte ramuri ale economiei şi modificările de structură şi mecanism ce se au în vedere.

ETAPA MĂSURILOR IMEDIATE

În cadrul acestei prime etape – până la alegerile democratice din mai – este necesar să se adopte, în continuare, măsuri pentru soluționarea celor mai acute probleme privind satisfacerea cerințelor de mărfuri şi servicii, cum sânt:

- actualizarea, în funcție de noile condiții, a prevederilor planurilor vânzărilor de mărfuri cu amănuntul şi a încasărilor din activitatea de servicii pe anul l990;
- restabilirea echilibrului dintre cerere şi ofertă la principalele produse alimentare de primă necesitate (pâine, carne, şi preparate din carne, peşte şi produse din peşte, lapte şi produse lactate, grăsimi, zahăr, ouă, orez, paste făinoase, legume şi fructe, conserve de legume şi fructe) precum şi la cele nealimentare (îmbrăcăminte, încălțăminte, combustibil, detergenți, articole igienico-sanitare, medicamente etc). În condițiile în care oferta internă nu asigură satisfacerea necesarului rațional de consum la nivelul întregii populații, se apreciază necesar să se apeleze la import, cu prioritate pentru asigurarea produselor alimentare de primă necesitate;

- atribuirea, cu precădere pentru țărănimea muncitoare a cantităților de cereale ce le revin în cadrul formei de plată în natură, pentru evitarea deplasării cererii acesteia spre oraş, cumpărarea de produse agroalimentare;
- extinderea sistemului de vânzare cu plata în rate, cu deosebire la unele bunuri de folosință îndelungată, precum şi la unele servicii prestate cu plată populației;
- pregătirea temeinică a condițiilor pentru introducerea săptămânii de lucru de 5 zile în comerț şi servicii, astfel încât, prin măsurile respective, să asigure satisfacerea cerințelor de strictă necesitate ale populației cât şi efectuarea de către personalul încadrat în aceste activități a zilelor libere săptămânale;
- stabilirea unui program de acțiuni pentru utilizarea agreabilă şi eficientă de către populație a unei părți din bugetul de timp liber, în creştere, prin pregătirea adecvată a unei rețele de unități comerciale şi pentru prestări servicii specifică acestui scop;
- perfecționarea cadrului legislativ pentru asigurarea şi repartizarea forței de muncă necesară a fi atrasă suplimentar în comerț şi servicii în perioadele de vârf de activitate, precum şi în cazurile de funcționare peste programul normal de lucru;
- asigurarea cadrului legal pentru promovarea pluralismului economic în comerț şi servicii (existența mai multor sisteme comerciale fără bariere teritoriale, indiferent de forma de proprietate) în scopul promovării emulației în comerț şi a soluționării într-o măsură tot mai bună a cerințelor publicului consumator;
- perfecționarea cadrului şi a climatului de muncă pe întregul proces al circulației mărfurilor şi îmbunătățirea relațiilor dintre personalul de vânzare şi publicul consumator, în direcția creşterii solicitudinii şi bunei serviri;
- revederea actualei legislații şi anularea actelor normative cu caracter restrictiv privind buna desfăşurare a activității comerciale şi de servicii;
- simplificarea sistemului de indicatori utilizați la nivel macroeconomic şi în profil teritorial, privind activitatea de comerț şi servicii.

PERIOADA DE TRANZIȚIE

În această perioadă se va acționa, în continuare, pentru eliminarea dezechilibrelor dintre cerere şi ofertă în comerț şi servicii, concomitent cu adoptarea unor măsuri de organizare şi conducere a acestor sectoare, cu premisă a trecerii la schimbări structurale, cu caracter strategic în perioada următoare. În acest cadru se consideră necesar:

a) Asigurarea fondului de mărfuri alimentare şi nealimentare, într-o structură sortimentală diversificată şi calitativ îmbunătățită, corespunzător cererii potențiale solvabile a populației. În acest sens, se au în vedere:

- creşterea mai accentuată a fondului de mărfuri alimentare cu conținut nutritiv ridicat, realizându-se o mai bună poziționare în bilanțul nutrițional a produselor de origine animală;
- restructurarea ofertei în domeniul vestimentației şi încălțămintei urmărindu-se promovarea mărfurilor cu o pondere echilibrată a materiilor prime naturale şi a celor sintetice, menite să asigure o îmbunătățire a calității şi a unor parametri funcționali şi estetici superiori;
- îmbunătățirea ofertei de bunuri de uz îndelungat, pentru uşurarea muncii casnice, utilizarea agreabilă a timpului liber, ridicarea gradului de confort a locuinței, în scopul diminuării decalajelor față de nivelurile de înzestrare existente în țările dezvoltate economic;
- satisfacerea integrală a cererii pentru produse destinate sănătății, igienei personale şi a locuinței;
- acoperirea integrală a nevoilor de consum rațional de combustibil îndeosebi în mediul rural.

b) Îmbunătățirea condițiilor de prezentare a mărfurilor, prin creşterea gradului de preambalare, modernizarea şi diversificarea ambalajului, adaptarea acestuia în raport cu specificul produsului şi al destinației.

c) Crearea condițiilor pentru satisfacerea (ca volum, calitate şi operativitate), într-o mai mare măsură, a cererii potențiale solvabile a populației pentru diferite servicii cu plată, în mediul urban şi, într-o măsură din ce în ce mai mare, în mediul rural, avându-se, în principal, în vedere:

- extinderea şi diversificarea serviciilor cu caracter industrial, concomitent cu asigurarea materiilor prime şi pieselor de schimb, necesare efectuării în bune condiții a activității lor (lucrări pe bază de comandă, service-ul pentru bunurile de folosință îndelungată etc.);
- îmbunătățirea substanțială a transportului urban şi interurban (auto şi feroviar), prin creşterea parcului de mijloace de locomoție, extinderea liniilor de trafic, creşterea coeficienților de utilizare eficientă a parcului, repararea în bune condiții şi întreținerea sa corespunzătoare;
- dezvoltarea extensivă şi intensivă a rețelei de poştă şi telecomunicații, pentru reducerea decalajelor privind dotarea populației cu posturi telefonice, telex şi alte mijloace de comunicație;
- realizarea la parametri superiori a serviciilor de termoficare, canal-apă, electricitate, gaze;
- promovarea unor servicii inexistente în prezent sau cu o arie de răspândire foarte redusă (servicii de intermediere, educație, asistență medicală şi juridică, expertize, marketing-consulting, reclamă şi publicitate etc.).

d) Modificarea structurilor organizatorice şi de conducere în comerțul interior şi servicii, în scopul eliminării centralismului excesiv, al extinderii autonomiei unităților economice, stimulând dezvoltarea liberei inițiative şi a competențelor profesionale, acționându-se în acest sens pentru:

- promovarea, în cadrul proprietății publice, a unor forme variate, flexibile şi eficiente de distribuție a mărfurilor, menite să creeze

condiții pentru satisfacerea cât mai bună a nevoilor de consum ale populației (întreprinderi comerciale specializate, cu o arie variabilă; întreprinderi comerciale mixte; lanțuri de magazine universale şi de alimentație publică la nivel național sau zonal; întreprinderi de comerț cu ridicata specializate; întreprinderi comerciale integrate; rețea de magazine ale producătorilor);

- extinderea şi diversificarea formelor de comerț ale cooperației de consum şi meşteşugăreşti, cu crearea cadrului juridic care să permită funcționarea unor unități de desfacere şi de servicii atât în mediul urban cât şi în mediul rural, eliminându-se formele de monopol asupra unor zone, localități, produse;
- introducerea şi diversificarea unor forme variate de comerț şi servicii: proprietate privată; arendă (închiriere); asociații între persoane fizice etc.;
- favorizarea apariției, pe baze legale, a participării partenerilor externi în comerțul românesc (lanțuri de magazine „de firmă" şi unități de alimentație publică (îndeosebi pe sistemul „fast-food").

e) Reconsiderarea importanței rabatului comercial ca pârghie economică în circulația mărfurilor.

f) Regândirea, proiectarea şi instaurarea unui sistem de instruire (pregătire şi perfecționare) a personalului din ramurile cu excedent de forță de muncă ("şomaj în aşteptare"), pentru a fi utilizat în ramurile de comerț şi servicii, cu posibilități de absorbție.

g) Reorientarea profilurilor unor unități comerciale şi de prestări de servicii în corelație cu modificările intervenite în comportamentul de cumpărare şi de utilizare de servicii, în contextul dezvoltării şi diversificării fondului de mărfuri, creşterii gradului de dotare cu bunuri de folosință îndelungată, amplificării cererii pentru diferite servicii.

h) Îmbunătățirea cadrului legislativ care vizează protecția consumatorului (codex alimentar, norme de producție şi comercializare a unor grupe de produse alimentare şi chimice cu o cerere dinamică, ce se realizează de un număr mare de producători), urmărindu-se fabricarea produselor în condiții ridicate de sanogeneză, diminuarea poluării mediului înconjurător, utilizarea de materii prime de calitate ridicată etc.

i) Promovarea sistemului de acordare a mărcii de calitate, pe baza unor expertize şi cercetări realizate de organe competente, urmărindu-se stimularea producătorilor pentru ridicarea calității produselor.

j) Revizuirea sistemului informațional pentru a răspunde fidel schimbărilor şi nevoilor din comerț şi servicii.

k) Amplificarea rolului cercetării ştiințifice tehnologice şi economice în fundamentarea deciziilor privind dezvoltarea, diversificarea şi înnoirea bunurilor de consum, crearea condițiilor de comercializare modernă şi eficientă a mărfurilor şi a prestărilor de servicii.

REALIZAREA ECONOMIEI OPTIMALE

În condițiile creării unei structuri sectoriale (primar, secundar, terțiar) şi de ramură optimale, în raport cu resursele interne şi atrase ale economiei, cu cerințele valorificării superioare a potențialului productiv în strânsă corelație cu exigențele stabilității şi creşterii continue a calității vieții populației, se consideră oportun a se acționa pentru perfecționarea activității de comerț şi servicii în direcții cum sunt:

- Dezvoltarea comerțului interior şi serviciilor în condițiile pluralismului economic, cu menținerea preponderenței sectorului public.
- Adoptarea de măsuri radicale privind organizarea şi conducerea sectorului public, sub aspectul: eliminării tutelei administrative a întreprinderilor; creşterea importanței utilizării unor pârghii economice de conducere; asigurarea autonomiei depline în conducerea şi organizarea activității întreprinderilor comerciale, concomitent cu consolidarea şi dezvoltarea autogestiunii, pe baza criteriului rentabilității; extinderea specializării întreprinderilor pe criterii de eficiență economică şi socială.
- Promovarea intensă, accelerată a progresului tehnico-ştiințific în comerț pentru reducerea decalajelor existente şi apropierea condițiilor de desfăşurare a comerțului interior şi serviciilor din țara noastră de cele existente în țările dezvoltate (profile moderne, tehnologii superioare, forme rapide de vânzare, acțiuni promoționale eficiente, mecanizarea şi automatizarea proceselor de conducere şi de muncă, servicii comerciale etc.).
- Asigurarea unei oferte de bunuri şi servicii ce va permite satisfacerea unui nivel şi structuri a consumului care, paralel cu democratizarea largă a consumului de mărfuri şi servicii pentru nevoile de bază, va determina o îmbunătățire substanțială a calității vieții variatelor categorii de populație, diferențiate în funcție de diferite caracteristici socio-economice.
- Diversificarea adâncită a modalităților de satisfacere a diferitelor nevoi de consum, în funcție de progresul societății, îmbinând în mod armonios şi eficient variatele opțiuni ce pot fi avute în vedere în acest scop (satisfacerea nevoilor prin cumpărarea de mărfuri, utilizarea de servicii, utilizarea paralelă a acestora).
- Dezvoltarea şi adâncirea colaborării internaționale bilaterale şi multilaterale cu țările europene şi alte țări, cu structuri de comerț şi servicii moderne.
- Adoptarea unei noi legi privind activitatea de comerț interior, care să definească locul şi rolul comerțului interior, modul concret de desfăşurare a acestuia.

INSTITUTUL DE ECONOMIE NAȚIONALĂ

FORȚA DE MUNCĂ ŞI VENITURILE POPULAȚIEI

Teze

1. Politica demografică

Scopuri – echilibrarea structurii de vârstă a populației, atenuarea proceselor şi tendințelor de îmbătrânire demografică;

- evitarea manifestării unor dezechilibre teritoriale în structura pe sexe şi vârste a populației; asanarea treptată a fenomenelor de depopulare a satelor şi a unor zone geografice (în special în vestul, sud-vestul şi centrul țării – în care sporul natural al populației tinde să se stabilizeze ca negativ).

Mijloace – utilizarea unui sistem coerent de pârghii şi mijloace economice şi sociale în vederea susținerii unei politici demografice active; stimularea şi susținerea materială a mamei şi copilului; uniformizarea regimului alocațiilor pentru copii pe medii – urban-rural, înlăturarea discriminărilor în regimul alocațiilor şi al concediilor pre şi postnatale pe medii şi categorii de populație.

II. Politica în domeniul resurselor şi forței de muncă

Scopuri – elaborarea şi transpunerea în practică a unei politici de ocupare şi utilizare a forței de muncă în concordanță cu obiectivele restructurării şi reconstrucției economiei pe principii de eficiență şi competitivitate;

- asigurarea locurilor de muncă – conform pregătirii, competenței şi aptitudinilor probate – pentru populația aptă în vârstă de muncă care solicită de lucru;
- realizarea unui echilibru permanent între cererea şi oferta de forță de muncă; la nivel global, pe ramuri, teritoriu, meserii şi profesii, grupe de vârstă şi sexe; eliminarea treptată a dezechilibrelor existente în ocuparea numerică şi structural-calitativă a forței de muncă îndeosebi în ce priveşte: repartizarea şi ocuparea forței de muncă pe ramuri şi zone geografice, pe meserii şi profesii, realizarea unor noi proporții între numărul salariaților şi cel al altor categorii de populație ocupată;
- revitalizarea satului şi a producției agricole şi prin stabilizarea – prin pârghii economice – a tineretului la sate;
- evitarea – pe cât posibil – a unor mari fluxuri de populație şi forță de muncă intra şi mai ales interregionale, diminuarea navetismuiui şi

facilitarea ocupării – în condiții economice avantajoase – pe loc a resurselor umane.

Mijloace – elasticizarea şi flexibilizarea modelului de ocupare; utilizarea unor mecanisme diverse de natură economică şi socială care să stimuleze şi să realizeze echilibre acceptabile între cererea şi oferta de forță de muncă: constituirea unor fonduri investiționale speciale inclusiv la nivelul unor mari unități economice, destinate creării de locuri de muncă şi recalificării şi reconversiunii forței de muncă disponibilizate ca urmare a restructurării economiei naționale;

- adoptarea unor programe investiționale destinate creării de locuri de muncă în producția şi prelucrarea produselor agricole, industria mică, artizanat, gospodărie casnică, servicii diverse etc.; facilitarea liberei inițiative şi a posibilităților de asociere în vederea creării de locuri de muncă în activități şi domenii mari consumatoare de forță de muncă şi care pot economisi şi elibera resursele de materii prime şi energie, utilizarea în acest scop a unor mecanisme de creditare, fiscale şi juridice stimulative;
- elaborarea unor variante de reducere a duratei muncii şi amenajare a orarelor de lucru în scopul obținerii – acolo unde este necesar şi posibil – a aceleiaşi producții prin crearea unui număr suplimentar de locuri de muncă;
- reexaminarea actualei organizări a schimburilor de lucru şi mărirea coeficientului de schimburi pentru unitățile care au cerere de produse şi respectiv resursele necesare obținerii acestora;
- reglementarea juridică şi economică a regimului orelor suplimentare;
- extinderea programelor de lucru cu timp parțial, adecvate cerințelor unor categorii de forță de muncă (femei, tineri, persoane mai în vârstă, handicapați);
- utilizarea unui regim elastic al pensionărilor pentru diferite categorii de forță de muncă (inclusiv recurgerea la pensionări anticipate în funcție de vârstă, vechime în muncă, meserie-profesie şi sex);
- flexibilizarea duratei învățământului, folosirea unor forme şi durate variabile de pregătire a forței de muncă în raport cu cererea sistemului social-economic, cu aptitudinile şi aspirațiile oamenilor;
- diversificarea stagiilor de formare, perfecționare şi integrare în muncă, de asigurare şi stimulare a mobilității profesionale, susținerea financiară a unor astfel de programe de perfecționare prin participarea puterii publice şi a unităților economice şi social-culturale;
- acordarea unei importanțe speciale pentru formarea şi ocuparea forței de muncă în domenii de activitate şi meserii noi sau/şi deficitare (sectoarele producătoare de materii prime şi energie, agricultură, construcții, transporturi, comerț, servicii, protecția mediului, noi produse şi tehnologii etc.);

- crearea unui cadru instituțional şi juridic al liberei circulații internaționale a forței de muncă;
- menținerea în limite strict-controlate a evoluției şomajului; crearea unor sisteme instituționale de evidență a cererii şi ofertei de locuri de muncă (oficii, agenții etc.); promovarea unui cadru juridic şi elaborarea unor sisteme de indemnizare a şomerilor inclusiv în ce priveşte stabilirea surselor de formare a fondurilor necesare.

III. Politica în domeniul veniturilor şi salariilor

Scopuri – formarea şi repartizarea veniturilor din muncă în strânsă corelație cu cantitatea, calitatea şi rezultatele obținute; combaterea fenomenelor egalitariste şi nivelatoare în domeniul salarizării; diferențierea mai largă a veniturilor pe meserii şi profesii; menținerea unor asemenea raporturi între salarii care să favorizeze introducerea noului, competitivitatea şi eficiența economică, creşterea calității producției şi ridicarea gradului de pregătire profesională şi de utilizare a forței de muncă; reevaluarea pe criterii economice şi de justiție socială a raporturilor dintre veniturile tuturor agricultorilor şi cele ale lucrătorilor salariați din ramuri neagricole; asigurarea treptată a parității veniturilor țăranilor cooperatori în raport cu alte categorii de forță de muncă.

Mijloace – efectuarea unei profunde reforme a întregului sistem de venituri şi salarii, care să fie în măsură să conducă la revitalizarea competenței şi aportului individual;

- conceperea politicii de salarii ca o componentă esențială a politicii de venituri care a lipsit până în prezent şi concertarea în acest sens, a repartiției după muncă cu cea din fondurile sociale;
- înnoirea profundă a sistemului de asistență şi asigurări sociale şi elaborarea unui nou sistem de pensii pentru țărani;
- introducerea venitului şi a salariului minim garantat care dacă va fi necesar, se impune a fi redimensionat periodic;
- reforma sistemului de tarifare a muncii (rețele, indicatoare tarifare şi respectiv salariile pe clase şi funcții);
- adoptarea unor măsuri de indexare – diferențiate în raport de mărime – a salariilor, pornind de la evoluția prețurilor bunurilor de consum;
- elasticizarea structurii salariilor, diversificarea şi creşterea rolului sistemelor premiale şi de sporuri; plata sporurilor pentru condiții deosebite şi vătămătoare prin sume fixe, stabilite indiferent de mărimea salariului tarifar;
- diversificarea formelor de salarizare şi stimulare; acordarea unor competențe largi unităților economice în alegerea acestora precum şi în gestionarea fondului total de salarii;
- evitarea diferențelor exagerate ce ar putea apărea între veniturile salariaților provenite din muncă şi cele din capital.

INSTITUTUL DE PROGNOZĂ ECONOMICĂ

CU PRIVIRE LA PLANIFICAREA ECONOMIEI

1. Adâncirea continuă a crizei conducerii până la revoluția populară din 22 Decembrie 1989 a reflectat incapacitatea dictaturii personale de a conduce viața economică şi socială a țării. Numeroasele legi, decrete şi alte dispoziții emise, pentru a da chipurile un cadru riguros organizat sistemului de conducere, au cuprins în fapt prevederi contradictorii, în disfuncționalitate cu mecanismul economic real.

În acest context, planificarea – definită ca o componentă importantă a mecanismului economic – s-a transformat treptat într-o activitate birocratică, excesiv centralizată. Criza sistemului de conducere s-a manifestat în următoarele trăsături principale ale planificării şi planurilor de dezvoltare a economiei naționale:

- o planificare centralizată extrem de detaliată, care a cuprins un sistem incoerent de indicatori, norme şi normative, nomenclatoare privind producția şi destinația acesteia, care au mers până la sorto-tipo-dimensiuni de produse, stabilite prin dispoziția dictatorului pentru a nu-i scăpa nimic din mână, prevederile de plan constituind – în contradicție flagrantă cu dispozițiile legale – sarcini impuse de sus în jos, rupte de posibilitățile reale ale economiei naționale;
- supraestimarea potențialului productiv existent al țării, a resurselor noi ce pot fi atrase în circuitul economic, a posibilităților de reducere a consumurilor materiale, de creştere a productivității muncii şi a eficienței fondurilor de producție, a transformat planurile în surse de dezechilibru, în instrumente de dezorganizare a economiei naționale;
- distorsionarea raporturilor furnizor-beneficiar, prin subordonarea contractelor economice planurilor de repartiții (neacoperitoare față de normele de consum şi aşa subdimensionate), a deschis larg calea speculei şi traficul de influență pentru obținerea bunurilor ce făceau obiectul aprovizionării tehnico-materiale;
- stabilirea de sarcini de plan la un număr mare de indicatori pe termene foarte scurte (decade, luni), reportarea nerealizărilor şi modificarea frecventă a acestor sarcini fără o bază legală, pe lângă accentuarea caracterului birocratic al întregii activități de planificare centrală şi paralizarea oricărei inițiative, au imprimat instabilitate şi nesiguranță activității economice şi sociale;

- lipsa finalității sociale sau prezența foarte slabă a acesteia în planurile anuale, practic, aşa-zisele programe de creştere a nivelului de trai şi de ridicare a calității vieții, constituiau, de fapt, documente propagandistice, întrucât nu erau aşezate la baza planurilor de execuție.

Situația deosebit de grea în care se află astăzi economia românească constituie argumentul de necontestat că practicarea unei asemenea planificări a fost în totală contradicție cu cerințele funcționării mecanismului economic astfel încât să asigure realmente progresul social.

2. Se pune întrebarea, în perspectiva trecerii la realizarea unei economii optimale, de piață, se justifică sau nu planificarea? Răspunsul impune, după părerea noastră, clarificarea poziției în ceea ce priveşte raportul dintre plan şi piață, problemă mult discutată în literatura de specialitate din toate țările, atitudinile față de aceasta determinând o mare diversitate de măsuri practice.

Una din concepțiile, pe care se bazează de fapt cele arătate în continuare, este aceea că într-o economie modernă, care îşi propune o evoluție optimală, orientată spre finalitate socială, planificarea şi piața nu se exclud reciproc. Aceasta însă în condițiile unei gândiri noi față de cea care a guvernat brutal practica de până acum din țara noastră cu privire la conținutul şi funcțiile activității de planificare, la modalitățile în care se realizează legăturile dintre piață şi plan, dintre plan şi piață.

Avem în vedere, în primul rând, o concepție nouă de planificare, ca o activitate necesară de prevedere şi pregătire treptată a atingerii obiectivelor pe care şi le propun colectivele unităților economice, precum şi a obiectivelor viitoare ale economiei în ansamblu, o activitate de planificare eliberată de toate tarele centralismului, birocratismului şi voluntarismului, care întruneşte cu adevărat consensul social național. Avem în vedere, de asemenea, o activitate de planificare elastică, care presupune, ca ceea ce s-a prevăzut, să se realizeze nu pe căi etatist-administrative ca până acum, ci prin pârghii economice, prin noi instrumente – care urmează să fie elaborate – compatibile cu legile economiei de piață, cu funcționarea autonomă a întreprinderilor pe principii economice. Avem în vedere funcționarea planificării în cadrul unui nou mecanism economic, care are ca trăsătură esențială formarea treptată a unei piețe concurențiale bazată pe un dirijism macroeconomic național, de natură să favorizeze schimbările structurale necesare, precum şi o politică socială inspirată de valorile dreptății şi umanismului.

3. În condițiile actuale ale economiei româneşti şi sarcinilor de viitor, o activitate de planificare, concepută aşa cum s-a sugerat mai sus, este necesară întrucât:

- avem o economie în care o serie de probleme sociale, de importanță deosebită, aşteaptă rezolvare (satisfacerea cerințelor populației de bunuri şi servicii, lărgirea şi modernizarea bazei tehnico-materiale a învățământului, culturii, sănătății şi asistenței sociale, gospodăriei

comunale şi locative etc.), în care scop trebuie stabilite anumite priorităţi, fiind vizate volume importante de investiţii, de resurse materiale şi umane;

- înfăptuirea unor programe teritoriale în vederea ridicării nivelului de dezvoltare economică şi socială a unor zone rămase în urmă, în condiţiile valorificării complexe a resurselor umane, ale solului şi subsolului teritoriilor respective;
- resursele limitate de minerale şi de roci utile, de alte materii prime şi materiale, precum şi acţiunile de restructurare a economiei în raport cu aceste restricţii, impun, de asemenea, stabilirea anumitor priorităţi în utilizarea resurselor, în scopul asigurării nevoilor minime ale economiei pe o perioadă cât mai lungă;
- pluralismul formelor de proprietate (de stat – publică, cooperatistă, obştească, privată, individuală, mixtă), inclusiv crearea unor societăţi cu capital străin, reclamă orientarea activităţii sectorului public de către organe centrale sau locale corespunzătoare ale statului;
- asigurarea mijloacelor tehnice şi, în general, a bazei materiale pentru sectorul de apărare a ţării, o serie de acţiuni de cooperare şi colaborare economică şi tehnico-ştiinţifică cu alte ţări, ca şi măsurile de anvergură în domeniul protecţiei mediului înconjurător necesită adoptarea unor decizii la nivelul organelor centrale de stat.

Majoritatea problemelor arătate şi altele similare pot fi soluţionate corespunzător printr-o activitate de planificare raţională, concepută pentru condiţiile funcţionării unei economii de piaţă. Se poate aprecia faptul că o atare activitate are avantajul că permite alocarea şi folosirea resurselor financiare, materiale şi umane, într-o ordine de prioritate la baza căreia să stea criteriile de eficienţă economică şi socială.

Se poate aprecia că, în condiţiile renunţării la orice formă de planificare – subliniem, încă o dată, că avem în vedere forme ale unei noi planificări – reglementarea generalizată a dezvoltării economiei naţionale numai prin mecanismele pieţei ar putea determina un proces mai îndelungat de aliniere a structurilor economice la tendinţele mondiale moderne, precum şi pierderi de muncă naţională şi conflicte sociale. Printr-o planificare raţional concepută, aceste fenomene ar putea fi evitate, dacă nu în întregime, cel puţin parţial.

4. Pentru a decorseta economia şi a deschide câmp liber iniţiativei creatoare a subiecţilor vieţii economice şi sociale, considerăm că:

a) La nivelul unităţilor economice de bază, social-culturale şi administrativ-teritoriale (comune, oraşe şi municipii) activitatea de planificare proprie, democratică, eliberată de intervenţiile administrative centrale, va căpăta sub diferite forme – previziuni, programe, studii de marketing şi de evoluţia conjuncturii economice, planuri operative de fabricaţie etc. – o dezvoltare largă, indiferent de formele de proprietate pe care se bazează.

b) Orientarea de către stat a dezvoltării economiei naționale ar putea fi realizată prin:

- Elaborarea unor planuri cu caracter orientativ (indicativ) care să cuprindă obiectivele dezvoltării sociale (definite calitativ şi cantitativ), precum şi mijloacele financiare şi materiale necesare realizării acestor obiective care sunt alocate din bugetul republican şi respectiv din resursele materiale dirijate centralizat (în calitate de mijloace pentru stimularea activității economice, social-culturale şi de dezvoltare a infrastructurii).
- La nivelul organelor locale ale administrației de stat se vor elabora planuri de dezvoltare teritorială – de asemenea cu caracter orientativ – vizând activitatea unităților direct subordonate acestor organe, precum şi activitatea celorlalte unități economice şi social-culturale de pe teritoriul respectiv, în măsura în care organele locale sunt interesate să stimuleze dezvoltarea acestor unități. Stimularea activității unităților nesubordonate organelor locale de stat urmează să se facă din resursele bugetelor locale în scopul rezolvării unor probleme sociale şi economice (inclusiv din domeniul infrastructurii productive şi sociale).
- Pentru elaborarea şi înfăptuirea unor programe teritoriale zonale (care vizează sfera de acțiune a mai multor organe locale de stat) mijloacele financiare necesare urmează să se asigure din fondurile unităților economice şi social-culturale interesate din bugetele organelor locale de stat vizate.
- Unul din instrumentele principale de înfăptuire a activității de planificare de către organele de stat în viitor – în perspectiva unei economii optimale – ar urma să fie programele prioritare (centrale şi respectiv locale). Întrucât prevederile planurilor ce se vor elabora de către organele centrale şi locale de stat nu vor fi obligatorii, ci orientative, ele nu se vor defalca de sus în jos pe treptele conducerii economiei naționale.

Aceste planuri, elaborate de către organele centrale şi locale de stat, urmează să fie întocmite în 2-3 variante şi publicate în presa centrală şi respectiv locală. În urma dezbaterii publice şi operării modificărilor necesare, proiectul planului de dezvoltare a economiei naționale va fi supus organului legislativ al României spre examinare şi adoptare; proiectele planurilor locale vor fi supuse dezbaterii şi aprobării organelor puterii locale corespunzătoare. După adoptare, aceste planuri vor fi transmise spre informare (luate în ansamblu, fără defalcare) unităților economice, social-culturale şi administrativ-teritoriale interesate, pentru a servi – fără intervenții administrative – ca elemente de orientare în elaborarea şi completarea (eventual corectarea) propriilor planuri, după caz.

- În scopul orientării comportamentului subiecților vieții economice şi sociale în direcția realizării obiectivelor cuprinse în planul național şi în planurile (programele) teritoriale, guvernul şi respectiv organele administrației locale de stat vor folosi un ansamblu coerent de pârghii şi instrumente economice cum ar fi: sprijin financiar (alocări de mijloace financiare fără rambursare), credite cu dobânzi preferențiale, impozite şi taxe etc.
- În condițiile pluralismului politic, în vederea înscrierii acțiunilor curente ale guvernului țării într-un cadru de acțiune care întruneşte consensul diferitelor partide, se poate avea în vedere următorul sistem de planuri: plan-concepție pe termen lung, plan cincinal şi plan anual.

Toate aceste planuri ar urma să fie examinate şi adoptate de parlament. Pentru guvern, realizarea obiectivelor planurilor pe termen lung şi ale planurilor cincinale vor reprezenta direcții generale de acțiune.

În vederea realizării obiectivelor planurilor anuale, guvernul va elabora şi aplica sistemul instrumentelor economice de influențare a acțiunii subiecților vieții economice şi sociale.

Într-un cadru legal similar (cu adaptările corespunzătoare), ar urma să acționeze şi organele administrației locale de stat pentru realizarea obiectivelor propriilor lor planuri.

5. În noua concepție de planificare va creşte substanțial ponderea muncii de analiză şi fundamentare a măsurilor menite să asigure proporțiile şi echilibrul diferitelor laturi ale dezvoltării economice şi sociale, eliminându-se întocmirea unor documente birocratice de planuri detaliate, inclusiv pe termene scurte (decade, luni şi trimestre), simplificându-se sistemul de indicatori, norme şi normative, nomenclatoare de produse fizice.

Fundamentarea indicatorilor de plan urmează să se bazeze în mai mare măsură decât până în prezent pe studii de prognoză pe termen scurt şi mediu, pe analiza tendințelor de evoluție a cererii şi ofertei pe piața internă şi pe piețele externe reprezentative. Prognozele şi studiile de marketing vor fi elaborate de către aparatul propriu al organelor specializate de planificare de la nivel central, local şi din unitățile de bază sau de către institute de cercetare ştiințifică de profil, în funcție de natura problemelor analizate.

Un loc important în activitatea de planificare îl vor ocupa analizele retrospective cu privire la evoluția diferitelor procese şi fenomene economico-sociale efectuate pentru obținerea informațiilor necesare în scopul elaborării unor măsuri suplimentare de acționare a statului cu mijloace economice în mod operativ.

6. Pentru evitarea unor perturbații în procesele reproducției sociale, prin crearea unui vid de mecanism economic, apreciem că trecerea la noul tip de planificare ar urma să se facă în mod treptat, după cum urmează:

- renunțarea, începând cu semestrul II 1990 la planificarea pe luni, iar începând cu 1991 şi la planificarea pe trimestre; funcțiile unei

planificări pe termene scurte (decade, luni şi trimestre) ar urma să fie înlocuite cu eventualele intervenții operative ale statului (cu instrumente economice suplimentare) în cazul în care analizele statistice în procesul execuției planurilor justifică asemenea intervenții;

- în scopul fundamentării planurilor la nivelul întreprinderilor şi altor unități de bază este necesară elaborarea unei noi legi a contractelor economice care să pregătească condițiile necesare trecerii la crearea unei piețe interne a mijloacelor de producție; se poate aprecia că atingerea unui asemenea obiectiv necesită un experiment economic (pe o perioadă de minim 3 ani) liberalizând întâi circulația produselor de mai mică importanță şi cu o ofertă apropiată de nevoile economiei naționale;
- organizarea, sub egida guvernului, a unei acțiuni largi pentru elaborarea de prognoze economice (inclusiv pentru comerț exterior), sociale şi tehnico-ştiințifice pe termen lung, antrenând în această acțiune toate institutele de cercetare de profil, precum şi aparatul ministerelor interesate (o asemenea acțiune va fi posibilă de realizat – în condiții corespunzătoare cerințelor – numai după punerea la punct a seriilor statistice pe o perioadă de 7-10 ani);
- organizarea unor cursuri în țară, specializări şi documentări în străinătate pentru pregătirea unui număr minim de economişti care să lucreze în domeniul planificării, potrivit noilor concepte preconizate;
- pregătirea datelor strict necesare cu privire la aprecierea stării actuale a mediului înconjurător şi pentru estimarea cheltuielilor (de investiții şi de producție) implicate pentru realizarea măsurilor celor mai urgente în scopul cuprinderii acțiunilor respective în proiectul cincinalului 1991-1995.

**INSTITUTUL NAȚIONAL
DE CERCETĂRI ECONOMICE**

CAIET DE LUCRU
Nr. 3-I

STRATEGIA DEZVOLTĂRII ECONOMIEI ROMÂNEŞTI
OPINII, SUGESTII, RECOMANDĂRI

BUCUREŞTI, 1990

Materialele incluse în acest CAIET reprezintă rezultatul dezbaterilor din adunările generale ale cercetărilor din fiecare institut, dezbateri consemnate şi rezumate de colective special alese la adunările respective.
Aceste CAIETE DE LUCRU sunt destinate lucrătorilor din cadrul Institutului Național de Cercetări Economice.
Menționăm că în continuare vom publica opinii ale grupurilor de cercetare şi ale cercetătorilor pe probleme ale strategiei de dezvoltare a economiei româneşti.
Materialele pot fi reproduse numai cu aprobarea conducerii INSTITUTULUI NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE.

SUMAR

INSTITUTUL DE CERCETARE A RELAȚIILOR INTERRAMURI ŞI A STRUCTURILOR INDUSTRIALE

Puncte de vedere cu privire la materialele cuprinse în Caietul de lucru nr. 2 al Institutului Național de Cercetări Economice 199
1. Considerații generale 199
2. Observații de profil 200
3. Propuneri 203

INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂȚII VIEȚII

Sugestii referitoare la completarea Caietului de lucru nr. 2 (Cătălin ZAMFIR, Gheorghe BARBU, Ion BUŞILĂ, Radu VRÂNCEANU, Gabriel MĂȚĂUAN, Constantin BUDIANU) 206
Spre o societate centrată pe creşterea calității vieții 213
Alternative 213
Probleme de termen scurt 214
Probleme de termen mediu 216
Recomandări 218

INSTITUTUL DE FINANȚE, PREȚURI ŞI PROBLEME VALUTARE

Sinteza observațiilor şi propunerilor la temele din Caietul de lucru nr. 2 (Cătălin ZAMFIR, Gheorghe BARBU, Ion BUŞILĂ, Radu VRÂNCEANU, Gabriel MĂȚĂUAN, Constantin BUDIANU) 220
Idei şi propuneri cu privire la reconstrucția şi restructurarea economică a României (Radu CIURILEANU) 227

INSTITUTUL DE ECONOMIE MONDIALĂ

Considerații privind restructurarea ramurilor economice 234
Industria siderurgică 234
Industria aluminiului 238
Industria constructoare de maşini 239
Produse program şi servicii informatice 244
Industria chimică 245
Industria de rafinare a țițeiului 247
Industria uşoară 250
Industria prelucrătoare a lemnului 254

INSTITUTUL DE PROGNOZĂ ECONOMICĂ

Opinii privind restructurarea economiei şi mecanismul de funcţionare a acesteia 257
1. Cu privire la concepţia asupra economiei optimale. 257
2. Cu privire la principiile restructurării economiei naţionale. 257
3. Cu privire la direcţiile restructurării economiei naţionale. 259
4. Cu privire la factorii creşterii economice. 260
5. Cu privire la proprietate. 260
6. Cu privire la finanţe – credit – buget. 261
7. Cu privire la relaţiile economice externe. 262
8. Cu privire la planificare. 263
9. Cu privire la forţa de muncă. 264
10. Cu privire la organizarea industriei. 264
11. Cu privire la renaşterea satului. 265
12. Cu privire la dezvoltarea comerţului interior, a serviciilor pentru populaţie şi a construcţiilor de locuinţe. 265
Cu privire la dezvoltarea regională 267

INSTITUTUL DE ECONOMIE AGRARĂ

Direcţii în restructurarea agriculturii şi a mediului rural 271

CENTRUL TERITORIAL DE CERCETĂRI ECONOMICE – CRAIOVA

Opinii privind dezvoltarea teritorială a unei economii optimale în România 281

INSTITUTUL DE CERCETARE A RELAȚIILOR INTERRAMURI ŞI A STRUCTURILOR INDUSTRIALE

PUNCTE DE VEDERE CU PRIVIRE LA MATERIALELE CUPRINSE ÎN CAIETUL DE LUCRU NR. 2 AL INSTITUTULUI NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE

1. Considerații generale

Materialele diferitelor institute sunt, fiecare în parte, interesante, cuprinzând multe idei, majoritatea realiste, care pot oferi puncte solide de sprijin pentru conturarea unei strategii a redresării şi dezvoltării economice în perspectivă.

Opțiunile formulate sunt extrem de eterogene şi destul de contradictorii, iar succesiunea prezentării opiniilor nu este cea firească.

Luate însă în ansamblu, materialele respective nu permit formarea unei concepții globale cu privire la căile şi etapele procesului de redresare şi dezvoltare economică, fapt explicabil prin viziunea foarte diferită pe care o au institutele cu privire la aceste elemente (a se vedea, de exemplu, primul material al Institutului de Prognoză, care preconizează o tranziție de tip „şoc" la noul tip de sistem economic-social, şi cel de-al doilea material al Institutului de Cercetare a Relațiilor Interramuri şi a Structurilor Industriale, care susține ideea unei tranziții gradate, mai lente, la o organizare puternic descentralizată a industriei).

Este necesară existența unor puncte de vedere comune, bine argumentate ce ar spori utilitatea practică a opiniilor formulate.

Din materialele prezentate se desprinde necesitatea adaptării mecanismului economico-financiar la noile cerințe ale economiei de tip nou, restructurate (forma de proprietate, probleme ale forței de muncă, politica de prețuri şi politica de comerț exterior).

Există diferențe mari între capitole în ce priveşte modul de abordare: unele au un pronunțat caracter didactic (proprietatea, economia optimală, dezvoltarea agriculturii etc.); altele conțin simple enunțuri de intenții fără motivații şi principii; unele se referă la acțiuni pe termen scurt sau mediu iar altele la acțiuni pe termen lung.

Apar contradicții între capitole în ce priveşte poziția adoptată față de orientarea viitoare a economiei: unele militează pentru trecerea la economia de piață (vezi proprietatea, planificarea, organizarea) iar altele pentru păstrarea unor importante elemente de planificare directă;

Lipsesc sau sunt insuficient tratate unele probleme importante legate de restructurarea mecanismului economic, cum sunt: rolul şi funcțiile întreprinderii, industria mică, forța de muncă (pregătire şi utilizare), monopolul producătorului.

Economia optimală este un concept teoretic (economico-matematic) ce ar trebui operaționalizat. Ar fi mai potrivită poate noțiunea de alocare a resurselor ce se manifestă între cele două situații extreme: prin mecanismele pieței libere; prin mecanismul planificării centralizate. De asemenea, considerăm că este falsă şi periculoasă afirmația după care „Drepturile de proprietate capătă un caracter tot mai abstract". Proprietatea stă la baza tipului de mecanism economic şi, ca atare, nu poate avea un caracter abstract, ci foarte real şi concret. Cele două modalități limită de planificare să concorde, ca denumire, cu cele două modalități arătate la capitolul „Planificare".

2. Observații de profil

a) În legătură cu capitolele „Cu privire la restructurarea economiei naționale" şi „Organizarea şi conducerea industriei"

Cu privire la restructurarea economiei naționale, dezvoltarea diferitelor ramuri şi, mai ales, a diferitelor subramuri industriale este insuficient diversificată, pentru majoritatea preconizându-se creşteri cantitative.

Apare ca importantă necesitatea ca restructurarea economiei naționale să fie abordată şi din punct de vedere al relațiilor interramuri (de tip balanțier).

Restructurarea economiei naționale şi a ramurilor acesteia în spiritul materialului prezentat trebuie să aibă în vedere, în măsură suficientă, interdependențele care există între resursele necesare şi atingerea obiectivelor de producție, de comercializare a produselor ramurilor respective şi recuperarea cheltuielilor generate de eforturile făcute pe tot lanțul economic.

În acest sens, promovarea ideii că industria trebuie să asigure modernizarea aparatului productiv al tuturor ramurilor economiei naționale, contravine necesității specializării pe anumite subramuri şi grupe de produse.

În industria extractivă (în condițiile diminuării accentuate a rezervelor), apare alternativa asigurării din import cu resursele necesare economiei restructurate.

Nivelul producției de energie electrică trebuie stabilit astfel încât să asigure cu prioritate consumul populației, concomitent cu reconsiderarea capacităților de producție în funcție de condițiile concrete în care lucrează centralele electrice (cărbune de putere calorifică inferioară celui prevăzut în proiecte).

Referitor la industria metalurgiei feroase este promovată ideea producerii întregii game de produse metalurgice; ori, în condițiile restructurării economice este necesară asigurarea unei anumite specializări, prin intermediul chiar şi al minioțelăriilor.

Totodată, se impune necesitatea acordării unei atenții sporite atât lanțului alcătuit din întreprinderile ce concură la realizarea unui produs, cât şi fluxului informațional care trebuie să funcționeze fără fisură din punctul de vedere al calității informației şi al momentului când aceasta este transmisă pe circuitul economic. Acelaşi principiu este valabil şi în cadrul fiecărei întreprinderi producătoare structurată pe secții de producție în flux integrat.

În ceea ce priveşte dezvoltarea industriei construcțiilor de maşini trebuie să se aibă în vedere nu numai politica de investiții şi cerințele pieței bunurilor de consum de folosință îndelungată, ci şi cerințele pieței interne pentru alte tipuri de bunuri, cele referitoare la promovarea schimburilor economice internaționale, cele ce decurg din necesitatea adâncirii specializării şi cooperării internaționale în cercetarea ştiințifică, în producție şi în comercializarea bunurilor etc. Din această cauză coordonatele dezvoltării în perspectivă a producției autohtone de utilaje şi instalații, de alte bunuri de înaltă complexitate tehnică nu sunt formulate cu luarea în considerare a relației dintre eficiența economică, scara economiei, cea a pieței interne şi posibilitatea de penetrare şi menținere pe diferite segmente de piețe externe.

În consens cu concepția privind satisfacerea cerințelor crescânde de produse alimentare ale populației, industria constructoare de maşini va trebui să asimileze o gamă largă de utilaje moderne necesare industriei alimentare.

În reorientarea structurii sortimentale a produselor chimice oferite agriculturii de către industria chimică, trebuie avută în vedere necesitatea utilizării îngrăşămintelor chimice, în condițiile depoluării solurilor şi a culturilor, de agenții periculoşi care afectează starea de sănătate a populației.

b) În legătură cu celelalte capitole

În ceea ce priveşte restructurarea agriculturii, nu rezultă clar care sectoare ale acesteia vor trebui dezvoltate cu prioritate în scopul asigurării atât a exportului de produse alimentare, cât şi a importului de produse agricole. Se remarcă, astfel, faptul că, în comparație cu celelalte capitole, mult mai orientate spre modificări profunde, agricultura este privită mult mai conservator, propunându-se, pentru acest domeniu, menținerea unor forme organizatorice şi modalități de lucru care şi-au dovedit, cu prisosință, neviabilitatea.

Față de gravitatea situației existente, de cerința renaşterii satului românesc şi de necesitatea dezvoltării agriculturii, măsurile propuse care trebuie să vizeze anul 2000 sunt cu totul insuficiente, ele înscriindu-se pe linia păstrării structurilor vechi. Este clar că satul nu poate renaşte prin păstrarea birocrației în agricultură, cu menținerea cooperativelor falimentare şi numai cu ridicarea pensiilor şi a corelării unor venituri la unele categorii de țărani, cu

pogonul dat în folosință ş.a. Întrebarea este cât timp trebuie să mai treacă până se rezolvă problema țărănească? Probabil se aşteaptă 75 de ani (ca în URSS) pentru ca țăranul să dispară de tot şi să ajungem la impasul la care a ajuns agricultura sovietică. Nici birocrația şi nici savanții nu pot rezolva problema. Să lăsăm țăranii (atât câți sunt) să-şi rezolve problemele lor vitale. Pământul să-l stăpânească şi să-l gospodărească cei pricepuți şi cei harnici fără frica de a se forma chiaburi, întrucât, sistemul actual de organizare predominant colectivist generează o clasă întreagă de profitori şi o pletoră imensă de birocrați. Deşi se vorbeşte de restructurarea organizațiilor guvernamentale, se propune mai departe ca aceste organizații (probabil puțin modificate) să aibă aceleaşi atribuții şi funcții: coordonare, inspecție şi urmărire a aplicării legilor, elaborarea şi propunerea de acte normative. Devine, deci, logică consecința: menținerea sistemului colectivist cere menținerea sistemelor de organizare birocratică, inclusiv sistemul de înstrăinare a țărănimii şi dispariția ei treptată.

Creşterea gradului de împădurire a teritoriului național nu trebuie să se fundamenteze pe comparații internaționale, ci pe structura pedoclimatică specifică țării noastre, în consens cu asigurarea necesarului de masă lemnoasă şi menținerea echilibrului ecologic.

În concepția privind noul tip de economie, dezvoltarea serviciilor pentru populație nu este justificată de nivelul scăzut al salariilor, în sensul că aceste servicii nu pot fi cumpărate de majoritatea populației.

Satisfacerea cerințelor de mărfuri şi servicii în mediul rural se poate asigura, în condiții mai bune, prin punerea la dispoziția țărănimii a minimului necesar, printr-o rețea adecvată de distribuție şi de unități prestatoare în vederea evitării presiunii pe piața orăşenească.

În materiale se arată principalele forme de proprietate. Din prezentare, cea individuală (personală şi privată) pare a fi introdusă pe uşa din dos sau tolerată. În schimb copleşeşte cea de stat şi colectivistă. În material ar trebui să se sublinieze rolul important pe care trebuie să-l joace într-o economie de piață proprietatea individuală (în special cea privată), ce pondere ar urma să aibă pentru ca economia națională să funcționeze bine.

În domeniul planificării rămân, totuşi, două probleme care ar trebui clarificate, şi anume, aceea a existenței şi a acțiunii monopolurilor care anihilează sau elimină principiul concurențial: aceea a măsurii în care comenzile guvernamentale cuprind toate sectoarele şi în care practicarea acestora nu se transformă, cu timpul, în sistem centralizat de planificare. Totodată, este necesar să se precizeze în ce ar urma să se concretizeze comenzile de stat făcute către întreprinderile de stat şi cooperative (contracte economice, sarcini exprimate prin diferiți indicatori etc.)

Liberalizarea şi controlul prețurilor trebuie mai bine explicate. De exemplu, se vorbeşte de liberalizarea prețurilor în industria mică şi în sfera serviciilor pentru populație şi numai pe măsura creării resurselor şi a echilibrării

raportului cerere-ofertă. Întrebarea este: de ce nu trebuie liberalizate preţurile în toate domeniile? Pentru a realiza restructurarea economică este imperios necesară o reformă a preţurilor care să aibă ca principiu esenţial alinierea preţurilor interne la cele mondiale cu folosirea unor subsidii de către stat pentru rezolvarea unor probleme economice şi sociale.

Din material se desprinde ideea participării efective a tuturor salariaţilor la realizarea principalelor funcţii de conducere, ceea ce contravine principiului conducerii bazată pe competenţă profesională.

Măsurile propuse de a restrânge numărul de indicatori aprobaţi prin plan şi nomenclatorul pentru care se întocmesc balanţe de materiale, de repartiţie etc. nu sunt suficiente pentru a elimina metodele statist-administrative de conducere şi înlocuirea lor cu metode economice.

De asemenea, se vorbeşte, de lichidarea poziţiei de monopol a unor producători şi asigurarea condiţiilor de manifestare a competiţiei economice, precum şi de necesitatea constituirii concernelor pe categorii de ramuri, produse finale şi investiţii. Devine evident faptul că, odată cu formarea unor asemenea concerne, nu se mai poate realiza competiţia, deci se întăreşte dictatura producătorului asupra consumatorului.

În actuala etapă de tranziţie, şi chiar ulterior, convertibilitatea leului, e riscantă, putând genera un proces inflaţionist accelerat, deoarece e strâns legată de cantitatea şi calitatea mărfurilor şi serviciilor oferite de economia naţională la un moment dat.

3. Propuneri

a) Propuneri cu caracter general

Dezbaterile iniţiate de Institutul Naţional de Cercetări Economice să fie restructurate şi desfăşurate în următoarea succesiune:

- evaluarea stării actuale a economiei româneşti şi evidenţierea cauzelor de fond care au generat-o;
- evidenţierea tendinţelor definitorii care s-au manifestat, pe plan mondial, în evoluţia economiilor naţionale şi conturarea pe această bază a trăsăturilor principale ale unei economii competitive;
- conturarea noului tip de economie dezirabil pentru condiţiile specifice ale ţării noastre, tip spre care va trebui să se tindă în următoarele decenii;
- identificarea elementelor de fundamentare a unui nou mecanism de funcţionare a economiei compatibil cu obiectivele ce decurg din necesitatea înscrierii evoluţiei sistemului economico-social pe o traiectorie care să aibă ca finalitate realizarea noului tip de economie dezirabil pentru ţara noastră;

- conturarea direcțiilor de acțiune pentru restructurarea economiei în ansamblu, a ramurilor şi subramurilor acesteia în concordanță cu cerințele asigurării trecerii la tipul de economie preconizat.

Alinierea sistemului de clasificare a ramurilor economiei naționale la sistemele internaționale şi recalcularea, în consecință, a indicatorilor de structură.

Descentralizarea activităților industriale să se facă acordându-se întreprinderilor deplină autonomie în domeniile: programarea producției din punctul de vedere sortimental şi cantitativ, prospectarea pieței interne şi externe, gestionarea fondurilor băneşti.

Forța de muncă disponibilizată în procesul restructurării marii industrii să fie dirijată în următoarele direcții: agricultură, servicii, mica industrie, transporturi.

Asigurarea unei corelații între cerințele noii structuri a economiei şi structura învățământului.

Promovarea şi în marea industrie, a formei de proprietate de grup (părțile sociale ale salariaților să fie transformate în acțiuni, iar posesorii lor să devină acționari ai propriilor unități economice).

b) Propuneri privind materialele institutului

Renunțarea la metodele distructive de extracție a țițeiului din zăcământ, în scopul conservării acestei resurse (se are în vedere metoda combustiei subterane).

Dezvoltarea producției de gaz metan sintetic, obținut prin gazeificarea cărbunelui, în scopul acoperirii necesarului de consum pentru industrie, populație, energetică.

Integrarea energetică a platformelor industriale şi reducerea poluării până la nivelurile minim admise.

Extinderea importului de piese componente şi a unor întregi echipamente de calcul în scopul creşterii fiabilității acestora, concomitent cu importarea soft-ului de bază corespunzător acestor echipamente.

Reconsiderarea prețurilor echipamentelor de calcul şi teleprelucrare în sensul alinierii la tendința mondială generală de scădere a prețurilor la aceste echipamente.

Dezvoltarea şi diversificarea producției de maşini şi utilaje agricole de capacitate mică, cu prețuri accesibile, în scopul sprijinirii producătorilor particulari din agricultură.

Efectuarea unor importuri, într-o primă fază, şi apoi consolidarea unor producții proprii de utilaje şi echipamente moderne pentru industria alimentară.

Extinderea cooperării cu firme străine prin înființarea de societăți mixte.

Dezvoltarea industriei confecțiilor specializată în onorarea de comenzi pentru export, în vederea ocupării forței de muncă feminină.

Necesitatea înființării unor unități specializate de mică industrie alimentară, acolo unde se pune problema valorificării resurselor locale.

Dezvoltarea producției de ambalaje moderne, adecvate tuturor necesităților economiei naționale, corelată cu politica de recuperare a valorii acestora.

Extinderea sistemului de cumpărare a mărfurilor cu plata în rate, corelat cu sistemul de acordare de credite pentru populație.

Înființarea unor magazine cu grad mare de specializare (până la nivel de produs) fără excluderea marilor magazine.

Menținerea nivelului de participare a capitalului străin în limita a 49% din totalul capitalului oricărui obiectiv.

Amplificarea eforturilor de trecere de la sistemele de fabricație cu comportament rigid la sistemele cu comportament adaptiv.

INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂȚII VIEȚII

SUGESTII REFERITOARE LA COMPLETAREA CAIETULUI DE LUCRU NR. 2

Prof. Cătălin ZAMFIR

Termenul de „economie optimală” ar putea ridica câteva obiecții de principiu:

1. În principiu caracteristica de „optimalitate” poate fi utilizată pentru orice sistem cu sensul de „organizarea cea mai bună în condițiile specificate”. În fapt poate fi utilizată cu sens doar în cazul sistemelor suficient de simple, cu parametrii clar specificați, unde se poate determina cu precizie (în mod cert) care este starea, modul de organizare cel mai bun posibil dintr-o clasă determinată (determinabilă) de stări. Pentru sisteme cu grad înalt de complexitate cum este o economie rațională în care performanțele pot fi aproximate incomplet, ai căror parametri doar parțial sunt determinabili şi de asemenea ale cărei stări (moduri) de organizare posibile nu sunt definite decât parțial, folosirea termenului de „optimal” poate fi considerat un abuz. Principal acum nu avem de unde şti care este starea optimă a sistemului. În acest caz putem stabili doar preferințe: modalitatea *x* sau *y* este cea mai bună, preferabilă din motivele a, b, c.
2. Aş opta mai degrabă pentru a adopta o caracterizare a tipului de economie propus de atins, cu un profil anume, ca de exemplu:
   - „economie echilibrată, sănătoasă şi dinamică”;
   - „economie echilibrată şi eficientă”;
   - „economie sănătoasă şi dinamică, centrată pe calitatea vieții”.

Pe ansamblu, cred că ar trebui reținute şi formulate mai pregnant opțiunile majore în diferitele domenii, în aşa fel încât să se contureze o strategie globală coerentă. Pentru aceasta ar trebui eliminate aspectele mai particulare.

Gheorghe BARBU

O constatare: există diferențe (unele mari) între modul în care a fost concepută strategia dezvoltării diverselor sectoare economice şi chiar între părțile referitoare la calitatea vieții:

- la unele se merge până la prezentarea măsurilor şi sarcinilor care revin departamentelor;
- la altele sunt definite conceptele.

3. Aspecte care ar putea să întregească strategia de ansamblu:
- calitatea (producției, serviciilor, a întregii activități) văzută nu în general, ci prin prisma instrumentelor care vor duce la îmbunătățirea situației; obligații legale privind: omologarea, fiabilitatea (în special la produsele electrocasnice ş.a.), garanția (prin obligația prestatorilor) diverselor tipuri de servicii ş.a.
- stimularea materială, văzută în mod diferențiat şi criteriile de promovare.

Alte aspecte:

La industria constructoare de maşini ar fi util să se aibă în vedere şi cooperarea internațională prin specializarea întreprinderilor din țara noastră şi din alte țări pe repere, subansamble părți; acesta ar contribui la mărirea ponderii industriei construcțiilor de maşini în export.

Să nu se omită necesitatea rezolvării problemelor referitoare la piesele de schimb, accesorii şi utilaj agricol pentru țăranii individuali.

Cooperarea în industria alimentară să aibă în vedere îndeosebi acele produse care sunt căutate de vizitatorii străini şi pe care nu le producem în sortimentele dorite de ei (brânzeturi, bere, diverse siropuri sau sucuri ş.a.).

La agricultură nu sunt surprinse aspectele legate de creşterea şeptelului şi de structura acestuia.

Printre programele mari care se vor ridica pentru industria țării noastre figurează şi aceea a reprofilării unor unități. Cum se poate realiza acest proces fără a avea consecințe defavorabile mari? Poate prin schimbări treptate (care să permită şi recalificarea forței de muncă).

Ion BUŞILĂ

Elaborarea unui decret-lege prin care să se permită introducerea liberei inițiative în comerțul interior. Există deja opinii care reflectă necesitatea introducerii acestei măsuri. Mai bine zis se solicită la organele comerciale trecerea unor unități de vânzare în administrația particularilor, organizați sub formă de mandatari. Această măsură se va înscrie în tendința generală ce se manifestă în mai toate țările Est-Europene cu privire la introducerea economiei de piață şi a liberei inițiative.

De ce să mai aşteptăm, dacă experimentul este pozitiv în aceste țări. Măsura, desigur, trebuie introdusă cu precauție, la început sub forma unui experiment, apoi extinsă dacă se dovedeşte eficientă. Totodată, măsura ce se

va lua va permite, pe lângă alte avantaje şi diminuarea efectelor negative ale şomajului în țara noastră.

Acordarea unei importanțe cuvenite, cercetărilor de piață prin care să se cunoască mai profund necesitățile şi aspirațiile de consum ale populației, din toate unghiurile ce reflectă calitatea vieții.

Pe baza acestor cercetări de identificare a necesităților legitime ale individului, să se organizeze producția materială şi toate celelalte activități sociale inclusiv cele de servicii.

Altfel spus, să orientăm forțele productive ale societății în direcția satisfacerii unor necesități reale, legitime ale individului.

În acest sens ar fi necesară elaborarea unui decret-lege care să stipuleze obligativitatea tuturor întreprinderilor producătoare de bunuri şi servicii (economice sau sociale) de a produce numai ceea ce este preferat unanim de populație.

În prezent, dar mai ales în perioada dictaturii producția era suverană, relativ independentă, neavând obligativitatea de a satisface ceea ce este socialmente necesar pentru consumatori.

Radu VRÂNCEANU

Agricultura

1. Funcționarea experimentală în perioada de tranziție a unor întreprinderi mixte (IAS, CAP, SMA) şi asigurarea în cadrul acestora a unor salarii echitabile, cu menținerea loturilor personale.

2. Revederea prețurilor de achiziții, în vederea majorării lor pe criterii economice, pe calea:

- subsidiilor de la bugetul de stat;
- redistribuirea impozitului de circulația mărfurilor şi a beneficiilor din industria alimentară în favoarea producătorilor agricoli;
- din veniturile populației.

3. Examinarea aspectelor legate de creşterea şeptelului şi structura acestuia.

Industria

1. Organizarea, ca formă de proprietate, a societăților în comandită – un colectiv de oameni să primească de la stat o întreprindere (fonduri fixe, mijloace circulante) cu drept de folosință asupra ei, urmând să plătească statului, o sumă, diferența între încasări şi aceasta, reprezentând beneficiul comanditărilor.

2. Să se urmărească pe plan internațional principul specializării, având în vedere creşterea exportului anumitor categorii de utilaje şi subansamble.

3. În sprijinul țăranilor să nu se omită asigurarea corespunzătoare a pieselor de schimb, accesoriilor şi utilajului agricol.

4. În reprofilarea unor unități nerentabile să se asigure principiul schimbării treptate a profilului de activitate concomitent cu recalificarea forței de muncă.

Calitatea produselor şi serviciilor să constituie un obiectiv prioritar de urmărit, drept care se are în vedere perfecționarea cadrului legal privind omologarea, fiabilitatea, garanția.

Gabriel MĂȚĂUAN

Problema pe care o supunem atenției în continuare vizează în mod direct nivelul MACRO al economiei şi societății. Din lectura „Caietului de lucru nr. 2" se desprind două puncte de vedere distincte:

- cel susținut de Institutul de Prognoză, care propune o trecere „şoc" la o economie de piață, bazată pe proprietatea privată dominantă, pe pluralismul politic şi pe individualism ca principii filosofic fundamentate; acest tip de tranziție ar asigura maximizarea eficienței economice în cel mai scurt timp, dar ar genera, în primul moment, grave convulsii sociale;
- cel susținut de Institutul pentru Cercetarea Calității Vieții, care afirmă că orice restructurare economică nu trebuie să aibă ca efect scăderea nivelului de trai al poporului; acest punct de vedere concordă cu unul dintre principiile enunțate în materialul de deschidere (pag. 3) elaborat de ICRISI care statuează subordonarea restructurării economiei intereselor fundamentale ale tuturor cetățenilor țării.

În general, din materialele din „Caietul de lucru nr. 2" se degajă opțiunea strategică de trecere spre o economie de piață. Subscriem la această opțiune şi suntem de părere că problema obiectivelor strategice ale dezvoltării economiei româneşti nu ridică, în momentul de față, probleme deosebite. Necesitatea realizării unei economii de piață, bazate fie pe liberalism, fie pe dirijism, fie pe alternarea în timp, în funcție de condițiile concrete, a acestor două forme, ne apare ca obiectivă, deoarece acest tip de mecanism economic este cel mai natural şi este verificat din punct de vedere istoric. Problema care se pune este aceea că în natură nu există echitate, supraviețuirea fiind apanajul celor puternici şi adaptabili. Proiecția în plan economic al acestui tip de organizare naturală, fără o pregătire temeinică, ar provoca, aşadar, grave dezechilibre sociale.

Trecerea „şoc" la un mecanism de piață ar avea ca efect imediat polarizarea acută a societății în săraci şi bogați. Apariția acestui fenomen, chiar pentru o perioadă scurtă sau medie de timp, ar face imposibilă atenuarea sa ulterioară, dat fiind nivelul foarte scăzut de la care ar trebui să pornească „săracii". Se poate aprecia că numărul celor afectați de sărăcie ar fi suficient de mare pentru a genera fenomene sociale de nedorit şi cu tendință de cronicizare.

În acest context, problema fundamentală în momentul de față ni se pare a fi tactica trecerii spre o economie de piață în condițiile optimizării raportului economic/social. Afirmația poate părea şocantă, dar trebuie ținut seama de faptul că măsurile imediate (de până la alegeri) sunt aproape impuse de chiar condițiile existente, iar pentru strategie opțiunea pare să fi fost deja făcută. Economia de piață este, într-adevăr, cea mai eficientă în general. Problema este ce vom face acum şi aici. Iar pentru aceasta trebuie pornit de la o analiză lucidă a situației actuale din țară, care nu poate omite:

a) Criza profundă a aparatului productiv, reflectată de :

- structura dezechilibrată a acestuia pe sectoare şi ramuri, prin dezvoltarea irațională a sectorului secundar (mai ales a ramurilor producătoare de mijloace de producție) în detrimentul celui primar şi mai ales al celui terțiar;
- lipsa de materii prime şi resurse energetice;
- lipsa unor utilaje şi tehnologii moderne.

b) Insuficiența resurselor financiare pentru a putea opera, într-un timp scurt, schimbări esențiale în structura aparatului productiv. În ipoteza infuziei masive de capital străin şi ea puțin probabilă judecând experiența poloneză – există riscul transformării României într-un Hong-Kong al Europei.

c) Lipsa forței de muncă cu un grad înalt de calificare, capabilă să facă față imediat introducerii noilor tehnologii şi structuri organizatorice.

d) Lipsa unor manageri competenți, care să-şi poată asuma răspunderea imediată a conducerii unor întreprinderi în sistem concurențial.

e) Imposibilitatea scăderii nivelului de trai general, fără ca aceasta să provoace convulsii sociale grave şi un răspuns politic imprevizibil.

Datorită acestor condiții obiective, ipoteza tranziției „şoc” nu ni se pare a fi viabilă. Perioada de tranziție va trebui să se caracterizeze prin prudență şi răbdare.

De aceea, o altă problemă pe care o considerăm de importanță majoră este delimitarea în timp a perioadei de tranziție. Termenul de 2-3 ani propus în „Caietul de lucru nr. 2” ni se pare prea optimist. Estimăm ca realistă o perioadă de trecere la economia denumită „optimală” de 5-10 ani.

Pe de altă parte, în calea tranziției „şoc” se ridică o barieră psihologică, efect a peste 40 de ani de ideologie comunistă. Chiar dacă societatea socialistă s-a bazat pe un mecanism economic care s-a dovedit falimentar din toate punctele de vedere, ideologia acestui sistem pare a fi fost mult mai eficientă, schelele ei făcându-se încă larg resimțite în rândul maselor. Cuvinte cum sunt: „privatizare”, „piață liberă”, „patron” sunt asociate direct sau chiar inconştient cu „exploatare”, „şomaj”, „inflație”, văzute ca „rele” absolute ale societății „burgheze”.

Utilizarea mult prea directă a unor astfel de termeni în platformele noilor partide a fost de natură să aducă în stradă mulțimi de oameni revoltați.

Deci şi din acest punct de vedere, tranziția trebuie realizată cu mult tact, în pas cu evoluția gândirii straturilor majoritare ale populației. Reacția politică imprevizibilă față de unele măsuri poate eficiente economic, dar insuficient asimilate în conştiința oamenilor, poate fi dramatică.

În concluzie, optăm, ca strategie pentru realizarea unei economii de piață (fără a discuta aici formele de proprietate cele mai adecvate), dar care va trebui înfăptuită rațional în timp, cu răbdare, tact şi competență.

Constantin BUDIANU

Institutul de Cercetare a Calității Vieții trebuie să cuprindă în sfera sa de activitate absolut toate momentele vieții, iar prin aplicarea propunerilor sale aceste momente să ofere omului maximum de satisfacție şi de speranță.

Primul obiectiv al economiei fiind sporirea bugetului național, trebuie ca politica consumului, în sens larg, să fie orientată spre creşterea producției.

Aşadar, este nevoie, în primul rând, de crearea unui sistem de stimulare a muncii. Proporțiile care trebuie să existe între muncă, consum şi timp liber (petrecerea timpului liber fiind o derivată a consumului), sunt determinate de configurația economico-social.

Astăzi, când poporul este de condiție fizică slabă – consecința lipsei de hrană, căldură, medicamente – şi insuficient instruit – cultivat, educat – primele două obiective ar fi remedierea acestor stări.

Economic, trebuie început cu refacerea satului, concomitent cu dezvoltarea gamei de servicii necesare, susținută de privatizarea acestora.

În actualele condiții administrativ-teritoriale, satele au nevoie de servicii itinerante administrative şi de asistență medicală permanentă, urmărită riguros de organele sanitare inclusiv prin consultații periodice obligatorii.

Dat fiind nivelul de dotare al familiilor săteşti, serviciile de reparații şi întreținere a articolelor de folosință îndelungată trebuie să fie amplasate chiar în sate sau organizate prin ateliere mobile.

Trebuie avut, de asemenea, în vedere şi impactul pe care îl va produce libertatea practicării religiei asupra „programului de lucru” al țăranului.

O problemă căreia, deocamdată, nu i se întrevede vreo soluție este participarea țăranilor la mişcarea turistică. În afara unor excursii de 2 – 3 zile (de sărbători) în țară şi a unor excursii în străinătate, vor rămâne de căpetenie doar participările la bâlciuri, nedei, hramuri ş.a.

În mediul urban, în perspectivă, inclusiv a sâmbetelor libere, comerțul va trebui să asigure populației posibilitatea de aprovizionare, prin:

1. elasticitatea programului unităților de desfacere a produselor cu grad mare de perisabilitate sau de pierdere a calităților optime de consum (pâinea, laptele, produse de cofetărie – patiserie, gheață etc.);

2. crearea de produse cu perioadă îndelungată de prospețime (prin ingrediente şi prin ambalare corespunzătoare);
3. dotarea gospodăriilor cu utilaje care să mențină produsele alimentare în stare de consum.

Populația ar primi cu satisfacție înființarea unor unități comerciale şi de alimentație publică simplă cu program de noapte.

Este necesar, totodată, să se analizeze şi consecințele, în plan economic şi social, ale reducerii programului învățământului preşcolar şi şcolar.

Nu ar fi lipsit de interes să se studieze condițiile în care, în vecinătatea marilor oraşe, s-ar putea crea loturi horticole, pe care locuitorii acestor oraşe le-ar putea obține, contra cost, prin locul de muncă.

Polonia are o vastă experiență în acest domeniu, care ar putea fi folosită şi la noi.

Mobilitatea fenomenelor sociale şi consecințele politicii economice impune institutului o activitate atotcuprinzătoare, cu propuneri prompte, întrevăzând şi urmările în plan economico-social ale acestor propuneri, în cazul aplicării lor.

Centrul de Documentare şi Informare Economică trebuie să iasă din sferele comerț, servicii, turism, organizându-şi activitatea astfel, încât să poată pune la dispoziție Institutului informații de o largă complexitate, bine prelucrate şi, nu în ultimul rând, cu promptitudine.

În acest sens, legătura dintre institut şi centru să fie eliberată de orice formă de birocrație.

Pentru stabilirea sau actualizarea tematicii de cercetare şi pentru punerea de acord a acesteia cu munca de documentare, se impune un circuit permanent al ideilor şi propunerilor dintre cele două unități componente ale Institutului Național de Cercetări Economice.

INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂȚII VIEȚII

SPRE O SOCIETATE CENTRATĂ PE CREŞTEREA CALITĂȚII VIEȚII

ALTERNATIVE

În condițiile societății noastre prezente, calitatea vieții nu poate fi privită doar ca un simplu produs al variantelor activității economico – sociale orientate de obiective specifice, ci un obiectiv distinct care trebuie să orienteze efectiv şi sistematic întregul efort social-economic.

În cele ce urmează se vor aduce argumente pentru o idee care ne pare a fi esențială în procesul de elaborare a strategiilor de dezvoltare economică şi socială a țării noastre, atât pe termen scurt, cât şi pe termen lung. Orientarea (în fapt reorientarea) fiecărei sfere a vieții sociale (şi aici este vorba în primul rând de sfera economică) numai şi în mod exclusiv după criterii şi exigențe proprii, în speranța că efectul cumulat va fi creşterea bunăstării şi a calității vieții, nu reprezintă strategia cea mai bună. O asemenea opțiune ar putea duce chiar la mari dificultăți. Nu putem privi, cel puțin pe termen scurt, bunăstarea ar fi doar un produs automat obținut prin repunerea economiei pe bazele economicității. Acest lucru este bineînțeles esențial, vital, urgent, dar nu suficient. Există o serie de probleme umane în sfera calității vieții a căror rezolvare trebuie să o punem acum ca obiectiv important de atins prin eforturi special orientate şi care interacționează cu obiectivele economicității într-o manieră complexă care urmează a fi analizată. Mai clar spus, formularea ca obiectiv unic „construirea unei economii sănătoase şi dinamice”, cel puțin în condițiile prezente, se poate dovedi o opțiune eronată. Alături de acest obiectiv este necesar să punem încă unul: asigurarea unui nivel minim demn şi civilizat al calității vieții.

Nu este suficientă o economie sănătoasă, ci o economie sănătoasă şi orientată sistematic şi direct spre creşterea calității vieții. Trebuie să imaginăm o societate centrată sistematic şi continuu pe creşterea calității vieții.

Din perspectiva aceasta, programul liberalist „să lăsăm economia să se reorganizeze după propriile ei principii şi mecanisme şi rezultatul va fi creşterea bunăstării întregii colectivități”, apare ca fiind inadecvat. O asemenea opțiune ar fi extrem de dureroasă uman, fiind plătită cu sărăcia şi disperarea unei părți importante a colectivității. Alienarea şi violența vor fi de asemenea, prețuri grele de plătit. Opțiunea alternativă este o tranziție umană, construirea unei economii sănătoase, dinamice şi orientată sistematic şi continuu spre om.

Iată care sunt argumentele pentru o asemenea idee.

PROBLEME DE TERMEN SCURT

1. Revoluția aspirațiilor. Revoluția care a avut loc în țara noastră, a avut ca unul dintre rezultatele sale o profundă revoluție a aspirațiilor întregii colectivități şi în mod special a tinerilor. Mizeria economică, socială, politică, morală şi culturală a vechiului regim, la care se adaugă sentimentul de neputință, a avut ca rezultat modelarea aspirațiilor şi menținerea lor într-o stare pasivă. Revoluția a creat noi posibilități, fapt care a dus şi va aduce şi în perioada imediat următoare la o creştere accentuată şi continuă a aspirațiilor, în toate domeniile vieții, cât şi la activizarea lor. Oamenii vor fi orientați spre acțiune în vederea realizării acestor aspirații. Situația economică moştenită care nu poate fi îmbunătățită în mod spectaculos şi dificultățile procesului de reconstrucție socială, politică şi morală raportate la aspirațiile colectivității vor reprezenta inevitabil o sursă de frustrare, dezamăgire, alienare şi inevitabil, într-o formă sau alta, în anumite segmente ale colectivității, manifestări de violență.

Distribuția inegală a posibilităților oferite de revoluție şi de sistemul social economic mai competitiv reprezintă o sursă suplimentară de frustrare şi de posibilă violență.

Deschiderea spre lume şi mai ales spre țările dezvoltate (economic şi cultural) este cu siguranță un factor suplimentar care stimulează creşterea necesităților.

2. Un standard minim decent şi civilizat de viață reprezintă o aspirație fundamentală căreia trebuie să i se facă față în mod urgent. Realizarea acestei aspirații va ridica două tipuri de obstacole:

a) lipsa produselor (cantitativ şi calitativ) necesare şi

b) dificultatea de a oferi veniturile necesare la nivelul întregii colectivități.

3. Asigurarea unui nivel acceptabil de securitate socială. Vechiul regim asigura (deşi în ultimii ani şi acest lucru intrase într-un declin rapid) o anumită securitate socială, e drept la nivelul unei vieți vecine cu mizeria, pentru cea mai mare partea populației. A fost descurajată chiar distrusă capacitatea individuală de a-şi ameliora propriul standard de viață cu mijloace legale, acceptate moral şi organizațional. Mulți dintre cei care nu au optat pentru mijloacele ilegale de câştig (sau nu au fost în poziția de a o face) au adoptat o atitudine pasivă, lipsită de inițiativă. Există o largă proporție a populației care va aştepta ca societatea să se îngrijească în mod exclusiv de asigurarea mijloacelor lor de existență. O asemenea atitudine pasivă va face pentru mulți destul de dificil procesul de adaptare, aruncând asupra societății un plus de responsabilitate.

Ar fi incorect însă să trecem cu vederea responsabilitatea vechiului regim pentru o asemenea stare de lucruri. A fost descurajată şi distrusă inițiativa personală. Oamenii au fost forțați să devină salariați dependenți şi lipsiți de responsabilitate şi inițiativă ai unor uriaşe sisteme productive structural falimentare şi a unor instituții birocratice şi ineficiente. Aparatul

productiv ineficient ce l-am moştenit reprezintă el însuşi o sursă continuă de insecuritate pentru cei care lucrează în el.

Este necesar să trecem la un nou tip de securitate socială: colectivitatea, pe de o parte, are datoria de a face efortul de asigurare a unor condiții de muncă şi de viață minime la un nivel demn şi civilizat pentru toți, stimulându-se, pe de altă parte, o atitudine activă şi responsabilă din partea fiecărui individ. Trebuie găsite soluțiile organizatorice ca asistența acordată de colectivitate să nu genereze ca efect secundar crearea unei atitudini pasive, a unui dezechilibru între responsabilitatea societății şi responsabilitatea individului.

Problema securității postului de muncă şi, în consecință a securității sociale va fi agravată de starea falimentară a economiei noastre şi, în următorii ani, de procesul de reaşezare, readaptare şi reorientare a economiei.

4. Problema şomajului va reprezenta fără doar şi poate una dintre cele mai nevralgice probleme ale viitorului apropriat. Reorientarea forței de muncă rămasă disponibilă nu este de natură a rezolva problema. Asistența socială pentru cei care pe o perioadă mai lungă sau mai scurtă de timp nu vor avea de lucru va trebui să fie urgent reglementată ținându-se seama de uriaşele ei implicații atât pentru promovarea unui sentiment de securitate socială, cât şi pentru întreținerea unei atitudini active şi responsabile din partea fiecărei persoane.

5. Problema sărăciei (atât relative, cât şi absolute). Un fragment important al colectivității noastre trăieşte într-o stare de sărăcie absolută (în raport cu necesitățile minime biologice şi sociale); o şi mai mare proporție a colectivității trăieşte într-o stare de sărăcie relativă (în raport cu standardul minim al unei vieți demne la nivelul actual de civilizație). Lupta împotriva sărăciei este o problemă atât social-morală, cât şi politică. Există aici o responsabilitate morală şi politică a întregii colectivități, cât şi o exigență economică. Sărăcia reprezintă un factor cu acțiune negativă asupra dezvoltării economice. Dacă vechiul regim este într-o măsură covârşitoare responsabil pentru starea de sărăcie, noua organizare socială şi politică va avea misiunea de a găsi mijloacele luptei eficace împotriva ei, eradicării sărăciei chiar în condițiile economice actuale.

6. Efectele economice negative ale procesului de reaşezare economică. Aşa cum experiența altor țări pare a sugera, procesul de trecere de la o economie falimentară, prost orientată şi arhaic utilată la o economie modernă, echilibrată şi dinamică este, din punct de vedere uman, dureros. Efectul său poate fi o scădere, pe o anumită perioadă de timp, a nivelului de trai (şi este de văzut în ce măsură un asemenea efect poate fi evitat) sau, aproape inevitabil, afectarea negativă a nivelului de trai a unor importante categorii sociale. Printre categoriile sociale care prezintă riscul cel mai ridicat de a fi afectate negativ de acest proces de reaşezare economică în perioada imediat următoare figurează şi categoriile care au a avut rolul activ decisiv în izbânda revoluției: tinerii. Şomajul va atinge în mod special pe tinerii care vor ieşi de pe băncile şcolilor şi

facultăților. Prin scăderea nivelului de trai al maturilor va fi afectat în mod direct şi nivelul de trai al elevilor şi studenților. Ar fi în consecință necesară asigurarea unei tranziții umane.

7. Problema echității sociale. Egalitarismul în sărăcie, mecanic şi opresiv propagat şi practicat de vechiul regim a fost demult demonetizat. Recompensa după merit, stimulativă pentru efort şi performanță, tinde să se impună ca una dintre valorile centrale ale societății în curs de cristalizare. Aceasta nu înseamnă că va fi acceptat profitul fără muncă. Mai mult, exigențele echității sociale, în forme noi, se vor afirma probabil, ca una dintre valorile fundamentale. Egalitarismului mecanic nu i se va opune o societate tolerantă față de orice inegalitate socială, o societate a junglei în care fiecare să lupte pentru interesele sale personale cu toți ceilalți, ci o societate fondată pe înalte principii morale de echitate. Egalitatea şanselor şi oportunităților, egalitatea accesului la învățământ, cultură, grija societății pentru asigurarea unei vieți demne şi civilizate tuturor membrilor ei se prefigurează a fi opțiuni morale şi politice cruciale care vor trebui să inspire strategiile de dezvoltare social-economică.

Am formulat până acum doar probleme economice grave pe care le avem de înfruntat în viitorul imediat. Şi acestea nu sunt singurele, la ele putând adăuga şi altele. Există însă probleme grave ale calității vieții şi în celelalte sfere ale vieții (calitatea condițiilor de muncă, condițiilor de locuit, timp liber, cultură, învățământ, participare politică) care vor trebui abordate în mod sistematic. Ele vor trebui investigate sistematic, inclusiv în ceea ce priveşte aspectele şi implicațiile lor economice.

PROBLEME DE TERMEN MEDIU

Multe dintre problemele perioadei de tranziție, într-o măsură mai mare sau mai mică, vor rămâne ca probleme şi după parcurgerea perioadei de tranziție. Realizarea unei economii echilibrate, sănătoase şi dinamice (obiectivul perioadei de tranziție din punct de vedere economic) va ridica probleme specifice şi va genera alternative proprii.

Principala alternativă care credem că va sta în acea fază în fața colectivității noastre include şi ea în ecuație calitatea vieții ca o variabilă cheie. Este vorba despre o alternativă universală cu care se confruntă toate țările, mai dezvoltate sau mai puțin dezvoltate. Opțiunea pe care noi trebuie să o facem însă va trebui să ia în considerare condițiile specifice ale societății noastre, cât şi aspirațiile pe care revoluția le-a creat şi care vor persista şi amplifica probabil în anii viitori. Formulată simplificator această alternativă este următoarea: vrem o economie sănătoasă şi dinamică, orientată exclusiv după criteriile profitului individual şi stimulată continuu de acesta care, neintenționat, dar sigur va crea o societate prosperă (modelul liberalist economic) sau o societate centrată sistematic spre bunăstarea membrilor săi, spre creşterea calității tuturor condițiilor de viață, în care economia sănătoasă şi dinamică va fi

mijlocul esențial, dar un mijloc, iar nu un scop în sine. În aceste două modele alternative, calitatea vieții are poziții strategice diferite. În primul rând ea este un simplu rezultat, scontat, dar nu urmărit sistematic. În cel de-al doilea model, calitatea vieții ocupă poziția obiectivului global şi ultim care orientează în mod efectiv, alături de obiectivele sectoriale, întreaga activitate social-economică. Cele două modele sunt de natură a genera tipuri distincte de organizare socială. Să avem în minte faptul că ele sunt alternative doar la limită. Societățile reale în fapt oscilează între ele, apropiindu-se mai mult sau mai puțin de unul sau altul. SUA prin tradiție este mai apropiată de primul model. Suedia reprezintă dimpotrivă o ilustrare mai clară a celui de al doilea. Opțiunile diferă nu numai de țară la țară, ci şi de la etapă la etapă în evoluția aceleiaşi țări. O asemenea observație este extrem de importantă pentru opțiunea pe care noi înşine o avem de făcut, relevând rolul variatelor condiții obiective, cât şi opțiuni valorice în alegere. Astfel, în anii '60 SUA a manifestat o clară tendință spre cel de al doilea model ca spre sfârşitul anilor '70 şi în anii '80, în mod special sub Regan, să aibă loc o orientare marcată spre primul model. Analiştii consideră că spre mijlocul anilor '90 este probabil să se petreacă o nouă schimbare de data aceasta din nou spre cel de al doilea model.

Opțiunea cea mai bună pentru țara noastră ne pare a fi cel de al doilea model – o societate centrată (orientată) spre o creştere sistematică a calității vieții – din următoarele considerente:

1. După terminarea fazei de tranziție țara noastră nu va atinge stadiul de dezvoltare economică a țărilor avansate, ci va continua să fie o țară cu un nivel mediu de viață, având o economie încă relativ fragilă şi vulnerabilă în competiția mondială. Acest fapt prin el însuşi va fi de natură să genereze probleme, insatisfacții, frustrări. Şi în acea perioadă vor fi necesare intervenții corective sistematice în vederea creşterii calității vieții, a protejării economiei şi a sprijinirii dezvoltării sale. O politică orientată spre om, spre calitatea condițiilor reale de viață va fi motivată de relativa subdezvoltare, ca un corectiv al efectelor ei negative uman.

2. S-ar putea ca însăşi dimensiunile țării noastre (țară mijlocie) să reprezinte un factor care să încline balanța spre cel de al doilea model.

3. Afirmația că primul model este superior celui de al doilea în lumina experiențelor țărilor dezvoltate este în mod clar un stereotip ideologic inconsistent. Țări cu un înalt nivel de dezvoltare ca Suedia, Olanda, Norvegia etc. înclină cu claritate spre cel de al doilea model. În plus, dispute pro şi contra în jurul celor două modele au loc chiar în țările care prin tradiție sunt mult mai legate de primul; şi nu numai dispute teoretice, ci şi tendințe reale.

Opțiunea pentru o tranziție umană este de natură să faciliteze, creând premisele şi experiența necesară, pentru adoptarea în fază finală a celui de al doilea model. Între cele două faze, în ipoteza opțiunilor recomandate aici, va exista o continuitate organică.

RECOMANDĂRI

1. Identificarea mecanismelor prin care activitatea economică să fie orientată, pe lângă exigențele ei intrinseci şi de cerințele asigurării unui nivel ridicat al calității vieții. Următoarele tipuri de probleme şi soluții pot fi date ca exemple în acest context: identificarea situațiilor de conflict dintre producător şi consumator; protecția consumatorului; identificarea nevoilor asociate cu un standard decent şi civilizat de viață şi orientarea producției şi comerțului spre satisfacerea cu prioritate a lor; analiza efectelor complexe pe care bunurile şi serviciile (inclusiv prețurile lor) le au asupra modului de viață al membrilor colectivității şi asupra calității vieții; identificarea mecanismelor prin care consumatorii şi instituțiile care îi reprezintă pot interveni în orientarea producției.

2. Elaborarea de măsuri corective împotriva efectelor secundare negative ale reaşezării economice şi, în perspectivă, ale funcționării economiei, în ipostaza variatelor opțiuni economice: şomaj, diferențieri excesive de venituri, venituri insuficiente, sub nivelul unei vieți decente şi civilizate, inegalitatea şanselor tinerilor etc.

3. Corectarea inegalității şanselor economice la nivelul unor grupuri sociale defavorizate – handicapați, vârstnici, necalificați etc.

4. Asistență socială pentru grupurile defavorizate economic: familii cu mulți copii, familii descompletate etc.

5. Diagnoza sărăciei, tipurile şi cauzele sărăciei. Mijloace de combatere a sărăciei.

6. Creşterea eficienței umane (pentru calitatea vieții) a resurselor economice disponibile: orientarea producției spre un consum rațional, combaterea tendințelor consumeriste, a consumului ostentativ, elitist, a consumului risipitor, creşterea competenței consumului, promovarea unor stiluri de viață alternative în raport cu stilul consumerist.

7. Promovarea surselor noneconomice ale calității vieții – cultură, educație, participare socială şi politică.

8. Creşterea competenței în perfecționarea vieții individuale; promovarea unor stiluri de viață cu un înalt potențial pentru calitatea vieții. Identificarea şi contracararea diferitelor patologii ale stilurilor de viață, constituirea unui sistem complex de asistență socială şi psihologică.

9. Identificarea surselor de satisfacție şi insatisfacție în diferitele sfere ale vieții şi strategii de ridicare a calității vieții în aceste sfere: familie, relații interpersonale, timp liber, participare politică etc.

10. Promovarea calității umane a muncii (calitatea vieții de muncă) – identificarea căilor de umanizare a muncii.

11. Promovarea valorilor ecologiste în orientarea economiei şi a întregii activități sociale.

12. Identificarea efectelor complexe ale variatelor opțiuni sociale şi economice asupra calității vieții şi promovarea unor măsuri adecvate.

13. Diagnoza amplorii, naturii, cauzelor unor patologii sociale cu influență negativă asupra calității vieții: corupție, birocrație, parazitism, delicvență, abuz de putere, manipulare, atitudini autoritare etc. Imaginarea unor strategii de limitare şi lichidare a lor.

Notă: Prezentul material completează materialul din volumul nr. 2.

INSTITUTUL DE FINANȚE,
PREȚURI ŞI PROBLEME VALUTARE

SINTEZA
OBSERVAȚIILOR ŞI PROPUNERILOR LA TEMELE DIN CAIETUL DE LUCRU NR. 2

A. Observații şi propuneri generale la „Caietul de lucru nr. 2”, cu implicații pentru caietele ce vor urma[1]:

1. Se impune conturarea clară şi opțiunea netă pentru tipul de economie ce se va implementa în societatea românească, începând din prezent şi continuând cu anii următori.

Astfel, cu titlu de cadru exemplificativ, se pot avea în vedere următoarele tipuri semnificativ-distincte de economii:

a) Economie excesiv centralizată, de comandă.
b) Economie planificată (dirijată), relaxată.
c) Economie mixtă, preponderent planificată (dirijată) cu intarsii de piață.
d) Economie mixtă, preponderent de piață, cu intarsii de plan.
e) Economie integral de piață.

Practic, din motive evidente, primul şi ultimul („a” şi „e”) tip de economie se exclud din discuție, primul – ca eşec istoric constant, şi ultimul – ca istoric depăşit.

Celelalte trei tipuri de economie („b”, „c” şi „d”, variante semnificativ – distincte) rămân a fi luate în discuție, vizându-se opțiunea pentru unul din ele.

La tipul de economie ales trebuie stabilite strategia şi tactica dezvoltării şi creşterii economice.

Mai menționăm şi faptul că mecanismul-monetar şi de prețuri are un caracter cvasi-dependent („însoțitor”) de tipul de economie pentru care se optează, ceea ce impune specificitatea în construirea şi rafinarea acestui mecanism.

2. Trebuie neapărat întreprinsă CITIREA, ÎNȚELEGEREA ŞI REGÂNDIREA „ în rețea” („încrucişat”) a problematicii inventariate şi etalate de fiecare institut (colectiv) în Caietele de lucru nr. 1-3.

Altfel, ceea ce inițial a avut un caracter benefic ca tip sui-generis de „brain storming” se poate fixa în confuzie şi dialog de surzi. Abia ulterior unei astfel de „citiri” a Caietelor nr.1-3, să se treacă la REELABORAREA punctului

---

[1] *Exceptăm Caietul nr. 3 care va cuprinde chiar propunerile şi observațiile de față.*

de vedere propriu (al cercetătorului şi/sau al colectivului, respectiv al institutului) privind problematica specifică de cercetare economică.

B. Observaţii şi sugestii pe probleme distincte expuse în Caietul de lucru nr. 2.

1. Finanțe

Eventualul dezechilibru financiar al întreprinderii va trebui să stea (şi în ce formă) în atenția statului pentru palierea lui?

Se impune revizuirea şi realizarea întregului barem privind regimul taxelor de timbru.

Identificarea, reactualizarea şi completarea – pentru legalizare – a listelor cu activitățile (inclusiv prestări de servicii) ce vor fi încadrate şi impuse (impozitate) la norme medii de venituri sau taxe forfetare (fixe), cu respectarea regimului respectiv privind posedarea autorizației de funcționare.

2. Credit

Este necesară delimitarea clară între subvenții şi credite prin prisma noțiunii de ajutor al statului pentru unele unități economice, sectoare, subramuri şi ramuri.

În consiliul de conducere (de administrație) al întreprinderilor să participe nemijlocit şi reprezentantul băncii creditoare, ca membru cu drept de vot deliberativ.

3. Buget

Este nevoie să se precizeze dacă orientarea spre „debugetizarea totală a economiei" implică restrângerea bugetului de stat doar la veniturile şi cheltuielile guvernului.

4. Monedă

Corelarea evoluției agregatelor monetare cu cea a PIB, fapt care să asigure agenților economiei cunoaşterea angajamentelor autorităților pe linia obiectivelor politicii monetare.

Este necesară punerea în lucru a unui sistem (instrument) de centralizare a tuturor informațiilor monetare la nivelul băncii centrale; acest instrument nu trebuie să aibă caracter de plan, ci să reprezinte un model de cuantificare – cu caracter orientativ – pe o perioadă dată, a fenomenului monetar, care să asigure urmărirea şi controlul evoluției acestuia.

5. Prețuri

În condițiile unei economii optimale, prețurile pot determina realizarea obiectivelor şi sunt la rândul lor, determinate de acestea. Sistemul conturat conține elemente care intră în acțiune corelat cu celelalte componente ale mecanismului de ansamblu al economiei.

În raport cu activitatea agenților economici – fundamentală pentru susținerea creşterii economice – prețurile:

- nu trebuie să constituie piedici în desfăşurarea liberă a inițiativei;
- nu trebuie să susțină artificial direcții şi niveluri neviabile;

- se impune ierarhizarea intereselor şi crearea de mecanisme adecvate de traducere a acestora în măsuri practice;
- nu trebuie să constituie un instrument manevrabil subiectiv sau un tabu;

Trebuie acceptat ca o axiomă faptul că nu există concurenţă perfectă.

În raport cu sistemul de interese, preţurile – în primul rând sistemul de preţuri – trebuie:

- să asigure afirmarea interesului naţional în valorificarea resurselor interne de materii prime şi materiale şi în ocuparea forţei de muncă;
- să încurajeze creşterea ponderii ramurilor prelucrătoare cu un potenţial de productivitate a muncii superior;
- să afirme la baza aparatului productiv – întreprinderea – principiile conjugate ale îmbunătăţirii situaţiei financiare şi menţinerii pe piaţă.

Preţuri fixe nu înseamnă neapărat şi preţuri stabile şi, cu atât mai puţin, preţuri remunerative şi juste. Îmbunătăţirea situaţiei financiare a producătorului trebuie să fie determinată de materializarea eforturilor pentru menţinerea pe piaţă. Acest proces impune promovarea unor produse noi ca răspuns conştient la cerinţele pieţei şi la dinamica preţurilor determinată obiectiv de ciclul de viaţă a produselor şi evoluţia uzurii morale.

Premisa necesară în acest sens este echilibrul în raportul producător-beneficiar, existenţa şi manifestarea posibilităţii de alegere pentru fiecare:

- să asigure dezvoltarea serviciilor de potenţare a valorii produselor şi garanţie a valorii lor de întrebuinţare, racordate la interesul naţional de economisire a resurselor, dar şi de promovare a noului.

În acest sens se impun:

- definirea serviciilor post-vânzare şi alinierea lor la tendinţele pieţei mondiale;
- corelarea tarifelor serviciilor de întreţinere şi reparaţii cu valoarea iniţială şi de schimb a produselor;
- determinarea unor tarife stimulative pentru recuperarea şi reciclarea produselor uzate moral şi fizic;
- să determine promovarea exporturilor impuse de:
  - crearea capacităţii de plată în valută;
  - valorificarea potenţialului productiv intern.

Din punctul de vedere al structurii lor, preţurile vor reflecta:

- normele de consum competitive pentru materii prime, materiale, servicii, precum şi consumul de manoperă.

În condiţiile angajării depline a interesului întreprinderii producătoare prin mecanismul echilibrului între cerere şi ofertă, aceste norme se vor alinia la nivelurile concurenţei. Ele sunt, în acelaşi timp, dependente de soluţiile tehnologice şi constructive adoptate. Se va avea în vedere faptul că în condiţiile în care utilajele şi tehnologiile se perimează rapid, este mai avantajos să se utilizeze mai multă forţă de muncă şi inteligenţă. Asigurarea capacităţilor tehnologice şi liniilor necesare se va putea face flexibil, prin formele moderne practicate pe plan mondial (închiriere); pe această cale se va ajunge la

determinarea unui nivel obiectiv al costului capitalului fix inclus în preț. În acest context, statul va putea interveni în stabilirea nivelului amortizării prin:

- diferențierea pe ramuri în funcție de coeficientul de risc al uzurii morale a utilajelor;
- susținerea prin mijloace proprii a unui ritm determinat al acestuia.

Prețurile de input ale componentelor rețelelor de fabricație:

- prețurile materiilor prime şi materialelor din import nu vor mai fi corelate cu prețurile materiilor prime indigene. Se porneşte de la realitatea că, în cele mai multe cazuri, prețurile materiilor prime indigene sunt mai mari decât prețurile pieței mondiale, acestea din urmă contribuind la imprimarea unei tendințe de scădere a costurilor. Prețurile pieței mondiale vor fi transformate în prețuri interne la unul din cursurile următoare, care exprimă costul real al valutei, pe etape:
  - cursul comercial unic (sau cursul de schimb);
  - cursul de revenire mediu rezultat la export;
- cursul de revenire la export al beneficiarului de import; cu condiția ca prețul produsului final să nu determine un curs de revenire în contradicție flagrantă cu nivelul cursului monedei naționale;
- costul manoperei va reflecta productivitatea muncii în condițiile tehnologiilor existente şi tendințele pe plan mondial în domeniul salarizării;
- costul direct al produsului, incluzând toate acele cheltuieli legate direct de corpul material al produsului şi exprimabile valoric;
- cheltuielile indirecte – costul administrării producției ca parte a „marjei de acoperire"; în această idee se impune organizarea evidenței costurilor de o manieră care să reliefeze, în primul rând, ponderea posturilor generatoare de costuri, şi nu natura cheltuielilor, care este şi ea importantă, mai ales la nivelul statisticii naționale (ponderea cheltuielilor materiale etc.).

Situația costurilor directe şi a celor convențional-constante devine un instrument al tabloului de bord al conducerii punând în lumină dependența dintre gradul de încărcare a capacităților de producție şi nivelul total al costului şi cel previzibil al prețului. Prin aceasta se va putea acționa imediat asupra bazei de absorbire (repartizare) a cheltuielilor indirecte, ca şi asupra nivelului acestora. În consecință, va deveni inoperantă noțiunea de produs şi vom avea de-a face numai cu întreprinderi cu pierderi. În cazul producției omogene, cele două noțiuni se suprapun şi deciziile vor reflecta întregul complex de interese legate de acestea.

Se porneşte de la tendința dominantă pe plan mondial de reducere a seriilor de fabricație şi de anihilare a influenței acesteia asupra costurilor prin flexibilizarea tehnologiilor.

Vor putea fi întreprinse acțiuni pentru:

- eliminarea unor structuri exterioare sau interioare (verigi intermediare) care generează costuri fără efecte favorabile precum actualele centrale, combinate, CUASC-uri;

- favorizarea structurilor care maximizează efectele sau minimizează eforturile – concentrarea întreprinderilor în funcție de acest criteriu – în special industria orizontală – pentru favorizarea aplicării prețurilor de transfer, simultan cu mecanismul de repartizare a beneficiilor conform contribuției la realizarea produselor;
- beneficiul brut: acesta va constitui remunerarea fondurilor şi a reproducției (capitalului), iar rata sa se va corela dinamic cu rata dobânzii, randamentele financiare şi renta.

Din punctul de vedere al procesului de decizie, vor deveni inutile:

- controlul centralizat-administrativ al notei de comandă; cererea va fi sondată şi evaluată de producător prin metode specifice pieței;
- controlul administrativ şi intervențiile de sus în calculații; societatea îşi va asigura mecanismul adecvat pentru eliminarea tendințelor monopoliste şi a evidențelor oneroase. Beneficiarul va putea solicita calculația pentru a decide prin comparație şi în cunoştință de cauză pentru obiectivele mari – construcții speciale, investiții ş.a.;
- standardele tehnice de ramură, caietele de sarcini, normele interne, pentru produsele de larg interes (bunuri de consum sau de echipament). Ele vor rămâne valabile în cazuri particulare, fără a putea veni în contradicție cu normele naționale şi internaționale.

Statul va conduce direct activitatea de standardizare.

Se vor generaliza STAS-urile şi vor fi aliniate la nivelurile internaționale, atât în ceea ce priveşte parametrii constructivi şi funcționali, cât şi parametrii ecologici, mai ales. Parametrii normați vor deveni elemente de influențare a proceselor economice.

În ceea ce priveşte nivelul prețurilor interne, acesta va fi cel rezultat din structura optimă a complexului economic național (construit preponderent pe principiul raționalității economice); el va fi determinat de costul de producție, utilitatea procesului (valoarea de întrebuințare) şi raportul cerere-ofertă, oscilațiile sale vor putea fi controlate prin mecanismul producție – consum – import – export - stocuri.

Nivelul prețului intern poate reflecta – se poate alinia – la nivelul prețurilor mondiale în funcție de tipul de proprietate, ponderea capitalului străin, ponderea importurilor de producție, interesele statului în domeniul structurii pe ramuri a economiei şi ocupării forței de muncă.

Acceptarea imediată a alinierii la nivelul prețurilor mondiale va determina accentuarea tensiunii dintre costuri şi prețuri în multe ramuri, subramuri şi întreprinderi. Acest lucru este legat de restabilirea fluxurilor şi circuitelor normale, afectate de asimilarea forțată la intern de până acum a cvasitotalității importurilor, de aducere la nivel mondial a tehnologiilor şi produselor învechite, restructurarea ramurilor precum şi de cristalizarea unui curs realist al monedei naționale în raport cu alte monede.

Întreprinderile în care va predomina capitalul străin vor putea practica prețurile mondiale şi pe piața internă fără ca acestea să fie compensate prin reducerea salariilor sau a obligațiilor față de societate.

În domeniul materiilor prime

Pentru industria extractivă:

- delimitarea resurselor exploatabile în condiții de raționalitate economică;
- alegerea tehnologiilor rentabile de exploatare şi extracție a conținutului util.

Potrivit STAS-urilor actuale, conținutul util în steril şi halde este, în unele cazuri, mare.

- evaluarea implicațiilor ecologice ale exploatării şi determinarea modalității de transpunere în costuri:
  - la nivel social – bugetul de stat; sau
  - internalizarea – includerea în costurile produselor;

Prețurile vor putea fi stabilite:

- la nivelul costurilor şi cu o rentabilitate minimă, ceea ce impune:
  - evitarea eliminării lor de pe piață de către importurile mai ieftine prin:
    - repartizarea administrativă la consumatori fără compensații;
    - acordarea de compensații utilizatorilor;
- la nivelul mediei ponderate a prețurilor resurselor interne din import mobilizate pentru asigurarea necesarului;
- la nivelul prețurilor mondiale, ceea ce impune crearea unui mecanism de subvenționare sau prelevare în cazul industriei extractive.

În toate cazurile, necesarul de resurse va fi determinat în condițiile orientării structurii industriei spre producția finală şi reducerea la minimul necesar a producției intermediare (a stratificărilor la acest nivel).

Pentru agricultură:

- prețuri libere pentru produsele comercializate direct de producători pe piața liberă;
- prețuri de învoială pentru produsele livrate organizațiilor cooperatiste şi altor întreprinzători;
- prețuri flexibil administrate, la niveluri remunerative, pentru schimburile dintre diferitele categorii de producători agricoli şi stat, în cadrul unui sistem de facilități şi gratuități oferite de acesta, şi prețuri controlate pentru tehnica agricolă şi furnituri industriale destinate agriculturii.

Prin politica sa, Statul va favoriza restabilirea circuitelor şi ciclurilor economice normale în agricultură, orientarea profilului fiecărei exploatații spre domenii cu prețuri mai mari sau randament mai bun pentru zona în care se constituie.

În domeniul industriei prelucrătoare:

Pentru ramurile prelucrării finale, prețurile se vor forma în condițiile dinamicii structurii proprietății optimizării acțiunilor de cooperare şi prezenței capitalului străin, precum şi ale efectelor acestora asupra calității produselor. Ele vor reflecta nivelul costurilor interne şi al prețurilor mondiale cu restricția asigurării stabilității cursului monedei naționale.

Statul va interveni, în funcție de necesități, în susținerea unor domenii de interes național, civil sau strategic, inclusiv prin subvenționarea prețurilor interne, de import sau de export.

Nivelul prețurilor va reflecta largile competențe ale agenților economici şi va fi rezultatul negocierilor directe între parteneri. Vor funcționa şi prețuri administrative, ca şi prețuri convenite în sisteme de gratuități şi facilități.

Pentru ramurile intermediare, prețurile vor fi aproape în totalitate convenite.

Este posibil ca statul să aibă în acest domeniu o participare preponderentă şi pe termen lung (metalurgie, petrochimie), dar se impune ca dimensiunile acesteia să se restrângă la un nivel strategic fundamentat.

În ceea ce priveşte industria orizontală, aceasta va fi rezultatul specializării pe criteriul minimizării costurilor de producție. Organizatoric, se vor încuraja restructurările de natură să permită aplicarea prețurilor de transfer, pe baza comunității de interese.

Prețurile cu amănuntul, vor reflecta restrângerea monopolului producătorului, calitatea, sezonalitatea produselor şi structura rețelei comerciale în care se vor putea implanta direct producătorii interesați.

Ele vor fi acoperitoare pentru întreprinzător şi purtător de impozit față de stat (echivalentul impozitului pe valoarea producției). Se vor practica anumite subvenții numai pentru produse ce fac parte din consumul de bază al populației.

Statistica prețurilor şi evidența costurilor va fi organizată unitar de către stat şi racordată la sistemul contabilității, în forma pe care acesta o va dobândi prin reglementări specifice.

Ambele vor fi supuse controlului societății (sub aspect metodologic), prin mijloacele pe care le va impune sistemul democratic ce se va cristaliza.

Se vor elabora metodologii pentru calcularea indicilor prețurilor de consum (acest drept va fi acordat forurilor ştiințifice, partidelor, sindicatelor), indicilor prețurilor unor produse, grupe de produse reprezentative. Vor fi încurajate constituirea de asociații pentru protejarea intereselor consumatorilor, apariția de publicații specializate în acest domeniu.

Pe această bază se poate urmări, pe termen lung, evoluția prețurilor în raport cu valoarea de întrebuințare şi optimizare la nivel microeconomic în condițiile devansării relative a dinamicii prețurilor de către dinamica parametrilor produselor.

Se impune adaptarea legislației economice la noua configurație a sistemului economic, descurajarea pe această cale a oricărei forme de monopol.

**INSTITUTUL DE FINANȚE,
PREȚURI ŞI PROBLEME VALUTARE**

IDEI ŞI PROPUNERI CU PRIVIRE LA RECONSTRUCȚIA ŞI RESTRUCTURAREA ECONOMICĂ A ROMÂNIEI

Radu CIURILEANU
Doctor în economie

Odată cu victoria deplină a Revoluției din 22 decembrie 1989, în România urmează a se trece la un amplu şi vast proces de restructurare şi reconstrucție economică a țării noastre.

Aceasta presupune un mare efort de gândire şi creativitate, liber, neîngrădit de nici o ideologie sau dogmă, fiind vorba în fond de o schimbare de sistem.

Pe această linie, se pot avea în vedere şi următoarele idei şi propuneri:

1. În România liberă şi democratică, activitatea economică să se desfăşoare atât pe baza unui plan, simplificat, ca structură şi conținut, realist întocmit şi elastic în execuție, care să guverneze principalele ramuri şi domenii de activitate, având la bază proprietatea de stat şi cooperatistă cât şi prin libera concurență, pe baza cererii şi a ofertei, a pieței libere având la bază proprietatea privată.

Această îmbinare între economia de plan şi economia de piață, adică relația plan-piață, trebuie astfel concepută încât să asigure un echilibru stabil şi permanent, efectele activității celor două economii completându-se reciproc.

2. Planificarea acțiunilor trebuie restrânsă, atât ca sferă cât şi conținut.

Ca sferă, trebuie stabilit până unde se va întinde, eliberându-se aberația ca planificarea să cuprindă întreaga activitate economică şi până la „ultimul şurub".

Din punct de vedere al conținutului trebuie redus la maximum numărul de indicatori, astfel încât să existe un număr limitat de indicatori, cu caracter general pentru toate ramurile şi domeniile şi câțiva indicatori specifici unei ramuri sau domeniu de activitate.

3. Anual, să se elaboreze un „Program al activității economice pentru anul respectiv", deci un instrument operativ şi elastic.

Pentru 3 sau 5 ani să se elaboreze un „Plan de dezvoltare şi investiții", aceasta deoarece investițiile necesită o perspectivă care depăşeşte anua-

litatea, eliminându-se deci toate denumirile actuale care nu mai corespund, respectiv „plan național unic”, „plan cincinal” etc.

4. În ceea ce priveşte natura şi formele de proprietate, apreciem că în România ar corespunde următoarele 5 tipuri:

- proprietatea de stat;
- proprietatea cooperatistă;
- proprietatea privată;
- proprietatea mixtă (stat şi privată);
- proprietatea personală.

5. Problema privatizării unor întreprinderi se poate pune şi în economia de viitor a României.

Procesul privatizării credem că trebuie realizat prudent şi la început limitat pentru a se putea cunoaşte rezultatele. Astfel, considerăm că privatizarea să nu aibă loc în domenii şi ramuri importante cum ar fi: energie, siderurgie, transporturi, sistemul bancar etc. Ea ar putea fi acceptată în industria uşoară, lemn, în comerț şi prestații de servicii etc.

Privatizarea ar putea fi totală sau parțială la nivelul unei întreprinderi, cea parțială dând naştere proprietății mixte (de stat şi privată).

Privatizarea poate fi realizată atât de către persoane fizice din țară cât şi de către parteneri străini, bineînțeles pe baza unei reglementări care să stabilească şi să reglementeze toate problemele juridice şi economice.

6. În domeniul organizării şi conducerii:

6.1. Nici un amestec politic în activitatea economică, de jos şi până sus.

6.2. Revederea sarcinilor şi atribuțiilor fiecărei unități economice sau instituții, urmărindu-se:

- eliminarea frazeologiilor inutile care împiedică desprinderea sarcinilor de bază ale fiecărei unități;
- înlăturarea paralelismelor de sarcini şi atribuții, promovându-se principiul „fiecare să răspundă numai în domeniul şi sectorul său de activitate”;
- renunțarea la dublele subordonări care au împins la inactivitate şi lipsă de răspundere, promovându-se principiul „fiecare să răspundă numai față de un singur organ ierarhic superior”.

6.3. Descentralizarea competențelor în soluționarea operativă a problemelor economice, financiare, valutare etc.

Să se promoveze principiul „supremației ministerelor”, care să aibă dreptul de a lua toate măsurile şi de a da toate indicațiile scrise ori verbale pe care le consideră necesare (instrucțiuni, norme, indicații etc.)

6.4. Lărgirea competențelor şi drepturilor directorului şi restrângerea celor ale organelor de conducere colectivă.

Rolul decisiv în conducerea întreprinderilor să-l aibă tripleta: director, inginer şef, contabil şef.

6.5. Directorul întreprinderii să aibă competențe şi drepturi privind:

- realizarea unor investiții până la o anumită valoare;
- organizarea şi schema unității;
- stimularea prin acordarea de premii dintr-un fond anume constituit;
- stabilirea unor anume categorii de prețuri.

7. Cadrele de conducere la toate nivelurile să fie numite în următoarea ordine, din punct de vedere al pregătirii de specialitate:

- economişti;
- finanțişti;
- ingineri;
- jurişti.

8. Desființarea centrelor economice, care s-au dovedit verigi inutile şi intermediare. Deci să nu mai fie 3 verigi (minister – centrală - întreprindere), ci 2 (minister - întreprindere).

9. Dată fiind importanța deosebită a problemelor financiar - valutare, de eficiență economică cât şi pentru asigurarea unei contabilități riguroase a patrimoniului unităților economice şi a unui control financiar eficient, se propune ca la toate ministerele să se înființeze:

- direcția generală financiară, prețuri, contabilitate şi control, iar directorul general să fie salariatul Ministerului Finanțelor.

10. În economia aşa – zisă locală, considerăm că ar trebui luate următoarele măsuri:

- trusturile de construcții să treacă la Ministerul Construcțiilor (cuvântul „industriale” trebuie eliminat);
- industria locală să treacă la ministerele de ramură;
- oficiile de turism, la Ministerul Turismului.

Cele de mai sus, pentru două motive:

a) se pune capăt unor abuzuri, incompetenței raportării fictive a realizării unor indicatori, deturnări de fonduri şi alte abateri grave constatate în ultimii ani;
b) introducerea de noi tehnologii şi modernizări în construcții şi industrie locală nu se poate realiza decât prin subordonare la ministerele de resort şi nu la organe locale.

11. În sistemul financiar-bancar se pot avea în vedere următoarele propuneri:

11.1. Abrogarea legii finanțelor.

11.2. Ministerul Finanțelor să rămână cu sarcinile sale fireşti de bază, cum ar fi:

- întocmirea şi executarea bugetelor de stat;
- realizarea veniturilor bugetului;
- finanțarea economiei naționale;
- impozite şi taxe de la populație, sectorul privat, firme străine etc.;
- relații valutare internaționale;

- contabilitatea în economia națională;
- controlul financiar;
- vămile.

Să fie scoase sarcini, cum ar fi:

- cele de „sprijin”, „impulsionare” „informări periodice”, altele decât cele de ordin „financiar” etc. ;
- avizarea investițiilor;
- probleme de prețuri (la Ministerul Economiei Naționale) de salarizare (la Ministerul Muncii şi Prevederilor Sociale).

11.3 Aprobarea de către Guvern a unei liste de competențe lărgite pentru MF în probleme financiar-valutare.

11.4. Desființarea instrumentelor birocratice, lipsite de eficiență în raport de muncă consumată cu elaborarea şi urmărirea lor, cum ar fi:

- planul financiar centralizat;
- planul de finanțare;
- normativele financiare etc.

11.5. Repunerea Bugetului de Stat în rolul său de importanță, ca unic plan financiar al României.

Bugetul de Stat considerăm că trebuie revăzut ca structură, indicatori, denumiri etc., pentru a răspunde noilor condiții.

De asemenea, să se treacă şi la noi – aşa cum este în țările avansate – cu începere a anului financiar la 1 aprilie şi nu la 1 ianuarie, cu toate avantajele ce decurg de aici (cunoaşterea reală a stocurilor, soldurilor, recoltei agricole, inventarierii şi recensăminte etc.).

11.6. Ministerul Finanțelor să fie în drept să verifice, să examineze şi să se opună, informând Guvernul şi Parlamentul, asupra oricărei cheltuieli care nu se justifică şi care contravine intereselor poporului.

Cu alte cuvinte, să nu se mai finanțeze cu „ochii închişi” poziții globale, cu caracter „strict secret” sau „de importanță deosebită” din bugetele Ministerului Apărării Naționale sau Ministerului de Interne. Astfel, să se prevină cu desăvârşire finanțarea unor dotări, activități şi pregătiri, care, la un moment dat să fie folosite în mod criminal la uciderea sau terorizarea poporului nostru.

Ministerul Finanțelor să nu mai înscrie în buget nici un leu fără să ştie ce reprezintă, iar dacă nu i se permite, să informeze Guvernul şi Parlamentul.

Numai aşa se va preveni ca din banii poporului să nu se mai finanțeze mijloace de ucidere a lui.

11.7. Trebuie să se asigure soluționarea realistă a unor mari probleme financiare, cum ar fi:

- problema pierderilor, nu se planifică nici un leu, iar în execuție apar constant zeci de miliarde de lei;
- problema blocajului în lanț, care antrenează mai toate întreprinderile în mod cronic de ordine a zeci de miliarde de lei;

- calcularea şi vărsarea ICM, care s-a birocratizat inutil în ultimii ani;
- asanarea financiară a unor întreprinderi care, fără sprijinul statului, nu se pot redresa;
- rezolvarea realistă şi eficientă a două probleme de interes național: contabilitatea şi controlul financiar.

11.8. Unele măsuri organizatorice în sistemul financiar-bancar:

a) în cadrul reorganizării MF înființarea unei direcții de impozite şi taxe de la populație, dată fiind apariția sectorului privat şi pregătirea eliberării de autorizații;
b) în teritoriu, actualele Administrații financiare să devină direcții financiare teritorial subordonate direct Ministerului Finanțelor;
c) desființarea unor instituții care s-au dovedit ineficiente sau care nu se mai justifică cerințelor actuale, cum ar fi: Consiliul Financiar - Bancar, comisiile financiar-bancare teritoriale;
d) În sistemul bancar:
   - dată fiind reducerea investițiilor, mai ales cele de mari valori, se poate lua în discuție desființarea Băncii de Investiții prin crearea unui departament al investițiilor în cadrul Băncii naționale a României;
   - dată fiind complexitatea şi diversificarea activității de comerț exterior, Banca Română de Comerț Exterior să poată avea filiale proprii în unele localități.

12. În ceea ce priveşte controlul financiar se propun unele măsuri cum ar fi:

12.1. Înființarea în cadrul Ministerului Finanțelor a Gărzii Financiare, un aparat specializat organizat milităreşte, aşa cum este în toate statele moderne democratice şi cum a fost şi în trecut în țara noastră, până în anul 1948, când aparatul Gărzii Financiare (cca. 1200 organe) au fost preluate arbitrar la Ministerul de Interne, luând naştere fosta miliție economică.

Cele de mai sus se motivează prin două argumente:

- actuala poliție să rămână cu sarcinile sale fireşti – aşa cum este în toate statele democratice moderne – fără preocupări în domeniul activității economice pentru care nu are nici pregătirea profesională de specialitate.

Experiența a arătat în decursul anilor că permanent fosta miliție economică apela zilnic, atât pe plan central cât şi în fiecare județ, la ajutorul şi sprijinul organelor MF, bănci sau cfi, ceea ce dovedeşte din plin cele menționate mai sus.

În condițiile actuale această stare de lucruri nu poate continua, fiecare instituție trebuie să rămână cu sarcinile sale fireşti:

- dezvoltarea economică viitoare a României, în care va acționa şi sectorul privat, eventuale investiții cu capital străin, amplificarea şi dezvoltarea comerțului exterior, impun un aparat specializat, cu

valoare şi pregătire profesională, ceea ce nu se poate realiza în aparatul poliției.

12.2. Controlul financiar preventiv să se exercite asupra operațiilor financiare, renunțându-se la operațiile economice şi tehnice, unde nu a reuşit să fie eficient, neavând pregătirea de specialitate. Deci şi aici să se aplice principiul ca fiecare să acționeze şi să răspundă în domeniul său de specialitate.

De asemenea, considerăm că trebuie să înceteze activitatea tuturor împuternicirilor MF cu exercitarea controlului financiar preventiv la diverse unități (ICE-uri, centrale, întreprinderi, cap etc.) prin aplicarea principiului că fiecare unitate economică să se gospodărească şi să răspundă de patrimoniul încredințat fără amestec politic sau de altă natură din afară.

12.3. Pornind de la aceleaşi principii enunțate mai sus şi în activitatea cfi trebuie revăzute unele măsuri, care în decursul anilor nu s-au dovedit eficiente, creând în schimb birocrație şi conflicte de competențe.

Avem în vedere dubla subordonare a cfi, acordul la numire şi eliberare din funcție a şefului cfi şi altele asemănătoare prevăzute de actuala reglementare.

Controlul financiar intern să funcționeze la ministere, în cadrul direcțiilor generale financiare, prețuri, contabile şi control, cu număr corespunzător de organe stabilit de conducerile fiecărui minister în raport de necesitățile reale, de a cuprinde în control toate unitățile subordonate în timp de un an.

12.4. Întrucât unele activități şi fonduri cheltuite nu au fost supuse controlului organelor competente de stat timp de ani de zile, se propune ca organele MF să verifice cel puțin pe trei ani în urmă activitatea financiară a fostului consiliu de Stat, a fostei Mari Adunări Naționale şi a Guvernului.

De asemenea, pare a fi indicată verificarea financiar-gestionară şi valutară a fostei Gospodării de Partid şi a Trustului „Carpați”, cu propuneri în ce priveşte destinația patrimoniului acestora.

13. În domeniul contabilității se propun următoarele măsuri, care să ridice această instituție la nivelul şi rolul pe care trebuie să-l aibă într-o economie liberă şi eficientă:

13.1. Pregătirea şi formarea cadrelor de contabili atât în licee de specialitate cât şi în facultăți, revăzându-se programele de specialitate.

13.2. Înființarea unei asociații pe țară a contabililor, cu statut propriu care să ridice şi să apere drepturile atât de vitregite în decursul anilor ale acestui personal de înaltă specialitate.

13.3. Elaborarea unei legi a contabilității publice.

13.4. Contabilii şefi din unități economice şi instituții să fie pe acelaşi plan, din toate punctele de vedere cu celelalte cadre din conducerea acestora.

13.5. Personalul contabil cu pregătire de specialitate să fie trecut în aceeaşi categorie de importanță şi retribuire cu personalul ingineresc şi economic.

13.6. Inventarierea patrimoniului să fie revăzută, modernizată şi aşezată pe baze reale, înlăturându-se formalismul şi fictivitatea care există în prezent.

13.7. Bilanțul contabil să fie revăzut din toate punctele de vedere – structural, termene de întocmire, analiză, verificare etc.

Să se treacă şi la noi la certificarea bilanțurilor – aşa cum este în toate statele moderne şi democratice.

Apreciem că în toate problemele financiare, contabilitate şi control să ne documentăm şi să folosim experiența din Franța şi Italia, ca fiind cele mai apropiate de nevoile țării noastre.

INSTITUTUL DE ECONOMIE MONDIALĂ

CONSIDERAȚII PRIVIND RESTRUCTURAREA RAMURILOR ECONOMICE

INDUSTRIA SIDERURGICĂ

Industria siderurgică pe plan mondial a înregistrat în ultimii trei ani un puternic reviriment, după ce în urmă cu 10 ani a traversat o perioadă de criză determinată de încetinirea creşterii economice, în principal ca urmare a reducerii activității în ramurile mari consumatoare de oțel din țările occidentale.

Rezultate mai bune în dezvoltarea producției şi exportului în anii 1987-1989 au obținut mai ales țările occidentale cu siderurgie puternic dezvoltată precum şi Coreea de Sud, Brazilia, India. Aceste rezultate s-au datorat aplicării unor programe de restructurare şi modernizare (renunțarea sau reducerea unor capacități productive învechite, extinderea tehnologiilor moderne), care au condus la diminuarea consumurilor de materiale, creşterea calității produselor şi reducerea forței de muncă cu implicații favorabile asupra productivității în economie.

I. Orientări de bază ale producției şi exportului României în perspectivă

1. Măsuri în domeniul producției care să conducă la creşterea calității şi competitivității ofertei de export:

a) Adaptarea producției siderurgice la nivelul cererii interne şi externe, renunțarea treptată la capacitățile productive nerentabile.

Dezvoltarea producției de oțel a Românei în perspectivă va trebui să fie corelată şi cu potențialul intern foarte scăzut de resurse minerale şi energetice, fapt ce a determinat să se recurgă până în prezent la importuri masive. Se menționează că România importă anual cantități foarte mari de materii prime siderurgice (circa 14 milioane tone de minereu de fier, peste 5 milioane tone de cărbuni cocsificabili, 1 milion tone de cocs de furnal, însemnate cantități de feroaliaje etc.).

Totodată, pentru optimizarea importului de materii prime se recomandă lărgirea acțiunilor de cooperare.

De asemenea, la stabilirea nivelului optim al producției de oțel a României în viitor este necesar să se țină cont şi de faptul că unele sortimente

speciale, care sunt necesare industriei naționale şi nu se pot realiza în țară în condiții de rentabilitate, să se aducă din import.

b) Introducerea şi extinderea tehnologiilor moderne la elaborarea şi turnarea oțelului, prin dezvoltarea cooperării cu firme în special din țările occidentale care dețin tehnologii de vârf.

Se au în vedere în principal următoarele domenii:

- Renunțarea la tehnologia de elaborare a oțelului în cuptoare Martin, care au o eficiență extrem de redusă: în țările industrializate s-a eliminat aproape complet acest procedeu, iar în România se elaborează în prezent 28-30% din producția de oțel utilizând tehnologia menționată. În schimb, se propune extinderea elaborării oțelului în convertizoare perfecționate cu insuflare de oxigen.

De asemenea, se impune modernizarea tehnologiilor de elaborare a oțelului în cuptoare electrice şi utilizarea acestora în principal la producția de oțeluri superioare.

- Extinderea procedeului de turnare continuă a oțelului care permite creşterea substanțială a coeficientului de scoatere, cu influențe deosebit de favorabile asupra productivității şi calității producției siderurgice. În țările cu siderurgie dezvoltată această tehnologie se utilizează în proporție de 80-90% iar în România ponderea este de circa 34%.
- Pentru îmbunătățirea calității oțelului se propune perfecționarea şi modernizarea unor tehnologii, printre care se menționează: agitarea electromagnetică a şarjei, degazarea în vid, rafinarea în oală precum şi alte tehnici pe linia metalurgiei secundare.
- Extinderea mini-uzinelor siderurgice în special în centrele unde este dezvoltată şi industria constructoare de maşini, ca urmare a faptului că în zonele respective există cantități mari de deşeuri, mai ales din oțeluri aliate. Se evită în acest mod o serie de cheltuieli cu transporturile, realizându-se în acelaşi timp o valorificare eficientă a materialelor refolosibile, în plus, structura producției se va adapta mai uşor la oscilațiile şi exigențele cererii interne şi externe.

2. Măsuri de optimizare a exportului României prin îmbunătățirea structurii sortimentale şi calitative:

a) Din analiza structurii cererii pe piața mondială, rezultă că exportul Românei ar trebui să ia în considerare următoarele direcții principale:

- Creşterea ponderii tipo-dimensiunilor care au valori unitare ridicate ca: table subțiri laminate la rece, table cu acoperiri de protecție (galvanizate, cositorite etc.), a țevilor pentru utilizări speciale etc.

Se menționează că la exportul țărilor occidentale, laminatele plate subțiri (inclusiv tablele cu acoperiri organice şi anorganice), dețin o pondere de 30-35%, în timp ce în cazul României aceste sortimente cu grad ridicat de valorificare au o pondere foarte redusă (4-5%).

Se impune, de asemenea, diminuare exportului de tablă groasă şi medie (sortimente obişnuite), în paralel cu diversificarea gamei dimensionale şi a creşterii cantităţii de table cu tratament termic, a tablelor pentru industria navală precum şi a celor slab aliate cu rezistenţă ridicată la tracţiune.

În cazul ţevilor, se recomandă lărgirea gamei sortimentale, creşterea ponderii produselor din oţeluri superioare, efectuarea de finisări şi prelucrări speciale.

- Majorarea ponderii laminatelor din oţel din mărci superioare de oţeluri (aliate, oţeluri carbon de calitate), ţinând cont că în comerţul internaţional aceste produse au ponderi ridicate, înregistrând şi cele mai înalte ritmuri de creştere din punct de vedere al volumului cantitativ.

Este de menţionat că preţurile laminatelor din oţeluri aliate şi înalt aliate sunt de 2-8 ori mai ridicate comparativ cu cele ale laminatelor din oţel obişnuit.

În prezent, ponderea exportului ţării noastre de oţeluri superioare în exportul total de laminate este foarte redusă (circa 1%), comparativ cu ponderea ţărilor occidentale care este în medie de (10-12%) şi manifestă o tendinţă accentuată de creştere.

b) Diversificarea orientării geografice a exportului României de produse din oţel.

Principalele pieţe potenţiale de export sunt ţările est-europene, China şi ţările capitaliste dezvoltate.

Se aşteaptă ca Piaţa Comună să adopte unele măsuri de relaxare a practicilor protecţioniste la importul de laminate din oţel, astfel că ţările comunitare ar putea constitui şi în continuare una din principalele pieţe potenţiale la exportul românesc.

De asemenea, se aşteaptă ca Statele Unite ale Americii să faciliteze în viitor creşterea însemnată a importului de produse siderurgice din România.

Ţările în curs de dezvoltare îşi majorează consumul de oţel, însă mare parte a acestuia se acoperă din producţia proprie. Acest grup de ţări rămâne deficitar la sortimentele de laminate din oţel cu grad ridicat de prelucrare (table subţiri laminate la rece, table acoperite, laminate din oţeluri speciale, ţevi fără sudură).

II. Măsuri de promovare a exportului în condiţii de eficienţă ridicată pe termen mediu şi scurt, pe grupe de produse

Pe baza aprecierilor evoluţiei cererii externe în anul 1990 şi în următorii 4-5 ani, structura sortimentală şi calitativă a ofertei româneşti de export ar trebui să aibă în vedere următoarele cerinţe:

Produse plate din oţel

a. Tablă groasă:

- creşterea ponderii la export a tablelor cu tratamente termice şi slab aliate cu înaltă rezistenţă la tracţiune;
- asimilarea, fabricarea şi livrarea de table anticorozive cu regim de lucru la temperaturi înalte sau foarte scăzute, tablă groasă duplex din

oțel inox, tablă rezistentă la abraziune pentru echipamente miniere, tablă din oțeluri aliate pentru industria constructoare de maşini şi electrotehnică;
- livrarea de cantități sporite de tablă groasă din oțeluri cu granulație fină, trată termic şi normalizată, pentru construcții sudate;
- lărgirea gamei tipodimensionale prin livrarea la export a tablelor în grosimi sub 8 mm şi peste 40 mm, formate sub 1500 mm şi peste 3000 mm lățime şi sortimente cu lungimi sub 6000 mm şi peste 12000 mm;
- majorarea exportului de sortimente executate după norme internaționale cu respectarea riguroasă a condițiilor de planeitate, tolerante, aspect al suprafeței;
- asigurarea controlului ultrasonic la cerere, fără restricții cantitative;
- garantarea proprietăților mecanice la toate tipurile de table, cu înscrierea valorii lor în certificatele de calitate.

b. Tablă subțire laminată la rece:
- creşterea ponderii tablelor subțiri laminate la rece şi în special a sortimentelor superioare: tablă subțire laminată la rece pentru ambutisare profundă şi extraprofundă;
- oferirea unor sortimente din oțel inoxidabil şi din alte oțeluri aliate;

c. Tablă zincată:
- lărgirea gamei calitative inclusiv sortimente cu strat de zinc mai subțire, floare de zinc mică, eliminarea petelor ce apar după tratamente de acoperire;
- tăierea marginii după laminarea benzii la rece.

d. Produse profilate:
- creşterea ponderii la export a profilelor din oțeluri aliate, slab aliate, oțel arc, oțel inoxidabil, ale căror prețuri sunt superioare produselor din oțeluri obişnuite;
- creşterea exportului de bare trase la rece cu respectarea condițiilor de calitate prevăzute în normele internaționale.

e. Oțel beton şi sârmă laminată:
- se propune o diminuare a cantităților oferite la export, mai ales că prețul acestui produs este scăzut comparativ cu alte sortimente. Pentru sortimentele ce urmează a fi oferite la export va trebui să se aibă în vedere:
- majorarea cantității de oțel beton crenelat, inclusiv în bare o dată îndoite;
- livrarea de sârmă laminată pentru trăgătorii, inclusiv din oțel carbon de calitate şi oțeluri aliate.

f. Țevi din oțel:
- lărgirea gamei de sortimente de țevi conductă laminată cu până la 14 3/4, oferta trebuind să cuprindă țevi filetate, în lungimi fixe şi din oțeluri superioare;

- controlul cordonului de sudură, tratamente termice şi diversificarea calibraţilor la ţevile conductă sudate până la 14 3/4;
- asigurarea uniformităţii grosimii peretului la ţevile pentru construcţii precum şi unele aspecte de ordin comercial: legarea ţevilor, lungimi fixe, refulare, protecţie contra loviturilor în timpul manipulării. În grupa ţevilor pentru construcţii se includ şi ţevile din oţel inox şi/sau refractar, cu preţuri ce depăşesc nivelul de 2000 dolari/tonă;
- îmbunătăţiri de ordin calitativ şi structural la exportul burlanelor de tubaj: asigurarea uniformităţii grosimii peretelui ţevii, asigurarea de sortimente cu diametre mici, livrarea de sortimente din oţeluri calitativ superioare, realizarea de finisări suplimentare şi testare (control nedistructiv, acoperirea cu lacuri, realizarea de filete speciale cu etanşeitate superioară), asimilarea de produse noi pentru utilizări la lucrări de adâncimi mari şi în condiţii de mediu agresiv.

g. Produse trofilate:

Sârmele şi produsele din sârmă asigură în general o valorificare bună a oţelului.

Pe piaţa mondială se solicită sârma din oţel carbon de calitate şi din oţeluri aliate, care au preţuri superioare.

INDUSTRIA ALUMINIULUI

Strategia în domeniul comerţului exterior cu aluminiu trebuie strict corelată cu tendinţele evoluţiei producţiei consumului şi comerţului, pe plan mondial. Se propune luarea în considerare a următoarelor obiective:

Aluminiu neprelucrat:

- axarea producţiei şi exportului de aluminiu primar blocuri al României pe livrări de aluminiu cu puritate de 99,7%, în strânsă concordanţă cu normele calitative de pe piaţa externă;
- asimilarea în producţie şi promovarea mai susţinută a livrărilor de aliaje de aluminiu.

Semifabricate şi produse din aluminiu:

Principala preocupare trebuie să fie acordată creşterii cantitative, diversificării sortimentale şi îmbunătăţirii calitative a ofertei de export a României la această grupă de produse. O primă condiţie este reprezentată de necesitatea echipării tehnologice adecvate a uzinei de prelucrare a aluminiului din Slatina. În domeniul structurării sortimentale a ofertei şi îmbunătăţirii reale a calităţii se propun următoarele:

- creşterea ponderii produselor plate în exportul de semifabricate din aluminiu al României, printr-o stimulare mai accentuată a livrărilor la sortimentele cu nivel calitativ ridicat (folii, table subţiri, table speciale din aliaje de aluminiu pentru industria aeronautică şi pentru industria

automobilelor etc.). Trebuie avut în vedere că prelucrările suplimentare (formate speciale, acoperiri ale suprafeței, alte prelucrări) pot asigura sporuri de preț cuprinse între minimum 50-80% față de sortimentele standard. Să se acorde o atenție deosebită producției şi exportului la următoarele sortimente cu prețuri de comercializare superioare: tablă subțire din aliaje 3004, 5052 şi 5086, utilizată la fabricarea cutiilor pentru îmbutelierea berii şi băuturilor răcoritoare, folii cu ambele fețe lucioase, folii colorate, embosate şi lăcuite (grosimi 8-12 microni), table din aliaje AA 70/5, 2011, 2024, 2017, discuri tăiate la presă sau ştanțate;

- promovarea exportului de produse extrudate din aluminiu sub formă de bare din aliaje M 2011, 2024, 2017, 7075 pentru construcția de maşini, bare trase sau turnate cu grosimi cuprinse între 10-275 mm şi calitate conform normelor DIN, rondele pentru fabricarea dozelor spray etc.;
- livrarea la export a unor sortimente de tâmplărie metalică, precum şi a profilelor pentru tâmplărie metalică prevăzute cu accesorii.

Măsurile de modernizare a industriei aluminiului din România sunt absolut necesare, atât în domeniul elaborării aluminiului primar, cât şi în ceea ce priveşte industria de prelucrare a aluminiului. Prin aceasta se va putea obține o reducere a consumurilor specifice de energie electrică şi, implicit, o aliniere a României la nivelul mediu al costurilor de producție existente pe plan mondial în această ramură.

INDUSTRIA CONSTRUCTOARE DE MAŞINI

Industria constructoare de maşini este, în toate țările industrial dezvoltate, puternic implicată în schimburile internaționale. Faptul că pentru multe categorii de produse ale ramurii seriile optime de fabricație sunt serii mari care depăşesc capacitatea de absorbție a pieței interne şi au nevoie de debuşee de desfacere la intern, tendința pregnantă de specializare internațională, extrema diversificare a produselor care face economic ilogică o autarhie în sensul acoperirii integrale de către un stat din fabricația proprie a necesarului, internaționalizarea fabricației de componente şi subansamble care intră în componența produselor finite ş.a.m.d. conduce la o amplificare continuă a fluxurilor de schimb reciproce cu produse ale ramurei.

Posibilitățile de export ale industriei româneşti constructoare de maşini s-au deteriorat continuu în ultimii ani datorită:

- diversificării excesive pe produse şi tipodimensiuni făcută în scopul eliminării importului;
- eliminării practic totale a importului de completare care a făcut ca din lipsa unor componente de calitate al căror import ar fi reprezentat un

aport valutar minim s-a pierdut posibilitate de a realiza la nivel competitiv şi exporta maşini şi utilaje de valori mari;

- dispersarea până la totala ineficiență a cercetării ştiințifice şi tehnologice proprii concomitent cu reducerea până la dimensiuni nesemnificative a aportului de tehnologie străină;
- deteriorarea până la totala ineficiență a condițiilor de comercializare (din considerente de economie prost înțeleasă) obiectiv necesare pentru exportul ramurei (reclamă comercială, rețele de comercializare, expoziții pe piețele de desfacere, rețele de service, cataloage, prospecte etc.).

O primă prioritate de acțiune în perioada imediat următoare şi pe termen mediu ar fi deci eliminarea acestor elemente de politică economică greşită şi concentrarea eforturilor de cercetare-dezvoltare, ridicare a competitivității tehnico-calitative prin import de completare şi influx de tehnologie, realizarea unui sistem adecvat de comercializare, pentru produse la care baza materială şi nivelul tehnologic actual pot asigura, în condițiile enunțate mai sus, o creştere sensibilă, într-un viitor apropiat, a pătrunderii pe piețele externe (tractoare, rulmenți, motoare şi transformatoare electrice, utilaj petrolier, autovehicule, material rulant de cale ferată, maşini-unelte, nave maritime comerciale, instalații complexe, asistență tehnică şi servicii de informatică).

Pe termen lung, este necesară o politică economică de stimulare a restructurării producției şi exportului industriei constructoare de maşini către produse cu valori medii unitare ridicate (care înregistrează de altfel o evoluție mai dinamică a cererii pe piețele internaționale) cum sunt: aparataj electric de joasă tensiune, echipamente de telecomunicații, aparatură optică tehnico-medicală, elemente de automatizare, bunuri de consum (aparatură electrocasnică, aparatură electronică pentru public), componente electronice şi elemente de tehnică de calcul, sisteme flexibile de fabricație.

O atenție deosebită va trebui să se acorde dezvoltării fluxurilor de import-export de componente şi cooperărilor în producție şi desfacere la nivel de ramură, întreprindere, unități de cercetare-dezvoltare, societăți mixte etc.

În prezent exportul românesc de maşini şi utilaje nu însumează decât un procent de sub 0,8% din exportul mondial total în domeniu: cererea mondială pentru această categorie de produse este în continuă creştere şi diversificare sortimentală.

Există deci perspective reale, în condițiile unei politici de specializare, ameliorare tehnico-calitativă şi comercializare adecvate, de redresare şi, în continuare, de creştere dinamică a exportului ramurei.

Pe categorii de produse se ridică unele probleme specifice şi anume:

Autoturisme – ameliorarea calitativă urgentă inclusiv prin recurgerea la importuri de completare pentru componente a căror tehnologie de fabricație nu este încă pusă la punct în țară (în prezent la autoturismele româneşti numărul căderilor la prese şi subansamble furnizate de industria orizontală este de

peste zece ori mai mare decât în cazul celor oferite de alți producători pe piața mondială);

- un efort de cercetare dezvoltare care să asigure creşterea randamentului motopropulsor, reducerea greutății specifice, electronizarea şi reducerea gradului de poluare.

Pe termen lung:

- încheierea de acorduri de cooperare în producție cu mari firme străine şi vânzarea autoturismelor, pentru început, prin rețelele acestora de distribuție. În paralel, realizarea unei rețele proprii de distribuție şi service care vor fi pregătite să preia produsele româneşti odată cu crearea unei imagini de marcă şi sporirii cererii;
- eventual, concesionarea pe o perioadă limitată (5-10 ani) a liniilor de fabricație unor producători străini, cu obligația acestora de a îngloba componente româneşti într-o cotă progresivă.

Autovehicule utilizare – realizarea prin cooperare internațională a unei game standard de autocamioane la nivel competitiv pe plan internațional (având în vedere că în prezent actuala fabricație este tehnic depăşită devenind, practic, nevandabilă pe piețele externe);

- crearea unei elasticități în fabricație care să permită realizarea în termen scurt a modificărilor produsului standard solicitate de beneficiari;
- angrenarea subramurei în schimburile cu subansamble şi cooperarea pe operații tehnologice;
- completarea gamei de fabricație cu tipodimensiuni din clasele de sarcină utilă de 1,5-3,5 tone şi 2,5-6,5 tone pentru care se înregistrează o cerere mai dinamică pe piețele externe;
- dezvoltarea sistemului de comercializare prin implantarea de linii de montaj în țări în curs de dezvoltare şi livrarea de componente şi subansamble destinate montajului final în aceste țări.

Materialul rulant de cale ferată ocupă un loc important în export (16% din exportul românesc de maşini şi utilaje) dar cu o structură dezavantajoasă care conduce la un grad de valorificare redus sunt necesare, în acest sens:

- creşterea ponderii în exportul de vagoane a vagoanelor de pasageri (pentru care se pot obține prețuri specifice de 3-4 ori mai mari), ceea ce ar implica un plus de confort la vagoanele oferite printr-un import de completare de sisteme de aer condiționat, geamuri termo - absorbante etc.;
- reducerea tarei la locomotive şi vagoane prin folosirea de materiale uşoare (aliaje de aluminiu);
- extinderea producției de automotoare (pentru care avem tradiție de fabricație şi pentru care există bune perspective de desfacere pe piețele externe);
- crearea unui cadru organizatoric care să reglementeze ansamblul producției şi exportului de material rulant în vederea posibilității

ofertării de sisteme feroviare complete (infrastructură, material rulant, servicii inginereşti, şcolarizări etc.);
- adoptarea sistemului de comercializare în leasing;
- creşterea rolului activ CFR în orientarea producției prin lansarea de comenzi pentru produse de nivel tehnic superior, ceea ce ar permite testarea în țară a produselor noi;
- creşterea vitezei până la 300 km/h în traficul de pasageri şi 150-200 km/h în cel de mărfuri;
- dotarea produselor româneşti cu sisteme computerizate de siguranță şi control şi telecomunicații.

Nave maritime comerciale
- Realizarea de acțiuni de cooperare (inclusiv prin preluarea de licențe) cu parteneri străini, în special pentru realizarea unor motoare navale corespunzătoare noii generații produse pe plan internațional cu un consum de combustibil de 118-124g/CPh, precum şi a echipamentelor de punte şi de navigație.
- Revizuirea structurii actuale a ofertei româneşti de export pentru nave în sensul deplasării acesteia către nave de complexitate tehnică superioară în funcție de cerințele viitoare ale pieței internaționale. În acest sens trebuie să se aibă în vedere că în perioada 1991-2000 o cerere importantă se va manifesta în domeniul navelor combinate (CBO), a navelor port-container, a tancurilor pentru transportul produselor petroliere şi a gazelor lichefiate.
- Dezvoltarea capacităților de cercetare ştiințifică, de proiectare şi inginerie tehnologică în domeniul naval.
- Creşterea capacității de reparații de nave, cu export de servicii, eventual prin reprofilarea în acest sens a unor capacități existente în şantierele navale din România.

Tractoare şi maşini agricole – eliminarea urgentă a carențelor tehnico-calitative de fabricație, care frânează în prezent posibilitățile de export, inclusiv prin ameliorarea calitativă a materialelor şi subansamblelor venite din industria orizontală acolo unde este posibilă şi recurgerea la import de completare acolo unde acest lucru nu este posibil sau nu apare ca fiind rentabil;
- extinderea şi modernizarea gamei de fabricație prin acțiuni de cooperare cu firme străine de prestigiu;
- alinierea la facilitățile de plată practicate de firmele concurente;
- realizarea unor rețele adecvate de comercializare şi service;
- oferirea de export, în special în țările în curs de dezvoltare, de sisteme complexe de tractoare şi maşini agricole.

Maşini-unelte – realizarea unor oferte competitive de export de maşini-unelte cu electronică înglobată (comandă numerică, afişaj de cote, regim de aşchiere autoreglabil) şi linii de fabricație la temă;

- inițierea de cooperări privind fabricația de roboți industriali eventual cu specializări pe subansamble a părții române.

Rulmenți

Dezvoltarea producției de rulmenți în nomenclatorul actual, în paralel cu realizarea unor mutații de ordin structural, constând în principal din introducerea în fabricație a unor categorii de produse din clasele de precizie superioare (rulmenți miniaturali pentru industria de mecanică fină, rulmenți speciali pentru broşe de maşini unelte etc.).

Adaptarea, în perspectivă, a unei strategii de dezvoltare a fabricației de rulmenți bazată într-o măsură mai mare pe serii scurte de rulmenți de înaltă precizie şi calitate, cu un proces de producție caracterizat printr-un grad înalt de flexibilitate.

Utilaj petrolier – redimensionarea capacităților de producție în funcție de nivelul real al cererii, având în vedere conjunctura actuală nefavorabilă pe piețele externe şi lipsa unei perspective apropiate de relansare a cererii mondiale;

- restructurarea producției de utilaj petrolier în sensul orientării către fabricația de echipamente separate, părți şi subansamble pentru instalații de foraj şi extracție care au posibilități mai mari de export în condițiile cererii de instalații complete;
- obținerea dreptului de aplicare a monografiei APT pe utilajul petrolier românesc oferit la export.

Aparatură electrocasnică – modernizarea producției de frigidere şi congelatoare prin ameliorarea parametrilor tehnico-funcționali şi estetici şi asimilarea frigiderelor şi congelatoarelor încorporate – tip mobilă, pentru care există o cerere mare pe piața internațională;

- diversificarea tipodimensională a maşinilor electrice de spălat rufe şi îmbunătățirea parametrilor tehnico-funcționali ai acestora;
- introducerea în fabricație a unor aparate electrocasnice cum ar fi: roboți de bucătărie, mixere, aparate de râşnit cafea, aparate de încălzit apa, aparate pentru condiționarea aerului etc.

Aparatură electronică pentru public – restrângerea treptată a producției de televizoare alb-negru şi asimilarea sporită în producție a componentelor pentru televizoare color;

- dezvoltarea producției de radiocasetofoane stereofonice auto cu performanțe superioare dotate cu antene telescopice automate necesare atât echipării autovehiculelor produse la intern, cât şi exportului.

Echipamente de telecomunicații - modernizarea şi diversificarea producției de sisteme de transmisie (introducerea în fabricație a sistemelor de transmisie numerică) şi dezvoltarea producției de centrale telefonice de mică capacitate pentru care există cerere atât pe plan intern, cât şi pe piața internațională.

Mijloace ale tehnicii electronice de calcul – asimilarea şi oferirea la export a unor noi familii de minicalculatoare compatibile cu produsele de profil

ale firmelor străine cu care se va coopera în cercetare, producție şi comercializare;

- conceperea şi fabricarea pentru oferirea la export a unor sisteme integrate de echipamente cu produse program, care să funcționeze ca interfețe (pentru conectare şi cuplare) a rețelelor locale;
- dezvoltarea pentru export de sisteme de gestiune a bazelor de date pentru minicalculatoare, microcalculatoare şi calculatoare personale, care se pot conecta la rețele de date locale şi distribuite;
- realizarea şi oferirea la export de sistem expert complexe, utilizate în cercetarea şi proiectarea asistate de calculator şi de produse program pentru asistarea proiectării constructive şi tehnologice.

Aparate de măsură şi control electronice – introducerea în producția de serie a unor tipuri de aparate, care să corespundă imperativului participării la export cu produse de vârf de înaltă tehnicitate, dintre care cităm: sisteme modulare de aparatură electronică pentru măsuri tensiometrice, sisteme modulare de aparatură electronică pentru măsuri tridimensionale, multimetre numerice programabile, aparate cu microprocesor pentru controlul ultrasonic şi parametrilor mecanici ai materialelor, aparatelor de măsură specializate, structurate pe microcalculatoare, aparatură automată de măsură asistată cu tehnică de calcul;

- dezvoltarea în țară a unei producții de componente electronice performante şi în special inițierea producției de circuite electronice integrate complexe;
- intensificarea exportului de aparate de măsură şi control electronice în cadrul livrărilor de instalații complexe.

PRODUSE PROGRAM ŞI SERVICII INFORMATICE

Produsele program şi serviciile informatice formează segmentul cel mai dinamic al cererii mondiale de tehnică de calcul şi informatică beneficiind de o conjunctură a pieței internaționale deosebit de favorabilă pe termen mediu şi lung.

Întrucât exporturile de produse şi servicii informatice reprezintă o valorificare foarte înaltă a inteligenței naționale pe piață, este dorit ca România să treacă la o producție de tip industrial în acest domeniu. Pentru aceasta ar fi necesare:

1. Modernizarea şi structurarea producției de echipamente de calcul, produse program şi servicii informatice, în raport cu evoluția cererii internaționale.

2. Elaborarea unor standarde naționale de calitate pe baza standardelor recunoscute pe plan internațional pentru testarea şi omologarea produselor program.

3. Instituirea unei legislații de protejare a produselor program în țară şi în străinătate.

4. Aprobarea unor investiţii pentru dotare din import cu echipamente de referinţe pe plan mondial.

5. Autorizarea unor unităţi reprezentative de informatică pentru reproducerea în serie a produselor program şi comercializarea lor la export.

6. Înfiinţarea de societăţi mixte în străinătate.

INDUSTRIA CHIMICĂ

În deceniul nouă s-a înregistrat o slăbire importantă a participării României la comerţul internaţional cu produse chimice, reflectată de diminuarea ponderii sale în exportul mondial de la 1% în 1980 la sub 0,5% în 1989, în condiţiile în care volumul acestuia s-a dublat în intervalul menţionat. Acest fenomen oglindeşte încadrarea greşită a României în diviziunea internaţională a muncii, evidenţiată de orientarea neraţională, fără fundament economic, a investiţiilor către chimia de mare tonaj, cu caracter energo-intensiv. A fost evidentă supradimensionarea unor subramuri, cum sunt industria de rafinare a ţiţeiului, industria de îngrăşăminte, produsele clorosodice, prelucratele din materiale plastice, anvelopele, care au fost dezvoltate fără a se asigura corelaţia cu baza energetică şi de materii prime şi în neconcordanţă cu dinamica şi structura cererii interne şi externe şi cu posibilităţile de transport intern şi extern.

În ultimele două decenii au fost ignorate implicaţiile celor două şocuri petroliere, din 1973 şi 1979, care au determinat atât transferul unor subramuri energo-intensive către ţările cu resurse de materii prime (ce au devenit concurenţi redutabili pe piaţa internaţională), cât şi restructurarea producţiei în ţările industrializate, în sensul accentuării specializării pe produsele chimiei fine şi pe specialităţi.

Pe termen lung, strategia de restructurare a industriei chimice româneşti trebuie să aibă în vedere, eliminarea marilor decalaje structurale şi tehnologice existente în prezent, faţă de ţările cu industrie chimică avansată. Se pot avea în vedere, două direcţii principale de acţiune vizând pe de o parte amplificarea participării României la comerţul internaţional atât în calitate de exportator cât şi de importator, iar pe de altă parte creşterea sensibilă a eficienţei acestei participări.

În cadrul primei direcţii, la nivel de macrostructură, accentul trebuie să se deplaseze pe creşterea ponderii produselor chimiei fine şi specialităţilor în detrimentul produselor de mare tonaj, energo-intensive. Aceasta reprezintă calea principală de ridicare a eficienţei pe ansamblul exportului de produse chimice. În 1987, produsele chimiei fine au reprezentat numai 8,7% din exportul României (faţă de 20-40% în ţările vest-europene), în timp ce produsele de mare tonaj (îngrăşăminte, produse sodice, carbid) au constituit

41,3% din total (față de 1-4% în unele țări vest-europene şi 5-17% în țările est-europene, cu excepția URSS). Aceasta va impune o reorientare a investițiilor către subramurile chimiei fine, aşa cum procedează țările industrializate. Spre exemplu, în Marea Britanie în perioada 1989-1991 se prevede ca 60% din totalul investițiilor alocate industriei chimice să fie orientate către chimia fină, din care cca 1/3 în industria farmaceutică.

Pornind de la analiza situației actuale a priorităților ce trebuie analizate în ansamblul noii strategii economice, considerăm că ar putea fi avute în vedere, specializarea cu prioritate a țării noastre în următoarele subramuri ale chimiei fine: medicamente, cosmetice, lacuri şi vopsele, săpunuri şi detergenți, materiale foto. De asemenea, având în vedere necesarul ridicat de pesticide al agriculturii şi silviculturii româneşti a cărui satisfacere din import presupune un efort valutar considerabil, ar fi necesară dezvoltarea acestei subramuri în cadrul unor acțiuni de cooperare cu firme reputate (cercetarea proprie necesitând fonduri şi mijloace enorme).

În acelaşi timp, grupa polimerilor (materiale plastice, fibre sintetice şi cauciuc sintetic) va trebui să beneficieze de o atenție sporită, în concordanță cu perspectivele favorabile de menținere a locului important pe care îl dețin în comerțul mondial. Propunem majorarea nivelului producției de materiale plastice, pe baza unor tehnologii moderne şi diversificarea gamei de polimeri de mare tonaj şi tehnopolimeri. La fibre sintetice şi cauciuc sintetic propunem modernizarea tehnologiilor actuale şi extinderea gamei sortimentale, în corelație cu direcțiile de evoluție a cererii interne şi externe.

În privința produselor de mare tonaj, cu caracter energo-intensiv, soluția economică este redimensionarea producției la un nivel cât mai apropiat cerințelor pieței interne, având în vedere situația rezervelor de materii prime şi a bazei energetice.

În cadrul unei a doua direcții, la nivel de microstructură, vizăm majorarea ponderii produselor şi sortimentelor cu valoare unitară ridicată şi cu grad înalt de valorificare a materiilor prime. Scopul ar fi obținerea unor prețuri superioare şi a unei eficiențe sporite în cadrul fiecărei grupe de produse chimice, plecându-se de la constatarea că în prezent prețurile obținute de exportatorul român pe ansamblul fiecărei grupe sunt considerabil mai reduse decât cele realizate de țările dezvoltate, în mare măsură datorită structurii sortimentale deficitare a ofertei româneşti de export. O contribuție importantă la îmbunătățirea microstructurii producției şi exporturilor de produse chimice o poate aduce utilizarea pe scară largă a metodelor revoluționare ale biotehnologiei, în primul rând pentru obținerea de medicamente deosebit de eficace, compuşi pentru produse cosmetice, enzime pentru detergenți, pesticide biologice etc.

Într-o perioadă de tranziție de circa 5 ani, trebuie analizată reducerea treptată a exportului de produse energo-intensive şi modernizarea unor tehnologii, cum ar fi cele ale amoniacului. Într-o astfel de perioadă pot fi atrase

şi capitaluri străine şi intensificate acțiunile de cooperare cu parteneri externi pentru utilizarea la nivel optim a capacităților de producție existente în diverse subramuri, cu precădere în chimia de mic tonaj. Accentul în politica de investiții să se pună pe modernizarea tehnologiilor şi utilajelor şi pe adâncirea specializării pe produse cu performanțe superioare, în condițiile creşterii autonomiei unităților producătoare. Importul de tehnologie, utilaj chimic, licențe şi de completare va avea un rol important în asigurarea condițiilor obiective pentru progresul rapid al industriei chimice şi îmbunătățirea încadrării României în diviziunea internațională a muncii.

Pe termen scurt, mai precis în cursul anului 1990, propunem dezafectarea unor instalații vechi, de peste 20 de ani, cu consumuri specifice mari de ordin energetic şi de materii prime şi cu tehnologii depăşite. În paralel este necesară atingerea unui grad optim de utilizare a capacităților rămase în funcțiune, care ar implica importuri de intermediari, aditivi, plastifianți, coloranți cât şi a unor dispozitive şi subansamble necesare obținerii unor produse şi/sau sortimente cu parametri tehnico-calitativi superiori. Sunt necesare şi importuri de produse finite destinate atât populației (medicamente, cosmetice, detergenți) cât şi economiei naționale (pesticide etc.). Compensarea reducerii exporturilor unor produse de mare tonaj (petroliere, îngrăşăminte) se poate realiza, cel puțin parțial, prin ridicarea valorii unitare a unor produse chimice exportate.

INDUSTRIA DE RAFINARE A ȚIȚEIULUI

În cursul deceniului nouă, industria de rafinare a țărilor industrializate a fost confruntată cu dificultăți majore (rentabilitate scăzută, supraofertă de produse grele – păcură – şi deficit de produse uşoare) cauzate pe de o parte de persistența unui amplu excedent de capacități de distilare primară (instalații cu randament preponderent în păcură – subprodus cu valoare unitară scăzută) iar pe de altă parte, de un deficit relativ de instalații sofisticate de prelucrare secundară a țițeiului, capabile să asigure o producție sporită de fracții uşoare şi o calitate superioară a produselor.

Aceste probleme au fost generate de schimbările survenite în volumul şi structura cererii de produse petroliere după criza petrolului din anii '70 şi anume: reducerea severă a consumului de păcură (utilizată în principal în scopuri energetice), orientarea prioritară a cererii către fracții uşoare şi înăsprirea legislațiilor antipoluante care reclamă o nouă calitate a produselor.

*

Industria de rafinare a țițeiului din România se caracterizează printr-o supradimensionare accentuată în raport cu posibilitățile de aprovizionare din resurse proprii (grad de acoperire de 30% cu țiței intern) şi un profil de prelucrare caracterizat printr-un grad avansat de uzură fizică (40% din

capacitatea totală[1] de rafinare are o vechime cuprinsă între 25-30 de ani) şi morală (70% din volumul capacităţilor este constituit din instalaţii de distilare primară).

Existenţa acestui disponibil de capacităţi (în raport cu nevoile interne de consum) a făcut necesară rentabilizarea prelucrării prin apelarea masivă la importuri de ţiţei a căror destinaţie a fost, în mică măsură, legată de optimizarea structurii ofertei interne de produse petroliere, cât mai ales, de reexportul sub formă de produse petroliere pe pieţele spot vest-europene şi din SUA.

Operaţiunile de import ţiţei în vederea prelucrării şi exportului de produse petroliere – impropriu fundamentată pe temeiul economic al aşa-numitelor acorduri de processing – s-a soldat în ultimii ani (cu excepţia unor scurte perioade conjuncturale favorabile) cu importante pierderi financiar-valutare. România nu a efectuat, în realitate operaţiuni de processing în accepţia formulei consacrate în practica internaţională ci import de ţiţei şi reexport de produse prelucrate pe risc propriu. (În cadrul operaţiilor de „processing" corect practicate de o serie de ţări OPEC cu rafinării occidentale riscul comercial datorat diferenţelor nefavorabile între preţurile ţiţeiului şi ale produselor petroliere nu aparţin rafinorului – ca în cazul ţării noastre – aceasta executând o prestaţie cu valoare fixă, independentă de sfera comercializării).

Pe termen lung o strategie în domeniul industriei de rafinare va trebui să se axeze pe o restructurare severă a acestei ramuri de activitate. Acest proces va comporta redimensionarea volumului capacităţilor de rafinare, în funcţie de specificul şi interesele economiei naţionale, de disponibilul şi accesibilitatea la resursele interne şi externe prin:

a) eliminarea capacităţilor de distilare primară afectate de uzură fizică şi morală. Această măsură va crea premisele redresării rentabilităţii interne prin asigurarea treptată a unui grad de încărcare a capacităţilor de 85% - considerat ca prag minim de rentabilitate în operarea unei rafinării;
b) completarea profilului de prelucrare prin construirea de noi capacităţi – prin investiţii de capital autohton sau străin – în principal, instalaţii care să asigure o prelucrare adâncită a ţiţeiului, în sensul creşterii ponderii fracţiilor uşoare în oferta finală de derivate petroliere.

În funcţie de structura previzibilă a consumului intern (inclusiv a necesarului pentru petrochimie) şi a cererii pieţelor externe, precum şi cuantumul investiţiilor necesare şi corelat cu prevederile standardelor internaţionale de calitate, care reclamă majorarea cifrei octanice a benzinei de bază (fără plumb) în Europa cu 4-6 unităţi octanice până în anii 1995-1997, se poate opta pentru una sau o combinaţie de variante de restructurare după cum urmează:

---

[1] *De 32 mil. Tone/an.*

- utilizarea acelor procedee tehnologice care asigură maximizarea producției de benzină (reformare catalitică) şi îmbunătățirea calității acesteia, respectiv mărire a CO – în perspectiva eliminării aditivilor pe bază de plumb (prin alchilare, izomerizare, polimerizare, adaos de compuşi oxigenați);
- construirea de instalații de conversie profundă a țițeiului sau derivatelor grele ale acestuia în componente uşoare (cracare catalitică, hidrocracare, rupere de vâscozitate, cracare a reziduurilor în vid etc.) care în funcție de gradul de adâncire a prelucrării pot atinge un grad de transformare a țițeiului în produse albe de până la 85%. (În prezent, în România acest indicator este de 50-55% cu repercusiuni asupra eficienței prelucrării).

Pe termen mediu. Creşterea eficienței acțiunii de prelucrare primară a țițeiului şi implicit a exportului de produse petroliere se poate realiza în următorii ani pe 2 căi principale:

1. acțiuni pe linia creşterii productivității muncii, ca premisă de reducere a costurilor de producție. În industria de rafinare a țițeiului creşterea productivități muncii apare ca rezultantă a acțiunilor de înzestrare a rafinăriilor, de modernizare a tehnologiilor de fabricație, de ridicare a nivelului parametrilor funcționali la instalațiile fabricate în țară, de reducere a pierderilor de prelucrare prin automatizarea proceselor tehnologice (de pildă utilizarea sistemelor de control computerizat poate reduce consumurile de energie în rafinărie cu 3-15%);
2. acțiuni de îmbunătățire a calității produselor şi a metodelor de comercializare – în vederea creşterii competitivității exporturilor de produse petroliere.

Optimizarea problemei comercializării produselor comportă 2 aspecte de bază:

- minimizarea riscului comercial prin practicarea unor acorduri de processing în spiritul celor consacrate în practica internațională (activitate de prelucrare a țițeiului pe bază de comision fix, prenegociat şi pe riscul comercial total sau parțial al exportului de țiței);
- minimizarea „riscului geografic" (ce decurge în prezent din poziția dezavantajoasă a țării noastre atât în raport cu sursele furnizoare tradiționale de țiței din Orientul Mijlociu cât şi cu piețele de desfacere a produselor) prin promovarea unei activități de processing în zona geografică a țării noastre (printr-un acord cu URSS de import țiței şi desfacerea produselor în zona limitrofă (Iugoslavia, Ungaria, Grecia etc.). La aceste măsuri pot fi adăugate:
- extinderea spațiilor de depozitare specializate (insuficiența acestora, în special pentru benzină şi motorină, a generat aşa-numita „neoportunitate sezonieră a exportului românesc" – respectiv export în funcție de oferta internă la un moment dat şi nu de specificul cererii sezoniere):

- optimizarea structurii importurilor de țiței după criteriul compatibilității tehnice cu specificul instalațiilor existente şi al cererii sezoniere;
- dotarea cu aparatură şi echipamente pentru caracterizarea produselor etc.

Pe linia îmbunătățirii structurii sortimentale a exportului şi a ameliorării parametrilor calitativi ai produselor – măsurile ce urmează a se adopta vizează practic benzina şi în subsidiar motorina. Valoarea unitară scăzută a păcurii (reprezentând 70% din cea a țițeiului), completată cu potențialul său energetic ridicat (putere calorică de 1000 Kcal/kg) o recomandă pentru utilizare în țară în sectorul energetic. Dintre măsurile ce se impun în acest sector – prin prisma tendințelor ce se înregistrează pe piața internațională – menționăm:

- îmbunătățirea structurii sortimentale a exportului de benzine prin creşterea proporției de benzine premium şi naturală neetilată cu plumb în detrimentul naftei şi al benzinei regular etilată cu plumb;
- majorarea cifrei octanice a benzinei naturale româneşti (90 CO) şi corectarea curbei de distilație – măsuri ce pot permite comercializarea ei directă ca benzină finită şi nu ca şi component pentru benzine finite. Prin introducerea în rețeta de amestec a următorilor aditivi se poate realiza concomitent dezideratul măririi CO şi eliminării plumbului:
- butani (izobutan) pentru creşterea volatilității şi scăderea densității;
- izomerizate, alchilate (obținute eventual în cadrul instalației de la Teleajen):
- toluen:
- benzină de piroliză;
- metil-terțiar-butil-eter (MTBE), prin disponibilizare la CP. Borzeşti, sau din import.

Pe termen scurt. Prin prisma imperativelor restructurării economiei naționale, proces care implică ca factor critic disponibilul de fonduri de investiții apreciem ca oportună menținerea în cursul anilor 1990 a configurației actuale a capacităților de prelucrare a țițeiului, cu unele corecții rezultând din excluderea din circuitul economic a instalațiilor cu gradul de uzură cel mai avansat, respectiv de peste 30 de ani (în prezent, acestea totalizând 4,5 milioane tone capacități de distilare). O asemenea soluție oferă premisele derulării în continuare a unei activități de processing, reducând excedentul de capacități şi mărind indicele de utilizare pe ansamblul lor, rezolvând favorabil problemele ocupării forței de muncă, asigurării necesarului de componenți pentru chimizare superioară, obținerii unor încasări în devize.

INDUSTRIA UŞOARĂ

Industria uşoară constituie una din ramurile industriale cu tradiție în țara noastră. După o perioadă necesară de restructurare şi modernizare, ea poate

satisface atât necesităţile interne cât şi să disponibilizeze o parte din producţia pentru export.

În perspectiva pe termen lung, specializarea producţiei şi exportului industriei uşoare va putea avea în vedere următoarele criterii şi elemente:

- menţinerea în structura exportului cu ponderi majoritare a articolelor de îmbrăcăminte, încălţăminte, pentru care România este exportator tradiţional şi dispune de forţă de muncă calificată;
- în cadrul acestor două grupe de produse, să se recurgă în mare măsură la operaţiunile în lohn, care asigură folosirea integrală a capacităţilor de producţie şi forţei de muncă, permite accesul la utilaje noi, moderne şi facilitează accesul pe pieţele externe în condiţiile în care aceasta devine tot mai concurenţială;
- orientarea capacităţilor de producţie mari, actuale, în special spre producţia şi exportul de articole de serie mare (cămăşi, costume bărbăteşti, pantaloni, impermeabile, îmbrăcăminte de lucru), dar cu serioase îmbunătăţiri calitative;
- înfiinţarea de noi capacităţi de producţie de mai mică dimensiune şi care să aibă în vedere flexibilitatea producţiei, în scopul unei adaptări rapide la cerinţele pieţei interne, dar mai ales ale pieţei externe;
- să nu se mai limiteze exportul direct de ţesături textile pentru care dispunem de un potenţial ridicat de producţie. Totodată, la export să nu se insiste pentru livrarea ţesăturilor cu grad ridicat de prelucrare, dat fiind pe de o parte nivelul încă redus tehnologic, în secţiile de finisare din industria textilă românească, cât şi faptul că ţările dezvoltate – principale importatoare – solicită cu prioritate ţesături crude şi albite.

Dintre tipurile de ţesături să se menţină exportul de ţesături din bumbac 100% sau în amestec (cu pondere majoritară bumbacul) şi după 1995 să se dezvolte producţia şi exportul de ţesături de in şi mătase, prin asigurarea dezvoltării unei baze de materii prime suficiente şi de calitate corespunzătoare;

- dezvoltarea producţiei şi exportului de textile tehnice (din ţesături, materiale neţesute) pentru care există o cerere potenţială mare (geotextile, articole medicale, îmbrăcăminte specială de protecţie) şi care înregistrează un ritm mai rapid de dezvoltare, comparativ cu celelalte produse;
- în exportul de încălţăminte să ne specializăm exclusiv pe livrarea de încălţăminte din piele; să se renunţe la producţia şi exportul de încălţăminte din înlocuitori, dat fiind nivelul redus calitativ şi tehnologic al materialelor plastice şi pielii sintetice de care dispunem. Este posibilă şi necesară dezvoltarea producţiei de încălţăminte cu feţe textile, prin atragerea micii industrii şi a producătorilor individuali. Livrarea acestui tip de încălţăminte pe piaţa externă nu este eficientă, dată fiind competitivitatea ridicată sub raportul preţurilor – furnizorilor din Asia de Sud-Est;

- în exportul de marochinărie şi articole de voiaj să vizăm specializarea pe articole de voiaj din piele şi înlocuitori, precum şi pe mica marochinărie (mănuşi, port-vizite, curele etc.) finisate însă la un nivel corespunzător;
- dat fiind nomenclatorul foarte larg de produse ale industriei uşoare să se realizeze şi un import de completare sortimentală în vederea satisfacerii cererii interne şi la produsele insuficient acoperite de producția internă.

În vederea asigurării unei structuri corespunzătoare a producției şi exportului industriei uşoare sunt necesare o serie de măsuri dintre care se detaliază:

a) Pe termen scurt:

- asigurarea ritmică a materiilor prime la nivelul capacităților de care dispune industria uşoară în prezent şi la nivelul calitativ solicitat de producători (bumbac, lână, piei, in, iută);
- asigurarea ritmică a importului de coloranți textili în paleta coloristică solicitată de producători şi pe cât posibil de la aceiaşi furnizori pentru a asigura constanța calității coloranților;
- sistarea construirii de fabrici de confecții, tricotaje, încălțăminte de mare capacitate;
- reluarea legăturilor cu firmele străine interesate în operațiuni de lohn pentru îmbrăcăminte, încălțăminte, care pot asigura contracte ferme imediate;
- dezvoltarea de linii de producție pentru articole de îmbrăcăminte, încălțăminte combinate cu producerea de articole şi materiale sportive, care să fie sponsorizate de o firmă străină inclusiv de oameni de afaceri români stabiliți în străinătate (ex. I. Țiriac);
- adoptarea unor mărci şi embleme legate de imaginea revoluției române care să fie imprimate pe o serie de articole sport, şi care ar avea un succes imediat pe piață dată fiind simpatia manifestată pe plan internațional (semnul victoriei, imaginea micului „Gavroche" românesc ş.a.).

b) Pe termen mediu (perioada de tranziție):

- asigurarea importului de materii prime la nivelul necesar sporirii volumului producției şi exportului (posibilitatea dublării în următorii 5 ani a volumului actual de import pentru bumbac, lână, piei);
- reutilarea treptată cu maşini şi utilaje moderne, automatizate, computerizate a întregii industrii uşoare româneşti de la filatură până la finisarea produselor, inclusiv a liniilor de ambalare a produselor. Aceasta să se realizeze fie prin import direct de maşini şi utilaje (acolo unde se poate realiza în condiții avantajoase), fie prin cooperare în producție cu firme străine, fie prin investiții directe ale

firmelor străine (ceea ce presupune adaptarea noii legislații în domeniu);
- asigurarea de echipament pentru protejarea mediului înconjurător în anumite unități ale industriei uşoare (tăbăcării, fabrici fire artificiale, secție de finisare şi tratamente chimice, vopsitorii);
- sprijinirea financiară şi cu materii prime a unor producători particulari de îmbrăcăminte şi încălțăminte ;
- asigurarea importurilor de completare necesare producției şi finisării unor articole (coloranți, accesorii pentru îmbrăcăminte);
- eforturi susținute în asigurarea know-how-ului necesar prin: cumpărarea de brevete din străinătate, folosirea cesiunii de brevete, adoptarea şi implementarea celor mai eficiente soluții româneşti; cooperarea în cercetare ca institute de profil din străinătate;
- sprijinirea înființării unor întreprinderi de stat sau particulare specializate în producerea de accesorii pentru industria uşoară (fermoare, catarame, nasturi, capse, ecusoane, broderii, etichete, mărgele, paiete etc.) şi renunțarea la practica actuală de producere a lor în subsidiar în secții ale întreprinderii Metaloglobus;
- aderarea producătorilor români la mai multe mărci internaționale care garantează calitatea produsului (pe lângă Woolmark şi Cotton, Cuir etc.);
- încadrarea riguroasă în standardele internaționale de calitate, pentru a putea fi acceptate de clienții externi, în acest sens trebuie avută în vedere procurarea (fie prin import direct fie prin autodotare sau cooperare cu firme străine) de echipament modern de măsurare şi testare a calității produselor similar ca performanțe şi grad de precizie cu cel folosit pe plan mondial;
- cooperarea în producție cu case de modă de prestigiu din străinătate şi realizarea în urma acestor acțiuni de cooperare, de ateliere de creație care să producă şi să promoveze articolele de modă;
- sprijinirea inițiativei şi creativității designerilor proprii şi formarea lor la şcoli de design în țară şi în străinătate;
- luarea în considerare a ideii creării unui institut de modă, similar celor existente în alte țări şi cu posibilitatea afilierii la Modeurope;
- creşterea competitivității articolelor de îmbrăcăminte-încălțăminte prin rezolvarea radicală a problemei ambalajelor în sensul îmbunătățirii substanțiale a calității atât a ambalajelor de protecție, cât şi a celor de prezentare, cunoscut fiind faptul că gradul de atractivitate al ambalajelor influențează adesea decizia de cumpărare;
- lărgirea participării specialiştilor români la târguri şi expoziții internaționale de specialitate, pe toată filiera fluxului de producție (începând de la cele la care se stabilesc tendințele în paleta coloristică şi compoziția fibroasă pentru sezonul următor);

- alocarea unor mijloace financiare sporite pentru reclamă şi publicitate şi transformarea atribuţiilor de promovare cât mai aproape de nivelul producătorilor;
- constituirea de compartimente de cercetare a tendinţelor tehnologice şi de structură a cererii pe piaţa internaţională în cadrul centralelor sau unităţilor mari producătoare;
- diversificarea geografică mai largă a exporturilor, întrucât o caracteristică actuală a exportului românesc de produse ale industriei uşoare este concentrarea la principalele produse în proporţie de 60-75% pe un număr de 3-4 pieţe de desfacere;
- diversificarea reţelei de distribuţie externe prin extinderea numărului de societăţi mixte de comercializare şi oficii comerciale care să faciliteze accesul pe pieţele externe în condiţiile accentuării concurenţei şi restricţiilor netarifare practicate de o serie de ţări importatoare, în baza Acordului multifibre (AMF).

INDUSTRIA PRELUCRĂTOARE A LEMNULUI

În vederea unei mai bune încadrări a industriei româneşti de prelucrare a lemnului în diviziunea internaţională a muncii, ţinând seama, pe de-o parte de tendinţele de structură a cererii existente, şi pe de altă parte, de limitarea obiectivă a bazei interne de materii prime lemnoase, orientările prioritare trebuie să vizeze:

a) Dezvoltarea primordială a producţiei şi exportului de mobilă, întrucât în acest fel se asigură, comparativ cu toate celelalte produse rezultate din prelucrarea lemnului, gradul cel mai ridicat de valorificare pe piaţa externă a materiei prime lemnoase, a muncii şi creativităţii autohtone şi totodată cele mai ridicate încasări valutare în raport cu masa lemnoasă consumată.

În dezvoltarea acestei grupe de produse o atenţie prioritară trebuie acordată următoarelor obiective:

- identificarea unui raport optim între mobila corp şi mobila de şedere, ţinând seama de necesitatea creşterii ponderii mobilei de şedere, în special a mobilei tapiţate;
- realizarea într-o măsură sporită de mobilier modern, în stare demontată şi asamblabil direct la consumatorul final („do it yourself”);
- dezvoltarea producţiei de mobilă pentru bucătării destinată exportului, adaptată cerinţelor actuale (calitate, funcţionalitate, design, dotare cu aparatură electromenajeră);
- fundamentarea oportunităţii extinderii exportului de mobilier pentru colectivităţi.

b) Dezvoltarea raţională a exportului de plăci derivate din lemn, cu menţinerea unui raport judicios între exportul direct şi cel indirect (prin înglobarea lor

în mobila destinată exportului). Apreciem ca necesară menținerea unui export direct de placaj şi PFL, concomitent cu dezvoltarea unui export indirect de PAL şi cherestele, înglobate în mobilier.

c) Stimularea dezvoltării producției şi exportului de instrumente muzicale, în special instrumente cu coarde, care valorifică superior o anumită categorie de masă lemnoasă, mai rară, de care România dispune (paltin de rezonanță) şi pentru care există o cerere potențială ridicată pe piața externă.

d) Dezvoltarea exportului de material sportiv din lemn (schiuri, rachete tenis, bărci, mese ping-pong ş.a.);

e) Luarea în considerare a unui export de uşi-ferestre, parchete, repere şi elemente din lemn pentru construcții, în limita disponibilității de masă lemnoasă.

În vederea atingerii unei structuri optimale sunt necesare o serie de măsuri din care:

A) Pe termen mediu:

Lărgirea bazei de materii prime lemnoase, pe de-o parte prin refacerea fondului forestier național, cu accent pe eficiențe deficitare (stejar, mesteacăn) şi pe de altă parte prin importuri de completare la cherestele şi furnire estetice tropicale.

Îmbunătățirea dotării tehnologice a unităților producătoare cu utilaje moderne de mare precizie prin: asimilarea justificată în producția internă a unor utilaje, cooperarea cu firme străine specializate, cu plata în produse, sau prin importuri directe.

Asigurarea necesarului de materiale auxiliare de execuție şi finisaj (cleiuri, lacuri, feronerie, spume poliuretanice cu grade diferite de expandare, stofe, chingi etc.) prin diversificarea producției interne, cooperări cu firme specializate sau import direct. Se impune cu acuitate schimbarea concepției producătorilor interni de livrare cu prioritate a acestor materiale sub formă de export direct. Considerăm că utilizarea cu prioritate a acestor materiale de către industria prelucrătoare a lemnului asigură o mai bună valorificare a lor pe piața externă.

Încadrarea riguroasă în standardele internaționale de calitate şi cu prioritate respectarea cerințelor standardelor unificate ale Pieței comune, condiție esențială a menținerii noastre pe piață după 1992.

Soluționarea optimă a problemei ambalării şi transportului mobilei. Acesta presupune realizarea unor ambalaje durabile şi estetice şi creşterea ponderii transportului auto specializat la parteneri europeni şi conteinerizat pe alte continente.

Extinderea sistemului de depozite la frontieră pentru realizarea unor exporturi combinate, prompte, către verigile finale ale rețelei de distribuție.

Îmbunătățirea modalităților de distribuție a mobilei, prin stabilirea unui raport optim între exportul către firme importator/angrosiste, cooperări cu firme străine deținătoare de depozite şi magazine, înființarea de magazine proprii de comercializare, penetrarea în marile lanțuri de magazine specializate ş.a.

Utilizarea de metode specifice, diversificate, de promovare a mobilei (participarea constantă şi cu spaţii lărgite de expunere şa târgurile şi expoziţiile de specialitate, publicitate în presa de specialitate, editare de pliante şi cataloage la nivel grafic superior, similar cu cel al firmelor concurente).

Crearea şi promovarea unei imagini de marcă la articolele sportive şi instrumente muzicale.

B) Pe termen scurt (anul 1990):

Continuarea şi extinderea producţiei de export parţial în „lohn" cu furnizarea de către partener a unor stofe, spume poliuretanice, feronerii şi lacuri. Această măsură nu vizează însă exclusiv anul 1990, ci se constituie într-o măsură utilă şi eficientă şi pe termen mediu.

Antrenarea unor acţiuni de cooperare în producţie, în această etapă cu firme care şi-au manifestat încă din anii trecuţi interesul pentru livrarea de tehnologii şi utilaje cu plata în produse (firmele vest-germane IMK-Schieder şi Steinhoff-Westerstede).

Asigurarea urgentă a unor importuri de materiale auxiliare deficitare: lacuri poliuretanice şi cleiuri cu emanaţii reduse de formaldehidă, care să corespundă reglementărilor în vigoare pe plan internaţional, feronerii, filme melaminice pentru plăci înnobilate, furnire stejar ş.a.

Pregătirea şi perfecţionarea forţei de muncă, concomitent cu cointeresarea materială a acesteia, vizându-se în final creşterea calităţii produselor.

Dotarea industriei de prelucrare a lemnului cu piese de schimb, cu un grad înalt de fiabilitate.

INSTITUTUL DE PROGNOZĂ ECONOMICĂ

OPINII PRIVIND RESTRUCTURAREA ECONOMIEI ŞI MECANISMUL DE FUNCȚIONARE A ACESTEIA

1. Cu privire la concepția asupra economiei optimale

Conceptul de „economie optimală” este un produs al gândirii teoretice, perfect legitim în această sferă. Considerăm însă inoportună şi nefundamentată utilizarea lui în scopul prefigurării obiectivelor şi mecanismelor spre care să se îndrepte economia noastră.

Considerăm că acest concept este intim legat de o planificare imperativă – „planul optim” – în care funcția obiectiv este stabilită exogen, de sus. În consecință întregul mecanism economic, şi în primul rând „programele de producție” devin instrumente subordonate realizării acestei funcții obiectiv, independent de evoluția reală a economiei, de dinamica nevoilor societății.

Aritmetica planificării capătă o importanță deosebită în detrimentul pârghiilor economice. Neluarea în considerare a caracterului complex şi contradictoriu al vieții economice conduce la un model unitar al acesteia bazat pe consens general şi necondiționat al tuturor agenților economici. În aceste condiții, inițiativa, creativitatea şi adaptarea rapidă la nevoile de consum ale populației sunt mult îngreunate.

2. Cu privire la principiile restructurării economiei naționale

Există opinia că alegerea principiilor restructurării economiei naționale, cu respectarea a ceea ce este în sine un principiu, se poate face astfel încât ele să contureze:

- Imaginea viitoare a economiei naționale, modul cum este concepută.
- Modul de funcționare a economiei naționale.
- Căile de realizare a tipului preconizat de economie națională.

Obiectivul creării unei noi structuri a economiei naționale devine criteriu de apreciere a realizări lui. În consecință, principiile restructurării economiei naționale au fost ordonate după cum urmează:

I. Imaginea viitoare a economiei naționale, modul cum este ea concepută comportă principiile:

a) Principiul pluralismului proprietății asupra mijloacelor de producție: mijloacele de producție se vor găsi atât în proprietatea de stat cât şi în alte forme; aceasta va conduce la existența unei piețe a mijloacelor de producție alături de piața bunurilor de consum; în concordanță cu acest principiu preconizăm:

- reducerea substanțială, dar treptată, a proprietății de stat asupra mijloacelor de producție;
- extinderea progresivă a proprietății private asupra mijloacelor de producție până la limita maxim posibilă determinată de inițiativa şi munca individuală, fără nici un fel de îngrădire centrală economică.

b) Principiul echilibrului acțiunii şi reacțiunii economice: subiecții economici trebuie să prezinte o structură echilibrată după două coordonate: agenții economici de talie mare, dar puțin numeroşi trebuie să se afle în echilibru (sub aspectele: potențial şi activism economic) cu agenții economici de talie mică dar foarte numeroşi; particularii trebuie să se afle în echilibru cu statul – inițiativa particulară şi inițiativa publică trebuie să se echilibreze şi să se completeze reciproc.

II. Modul de funcționare a economiei naționale

Modul de funcționare a economiei naționale comportă principiile:

a) Principiul liberei inițiative înseamnă realizarea în spațiul economic a următoarelor deziderate:

- libertate de contract şi inițiativă în domeniul de activitate şi în locul preferat de fiecare om;
- dreptul la produsul integral al muncii proprii;
- interzicerea muncii forțate.

b) Principiul inițiativei publice democratice presupune:

- preponderența şi chiar monopolul sectorului de stat în domeniile cheie ale economiei naționale;
- democratizarea actului decizional în sectorul de stat şi controlul asupra aparatului birocratic;
- subordonarea activităților sectorului de stat imperativelor eficienței economice şi rentabilității;
- adaptarea permanentă a structurilor statale la nivelul de dezvoltare a forțelor de producție;
- controlul activităților economice din sectorul de stat de către partidele politice şi popor.

c) Principiul concurenței: aşezarea economiei naționale pe principiul imposibilității prețului produselor de către nici un subiect economic în nici un sector de activitate cu excepția domeniilor publice în care există monopolul statului asupra prețului.

d) Principiul eficienței economice şi rentabilității: în orice structură economică selectarea ramurilor, subramurilor economice şi produselor se va face în

funcție de eficiența lor economică imediată (la producător, la consumator) şi în perspectivă.

e) Principiul asigurării locurilor de muncă şi limitării şomajului: respectarea principiului eficienței economice şi rentabilității trebuie să se facă astfel încât forța de muncă să fie substituită numai în ultimă instanță de ceilalți factori de producție.

III. Căile de realizare a tipului preconizat de economie națională

Căile de realizare a tipului preconizat de economie națională comportă principiile:

a) Principiul conversiunii organice, unitare a ramurilor economice: adaptarea structurii economice se va face la resursele de materii prime şi de forță de muncă (sub dublu aspect cantitativ şi calitativ), precum şi la aparatul de producție existent, dar întărindu-se coeziunea economiei naționale, unicitatea acesteia.

b) Principiul specializării economiei naționale: selectarea ramurilor, subramurilor şi produselor pentru care există sau se poate obține un avantaj comparativ în schimburile internaționale. Crearea cadrului necesar participării țării la diviziunea internațională a muncii.

c) Principiul protejării mediului înconjurător: selectarea ramurilor, subramurilor şi produselor care deteriorează în cea mai mică măsură mediul înconjurător atât în prezent cât şi în perspectivă.

3. Cu privire la direcțiile restructurării economiei naționale

În condițiile trecerii la o economie de piață conturarea unor direcții precise de evoluție a structurilor pe ramuri, subramuri, grupe de produse şi produse pare a fi, într-o bună măsură, inutilă, aceasta întrucât, prin mecanismul competitiv, se asigură cvasispontan o alocare eficientă a resurselor. Abordarea de detaliu este oportună doar în cazul unor economii cu planificare centralizată, sau cel mult, numai pe parcursul perioadei de tranziție către o economie de piață şi numai atât timp cât planul imperativ constituie, încă, reglatorul determinant al reproducției sociale.

În concepția noastră opțiunile privind direcțiile restructurării trebuie să vizeze doar sectoarele macroeconomice şi, eventual, ramurile mari, insistându-se asupra măsurilor de politică economică menite să dirijeze (să accelereze sau să temporizeze) tendințele obiective ale modificărilor structurale. Cu cât intervenția statului în economie va fi mai redusă, cu atât va deveni mai dificilă preconizarea unor anumite direcții ale modificărilor structurale. Acest fapt nu exclude însă necesitatea elaborării unor analize ex-post minuțioase şi a unor studii prospective – atât normative, dar mai ales, explorative – îndeosebi în scopul proiectării politicilor economice de restructurare.

4. Cu privire la factorii creşterii economice

O creştere economică accelerată şi neinflaționistă care să asigure echilibrul balanței de plăți externe se poate realiza numai prin sporirea efortului investițional şi promovarea exportului, acestea fiind strâns interconectate între ele.

Creşterea exporturilor are loc în condițiile realizării unor produşi cu valoare adăugată cât mai ridicată, care să răspundă adecvat cererii externe; la rândul său, acest lucru este posibil numai printr-un efort investițional susținut.

Accelerarea ritmului investițional ar putea avea loc prin importante achiziții de echipamente competitive din exterior care, la rândul lor, ar contribui la creşterea producției şi exportului şi, implicit, la echilibrarea balanței de plăți.

Investițiile „sociale" fac parte integrantă din efortul investițional general deoarece fondurile alocate pentru pregătirea oamenilor şi asigurarea unor condiții demne de muncă şi viață sunt tot atât de importante pentru economie ca şi investițiile în echipamente de producție.

Pentru evitarea inflației şi a dezechilibrelor externe este necesar ca accelerarea creşterii producției să fie însoțită de o evoluție în acelaşi sens a stocului de capital.

5. Cu privire la proprietate

S-a formulat opinia conform căreia tipul dominant de proprietate ar trebui să fie cel de stat în condițiile în care proprietatea privată s-ar orienta spre domeniile industriale de mică importanță, servicii şi agricultură.

În occident, naționalizările întreprinderilor private sunt considerate ca o cucerire a luptei sindicatelor: în principiu, statul oferă garanția locurilor de muncă şi de asemenea condiții mai bune de muncă (există opinia că în întreprinderile private, interesele acționarilor sunt puse înaintea celor ale salariaților).

Se precizează că deşi se optează pentru măsuri de descentralizare, rolul economic al statului nu poate fi eliminat complet: întreprinderile de stat preiau activitățile ocolite de inițiativa privată; de asemenea se susține că activitatea de cercetare ştiințifică ar trebui să fie monopol de stat, astfel încât rezultatele acesteia să fie puse gratuit la dispoziția tuturor întreprinderilor indiferent de forma lor de proprietate.

În acelaşi timp, se arată că prin dirijarea unei părți importante a economiei de către stat se poate realiza controlul creşterii prețurilor precum şi protejarea industriei naționale.

În cadrul acestei concepții se susține că acordurile dintre stat şi întreprinderile publice se pot face pe baza unor contracte – strategii relaționiste – care ar fi opuse strategiilor concurențiale promovate între întreprinderile private.

În esență, menținerea unui puternic sector de stat, în paralel cu marginalizarea proprietății private se încadrează în aşa-zisă „a treia cale a reconstrucției” (prima, fiind promovarea în continuare a economiei planificate centralizat, iar a doua trecerea la economia de piață bazată pe dominația proprietății private).

6. Cu privire la finanțe – credit – buget

În contextul unei concepții care preconizează un rol puternic al statului în economie („a treia cale”), s-au formulat următoarele opinii:

a) Participarea bugetului de stat la susținerea activității întreprinderilor private trebuie făcută cu multă prudență, respectiv numai după ce o comisie economico-financiară a analizat oportunitatea şi eficiența economică a unei asemenea inițiative, pentru a nu se ajunge la faliment acoperit din venituri bugetare.
b) Nivelul dobânzii s-ar putea calcula şi ca o medie a ratei rentabilității din principalele ramuri industriale (considerată normală din punct de vedere social).
c) Trebuie avute în vedere şi efectele negative ale unei burse de valori, printre care aceea de speculă (apariția păturii rentierilor).
d) Sumele temporar disponibile ale populației pot fi mobilizate eficient prin:
   - acordarea unei dobânzi pentru sumele depuse, egală cu cea practicată întreprinderilor;
   - acordarea posibilității de participare cu acțiuni (într-un număr limitat, totuşi) la înființarea de întreprinderi şi instituții şi chiar case de credit (cu volum de credite limitat şi controlat de Banca Națională).
e) Trebuie avut în vedere că în următorii ani prețurile marii majorități a produselor industriale se vor determina centralizat. Este imperios necesară stabilirea unei metodologii optime de dimensionare a prețului (inclusiv a beneficiului cuprins în preț) pornind de la cheltuielile de muncă normale din punct de vedere social. În acest cadru se pot face şi comparații internaționale la produsele de bază ale economiei româneşti şi studii de marketing pentru a se depista acele produse rentabile ce pot fi stimulate şi pot constitui mărfuri de export şi a renunța la produsele ineficiente (sau chiar păgubitoare) pentru economia noastră.

Este, de asemenea, necesară stabilirea unor principii în fundamentarea prețurilor şi urmărirea evoluției lor.

Până când prețurile se vor forma liber în funcție de cerere şi ofertă este necesară revizuirea şi corelarea lor cât mai des cu putință (1-2 ani).

7. Cu privire la relațiile economice externe

S-a arătat că factorul politic a deținut şi va deține în continuare o mare importanță în orientarea schimburilor internaționale de orice fel. Este suficient de arătat aici politica URSS față de România în regimul trecut (România beneficia de materii prime siderurgice, energia electrică şi petrol – în proporție de1/6 față de Bulgaria şi 1/8 față de RDG sau 1/2 față de Cuba – în condițiile cele mai dezavantajoase: plată în contrapartidă cu mărfuri alimentare) sau acordarea clauzei celei mai favorizate de către SUA.

Se apreciază că în domeniul programării activității de comerț exterior este necesar să se aibă în vedere faptul că nu trebuie urmărit (programat) un anume sold al balanței comerciale, în condițiile în care mărfurile prezentate la export vor fi competitive pe piața mondială şi se va urmări valorificarea lor cu un raport de schimb cât mai bun, iar exportul va fi menit să asigure resursele valutare nu numai pentru acoperirea necesarului de import de materii prime şi tehnologie dar şi de produse de larg consum.

În ceea ce priveşte calitatea mărfurilor desfăcute pe piața internă – este important de arătat că aceasta nu trebuie să difere de calitatea mărfurilor prezentate la export (ex. politica Elveției, Austriei etc. în acest domeniu); numai atunci putem spune că avem o economie națională capabilă să asigure un nivel de trai corespunzător.

Pentru mai buna valorificare a mărfurilor româneşti pe piața mondială ca şi pentru găsirea unor posibilități de import avantajoase, în sprijinul operatorilor de comerț exterior este foarte importantă înființarea în cadrul MCE a unei Bănci informaționale de marketing, cu date la zi şi la care să poată apela unitățile interesate.

Acordarea creditelor guvernamentale pentru export apare justificată în perioada actuală. Există, însă, opinia că această măsură ar putea reduce interesul exportatorului, respectiv producătorului, pentru creşterea rentabilității produselor exportate.

De asemenea, s-a formulat părerea conform căreia nici creditele pentru import în perspectiva timpului nu-şi găsesc justificare (nu intră în discuție situațiile de forță majoră) căci acordarea lor întreprinderilor beneficiare ar putea determina reducerea eforturilor acestora pentru găsirea de soluții interne (cercetare şi introducerea tehnicii noi). Pot face excepție obiectivele de interes social (medicamente şi aparatură absolut necesară din străinătate) şi cele de interes strategic.

S-a emis opinia că autorizarea investițiilor de capital străin nu trebuie să ducă totuşi la concesionări. De aceea, se consideră că trebuie luate o serie de măsuri în această direcție:

- în cazul societăților mixte: participarea părții române să se facă cu acea proporție care să asigure participarea la Consiliul de conducere al societății (dar care poate fi mai mică de 51%);

– în cazul societăților de capital integral străin, ar fi necesară prevederea unor condiționări (posibilitatea cumpărării treptate de acțiuni de către partea română, imposibilitatea înstrăinării obiectivului prin vânzarea unei alte persoane).

De asemenea, s-a evidențiat necesitatea prevederii posibilității ca după 15-20 de ani obiectivul să revină părții române, pe cale gratuită sau oneroasă precum şi a cerinței ca, în condițiile în care mărfurile produse sunt desfăcute pe piața externă, dimensionarea salariilor angajaților şi a prețurilor materiilor prime procurate din România să fie la nivelul prețurilor mondiale (fără obligativitatea achitării lor în valută).

Mai trebuie menționată aici necesitatea protejării resurselor naturale deficitare ale țării prin autorizarea acelor investiții de capital străin care folosesc materii prime din import.

8. Cu privire la planificare

S-a arătat că pentru conturarea corectă a trăsăturilor rolului planificării în noua etapă, este deosebit de utilă analiza lucidă de conținut a greşelilor făcute în acest domeniu, renunțarea la lozinci.

S-a formulat părerea că planificarea centralizată va fi necesară în etapa de tranziție în vederea eliminării cât mai rapide a situațiilor negative moştenite mai ales pe plan social sau a celor cu implicații directe în acest domeniu.

Se apreciază că planul va fi în continuare o opțiune a politicii economice, o componentă a strategiei forței politice dominante la un moment dat (partidul majoritar sau altă variantă) şi că va fi folosit de către aceasta în scopurile urmărite, s-a evidențiat necesitatea subordonării politicii economice unei strategii sociale precum şi faptul că depolitizarea se referă la metodele de realizare, prin promovarea competenței, a specialiştilor, prin depolitizarea ştiinței în general, deci şi a economiei.

Există şi părerea că depolitizarea planificării trebuie înțeleasă în sensul că activitatea de fundamentare şi elaborare a planului va fi desfăşurată de către organele cu atribuții de planificare după procedee şi metode proprii (fără intervenții). În acest context este de precizat faptul că depolitizarea planificării nu înseamnă ignorarea politicii economice promovate de guvern într-o anumită perioadă care cuprinde țelurile, principalele direcții şi proporții ale dezvoltării economice precum şi mijloacele de înfăptuire a țelurilor propuse.

S-a opinat că nu ar fi indicat ca organul central însărcinat cu elaborarea planului să funcționeze pe lângă Ministerul de Finanțe.

S-a evidențiat utilitatea ca, în condițiile renunțării la planificarea centralizată, să se aibă în vedere editarea unor materiale periodice pe produse care să cuprindă parametrii tehnici, prețurile unităților producătoare, situația pieței interne şi externe.

În ceea ce priveşte renunțarea la planificarea pe luni, începând cu semestrul II 1990, există şi părerea că acest moment este prea apropiat,

întrucât trecerea la o nouă concepție de planificare necesită crearea unui cadru juridic şi organizatoric adecvat, elaborarea sistemului de instrumente şi reglatori economici, precum şi modificarea radicală a opticii, gândirii şi stilului de muncă a lucrătorilor din domeniul planificării.

9. Cu privire la forța de muncă

a) S-a arătat că o problemă esențială care trebuie avută în vedere este calitatea factorului uman şi contribuția hotărâtoare a acestuia la restructurare; după 45 de ani de uniformizare a gândirii, a personalității umane, de educație sistematică în sensul supunerii şi acțiunii conform indicațiilor „ de sus”, stimularea inițiativei personale, a creativității, a spiritului întreprinzător se poate face numai printr-o educație – la fel de sistematică – de arie foarte largă nu numai a forței de muncă ci a întregului popor; mobilizarea motivată a acestei latențe ar constitui un factor de un impact extraordinar.

b) S-a evidențiat utilitatea ca:

Formarea şi folosirea economiştilor să se facă pe domenii foarte bine delimitate pentru ca să poată fi capabili să dea soluții în perfectă cunoştință de cauză teoretică şi practică. De asemenea, în cercetare este indicat să se instituie domenii mai stricte de specializare (de exemplu, prognoză socială; prognoză a industriei; prognoza agriculturii, prognoza populației etc. în cadrul Institutului de Prognoză).

c) Se apreciază că asigurarea venitului (salariului) minim garantat trebuie făcută cu discernământ (să fie valabilă în cazurile în care nerealizarea producției se datorează unor cauze independente de atitudinea muncitorilor şi să nu se aplice atunci când munca depusă nu a fost corespunzătoare, cantitativ sau calitativ, aceasta pentru a menține interesul muncitorilor față de propria activitate şi a nu stimula inactivitatea).

De asemenea, a fost evidențiată necesitatea lichidării practicii actuale a determinării normelor unitare de consum de muncă în funcție de calitatea produselor.

10. Cu privire la organizarea industriei

a) Pentru restructurarea industriei ar fi necesar ca la nivelul centralelor să fie constituite colective de specialişti pe domenii care să inventarieze întreprinderile nerentabile, cu probleme şi să propună pachete de soluții imediate şi de perspective privind rentabilizarea marilor giganți şi a celorlalte întreprinderi care, în acest moment frânează dezvoltarea economiei.

b) Grefată de structura actuală a centralelor ar fi bine venită şi necesară organizarea activității de marketing, având ca puncte de plecare următoarele:

- la baza organizării şi desfăşurării activității economice să fie pusă concepția potrivit căreia scopul producției este satisfacerea cerințelor

efective şi potenţiale ale consumatorilor în condiţii de eficienţă economică şi socială maximă;
- marketingul trebuie abordat ca un mod concret de acţiune, o activitate practică de conducere, coordonare a unor forţe sinergetice pentru realizarea unui scop precis;
- marketingul presupune ca desfăşurarea activităţii economice să se realizeze prin adoptarea unui sistem de conducere bazat pe utilizarea unui instrumentar adecvat de fundamentare a strategiei de piaţă.

Pornind de la aceste considerente, elementele care trebuie să intre în strategia de piaţă a centralei se referă la:
- definirea domeniului de activitate în care se operează şi va opera în viitor întreprinderea şi caracterizarea poziţiei globale, a finalităţii şi naturii întreprinderii;
- stabilirea unor indicatori de performanţă a întreprinderii pe o perioadă lungă de timp;
- stabilirea unei relaţii între macroobiective şi microobiective;
- elaborarea strategiilor de dezvoltare care să conducă la realizarea obiectivelor stabilite.

O strategie de piaţă adecvată presupune o selecţie corectă a segmentelor spre care se concentrează eforturile de marketing pe baza unui program judicios elaborat.

11. Cu privire la renaşterea satului

Menţinerea în continuare a ideii de soluţionare a contradicţiilor dintre sat şi oraş prin accelerarea procesului de urbanizare cu orice preţ a satului, constituie un motiv de neîncredere pentru locuitorii satelor.

Cu cât se vor păstra mai neîntinate elementele tradiţionale cu atât câştigul va fi mai mare. Accentul trebuie să se pună pe perpetuarea tradiţiilor prin transmiterea lor generaţiilor tinere. Acţiunea de renaştere a satelor nu trebuie să se transforme într-o acţiune de poluare a satului românesc. Modernizarea nu trebuie să pătrundă în intimitatea ţăranului adevărat, el trebuie lăsat să-şi organizeze cum va dori locuinţa şi mediul social.

Satul românesc trebuie să rămână în continuare un element important al echilibrului economic. Ceea ce se distruge inevitabil prin degradarea activităţii urbane, să se refacă prin renaşterea adecvată a satelor.

12. Cu privire la dezvoltarea comerţului interior, a serviciilor pentru populaţie şi a construcţiilor de locuinţe

a) S-a formulat necesitatea îmbunătăţirii formelor de vânzare a mărfurilor prin extinderea autoservirii atât pentru produsele alimentare cât şi pentru cele nealimentare.

b) S-a subliniat importanța unui sistem adecvat de publicitate.

c) S-a formulat opinia conform căreia privatizarea în sectorul serviciilor pentru populație să se facă numai pentru acele servicii cu cerere rară şi ocazională pentru cele de primă necesitate fiind indicat să se păstreze sistemul proprietății statului. Această propunere are ca punct de plecare nivelul de trai precar al marii majorități a populației. O privatizare excesivă nu ar contribui decât la accentuarea decalajului dintre veniturile mari şi mici.

d) S-a arătat că serviciile trebuie să asigure locuri pentru cei eliberați din giganții industriali şi să asigure cu adevărat misiunea de refacere a forței de muncă, să contribuie din plin la creşterea reală a productivității muncii.

e) S-a evidențiat necesitatea revizuirii documentațiilor pentru construcțiile de locuințe în scopul asigurării unor condiții cât mai civilizate de viață.

INSTITUTUL DE PROGNOZĂ ECONOMICĂ

CU PRIVIRE LA DEZVOLTAREA REGIONALĂ

1. Politica de dezvoltare regională din ultimele decenii, deşi se spunea că are ca obiectiv reducerea decalajelor şi asigurarea condițiilor egale de viață în toate zonele țării, nu şi-a atins în practică scopul propus. Nerealizarea finalității sociale a acestei politici se datorează, în principal, modului defectuos de organizare, conducere şi planificare a activităților în teritoriu, cu puternice caracteristici administrativ-birocratice, de subiectivism.

Politica regională a fost orientată, în fapt, spre o egalizare din perspectiva unor criterii insuficient justificate; deciziile privind amplasarea obiectivelor în diferite zone nu au ținut riguros seama de particularitățile fiecărei unități administrative, de necesitățile şi tradițiile acestora, conducând la adâncirea discrepanțelor dintre diferite zone. Aşa-zisul sistem de autofinanțare, autogestiune şi autoaprovizionare teritorială s-a realizat pe fondul unui mecanism de planificare excesiv de centralizat, care a limitat, în fapt, competențele la nivel local, a blocat inițiativele locale şi a determinat dezvoltarea autarhică a unor zone, împiedicând schimbul firesc de bunuri materiale şi spirituale între acestea.

2. Asigurarea funcționalității optime a complexului național economico-social, impune să se situeze în centrul preocupărilor problemele dezvoltării echilibrate a teritoriului, realizarea unei rețele coerente de aşezări umane. Existența unor zone – mai mari sau mai mici – în care se mențin distorsiuni ale evoluției vieții economice şi sociale poate afecta coeziunea şi echilibrul național. Evitarea unor astfel de situații îndreptățeşte apelul la solidaritate națională, la acțiuni concertate pentru susținerea redresării zonelor care se confruntă cu probleme deosebite.

Considerăm că politica de dezvoltare regională va trebui să urmărească stimularea liberei inițiative şi a creativității în scopul utilizării cu eficiență maximă a tuturor resurselor şi, pe această bază, rezolvării corespunzătoare a problemelor sociale. Se are în vedere creşterea rolului centrelor de decizie locală în procesul dezvoltării economice şi sociale a teritoriului, care va trebui să se realizeze în condițiile păstrării individualității fiecărei zone, a specificului local, evitându-se modelele uniformizatoare.

3. Eliminarea disfuncționalităților zonale, dezvoltarea teritorială echilibrată a vieții economice şi sociale, se poate realiza, în principal, prin intermediul unor programe de acțiune care, depăşind optica administrativă, vor viza zona ce prezintă o relativă omogenitate, individualizându-se din punct de

vedere geografic, demografic, economic şi a altor caracteristici specifice. Aplicarea unor programe zonale care nu sunt încorsetate de granițe administrativ-teritoriale ar constitui o pârghie importantă pentru rezolvarea în primul rând a marilor probleme privind dezvoltarea economico-socială a țării, realizarea judicioasă a obiectivelor de amploare ale infrastructurii. Considerăm că, în aceste condiții, răspunderile organelor județene nu se vor diminua; ele ar urma să aibă competențe sporite îndeosebi în ce priveşte promovarea activităților economico-sociale de interes local şi asigurarea la un nivel superior a tuturor serviciilor publice pentru populație.

4. În acest cadru, apare necesară elaborarea unor programe speciale pentru zonele cu probleme deosebite, a căror rezolvare de urgență implică sprijin la nivel național. Avem în vedere:

- zone cu excedent de forță de muncă şi structuri dezechilibrate de ocupare (ca de exemplu: Moldova centrală şi de nord, Satu Mare);
- zone cu un grad ridicat de poluare (cum sunt: Copşa Mică, Slatina, Suceava, Baia Mare etc.);
- zone cu un nivel general al dezvoltării economice redus (Vrancea, Vaslui, Maramureş, Giurgiu etc.);
- zone ce vor fi afectate în viitor de măsurile privind restructurarea industriei şi care trebuie sprijinite în vederea reconversiunii economice şi reechilibrării teritoriale;
- zone ale căror resurse implică amenajări complexe pentru desfă-şurarea corealată a activităților de producție, turism şi agrement, protecția mediului înconjurător etc. (cum sunt: Delta Dunării, litoralul Mării Negre);
- zone cu potențial turistic insuficient valorificat (de exemplu, zona montană a țării);
- zone de graniță, a căror dezvoltare economică poate fi facilitată prin folosirea avantajelor complementarității resurselor şi potențialului productiv din teritoriile învecinate, colaborând în acest scop cu țările respective interesate (ca de exemplu: zona Prutului, zona Tisei, zona Dunării).

Desigur, zonele de mai sus – pentru care ar urma să se elaboreze programe speciale – au fost menționate cu titlu exemplificativ. Identificarea lor implică studii speciale.

5. Caracteristici deosebite prezintă dezvoltarea teritorială a activităților dintr-o serie de domenii ale vieții sociale cum sunt: instruirea populației, cultura, asistența sanitară. Amplificarea acestora corespunzător cerințelor actuale, nu poate fi privită ca o consecință naturală a dezvoltării economice şi, cu unele excepții, (serviciile nemateriale cu plată prestate pentru populație de unități particulare) nu poate fi lăsată numai pe seama cererii şi ofertei, a legilor pieței.

Asigurarea unui anumit nivel de cunoştinţe tuturor cetăţenilor ţării, crearea de condiţii corespunzătoare în ce priveşte asistenţa sanitară, de posibilităţi de acces la instituţiile culturale fiecărui locuitor, trebuie să constituie obiective ale unei politici sociale unitare, bazată pe obiective bine fundamentate pe ansamblul ţării, către care să tindă activităţile din aceste domenii. Ca urmare, buna desfăşurare a activităţii în domeniile arătate mai sus, trebuie să intre în sarcina întregii societăţi, să fie sprijinită de stat prin resurse alocate de la bugetul central sau de la bugetele locale. Dirijarea fondurilor potrivit cerinţelor diferenţiate pe localităţi implică elaborarea unor programe a căror obiectiv de bază îl va constitui asigurarea accesului egal al tuturor cetăţenilor la instituţiile de instruire, cultură şi asistenţă sanitară.

Realizarea unei asemenea politici sociale va oferi posibilitatea afirmării în zonă a rolului unor comunităţi locale de mai mică importanţă în trecut. Spre aceste noi centre de atracţie, create pe structura localităţilor mici-rurale sau urbane – care au în prezent o incipientă bază materială (licee, spitale, case de naşteri, farmacii, cinematografe etc.) se vor orienta fluxurile de locuitori ai zonei, constituind alternative la atracţiile exercitate de oraşele mari, dar mai îndepărtate. Prin descongestionarea marilor centre urbane de afluxurile solicitanţilor de servicii se pot restabili raporturi decorsetate de tensiune între mediul urban şi rural, raporturi naturale între oraş şi sat, între localităţi în care se desfăşoară activităţi complementare, fiecare cu caracteristici specifice.

6. Programele de dezvoltare teritorială pot fi de mai mare anvergură – lansate la nivel naţional şi realizate pe zone relativ restrânse, dar care pentru anumite domenii pot să cuprindă întregul teritoriu al ţării cu particularizări zonale ale obiectivelor – sau de mai mică amploare, orientate spre rezolvarea unor probleme de interes local. În funcţie de complexitatea problemelor abordate aceste programe pot avea orizonturi diferite de timp.

În susţinerea realizării programelor privind dezvoltarea regională se vor avea în vedere valorificarea resurselor locale, dar şi alocarea unor fonduri de la bugetul statului. Totodată, va trebui să se stabilească modalităţile de atragere sub diferite forme – capital, mijloace tehnice, tehnologii etc. – a agenţilor economici din alte ţări.

7. Avem în vedere menţinerea în viitor a profilului teritorial al planului naţional care, aşa cum am arătat, va avea un caracter orientativ. Acest profil al planului naţional nu va mai cuprinde ca în trecut sarcini obligatorii pentru toate unităţile administrativ-teritoriale, ci: obiectivele generale ale dezvoltării economice şi sociale regionale; obiectivele programelor pe zone mari relativ omogene (a se vedea pct. 3 de mai sus), programelor speciale pentru zonele care ridică probleme deosebite (a se vedea pct. 4 de mai sus), programelor privind activităţile din domeniile învăţământului, culturii, asistenţei sanitare şi altele similare (a se vedea pct. 5 de mai sus). În completarea profilului teritorial al planului naţional, organele locale pot întocmi programe proprii pentru activităţile specifice din competenţa lor, care vor avea de asemenea caracter

orientativ pentru unitățile nemijlocit lucrative, obiectivele avute în vedere urmând să se realizeze pe bază contractuală.

8. La proiectarea sistemului de pârghii şi modalități economice pentru orientarea activităților în direcția realizării obiectivelor economico-sociale viitoare va trebui să se aibă în vedere şi asigurarea resurselor şi utilizării acestora potrivit cerințelor dezvoltării echilibrate a teritoriului.

Înfăptuirea unei politici noi de dezvoltare regională presupune ca, odată cu adâncirea democrației locale, să se asigure o cât mai bună sinergie a acțiunilor partenerilor locali şi de stat. În aceste condiții, transferul de competențe de la organele centrale la autoritățile locale şi întreprinderi, trebuie însoțit de dirijarea corespunzătoare a mijloacelor materiale şi financiare necesare realizării obiectivelor specifice dezvoltării regionale.

9. Mecanismele economiei de piață fac necesară cu atât mai mult amplificarea analizelor sistematice pentru identificarea acelor modalități de acțiune care asigură - prin reglatori economici corespunzători – afirmarea tendințelor spre o dezvoltare regională echilibrată. În acest scop, trebuie să se dea publicității date statistice suficient de detaliate pentru caracterizarea fenomenelor economico-sociale în profil teritorial.

INSTITUTUL DE ECONOMIE AGRARĂ

DIRECȚII ÎN RESTRUCTURAREA AGRICULTURII ŞI A MEDIULUI RURAL

Politica promovată în ultimii 45 de ani în domeniul agriculturii şi care s-a reflectat în mod implicit şi în mediul rural, a determinat un progres al acestei ramuri pe plan tehnologic şi în oarecare măsură organizatoric. Acest progres a atins limitele impuse de sistem şi infrastructura sa în anii '70, după care a intervenit un proces de plafonare şi în unele cazuri de regres a producției agricole. Strategia industrializării cu orice preț s-a desfăşurat pe seama unor acumulări masive a căror principală sursă a fost agricultura, atât pe calea schimburilor economice neechivalente cât şi prin măsuri restrictive şi potrivnice de altă natură. Mecanismul planificării excesiv centralizate şi al funcționalității unităților din agricultură au condus la dezinteres şi în consecință la migrația forței de muncă. Acutizarea crizei agriculturii a fost înregistrată în deceniul '80-'90, concretizându-se într-un regim economic şi social, excesiv austerizat, afectându-se profund sursele vitale ale procesului productiv agricol prin lărgirea ariei de manifestare a condițiilor tehnologice restrictive care vizau folosirea fertilizanților, pesticidelor, carburanților, furajelor etc. Repercusiunile pe plan social s-au concretizat în subutilizarea forței de muncă, structuri organizatorice închistate cu un pronunțat caracter formal şi o sărăcire rapidă a populației rurale. Economia gospodăriei țărăneşti a devenit o economie de subzistență, iar la nivelul psihologiei sociale, relațiile din agricultură s-au transformat în relații salariale, populația rurală în vârstă de muncă având din ce în ce mai mult o psihologie de salariat, incompatibilă cu tipuri de activitate agricolă.

Direcțiile în care urmează să se desfăşoare restructurarea agriculturii şi a mediului rural vor trebui să urmărească edificarea unei economii optimale caracterizată prin obținerea maximului de efect economic din resursele disponibile. Obiectivul general al acestui tip dezirabil al dezvoltării economice, îl constituie îmbunătățirea nivelului de trai şi ridicarea calității vieții. Forma concretă, funcția scop a economiei optime o constituie maximizarea fondului bunăstării sociale. Strâns legat de problema definirii obiectivelor şi scopurilor economiei optimale este domeniul trebuințelor care trebuie considerat bază de pornire, forță motrice, determinantă pentru activitatea economică. În acest context trebuința, nevoia umană este şi punctul final al producției şi reproducției sociale, factor de legătură în seria fazelor şi momentelor proceselor reproducției, element fundamental al mecanismului economic şi, totodată, este atributul definitoriu al modului de viață şi al calității vieții.

Ierarhizarea şi nivelul satisfacerii necesităţilor esenţiale constituie un obiectiv central al cercetării economice şi al activităţii de orientare şi dirijare a proceselor sociale pentru realizarea economiei optimale.

Formularea tendinţelor de evoluţie economică şi socială pentru mediul agricol şi comunitatea rurală se concentrează în următoarele obiective:

- refacerea imediată a clasei producătorilor agricoli care trebuie să ocupe locul echitabil şi demn în raport cu munca şi contribuţia sa la dezvoltarea economică, socială şi politică a ţării;
- ridicarea substanţială a nivelului de trai al ţărănimii, revitalizarea statului românesc, creşterea puterii de atracţie a profesiilor agricole prin stabilizarea forţei de muncă şi echilibrarea structurii demografice a acesteia;
- creşterea importantă a producţiei agricole care se va realiza pe calea cointeresării efective a ţărănimii prin intensificarea producţiei agricole bazată pe asigurarea tuturor factorilor de producţie şi prin sprijin al statului, atât pe calea subvenţiilor cât şi a altor forme;
- modificarea structurilor funcţionale în sensul dezvoltării funcţiei comerciale al sistemului agricol pentru obţinerea unei game tot mai largi de produse în condiţii economice de eficienţă de reabilitate;
- asigurarea unei diversităţi de forme de proprietate asupra pământului şi a celorlalte mijloace de producţie şi crearea unor tipuri alternative de organizare socială a producţiei agricole. Structurile organizatorice se vor identifica cu actualele tipuri de unităţi agricole şi se vor amplifica prin apariţia unor forme de asociere şi cooperaţie a producătorilor care deţin în proprietate socială sau particulară pământ, maşini, tractoare, animale sau alte mijloace de producţie. În aceeaşi măsură unităţile agricole de tip IAS, CAP şi celelalte organizaţii din agricultură vor funcţiona în mod liber, într-un spaţiu economic concurenţial. Se impune, în perspectivă organizarea unor forme de integrare a producţiei agricole cu sectoarele de prelucrare, desfacere şi servicii.

1. Modificarea relaţiilor de proprietate şi a formelor de organizare economică şi socială a producţiei

Procesul de restructurare a relaţiilor şi formelor de organizare va cunoaşte, după părerea noastră, 2 etape:

- etapa menţinerii şi dezvoltării formelor de organizare ce s-au dovedit viabile (rentabile) concomitent cu modificarea unor structuri şi a demarării procesului de privatizare;
- etapa desfiinţării proprietăţii cooperatiste, asigurându-se privatizarea globală a agriculturii cu excepţia întreprinderilor agricole de stat cu concentrări mari de teren arabil, vie şi pomi; de asemenea, cu excepţia întreprinderilor de stat cu profil avicol şi suin.

Ne vom opri mai mult asupra primei etape, rezervându-ne dreptul de a dezvolta pe cea de-a doua în perioada următoare.

Pornind de la această etapizare, modificările structurilor organizatorice şi de conducere în agricultură urmăresc eliminarea centralismului excesiv, extinderea autonomiei exploatațiilor agricole,menținând actualele forme de proprietate (de stat, de grup şi privat), stimulând dezvoltarea liberei inițiative şi competențelor profesionale.

În domeniul serviciilor, maşinismului, chimizării, irigațiilor, asistența tehnică se va asigura în continuare de stat, fără a elimina posibilitatea privatizării unor secvențe pe baza liberei inițiative.

Aceste modificări se vor materializa pe baza:

- inventarierii şi testării celor mai viabile forme de organizare economico-socială a producției agricole, adecvate fazei de tranziție, în vederea trecerii la o agricultură de piață, pornind de la cele trei tipuri de proprietăți – publică, cooperatistă şi privată;
- între aceste trei tipuri de forme de proprietate se întrevăd forme derivate, mixte, bazate pe cooperare, pe asociere şi forme integrative (pe produs);
- stabilirea formelor de organizare economico-socială diferențiate pe zone agropedoclimatice pe fondul corelării resurselor cu potențialul uman şi a respectării tradițiilor locale.

Pluralismul formelor de proprietate îşi are corespondent în celelalte ramuri şi sectoare (primar, secundar, terțiar).

Considerând obiectiv necesară diversificarea acestora trebuie subliniat deocamdată rolul de agent economic integrator al unităților purtătoare de progres tehnic de mare productivitate şi înaltă eficiență economică. Acest rol nu îl pot avea în nici un caz exploatațiile de mici dimensiuni, ci unitățile care pot să-şi asigure resurse suficient de mari, pentru organizarea cercetării ştiințifice, modernizării tehnologiilor, studiului pieței, adoptării operative la cerințele acesteia, asigurării competitivității produselor etc.

În această idee, un exemplu îl pot constitui complexele de porci şi păsări care întrunesc condițiile enumerate mai sus care asigură într-un procent majoritar, alimentarea populației cu aceste produse. Dar condiția sine qua non este redresarea rețelei de FNC şi micro-FNC care asigură şi trebuie să asigure în continuare furajarea acestor specii.

Un alt mod de abordare a acestui subiect poate fi structurat pe trei mari secvențe: aprovizionarea cu factori de producție – producere în sine – desfacerea producției.

În acest context, structurile ce vor lua naştere în cadrul fiecărei verigi vor coexista pe baza relațiilor de cooperare, asociere (în sfera producerii) şi de tip service. De asemenea se întrevăd posibilități de organizare a proceselor de producție în mod integrat, înglobate în structuri de tip agroindustrial.

Aceste modificări trebuie autentificate printr-o legislație nouă care să încurajeze şi să apere pe producătorii agricoli şi să determine instituirea unui sistem de relații producător-consumător indiferent de forma de proprietate. Stimularea creşterii producției agricole trebuie legiferată sub forma unor măsuri specifice pentru fiecare formă de proprietate. Măsuri legislative ce se impun:

- înlăturarea prin lege a tuturor verigilor intermediare, care permit sustragerea şi transferarea beneficiului obținut în agricultură spre alte ramuri;
- legiferarea poziției în economie a micilor producători prin stabilirea condițiilor concrete de acordare în folosință a terenurilor agricole precum şi a mijloacelor şi factorilor de producție necesari (maşini, îngrăşăminte, sămânță etc.);
- găsirea unor forme de contractare convenabile pentru producători în scopul încurajării şi stimulării producției;
- încurajarea prin lege a tuturor formelor de asociere şi cooperare între micii producători şi scopul procurării de mijloace de producție, a producției în sine precum şi a prelucrării;
- încurajarea dezvoltării oricărei forme de integrare, cooperare şi asociere pe ciclul producție – circulație – consum;
- legiferarea unui sistem de contractare a producției agricole de către stat care să nu mai permită exploatarea producătorilor, indiferent de forma de proprietate.

Toate aceste modificări trebuie abordate sistemic – integrat, zonal şi etapizat.

2. Modificarea mecanismului de funcționare a pârghiilor economico – financiare

În esență, celelalte dimensiuni ale restructurării agriculturii vor trebui să fie însoțite de măsuri radical schimbate de funcționare a sistemului de pârghii economico-financiare, care să devină instrumente stimulatoare ale practicării unei agriculturi raționale şi eficiente.

2.1. Un rol hotărâtor în cadrul sistemelor de pârghii economico-financiare, considerăm că trebuie să-l joace prețurile produselor agricole, care, din instrumente de mijlocire a transferului de valoare nou creată din agricultură în ramurile neagricole din avalul acesteia, să devină adevărate comensuratoare ale valorilor create în agricultură şi, mai mult chiar, pârghii de elasticizare a structurii ofertei de măsuri agricole în raport cu dinamica şi structura cererii sociale şi a trebuințelor.

Considerăm necesară practicarea următorului sistem de prețuri:

- prețuri ferme, diferențiate zonal, acoperitoare de costuri zonale motivate tehnic şi economic, pentru producția marfă agricolă minim necesară economiei naționale;

- preţuri de învoială (negociate) flexibile, pentru producţia marfă peste nevoia socială minimă, corelate cu cele de pe piaţa ţărănească;
- prime la preţuri pentru produsele agricole exportabile acordate direct producătorilor, în raport cu evoluţiile previzibile ale preţurilor pe pieţele reprezentative.

2.2. O altă pârghie economico-financiară a cărei funcţionare trebuie modificată se referă la impozite, care vor fi practicate sub următoarele categorii:

a) impozit pe teren, diferenţiat zonal pe folosinţe agricole, corelat ca nivel cu dinamica potenţialului productiv al pământului pentru unităţile agricole;
b) impozit progresiv pe venitul agricol declarat pentru alte categorii de producători agricoli.

2.3. Asigurările să aibă caracter facultativ şi diferenţiat zonal, incluzând toţi factorii de risc – naturali şi economici - pentru toate categoriile de producători agricoli.

2.4. Subvenţiile bugetare să funcţioneze, pe de o parte, prin suportarea de către stat a unor acţiuni întreprinse la nivel naţional (epizootii, epifitii, avertizări etc.), a salarizării specialiştilor, iar pe de altă parte, prin compensarea de la buget a diferenţelor dintre costul efectiv al lucrărilor hidroameliorative şi tarifele suportate de către producătorii agricoli.

2.5. Creditul să devină un instrument activ, pe lângă fondurile proprii în desfăşurarea normală a proceselor de producţie înlăturându-se practica „plafonului de credite”, cu creditare la cerere sporind considerabil flexibilitatea ratelor dobânzii care conferă creditului caracter stimulator sau drenator în promovarea activităţilor curente de producţie dar şi la cele care vizează politica investiţională.

3. De la centralizare spre descentralizare

Având în vedere starea generală a agriculturii, caracterizată în prezent printr-o slabă conversie a resurselor alocate, randamente scăzute şi stagnare, considerăm că în raportul centralizare – descentralizare economică la nivelul ramurii şi respectiv al sectoarelor şi unităţilor, cel puţin în perioada imediat următoare, ponderea va reveni elementelor de centralizare. Acestea vor influenţa restructurarea sectoarelor agricole, stabilirea unor proporţii judicioase în alocarea fondurilor pentru investiţii şi a celor pentru şcolarizare în vederea calificării şi recalificării forţei de muncă disponibile etc.

Conducerea şi organizarea ramurii sectoarelor şi respectiv a exploataţiilor agricole va fi condiţionată de apartenenţa acestor unităţi la diferite forme de proprietate; acest fapt va influenţa modul de utilizare a metodelor economice de conducere cum ar fi manifestarea liberei iniţiative, a competenţei, stabilirea relaţiilor cu furnizorii şi beneficiarii, constituirea şi utilizarea fondurilor aflate în dispoziţie etc.

În aceste condiții este necesar ca încă din prima etapă a perioadei de tranziție să se elaboreze o nouă lege a exploatațiilor agricole, ca organizații economice în care în funcție de forma de proprietate să se prevadă modalitățile de constituire, reorganizare, desființare, organizare, funcționare şi conducere. De asemenea, în vederea lărgirii inițiativei organizațiilor economice din agricultură se impune revederea legislației privind planificarea activității de producție, aprovizionarea tehnico-materială, contractele economice, investițiile, salarizarea, formarea şi vărsarea beneficiilor etc.

Pentru fiecare exploatație agricolă este esențială sporirea capacității de adaptare în condiții de rentabilitate, a sistemelor de producție individuale la dinamica cerințelor pieței prin:

- constituirea unei structuri raționale a producției în condițiile folosirii eficiente surselor disponibile;
- accentuarea folosirii formelor de cooperare şi integrare în producție şi în desfacere;
- utilizarea, într-o măsură din ce în ce mai mare, a tehnicii electronice de calcul şi a informaticii pentru creşterea operativității şi îmbunătățirea calității deciziilor.

Noua concepție de planificare a activității din agricultură, prin intermediul pârghiilor economice compatibile cu legile economiei de piață, va trebui să asigure funcționarea autonomă a unităților favorizând nu numai schimbări structurale ci şi o politică economico-socială specifică agriculturii bazate pe stimulente în vederea dezvoltării ruralului.

Câteva lucruri foarte importante trebuie avute în vedere în conturarea sistemului nou de planificare din agricultură şi anume: că influența politicului în această activitate se va reduce substanțial, acesta influențând de regulă orientările curente şi pe termen scurt, formele de planificare utilizate vor trebui adaptate structurilor de proprietate ce se vor organiza; în stabilirea nivelurilor planurilor orientative se va ține seama într-o mai mare măsură de particularitățile zonale şi biologice.

La nivelul exploataților agricole, activitatea de planificare proprie va avea diferite forme: previziuni, programe, studii de marketing etc. Noua concepție de planificare va urmări simplificarea sistemului de indicatori, norme şi normative acestea din urmă având doar un caracter orientativ.

Un loc aparte în procesul restructurării îl vor deține măsurile de sporire a capacității de adaptare a exploatațiilor la noile modalități de expertiză şi management impuse de economia de piață prin informatizare. Menționăm că în acest domeniu în prezent se resimte lipsa unor maşini cu un înalt nivel de fiabilitate fapt ce a stăvilit şi apariția unor software-uri specifice.

Considerăm că pe măsură ce situația rentabilității exploatațiilor se va ameliora vânzările de hardware-uri vor creşte, piața devenind suficient de mare pentru a atrage dezvoltarea şi diversificarea software-urilor care vor trebui să fie mai multă şi de calitate excelentă. În acest mod se va înlesni generalizarea

procesului de informatizare la nivelul exploatațiilor agricole şi indirect procesul de descentralizare a actului de decizie. Conducerea şi organizarea proceselor de decizie la nivel micro, folosind tehnica modernă de calcul, vor asigura controlul şi organizarea informațiilor necesare formulării unor decizii realiste. Se vor crea astfel premise pentru a pune în evidență o nouă resursă de producție, „informațiile organizate, structurate, selectate şi controlate" cărora în viitor va trebui să li se acorde o atenție deosebită pentru a contribui la fundamentarea noii teorii a valorii bazate pe cunoaştere.

Fundamentarea indicatorilor pe plan specifici ramurii, a sectoarelor şi respectiv a exploatațiilor agricole se va baza pe analiza tendințelor evoluției cererii şi ofertei de produse agricole conturându-se astfel viitoarele orientări ale dezvoltării producțiilor agricole, ale structurilor acestora, ale nivelului încasărilor etc.

În acelaşi timp, la nivel de ramură vor trebui efectuate analize retrospective al căror obiectiv să fie un produs sau un proces economico-social tocmai pentru acțiunea operativă şi cu mijloacele economice adecvate ale guvernului pentru atingerea obiectivelor propuse.

Elaborarea sub egida guvernului a unor prognoze privind dezvoltarea tehnică, tehnologică, economică şi socială a ruralului va permite evitarea perturbațiilor ce s-ar putea produce în mecanismul de planificare şi în funcționarea liberei inițiative, atât pe termen scurt cât şi pe termen mediu.

4. Reorientarea sistemelor tehnologice

Pornind de la situația de fapt şi anume aceea că deşi s-au acumulat numeroase elemente de produs tehnic specifice agriculturii industriale, totuşi, acestea nu au dat randamentele scontate, în condițiile restructurării vor fi necesare:

- măsuri privind stabilirea condițiilor concrete de procurare a mijloacelor de producție (maşini, îngrăşăminte, semințe, animale etc.); în acest sens vor trebui legiferate: noi forme de creditare a producătorilor agricoli şi de subvenționare a introducerii progresului tehnic, acte care să regleze gradul de dezvoltare şi modernizare a industriilor din amontele agriculturii etc.;
- abordarea unitară a sistemului de introducere a progresului tehnic în cadrul ramurii, ținându-se seama de nivelul economicității din verigele conexe; adoptarea unor măsuri numai la nivelul unei verigi a sistemului, fără a ține seama de implicațiile ei asupra celorlalte, riscând să producă unele deformări sau perturbări în relațiile intersectoriale;
- funcționarea exploatațiilor agricole pe baza unei multitudini de forme de proprietate va necesita utilizarea pârghiilor economice în aşa fel încât să se înlăture „locurile înguste" ce tind să devină „factori de frânare";
- redimensionarea elementelor de progres tehnic ce vor fi utilizate în funcție de tipul de proprietate, situare geografică şi calificare a forței de muncă pe termen mediu, un loc deosebit revenind miniaturizării unora din elementele de progres tehnic ce urmează să fie încorporate

gospodăriilor individuale din zona colinară şi de munte în care nu se va putea exclude practicarea unor sisteme de producție intensive;
- regândirea actualului tip de progres tehnic, care nu numai că este energointensiv, dar este şi poluant;
- actuala sistemă de maşini, tractoare şi utilaje pentru zootehnie nu numai că nu asigură performanțe de lucru superioare ci implică şi cheltuieli de achiziționare şi întreținere sporite, toate acestea urmând a constitui noi preocupări pentru serviciile de proiectare specializate;
- măsuri de perfecționare a sistemului de întrețineri tehnice şi reparații la utilajele agricole prin: organizarea de echipe mobile de intervenție pentru asigurarea operativă a întreținerilor şi reviziilor tehnice, cât şi a unor reparații curente în imediata apropiere a locului unde lucrează maşinile astfel ca acestea să nu mai fie deplasate la ateliere şi deci să se piardă timp: organizarea de unități specializate pentru anumite tipuri de reparații la anumite maşini; extinderea unor centre zonale de condiționare a pieselor de schimb.

În ceea ce priveşte rolul agriculturii în eliminarea poluării mediului considerăm că un loc aparte va reveni extinderii folosirii şi în această ramură a energiei neconvenționale în mecanizarea proceselor de producție fapt ce va contribui şi la reducerea considerabilă a necesarului de energie convențională. Astfel, în cadrul proceselor de lucru energia solară şi eoliană vor avea utilizări multiple pornind de la prepararea apei calde, uscarea cerealelor, acționarea pompelor de irigații, răcirea produselor agricole etc., până la acționarea de generatori electrici. În ceea ce priveşte biogazul, pe măsura îmbunătățirii conversiei şi a soluțiilor tehnice de utilizare a energiei obținute, se vor crea noi grupuri energetice şi se va extinde folosirea acestuia sub formă îmbuteliată drept combustibil la acționarea maşinilor şi utilajelor agricole.

Existența unei mari diversități de tipuri de exploatații va impune sporirea economicității în lucrările executate mecanic pe următoarele direcții mai importante:
- gradul de universalitate a utilajelor agricole va trebui să asigure nu numai folosirea acestora la o gamă mai largă de lucrări agricole şi deci o utilizare pentru o perioadă mai mare din an cât şi scăderea numărului de repere în fabricație;
- tipizarea şi modularea utilajelor agricole care au în vedere îmbunătățirea parametrilor economici şi tehnico-funcționali, reducerea la strictul necesar a nomenclatorului de maşini, tipodimensiuni, subansamble şi repere prin extinderea posibilităților de utilizare multiplă, reducerea nomenclatorului pieselor de schimb şi simplificarea pe această bază a activității de reparații;
- economia de combustibili, metale şi alte materiale prin adoptarea acelor soluții constructive ce duc la reducerea consumului specific, folosirea unor combustibili inferiori etc.;

Un factor important al progresului tehnic în agricultură este cel genetic – crearea prin metode convenționale şi neconvenționale a unor soluri, rase şi hibrizi cu un potențial ridicat de producție reprezintă sarcina de bază a cercetării ştiințifice în etapa actuală. Fireşte, există însă numeroase dificultăți în cercetările privind ingineria genetică începând cu specializarea, informarea şi documentarea cadrelor, asimilarea metodologiei şi tehnologiei de lucru, dotarea cu aparatură până la produsele chimice necesare, care nu numai că sunt din import, dar sunt şi foarte costisitoare. Considerăm totuşi că pentru stadiul actual o atenție deosebită va trebui acordată introducerii în producție a acestor rezultate bune şi foarte bune obținute în alte țări.

5. De la opțiune exclusivă la opțiune multiplă în dezvoltarea ruralului

Procesul de restructurare al comunității rurale se impune din următoarele considerente:

- tipul de evoluție imprimat comunității rurale a însemnat declin demografic şi economic, deteriorarea structurilor populației rurale, pierderea identității sociale a țăranilor şi marginalizarea întregii problematici a ruralului. Aceste procese economice şi sociale care au avut ca arie de manifestare comunitatea rurală au însemnat: disfuncționalități economice – atât pentru întreaga societate, pentru conținutul rural – urban şi pentru comunitate rurală -, abandonarea pământului, creşterea numărului de zone rurale defavorizate, selecția negativă a persoanelor care au rămas să facă agricultură, diminuarea rolului culturii rurale (ca sistem coerent de norme, valori şi atitudini).
- formarea unor structuri noi rurale şi/sau revitalizarea celor care au legitimitate socială sunt posibile datorită unei dimensiuni esențiale; comunitatea rurală este un spațiu propice pentru diverse activități economice, pentru crearea unei eterogeneități ocupaționale, pentru un cadru decent de viață şi de menținere a echilibrelor naturale.

Opțiunile economico-sociale de transformare structurală şi modificare funcțională pot descrie diverse tipuri de evoluție, dezvoltare, modernizare având ca un corolar permanent: repartizarea echitabilă a şanselor – economice, educaționale, culturale etc. – între mediul rural şi urban.

Restructurarea, în termenii unei perioade imediate, ar trebui fundamentată pe dezvoltare agricolă, în sensul ameliorării cu prioritate a:

- tehnicilor de producție agricolă;
- gestiunii exploatațiilor agricole;
- gestiunii structurilor economice şi de vânzare a produselor agricole.

Totodată este necesară revitalizarea întregii țesături sociale, deja fragilizată prin:

- asigurarea unor condiții de viață decentă pentru agricultori şi familiile lor;
- instalarea progresivă a tineretului în mediul rural;

- creşterea numărului de activități complementare pentru întreaga comunitate rurală şi în mod deosebit, pentru zonele defavorizate.

Acestui tip de dezvoltare agricolă îi corespunde o matrice nouă a dezvoltării rurale bazată pe nevoile, aspirațiile şi inițiativele locuitorilor rurali. În acest sens, restructurarea întregii comunități rurale este orientată de cunoaşterea ştiințifică a nevoilor, motivațiilor, aspirațiilor, comportamentelor şi de elaborarea cadrului instituționalizat care poate promova şi susține autodezvoltarea. Evoluția şi învățarea progresivă a mediului rural de a-şi asigura autodezvoltarea va permite conferirea unor noi responsabilități instituțiilor locale privind, într-o primă etapă, planificarea spațiului, necesarul de echipamente rurale, iar pe plan social organizarea unei rețele de economie socială. O altă alternativă de reconstruire a ruralului s-ar concretiza în elaborarea unor sisteme specifice economiei sociale a agriculturii. Domeniile economiei sociale care ar putea funcționa în comunitățile locale ar avea ca principii fundamentale: libertate adeziunii şi a retragerii, gestiunea democratică, responsabilitate şi solidaritate, grupări de persoane şi nu de capitaluri, independență politică. Ca obiective de studiu, de cercetare ştiințifică oferite de economia socială s-ar impune pentru perioada de tranziție următoarele:

- strategiile cooperație cuprinzând progresia empirică de la cooperația informală la cea instituțională – şi analiza situației organizaționale a cooperației;
- structurile grupurilor de cooperație şi sistemele de coordonare la nivelul întregii comunități rurale.

O a treia alternativă de restructurare a comunității rurale o constituie revitalizarea economiei țărăneşti, pornind atât de la studierea structurilor, proceselor existente, reevaluarea lor supusă dezideratelor dezvoltării rurale cât şi proiectarea unor structuri şi funcții noi. Modelul unui anumit tip de economie țărănească există, fiind definit prin simbioza dintre economia domestică cu activitățile economice desfăşurate în afara gospodăriei rurale, prin caracterul impersonal al muncii, printr-un colectivism riguros al familiei rurale legat de un egocentrism crescut față de „ceilalți”. Cercetării rurale îi revine diagnoza acestui model concretizată în studii de analiză a structurilor demografice, economice ale populației rurale, a convergenței dintre structurile economiei domestice şi cele ale unităților agricole, a relațiilor interumane din cadrul comunității rurale şi totodată elaborarea unui model inedit de economie țărănească. Ca măsuri de strategie rurală pentru perioada de tranziție se impun:

- reabilitarea potențialului unității sociale: familia rurală;
- reechilibrarea raporturilor dintre „factorul forță de muncă” şi „factorul pământ” în cadrul sistemului factorilor de producție;
- raporturi echilibrate cu piața;
- dezvoltarea în condițiile măririi cadrului şi dimensiunilor gospodăriilor țărăneşti şi relațiilor dintre acestea şi unitățile agricole cooperatiste, de stat etc.

CENTRUL TERITORIAL DE CERCETĂRI ECONOMICE - CRAIOVA

OPINII PRIVIND DEZVOLTAREA TERITORIALĂ A UNEI ECONOMII OPTIMALE ÎN ROMÂNIA

Restructurarea şi aşezarea pe baze noi, stabile a economiei româneşti constituie, în ultimă instanță, condiția hotărâtoare a victoriei revoluției în țara noastră.

Elaborarea unei strategii în dezvoltarea teritorială nu poate fi ruptă de elaborarea unei strategii generale de restructurare, reorganizare şi dezvoltare a economiei româneşti.

Având în vedere situația dezastruoasă a economiei noastre, gravele dezechilibre generate în anii dictaturii între sectoarele şi ramurile producției materiale, considerăm că alegerea căilor de urmat în viitor, deşi reprezintă o problemă foarte urgentă nu se poate face după nişte modele „de urgență", pripite, deoarece ar genera probleme mult mai complexe în perioada viitoare.

La baza redresării, restructurării şi dezvoltării în perspectivă a economiei româneşti trebuie să fie aşezate principiul democrației economice, asigurării existenței libere şi demne a fiecărui cetățean, respectarea dreptului acestuia de a avea un loc de muncă, în conformitate cu pregătirea sa. Orice teză care propune acceptarea zisă „forțată" a utilizării incomplete a forței de muncă pe o anumită perioadă nu credem că răspunde democrației economice. Un şomaj „parțial" şi controlat poate fi avut în vedere numai în perspectivă după redresarea economiei şi refacerea mecanismelor interne de autoreglare a acesteia.

La întrebarea dacă economia românească trebuie şi poate să treacă acum la o economie de piață, larg deschisă în exterior, considerăm că o asemenea măsură în condițiile actuale ar fi o greşeală gravă cu consecințe incalculabile în perspectivă, date fiind decalajele mari în ceea ce priveşte înzestrarea tehnică, pregătirea forței de muncă, prețurile produselor obținute față de partenerii externi cu care inevitabil am intra în concurență.

Desigur, participarea României la circuitul mondial de valori nu se mai poate face după nişte principii preconcepute, rigide şi în perspectivă, pentru a putea desfăşura o activitate de comerț exterior eficientă, va trebui să orientăm economia către sistemul relațiilor de piață.

În privința punctului de plecare în stabilirea căilor şi metodelor de urmat pentru redresarea economiei, după câte realizăm, părerea este unanimă: trebuie pornit de la starea de fapt, de la reevaluarea corectă a situației existente în urma unei riguroase analize de sistem. Întrebarea este dacă fostele organe ale puterii au ținut o evidență dublă: date reale, date „conform indicațiilor", şi cât de analitice sunt datele reale de care dispunem. Actualul sistem informațional economic nemodernizat, complicat cu verigi inutile poate el să ofere informații reale şi operative privind situația economică? S-a demarat o acțiune de inventariere a tuturor resurselor la nivelul tuturor verigilor din economie sau pornim numai de la nişte date globale aproximative?

Restructurarea sistemului informațional economic, stabilirea unui sistem de indicatori variabil şi a unor mijloace, metode şi tehnici de culegere, prelucrare şi analiză adecvate, unitare şi moderne este nu o problemă de detaliu ci una esențială a unei economii optimale – ca să acționezi prima condiție este să cunoşti, să ai informații.

Dezvoltarea teritorială a unei economii optime în România presupune desfăşurarea unei activități eficiente în condițiile utilizării la potențial maxim a forței de muncă şi a resurselor materiale existente, dar se pune întrebarea dacă actuala împărțire administrativ teritorială a țării a fost făcută în urma unei analize temeinice după criterii ştiințifice sau după „indicații" la vremea aceea „neprețuite"? Considerăm că trebuie făcută o nouă organizare administrativ-teritorială a țării în care criteriile economice reale să fie luate în considerare.

În acest sens considerăm că abordarea problemelor legate de dezvoltarea teritorială a unei economii optimale în România trebuie să aibă în vedere:

a) Revizuirea principiilor politicii de repartizare a forțelor de producție în teritoriu în funcție de opțiunile de la nivelul economiei naționale. În acest sens este necesar:

- să se aibă în vedere particularitățile fiecărei unități administrativ-teritoriale, astfel încât strategiile şi modelele de dezvoltare ce se vor elabora să asigure compatibilitatea dintre dezvoltarea economico-socială şi protecția mediului înconjurător;
- strategiile ce se vor elabora pentru dezvoltarea în profil teritorial să aibă în vedere potențialul economico-social real al fiecărei unități administrativ-teritoriale, precum şi necesitățile imediate şi de perspectivă ale acesteia ținând cont de faptul că pe măsura evoluției societății por apărea dezechilibre în dinamica raporturilor om-mediu, dezechilibre care să antreneze mutații sociale şi economice pe termen mediu şi lung.

b) Evaluarea corectă şi reală a potențialului economic atât sub aspectul resurselor (materiale, umane etc.) existente actualmente, cât şi în perspectivă pe termen mediu şi lung, precum şi a gradului de utilizare a acestora având în vedere aceleaşi orizonturi temporale, funcție de zona geografică şi natura resurselor utilizate şi utilizabile.

c) Definirea clară a profilului economic al fiecărei unități administrativ-teritoriale funcție de care să se fundamenteze opțiunile şi strategiile dezvoltării viitoare având în vedere atât ansamblul economiei naționale, cât şi realizarea unei stări optimale la nivel microeconomic ținând cont de faptul că optimul macroeconomic nu se realizează în mod automat prin simpla însumare a optimului de la nivel microeconomic.

d) Existența pluralismului politic şi privatizarea treptată, într-un orizont mai apropiat sau mai îndepărtat, a unei părți a economiei necesită un efort colectiv de căutare a acelor căi şi mijloace proprii de stimulare şi armonizare a factorilor de dezvoltare în profil teritorial avându-se în vedere atât factorii interni ai dezvoltării (ansamblul resurselor proprii ale unui sistem teritorial care constituie forțele interne ale acesteia: resurse naturale, materiale şi umane), cât şi a factorilor externi ai dezvoltării formați din contextul politic şi social național, corelație cu economia națională, dezvoltarea ştiințifică şi tehnologică etc.

e) Adaptarea organizării administrativ-teritoriale la formele de organizare a puterii în stat şi simplificarea structurilor organizatorice prin eliminarea unor verigi intermediare.

f) Lărgirea atribuțiilor unităților administrativ-teritoriale în organizarea şi conducerea activităților cu caracter economico-social şi statuarea acestora printr-o legislație adecvată. În acest sens, avem în vedere ca organele de conducere de la nivelul unităților administrativ-teritoriale să aibă libertate deplină în:

- evaluarea stării de moment a dezvoltării economico-sociale a unității administrativ-teritoriale respective;
- identificarea concretă a problematicii dezvoltării funcție de impactul acesteia asupra vieții sociale şi urgența rezolvării;
- stabilirea priorităților de etapă şi a urgenței măsurilor necesare a fi luate;
- elaborarea şi soluționarea problemelor în consens şi cu sprijinul locuitorilor din teritoriu.

g) Considerând că unul din obiectivele de extremă urgență şi importanță în etapa actuală şi în perspectiva imediată este acela al creşterii rapide a producției agroalimentare este necesar, după opinia noastră, să se susțină, cel puțin o perioadă de 1-2 ani inversarea sensului fluxurilor migratorii (de la oraş către sat) prin acordarea unor facilități, persoanelor care doresc să revină în mediul rural (credite, arendarea unor suprafețe de teren pe termen lung etc.).

h) Renunțarea la „orientarea”, „îndrumarea” pe linia centrală în dezvoltarea economico-socială în profil teritorial, eliminarea structurilor birocratice şi a deficiențelor pe linia cooperării diferitelor sectoare de activitate.

i) Realizarea unei economii teritoriale optimale trebuie să se bazeze pe următoarele obiective strategice:

- amplificarea şi diversificarea activității umane în teritoriu cu respectarea cerințelor de protejarea mediului înconjurător;

- minimizarea fluxurilor materiale şi umane prin valorificarea concretă şi eficientă a acestora;
- întărirea gospodăriei individuale care îşi bazează producția pe munca proprie (cu precădere în mediul rural) şi optimizarea cooperării interumane în teritoriu prin promovarea unui sistem asociativ adecvat condițiilor concrete din fiecare unitate administrativ - teritorială;
- reglarea dezvoltării teritoriale prin eliminarea decalajelor dintre necesități şi disponibilități în condițiile ameliorării interdependențelor dintre mediul natural şi cel uman având în vedere caracteristicile şi resursele fiecărei zone geografice, precum şi descentralizarea procesului de valorificare productivă a resurselor din teritoriu.

j) Renunțarea la strategia de autosusținere în profil teritorial prin amplificarea acțiunilor de cooperare între unitățile administrativ-teritoriale şi asigurarea autonomiei reale a acestora; stimularea liberei inițiative în dezvoltarea unor meşteşuguri tradiționale şi chiar specializarea unor unități administrativ-teritoriale în domenii dintre cele mai diverse, reglarea producției urmând a se face prin funcționarea legilor pieței libere. În acest sens trebuie avute în vedere evoluțiile viitoare ale diferitelor zone geografice (câmpie, deal, munte) particularitățile şi specificul fiecăreia.

k) Îmbunătățirea infrastructurii unităților administrativ-teritoriale prin dezvoltarea şi modernizarea rețelei de drumuri, rețelei de servicii etc.

l) Renunțarea la procesul urbanizării accelerate prin orientarea, cu precădere, a investițiilor către municipii şi oraşe. În acest sens considerăm că o parte din veniturile obținute în unitățile administrativ-teritoriale trebuie să rămână la dispoziția acestora pentru a putea fi utilizate în susținerea unor programe proprii (dezvoltarea şi modernizarea unor ramuri ale industriei mici şi artizanale, dezvoltarea edilitar-gospodărească, promovarea turismului etc.).

m) Conservarea şi protejarea mediului natural prin perfecționarea organizării şi conducerii activităților umane în teritoriu şi alte măsuri specifice.

n) Dezvoltarea într-o concepție nouă, bazată pe libera inițiativă a industriei mici şi artizanale înțelegând prin aceasta atât unitățile de mici dimensiuni cu o specializare strictă care să devină subfurnizori ai unor ansamble sau piese pentru marile unități, cât şi acele unități care valorifică materiile prime şi materialele locale, precum şi tradițiile artei noastre populare.

o) Extinderea rețelei de servicii atât pentru producție cât şi pentru populație în toate unitățile administrativ-teritoriale;

p) Asigurarea şi la nivelul unităților administrativ-teritoriale a principiului separării puterii politice de cea administrativă şi judecătorească.

În anii 1984-1985, sub coordonarea fostului Institut de Planificare şi Prognoză a fost realizată lucrarea „Fluxuri intra şi inter județene ale populației şi forței de muncă”, care ar putea fi reanalizată, eventual actualizată şi utilizată în luarea unor decizii privind dezvoltarea în teritoriu a economiei româneşti. Analizând situația în 8 județe ale țării, am remarcat un puternic flux migratoriu,

un navetism zilnic degradant şi neeficient generat de condițiile inumane din agricultură şi de obiectivele industriale mastodont create la „indicațiile” fostei conduceri.

De aceea, considerăm că se impun măsuri de cointeresare pentru reîntoarcerea forței de muncă în agricultură, pentru dezvoltarea eficientă a micii industrii în toate localitățile țării, de renunțare la obiectivele industriale gigant.

Restructurarea economiei româneşti, aşezarea ei pe baze cu adevărat moderne este condiționată în primul rând de forța de muncă, de utilizarea ei integrală, de calitatea şi de restrângerea fluctuației ei. Considerăm că în problema utilizării forței de muncă se impun unele măsuri imediate şi analiza unor măsuri de perspectivă.

Acum, chiar cu riscul finanțării de la buget a unor acțiuni (şi implicit acceptarea pe termen scurt a unor dezechilibre), trebuie să acordăm posibilitatea fiecărui cetățean de a avea un loc de muncă. Se impun măsuri pentru perfecționarea pregătirii cadrelor, recalificarea celor care nu mai corespund, iar în perspectivă, învățământul trebuie să asigure cadre bine pregătite, specializate pe domenii clar precizate.

În vederea creşterii calității forței de muncă în economie, colectivul nostru propune unele direcții de acțiune în perspectivă, direcții rezultate din analizele socio-economice făcute în ultima perioadă la unitățile economice din zona noastră de activitate.

1. Oficiile județene ale Direcției Muncii să ofere informații operative privind perspectiva necesarului de forță de muncă pe structuri profesionale şi unități solicitante, mai ales în sprijinul elevilor aflați în anul opțional.
2. Înființarea unor laboratoare județene de orientare şcolară şi profesională dotate cu personal de specialitate (psihologi, medici, economişti) şi cu aparatură corespunzătoare prin care să se asigure mai întâi familiarizarea cu lumea profesiunilor şi apoi atestarea unei concordanțe între posibilitățile individuale şi cerințele meseriilor.
3. Pentru a stimula cointeresarea pe perioada calificării forței de muncă direct productive, propunem:
   - comunicarea posturilor şi alegerea lor după o documentare, în ordinea mediilor (dispare astfel hazardul de la serviciul de personal);
   - reducerea timpului prescris între prima şi a doua gradație (categorie), absolvenților cu media generală peste….

4. Pentru a se limita fluctuația forței de muncă să se decreteze un termen minim de stabilitate în unitățile economice pentru care s-a semnat încadrarea, nu doar la stagiatură, ci pe întreaga perioadă de activitate şi să se desființeze forma „demisie la cerere” (în Japonia există aşa-zisă „încadrare pe viață”).

5. Refacerea normativelor şi normelor de muncă în mod echitabil şi realist şi acordarea salariilor în exclusivitate după munca prestată.

6. Trimiterea unor specialişti de înaltă competență profesională reprezentând domeniile cheie ale economiei, la informare şi documentare în străinătate, care la înapoiere să aibă în sarcină preocupări pentru optimizarea activității economice în toate întreprinderile din acea ramură.

7. Efectuarea unor studii psiho-sociale în unitățile economice pornind de la sondajul de opinie al personalului direct productiv, ştiut fiind faptul că aceeaşi cale, metodă, poate conduce la rezultate diferite în întreprinderi diferite.

8. Fiecare unitate economică să dispună de un fond destinat neechivoc şi exclusiv cercetării ştiințifice, cu obligația de a-l utiliza sub formă de contracte cu institutele de învățământ superior şi centrele de cercetări zonale sau centrale. Prin aceasta s-ar asigura o cointeresare şi o eficiență în munca fiecărei părți.

Colectivul Centrului Teritorial de Cercetări Economice Craiova a prezentat doar unele păreri privind restructurarea economiei noastre şi repartiția sa în teritoriu. Stabilirea unor concluzii ferme privind posibilitățile de dezvoltare teritorială a unei economii optimale în România, fundamentarea unor variante de realizare a acesteia, presupun o temeinică analiză de sistem.

Pentru aceasta este necesar să se acorde acces continuu la date reale cercetării economice (şi nu la bunăvoința unor conducători de unități sau instituții), întrucât a face numai „teorie pură” nefundamentată pe realitățile economice, nu oferă garanția unor modele viabile.

**INSTITUTUL NAȚIONAL
DE CERCETĂRI ECONOMICE**

CAIET DE LUCRU
NR. 3-II

STRATEGIA DEZVOLTĂRII ECONOMIEI ROMÂNEŞTI
OPINII, SUGESTII, RECOMANDĂRI

BUCUREŞTI, 1990

Materialele incluse în acest CAIET reprezintă rezultatul dezbaterilor din adunările generale ale cercetărilor din fiecare institut, dezbateri consemnate şi rezumate de colective special alese la adunările respective.
Aceste CAIETE DE LUCRU sunt destinate lucrătorilor din cadrul Institutului Național de Cercetări Economice.
Menționăm că în continuare vom publica opinii ale grupurilor de cercetare şi ale cercetătorilor pe probleme ale strategiei de dezvoltare a economiei româneşti.
Materialele pot fi reproduse numai cu aprobarea conducerii INSTITUTULUI NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE.

SUMAR

Cu privire la obiectivul şi principiile restructurării economiei (Steliana PERŢ)..... 291

Un punct de vedere în prefigurarea economiei româneşti (Sorica SAVA) 297

Premise şi principii generale ale economiei „optimale” (George GEORGESCU)..... 302

În legătură cu restructurarea economiei naționale (Constantin GRIGORESCU) 307

Despre o economie „optimală”? (Eufrosina IONESCU)..... 311

Reflecții privind definirea mecanismului viitor de funcționare a economiei româneşti (Mircea CIUMARA) 316

Considerații asupra devenirii economiei naționale (Sorin TĂNĂSESCU) 319

Pentru ce economie optăm? (Reghina CREȚOIU) 326

Principii şi trăsături ale economiei „optimale”. Mecanism de funcționare (Ioan BRATU) 329

Puncte de vedere privind principiile şi trăsăturile economiei optimale (Mariana STANCU) 332

Cu privire la principiile noii concepții de dezvoltare a economiei româneşti (Camelia CĂMĂŞOIU)..... 335

Principii şi trăsături ale economiei „optimale” (Mihai ION) 336

Considerații asupra unor principii de politică economică (Cristian POPA)..... 339

Economia optimală în contextul creşterii ciclice (Mihail DIMITRIU)..... 343

Sfera socială – element fundamental de referință pentru gândirea privind dezvoltarea economică (Maria POENARU) 352

Cu privire la utilizarea venitului național pentru consum şi acumulare (Georgeta DUMITRESCU)..... 354

Considerații privind evoluția consumului populației în contextul trecerii la o economie optimală (Hildegard PUWAK) 356

Conducerea şi organizarea economiei naționale (Ion BRATU) 361

Unele aspecte ale relației dintre ocuparea forței de muncă şi stimularea materială în perioada de tranziție (Florin Marius PAVELESCU)..... 365

Creşterea nivelului tehnic al produselor – opțiune în strategia restructurării industriei constructoare de maşini (Steliana SANDU) 369

CU PRIVIRE LA OBIECTIVUL ŞI PRINCIPIILE RESTRUCTURĂRII ECONOMIEI

Steliana PERȚ

1. Înainte de a discuta obiectivele şi principiile restructurării economiei apreciez că ar trebui să fie mai bine conturată sau mai clar exprimată concepția (concepțiile **alternative**) cu privire la tipul de economie care se va construi, spre care s-ar putea îndrepta economia şi societatea românească pornind de la: a) diagnosticarea, pe cât posibil cât mai riguroasă a stării economiei (tipul şi formele de manifestare, profunzimea crizei, identificarea dezechilibrelor economice cu rezonanțele lor în plan social etc.); b) situația resurselor de care dispune economia (fonduri fixe, capacități de producție, forță de muncă, resurse financiare inclusiv valutare ş.a.; c) cererea finală de bunuri şi servicii, inclusiv de mijloace de producție; d) influențele mediului extern etc. Restructurarea economiei – în opinia mea – nu poate fi decât unul din instrumentele cu ajutorul căruia se acționează spre atingerea stării (nivelului) de normalitate a funcționării economiei, înțeleasă ca o economie performantă, eficientă şi competitivă.

2. Între principiile (respectiv factorii) restructurării economiei ar trebui mai bine integrat **factorul uman** nu numai ca finalitate a dezvoltării economico-sociale („...satisfacerea efectivă, în măsură crescândă, a nevoilor materiale şi spirituale ..."), ci şi ca **agent economic**. Sub acest din urmă aspect apreciez[1] că ar trebui să fie incluse următoarele: a) concertarea ocupării integrale cu utilizarea eficientă a forței de muncă la nivelul fiecărei verigi a organismului economico-social (securitatea locului de muncă înțeleasă nu în sensul ocupării cu orice preț, ci al asigurării unui loc de muncă ținând seama de competență şi de utilizarea integrală a timpului corespunzător duratei normale-legale a zilei (săptămânii) de lucru la nivelul de productivitate şi intensitate determinat de dotarea tehnică şi organizarea muncii; b) evitarea şomajului, iar în cazuri extreme, menținerea acestuia în proporții care se înscriu în zona de echilibru dintre ocupare şi utilizare eficientă, astfel încât să fie evitate stările de tensiune socială, inclusiv conflictuale. Asigurarea – prin mijlocele politicii sociale – a protecției celor care, din motive care nu depind de voința lor, rămân fără locuri de muncă; c) modernizarea învățământului şi racordarea mai bună a învățământului pregătitor de cadre la nevoile societății; d) promovarea unei politici stimulative de venituri şi salarii, combaterea proceselor nivelatoare şi egalitariste; acoperirea unor nevoi cu deosebire ale anumitor categorii de

[1] Chiar dacă strategiile, politicile şi mecanismele de înfăptuire vor fi discutate separat.

populație din fondurile sociale (ale diferitelor tipuri de unități economice, ale unor asociații special constituite, ale statului).

3. **Diversificarea formelor de proprietate, dirijarea şi concertarea prin mijloace economice a acestora,** credem, că ar trebui înscrisă în rândul principiilor. De ce ? În orice societate relația de proprietate este relația economică fundamentală; poziția față de proprietate în general, față de diferitele forme de proprietate cu deosebire, poate ipoteca în continuare dezvoltarea economiei, sau dimpotrivă, o poate debloca, descătuşa inițiative, armoniza interese; condiționează practic şi opțiunile în materie de conducere şi organizare a economiei. Problema mai are şi un alt aspect. Opiniile vis à vis de proprietate şi formele acesteia – chiar dacă în platforma-program a F.S.N. există o poziție de principiu se întind pe o paletă foarte diversă care, după opinia mea, țin mai mult sau mai puțin seama de contextul economic-social şi istoric nu numai intern, ci şi internațional în care ne reconstruim economia.

Coexistența mai multor forme de proprietate va pune în termeni noi şi problemele repartiției, respectiv a remunerării factorilor de producție, probleme care abia urmează să le studiem.

Cu privire la „Schimbări structurale pe sectoare macroeconomice”[1], apreciez că se impune mai multă rigurozitate, cel puțin sub câteva aspecte: a) al indicatorilor prin care se caracterizează structurile sectoriale (fonduri fixe, forță de muncă, pondere în P.N.B. sau, poate un indicator agregat); b) datele privind România nu sunt perfect comparabile din cauza diferențelor în sfera de cuprindere a celor trei sectoare (I, II şi III – de exemplu în cele mai multe cazuri serviciile pentru producție în România sunt incluse, după caz, în sectorul I şi respectiv II); c) România, chiar dacă este adevărat că sectorul de servicii este „subdezvoltat” nu se află în etapa terțializării economiei. În plus sectorul terțiar nu ar trebui tratat global; acesta este foarte eterogen, variatele sale ramuri si subramuri se „comportă” diferit în ce priveşte proporțiile şi ritmul dezvoltării, posibilitățile de ocupare a forței de muncă eliberate din sectorul I şi II, nivelul productivității muncii etc.; d) diversele alternative de dezvoltare a serviciilor cu deosebire a celor pentru populație nu pot face abstracție de cererea efectivă (solvabilă) a acestora; de prețul la care unele dintre acestea sunt oferite. Din acest punct de vedere mi se pare – şi aici experiența țărilor occidentale şi chiar a unora din vecinii noştri este bogată – că proiectarea serviciilor şi oferta de servicii ar trebui să se adreseze tuturor categoriilor de populație, inclusiv celor cu venituri mai mici; în fine, sectorul terțiar are o dublă natură: el este, aşa cum se apreciază în Caiet (p. 123) premisă a dezvoltării, dar în acelaşi timp stă şi rezumat al acesteia (chiar şi numai dacă avem în vedere resursele alocate şi consumate).

Unele probleme privind calitatea vieții. Fiind de acord cu obiectivul central propus (p. 139) având în vedere realitățile de la care pornim, credem că

[1] Unele din probleme se regăsesc şi în alte materiale din volum.

ar trebui meditat în continuare asupra unor probleme, cum sunt: a) identificarea şi cuantificarea diferitelor categorii de nevoi ale populației, începând cu cele **esențiale** (alimentație, habitat, sănătate, învățământ etc.); b) stabilirea gradului de satisfacere a acestor nevoi globale, în primul rând a celor esențiale pe categorii socioprofesionale, pe medii de reşedință; c) determinarea minimului de trai (a pragului de sărăcie); gruparea populației în funcție de gradul de satisfacere a acestor nevoi; d) stabilirea priorităților în satisfacerea nevoilor vitale, în primul rând, a celor fundamentale care (în ciuda afirmațiilor făcute ani de-a rândul) nu sunt satisfăcute la nivelul necesar; e) echilibrarea, în fiecare etapă (prin simulare sau alte metode) a resurselor cu nevoile de consum, a cererii solvabile cu oferta de bunuri şi servicii.

În acest context, o importanță deosebită – economică şi social-politică capătă în perioada imediată şi în cea de tranziție alegerea acelui pachet de măsuri economice şi sociale care să asigure cel puțin menținerea nivelului de trai atins, să nu conducă sub nici o formă la scăderea acestuia. Promovarea unei politici de austeritate – care din multiple cauze pare mai mult decât probabilă – mi se pare o opțiune discutabilă. În condițiile create după Revoluție cred că în acest moment nu ne putem permite, nici chiar noi ca instituție ştiințifică, „ajustarea" sau sacrificarea problemelor economice şi sociale, ale vieții de fiecare zi ale oamenilor, ale fiecărei generații în numele unor „fructe" viitoare.

Ocuparea şi utilizarea eficientă a forței de muncă

Combaterea şomajului

Fără a relua unele lucruri avansate în dezbaterile anterioare, aş dori numai să punctez câteva probleme care mi se par esențiale pentru soluționarea, într-o manieră convenabilă pentru toți agenții economici, pentru toți partenerii sociali, a uneia dintre cele mai complexe, delicate şi complicate probleme economice şi sociale.[1]

În primul rând ocuparea (deplină, integrală, de echilibru, optimă) şi utilizarea eficientă a forței de muncă, a fost şi rămâne una din problemele majore cu care se confruntă economia şi societatea românească atât pe termen lung cât şi pe termen mediu şi scurt. Este poate, în procesul de reformă

[1] În acest sens mi-aş permite să citez ceea ce cunoscutul economist francez Lionel Stoleru menționa: „ Problema-cheie a vieții economice este încercarea de a realiza în fiecare moment corespondența dintre nivelul de echilibru al bunurilor şi serviciilor şi nivelul ocupării depline, niveluri pe care nici un mecanism natural nu le face să coincidă. Or, aici nici un ecart nu se poate tolera deoarece nu se glumeşte cu ocuparea deplină, nici o civilizație nu ar suporta ca o parte a membrilor săi să găsească o muncă regulată şi un venit normal, în timp ce alta este condamnată la mizerie pentru că nu i se oferă nici o ocazie de a câştiga un salariu; aceasta este nu numai o problemă de echilibru economic, ci şi una de dreptate, de echilibru social şi politic".

economică şi restructurare a economiei (alături de calitatea structurilor funcționale de care nu poate fi disociată) o problemă-cheie:

- pe termen lung se cere abordată din perspectiva corelației demografie-economie-societate;
- corespunzător datelor statistice în circulație, populația ocupată în România depăşeşte 11 milioane persoane; aproximativ 8 milioane dintre acestea sunt salariate (din care circa 5 milioane muncitori); restul sunt țărani cooperatori şi respectiv individuali, mici meseriaşi, liber profesionişti ş.a.;
- populația casnică (în vârstă aptă de muncă) – o sursă potențială de sporire a ofertei de muncă este de ordinul a câteva sute de mii;
- într-o serie de ramuri, cu deosebire în industrie – dacă avem în vedere în mod coroborat gradul de utilizare a capacităților de producție şi a timpului de muncă – s-a instaurat o stare cronică de supraocupare cu efecte directe în nivelul productivității muncii (industriale şi societale). Mai mult, din perspectiva restructurării (industriei) şi a modernizării tehnologice capacitatea de ocupare a forței de muncă în industria mare (republicană) tinde să devină nulă sau, într-o perspectivă nu părea îndepărtată, chiar să scadă, ceea ce va conduce la eliberarea a zeci şi sute de mii de oameni care vor trebui recalificați şi reorientați spre alte activități, aceasta făcând abstracție de influențele conjuncturale asupra cererii de produse şi respectiv ofertei de locuri de muncă;
- existența şomajului cel puțin sub câteva forme, cele mai multe neînregistrate de direcțiile şi oficiile de forță de muncă: neasigurarea locurilor de muncă în profilul pentru care s-a calificat a unei părți (20-25%) din absolvenții liceelor de specialitate, ca şi pentru o parte a populației casnice care solicită locuri de muncă (neconcordanțe între cererea de locuri de muncă a sistemului productiv şi oferta de muncă); subutilizarea populației deja ocupate, în toate ramurile economiei;[1] folosirea, pe scară extinsă, a „sistemului" de trimitere lună de lună în concedii fără plată a unei părți a salariaților; neîncadrarea în muncă a unei părți a absolvenților repartizați; dezechilibre (teritoriale, structurale) pe „piața muncii"; o serie de măsuri luate în ultimul timp sunt şi ele generatoare de şomaj;
- mişcarea migratorie de mare extindere; pondere a navetismului;
- învățământul românesc – cu toate criticile îndreptățite care i se aduc astăzi sub o serie de aspecte – a pregătit un număr mare şi, de ce n-am spune-o, în multe domenii, valoros de cadre. Aceste competențe

[1] După unele calcule mai vechi făcute în sectorul de forță de muncă şi salarizare din I.E.N., pierderile efective de timp de muncă din industrie sunt incomparabil mai mari decât cele evidențiate statistic (20-25% față de 5-6%).

se cer cunoscute, recunoscute şi descătuşate. În literatura de specialitate se recunoaşte în mod unanim că aceasta este o resursă inepuizabilă de progres economic şi social-uman.

În al doilea rând, în condițiile în care optăm spre o economie de piață normală – care va funcționa în condițiile specifice sfârşitului secolului XX şi începutului celui de al XXI-lea – este evident că **piața muncii** va căpăta o altă extindere, caracteristici noi.[1] Agenții economici, întreprinderile de toate tipurile, statul, forța de muncă – se vor întâlni şi confrunta pe piață. O serie de mecanisme şi pârghii contribuie la ajustarea cererii şi ofertei de forță de muncă.

În acest cadru larg două probleme mi se par că merită să fie reținute şi mai ales cercetate în continuare.

1. Problema ocupării şi utilizării forței de muncă nu trebuie pusă în termenii **alternativei ocupare sau şomaj**. Ar fi o alternativă deosebit de costisitoare şi sub aspect economic şi sub aspect social; cred că societatea în ansamblul ei nu este pregătită (şi nici nu trebuie s-o pregătim) pentru asemenea alegere. După opinia mea, problema trebuie soluționată în termenii **ocupării integrale a celor ce cer de muncă în condiții de eficiență (de performanță) maximă,** folosind în acest scop o gamă largă de mecanisme şi politici de reglare, unele de competență microeconomică, altele macro. Aceasta cu atât mai mult cu cât suntem o țară cu resurse de muncă abundente. În sprijinul acestei opțiuni aş aduce câteva argumente: a) în perioada postbelică s-au conturat câteva modele de ocupare şi utilizare a forței de muncă – nord-american, vest-european, nord-european, japonez, maghiar, polonez etc.; unele dintre acestea (nord-european, japonez) asigurând compatibilitatea dintre ocuparea şi folosirea eficientă a forței de muncă; b) în ce priveşte România, potrivit unor calcule făcute în sectorul de forță de muncă şi salarizare pentru cincinalul 1986-1990, numai prin pensionarea persoanelor care îndeplinesc condițiile, sporirea coeficientului de schimburi de la 1,8 la 2,0, reducerea duratei muncii cu 2 ore (de la 46 la 44 ore pe săptămână) ar fi condus la crearea a peste 900 mii noi locuri de muncă.[2] Ori, în prezent sunt create infinit mai multe posibilități de concertare a acestor două procese fundamentale – ocuparea şi utilizarea eficientă a forței de muncă;[3] c) un şomaj prea mare (de peste 2-3%, care se încadrează într-o zonă de suportabilitate) mai ales într-o economie săracă în resurse şi nepregătită în acest sens ar fi prea costisitor, ar avea un preț prea mare, cu o încărcătură explozivă prea puternică pentru o economie în reconstrucție.

---

[1] De fapt, în condițiile economiei de comandă, a sistemului hipercentralizat nu a funcționat o piață a muncii sau dacă a funcționat a fost una marginală, reziduală, inferioară.

[2] Studii şi cercetări economice, Sinteze, Caiet de studiu nr. 105.

[3] În acest sens a se vedea Caietele de lucru nr. 1 şi nr. 2.

2. În ceea ce priveşte viitoarea **piaţă a muncii** – puternic segmentată potrivit experienţei altor ţări şi teoriei economice – nu dispunem de suficiente elemente pentru a o caracteriza. Dar, pentru a nu se naşte din start o piaţă a muncii puternic tensionată, mi se par de **primă urgenţă** următoarele măsuri:

- analiza şi diagnosticul exact al ocupării şi utilizării forţei de muncă;
- orice măsură în domeniul economiei să fie judecată şi din unghiul ocupării şi utilizării eficiente a forţei de muncă. (Acordarea integrală a salariului tarifar pentru timpul lucrat, indiferent de rezultatele muncii, dacă se prelungeşte, dacă se transformă în practică, devine nocivă în planul performanţei economice; are caracter inflaţionist destabilizator). Aceasta nu numai la nivel naţional cât şi la nivelul fiecărei unităţi economice. S-ar putea utiliza ca o alternativă dialogul dintre cei direct implicaţi şi interesaţi în soluţionarea acestei probleme (conducerile întreprinderilor, salariaţii). Oricum, dacă **ocuparea** este în principal o problemă de ordin societal, care ar trebui să intre în principal în sfera de competenţe a puterii publice (a statului), **utilizarea eficientă** este mai ales atributul întreprinderii;
- un pachet coerent de măsuri de ordin economic, social-cultural în mediul rural este singurul capabil, într-o perioadă relativ scurtă, să reorienteze fluxul migrator al populaţiei (dinspre urban spre rural), să stabilizeze tineretul la sate, revitalizând astfel unul din pilonii redresării economiei noastre – agricultura;
- în măsura în care există cerere de produse şi resurse pentru fabricarea acestora, reducerea cu 6 ore a duratei săptămânale a muncii va fi creatoare de locuri de muncă. În acest sens s-ar cere efectuate de urgenţă calcule privind atât volumul global şi structura acestora inclusiv costurile pe care le antrenează;
- la fel de urgent mi se pare şi setul de măsuri economice de dezvoltare şi susţinere a iniţiativei private, ca unul din canalele de absorbţie a forţei de muncă suplimentare, inclusiv a celei care se disponibilizează;
- crearea unui grup însărcinat cu elaborarea unei politici coerente de protecţie a şomerilor, inclusiv a unor sisteme şi condiţii de indemnizare. Astfel, diferitele măsuri care se iau au efecte inflaţioniste.

UN PUNCT DE VEDERE ÎN PREFIGURAREA ECONOMIEI ROMÂNEŞTI

Sorica SAVA

Pentru caracterizarea economiei noastre viitoare s-a introdus în discuție termenul de „economie optimală”.

Termenul nu este nou, dar totuşi, este încă greu să-l definim riguros.

În teoria economică actuală găsim unele precizări cu privire la „optimum” şi întrucâtva şi referitoare la „optimal”.

Pentru mulți autori analiza optimului vizează cercetarea şi alegerea dintre diversele decizii posibile pe aceea care satisface cel mai bine obiectivele fixate, ținând cont de ansamblul restricțiilor ce se impun unității considerate – consumator, producător sau o colectivitate.

Prin caracterul de superlativ, termenul de optimum sugerează un element absolut, greu de admis, mai ales în economie. În fapt, optimumul este relativ, determinarea acestuia depinzând de caracterul unității analizate, de obiectivele stabilite şi de natura diferitelor restricții care limitează acțiunile. În ultimă instanță, optimumul este dependent de alegerea criteriului care permite să se compare rezultatele aplicării diverselor decizii. De pildă, în stabilirea şi alegerea investițiilor se folosesc câteva criterii (de obicei trei). Apoi, în funcție de natura agentului economic, individual sau colectiv, obiectivele şi restricțiile diferă. De aceea, nu se poate vorbi de optimum înainte de a defini cele câteva elemente de bază.

În literatura economică există conceptul de optim paretian care atribuie un sens particular optimumului de producție, de distribuție, ca şi la nivelul întregii economii, prin introducerea criteriului unanimității. Deopotrivă întâlnim şi binomul maximal-optimal făcându-se distincție între „o producție maximală” în funcție mai ales de capacitatea de producție – de „o producție optimală” – cea care asigură profitul (beneficiul) cel mai ridicat.

Prin urmare, noțiunea de optimum trebuie să fie interpretată şi aplicată cu grijă şi desigur prin referire la un anumit context care îi fixează sensul exact.

Dacă transpunem la nivelul economiei naționale aceste noțiuni, atunci pentru economia românească se pune deci problema posibilității redresării ei pornind de la cerința obiectiv de maximizare a efectelor în condițiile unor restricții de ordin tehnic, ca şi în ceea ce priveşte factorii şi resursele disponibile. În consecință, problema care se pune este aceea de a găsi o asemenea structură, organizare şi funcționare a economiei care să permită o repartizare a factorilor ce va genera o producție eficientă adică optimală în

sensul lui Pareto; iar, pe de altă parte, să ofere posibilitatea unei distribuiri a veniturilor care să asigure satisfacerea maximală a nevoilor.

Şi chiar dacă pentru economia noastră, actualmente şi în anii imediat următori se pune problema satisfacerii nevoilor sociale în sensul acoperirii cererii solvabile şi nu a satisfacerii tuturor nevoilor constitutive ale bunăstării, aplicarea noțiunilor de optimal permite degajarea unor concluzii utile pentru organizarea şi funcționarea economiei în demersul către realizarea unor obiective coerente.

Desigur totul depinde de convențiile cu care operăm pe plan conceptual şi, mai departe, ce ipoteze adoptăm şi cu ce metode lucrăm.

De pildă, dacă acceptăm „economia optimală" ca o finalitate a redresării şi modernizării economiei, atunci putem admite abordarea ei, pur şi simplu, ca o economie dinamică, echilibrată şi eficientă – atât din punct de vedere economic, cât şi social.

Eu aş opta pentru această definire a economiei viitoare a țării noastre, pentru că, după opinia mea, acum este mai importantă restructurarea economiei din punctul de vedere al funcționării ei, decât reorganizarea întregului sistem economic pentru implementarea tranşantă şi rapidă a unei opțiuni politice.

Şi aceasta întrucât setea de ideal din societatea noastră transpusă în mod normal şi pe plan economic, nu poate fi decât gradat satisfăcută, nu numai datorită unor rațiuni economice, cât mai ales pentru evitarea unor schimbări bruşte, atât de costisitoare pe plan social.

În această optică, reflecțiile noastre asupra perioadei de trecere, de ajungere la o economie dinamică, echilibrată şi eficientă, şi chiar asupra însăşi acestei stări, presupun, pe de o parte, o analiză structurală (pe ramuri, sectoare de activitate, urmărindu-se raportul dintre producție şi nevoia socială – pe sectoarele primar, secundar, terțiar, cuaternar etc. – relația progres economic-progres social, structura economiei prin prisma comparațiilor național-internațional, factori interni-factori externi – pe de altă parte, o analiză funcțională, din punctul de vedere al mecanismelor de funcționare şi al sistemului de organizare şi gestiune ale economiei.

Aplicând această manieră de abordare eu consider că în viitorii ani, din perioada de tranziție şi chiar în situația atingerii obiectivelor de „economie optimală" economia noastră națională poate şi trebuie să fie o economie mixtă, mai precis **o economie dublă,** din punct de vedere structural, dar mai ales din punct de vedere funcțional.

În acest context, crearea şi funcționarea acestui tip de economie înseamnă conceperea complexului economic național ca un sistem pluripolar, fiecare fiind liber să-şi stabilească o opțiune şi un comportament după circumstanțele în care acționează – inclusiv ale existenței unor restricții şi a obligativității respectării unor limite de ordin administrativ.

Desigur că aceste centre distincte, autonome, de decizie, activitate economică şi gestiune, nu trebuie concepute ca reprezentând unităţi individuale, ştiut fiind că economiile contemporane sunt „economiile agenţilor de grup", „economii ale grupurilor", ale „grupurilor de forţă", care, în condiţiile producţiei moderne, modifică din interior sistemul economic ca rezultat al acţiunii unor factori economici, tehnici, psihologici etc. Am insistat asupra acestui aspect în ideea promovării mai puţin tranşantă, absolutistă a privatizării şi a liberalismului economic pur.

Experienţa economică a multor ţări confirmă, cred eu, necesitatea acestei abordări structurale raţionale, chiar aş spune prudente a economiei noastre viitoare.

Din punct de vedere structural, acest dualism ar consta: în coexistenţa mai multor forme de proprietate – dar care, în fond, din punct de vedere economic ar putea fi grupate în proprietate privată şi proprietate de stat (publică) – în coexistenţa, în interiorul ramurilor, a unor sectoare moderne, de vârf, intensive în capital – în care să se valorizeze la maximum singura noastră resursă certă, inteligenţa şi profesionalitatea oamenilor şi a unor sectoare tradiţionale, intensive din punctul de vedere al forţei de muncă; - în coexistenţa unor întreprinderi mari cu o productivitate înaltă, şi în general, cu rezultate comparabile cu cele ale altor parteneri (mai ales străini) şi a unor întreprinderi mici şi mijlocii, unităţi între care să existe deosebiri nu numai din punctul de vedere al dimensiunii, ci şi în ce priveşte sistemul de organizare, gestiune şi conducere a activităţii.

În sfârşit o dualitate structurală, aş vedea-o în partajarea activităţilor economice îndreptate spre satisfacerea pieţei interne, de cele care, datorită cerinţelor de export-import, sunt implicate în fluxurile concurenţiale internaţionale, ca şi între ramurile ce necesită o protecţie şi cele care pot şi trebuiesc expuse regulilor de pe pieţele străine.

În abordarea duală a funcţionării economiei am în vedere interpolarea şi interferenţa acţiunii mecanismelor obiective (mecanismele pieţei – de pildă) cu acţiunile – rezultate ale mecanismelor elaborate (strategiile şi planurile unităţilor economice, programele mezo ale grupurilor, politicile economice ale statului), respectiv ale mecanismelor micro cu cele macro, interferenţa acţiunilor agenţilor privaţi, cu cele ale statului în procesul deciziei şi reglării economiei.

Astfel, economia naţională ar putea funcţiona ca un sistem de economie mixtă, dală, desigur din punctul de vedere al tipurilor de proprietate, dar mai ales din punctul de vedere al iniţiativelor, opţiunilor, al deciziilor şi mecanismelor în general.

În optica mea, funcţionarea economiei naţionale ar rezulta dintr-o îmbinare a iniţiativelor, opţiunilor, deciziilor şi mecanismelor micro cu iniţiativele, opţionale şi deciziile macroeconomice, printr-o interacţiune a elementelor de economie descentralizată cu economie centralizată, în desfăşurarea producţiei şi a consumului, a reproducţiei sociale, în general.

Dar această interpretare şi combinare a celor două tipuri de mecanisme trebuie să se realizeze prin păstrarea autonomiei de opțiune, decizie şi acțiune a tuturor agenților economici: unități de producție, consumatori, instituții financiare etc., private sau de stat.

Fără îndoială această autonomie presupune diferite forme de proprietate, dar nu exclude predominanța unei anumite forme de proprietate. Eu aş insista asupra acestui aspect, întrucât observ că foarte frecvent – datorită tributului pe care îl plătim unor tipare vechi – prin economie mixtă se înțelege numai o combinație între diferite tipuri de proprietate – ceea ce nu este pe deplin corect. O economie poate fi considerată mixtă şi din punct de vedere al funcționării ei, şi această trăsătură, caracterizează, după opinia mea, economiile contemporane dezvoltate.

De pildă, economiile occidentale, care sunt în principal private, centrele de inițiativă şi de decizii private fiind hotărâtoare, nu sunt economii de piață pure şi nu au drept fundament al comportamentelor economice la nivel micro, mezo sau macro liberalismul economic. Liberalismul economic ca dominantă a unei societăți nu poate exista, după cum „liberalismul pur" nu a existat niciodată – nici chiar în perioada de ascensiune a capitalismului, denumită adesea perioada capitalismului liberal. Pentru că, chiar dacă am presupune că liberalismul constituie democrația proprietarilor pe plan economic, şi atunci ar trebui să recunoaştem că astăzi, mai mult ca oricând, datorită complexității crescânde a vieții economice, democrația presupune şi nu exclude acțiunea factorului conştient, „a mâinii vizibile", care să ordoneze şi să protejeze societatea de unele excese individuale.

Din punctul de vedere al funcționării economiei naționale, țările occidentale sunt economii mixte, în acest complex de relații micro şi macro statul devenind componentă a mecanismelor economice, intervenția acestuia în economie ajungând în ultimele decenii generală, considerabilă şi crescândă.

Desigur că ar trebui să aduc şi unele explicații, argumente şi detalieri la tezele enunțate, dar timpul scurt ce mi s-a alocat pentru dezbaterea de astăzi nu mi-a permis decât ordonarea acestor idei. Deja am în lucru elaborarea unui studiu mai simplu pe acest subiect în care încerc să demonstrez că în circumstanțele naționale cunoscute, având în vedere stadiul de dezvoltare atins, ca şi necesitatea realizării unor mari transformări, economia noastră națională trebuie şi poate să fie o economie mixtă (duală), o economie de piață cu importante elemente statiste.

Aş vrea însă să mă refer la una dintre sintezele publicate în Caietul nr. 2 şi anume, la aceea intitulată „Concepție asupra economiei optimale".

Mie mi se pare că modalitatea şi unghiul din care se pune în discuție conceptul de economie optimală constituie o manieră modernă şi la nivelul cercetării economice de pretutindeni, pentru că se introduc în discuție ceea ce în teoria şi metodologia economică actuală se consideră a fi modalități de efectuare a unei prospective, adică a unei reflecții spre viitor.

În legătură cu cele două modalități de scrutare a viitorului, de reflecție asupra evoluțiilor ce ar putea debuşa într-o economie optimală „normativă sau predictivă”, aş vrea să spun că eu nu cred că această opțiune ar implica în mod automat, atitudini atât de tranşant diferite, ori voluntarism, ori atitudine pasivă. La fel, eu aş considera că nu putem condiționa realizarea unei economii optimale de funcționare a economiei doar pe baza unui plan optim.

Opiniile mele despre economia mixtă (dublă) pentru caracterizarea economiei noastre în viitor constituie motivații ale acestei observații.

PREMISE ŞI PRINCIPII GENERALE ALE ECONOMIEI „OPTIMALE”

George GEORGESCU

Întrebarea fundamentală la care trebuie găsit un răspuns coerent în momentul de față este, după părerea mea, următoarea: ce tip de economie ar putea fi specific țării noastre şi, în consecință, ce ar trebui întreprins pentru a o configura în mod corespunzător?

Pentru a răspunde la această întrebare consider că este necesară o opțiune esențială: fie să se încerce conturarea unei economii „optimale” făcând abstracție de caracteristicile actuale ale economiei româneşti, altfel spus, să se reia problema de la zero, fie ca imaginea viitorului tip de economie să fie proiectată ținând seama de tendințele de dezvoltare actuale. Deşi conform evenimentelor care au făcut posibilă punerea unei asemenea probleme ar trebui optat pentru prima variantă, caracterul ei radical, precum şi existența obiectivă a unei economii aflate într-un stadiu relativ avansat impun adoptarea unei soluții de compromis. Această soluție constă, după părerea mea, în mărimea orizontului de timp în care se întrevede posibilitatea realizării sau a tendinței de realizare a unei economii de tip optimal, prin faze succesive de restructurare a configurației prezente a economiei româneşti, prin reținerea unor elemente, puține la număr, care şi-au dovedit eficacitatea.

În abordarea modalităților practice de aplicare a acestei soluții nu trebuie omisă importanța unei retrospective istorice, fie şi numai pentru conturarea mai precisă a orizontului de timp necesar tranziției spre un nou tip de economie. Astfel, dacă pentru a transforma radical economia românească într-un sens pe care nu îl discutăm acum au fost suficienți circa 40 de ani, înclinăm să credem că, în condițiile progresului tehnic contemporan, perioada de restructurare a economiei şi înscrierea ei pe o traiectorie a dezvoltării pe care o denumim „normală” ar putea fi mai scurtă, respectiv de, să spunem, 15-20 ani. În evaluarea acestui orizont de timp am luat în considerare, pe lângă unele elemente definitorii ale stadiului actual de dezvoltare a economiei româneşti, ale capacității de absorbție a progresului tehnic şi necesitatea unei perioade de restructurare a gândirii umane şi de formare intelectuală a unei noi generații. Rămânând în perimetrul demersului istoric şi al reevaluării dimensiunii importanței gândirii şi psihologiei umane şi încercând a învăța din greşelile trecutului, consider că principala eroare a filozofiei marxiste şi a societății socialiste clădite pe principiile acesteia rezidă în ignorarea individului şi a rolului personalității specifice fiecăruia dintre membrii societății. Aşa cum a demonstrat practica din țara noastră, proprietatea comună, esența societății

socialiste a însemnat, cel puțin la nivel național, proprietatea nimănui, iar creşterea nivelului de bunăstare a tuturor membrilor societății ca scop fundamental al acestei societăți s-a dovedit un ideal imposibil de atins, într-o măsură satisfăcătoare. Lipsa de realism a unui asemenea ideal, banal în fond, nu constă însă în măsura lui de realizare, ci în faptul că, pe termen lung el în fapt, absolutizează consumul, colectiv sau personal, făcându-se abstracție de opțiunea individului privind mărimea şi structura acestuia. O societate care îşi obligă membrii din care se compune să consume integral bunurile şi serviciile corespunzătoare veniturilor directe şi indirecte realizate, fără a lăsa nici cea mai mică şansă libertății de a investi o masă monetară rezultată dintr-un eventual surplus din veniturile respective, este după părerea mea, o societate anormală, străină naturii omului, a cărei caracteristică definitorie o reprezintă spiritul de inițiativă. Aceasta constituie poate rațiunea principală pentru care societatea socialistă a fost sortită eşecului, arbitrariului, sărăciei materiale şi morale.

Abandonarea principiilor de bază ale socialismului, vizibilă în aproape toate statele care păşiseră pe această cale, nu se datorează, cred unor aprecieri subiective ale unor lideri politici, ci reprezintă expresia faptului că societatea întemeiată pe aceste principii s-a dovedit neviabilă în confruntarea cu acțiunea legităților economice obiective, cu însăşi aspirațiile indivizilor, această renunțare însemnând practic rezolvarea contradicției fundamentale ce se crease între obiectivele politice şi realitățile economice, precum şi revenirea dintr-un regretabil accident al istoriei, care a antrenat, din nefericire, şi țara noastră.

Ca urmare, pornind de la adevărul elementar că orice acțiune concretă este precedată de o idee abstractă, că practica economică nu se poate desfăşura în absența unei teorii sau politici care să justifice, principala problemă de ordin imediat care se ridică pentru țara noastră este legată de cristalizarea unor idei care să permită închegarea, într-un viitor apropiat, pe baza unei largi dezbateri a schimbului de opinii, a unei concepții solide, capabile să pună fundamentele unui nou tip de dezvoltare a societății şi, în consecință, a mecanismelor de tranziție către aceasta. Scurtele considerații care au fost obiectul rândurilor de mai sus au încercat să surprindă, cel puțin ca intenție, elementele definitorii ale coordonatelor punctului de plecare în abordarea noii problematici a situației economice a României. Desigur, ele nu au pretenția de a localiza precis acest punct, cu atât mai mult cu cât conțin şi unele aprecieri ce depăşesc sfera economiei şi care nu sunt de competența autorului. Aceasta este însă o altă problemă, mai generală, referitoare la relativitatea oricărui punct de vedere al economistului, însoțită de drama acestei profesii, obligată să opereze într-un perimetru supus unor puternice influențe din afara posibilităților ei de percepție, al căror efect este dificil de sesizat.

Pornind de la premisele enunțate, în continuare îmi propun să schițez unele principii generale care ar putea defini, economia „optimală” a României, precum şi ale mecanismului posibil de funcționare a unei asemenea economii.

Precizez de la început şi sper că rândurile următoare o vor confirma, că prin economia „optimală” nu înțeleg un tip de economie dirijată spre atingerea atributului respectiv aşa cum ar sugera termenul „optimal”, ci o stare a unei economii realizabilă în condiții normale, în care tendința spre optim se înregistrează ca urmare a acțiunii legilor obiective ale dezvoltării.

1. **Principiul elaborării unui model propriu** al economiei româneşti, specific țării noastre, care să țină seama de particularitățile naționale: situația geografică, tradiții istorice, dotarea cu resurse, dimensiunea pieței interne, configurația actuală a structurilor economice. În elaborarea lui nu se poate face abstracție de experiența altor țări, luată însă doar ca punct de referință.

2. Conceperea acestui model să aibă la bază **principiul fundamental al concordanței între sistemul economic şi cel social**, respectiv organizarea economiei în conformitate cu specificul național al indivizilor ce formează societatea românească. După opinia mea, diversitatea tipologiilor umane existente în cadrul societății din țara noastră, rezultat al împrejurărilor istorice, impune formarea unei economii libere, în care să se poată manifesta inițiativa personală sau de grup, lupta de concurență urmând a orienta sensurile dezvoltării economico-sociale.

3. **Principiul ca statul, în calitate de agent economic să fie privit ca un „rău necesar”**, rolul său fiind redus la supravegherea desfăşurării în condiții normale a activităților economice, respectiv a manifestării principiului liberei concurențe, a respectării ierarhiei valorilor şi a afirmării competenței, a contracarării unor fenomene negative ce pot afecta însăşi fundamentele economiei – cum ar fi situațiile de monopol, inflație galopantă, şomaj excesiv etc. –, sprijinirea unor activități ca cercetarea ştiințifică, agricultura, implementarea tehnicii de vârf ş.a. În domeniile extraeconomice (învățământ, cultură şi artă, sănătate, sport) statul, ca sector public, să îşi poată menține poziția preponderentă, iar în ce priveşte apărarea națională, poziția exclusivă.

4. **Principiul coexistenței diferitelor forme de proprietate** în sensul ca aceasta să aibă o formulă hibridă: publică (de stat) – privată, care să corespundă tipului de economie mixtă de piață. Alături de aceste două forme să poată coexista şi proprietatea de grup – cooperatistă, ca bază a funcționării societăților pe acțiuni şi respectiv a asociațiilor cooperatiste.

5. **Principiul stimulării creativității umane, omul**, ca personalitate distinctă, urmând să fie considerat principalul agent economic, iar capacitatea sa de creație, resursa fundamentală a dezvoltării. Această resursă regenerabilă pe un plan superior să poată fi utilizată la maximum, în funcție de cadrul creat pentru maximizarea utilizării potențialului creativ al populației.

6. **Principiul autonomiei depline** de acțiune economică a persoanelor fizice sau juridice şi, legat de aceasta, principiul muncii salariate, respectiv

acordarea posibilității celor întreprinzători să dispună de forță de muncă angajată.

7. Relațiile între oamenii muncii, între aceştia şi unitățile în care îşi desfăşoară activitatea, ca şi între unitățile economice să fie stabilite pe astfel de baze încât drepturile şi obligațiile ce decurg din raporturile contractuale să nu afecteze principiul **libertății de opțiune individuală sau de grup**.

8. Conducerea tuturor unităților ce funcționează pe baza proprietății de stat sau de grup, inclusiv ale administrației de stat, să fie asigurată de reprezentanți aleşi în mod liber, ca o expresie a **principiului competenței şi a meritului individual**. Această libertate să conțină şi posibilitatea unei conduceri colective în care să poată fi reprezentate şi interesele nivelurilor inferioare de competență în spiritul unei democrații autentice. În cazul existenței unei structuri ierarhizate, principiul alegerii şi promovării, să fie „de jos în sus" până în vârful piramidei.

9. **Principiul accesului liber la ceea ce poate fi denumit „resursele dezvoltării**" (umane, materiale, financiare, informaționale sau de alt gen), atât interne, cât şi atrase din exterior. Acest acces nu poate fi înțeles ca o invitație la o risipă de resurse, modul de utilizare al acestora urmând a fi decis, într-o măsură hotărâtoare, prin procesul de autoreglare specific pieței libere, prin eliminarea celor ce se dovedesc ineficienți.

10. **Principiul primordialității cererii față de ofertă** şi al supremației consumatorului în raport cu producătorul, astfel încât tot ceea ce se produce să fie justificat de dimensiunea şi structura cererii de bunuri şi servicii. Legea cererii şi ofertei să fie considerată legea fundamentală a funcționării economiei.

11. În perspectiva reuniunii țărilor din Europa într-o „casă comună" ca o necesitate a formării unei puteri economice continentale, considerăm că se justifică aplicarea **principiului circulației libere a mărfurilor şi persoanelor**, atât pe teritoriul național, cât şi european, precum şi integrarea României în economia națiunilor europene, ca şi în economia mondială.

Evident principiile enunțate pot fi socotite discutabile, fiecare având avantaje şi dezavantaje, prezentarea lor ca atare pornind de la prezumția că primele sunt precumpănitoare. Punerea în aplicare a acestor principii presupune implementarea unor mecanisme corespunzătoare care să asigure funcționarea economiei optimale la parametrii doriți. Consider că în calitate de criteriu fundamental al acestui tip de economie, respectiv de criteriu de optimalitate care să exprime însăşi legea lui de mişcare, poate fi utilizată rentabilitatea economică sau, altfel spus, raportul între beneficiu (profit) şi costul obținerii lui. Acest criteriu asigură după părerea mea şi realizarea dezideratului ca la nivelul națiunii să se obțină o creştere permanentă a nivelului mediu de trai, în virtutea faptului că bunăstarea colectivă înseamnă, de fapt, un corolar al bunăstării individuale.

Principiile generale expuse anterior pot fi considerate, în opinia mea, principiile de funcționare ale economiei, „optimale", care, evident trebuie să

susțină elementele mecanismului economic. Modul de funcționare a acestui mecanism depinde de măsura în care componentele lui sunt angrenate în contextul evoluției legice a sistemului economic, de coerența acțiunilor concrete întreprinse pentru operaționalizarea principiilor generale. Această viziune, deşi poate fi socotită într-un anumit sens mecanicistă, are în vedere în primul rând, posibilitatea manifestării cu toată forța a legilor obiective ale dezvoltării. Părerea mea este că nu trebuie să ne temem de acțiunea „mâinii invizibile" care s-ar putea constitui într-un regulator al „forțelor oarbe" ale unui mecanism economic liberalizat a cărui experiență nu o avem. Dimpotrivă, cu experiența atâtor ani de control strict în economie, putem fi siguri că vom fi în măsură să menținem echilibrul macroeconomic, atât în perioada de tranziție, cât şi pe termen lung.

ÎN LEGĂTURĂ CU RESTRUCTURAREA ECONOMIEI NAȚIONALE

Constantin GRIGORESCU

Opiniile privind obiectivul şi principiile restructurării economiei, cuprinse în Caietele de lucru nr. 1 şi 2 editate de Institutul Național de Cercetări Economice, reprezintă elemente definitorii majore pentru depăşirea stării de criză în care se află economia națională şi pentru transformarea României într-o țară modernă, subordonată în mod real satisfacerii trebuințelor populației. O mare importanță în această privință au principiile privind dezvoltarea puternică a ramurilor pentru care țara noastră dispune de condiții naturale favorabile, îndeosebi a agriculturii; restructurarea industriei, respectiv dezvoltarea selectivă a ramurilor şi produselor industriale; dezvoltarea puternică a cercetării ştiințifice şi asimilarea progresului tehnic inclusiv prin transferul de tehnologie; îmbinarea rațională a întreprinderilor mari cu cele mijlocii şi renunțarea la orientarea de a se crea unități economice gigant; lichidarea rămânerii în urmă a ramurilor sectorului terțiar, atât a serviciilor de producție cât şi a celor de consum, ca premisă esențială pentru făurirea unei economii eficiente; asigurarea echilibrului ecologic şi reducerea gradului de poluare a factorilor de mediu; integrarea tot mai puternică a economiei româneşti în diviziunea internațională a muncii şi înlăturarea tendințelor autarhice în unele sectoare de activitate; atragerea de resurse financiare externe, inclusiv prin crearea de societăți mixte cu capital străin.

Ținându-se seama de criza socialismului construit în țara noastră şi în alte țări în perioada postbelică, ca şi de tendințele şi legitățile obiective ale dezvoltării economico-sociale, **restructurarea economiei româneşti în noile condiții deschise de revoluția populară din 22 decembrie 1989 urmează să fie orientată de alte valori economice, politice şi sociale**. În acest cadru menționăm: pluralismul politic prin înlăturarea rolului conducător al unui singur partid; coexistența unor forme diversificate de proprietate asupra mijloacelor de producție în funcție de cerințele tehnice şi economice ale proceselor de producție; dezvoltarea spiritului de inițiativă şi de responsabilitate în toate sferele vieții economico-sociale; înfăptuirea unei democrații economice reale prin luarea deciziilor pe baza documentelor la nivelul unităților economice, a comunelor, județelor precum şi la nivel național.

Restructurarea economiei naționale trebuie să aibă drept obiectiv, în fapt şi nu declarat, creşterea bunăstării tuturor claselor şi categoriilor sociale,

asigurarea dreptului la muncă pentru toți cetățenii apți de muncă. Se cere ca dimensiunea socială a dezvoltării, trebuințele populației şi satisfacerea acestora, să fie parte organică a procesului restructurării economiei. În funcție de etapele restructurării, se impune ca veniturile populației să fie determinate pornind de la asigurarea minimului de trai social şi a unui raport echitabil între veniturile maxime şi minime, care să permită atât condiții demne de viață pentru toți membrii societății cât şi recompensarea rezultatelor deosebite obținute în muncă, a competenței profesionale.

Pentru realizarea obiectivelor la care ne-am referit apare necesar să se treacă la **o economie mixtă, în cadrul căreia să se îmbine deciziile autonome ale unităților economice elaborate potrivit legilor pieței concurențiale, cu utilizarea de către stat a programelor şi pârghiilor economice şi financiare în reglarea dezvoltării economico-sociale.**

Dimensiunile şi gravitatea crizelor economice fac ca restructurarea economiei naționale să necesite un timp îndelungat, aşa cum s-a apreciat de 10-15 ani. Orice pripeală în restructurarea economiei va duce la măsuri fără o fundamentare temeinică, la alte rezultate decât cele scontate.

Restructurarea ramurilor industriei. În această privință s-au avansat multe păreri care merită să fie avute în vedere în procesul de luare a deciziilor. Ne referim la opiniile de a se ține seama în procesul restructurării fiecărei ramuri de resursele naturale proprii şi de posibilitățile de a asigura din import materii prime, combustibili şi energie; de dimensiunile pieței interne şi de dezvoltarea selectivă, ca factor pentru accelerarea progresului tehnic şi de realizare a unor produse de înalt nivel tehnic, rentabile şi competitive pe piața externă.

Trecerea la luarea deciziilor privind viitorul profil al ramurilor industriale presupune după părerea noastră o **analiză complexă, detaliată a fiecărei întreprinderi şi a fiecărui produs pe baza unui sistem de indicatori tehnici (inclusiv cei care privesc poluarea mediului) şi economici cu deosebire cei de eficiență şi rentabilitate**. De asemenea, se impune să se facă **comparații cu realizările de vârf pe plan internațional** şi să se evalueze realist produsele care urmează să definească profilul ramurilor, precum şi măsurile şi durata de timp pentru atingerea performanțelor respective. Este posibil şi necesar ca o anumită perioadă, până la atingerea performanțelor la care ne-am referit, unele produse industriale de importanță deosebită pentru economia națională să fie subvenționate de la bugetul statului.

Restructurarea agriculturii. Pe bună dreptate se susține că agricultura poate şi trebuie să aibă un rol deosebit în dezvoltarea de ansamblu a economiei şi în satisfacerea la un nivel superior a trebuințelor populației. În această privință se impune, aşa cum se arată şi în capitolele referitoare la agricultură din caietele amintite, să se acționeze atât în direcția dezvoltării şi modernizării factorilor de producție cât şi a organizării şi mecanismului de conducere a ramurii respective.

Credem că în agricultură, mai mult decât în industrie, măsurile imediate trebuie să aibă o pondere mare, cu efecte evident mult mai apropiate. De altfel, în această privință Consiliul Frontului Salvării Naționale a luat deja unele măsuri de stimulare a țăranilor şi a unităților agricole. Esențiale, după părerea noastră, în prezent sunt măsurile de organizare şi de mecanism economic. Atribuirea țăranilor cooperatori din zonele de deal-munte de terenuri agricole în folosință îndelungată, mărirea suprafeței de terenuri arabile date în folosință țăranilor cooperatori şi celorlalți lucrători agricoli de către CAP şi IAS din celelalte zone ale țării (5000 mp de teren arabil) ca şi a unor persoane din satele şi oraşele învecinate care nu sunt membri cooperatori (2500 mp) va contribui la o sporire însemnată a producției agricole, inclusiv a producției marfă. După cum se ştie în prezent, cea mai mare parte a terenului arabil şi agricol este deținută de cooperativele agricole de producție şi de întreprinderile agricole de stat. Dar, ca urmare a centralismului excesiv, a planificării administrativ-birocratice promovate de dictatura ceauşistă potențele pe care le au marile unități agricole nu au putut să fie valorificate pe deplin. Prin sistemul de prețuri la produsele agricole şi respectiv la cele industriale o parte însemnată din producția netă creată în agricultură a fost preluată la bugetul de stat, fapt ce a frânat dezvoltarea agriculturii cooperatiste şi cointeresarea țărănimii.

Practic prin modul în care au fost conduse unitățile agricole (planificare birocratică, centralizată, prețuri necorespunzătoare etc.) s-a deformat conținutul proprietății cooperatiste. Aceeaşi apreciere pentru proprietatea de stat din agricultură.

Pluralismul formelor de proprietate din agricultură ca şi în celelalte ramuri ale economiei, este o condiție esențială a restructurării pe baze radical noi a agriculturii. Dat fiind faptul că în unele domenii marea producție agricolă este superioară micii producții şi că întreprinderile agricole de stat şi cooperativele agricole de producție n-au funcționat pe principii economice este oportun ca aceste forme de organizare a agriculturii să fie menținute.

Ne referim îndeosebi la unitățile din zonele de şes profilate în cultura cerealelor şi plantelor tehnice.

În prezent, agricultura românească are o altă dotare tehnică decât în anii '50. Numărul mare de tractoare şi maşini agricole permite mecanizarea lucrărilor agricole de bază – arat, semănat, prăşit şi recoltat – la culturile amintite iar utilizarea eficientă a bazei tehnice la care ne-am referit presupune menținerea în continuare a organizării pământului pe mari suprafețe. Aceeaşi cerință apare în legătură cu exploatarea terenurilor amenajate pentru irigat.

Probleme asemănătoare se pun pentru exploatarea plantațiilor masive de vii şi livezi.

Hotărârea privind menținerea în continuare a marilor unității agricole este în mod firesc de competența organelor de stat, în cazul întreprinderilor agricole de stat, şi respectiv a adunărilor generale ale țăranilor cooperatori în cazul

cooperativelor agricole de producție. În perspectivă **ponderea unităților agricole bazate pe proprietatea de stat sau cooperatistă va depinde de măsura în care ele sunt sau vor deveni eficiente ca urmare a funcționării lor pe principiile economiei de piață**.

În procesul restructurării agriculturii este posibil să apară şi alte forme de exploatare a pământului existent în cooperativele agricole de producție şi întreprinderile agricole de stat. Avem în vedere **darea în arendă pe bază de contract a pământului unor familii sau grupe de familii de țărani cooperatori şi lucrători agricoli.** Contractul de arendă ar urma să stabilească, pe de o parte, obligațiile care revin unităților agricole şi, pe de altă parte, familiilor şi grupelor de familii. În mod corespunzător se poate proceda şi cu sectorul zootehnic mai ales acolo unde există o puternică bază materială. În acest cadru avem în vedere şi asociațiile economice intercooperatiste specializate în creşterea animalelor şi care dispun de construcții zootehnice moderne.

Se cere să se dezvolte astfel de forme de arendare a pământului şi a animalelor care să permită folosirea rațională a bazei materiale şi extinderea progresului tehnic prin îmbinarea avantajelor rezolvării în comun a unor activități agricole cu muncă şi răspundere individuală a lucrătorilor.

DESPRE O ECONOMIE „OPTIMALĂ”?

Eufrosina IONESCU

Înainte de a discuta de „principalele trăsături ale economiei optimale” ar trebui, credem, să precizăm ce înțelegem prin „economie optimală”. Dincolo de rezervele mari pe care le avem față de o astfel de caracterizare a economiei româneşti într-un viitor, oricum ar fi el apropiat sau îndepărtat, suntem datori – prin temă – să încercăm să clarificăm noțiunea de „optim” în spiritul căruia îi spunem economiei „optimale”.

După părerea noastră, „optimul” trebuie să aibă cel puțin trei dimensiuni – economic, social, uman – care se întrepătrund, se interdetermină, se completează şi se sintetizează într-un optim „global” de aceea, optimul paretian ni se pare a nu satisface pe deplin aceste exigențe.

Optimul economic semnifică asigurarea unei asemenea creşteri economice (lente, moderate, rapide etc.) care să asigure utilizarea eficientă a resurselor societății – umane (forța de muncă), materiale (bogății naturale inclusiv pământul), capacități de producție (inclusiv de servicii, transporturi ş.a. – stocuri materiale etc.), financiare (fonduri băneşti, economii băneşti, ş.a.), dar şi resurse ştiințifice, manageriale, organizatorice, mai puțin sau aproape imposibil de cuantificat. (Înțelegem prin „utilizare eficientă” obținerea maximului de rezultat din resursele disponibile pentru a fi consumate şi ca atare, înclinăm spre aplicarea analizei manageriale în aprecierea oportunității actelor şi în luarea deciziilor economice la oricare nivel). Optimul social presupune asemenea relații sociale care să asigure tuturor membrilor societății „libertate, justiție şi democrație”. Optimul uman este asigurarea acelei bunăstări materiale, culturale şi spirituale – prin consum, locuință, educație, cultură, asistență sanitară, asistență socială, administrație publică ş. a. – care să confere tuturor membrilor „demnitatea de om”. „Optimul economic” nu poate fi rupt de celelalte, nu poate fi scos în afara celorlalte, cu atât mai mult cu cât se ştie că urmărirea cu orice preț a eficienței economice nu numai că nu generează de la sine justiție socială, dar este posibil să determine chiar inechități sociale.

Relația intrinsecă între optimul „global” şi optimul „parțial” în cadrul căreia acceptăm accente diferite într-o optică globală trebuie avută permanent în vedere indiferent de perspectiva timpului, adică atât pe termen scurt, mediu cât şi lung. Prioritatea în timp a unor obiective legate de una sau alta din dimensiunile arătate ale optimului (sau din interiorul acestor dimensiuni) nu înseamnă neglijarea celorlalte. Orice judecată despre „optim” este deci rezultanta unei optici complexe. „Echitatea între generații” ne apare din acest

punct de vedere de o deosebită semnificație. Crearea unui echilibru între interesele generațiilor prezente şi cele ale generațiilor viitoare, credem, trebuie să fie unul din principiile pe care să le includă aprecierea de „optim”. Un viitor frumos dar prea costisitor şi prea îndepărtat pentru generațiile prezente nu poate constitui un stimulent şi un veritabil catalizator pentru oameni. Armonizarea intereselor celor care participă astăzi la crearea unei „societăți libere, juste, democratice şi demne” cu interesele celor care se vor bucura de ea, creându-şi, sigur, propriul lor ideal, permite mobilizarea potențialităților societății.

O economie care să răspundă unui asemenea optim, aproape absolut, este o economie ideală, îndepărtată, greu de atins, dar de dorit. Economia reală, este însă în ultimă instanță un rezultat reflectând unele concesii, compromisuri, arbitraje, între obiectivele economice, sociale, umane, amintite, fără însă a le amputa, fără însă a pune în pericol existența unei societăți democratice. Care ar fi, atunci, o astfel de economie pentru România? După părerea noastră ar trebui să se dea răspuns la cel puțin două probleme: pe de o parte, cum să funcționeze ea, care este mecanismul de funcționare şi, pe de altă parte, ce structură să aibă, pe ce ramuri să se bazeze.

Economia românească, în această viziune a optimului economic organic inclus în optimul global enunțat trebuie să fie în armonie cu şi să emane acea societate care, din toate punctele de vedere, răspunde marilor năzuințe ale poporului nostru: libertate, democrație, demnitate. Adică, ea trebuie să fie o economie ale cărei caracteristici trebuie să fie, credem, descentralizarea şi liberalizarea activității.

Deci o „economie mixtă” este după părerea noastră modelul de economie pe care România l-ar putea adopta, model ce, în acelaşi timp, corespunde orientărilor politice şi este apt să le asigure înfăptuirea. Suntem partizanii ideii că sistemul şi modelul economic sunt cele care generează un sistem politic pe măsura lor şi nu invers; o economie mixtă capabilă să elibereze capacitățile creatoare şi de inițiativă ale agenților economici generează şi menține o societate democratică şi demnă.

Trecerea la o asemenea economie este o schimbare radicală a actualului model economic românesc, trebuie să recunoaştem legile naturale, absolute ale funcționării oricărei economii şi implicațiile extrem de contradictorii de funcționare ale pieței şi concurenței şi să admitem rolul statului în crearea şi asigurarea unui mediu economic propice liberei inițiative, în elaborarea marilor orientări ale evoluției societății româneşti (inclusiv pe plan economic), în mobilizarea capacităților naționale pentru înfăptuirea lor în contextul intern şi internațional dat sau previzibil, dar şi în corectarea unor urmări nefaste pentru agenții economici şi pentru societate ale acțiunii legilor pieței. Responsabilitatea pentru această "corectare", responsabilitate care incumbă cheltuieli şi investiții, credem că ar trebui împărțită însă între stat şi ceilalți participanți la viața economică (întreprinderi şi salariați); s-ar putea crea

rezerve la nivelul bugetului de stat, bugetelor locale, fonduri la nivelul întreprinderilor, contribuții ale salariaților etc., s-ar putea utiliza scoaterea la licitații a unor întreprinderi la care să participe şi furnizori sau clienți străini ai acestora etc.

În mod necesar trebuie atunci reconsiderat locul şi rolul producătorului şi al consumatorului, locul şi rolul statului şi al întreprinzătorului individual sau asociat, locul şi rolul diferitelor forme de proprietate – proprietate de stat, publică, privată, socială (asociații) ş. a., locul şi rolul pieței şi al mecanismelor şi legilor ei, locul şi rolul autosatisfacerii şi al relațiilor economice externe etc. (toate direcțiile de studiu şi analiză prin prisma teoriei economice moderne şi a experiențelor pe plan internațional şi reieşite din istoria economiei româneşti).

Descentralizarea presupusă de modelul de economie mixtă nu înseamnă, în aceste condiții, renunțarea la programarea economico-socială la nivel macro şi la orientarea activităților agenților economici la nivel mezo şi, cu atât mai puțin nu înseamnă excluderea intervenției statului la nivel micro prin intermediul pârghiilor fiscale, financiare, monetare. Din contră, la nivelul economiei naționale acțiunea statului apreciat drept strateg național se poate realiza în mod esențial prin intermediul mecanismelor financiar-monetare şi valutare.

Printre caracteristicile acestui model de economie mixtă am nota, în afara celor arătate, transparența pieței şi flexibilitatea mecanismelor ei, circulația informației economice corecte şi reale la toate nivelurile şi spre toate mediile (publicitatea performanțelor unităților economice), suveranitatea consumatorului, trăsături ce țin în esență de aşa-numita concurență perfectă care ar putea reprezenta un ideal sau o normă de conduită şi în economia românească.

Libertatea economiei şi promovarea liberei inițiative nu o înțelegem în nici un caz sub forma „privatizării" fără discernământ a întreprinderilor în prezent proprietate de stat. Apreciem necesară lichidarea situației de monopol a producătorilor – întreprinderi de stat în sectoarele din afara celor considerate „strategice" sau „cheie" şi ne gândim la acordarea unei reale autonomii întreprinderilor, la legarea activității acestora de piață (internă şi externă) astfel încât conducerea la nivel micro, procesul de luarea deciziilor referitoare la toate aspectele activității unității (inclusiv dezvoltarea şi sursele acesteia, relațiile cu piața) să fie cu adevărat ştiințific. De aceea, rolul conducătorului, al echipei de conducere devine în aceste condiții determinant, iar promovarea conducătorilor nu este numai o chestiune a unității economice ci capătă semnificații mai largi. Căci, credem, întreprinderea rămâne baza întregului eşafod economic şi locul ei trebuie reconsiderat. (Suntem adepții: - lansării unor programe nu numai de perfecționare a cadrelor de conducere, ci şi de crearea lor, - restructurării radicale a învățământului economic românesc superior şi predării bazelor gândirii economice în învățământul liceal, - studierii teoriei economice moderne, a noilor şcoli economice şi a influențelor lor asupra practicii şi asupra politicii economice a statelor în societatea dezvoltată).

În acelaşi timp, promovarea liberei iniţiative implică, după părerea noastră, crearea şi extinderea unor noi forme de întreprinderi care, prin mod de constituire şi funcţionare, să asigure automat interesul celor ce lucrează în cadrul lor de faţă de utilizarea şi alocarea eficientă a resurselor, faţă de diminuarea costurilor de producţie şi obţinerea unor venituri suplimentare. Experienţa celorlalte state occidentale, dar şi din estul Europei oferă multiple exemple în acest sens: - societăţi pe acţiuni, asociaţii, întreprinderi mici şi mijlocii – filiale, subfurnizori sau subcontractaţi etc. Cunoaşterea acestora, analiza posibilităţilor pe reluare sau adaptare a lor la condiţiile României ar putea contribui la investigarea căilor de creare şi a unor tipuri de întreprinderi eficiente, moderne, problema cea mai dificilă fiind aceea a opţiunii lor.

Deschiderea economiei spre piaţa externă ca o expresie a liberalizării ei determină, credem, şi o reconsiderare a locului şi rolului capitalului străin, a atitudinii faţă de investiţiile străine. Îmbinarea surselor interne – proprii – cu cele externe străine în procesul creşterii este o necesitate pe care statul trebuie să o aibă în vedere în elaborarea strategiei pe termen scurt şi mediu mai ales elaborând cadrul legal adecvat. De altfel, întreprinderile însele în procesul gestiunii şi luării deciziilor privind alocarea resurselor vor trebui să optimeze relaţia surse interne – proprii (utilizarea profitului net, după plata impozitelor, taxelor şi altor obligaţii) şi surse externe – străine (utilizarea creditului, mobilizarea economiilor salariaţilor sau ale populaţiei prin diferite forme de lansare de acţiuni; capital străin etc.). Şi aici, suntem convinşi că experienţele din diferite ţări şi chiar din ţara noastră din prima jumătate a secolului acestuia pot oferi exemple utile, sunt pline de învăţăminte şi, ca atare, demne de studiat.

Dacă ne imaginăm modelul economic românesc ca o economie mixtă, în spiritul consideraţiilor de mai sus, el trebuie implementat printr-o întreagă legislaţie riguros şi ştiinţific elaborată. Dreptul economic şi cadrul juridic al acestor schimbări este un alt domeniu deschis studiului şi măsurilor de întreprins.

În opinia noastră, orientarea economiei priveşte în acelaşi timp cu adoptarea unui model economic, a cărui radicalitate nu exclude realizarea lui treptată, şi reorientarea sau restructurarea economiei naţionale. Conceptul de restructurare a economiei credem că trebuie să-şi extragă argumentele atât din configuraţia economiei româneşti de astăzi şi din cunoaşterea situaţiei ei reale pe ramuri şi activitate, nu numai pe ansamblu, în analiza resurselor şi capacităţilor naţionale, din valorificarea tradiţiilor şi îmbinarea lor cu nevoile prezente şi tendinţele pe plan mondial, cât şi din reconsiderarea şi aplicarea ştiinţei economice contemporane, din instigarea experienţelor diverselor ţări fie ele mari sau mici, dezvoltate sau mai puţin dezvoltate, capitaliste sau socialiste, din sud sau din nord, din occident sau din orient.

S-ar putea medita astfel asupra faptului dacă economia românească s-ar putea baza pe câteva ramuri ce-şi au rădăcini adânci în specificitatea noastră:

agricultura, industria uşoară şi alimentară, turismul. Împărtăşim convingerea să aceste ramuri pot fi pilonii de susținere ai trecerii spre o economie ce ar putea răspunde acelui optim global de care vorbeam la început. Prioritatea acestora în strategia restructurării economice nu exclude ci presupune, după opinia noastră, extinderea industriei energetice şi a serviciilor, raționalizarea industriei extractive, a construcțiilor, a prelucrării lemnului, extinderea industriei artizanale, casnice, demararea şi crearea unor veritabile industrii de vârf. Dar, într-o perspectivă de timp scurt şi mediu aceste activități sunt, credem, cele care ar putea debloca economia, ar putea oferi posibilitățile valorificării resurselor naționale, ar putea crea o anumită specializare, competitivă, a producției româneşti în relațiile economice internaționale.

Crearea unei noi structuri a economiei bazată pe agricultură, industrie uşoară şi alimentară, turism, fără neglijarea altor ramuri existente deja dar care trebuie să fie reorientate, restrânse sau menținute în anumite limite are loc concomitent cu liberalizarea funcționării economiei şi cu o serie de măsuri vizând diversificarea formelor de proprietate şi reglementarea proprietății asupra pământului şi asupra mijloacelor de producție în agricultură. În acest proces, problema dezvoltării agriculturii ca ramură esențială pentru o țară cu condiții favorabile desfăşurării ei ca a noastră şi problema asigurării hranei populației într-o țară în care agricultura – cu întregul ei potențial uman, funciar şi tehnic – a fost degradată în fapt, devine prioritară. Se ştie că în toate țările dezvoltate, în perioada postbelică, evoluția agriculturii a fost spectaculoasă, spre deosebire de alte ramuri, agricultura – apreciată drept un sector economic „cheie" şi nu sector „strategic vital" – a fost obiectul unei politici agricole bine conturate şi constante desfăşurate atât la nivel național, cât şi la nivel comunitar, pentru țările europene membre ale CEE. Urmărind modernizarea agriculturii şi extinderea producției agricole în interesul consumatorilor şi protejând în acelaşi timp producătorii agricoli, în special gospodăriile mici şi mijlocii, politica agricolă a statelor occidentale a dat unele rezultate remarcabile, majoritatea dintre ele ajungând la autosatisfacere la principalele produse vegetale şi animale. Experiențele în acest domeniu pot fi un ghid util şi ele trebuie, credem, studiate, analizate şi valorificate atât în ceea ce priveşte obiectivele politicii agricole cât şi instrumentele aplicării ei (sistemul de prețuri, subsidii, de finanțare, de orientare a producției şi de garantare a veniturilor producătorilor etc.) Din analiza recentei reforme a politicii agricole comune, reieşită din necesitatea eliminării comunitare în ultimii ani (excedente agricole paralel cu unele insuficiențe, dezechilibre structurale, costuri prea ridicate de susținere a agriculturii) s-ar putea trage concluzii şi învățăminte pentru conturarea politicii româneşti în domeniul agriculturii.

REFLECȚII PRIVIND DEFINIREA MECANISMULUI VIITOR DE FUNCȚIONARE A ECONOMIEI ROMÂNEŞTI

Mircea CIUMARA

1. Utilizarea expresiei „economie optimală” va reduce sensibil credibilitatea internațională a guvernului, cu consecințe economice concrete. Orice inovație națională specific românească va fi suspectată ca o tendință de evitare a reformelor economice şi doctrinare.

Expresia „economie optimală” a fost compromisă politic prin utilizarea ei pentru întreruperea reformei economice ce debutase din 1965 în URSS. Entuziasmul din anii '60 față de modelele de optimizare şi implementarea tehnicilor de calcul a dispărut, dovedindu-se între timp limitele lor.

Este de preferat o expresie mai vagă, de genul „economie eficientă”. În anumite situații, din motive politice, se poate vorbi şi de o „economie de tip european”.

2. Situația actuală şi perspectivele de dezvoltare ale economiei româneşti pot fi explicate riguros prin intermediul teoriei sistemelor.

Starea actuală de complexitate a economiei româneşti şi revoluția ştiințifico-tehnică nu permit autoreglarea fenomenelor exclusiv de la un centru unic. Teoretic vorbind, în nici o economie şi niciodată nu au putut fi reglate de la un centru unic infinitatea de interdependențe dintre fenomenele economice. Deciziile luate la nivelele inferioare au fost doar modificate ca mod de manifestare. Această denaturare a manifestării fenomenelor economice a ajuns în prezent la un asemenea nivel încât nici un fenomen nu mai poate fi reglat de la un centru datorită lipsei cronice de informații pertinente la centru asupra fenomenelor reale.

Soluția este să se permită subsistemelor componente ale economiei naționale să se autoregleze, ceea ce ar diminua cantitatea de informație ce trebuie prelucrată la centru şi să asigure o informație nealterată.

3. În prezent, în economia românească nu există decât două forme de proprietate: de stat şi personală. Aşa-numita proprietate cooperatistă este tot o proprietate de stat practicată în activitățile caracterizate de riscuri naturale. Proprietarul stat refuză să îşi asume riscurile, lăsând ca ele să apese pe cei angajați aici sub numele falsificat de cooperatori. În realitate, proprietatea cooperatistă există numai în activități marginale de genul caselor de ajutor reciproc. Crearea în viitor a proprietății cooperatiste în activitățile de bază ale

economiei româneşti trebuie să reproducă condițiile în care să se poată manifesta liberul consimțământ în asociere.

4. Oricât de laborios ar fi întocmit un plan de reformă, el va fi întotdeauna o simplificare a realității, care va neglija inevitabil unele elemente reale ce se pot dovedi pe viitor deosebit de grave. Încrederea oarbă că rațiunea singură poate rezolva astăzi orice problemă este o eroare la fel de mare ca orice alt dogmatism.

Transformarea economiei româneşti nu trebuie făcută prin aplicarea simultană a unui vast program de reformă (ceea ce a eşuat peste tot unde s-a încercat), ci pragmatic, printr-un proces continuu şi treptat de transformare. Deficiențele actuale se resimt la toate nivelele de organizare. Opoziția totală sau aproape totală la un nivel de organizare față de reforme va genera ca reacție reformarea violentă la celelalte nivele. Expresia lui Lenin „gradul de violență depinde de gradul de împotrivire" se potriveşte excelent în actuala situație. Pentru a asigura echilibrul dinamic al economiei, organele centrale trebuie să dirijeze transformarea continuă şi treptată în aşa fel încât să nu sară de la o treaptă la alta prea repede, dar nici să nu creeze neîncredere în dorința lor de transformare. Se poate avea în vedere întocmirea unui program calendaristic al transformărilor, anticipând succesiunea lor cea mai rațională şi duratele optime dintre trepte. Un asemenea program – chiar dacă este elaborat exclusiv de specialişti – ar trebui făcut public pentru a asigura colaborarea pe bază de încredere a întregii națiuni la realizarea lui.

Liberalizarea trebuie să se desfăşoare pe ramuri de activitate – care să devină subsisteme cu autoreglare –, iar nu pe pârghii sau resurse. Greşelile în liberalizarea unor pârghii sau resurse (salarii, investiții etc.) pot vicia întregul mecanism economic, generând un proces de degenerare în avalanşă a economiei foarte greu de stăpânit.

Se cuvine să fie liberalizate pe rând activități ce pot funcționa independent fără a altera echilibrul general. După ce fiecare treaptă de liberalizare adoptată îşi manifestă un timp concret efectele şi se efectuează eventualele corecții, se poate trece la următoarea treaptă şi aşa mai departe. Liberalizarea gospodăriilor țărăneşti denotă deja necesitatea unor corecții. Trebuie aşteptat câteva luni după liberalizarea micii industrii şi a micilor magazine şi servicii până să se treacă la alte liberalizări.

5. Nu este uşor şi nici necesar să se precizeze acum până unde va merge această liberalizare. Probabil că, în orice caz, trebuiesc menținute sub controlul statului elementele care garantează viitorul, echilibrul şi apărarea țării cum ar fi: bogățiile subsolului, apele, porturile şi aeroporturile, centralele energetice, creditul etc. Experiența trebuie să delimiteze acest domeniu.

Oricum, este de aşteptat să se manifeste de la sine procesul de asociere liberă a participanților la activitatea economică, viața fiind cea care să selecteze formele de asociere cele mai eficiente. Prin legislație, statul poate supraveghea acest proces, eliminând acele forme de socializare a activității care pot genera discrepanțe sociale excesive.

6. Domeniile liberalizate se vor vindeca de la sine de birocrație, găsind forme adecvate de organizare şi conducere a procesului de socializare. Aceste forme vor trebui promovate şi în sectorul ce rămâne proprietate de stat. Până atunci sectorul de stat nu va putea fi vindecat de birocrație datorită opoziției manifestate de întregul aparat tehnico-administrativ. Sunt posibile cel mult ameliorări.

Ar fi dăunător ca statul să îngrădească prin măsuri legislative varietatea formelor de conducere şi organizare pentru activitățile ce se liberalizează. Limitări trebuiesc introduse numai în raport cu transferul internațional de capital.

CONSIDERAȚII ASUPRA DEVENIRII ECONOMIEI NAȚIONALE

Sorin TĂNĂSESCU

1. **Observații generale**

Apreciez că ideea reunirii sub un singur caiet a punctelor de vedere asupra soluțiilor la problemele economice care ne stau în față, puncte de vedere emanând de la institutele ce alcătuiesc actuala structură a INCE, este binevenită. Ea reprezintă un pas înainte pe linia cunoaşterii reciproce şi un mod de comunicare între noi, cei ce lucrăm în cercetarea economică. Prin aceste caiete – fie şi numai idee – s-a depăşit starea de „discreție" în care majoritatea institutelor se închistaseră.

Realizarea ideii lasă mult de dorit. Aceasta nu înseamnă însă că trebuie abandonată, deoarece viitorul pentru noi îl reprezintă comunicarea, dialogul şi schimbul de opinii şi, prin aceasta, încrederea şi respectul reciproc.

Punctul forte al caietului s-a vrut a fi materialul cuprins între paginile 3-50, atât prin încrederea dată de abordarea teoretică cât şi prin tratarea cvasiexhaustivă a problematicii. Personal, apreciez că modelul oferit de această parte este o extrapolare simplă a ceea ce s-a gândit pentru economia românească în perioadele anterioare. Economia este concepută dezarticulat, urmărind obiective pragmatice, prin mijloace de natură cantitativă. În această parte economia ne apare ca o însumare a unor activități. Această abordare a fost de mult depăşită, pe plan mondial, chiar dacă ea a servit dezvoltării într-o anumită perioadă. Economia şi dezvoltarea ei de azi au nevoie de o abordare sinergică, potrivit căreia ansamblul nu este o sumă a părții ci o rezultantă mai complexă, care excede însumări simple.

Estimăm că o concepție a reconstrucției economice de acest tip ar însemna de fapt prelungirea manifestării condițiilor care au dus în ultimele 4 decenii la procesul de stagnare caracteristic economiilor țărilor socialiste. Cităm de la pag. 4 „Strategia de restructurare a economiei se stabileşte pornind de la aparatul productiv existent şi de la situația resurselor disponibile şi urmăreşte valorificarea superioară a acestor resurse". Aş combate o astfel de idee numai şi cu o afirmație a unui practician: „Ministerul Chimiei merge bine (din punct de vedere financiar) atunci când industria petrochimică stă". Principal discutând, a oferi soluții la o situație pe care nu o cunoaştem la adevărata ei dimensiune nu reprezintă nici măcar un demers ştiințific. O astfel de situație conduce în mod inevitabil la dirijism în economie, în scopul adaptării realității la modelul teoretic şi nu a modelului teoretic la realitate.

2. **Punct de vedere asupra strategiei reconstrucției economice**

Procesul reconstrucției economice naționale – obiectiv necesar pentru perioadele următoare – nu poate avea loc fără elaborarea unor strategii proprii de dezvoltare. În opinia noastră, vor fi necesare strategii specifice pentru cel puțin două variante de combinare a circumstanțelor: cea de menținere a actualului *status quo* geopolitic şi cea în care apare o modificare a acestuia. Istoria noastră modernă arată că, dacă am supraviețuit ca națiune şi ca stat, acest lucru s-a datorat existenței unor variante alternative de salvare şi continuitate[1].

Ca elemente definitorii pentru strategia reconstrucției economice a țării, importante ne apar rolul preponderent al efortului propriu național, potențat de sprijin economic şi organizatoric din exterior şi stabilirea unui obiectiv al dezvoltării optime. Pentru aceasta din urmă propunem ridicarea permanentă a nivelului de trai şi a calității vieții pentru toți fiii patriei şi asigurarea unei înalte calități umane a fiecărui cetățean prin muncă, identificarea şi folosirea de resurse ale creşterii specifice pentru fiecare etapă, folosirea a tot ceea ce fiecare dintre noi are mai bun, ameliorarea condițiilor de mediu şi întrepătrunderea tot mai profundă economico-socială a diferitelor entități statale existente azi. Termenul pentru realizarea acestui obiectiv propunem să fie permanent, delimitări urmând a apare numai pentru durata de folosire a mijloacelor specifice. Esențiale în prima etapă ne apar:

- ajungerea la o stabilitate a situației economiei, aflată de mai mulți ani într-un declin tot mai accelerat. În atingerea acestei stabilități relative rolul hotărâtor va reveni specialiştilor din fiecare ramură economică. Aceştia cunosc cel mai bine realitatea şi măsurile de urgență ce se impun. Aş numi această etapă drept „etapa acțiunii preponderente a tehnicienilor”;
- refacerea tabloului statistic al economiei mai întâi pe baza indicatorilor deja existenți şi, ulterior, prin conceperea unui sistem nou de indicatori, care să reflecte în principal aspectele calitative ale fenomenului economic, apropiindu-ne astfel de statisticile din țările civilizate;
- învingerea inerției acumulate în ceea ce priveşte acțiunea fiecărui cetățean în procesul de producție, conducerea şi organizarea vieții economice şi, pe această cale, renaşterea treptată a lui „homo oeconomicus”. Să nu uităm că inerția în a trece la muncă este mare, să nu uităm că munca cinstită este cea mai grea muncă. O reconstrucție solidă nu poate fi realizată decât printr-o muncă cinstită şi competentă;
- punerea bazelor cadrului juridico-economic care să demareze manifestarea inițiativei particulare şi să favorizeze apariția, pe baze

[1] Se comunică celor interesați.

legale, a acțiunii economice a unor parteneri externi pe piața națională;

- cristalizarea gândirii economice şi a concepției pentru reconstrucția economică a țării şi realizarea unui consens larg național în privința acesteia. O strategie elaborată în pripă nu poate beneficia de aceste elemente şi, implicit, nu va conduce la rezultatele aşteptate.

În opinia noastră, această primă etapă ar urma să fie parcursă în următorii 3-5 ani.

La sfârşitul acestei etape, marcat de realizarea obiectivelor deja prezentate, va începe cea de-a doua etapă a strategiei reconstrucției economice, pentru care întrevedem o durată de 5-8 ani.

În principal, în această etapă economia națională ar urma să funcționeze şi să se dezvolte aşa cum o dorim şi gândim pentru un orizont pe termen lung, deosebindu-se fundamental de principiile pe care a funcționat şi s-a dezvoltat în cele patru decenii ale construcției socialiste. Esențială în evidențierea momentului de discontinuitate va fi trecerea de la ideea că „vrem” la aceea că „ştim ce vrem şi, mai ales cum vrem” să realizăm ceea ce vrem pentru dezvoltarea economiei naționale.

Resursele folosite în această etapă vor fi atât cele rezultate din acumulările realizate în perioadele anterioare (1945-1989 şi în primii 3-5 ani ai reconstrucției) precum şi cele folosite în mod preponderent de țările dezvoltate în procesul dezvoltării lor de după anul 1990.

În legătură cu aceste resurse, se cuvin făcute două precizări. Prima, legată de folosirea acumulărilor din perioadele anterioare, are în vedere atât acumulările utile dezvoltării, care vor fi menținute, extinse şi aduse la zi prin modernizare în scopul asigurării continuității dezvoltării economiei cât şi acumulările inutile, realizate mai ales în perioada 1945-1989, care ar urma să capete o nouă destinație, sprijinind prin aceasta procesul reconstrucției. Vorbind despre aceste acumulări, am în vedere nu numai aspectul lor material şi valoric dar şi cel imaterial, reprezentat de ansamblul cunoştințelor şi experiențelor care conştientizează ceea ce a fost bun sau rău în ceea ce am făcut. Cu bună credință, apreciez că în perioadele anterioare au existat şi lucruri care reprezintă un bun câştig, la care nu vom putea renunța în viitor doar pentru că aparțin unui trecut ce nu trebuie repetat.

Cea de-a doua se referă la resursele de perspectivă, caracteristice perioadelor ce vor veni, dintre care unele pot fi deja conturate pe baza experienței şi rezultatelor concrete obținute în procesul dezvoltării de unele țări pe care anii '80 le-au adus în grupul de frunte al țărilor dezvoltate şi a căror economie este caracterizată de o tot mai înaltă competitivitate. În procesul reconstrucției țării, acestea vor căpăta o importanță hotărâtoare. A nu le folosi pe de-a-ntregul, a mai amâna trecerea la folosirea lor va însemna ca reconstrucția şi dezvoltarea viitoare să piardă startul economic, ajungând din nou – metaforic vorbind – în situația de a alerga pe termen lung după un tren pe care nu îl pot prinde.

Principiile de bază pe care le am în vedere pentru această etapă sunt:

1) pluralitatea formelor în toate domeniile şi renunțarea la standardizarea organizatorică. În domeniul proprietății, de exemplu, avem în vedere coexistența tuturor formelor de proprietate ce pot apare la un moment dat, ca urmare a evoluției pe baze economice la toate nivelurile de agregare a economiei. În economie va exista atât proprietate de stat cât şi proprietate de grup sau privată. Statul va trebui să garanteze şi să apere toate formele de proprietate şi, în primul rând, proprietatea individuală a fiecărui cetățean, ca scop al muncii şi activității acestuia, al prestigiului său în societate.

În activitatea de comerț exterior – pentru a lua un alt exemplu – avem în vedere atât existența unor unități specializate cât şi posibilitatea ca fiecare unitate (firmă, societate, întreprindere etc.) să poată realiza pe cont propriu şi în nume propriu operațiunile sale economice şi comerciale cu exteriorul, de forma de proprietate pe care o are. Principiile de rentabilitate şi alte rațiuni de natură economică vor fi hotărâtoare în decizia proprie ca o unitate să desfăşoare relații economice cu exteriorul prin compartimentele sale de profil sau prin unități de comerț exterior specializate.

2) dinamismul formelor şi structurilor organizatorice. O idee mult folosită – şi nu neîntemeiat – în luna care a trecut a fost cea de fluiditate şi mărturisesc că am fost tentat să o preiau şi eu în definirea acestui principiu. Optez însă pentru ideea de dinamism (tocmai pentru că în economie acționează legi specifice care asigură creşterea eficienței, rentabilității, productivității etc.) care guvernează procesul de decizie, inclusiv decizia de schimbare a formelor şi structurilor extinse la un moment dat. Ideea de fluiditate presupune o curgere într-un singur sens, cea de dinamism o include dar adaugă şi posibilitatea de a reveni, după un timp, la forme şi structuri care au mai existat. Pentru a ilustra ideea de dinamism al structurilor şi formelor aş da un singur exemplu: în SUA numărul firmelor care dispar anual (prin faliment, fuziune, cumpărare etc.) este cu mult depăşit de cel al firmelor noi care apar. Având în vedere primii ani ai decadei '80, John Naisbitt estima că anual apar în SUA peste 600000 de noi companii[1].

3) simplificarea căilor de conducere a economiei prin reducerea treptată a aparatului administrativ. În sine, o conducere administrativă este opusă conducerii pe principii economice. Totodată, existența unui aparat administrativ numeros la nivelurile înalte de decizie se poate constitui într-o premisă a renunțării la conducerea de principii economice în favoarea conducerii administrative. Practica a arătat că un aparat birocratic dezvoltat induce în societate în mod amplificat fenomene birocratice.

4) contact nemijlocit între unitățile economice şi partenerii lor, indiferent dacă aceştia sunt beneficiari sau intermediari, interni sau externi. Pentru a explica acest principiu voi face apel la situația actuală, când, în raporturile

[1] John Naisbitt – *Megatendințe*, Editura Politică, Bucureşti, 1989, p. 45.

dintre două unități de bază (producători şi beneficiari), se interpun centrala, ministerul sau organul de sinteză, fie şi numai în calitate de coordonatori de balanță.

5) calitatea înaltă a producțiilor şi serviciilor, nediferențiată în funcție de destinația acestora pentru piața internă sau cea externă. Piața internă va trebui să devină locul de manifestare a celei mai înalte exigențe pentru calitate şi pentru cunoaşterea de către potențialii beneficiari externi a posibilităților existente în fiecare domeniu. Elemente de referință în aprecierea nivelului calității producției naționale vor fi nu numai alinierea la cele mai exigente standarde existente la un moment dat la principalii producători cât şi însuşi faptul de a fi recunoscut ca făcând parte dintre aceştia.

6) demararea reconstrucției economice în ramuri care necesită un efort investițional redus (agricultură, turism şi unele servicii care valorifică în primul rând resursele umane de creativitate) sau în ramuri care realizează o viteză mare de rotație a fondurilor. Concentrând, la început, efortul de reconstrucție în ramuri care se dezvoltă pe bază de resurse regenerabile (sau autogenerabile) se realizează atât efecte imediate pe plan social (creşterea consumului curent al populației şi îmbunătățirea calității vieții) cu consecințe psihologice demne de avut în vedere precum şi efecte economice de perspectivă, prin constituirea primelor resurse valorice pentru demararea reconstrucției în alte ramuri ale producției materiale sau în noi domenii de activitate. În plus, aceste ramuri caracterizate ca necesitând un efort investițional relativ redus sunt, din această cauză, şi cele spre care inițiativa individuală se va orienta cu precădere la început.

7) crearea în economie a unor ramuri, subramuri şi unități care să joace rolul de „locomotivă" pentru procesul dezvoltării economice. În prima fază a creării acestora, apreciem că statul va trebui să-şi asume un rol hotărâtor în asigurarea unor resurse importante în primul rând ca volum, care se pot constitui prin redistribuire la nivel național sau prin garantarea participării şi a condițiilor de participare a unor parteneri străini disponibili să realizeze investiții directe în economia românească sub forma unor întreprinderi mixte.

8) crearea cadrului şi a structurilor care să asigure posibilitatea de autoreglare la orice nivel de agregare economiei. Avem în vedere o autoreglare de largă cuprindere, care să îmbine atât prospectivul cât şi retrospectivul, în funcție deci de ceea ce a fost şi de ceea ce se preconizează că ar putea fi într-un viitor previzibil, apropiat.

Observații cu caracter special

1. Paragraful: „Punct de vedere asupra strategiei în domeniul protecției mediului înconjurător" este rezultatul îngemănării cunoştințelor şi experienței în domeniu a unor cercetători din Institutul de Economie Națională şi din Institutul de Cercetare a Relațiilor Interramuri şi a Structurilor Industriale. Chiar dacă redactarea textului a aparținut Institutului de Economie Națională, punctul de vedere include idei ale cercetătorilor din cele două institute amintite.

2. „Cercetarea ştiinţifică” este abordată în mod sumar între pag. 44-46. Apreciez că acest domeniu vital al reconstrucţiei noastre economice şi al renaşterii spirituale a României ar fi trebuit să constituie un capitol aparte al Caietului de lucru nr. 2.

Aşa cum este abordată în caiet, cercetarea ştiinţifică este privită în mod îngust: „politica ştiinţei şi tehnologiei este parte integrantă a politicii economice generale a statului”. Prin aceasta, cercetarea se va orienta spre latura ei tehnologică şi va deveni preponderent aplicativă. Tendinţa de subsumare a cercetării ştiinţifice numai vieţii economice este principial dăunătoare. Ce vom face cu cercetările care nu se reflectă nicidecum în economie şi nici nu au efecte economice imediate? Ce vom face cu cercetarea literară, cu cercetarea arheologică, cu cercetarea etnografiei şi folclorului? Pentru a nu da decât câteva exemple.

Şi mai este un aspect neluat în discuţie. Ca orice creaţie a spiritului şi rezultatele cercetării ştiinţifice au un „orizont de aşteptare” (îl definesc drept perioada care trece între momentul afirmării pentru prima dată a unui rezultat al cercetării şi momentul în care acesta este valorificat sau asimilat de cei cărora le este destinat). Pentru a păstra spiritul paragrafului din Caietul nr. 2 precizez că însăşi rezultatele cercetării tehnologice au un orizont de aşteptare.

Şi aş mai exprima un punct de vedere. În paragraf se afirmă: „Activitatea de cercetare fundamentală trebuie să se desfăşoare atât liber cât şi dirijat” (pag. 45.). Oare nu s-a înţeles încă faptul că dirijismul nu poate fi impus spiritului şi gândirii? Să-i lăsăm odată pentru totdeauna pe cei ce au idei să fie liberi! Să nu-i mai suim pe ei în căruţa noastră ci să facem cum e firesc: şi să ne suim noi în căruţa lor!

3. În capitolul „cu privire la planificare” (pag. 81-90) se dă o soluţie problematicii luate în discuţie: „Singura alternativă este tranziţia de tip şoc la noul sistem economico-social” (pag. 89). Se pare că este cea mai eficace şi, apreciem noi, singura viabilă”. Autorul dă şi mijloace de realizare a acestei alternative: „travaliu uriaş” efectuat de „cadre excepţional de bine pregătite” în domeniile „macroeconomiei şi dreptului economic”.

Nu excludem posibilitatea ca în evoluţia unui sistem să apară o transformare de tip „şoc” (sau catastrofă, abordând limbajul unei teorii recent lansate). Rezultatul acestui şoc poate fi:

- dezintegrarea sistemului, atunci când energia transmisă în sistem excede energiei necesare asigurării stabilităţii acestuia;
- păstrarea sistemului în condiţiile iniţierii unor transformări calitative de durată. Punctul de pornire a unor astfel de transformări ale sistemului îl reprezintă dezintegrarea unuia sau câtorva subsisteme componente. Energia transmisă sistemului excede doar energiei de stabilitate a acestor subsisteme.

Lumea înconjurătoare ne oferă exemple pentru ambele variante. Tendinţa este însă ca prima categorie de consecinţe să apară mai ales în

lumea naturală nevie în timp ce cea de-a doua categorie apare mai des în lumea socială, în viața comunităților umane.

Prin cele de mai sus dorim să argumentăm punctul de vedere al opoziției noastre la o soluție şoc. Şi dacă aceste argumente nu sunt suficiente mă mai gândesc la unul: avem, într-adevăr, acei oameni excepțional de bine pregătiți în domeniul macroeconomiei şi dreptului economic?

4. Paragraful: „Executarea unor lucrări în străinătate" (pag. 126-127) estimăm că este conceput în ideea de a aduce unele îmbunătățiri, unele corective la ceea ce am avut până în prezent. Ca unul care a lucrat în acest domeniu, cunoscând atât situația internă cât şi ceea ce se întâmplă în alte țări, apreciez că nu mai putem merge pe aceeaşi concepție care, din punct de vedere economic, înseamnă pierdere de venit național şi, din punct de vedere uman, epuizare fizică şi sărăcirea spirituală a specialiştilor români.

Singurul argument pentru care am mai putut câştiga anumite licitații şi executa unele obiective au fost condițiile deosebit de „avantajoase" reprezentate de costul minim al forței de muncă. În executarea unui obiectiv complex s-au conjugat şi amplificat însă toate deficiențele economice şi organizatorice de pe plan intern.

Avem specialişti foarte buni (constructori, proiectanți, topografi) dar avem utilaje nefiabile şi neadecvate condițiilor diferite de mediu în care sunt folosite în străinătate. Livrăm componente caracterizate de volum foarte mare, valoare mică şi grad redus de prelucrare. De aceea, apreciem că executarea unor lucrări în străinătate trebuie regândită, pornind de la aceste premise. Ori, soluțiile propuse în paragraful amintit nu iau în considerare nici aceste premise economice şi nici pe cele de ordin uman.

PENTRU CE ECONOMIE OPTĂM?

Reghina CREȚOIU

Depăşirea situației de criză şi restructurarea economiei româneşti necesită măsuri complexe, care să vizeze toate componentele şi structurile economice. Ele urmează să cuprindă atât perioada apropiată, cât şi un orizont mai îndepărtat.

Stabilirea acestor măsuri necesită, ca punct de pornire, definirea caracterului economiei ce urmează să fie construită. Pornind de la situația existentă în țară şi având în vedere experiențele pe plan mondial, atât pe cea a țărilor din vestul cât şi a celor din estul continentului, economia României nu poate fi după părerea mea, decât economia mixtă, care urmează să îmbine elemente importante de intervenție a statului de dirijism, pe de o parte şi afirmarea largă a factorilor şi relațiilor de piață capabilă să pună în acțiune, în mod eficient, interesele colective, de grup şi individuale ale oamenilor, promovând astfel o reală competiție economică.

Pare clar pentru toți că pentru economia românească, hotărâtoare, în perioada actuală şi cea următoare, sunt sporirea producției de bunuri de consum şi servicii, asigurarea locurilor de muncă, înlăturarea gravelor distorsiuni din economie, afirmarea principiilor de dreptate şi securitate socială.

Este evident că înfăptuirea acestor obiective nu poate fi rezultatul exclusiv al acțiunii pieței, şi implică, într-o măsură importantă, intervenția factorului conştient, a statului, prin măsuri şi forme care să ducă nu la anihilarea pieței, cum s-a întâmplat în trecut, ci la armonizarea şi orientarea activității la toate nivelele – macro şi micro – către obiectivele menționate mai sus. Să ne aducem aminte că intervenția statului în diverse țări ale Europei a crescut îndeosebi în perioadele de refacere şi apoi de restructurare a economiilor, mai ales legată de revoluția tehnico-ştiințifică, iar în țările scandinave atenuarea unor discrepanțe sociale şi realizarea cerințelor specifice acestui domeniu, mai ales în domeniul ocrotirii sociale, învățământului, ocrotirii sănătății, s-a bazat deopotrivă pe folosirea intervenționismului şi a factorilor de piață. Ar mai trebui amintit şi faptul că orientările şi măsurile adoptate în anii '80 atât în țările vest-europene, cât şi în cele est-europene urmăreau realizarea unei economii mixte.

Problema foarte importantă legată de acest caracter al economiei, este aceea a ponderii factorilor menționați, a raportului între plan şi piață – problema pe care încercau şi încearcă să o rezolve economiştii din țările est-europene şi în condițiile unei economii planificate, dar fără succes.

Această problemă va trebui rezolvată prin elaborarea unui mecanism economic corespunzător.

În orice caz, raportul între plan şi piaţă diferă de la o ţară la alta şi de la o perioadă de dezvoltare economică la alta.

După părerea mea, trecerea spre o economie mixtă urmează să se facă treptat, şi nu prin „şoc", având în vedere inerţia sistemului economic şi necesitatea pregătirii şi adaptării factorului subiectiv.

În structura actuală pe ramuri a economiei româneşti, accentul poate fi pus în primul rând pe agricultură, sivicultură, industria forestieră şi de prelucrare a lemnului, industria uşoară şi turism. Pentru aceasta pledează posibilităţile deja existente ale acestor ramuri de a contribui la satisfacerea nevoilor poporului şi la creşterea aportului valutar.

Problema esenţială a agriculturii constă în ridicarea productivităţii ei, atât prin formele de organizare, cât şi prin ridicarea dotării ei cu tehnică, furaje, îngrăşăminte, ierbicide, pesticide etc. În această privinţă, industria noastră chimică este de mult datoare agriculturii ca şi cea a construcţiilor de maşini agricole, dealtfel.

În domeniul structurii industriei optez pentru o politică selectivă, pentru părăsirea tezei „să dezvoltăm totul ca să avem de unde alege". Politica de structură a industriei trebuie să ţină seama, după părerea mea, printre altele de:

- caracterul resurselor naturale;
- factorul uman (gradul de ocupare);
- promovarea acelor subramuri de vârf, care asigură atât eficienţă, cât şi pătrunderea pe pieţele externe;
- imperativele ocrotirii mediului înconjurător.

Structura organizaţională atât a industriei cât şi a agriculturii, cum demonstrează experienţa, este mai eficientă atunci când se bazează pe îmbinarea unităţilor mici şi mijlocii cu unităţi mari. Cele mici şi mijlocii ar urma să se bazeze pe tehnologii şi tehnică avansate, să dovedească flexibilitate, receptivitate la progres, demonstrând totodată o productivitate superioară mediei pe ramură. În perioada imediat următoare, problema îmbinării unor unităţi industriale cu tehnologii de vârf de nivel tehnic mediu merită o atenţie sporită şi prin prisma frânării creşterii şomajului. Având în vedere existenţa unui număr mare de întreprinderi supradimensionate în industria metalurgică şi chimică poate că nu ar fi lipsită de considerente economice reprofilarea unora dintre ele sau cel puţin a unor întreprinderi sau secţii din componenţa lor, în vederea evitării efectelor lor negative economice şi ecologice. Factorul principal al ridicării eficienţei şi sporirii competitivităţii în industrie îl constituie introducerea unor tehnologii avansate, noi şi asigurarea calificării corespunzătoare a personalului şi în primul rând a cadrelor de conducere – managerilor.

În privința şomajului: fenomenul există atât în țările occidentale dezvoltate, cât şi în țările est-europene, declarat sau nedeclarat. Problemele esențiale sunt însă acelea ca el să nu afecteze populația din grupele de vârstă cele mai productive (între 25 şi 50 ani), să nu depăşească anumite limite şi să fie acoperit de asistență socială, în sensul ca economia națională să aibă capacitatea de a asigura şomerilor o existență demnă, prin creşterea productivității muncii celor ocupați în producție.

Consider că recomandarea făcută în presă prin analogie cu soluțiile propuse de J.M. Keynes – care preconiza crearea locurilor de muncă, fără a mări supraproducția – de a face investiții în sectorul neproductiv (construcții de şosele, social-culturale etc.) şi nu în sfera productivă, nu ține seama de situația specifică a României, care are nevoie nu de limitarea ci de creşterea producției de bunuri şi servicii. Măsurile de genul celor propuse ar spori masa monetară neacoperită în circulație şi ar conduce inevitabil la creşterea inflației.

PRINCIPII ŞI TRĂSĂTURI ALE ECONOMIEI „OPTIMALE”. MECANISM DE FUNCȚIONARE

Ioan BRATU

În teoria economică a fost insuficient abordat şi elucidat conținutul de economie optimală.

În vederea aprecierii stării de optimalitate a economiei naționale sunt necesare cel puțin trei elemente: criteriul de optimizare, structura existentă a economiei şi mecanismul ei de funcționare.

1. Criteriul de optimizare macroeconomic este cel mai des definit prin maximizarea bunăstării sociale sau ridicarea calității vieții. Acest criteriu este substituit la nivelul microeconomic prin minimizarea cheltuielilor sociale de producție sau maximizarea rentabilității, a beneficiului. Este evident faptul că cea mai înaltă satisfacere a nevoii sociale nu este posibilă fără minimizarea cheltuielilor de producere a fiecărei valori de întrebuințare aferent produsului final. Dar această trecere poate duce la modificarea produsului final ca urmare a tendințelor de autoreglare a unităților economice pe baza criteriului maximizării rentabilității.

Datorită faptului că activitatea economică se desfăşoară în unități relativ autonome şi care acționează potrivit intereselor proprii, între criteriul macro şi microeconomic pot apare contradicții care afectează starea de optimalitate a economiei naționale.

2. În scopul optimizării structurii economice se cer studiate numeroasele conexiuni dintre sectoare, grupe de ramuri (extractive şi prelucrătoare, producătoare de mijloace de producție sau de bunuri de consum) ramuri şi subramuri, grupe de produse şi produse.

O mare importanță pentru înfăptuirea unei structuri economice optimale o au structurile organizaționale, respectiv constituirea de unități economice de dimensiuni optime, eficient profilate şi specializate, capabile să impulsioneze şi să asimileze rapid cuceririle tehnico-ştiințifice, să ofere, în condițiile unor legături de cooperare extinse, posibilități de flexibilizare a producției în concordanță cu cerințele în continuă schimbare a beneficiarilor interni şi externi, să realizeze produse şi servicii competitive pe piața mondială.

3. Economiei optimale îi este proprie un anumit mecanism de funcționare care trebuie să aibă capacitatea să impulsioneze transformarea resurselor umane, materiale, financiare, informaționale etc. din factori potențiali în forțe

motrice ale producţiei sociale şi să asigure desfăşurarea cu maximum de eficienţă economică şi socială a acesteia.

Mecanismul de funcţionare a economiei reprezintă un sistem de forme organizatorice, de principii, metode şi instrumente de conducere, de modalităţi de comensurare a eforturilor depuse şi a rezultatelor obţinute, de pârghii de stimulare a ridicării eficienţei cu care sunt utilizate toate resursele în vederea mişcării spre optimalitate a economiei naţionale.

Cerinţele obiective ale legilor economice sunt concretizate în principii practice de desfăşurare a activităţii economice. Astfel, legea economiei de muncă, legea creşterii continue a productivităţii muncii şi a nivelului de trai, legea valorii etc. se concretizează în principiile eficienţei maxime a activităţii economice, a cointeresării materiale, a autonomiei funcţionale a unităţilor economice.

Economiei optimale îi sunt specifice o serie de trăsături printre care menţionăm:

- valorificarea superioară a resurselor materiale şi energetice;
- folosirea eficientă a forţei de muncă;
- conservarea resurselor nereproductibile pentru a asigura dezvoltarea pe o perioadă cât mai îndelungată de timp a producţiei sociale;
- participarea largă şi eficientă la schimbul mondial de valori materiale şi spirituale;
- prevenirea şi combaterea poluării mediului ambiant;
- creşterea continuă a calităţii vieţii.

4. Conducerea şi organizarea pe baze ştiinţifice a activităţii economice constituie o condiţie esenţială a asigurării stării optimale a economiei naţionale. Ele au menirea să întreprindă acţiunile ce se impun pentru a înfăptui şi menţine starea de optimalitate a economiei.

5. Trecerea de la conducerea administrativă la cea pe principii economice creează condiţii pentru reducerea numărului nivelelor organizatorice. Astfel, nu se justifică menţinerea în continuare fie a centralelor, fie a ministerelor economice în special din industria prelucrătoare. În cazul menţinerii ministerului economic, aparatul acestuia ar fi necesar să se concentreze asupra elaborării alternative de dezvoltare a ramurii şi subramurilor acesteia şi alegerea strategiei de reconstrucţie economică. În cazul menţinerii centralelor, acestea ar trebui să conlucreze direct cu Ministerul Economiei Naţionale renunţându-se la ministerele economice îndeosebi din industria prelucrătoare.

În acest caz, este necesar să sporească rolul centralelor în elaborarea strategiei de dezvoltare a subramurii coordonate, în creşterea gradului de înnoire a produselor şi tehnologiilor, în studierea cerinţelor pieţei interne şi externe în vederea introducerii în fabricaţie a produselor care satisfac, în cea mai mare măsură, solicitările beneficiarilor, asigurarea materiilor prime şi materialelor necesare folosirii capacităţilor de producţie. De asemenea, centralele ar putea fi înlocuite cu asociaţii constituite pe principii economice de

asociere liberă a întreprinderilor pe bază de contracte care prevăd condițiile, obligațiile şi drepturile revenite părților.

O deosebită însemnătate pentru buna desfăşurare a activității unităților economice are flexibilizarea structurilor organizatorice care să favorizeze anticiparea fenomenelor şi proceselor economice care vor avea loc în mediul economico-social intern şi internațional şi adaptarea operativă la noile cerințe. În acest sens, întreprinderile ar trebui să aibă posibilitatea să-şi stabilească numărul de personal necesar pe categorii, profesii etc. şi compartimentele de muncă din structura organizatorică, eventual cu acordul centralei sau ministerului de resort. În acest sens, se cer întărite unele compartimente plan-dezvoltare, organizare, tehnic, desfacere cu specialişti care să se ocupe de elaborarea prognozelor pe produse şi grupe de produse, tehnologii, cercetarea pieței, organizarea şi normarea ştiințifică a muncii, a consumurilor materiale şi energetice, elaborarea şi aplicarea unor forme de organizare şi metode de conducere specifice profilului unității precum şi crearea unor compartimente noi cum ar fi cel de marketing, de modernizare a producției.

PUNCTE DE VEDERE PRIVIND PRINCIPIILE ŞI TRĂSĂTURILE ECONOMIEI OPTIMALE

Mariana STANCU

Alegerea celei mai bune variante de dezvoltare economică este o problemă foarte complexă, dificilă şi de durată. În condițiile în care scopul urmărit este creşterea bunăstării populației, se presupune că ritmul de creştere a calității vieții va fi relativ constant, putând oscila doar ceilalți indicatori. Omul şi sfera vieții sociale se află în centrul atenției, dar rămâne şi veşnica dilemă dacă să constituie şi punctul de plecare în elaborarea unui model. Aş compara aceasta cu dilema existentă în cazul politicii regionale, când se pune problema ce anume are prioritate: implantarea unei industrii în zonă sau crearea infrastructurii necesare valorificării rezultatelor ei.

Minimizarea cheltuielilor, folosirea eficientă a resurselor disponibile, organizarea optimă a conducerii economiei etc., sunt probleme care ne conving încă o dată că, pentru a porni la desfăşurarea unei munci utile şi susținute în elaborarea unui model de economie optimală, trebuie mai întâi să elaborăm terminologia necesară prezentării unui mecanism de funcționare.

După cum se ştie, optimizarea reprezintă coloana vertebrală a analizei economice, fiind un termen ce înglobează ideile de maximizare sau găsirea unui punct ş.a. La baza problemelor optimizării se află cercetarea operațională şi teoria luării deciziilor.

În modelele economice pasive (de exemplu cel al echilibrului general), ne interesează modul în care optimizarea devine rezultatul activității de decizie desfăşurată în cadrul economiei. În modelele economice active (de exemplu cele de creştere eficientă), încercăm să găsim noi înşine optimul. De la modelele deterministe se trece la modelele de optimizare. Astfel, se trece de la modele input – output la modele de optimizare ale analizei activității sau de la modele deterministe de creştere la modele ce studiază traiectoriile de creştere optimale şi eficiente. Chiar şi în domeniul modelelor macroeconomice destinate politicii economice, optimizarea nu se mai mulțumeşte să estimeze diverşi parametri, încercând să elaboreze modele mai sofisticate. În analiza economică apare optimul condiționat conform principiului că ştiința economică studiază comportamentul uman sub forma unei relații între obiective şi resursele limitate, care pot fi utilizate cu diferite destinații.

Noțiunea de echilibru economic, care are şi un conținut material pe lângă cel formal, nu ridică probleme deosebite când este vorba de o economie total centralizată. Dacă producția este complet controlată şi outputul este alocat în

mod direct consumatorilor, fără ca deciziile descentralizate luate pe piață să joace un rol, atunci problemele care apar sunt legate mai degrabă de posibilitate şi optimalitate decât de echilibru.

Dacă însă economia prezintă un grad cât de mic de descentralizare, apare imediat problema determinării existenței sau inexistenței unui echilibru corespunzător, în condițiile inițiale date. Într-o economie descentralizată, noțiunea de echilibru include două tipuri de relații între deciziile care se iau în mod independent. În primul rând se cere ca deciziile luate de diferiți factori să fie compatibile. În al doilea rând, trebuie să existe un echilibru oarecum dinamic, în sensul că nu este suficient ca deciziile să fie compatibile momentan, ele trebuie să-şi păstreze valabilitatea un timp, dacă nu se exercită influențe din afară.

Eficiența şi optimalitatea sunt două concepte strâns legate între ele. Dacă dorim neapărat să facem o distincție, putem spune că o traiectorie optimală presupune că a fost deja specificat criteriul de optimalitate, în timp ce o traiectorie eficientă este o traiectorie optimală din punctul de vedere al unui anumit criteriu ales corespunzător. Prin urmare, o traiectorie ineficientă nu poate fi optimală, iar o traiectorie optimală este întotdeauna eficientă.

După cum se ştie, există un principiu al optimalității care sună cam aşa: o politică optimală are prioritatea că, indiferent de starea inițială şi de decizia inițială, deciziile ce se iau ulterior constituie neapărat o politică optimală în raport cu starea care rezultă din prima decizie. În unele contexte, conceptul poate fi utilizat pentru a defini o politică optimală. Conceptul este destinat problemelor de optimizare finală şi are un caracter intuitiv dominant. Cu toate acestea, merită să încercăm uneori aplicarea sa şi altor tipuri de probleme. Apar însă dificultăți în folosirea sa pentru problemele de optimizare continuă.

Economia optimală ar fi o rezultantă a politicii optimale, politică care nu se poate traduce în viață fără a ține seama de problemele de management sau eficiență socială.

Din punct de vedere al indicatorilor utilizați trebuie avută în vedere o separație netă a celor pe termen scurt, mediu de cei pe termen lung. Orice traiectorie eficientă, adică tendință pozitivă, trebuie lăsată să continue fără să i se pună piedici. Uneori aceste piedici se ivesc inopinat şi în acest caz trebuie căutat un antidot împotriva lor, ceva care să le înlăture sau să le anuleze. Guvernul are la dispoziția sa multiple instrumente ale politicii economice (bugetul, cantitatea de bani, cursul schimbului etc.). Deci, el are un rol important în alegerea căii de urmat ce duce spre o economie optimală. Aici intervine problema unei cunoaşteri a experiențelor pozitive şi negative ale altor țări din lume. Cunoaşterea amănunțită a celor negative este utilă şi necesară pentru ca țara noastră să nu le repete. Se pare că țările capitaliste dezvoltate, prin societățile lor de consum, s-au apropiat cel mai mult de modelul unei economii optimale, judecând aceasta mai ales după indicatorii nivelului de trai.

În cadrul unor anumite condiții date, pot exista mai multe variante de a ajunge la acelaşi rezultat. Totul depinde de mijloacele dorite a se utiliza în acest scop. De pildă, prin reciclarea, redistribuia forței de muncă în cadrul unui teritoriu dat, privatizarea sau dezvoltarea sferei serviciilor s-ar putea diminua şomajul. Din contră, prețurile stabilite pe piață prin intermediul cererii şi ofertei ca şi trecerea de la o piață a producătorului la o piață a consumatorului ar putea crea inflație. Problemele sunt foarte complexe şi toate trebuie privite în strânsa lor interacțiune. În plus, rezultatele pozitive pe termen scurt şi mediu pot periclita o tendință similară pe termen lung şi vice versa. Ori, în situația actuală nimeni nu are dreptul să amâne un rezultat pozitiv imediat în contul viitorului.

Modelarea îmbinată cu cercetarea empirică ar putea constitui premise importante pentru elaborarea unei politici economice corespunzătoare unei economii optimale, mai ales că au fost frecvente cazurile în care abordarea intuitivă a fost de succes.

În unele domenii cuantificarea este mai puțin verosimilă şi acesta este chiar cazul domeniului social care stă în centrul politicii optimale. Sunt mulți factori: psihologici, tradiționali etc. care exercită o influență deloc neglijabilă şi care nu se supun încă cuantificării. Totodată, credem că pentru explicarea tuturor laturilor economiei optimale, contribuția economiştilor ar fi insuficientă, fiind necesar şi aportul specialiştilor din alte domenii de activitate.

CU PRIVIRE LA PRINCIPIILE NOII CONCEPȚII DE DEZVOLTARE A ECONOMIEI ROMÂNEŞTI

Camelia CĂMĂŞOIU

Pentru elaborarea noii concepții privind dezvoltarea economică a țării, într-o perspectivă mai mult sau mai puțin îndelungată, este necesară, înainte de toate, definirea clară a principiilor pe care să se clădească mecanismul de conducere şi funcționare a economiei. Aşa cum s-a concluzionat până acum, principalele legi de guvernare economică trebuie să servească la eficientizarea întregului sistem macro şi microproductiv, în scopul restabilirii echilibrului dintre nevoia socială şi aspirațiile individuale de mai bine, pe de o parte, şi resursele posibile de realizare a acestora, pe de altă parte. Căile şi mijloacele prin care să se înfăptuiască această funcție-scop pot varia, desigur, constituind obiectivele *de facto* ale politicii economice urmărite de fiecare partid de guvernământ.

Modelarea economiei naționale într-o nouă gândire va necesita eforturi materiale şi financiare foarte importante. Având în vedere experiența trecută, de industrializare masivă preponderentă, considerăm că se impune regândirea unor teze ca cele privind rolul acumulării de capital şi rata acumulării. De asemenea, ca element de judecată trebuie să se includă riscul şi incertitudinea.

Considerăm că dintre principiile noii concepții privind dezvoltarea economiei româneşti nu pot să lipsească următoarele:

1. Pluralitatea formelor de proprietate în economie: de stat, cooperatistă, privată, mixtă, care să funcționeze în condițiile pieței concurențiale.
2. Promovarea liberei inițiative şi a autonomiei agenților economici.
3. Specializarea economiei româneşti în funcție de resursele disponibile şi regenerabile, pe baza avantajelor comparative.
4. Conducerea economică prin mijloace economice; înlăturarea metodelor birocratice şi extraeconomice în satisfacerea diferitelor tipuri de interese.
5. Flexibilizarea structurilor organizatorice în condiții de mobilitate a dimensiunilor unităților de producție (concentrarea lor, asocierea, disocierea, falimentul).
6. Repartizarea echitabilă între generații a eforturilor inițiale, de demarare a restructurărilor economice.
7. Promovarea calității ecologice a sistemelor tehnice şi tehnologice ale producției.

PRINCIPII ŞI TRĂSĂTURI ALE ECONOMIEI „OPTIMALE”

Mihai ION

1. Aplicarea principiilor şi metodelor economiei optimale, cel puțin în URSS, nu a reprezentat un succes, cu toate că se afirma că deciziile economice optime sunt cele ce răspund cel mai deplin intereselor întregii societăți. Economia de acest gen presupune crearea unor astfel de condiții care să permită ca deciziile adoptate la toate nivelurile conducerii economice să satisfacă aceste cerințe. Numai în acest caz se consideră că se asigură dezvoltarea optimă a economiei, soluționarea cât mai deplină a sarcinilor social-economice care stau în fața țării.

2. Teoria „celei de a treia căi” (cunoscută şi sub forma „teoriei convergenței”) care susține că în țările capitaliste creşte centralizarea, intervenția statului şi rolul planificării, iar în țările socialiste câştigă teren decizia descentralizată ş.a., nu este o teorie viabilă. Consider că nu poate exista o a treia cale între economia condusă centralizat şi economia de piață. Sistemele de acest gen se descentralizează într-un sens sau altul; de regulă spre economia de piață (nu cunosc un exemplu invers, deşi teoretic este posibil), fapt ilustrat şi de exemplul Iugoslaviei. Trecerea la economia de piață, în pofida unor consecințe negative evidente (inflație, şomaj) se pare că este o cerință obiectivă, preocupările existente în toate celelalte țări socialiste vecine fiind concludente în acest sens.

3. Consider că trebuie trecut de la actualul sistem de organizare a conducerii economice pe trei verigi la sistemul pe două verigi ale organizării conducerii.

Pe termen scurt, este necesară păstrarea sistemului cu trei verigi şi conducerea pe baza planului unic centralizat, dar aplicate totodată unele măsuri pentru creşterea autonomiei întreprinderilor. Planurile vor fi întocmite de întreprinderi, independent (orientate de unele cifre de control), pe baza unui număr mai redus de indicatori şi a unui nomenclator mai redus de indicatori şi a unui nomenclator mai redus de produse. Se va acorda prioritate ramurilor care asigură producție de bunuri necesare aprovizionării populației şi se vor restrânge la nivelul resurselor de materii prime şi energetice ramurile materiale şi energo-intensive (metalurgice, chimie, materiale de construcții).

Stabilirea mărimii planului se va face pornind de la capacități şi resursele aflate în mod real la dispoziție, pe baza consumurilor materiale şi energetice realizate în ultima perioadă de plan.

De asemenea, trebuie redus numărul de materiale urmărite prin balanțele materiale (deja s-a redus numărul balanțelor centrale de la 425 la 300) pentru care se emit cote şi reparații.

Pe termen mediu, trebuie pregătită tranziția de la sistem cu trei verigi organizatorice la cel cu două verigi, acordarea unei largi autonomii unităților de bază – întreprinderile, de trecere la industria fără centrale.

Pe termen lung, trebuie trecut de la organizarea bazată pe centrale la sistemul ministerelor organizate pe direcții generale cu personal redus şi eficient din punct de vedere al conducerii.

Ministerele vor trebui să renunțe la tutela măruntă a întreprinderilor, ele urmând elaborarea politicii generale de ramură, stabilirea strategiei de dezvoltare şi a politicii tehnice la nivel de ramură. Direcțiile generale ar trebui să fie conduse, ca şi înainte, de un director general şi de doi adjuncți (economic şi tehnic) având în subordine servicii de planificare, tehnic, investiții, mecano-energetic. Restul serviciilor ar urma să aparțină unor direcții funcționale.

4. Este necesară trecerea treptată de la abordarea administrativă a economiei la cea economică, prin utilizarea unor principii, forme şi mijloace, organizatorice şi juridice cu ajutorul cărora să se poată conduce economia, mobiliza şi activiza efortul tuturor membrilor societății. Principalele cerințe în acest sens le-ar constitui:

- planificarea indicativă, flexibilă, centrală, fără a afecta autonomia economică a verigilor economice;
- crearea premiselor pentru funcționarea verigilor economice ca producători de mărfuri autonomi astfel încât să funcționeze pe baza autogestiunii depline şi să poarte răspunderea pentru deciziile luate şi îndeplinirea funcțiilor lor;
- creşterea condițiilor pentru acțiunea mecanismului de piață, pentru manifestarea funcțiilor sale de stimulare, reglare şi control.

Crearea condițiilor pentru găsirea celor mai eficiente soluții economice în funcționarea economiei şi a verigilor sale organizatorice.

5. Apreciez că una din cele mai importante probleme cu care este confruntată economia românească este cea a decalajului tehnologic față de țările avansate, mai ales în ramurile de vârf unde majoritatea specialiştilor recunosc o rămânere în urmă de minimum 15-20 de ani. În vederea reducerii acestui decalaj se impun:

- stimularea cercetării originale româneşti mai ales în domeniile în care ne situăm mai bine, sau în care progresul tehnic nu a fost deosebit de spectaculos, prin asigurarea bazei materiale şi umane necesare şi stimularea materială corespunzătoare a personalului;
- importul în unele cazuri de licențe şi know-how;
- împrumuturi externe pentru producerea de utilaje perfecționate.

Cele din urmă două căi prezintă riscul uzurii morale rapide, deoarece nici o firmă nu îşi oferă ultimele realizări în materie. De aceea, prioritar se va impune apelul la înfiinţarea de societăţi mixte, pe baza atragerii capitalurilor străine, situaţie în care firmele sunt cointeresate în succesul întreprinderilor în promovarea inovaţiei, pentru a evita orice eşec (fără ca acesta să fie exclus în totalitate) şi a realiza beneficiile scontate.

6. Într-un mod cu totul nou va trebui abordată problema calităţii produselor în special pe termen lung. În orice caz, nu va mai putea fi admisă situaţia actuală în care există două feluri de calităţi: pentru intern şi pentru export.

În vederea ridicării calităţii produselor va trebui acţionat în direcţiile următoare:

- sensibilizarea sporită a conducerii întreprinderilor pentru a realiza calitatea superioară a produselor, aceasta însă, nu cu orice preţ ci în condiţii de eficienţă;
- vor trebui pregătiţi şi stimulaţi muncitorii pentru a veni cu idei privind inovarea în acest domeniu, înfiinţarea de cercuri de calitate ş.a.

Va trebui să ajungem la convingerea unanimă că nu suntem suficient de bogaţi pentru a ne permite să realizăm produse de calitate necorespunzătoare şi lipsite de competitivitate.

7. Una din lacunele serioase a învăţământului nostru economic care se va resimţi negativ în perspectivă, dacă nici măcar acum nu se vor lua măsurile necesare, este aceea că el nu a pregătit economişti cunoscători ai economiei de piaţă, ai mecanismelor intime ale acesteia ci economişti – critici ai economiei de piaţă. Este necesar să se elimine cât mai curând această lacună a învăţământului nostru economic şi totodată să se trimită tineri la studii în ţări capitaliste pentru a studia în detaliu economia de piaţă cu tot mecanismul său complicat.

CONSIDERAȚII ASUPRA UNOR PRINCIPII DE POLITICĂ ECONOMICĂ

Cristian POPA

Principiile pe care dorim să le discutăm aici sunt principii ale politicii economice aplicabile în economia românească viitoare, ele corelându-se cu mecanismul de funcționare al acesteia.

În primul rând, din punct de vedere al inspirației (sau sursei) doctrinare, credem că etichetările stricte: neoclasicism, neokeynesism etc. sunt neavenite prin rigiditatea lor, circumscriind posibilitățile de acțiune ale unei politici economice eficiente. Opțiunea noastră se îndreaptă spre o politică economică „eclectică", cu elemente deopotrivă neoclasice, neokeynesiste etc., considerând că acest „eclectism" ar putea reprezenta un avantaj. Practic, „eclectismul" trebuie să se reflecte în diversitatea şi adaptabilitatea politicilor economice, diversitatea înțeleasă sub raportul multitudinii instrumentelor şi mijloacelor de atingere a obiectivelor propuse; în acelaşi timp, adaptabilitatea vrea să preîntâmpine transpunerea tale-quale a unor pachete de măsuri de politică economică utilizate în alte țări, fără a ține seama de specificitățile economiei româneşti. Actuala situație a economiei naționale, aceea de dezechilibru, caracterizabil macroeconomic prin excese şi deficite structurale ale cererii în raport cu oferta (bineînțeles, acesta nu este singurul aspect al dezechilibrului economiei noastre), face necesară conturarea unei politici economice care să se adreseze efectiv unei asemenea „zone paradoxale", puțin cunoscute economiilor de piață ale țărilor dezvoltate. Existența unei literaturi pe plan internațional cu privire la politica economică recomandabilă în asemenea condiții – în care tipurile de politici pot acționa diferit, „neoclasic", în atingerea aceloraşi obiective – face, credem noi, necesară o reconsiderare a instrumentelor şi modalităților utilizabile în politica economică, evidențiind de asemenea necesitatea unor analize economice detaliate, cu formularea adecvată a măsurilor de politică economică aferente, nefiind suficientă o abordare intuitivă.

Având în vedere că dezideratul diversității şi adaptabilității politicii economice poate induce dezavantajul diluării coerenței acesteia, considerăm că pericolul eterogenității poate fi combătut prin aşezarea politicii economice pe primatul respectării integrității şi autonomiei economicului, al funcționalității eficiente a pieței.

În acelaşi timp, dualitatea criteriilor economic şi social pe care am aşezat-o drept premisă a „optimalității" (în lipsa unui termen mai bun) presupune – aşa cum însăşi coexistența sectorului de stat cu cel privat o face – o anumită intervenție a statului în economie, de o anumită factură, respectiv reglatoare şi de completare a pieței. Aceasta trebuie privită drept o realitate, chiar şi în țările cele mai liberale din punct de vedere economic. În condițiile existenței economiei de piață în România, dilema se deplasează de la intervenție – nonintervenție (existența unei politici economice, chiar şi la neoclasici, neputând fi contestată) la opțiunea asupra mijloacelor utilizate în atingerea obiectivelor de politică economică. Intervenția statului trebuie să se realizeze nu în forme vulgarizatoare (adică direct), chiar şi în ceea ce priveşte sectorul public, ci prin mijloace indirecte, prin intermediul instrumentelor (pârghiilor) economico-financiare, inclusiv prin manipularea rațională a unor instrumente marginalizate sau efectiv ignorate de regimul totalitar: rata dobânzii, bugetul, circulația monetară etc. Este necesar, în cazul altor instrumente – de exemplu al politicii fiscale – reaşezarea pe baze economice raționale a acestora, având în vedere modul distorsionat, ineficient economic în care erau utilizate anterior.

Planificarea însăşi, potențial menținută pentru sectorul de stat, trebuie să înregistreze o restructurare radicală a funcțiilor sale, dezideratul reprezentându-l planificarea indicativă, bazată pe utilizarea pârghiilor economico-financiare astfel încât să cointereseze agenții economici în atingerea rezultatelor propuse, renunțându-se la constrângere, precum şi să conducă la stabilizarea anticipațiilor acestora. În perspectiva trecerii la planificarea indicativă, precum şi a descentralizării, apar necesare raționalizarea şi debirocratizarea sistemului informațional, concentrarea atenției asupra unui număr restrâns de indicatori macroeconomici sau cel mult sectoriali în adoptarea deciziilor de politică economică.

O altă problemă, legată de principiile politicii economice, o reprezintă opțiunea pentru existența unor reguli de intervenție a statului în economie, a unor reguli de implementare a politicii economice şi – nu în ultimul rând – a unor limite ale acesteia. Intervenția trebuie realizată nu arbitrar, ci explicit, urmărirea unor reguli având efecte benefice prin evitarea sporirii, incertitudinii agenților economici, aceasta din urmă având incidențe distorsionante asupra funcționării pieților factorilor de producție (şi în special a pieței capitalurilor), precum şi asupra produselor investiționale din economie, în perspectiva macro (şi deci asupra proporției investiții-economisiri), fundamentale în asigurarea echilibrului economic general. În condițiile pluralismului politic, ale succedării la putere la intervale scurte sau medii a unor guverne cu orientări de politică economică potențial diferite (şi mai ales în condițiile posibilității de apariție a unei diferențe între anticipațiile şi rezultatele de politică economică la nivelul unui guvern, ceea ce poate determina adoptarea unei politici economice, chiar contrare, de către opoziție în momentul ajungerii acesteia la putere), o

stabilitate minimă a politicii economice (în sensul continuității sale) apare ca necesară. Pronunțându-se în favoarea formulării politicii economice în condițiile existenței unor reguli în acest sens, o facem sperând că ele vor deriva dintr-un consens politic (nefiind deci o moştenire inerțială de la guvernele precedente, nici o preluare automată a unor elemente potențial valabile doar pentru alte economii naționale). În acelaşi timp, aceste reguli (principii) nu trebuie să se constituie într-un cadru excesiv rigid, care să facă imposibile intervențiile „imprevizibile" (deopotrivă ca scop şi modalitate) necesare: justificarea existenței unor astfel de reguli o facem nu în sensul strict, ci prin necesitatea lor în excluderea intervențiilor arbitrare, voluntariste în economie.

Având în vedere experiențele țărilor dezvoltate în acest sens, considerăm că ar fi salutară o concordanță sporită între recomandările (în special în domeniul politicii economice implementate) elaborate de teoria economică şi măsurile concrete luate de factorii de decizie, concordanță ce ar deveni viabilă printr-o permeabilizare sporită a politicului la sugestiile economice (teoretice, dar mai ales practice), permeabilizare ce ar presupune renunțarea, fie ea şi parțială, la compromisuri în implementarea măsurilor necesare de politică economică. Cercetările economice recente, din câteva țări occidentale arată, de exemplu, că insuccesele politicii economice (atât keynesiste – în anii '70, cât şi chiar neoclasice, în deceniul trecut) se datorează nu numai elementelor imprevizibile survenite în planul activității economice, cât şi slabei implementări a unora dintre măsurile propuse, mai ales din considerente de popularitate politică.

Nu în ultimul rând, considerăm că una din deficiențele teoriei economice promovate în cadrul regimului totalitar a fost accentul hipertrofiat pus asupra legilor economice obiective, vulgarizarea statutului acestora conducând la ignorarea flagrantă a activităților agenților economici, la desconsiderarea laturii psihologice a acesteia. Existența şi funcționarea legilor economice obiective nu poate fi contestată; în acelaşi timp nu poate fi ignorat faptul că manifestarea lor se face prin agregarea acțiunilor individuale ale agenților economici (nu insistăm aici asupra aspectului evident al concordanței politicii economice cu acțiunea legilor economice **cu adevărat** obiective). Astfel, un loc important trebuie să-l ocupe studierea anticipațiilor, considerând că succesul efectiv al oricărei politici depinde în mod esențial de opiniile indivizilor despre corectitudinea sau incorectitudinea sa, despre şansele ei de succes, precum şi de modul în care politica economică însăşi este prezentată şi implementată.

De asemenea, în condițiile stipulării caracterului deschis, drept trăsătură a economiei româneşti viitoare, este necesară acordarea unei atenții sporite componentei externe a politicii economice (inclusiv prin reconsiderarea locului acestei componente în cadrul ansamblului), al cărei rol va trebui să se activizeze, în special în perspectiva necesității asigurării, fie şi pe termen lung, a echilibrului economic extern.

În ultimă instanță, succesul politicii economice poate fi garantat numai de existența, cu caracter de premisă, a cadrului necesar la care aceasta se raportează; astfel, economia de piață nu se poate circumscrie la nivelul pieței bunurilor şi serviciilor, existența şi funcționarea unor piețe conexe ale factorilor de producție, deci a unei piețe a capitalurilor, a forței de muncă etc., fiind absolut necesare. Perspectiva asigurării unei sfere largi de cuprindere a pieței nu diminuează aprioric rolul statului, ci asigură acestuia posibilitatea de a participa – pe lângă rolul macro pe care îl îndeplineşte prin conceperea strategiei politicii economice – şi ca agent economic efectiv pe aceste piețe, în cadrul economiei mixte – desigur, nu de pe poziții dominatoare, care să genereze distorsiuni.

O altă considerație legată de necesitatea politicii economice în condițiile caracterului predominant de piață al economiei româneşti viitoare o reprezintă faptul că, până şi în perspectiva pe termen lung şi foarte lung, această economie nu poate fi o economie complet lipsită de probleme, existența şomajului a inflației etc., neputând fi excluse: în aceste condiții, dezideratul îl reprezintă controlarea acestor aspecte negative, menținerea lor în nişte limite tolerabile din punct de vedere social (importanța acestui deziderat nu este, desigur, manifestă doar pentru viitor, ci este de mare actualitate). Trebuie astfel avut în vedere faptul că existența echilibrului pe piața forței de muncă, ca echilibru parțial în economie, nu exclude existența şomajului, fie el „fricțional", „natural" etc. nici chiar în condițiile aşa-zisei ocupări depline. În aceeaşi ordine de idei, inflația, în limite acceptabile, are binecunoscute valențe în relansarea activității economice. Problema ciclicității în economie se pune în mod similar.

În concluzie, pledăm pentru crearea unei economii mixte, în care – în condițiile coexistenței sectoarelor public şi privat – statul să aibă un spectru de intervenție economică totuşi limitat, realizarea obiectivelor sociale făcându-se prin intermediul asistenței sociale, al creării condițiilor afective de bunăstare individuală şi generală, fără o intervenție de mare amploare în desfăşurarea activității economice, aceasta trebuind să funcționeze cu precădere după legitățile proprii economicului, ale economiei de piață.

Desigur că toate aspectele prezentate păcătuiesc printr-o generalitate excesivă, ca şi prin incompletitudine; considerăm însă că numai după statuarea unor astfel de principii, modelul economiei româneşti viitoare poate fi conturat şi detaliat, iar strategia economică – pe termen mediu (al perioadei de tranziție) şi lung – poate căpăta coerența inerent necesară.

ECONOMIA OPTIMALĂ
ÎN CONTEXTUL CREŞTERII CICLICE

Mihail DIMITRIU

Mişcarea economiei naționale este rezultatul interferenței, interacțiunii şi intercondiționării componentelor acestui agregat care are evoluții variabile, determinate de un complex de factori de ordin natural, tehnic, economic, social, politic.

În lumina faptelor, a cercetărilor de până acum rezultă că în mişcarea generală a reproducției se împletesc şi contribuie la realizarea creşterii economice următoarele cicluri, considerate după domeniul lor de acțiune: ciclul industrial, ciclul agricol, ciclul construcțiilor şi investițiilor, ciclul transporturilor, ciclul progresului ştiinței şi cel al progresului tehnic, fluctuația forței de muncă, mişcarea ciclică a consumului neproductiv.

Prezentarea de mai sus confirmă că mişcarea economiilor naționale, creşterea lor, nu poate fi lineară tocmai pentru că se compune din alte evoluții variabile, ciclice.

S-ar putea, văzând marea varietate reală de componente, de evoluții ciclice şi fluctuante ale sectoarelor, să ne punem întrebarea: cum se formează, în aceste condiții, mişcarea ansamblului economiei naționale, tendința de ciclicitate şi cum se atinge starea de optimalitate.

Răspunzând la această întrebare trebuie să facem cel puțin două precizări. Prima este aceea că prin ciclul economiei naționale înțelegem nu însumarea mecanică a variațiilor variabilelor prezentate anterior, ci fluctuațiile semnificative ale performanțelor agregate ale economiei, ale funcționării sale ca un tot în care diversele compartimente structurale se articulează coerent, se împletesc în mod necesar, chiar în aceea că ciclicitatea înseamnă nu repetarea ideatică, ci schimbarea periodică a condițiilor reproducției, a condițiilor practice de creştere economică. Ciclul reprezintă mişcarea fluctuantă a însăşi reproducției, ca activitate creatoare ce se realizează de fiecare dată în condiții diferite față de perioada anterioară.

Efectuarea, de mai multe ori, a acestor cicluri şi înnoiri duce la schimburi mai substanțiale calitative, în baza tehnică şi structuri, care marchează trecerea la un nou stadiu de dezvoltare. În aceasta constă, în principal, trecerea de la dezvoltarea ciclică la cea stadială.

Deci, mişcarea ansamblului economiei reprezintă o tendință generală pe baza căreia putem afirma că există un mecanism al ciclicității.

Acest mecanism poate fi descifrat pornind de la modul general în care se petrece dezvoltarea economică. În această privință, în mare, există trei feluri de teorii: cele ale echilibrului (Adam Smith, John Stuart Mill, Alfred Marshall ş.a.) după care economiile realizează în mod spontan echilibrul cererii şi ofertei iar aceasta duce automat la stabilitatea creşterii şi dezvoltării; altele (J. Keynes spre exemplu) recunosc şi admit existența dezechilibrelor, punând accentul pe intervenția statului sau pe alți factori capabili să asigure reechilibrarea şi înlăturarea disfuncționalităților pe termen lung; teoriile mişcării neechilibrate (G. Mensch), după care procesul economic înaintează dintr-un dezechilibru în altul. După opinia mea, tendința generală a evoluției economiilor naționale, oricum a celor în care ciclul industrial şi structurile industriale au rolul hotărâtor în desfăşurarea reproducției, este spre echilibru, dar aceasta se înfăptuieşte numai temporar, deoarece în economie acționează factori şi forțe contradictorii, cu timp de realizare şi performanțe diferite, a căror nesincronizare sau ciocnire, duce la dezechilibre. În acest sens, trebuie privită, după părerea mea, economia optimală.

Însuşi echilibrul trebuie conceput ca o stare derivată din situații şi corelații variabile, în funcție de structuri şi de intervalul de timp în considerație – scurt, mediu sau lung. După cum echilibrul este relativ, tot astfel dezechilibrele nu sunt absolute şi permanente. De altfel, trebuie să facem distincție între dezechilibrele potențiale şi cele care au devenit reale, să subliniem că ele nu sunt de necorectat. Dezechilibrul este şi el stare derivată din anumite corelații şi structuri, depinde de factorii de referință. Îndeosebi când examinăm procesele economice pe termen scurt, dezechilibrele, discrepanțele prevalează, pe când pe termen mediu şi lung unele dintre acestea se atenuează prin acțiunea factorilor pozitivi de creştere.

În viziunea optimalității relative, a neechilibrului necorectibil, fluctuațiile ciclice nu apar ca un accident, ci ca un fenomen firesc, însuşi starea de optimalitate este oscilantă, în funcție de condițiile şi obiectivele luate în considerație, aflate în schimbare. Totodată, corelațiile dintre anumite ramuri sau sfere de reproducție, performanțele acestora, care la prima vedere asigură într-o anumită perioadă optimalitatea, se pot dovedi ulterior, pe termen lung, generatoare de dezechilibre, dacă nu se acționează pentru modificarea lor. Optimalitatea economică şi legile pentru asigurarea acestui deziderat înseamnă nu numai asigurarea anumitor corelații între anumite ramuri şi sfere ale reproducției la un moment dat sau pe o perioadă scurtă , ci şi – la fel ca în natură, unde unele specii trăiesc prin distrugerea altora – înlăturarea, desființarea unor ramuri vechi de către altele noi. În fond, ramurile noi nu se pot dezvolta, extinde dacă nu absorb investiții, materii prime, forțe de muncă ce reveneau ramurilor deja existente.

Reiese astfel că ramurile, sectoarele economiei sunt legate între ele, totuşi prin însăşi natura dinamicii lor, cu intervale şi ritmuri variate, ele imprimă mişcării generale oscilații inevitabile. Chiar în condițiile realizării fără reproş a

diviziunii sociale a muncii şi a interrelațiilor dintre ramuri, ciclurile funcționale obiective de lungimi diferite ale acestora impun inegalitatea desfăşurării în timp a reproducției, a fazelor sale, creând, totodată posibilitatea unor discontinuități şi rupturi. În timp ce unele ramuri sau sectoare se află în etapa de ascensiune, altele se găsesc în faza de contracție sau depresiune. În legătură cu aceasta, merită observat că durata unui ciclu de reproducție, care trece prin toate fazele cunoscute, este determinată în ultimă instanță de sectorul cu cel mai lung timp de reproducție.

Un alt element esențial al mecanismului ciclicității îl constituie factorul determinant, motor, care ordonează mişcarea celorlalte ramuri şi domenii, imprimând tendința generală a alternării ciclurilor şi fazelor ciclului. În această privință există numeroase teorii economice[1], dintre care se pot aminti: cele monetariste, care consideră că ciclurile se datoresc expansiunii şi contractării cantității de monedă şi credit; teoria psihologică, după care evoluția ciclică se datoreşte gradului în care oamenii se „molipsesc" de pesimism sau optimism; teoria subconsumului, potrivit căreia fluctuațiile ciclice sunt determinate de faptul că oamenii economi adună prea multe venituri, în loc ca sumele respective să fie investite; teoria suprainvestirii, în viziunea căreia excesul de investiții constituie cauza recesiunilor; teoria alimentelor şi materiilor prime, care apreciază că schimbările în rentabilitatea producției în aceste două domenii atrag adevărate revoluții ale prețurilor lor şi crize din cauza cărora suferă în special țările slab dezvoltate; teoriile capitalului, după care ciclurile sunt expresii ale accelerării sau încetinirii mişcării capitalului.

Cele mai răspândite sunt teoriile ce susțin că investițiile şi ciclul lor au rolul hotărâtor în derularea mişcării întregii economii, deci şi pentru atingerea stării de optimalitate (Jay Forrester, Van Gelderen şi De Wolff) precum şi teoriile care consideră că investițiile tehnice sunt generatoare de fluctuații ciclice îndeosebi ale „valorilor mari".

Desigur între adepții lor există şi păreri diferite. În timp ce unii (J. van Duign) apreciază că investițiile apar în perioadele de avânt ale ciclului, are creşterii în rate înalte, alții (G. Mensch) sunt de părere că, dimpotrivă, inovațiile se înmulțesc în fazele de depresiune, pregătind baza pentru ascensiunile viitoare; în sfârşit, alți cercetători (W. Rostow) susțin că inovațiile tehnice şi tehnologice sunt generate nu izolat, ci intercondiționat, fără a fi legate în mod special de o fază a ciclului economic.

În realitate, inovațiile ştiințifice şi tehnice, investițiile au fiecare un rol important, dar nu există numai o cauză a mişcării ciclice şi un mod de a atinge optimalitatea.

Coerența şi flexibilitatea mişcării ansamblului economiei naționale pe baza echilibrelor relative şi a dezechilibrelor corectabile, a contradicțiilor şi

---

[1] Paul Samuelson, „Economics", Ediția a II-a, Editura Mc. Graw-Hill International Book Companz, 1980, p. 243.

inovației sunt determinate nu numai de unul, doi factori, ci de un complex de elemente şi mecanisme intriseci, proprii economiei.

Acest complex face parte din mecanismul de autoreglare al sistemului economic, compunându-se, în principal, din evoluția ramurilor motrice sau conducătoare, determinată de procesul investițional şi de progresul tehnico-ştiințific, din transmiterea prin rezonanță a efectelor fenomenelor economice şi din factorii compensatori şi decompensatori. Acest mecanism explică, împreună cu ceilalți factori fluctuațiile, amplitudinea lor, mersul neliniar, sinuos, al economiilor.

Prin ramuri motrice se înțeleg, de obicei, cele care sunt purtătoare ale progresului tehnic, stimulate de apariția unor inovații, aflate în ascensiune, dar uneori în această categorie pot fi ramuri devenite deficitare pentru economia națională. Fazele ascendente ale ciclurilor îşi au ramurile lor motrice lor specifice, împreună cu altele asociate, care întrețin conjunctura, asigurând ritmul de creştere. De regulă, ramurile respective dispun de o bază tehnică nouă, lansează produse noi, care satisfac cereri noi. Când ciclul de viață al acestor produse porneşte pe panta descendentă apare un element critic în activitatea ramurii respective, când trebuie să se treacă la o tehnică cu randament superior, să ridice calitatea propriilor produse pentru a nu sucomba. Într-o asemenea perioadă, se impun alte ramuri noi, cu o tehnică nouă, care să satisfacă mai bine cerințele, jucând un rol motor în realizarea creşterii generale. Bineînțeles că procesul nu este deloc lin. Nu numai o ramură sau alta, ci întreaga activitate bazată pe avântul acesteia cunoaşte declinul, trebuie să se restructureze, ceea ce se petrece în faza descendentă a ciclului.

Desigur, rolul ramurilor motrice este foarte important dar nu ne putem limita la el, deoarece felul în care se realizează acest rol şi efectele sale în economie pot fi înțelese numai dacă luăm în considerație transmiterea (difuzia) prin rezonanță a fenomenelor economice. Prin acesta înțelegem că, în economie, ca şi în diferite organisme superior organizate, orice fenomen nu poate rămâne izolat, ci are anumite efecte, de amploare mai mare sau mai mică, ce se transmit altor componente. În primul rând, circulă informația despre fenomenul respectiv, caracteristicile, performanțele sale, evoluția lui, ceea ce generează reacții de răspuns din partea celorlalte părți componente, chiar dacă acestea nu sunt în contact direct cu fenomenul respectiv.

În economie există şi funcționează un adevărat sistem de vase comunicante şi legături între ramuri şi sectoare, bazat pe diviziunea socială a muncii, osmoza tehnică şi tehnologică şi difuzarea inovației tehnico-ştiințifice, transmiterea efectelor economice prin unde elastice, conexiunile şi interdependențele între subsistemele mari ale economiei (nevoi, producție, circulație, repartiție, consum) oscilațiile eficienței activității economice în diverse ramuri şi pe ansamblu. În acest sistem, efectele materiale ale fenomenelor economice, informația şi energia economică circulă în toate sensurile şi la toate nivelurile. În fapt, are loc o mişcare de migrație şi de rezonanță a efectelor fenomenelor

originale, care, la rândul lor, se transformă în alte fenomene, atunci când se realizează impactul cu alte entități sau structuri, această mişcare producându-se sub forma unor valuri ce se propagă ca o acțiune şi a altora ca reacție negativă sau pozitivă.

Fiecare entitate şi domeniu de orice nivel economic este, în acelaşi timp, generator şi receptor al efectelor economice, care au intensități diferite.

Bineînțeles, transmiterea efectelor cere un timp economic, iar în acest interval se petrec alte fenomene generatoare de alte efecte, ceea ce face ca undele de rezonanță să se interfereze iar unele din acțiunile care inițial erau considerate de a fi pozitive să-şi redimensioneze şi să-şi piardă această valență, receptorii devenind sensibili la alte semnale utile. Din acest punct de vedere starea de optimalitate a economiei este foarte greu de atins şi, dacă a fost atinsă, nu se poate păstra în timp.

Sub influența progresului tehnic, noile tehnologii au o productivitate şi o eficiență superioară. Acestea nu pot rămâne un monopol nici al primelor unități care au introdus tehnica nouă, nici al ramurilor care o dețin. În economia națională, pe baza transmiterii rezonante a fenomenelor economice, se produce osmoza tehnică şi tehnologică, pătrunderea şi extinderea realizărilor progresului tehnico-ştiințific, care duce la ridicarea nivelului tehnic general, atât în cadrul unei ramuri cât şi în ansamblul economiei. Transmiterea prin rezonanță a efectelor fenomenelor economice explică imprimarea şi menținerea tendințelor dominante, inițiate de ramurile motrice proprii fiecăreia din fazele ciclului – ascendentă, descendentă sau de echilibrare.

În mod firesc se naşte întrebarea: ce factori determină amplitudinea, fluctuațiile, a creşterii şi cea a descreşterii, cum se face echilibrarea? La aceasta dă răspuns acțiunea factorilor compensatori şi decompensatori. Mai întâi trebuie precizat că fluctuațiile procesului economic nu sunt nişte oscilații mai mult sau mai puțin egale ale indicatorilor economici agregați în jurul uni ax mediu şi reprezintă continue adaptări, ajustări, impulsionări şi reveniri ale activității economice reale, ale reproducției care se autoreglează prin raportarea la doi parametrii esențiali sau doi factori determinanți. Aceştia sunt: 1. sistemul trebuințelor agregate, istoriceşte determinate ale societății şi 2. limitele puse de gradul şi nivelul de dezvoltare a forțelor de producție, de resursele disponibile şi asimilabile în etapa istorică respectivă.

Limitele între care fluctuează activitatea economică nu sunt fixe, sunt posibil de depăşit, ceea ce face ca fluctuațiile să nu însemne stagnare, ci să se îmbine cu progresul.

Mecanismul de compensare relativă şi decompensare relativă, care ajută la apropierea de starea optimă a economiei, cuprinde un complex de factori ce se împletesc şi acționează în acelaşi timp, şi care, atunci când regimul de lucru al economiei naționale este prea „cald”, când creşterea a atins cote foarte ridicate, ei le temperează iar atunci când „temperatura este scăzută” şi activitatea

s-a redus sub nivelul observabil anterior sau s-a încetinit mult, ei acționează pentru reînsuflețirea ei.

În ansamblul economiei este posibil ca dezechilibrele dintr-un domeniu, de exemplu o ramură sau ramuri ale producției bunurilor de consum, să fie compensate relativ printr-o creştere mai accentuată a altor ramuri producătoare tot de bunuri de consum sau de mijloace de producție, dar această compensare este numai temporară până când ramura rămasă în urmă față de cererea şi trebuințele pe care le satisface, îşi revine, se reechilibrează. Dacă această reechilibrare nu are loc, atunci se produce o ruptură, întrucât trebuințele pentru o anumită categorie de bunuri de consum nu pot fi satisfăcute cu alte produse sau servicii şi cu atât mai puțin cu mijloace de producție. O asemenea ruptură reprezintă o manifestare a discontinuității în procesul reproducției, care poate lua forma mai gravă a crizei.

Totodată, insuficiența producției dintr-o ramură este de natură să stimuleze – desigur, după un anumit interval – producția de maşini şi utilaje, materii prime şi materiale specifice acestei ramuri, care sunt produse în alte ramuri, să stimuleze anumite investiții, să atragă aici forță de muncă, ceea ce echivalează tot cu un mecanism compensatoriu. O altă formă de compensare este dezvoltarea producțiilor de înlocuitori, de substitute, nu numai sub forma cunoscută a fibrelor şi firelor sintetice, a cauciucului sintetic şi a altor produse chimice care au luat extindere considerabilă ci şi de diferite bunuri de consum şi chiar maşini şi alte mijloace de producție care au calități similare sau chiar superioare celor pe care le înlocuiesc.

În raport cu starea de optimalitate, dezvoltarea la nivel macroeconomic include cel puțin trei faze:

1. Faza ascendentă, caracterizată prin expansiunea creşterii economice, folosirea internă a resurselor, a capacităților existente, crearea de noi ramuri şi unități pe baza unui val de investiții, a creşterii acumulării, diversificarea şi amplificarea tendințelor sociale; încă în perioada de apogeu a acestei faze, ce se întâlneşte atât în economiile cu un înalt nivel şi o dezvoltare de sute de ani, cât şi în cele care se industrializează, se modernizează, se fac simțite diferite contradicții şi disproporții, în primul rând între creşterea nevoilor societății şi caracterului limitat al resurselor de tot felul, între structura trebuințelor, pe de o parte şi nivelul tehnic şi structura producției, pe de altă parte, între acumulare şi consum ş.a.

2. Faza de recul, care în unele cazuri poate fi staționară, iar în altele descendentă, caracterizată prin contradicția producției şi a investițiilor, sau în cel mai bun caz – reducerea ritmurilor de creştere, apariția surplusurilor de capacități de producție, de forță de muncă în diferite ramuri, formarea de stocuri, perturbări ale activității financiare. Trecerea la această fază se poate face lin, treptat cât şi brusc, printr-o criză în funcție de desfăşurarea fazei anterioare, de controlul exercitat asupra economiei, de conjunctura mondială etc.; către sfârşitul acestei faze au loc, totodată, ca o reacție la contradicțiile şi

procesele menționate mai sus fenomene de altă natură cum sunt introducerea unor inovații tehnice în baza materială – efectuarea unor schimbări în structura ramurilor, orientarea spre noi materiale, resurse, produse.

3. Faza de echilibrare, ce se distinge prin rezolvarea temporară a contradicțiilor şi disproporțiilor prin adaptarea economiei naționale la trebuințele sociale, la resurse şi înnoirea bazei materiale din punct de vedere tehnic, dotarea ei cu mijloace capabile să asigure o productivitate a muncii superioară. Noul echilibru, nu este nici el static, ci dinamic şi ca atare temporar, constituind baza pentru o nouă expansiune, pentru un nou ciclu.

Rezolvarea unui grup de contradicții majore cu mijloace specifice, marchează trecea de la un ciclu la altul iar fiecare ciclu semnifică un nou pas în dezvoltarea economică.

Am putea spune deci că optimalitatea generează trecerea la o stare de dezechilibru!

Abordând problema în diferențierile ei reale, vedem că fiecare din fazele descrise mai sus cuprinde în interiorul său alte perioade, trepte de intensități şi durate diferite, cu trăsături proprii diverselor economii naționale, esența şi caracterul orânduirii social-economice din fiecare țară punându-şi amprenta asupra ciclului şi fazelor acestora.

Mişcarea economică în sine, chiar dacă vorbim de atingerea stării de optimalitate considerată în afara substanței şi țelului său, nu are valoare socială, umană, ea nu are semnificație dacă nu duce la dezvoltare, nu serveşte satisfacerii trebuințelor omului. De fapt, după părerea mea, trebuie să cantonăm cât mai bine economia națională şi mişcarea ei generală către optimalitate, în contextul sociouman. Dincolo de creştere, modele, formule matematice, structuri, sisteme şi alte concepte, se află omul, comunitatea națională, relațiile cu aceasta şi din interiorul ei, iar dacă dezvoltarea economică este opera națiunii, atunci de rezultatele ei trebuie să beneficieze nu numai unele părți, ci întreaga națiune.

Cercetarea devenirii şi mişcării economiei naționale nu constituie un scop în sine ci urmăreşte cunoaşterea acesteia pentru a o putea stăpâni şi interveni, a preveni şi/sau diminua efectele negative, perturbațiile, a accelera progresul şi dezvoltarea. Devenirea şi mişcarea economiei nu se petrec la întâmplare, ci sunt guvernate de un sistem de legi, care exprimă legăturile esențiale şi tendințele relativ stabile în funcționarea şi evoluția proceselor ce au loc la nivelul acestei mari entități. Fără cunoaşterea acestor legi ale mişcării nu poate fi stăpânită nici mişcarea însăşi şi cu atât mai mult conducerea acesteia spre o stare de optimalitate.

Mişcarea de reproducere şi creştere în vederea atingerii stării de optimalitate este guvernată de legi ale fluctuației; ciclicitatea produselor economice şi a dezvoltării ramurilor şi sectoarelor economiei naționale; tendința spre realizarea echilibrului relativ prin depăşirea dezechilibrelor; autostabilizarea; variabilitatea ritmurilor reproducției; inegalitatea dezvoltării ramurilor şi

domeniilor activității economice, dependența creşterii de nivelul resurselor existente la un moment dat şi de gradul folosirii lor, sporirea şi diversificarea trebuințelor sociale şi individuale etc.

Interacțiunile dintre economiile naționale în cadrul economiei mondiale şi mişcarea lor în mediul internațional sunt guvernate de legi pe care am putea să le numim relaționale întrucât ele exprimă atât raporturile dintre posibilitățile interne ale economiilor naționale şi factorii externi cât şi relațiile de interacțiune şi interdependență la nivel mondoeconomic.

Trebuie însă precizat că corectarea legilor ce guvernează economia evidențiază relativitatea dialectică a acțiunii şi esenței lor. Legile activității economice, ca şi cele sociale în general, se manifestă nu ca reguli absolute, valabile în orice condiții ci ca tendințe relativ stabile, de la care există abateri, excepții condiționate de anumite circumstanțe concrete. În acest sens, legile economice au un profund caracter probabilistic.

Desigur, procesul de gestionare a mişcării economiei naționale în vederea atingerii stării de optimalitate nu este simplu, el vizează interesele şi pozițiile diferitelor grupuri şi păturI sociale şi tocmai de aceea, făcând abstracție de gradul mai mare sau mai mic de cunoaştere a realităților, el este contradictoriu şi imperfect.

În planul teoriei şi politicii economice, orientările sunt de o mare diversitate, scopul fiind însă întotdeauna atingerea optimului economic. Paleta acestor orientări merge în zilele noastre de la concepțiile neoliberale şi neoconservatoare care se pronunță în favoarea jocului liber al pieței, al fluctuației spontane, a creşterii, împotriva intervenției largi a statutului în economie, pentru utilizarea numai a unor pârghii de corectare, cum sunt cele monetare, până la teoriile şi practicile keynesiste şi neokeynesiste, care consideră amestecul statului în economia capitalistă un mijloc salutar pentru soluționarea unor probleme serioase ale acesteia şi realizarea echilibrului ei, şi susținătorii sintezei neoclasice, partizani ai îmbinării şi aplicării celor două genuri de teorii şi metode într-o economie mixtă.

În condițiile unei economii planificate centralizat (mai mult sau mai puțin) în țările socialiste s-au afirmat teorii care insistau pe reliefarea virtuților neîndoielnice ale planificării în asigurarea dezvoltării proporționale a ramurilor, creşterii rapide, distribuirii raționale a resurselor, ridicării nivelului de trai al populației. Ulterior, au fost dezvăluite fenomenele de centralizare excesivă a planificării, de exagerare a rolului planului şi neglijare a rolului pieței şi pârghiilor valorice, căutându-se să se asigure o îmbinare echilibrată a planului şi pieței, a conducerii centrale cu inițiativa locală. Viața a arătat că pentru atingerea stării de optimalitate a economiei n-au dat rezultate convingătoare nici încercările făcute în Iugoslavia de a lăsa pieței rolul predominant în dezvoltarea economiei şi nici menținerea formelor rigide, greoaie de planificare birocratică (cum a fost cazul URSS, RDG şi România).

Un rol deosebit în realizarea conducerii mişcării economiei îl joacă factorul politic, statul, modul cum acesta acționează potrivit intereselor generale sau ale unei păturii sociale restrânse.

Dacă ne referim la nivelul macroeconomic, statul are multiple posibilități să influențeze asupra structurii de ramură a economiei pentru încadrarea acesteia pe o traiectorie de dezvoltare optimă, prin investiții directe sau stimularea investițiilor făcute de alți agenți economici, să stimuleze generarea şi extinderea inovației tehnice şi ştiințifice, să mânuiască mecanismele compensatorii şi decompensatorii ale ciclului, să încurajeze creşterea în ramurile motrice, să susțină dezvoltarea comerțului exterior şi să ia măsuri pentru apărarea propriei economii împotriva acțiunilor dăunătoare provenite din afară etc.

Conducerea devenirii economiei naționale în vederea atingerii stării de optimalitate reprezintă o adevărată inginerie macroeconomică. Privită prin prisma unor criterii diferite, ea poate fi de diverse feluri. Din punct de vedere a gradului de influențare, se disting trei tipuri:

- predominant de supraveghere şi slabă intervenție, cum este cazul într-o serie de țări capitaliste ca şi în curs de dezvoltare, în care reproducția este lăsată să se desfăşoare în mod spontan, statul asigurând numai cadrul general juridico-politic al acesteia;
- parțială, extinzându-se numai asupra unor sectoare ale economiei, situație întâlnită atât în țările în curs de dezvoltare, pentru întărirea sectorului de stat în țările capitaliste cât şi în țările socialiste, generând procese mixte, contradictorii de îmbinare a dezvoltării spontane cu cea controlată;
- cuprinzătoare şi activă, manifestându-se în dirijarea întregului ansamblu al economiei.

Obiectivele acestui fel de conducere, acțiunile ei, prevăd schimbări profunde calitative, inclusiv legate de profilul economiei, de participarea la revoluția ştiințifico-tehnică etc., şi în consecință, efectele ei nu sunt vizibile imediat, ci numai după mai mult timp. Desigur, pentru atingerea obiectivelor pe termen lung, este important ca acțiunile întreprinse pe termen mediu şi scurt să fie raportate şi încadrate permanent în tendințele şi mişcările ce se întrevăd în perspectivă.

Ingineria conducerii macroeconomice este multidimensională şi trebuie să fie practicată în acest fel, impunând cunoaşterea şi stăpânirea corelațiilor şi reacțiilor ce au loc în economie în diverse domenii şi la diferite niveluri. Reglarea mişcării economiei naționale este cu atât mai eficientă cu cât conducerea la nivel microeconomic este consonantă, nu vine în contradicție cu acțiunile ce se întreprind la nivel macroeconomic.

SFERA SOCIALĂ – ELEMENT FUNDAMENTAL DE REFERINȚĂ PENTRU GÂNDIREA PRIVIND DEZVOLTAREA ECONOMICĂ

Maria POENARU

Concepția privind redresarea economică în perioada imediat următoare şi într-o perspectivă mai apropriată şi mai îndepărtată se conturează, după părerea mea, pornind de la necesitatea şi modalitatea luării în considerare a cel puțin trei premise fundamentale şi anume: sistemul formelor de proprietate, mecanismul economic (îndeosebi componenta sa de bază, raportul plan-piață) şi problematica sferei sociale. În continuare, mă voi referi la importanța şi respectiv necesitatea luării în considerare, în elaborarea concepției privind dezvoltarea economică, a celei de a treia premise.

Un sistem economic, o economie națională pentru a fi viabilă trebuie să fie centrată pe om. Dacă mersul dezvoltării economice se îndepărtează de scopul ei şi rezultatele economice nu se regăsesc în îmbunătățirea condițiilor de viață a fiecărui membru al societății, se ajunge la tensiuni sociale cu consecințe negative, uneori dramatice nu numai în sfera socială propriu-zisă ci şi în cea economică. Aceasta pentru că între economic şi social există o unitate obiectivă, nivelul şi caracteristicile dezvoltării economice fiind fundamentul progresului social, iar distorsiunile ce apar în sfera socială – semnale ale stării de sănătate a economiei – pot afecta grav, în continuare, procesul economic.

De aceea, consider că, pentru cercetarea economică şi respectiv pentru politica economică, un punct de referință de mare interes îl constituie starea şi evoluția fenomenelor şi proceselor din sfera socială. Pentru aceasta pledează, după părerea mea, cel puțin două argumente: a) Experiența de până acum a țărilor dezvoltate cu economie de piață, dar şi a țărilor cu economie planificată centralizat, care declarau, prin programele lor, că finalitatea dezvoltării este bunăstarea socială, a demonstrat că bunăstarea nu se obține automat, fără distorsiuni ce trebuie cunoscute, urmărite şi, de ce nu, evitate. Pentru aceasta este neîndoielnic necesară o concepție cu privire la dezvoltarea socială şi respectiv o politică socială consistentă, coordonată, bazată pe principii proprii cu obiective clare; b) Măsuri sau lipsa unor măsuri în domeniul social, pe de o parte, pot stimula sau dimpotrivă restricționa dezvoltarea economică care, la rândul ei, determină fundamental progresul social şi, pe de altă parte, pot contribui la soluționarea unor probleme sociale, dar şi la crearea altora în

însăşi sfera socială. De aceea este important de cunoscut totalitatea consecințelor pozitive şi negative, atât pe plan economic, cât şi în plan social, pe care le poate avea „manevrarea" unui instrument utilizat pentru corectarea unor fenomene şi procese din sfera socială. Un exemplu l-ar putea constitui cunoaşterea efectelor şi implicațiilor unor măsuri care conduc la creşterea veniturilor disponibile ale unor categorii de populație asupra raportului dintre cererea potențială şi respectiv solvabilă, pe de o parte, şi fondul de cumpărare (bunuri şi servicii de consum), pe de altă parte. De aici, contra măsuri şi ele cu consecințele lor, pentru contracararea unui probabil proces inflaționist. Importanța acestui aspect apare pe două planuri: primul se referă la relația ce se stabileşte între rezultatele muncii şi veniturile din muncă şi, cel de al doilea, măsura în care individul simte că propriile realizări în muncă şi veniturile obținute din această sursă îşi găsesc corespondent real în viața cotidiană.

Pentru ca problematica sferei sociale să devină un reper real în gândirea despre mersul dezvoltării economice a țării noastre este necesară mai întâi o diagnoză cât mai corectă a problematicii din această sferă. Este important de cunoscut care este starea reală a gradului de satisfacere a complexului nevoilor populației atât în medie, dar mai ales pe categorii ale acesteia: salariați, țărani, pensionari de asigurări sociale de stat şi CAP etc.; distribuția veniturilor disponibile pentru întreaga populație şi pe categorii socioprofesionale etc. Un instrument deosebit de util ce poate fi folosit pentru cercetarea unor distorsiuni din sfera socială, în general, ca punct de reper pentru elaborarea unei politici sociale coordonate, îl constituie minimul de trai. El relevă pragul de sărăcie într-un cadru social-economic concret şi poate fi folosit ca instrument de bază în politica veniturilor, în determinarea unor ordine de prioritate în procesul soluționării diferitelor probleme din sfera socială.

Cunoaşterea cât mai concretă a stării reale a gradului de satisfacere prin mijloace economice, a diferitelor categorii de nevoi umane, cunoaşterea cerințelor şi a tendințelor obiective în acest domeniu pot constitui puncte importante de reper în accentele ce urmează a fi puse, fie şi numai în remodelarea structurală a ramurilor. Pe de altă parte, modul de funcționare a mecanismului sistemului de instrumente şi pârghii ale politicii sociale oferă argumente pentru acțiuni viitoare atât în sfera socială cât şi în cea economică.

CU PRIVIRE LA UTILIZAREA VENITULUI NAȚIONAL PENTRU CONSUM ŞI ACUMULARE

Georgeta DUMITRESCU

Satisfacerea nevoilor umane, nevoi materiale şi spirituale, nevoi individuale şi colective ca finalitate a procesului de producție presupune reconsiderarea modului de utilizare a venitului național pentru acumulare şi consum.

Ca o premisă în utilizarea venitului național considerăm că este analiza pe care am efectuat-o pentru o perioadă de 25 de ani (1960-1985) pentru diferite țări şi pentru România care a demonstrat că nu există o legătură cauzală între nivelul ratei acumulării şi ritmul de creştere a venitului național. Mai mult, după 1975, creşterea ratei acumulării pentru România a avut efecte negative asupra ritmului de creştere a venitului național. Se cuvine menționat că acestei perioade îi corespunde un declin continuu al nivelului de trai resimțit la nivelul fiecărui individ în parte.

Observații referitoare la situația actuală a utilizării venitului național:

- este necesară calcularea mărimii reale a venitului național avându-se în vedere supraraportarea producției realizate;
- recalcularea mărimii ratei acumulării în venitul național real care va duce la concluzia că rata acumulării nu era de circa 30% ci cu mult mai mare;
- fondul de consum era o mărime rezultativă egală cu diferența dintre venitul național şi fondul de acumulare;
- supradimensionarea fondului de consum în expresie valorică şi neconcordanța acestuia cu dimensiunea sa natural-materială.

Înfăptuirea unei politici sociale active, intensificarea orientării sociale a economiei, reconsiderarea nevoilor de consum individual şi social necesită reorientarea politicii de acumulare. Este necesar să se asigure un nivel demn de viață şi o satisfacere cât mai bună şi completă a nevoilor curente.

În perspectivă imediată se impun următoarele:

- determinarea nivelului minim de trai (consum de bunuri alimentare, nealimentare şi servicii) şi corelarea acestora cu nivelul veniturilor pentru a vedea în ce măsură veniturile pot asigura satisfacerea nevoii de consum;
- determinarea consumului total de bunuri şi servicii şi corelarea acestuia cu producția agriculturii, a industriei bunurilor de consum, a

serviciilor din domeniul învățământului, ocrotirii sănătății, cultură, artă etc.;

- asigurarea concordanței dintre veniturile populației şi valorile de întrebuințare oferite pentru satisfacerea nevoilor pentru a atenua fenomenele inflaționiste;
- stabilirea unei priorități de satisfacere a nevoilor când resursele disponibile nu sunt suficiente pentru creşterea gradului de satisfacere la toate categoriile de nevoi;
- stabilirea unei legături directe între rezultatele muncii şi bunăstare, respectiv între veniturile din muncă şi acoperirea acestora cu mărfuri;
- identificarea acelor ramuri ale industriei care să constituie „acceleratori" ai configurației economiei naționale în care să se investească;
- perfecționarea pregătirii profesionale a personalului care să deservească aceste ramuri;
- modificarea structurii industriei producătoare de mijloace de producție şi bunuri de consum pornind de la satisfacerea nevoilor interne şi de la rentabilitatea fiecărei ramuri şi subramuri:
- scurtarea duratei de execuție a obiectivelor de investiție;
- creşterea investiției în om (educație, pregătire profesională, odihnă, cultură, ocrotirea sănătății);
- diminuarea ponderii acumulării în venitul național până la limita impusă de creşterea permanentă a nivelului de trai.

CONSIDERAȚII PRIVIND EVOLUȚIA CONSUMULUI POPULAȚIEI ÎN CONTEXTUL TRECERII LA O ECONOMIE OPTIMALĂ

Hildegard PUWAK

1. Conceptul de economie optimală trebuie să includă printre principiile şi trăsăturile sale definitorii **creşterea continuă egală de la un an la altul, dacă este posibil, a bunăstării.** Acestei trăsături i se poate atribui valoarea de finalitate a strategiei economice. Creşterea bunăstării are în vedere atât componentele materiale ale nivelului de trai şi calității vieții, cât şi pe cele nemateriale. Toate la un loc şi fiecare în parte concură la a asigura satisfacerea oamenilor satisfacerea nevoilor materiale şi spirituale privite în diversitatea lor la un nivel care să permită membrilor societății o dezvoltare armonioasă şi realizarea unei vieți pline, satisfăcătoare.

Restricțiile economice din procesul realizării acestui obiectiv final, a cărui complexitate se accentuează în timp odată cu diversificarea şi dinamica sistemului de nevoi sunt date de **mărimea resurselor disponibile în fiecare perioadă (etapă) pentru acoperirea, chiar într-o anumită ordine de priorități, a diferitelor categorii de nevoi fundamentale şi de ordin superior,** scop în care este necesară dimensionarea corectă a fondului de consum în funcție de rezultatele analizei nevoilor populației şi a evoluției lor drept principal criteriu de fundamentare.

2. **Măsurile** pe care le avem în vedere în domeniul consumului populației pornesc de la:

- situația actuală a nivelului şi structurii consumului populației, a gradului efectiv atins în satisfacerea nevoilor de consum la fiecare categorie de populație (structurată după criterii socioeconomice, ocupaționale, de venit etc.) precum şi de la stringența nevoii nesatisfăcute;
- necesarul de resurse şi posibilitățile de asigurare a acestuia din producția internă sau din import, în condițiile creşterii economice marcate de dificultățile accentuate ale perioadei actuale;
- sistemul de priorități şi preferințe manifestate la nivel individual în cadrul unui comportament de consum influențat negativ de penuria de produse, care s-a agravat continuu, îndeosebi după 1980.
- atenuarea contradicțiilor din procesul reproducției şi în mod special din sfera relațiilor de consum (între nevoile de produse şi cele de

consum, între repartiție şi consum, între nevoi, cerere şi solvabilitate etc.).

3. **În perioada de tranziție** spre o economie liberă **obiectivul** principal trebuie să-l constituie, după părerea noastră, **creşterea cantitativă şi îmbunătățirea calității consumului pentru satisfacerea nevoilor fundamentale ale întregii populației şi ale fiecărui membru în parte**, la un nivel care să se situeze între un **minim obligatoriu** în virtutea principiului egalității sociale a oamenilor, independent de locul pe care-l au în societate şi în diviziunea muncii, de starea lor de sănătate, de gradul lor de instruire şi un **maxim posibil** determinat de capacitatea economică a societății şi a familiei ca principală unitate consumatoare.

Pe **termen lung,** obiectivul în domeniul consumului îl constituie **satisfacerea la un înalt grad al complexului de nevoi,** în sensul **saturării nevoilor fundamentale** pentru care există limite fiziologice şi a **creşterii continue a gradului de satisfacere a nevoilor spirituale**, privite în dinamica lor, practic nelimitate. Aceste obiective includ ca esențială **asigurarea calității** consumului determinată la nivel social de gradul de dezvoltare a producției de bunuri şi servicii, de diversificarea şi calitatea ei iar la nivel individual de nivelul veniturilor băneşti ale familiilor.

Ar putea constitui **repere** în realizarea treptată, etapizată acestor obiective următoarele:

- asigurarea **nivelului minim de trai** pentru categoriile de populație dezavantajate, a căror putere de cumpărare actuală este limitată de nivelul veniturilor lor, de deteriorarea raporturilor de preț între produsele bunurilor de consum;
- atingerea, în etapa imediat următoare, a nivelului şi structurii consumului populației realizate la nivelul anului 1980 când se atinsese o relativă stabilitate a structurii consumului, iar evoluția sa se realizase până în acest moment în conformitate cu legitățile obiective ale dezvoltării sale.

4. Măsurile trebuie să aibă în vedere atât **consumul plătit de bunuri şi servicii,** cât şi **consumul din fondurile sociale.**

4.1. În domeniul **consumului plătit,** unele măsuri imediate care ar contribui la crearea condițiilor cadru pentru poziționarea consumului populației au în vedere:

a) echilibrarea fondului de mărfuri şi fondul de cumpărare a populației, scop în care creşterea cantitativă a ofertei este esențială în condițiile în care întregul complex de nevoi este nesatisfăcut, fiind necesare acumulări cantitative la toate componentele nivelului de trai. La sfârşitul anului 1989, oferta de produse agroalimentare şi de produse industriale asigurată prin livrările la fondul pieței se situa sub nivelul celei din 1980 în proporții ce variau la diferitele grupuri de mărfuri între 30 şi 80%. Creşterea ofertei este realizabilă prin:

- îndeplinirea integrală a programelor de producție pentru bunurile de consum revăzute în raport cu posibilitățile reale, de capacități, resurse materiale şi forțe de muncă prin importul de completare, stimularea inițiativei particulare la fabricarea unor produse din grupe deficitare sau prestarea unor servicii;
- orientarea în cadrul mecanismului de reglare a echilibrului între nevoi şi resurse spre latura de stimulare a producătorilor agricoli pentru asigurarea în primul rând a unei oferte agroalimentare suficiente şi aproximativ egale pentru toate zonele țării;
- orientarea producției bunurilor de consum în consens cu microcererea consumatorilor, aşa cum se manifestă ea chiar la nivelele actuale ale veniturilor şi prețurilor, scop în care s-ar cere o flexibilizare imediată a mecanismului actual de constituire a fondului de marfă precum şi o mai mare mobilitate de adaptare a subiecților producători la schimbările cantitative şi calitative ale cererii care vor fi mult mai frecvente odată cu creşterea gradului de satisfacere a nevoilor;
- eliminarea decalajului actual între fondul de marfă şi cel de cumpărare face necesară, pe lângă creşterea sensibilă a ofertei de produse şi servicii, recurgerea şi la modalitățile de echilibrare cu ajutorul celor două principale instrumente de orientare a comportamentului de consum – prețurile şi veniturile. O evoluție a prețurilor lăsată la voia întâmplării induce mai devreme sau mai târziu inflația. Lipsa actuală de produse datorată unor multiple cauze (producția de bunuri de consum insuficientă, disproporții în structura producției de bunuri de consum, structura sortimentală neadecvată, resurse limitate pentru import etc.) poate favoriza inflația în perioada imediat următoare prin menținerea sau acceptarea decalajului între fondul de marfă şi cel de cumpărare în condițiile în care nu se vor stabiliza ritmurile de creştere ale producției de bunuri şi servii completate din punct de vedere valoric până la nivelul fondului de cumpărare prin import.

b) sporirea capacității de cumpărare a unor categorii de populație;

Efectele acestor mărfuri constau în principal în:

- contracararea inflației prin activizarea cheltuirii veniturilor populației odată cu creşterea ofertei;
- asigurarea diversității sortimentale la fiecare grupă de produse;
- restrângerea fenomenului de substituție forțată agravată în ultima vreme prin diminuarea cantitativă a ofertei şi creşterea prețurilor de consum, îndeosebi la produsele de bază ce satisfăceau nevoi fundamentale şi revenirea la o distribuție a cererii manifestată în raport cu solvabilitatea ei reală dată de veniturile disponibile pentru consum ale diferitelor categorii de persoane; crearea cadrului de

manifestare a substituţiei voluntare în raport cu preferinţe individuale şi capacitatea de cumpărare;

- creşterea puterii de cumpărare a tuturor categoriilor de populaţie şi atenuarea efectului de stratificare a populaţiei, care a dus la o restrângere, la o marginalizare pe piaţa multor produse şi servicii a categoriilor cu venituri mici;
- manifestarea firească a ordinei de proprietăţi în satisfacerea cererii şi canalizarea evoluţiei consumului în raport cu legităţile sale obiective, în cadrul unui comportament de consum obiectivat sub influenţa unei culturi a consumului care trebuie promovată neîntârziat;
- evoluţia pozitivă a structurii cheltuielilor de consum în sensul creşterii treptate a volumului fizic şi a ponderii serviciilor, consumul cărora a fost influenţat negativ în principal din lipsa disponibilităţilor băneşti ale populaţiei.

4.2. În domeniul **consumului de servicii finanţate din fondurile sociale,** care poate fi abordat detaliat, pe domenii, preocupările trebuie să se concentreze pe:

a) dezvoltarea şi modernizarea bazei tehnico-materiale în raport cu progresul tehnic şi asigurarea necesarului de cadre la un nivel care să garanteze o calitate corespunzătoare a prestării serviciilor (îndeosebi de învăţământ, sănătate, ocrotiri sociale);

b) diversificarea categoriilor de servicii care contribuie la refacerea potenţialului productiv al forţei de muncă, la menţinerea sau ameliorarea stării de sănătate, ridicarea nivelului cultural al oamenilor;

c) extinderea dreptului de gratuitate la anumite categorii de servicii (de sănătate, odihnă) pentru noi grupe de populaţie care se vor stabili în funcţie de anumite criterii (venituri scăzute, condiţii de muncă grele, stare precară de sănătate etc.).

5. Potrivit **estimărilor** noastre privind resursele necesare realizării unui consum al populaţiei care să acopere la nivele optimale nevoile fundamentale ale populaţiei, corespunzătoare unui mod de viaţă decent, în condiţiile unei creşteri economice marcate în prezent de dificultăţi accentuate, dar tinzând spre cote crescânde de eficienţă, se ridică anual, pe locuitor la 40000 – 42000 lei, revenind în medie pe lună 3300-3500 lei. Veniturile necesare achiziţionării bunurilor şi serviciilor sunt estimate în medie la 2700-2800 lei (cca 1100-1200 lei pentru consumul alimentar, 850-900 lei, pentru consumul nealimentar şi aproximativ 800 lei pentru servicii) asigurând o structură a consumului corespunzătoare acestor componente de 40%, 33% şi respectiv 29%.

Ipoteza noastră de lucru a avut în vedere preţurile de consum şi tarifele actuale. Estimările pot fi utile pentru: aprecierea distanţelor existente între obiectivele propuse şi gradul efectiv atins în diferite etape; în al doilea rând pentru că, în condiţiile unei evoluţii controlate a preţurilor, sporirea veniturilor rămâne modalitatea principală de extindere a posibilităţilor de creştere a

consumului; în al treilea rând, realizarea unui consum decent la nivelul fiecărui membru al societății presupune decizii importante privind repartizarea resurselor, stabilirea nivelului minim al retribuției, asigurarea condițiilor necesare de satisfacere a unor nevoi din fondurile sociale.

6. Fundamentarea obiectivelor consumului pentru o perioadă mai îndepărtată face necesară, după părerea noastră, următoarele:

a) asigurarea posibilităților materiale necesare asigurării unei stabilități a ritmurilor de creştere a producției bunurilor de consum şi prestărilor de servicii, ca o condiție esențială pentru desfăşurarea normală a procesului consumului;

b) precizarea categoriilor de nevoi recunoscute social ca necesare şi specifice pentru etapele următoare din procesele de formare a unui consum modern, pe baza unor criterii ce decurg din însuşi procesul dinamic de formare a nevoilor;

c) investigarea complexului de nevoi în condițiile unui mod de viață evolutiv cu stiluri de viață diferite şi variate, ca o condiție indispensabilă a asigurării concordanței între structura analitică a nevoii sociale cu structura producției, luându-se în considerare dinamica progresului tehnico-ştiințific şi social.

CONDUCEREA ŞI ORGANIZAREA ECONOMIEI NAȚIONALE

Ion BRATU

I. Observaţii generale

Examinarea materialelor cuprinse în Caietul de lucru nr. 2 a pus în evidență un simplu evantai de idei interesante şi utile pentru restructurarea economiei româneşti. Cu toate acestea nu s-a reuşit, după părerea mea, să se contureze suficient de clar elementele structurale şi funcționale ale strategiei de modernizare a economiei, să se evidențieze consecințele practice previzibile ale diferitelor alternative, precum şi să se delimiteze problematica de care ar urma să se ocupe fiecare institut, în aşa fel încât să se evite paralelismele şi suprapunerile etc.

Elaborarea strategiei de restructurare a economiei naționale implică cunoaşterea stării reale a acesteia în momentul actual, evaluarea riguroasă, cantitativă şi calitativă a resurselor umane, materiale şi financiare, întocmirea de prognoze tehnologice, economice şi sociale, stabilirea cererii finale de mijloace de producție şi bunuri de consum, precizarea mecanismului de acțiune pentru orientarea fiecărei unități economice şi a economiei în ansamblu în direcția satisfacerii, în măsură crescândă, a nevoilor materiale şi spirituale ale tuturor categoriilor de populație. Strategia este o problemă deosebit de complexă la care trebuie să îşi aducă aportul specialişti din toate domeniile de activitate.

În concepția generală privind structura economiei naționale cu care debutează Caietul de lucru nr. 2 se are în vedere explicit structurile tehnologice şi economice ale acesteia. Ori, în abordarea acestor probleme este necesar să se țină seama şi de alte semnificații ale structurii economiei naționale.

II. Observaţii la problemele care intră în preocupările sectorului

Restructurarea economiei naționale implică pe lângă transformări tehnico-economice şi un amplu proces de perfecționare a formelor organizatorice, a metodelor şi instrumentelor de conducere, în vederea descentralizării conducerii activității economice şi sociale, a sporirii eficienței. Structurile organizatorice şi metodele de conducere joacă un rol important în asigurarea dezvoltării echilibrate şi eficiente a producției sociale.

Restructurările tehnico-economice presupun ample acțiuni de conducere şi organizare a diferitelor părți componente ale economiei (reprezentate de

întreprinderi, institute de cercetare, proiectare şi inginerie tehnologică, centrale, trusturi, ministre etc.). Prin intermediul structurilor organizatorice şi a metodelor de conducere se asigură orientarea fiecărei entităţi şi a economiei în ansamblu, în direcţia valorificării superioare a potenţialului uman material şi financiar al ţării şi realizării unei economii dinamice şi competitive. Totodată, prin aceste mecanisme are loc intervenţia directă sau indirectă a statutului în conducerea vieţii economice. De modul de intervenţie direct sau indirect depinde raportul dintre conducerea centralizată, realizată de către stat şi autonomia funcţională a unităţilor economice. Cercetările în acest domeniu ar trebui să abordeze probleme privind: principiile şi criteriile de conducere şi organizare în condiţiile promovării iniţiativei individuale şi colective; sistemul de relaţii între conducerea macroeconomică şi microeconomică, locul şi rolul diferitelor verigi organizatorice în procesul de restructurare economică; modernizarea organizării şi conducerii activităţii economice şi sociale; implicaţiile restructurării asupra formelor organizatorice şi metodelor de conducere; conducerea şi organizarea diverselor sectoare şi domenii de activitate; perfecţionarea sistemului informaţional în vederea fundamentării deciziilor macro şi microeconomice.

III. Propuneri

1. Elaborarea unei concepţii închegate, privind perfecţionarea organizării şi conducerii economiei, se cuvine să pornească de la stadiul actual, de la obiectivele strategice şi tactice ce se cer realizate şi de la resursele disponibile. Înnoirea formelor organizatorice şi a metodelor de conducere implică lichidarea contradicţiei dintre cerinţele reale ale dezvoltării intensive a producţiei şi structurile organizatorice rigide, inflexibile la schimbări, metodele de conducere învechite. Structurile organizatorice sunt insuficient corelate cu obiectivele urmărite, cu amploarea şi specificul activităţi desfăşurate, de fiecare unitate, cu mijloacele disponibile. Normele unitare de structură, organigramele tip elaborate cu mulţi ani în urmă nu corespund cerinţelor dezvoltării intensive.

2. Creşterea competitivităţii activităţii economice reclamă preocupări sistematice pentru perfecţionarea organizării şi conducerii atât la nivel macro economic, cât şi la nivel microeconomic, precum şi optimizarea raportului dintre stat şi unităţile economice, astfel încât să sporească autonomia acestora din urmă. Centralismul excesiv practicat în conducerea economiei naţionale a amplificat numărul verigilor organizatorice îndepărtând locul luării deciziilor de cel de amplificare, afectând corelarea corespunzătoare a producţiei cu nevoile sociale şi folosirea suficientă a resurselor, făcând loc voluntarismului şi arbitrarului. Centralizarea deciziilor la nivelul organelor superioare constituie un obstacol major în calea progresului economic şi social al ţării.

În acest context, descentralizarea şi democratizarea luării deciziilor reprezintă direcţii principale ale transformărilor ce ar urma să aibă loc în afara conducerii şi organizării activităţii economice. Prin aceste măsuri se urmăreşte

repunerea în drepturi a legilor economice obiective, în general, şi a legii valorii, în special.

Producția de mărfuri impune în mod obiectiv lărgirea autonomiei funcționale, a independenței unităților economice în ce priveşte luarea deciziilor legate de funcționarea şi dezvoltarea lor. Autonomia economică, autogestiunea, autoconducerea reprezintă laturi esențiale ale perfecționării organizării şi conducerii unităților producătoare de mărfuri şi prestatoare de servicii. În acest cadru, indiferent de forma de proprietate, devine imperios necesară utilizarea unor forme organizatorice şi metode de conducere, care să favorizeze inițiativa tuturor lucrătorilor şi să asigure sporirea eficienței economice.

În condițiile promovării principiilor descentralizării şi democratizării conducerii economiei se creează premisele reducerii numărului de verigi organizatorice şi raționalizarea activității acestora, fapt ce reclamă revederea atribuțiilor, competențelor şi răspunderilor fiecărei verigi organizatorice. Pentru aceasta este necesară:

- să se instituie un mecanism profund democratic de adoptare a deciziilor la toate nivelurile organizatorice ale economiei, prin a căror implementare în practică să se asigure un efect economic şi social maxim cu minim de resurse umane, materiale şi financiare;
- să se perfecționeze sistemul informațional pentru facilitatea unui schimb rapid şi amplu de informații între toate nivelurile organizatorice de conducere a economiei;
- să se acționeze pentru integrarea prin diverse forme organizatorice a unităților de cercetare ştiințifică cu cele de producție, în vederea reducerii ciclului cercetare-producție;
- să se creeze un mecanism de reglare al rezultatelor finale ale muncii fiecărei unități cu fondul de salarizare, pentru a se asigura o creştere în devans a producției de mărfuri comparativ cu veniturile băneşti ale salariaților;
- să se asigure pregătirea cadrelor de conducere de la toate verigele organizatorice în domeniul organizării, metodelor de fundamentare a deciziilor şi mecanismului pieții pentru a se stimula implicarea lor în procesul de modernizare a producției şi asigurarea rentabilității acesteia.

3. O deosebită atenție se cuvine să se acorde adâncirii specializării şi lărgirii cooperării care vizează:

- constituirea de unități economice mici şi mijlocii profilate şi specializate capabile să asimileze rapid noile cuceriri ale ştiinței şi tehnicii, să ofere, în condițiile unor legături de cooperare extinse, posibilități sporite de flexibilizare a producției în concordanță cu cerințele în continuă schimbare ale pieții, să realizeze produse şi servicii competitive pe plan mondial;
- asigurarea unui raport echilibrat şi a unei îmbinări armonioase între întreprinderile mici şi mijlocii şi cele mari şi foarte mari;

- amplicarea celor mai potrivite soluții tehnice, tehnologice şi organizatorice pentru redimensionarea unităților foarte mari, urmărindu-se reducerea gradului de integrare, adâncirea specializării şi lărgirea cooperării între unități.

4. Cu prilejul restructurării formelor organizatorice, a metodelor şi instrumentelor de conducere este necesar să se asigure sporirea autonomiei funcționale (atribuțiilor, competențelor şi răspunderilor) a unităților economice, îndeosebi în:

- adaptarea formelor organizatorice şi a metodelor moderne de conducere la condițiile concrete ale fiecărei unități;
- elaborarea şi fundamentarea planurilor proprii privind activitatea curentă şi de perspectivă;
- stabilirea pe baze contractuale directe a relațiilor cu furnizorii şi beneficiarii;
- determinarea necesarului de personal pe categorii, profesii etc.;
- aplicarea formelor adecvate de cointeresare materială a salariaților;
- constituirea şi utilizarea fondurilor necesare desfăşurării eficiente a activității economice;
- crearea condițiilor pentru participarea largă, efectivă a tuturor salariaților la realizarea funcțiilor de conducere, prin aşezarea pe principii democratice a constituirii şi funcționării organelor de conducere colectivă.

5. Modernizarea producției constituie una din condițiile hotărâtoare a progresului economic şi social al țării noastre. Ea presupune ca, la stabilirea măsurilor, să se țină seama de:

- strategia de dezvoltare a fiecărei întreprinderi, subramuri, ramuri ale economiei naționale în ansamblu;
- resursele umane, materiale şi financiare de care dispune economia românească;
- produsele, grupele de produse sau domeniile în care decalajul tehnologic față de țările avansate ale Europei poate fi redus cu mai multă uşurință, pentru ca, odată depăşită această etapă să se poată trece la ofertarea pe piața externă a unor bunuri materiale superioare de concepție proprie;
- domeniile noi de producție care se conturează pe plan internațional în prezent şi au perspective de dezvoltare în viitor, astfel încât prin concentrarea eforturilor să se obțină produse competitive pe piața externă;
- potențialul propriu de cercetare, posibilitățile de cooperare tehnico-ştiințifică internațională sau de transfer internațional de tehnologie;
- necesitatea protejării şi combaterii poluării mediului natural;
- eficiența economică şi socială ce poate fi obținută.

UNELE ASPECTE ALE RELAȚIEI DINTRE OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ ŞI STIMULAREA MATERIALĂ ÎN PERIOADA DE TRANZIȚIE

Florin Marius PAVELESCU

Restructurarea economiei naționale constituie un proces deosebit de complex, a cărui realizare practică implică străbaterea mai multor etape, dat fiind că este necesară atât reconstituirea întregului aparat productiv, cât şi apariția unor noi legături între ramurile şi subramurile economice. Aceasta înseamnă construirea unui mecanism economic capabil să asigure utilizarea eficientă a factorilor de producție, pentru toți agenții economici, precum şi flexibilitatea alocării acestor factori în raport cu cererea efectivă de bunuri şi servicii.

Corectarea actualelor decorelări şi disfuncționalități prin crearea unui nou mecanism economic nu se poate realiza dintr-o dată, ci presupune existența unei etape de tranziție necesară atât pentru recrearea unei structuri adecvate a complexului economic național, dar şi o reorientare şi apoi a armonizare a intereselor diferitelor categorii sociale, astfel încât avansurile în domeniul economic să nu fie umbrite de pierderi pe plan social (fenomene de alienare a individului).

În cadrul etapei de tranziție, unul dintre factorii cu pondere sensibilă în asigurarea succesului reformelor economice şi implicit reducerea perioadei de reajustări structurale, îl constituie modul în care se va realiza echilibrul dintre ocuparea forței de muncă şi evoluția indicelui prețurilor.

Având în vedere importanța acestei probleme, în continuare ne propunem să punctăm câteva aspecte caracteristice în perioada de tranziție.

În general, aşa cum arată experiențele practice ale diferitelor țări, asigurarea unui nivel înalt al ocupării forței de muncă are drept efect de cele mai multe ori o sporire a ratei inflației (teoretizată sub forma curbelor Philips). Desigur că atât asigurarea unui nivel ridicat al ocupării forței de muncă şi concomitent o stabilitate a prețurilor constituie idealul oricărei politici economice. Practic însă în funcție de necesitățile fiecărei etape se acordă prioritate unuia sau altuia dintre cei doi termeni.

Pentru țara noastră, în realizarea echilibrului dintre rata ocupării forței de muncă şi rata creşterii prețurilor, în cursul perioadei de tranziție este necesar să se țină cont pe lângă caracteristicile generale de realizare a acestui

echilibru şi de unele aspecte particulare ale situației existente actualmente în economia țării noastre.

Un prim aspect este legat de structura ocupării forței de muncă. În condițiile în care nu s-a reuşit să se asigure ocuparea deplină, forța de muncă utilizată nu este repartizată în concordanță cu cerințele dezvoltării pe criterii de eficiență şi competitivitate ale diferitelor ramuri. Excedentul din unele ramuri coexistă cu deficitul din altele. Cauzele acestui fenomen sunt multiple, dar cele mai semnificative sunt cele legate de sistemul de pregătire şi formare a forței de muncă, precum şi de modul în care este conceput sistemul de salarizare. Faptul că prin sistemul de salarizare, ca şi prin formele de cointeresare materială adiacente, nu s-a reuşit o diferențiere a câştigurilor în raport cu greutatea muncii depuse, a condus la apariția acestor distorsiuni în ceea ce priveşte repartizarea forței de muncă pe diferitele sectoare de activitate. Aceasta are drept consecință nu doar pierderi potențiale de producție şi de eficiență dar şi exercitarea unor puternice presiuni asupra fondului de salarii disponibil la un moment dat în economia națională.

Astfel, excedentul de forță de muncă are drept rezultat un nivel ridicat al costului salarial, ceea ce pe termen lung duce la o scădere a producției muncii, a eficienței economice în general, şi în final la limitarea posibilității de lărgire a producției şi implicit de creare a noi locuri de muncă.

În acelaşi timp, pentru combaterea deficitului de forță de muncă se încearcă, mai ales în industrie, practicarea unor salarii mai ridicate cu ajutorul unor pârghii şi instrumente aflate la îndemâna întreprinderilor, ceea ce duce la sporiri ale costului salarial şi în acest caz.

Aceste sporiri ale costurilor salariale duc la exercitarea unor presiuni inflaționiste prin mai multe canale şi anume:

Mărirea costurilor salariale are drept rezultat o tendință de sporire a prețurilor produselor creând prin efectul propagat dezechilibre suplimentare în economie.

În condițiile unei penurii accentuate de bunuri de consum, masa monetară excedentară tinde să aibă circuite paralele, să se imobilizeze şi, indirect, conduce la o sporirea a nivelului general al prețurilor. În cadrul perioadei de tranziție în politica salarială este necesar să se țină cont de caracteristicile situației anterioare amplificării măsurilor de reformă economică. Este vorba în primul rând de dezechilibrele economice dintre ramurile economice, de inerția diferită a dezvoltării ramurilor producătoare de mijloace de producție comparativ cu cea a bunurilor de consum. Faptul că o perioadă îndelungată a fost stimulată şi prin sistemul de salarizare dezvoltarea prioritară a mijloacelor de producție a creat o situație deosebit de complexă pe planul echilibrului dintre masa monetară rezultată din plata salariilor şi oferta de bunuri de consum. Pe de o parte s-au accentuat presiunile inflaționiste datorită ritmului mai rapid de dezvoltare a producției bunurilor de investiții şi al menținerii şi chiar sporirii ecartului dintre salariile practicate în acest sector în

raport cu sectorul producător de bunuri de consum. Pe de altă parte, menținerea unor salarii relativ scăzute în producția bunurilor de consum a dus la o situație de „inflație reprimată”, artificial întreținută, ceea ce a avut ca rezultat diminuări în calitatea produselor.

Aplicarea programului de restructurare economică presupune, între altele, adoptarea unor măsuri de corectare şi eliminare a unor constrângeri ce au grevat dezvoltarea cantitativă şi calitativă a producției şi a nivelului de trai. Dar, aceasta implică o alimentare a presiunilor inflaționiste, ca urmare a tendinței de a remunera factorii de producție la valoarea lor de pe piață, remediată de instrumente administrative (va exista o tendință de sporire mai rapidă a salariilor unor categorii de lucrători cu condiții grele de lucru, ca şi o tendință de apropiere la nivelul cel mai înalt între salariile din diferitele ramuri, dar care au condiții şi conținut al muncii asemănător).

O creştere bruscă a ratei inflației nu este dezirabilă deoarece ar putea provoca sensibile dificultăți în aplicarea programului de restructurare. Dificultățile provin din faptul că dacă rata inflației de bunuri şi servicii este relativ ridicată stimulează sporirea imediată a consumului de bunuri şi servicii, ceea ce în condițiile unei penurii destul de accentuate, ar putea avea efecte destabilizatoare. De asemenea, datorită creşterii prețurilor şi a costurilor salariale, dispar o serie de stimulente pentru sporirea în termeni reali a productivității muncii, şi în general de utilizare cât mai eficientă, pe termen lung, a factorilor de producție.

Datorită multiplelor cerințe la care este necesar să răspundă, politica în domeniul ocupării forței de muncă va trebui să fie de o mare complexitate. Pe de o parte, pentru crearea de noi locuri de muncă este recomandabil să se treacă la determinarea mărimii cererii efective de forță de muncă din diferite ramuri, acordându-se o atenție mai mare acelor sectoare şi activități care au legături mai puternice cu sporirea nivelului de trai şi a calității vieții. Astfel, se pot crea locuri de muncă suplimentare şi se pot cheltui o parte din sumele rezultate din majorările de salarii.

Una dintre modalitățile de sporire a locurilor de muncă este fără îndoială stimularea cererii. Dar, în actualele condiții caracterizate de restricții însemnate în ceea ce priveşte resursele materiale şi financiare, precum şi de presiunile inflaționiste, o politică economică de nuanță keynesiană se dovedeşte insuficientă. Pentru a se obține succese palpabile în orientarea activității economice, după ce acestea îşi vor fi regăsit ritmul normal de desfăşurare, un accent deosebit este necesar să fie pus pe depistarea elementelor care pot să conducă la transformări calitative ale ofertei, ale fabricării de noi produse cu parametrii superiori, ceea ce va putea determina lărgirea posibilității de creare de noi locuri de muncă în viitor.

Una dintre condițiile necesare atingerii obiectivelor arătate anterior este descentralizarea activității întreprinderilor. Acest proces de descentralizare nu trebuie să fie brusc, ci se cere să fie precedat de întărire, din punct de vedere

organizatoric, a întreprinderii, de implementare a unor metode şi tehnici de conducere astfel încât să se poată răspundă adecvat cerințelor pe care contactul nemijlocit cu piața le impune.

Desigur că transferul diferitelor competențe de la organele centrale către întreprinderi se va face gradat. În legătură cu salarizarea opinăm că transferul acestor competențe ar fi recomandabil să fie făcut în ultimele etape ale descentralizării, în condițiile existenței unei întreprinderi relativ bine organizate şi al ameliorării substanțiale a raportului cerere-ofertă la produsele fabricate. Grăbirea transmiterii de competențe către întreprindere în domeniul salarizării ar duce, în primul moment, la sporiri de venituri care să nu fie în strânsă legătură cu munca depusă.

De asemenea, în prima etapă nu ar fi recomandabil să se renunțe la formele de salarizare pe bază de randament, desigur în condițiile unor programe de producție bine fundamentate. În acest caz, problema ce va trebui rezolvată va fi cea a găsirii criteriilor în funcție de care să se formeze fondul de salariu admisibil. În perspectivă, pe măsură ce întreprinderile se vor consolida se va putea trece la o descentralizare şi a activității de salarizare, atât în ceea ce priveşte competențele, cât şi referitor la pluralitatea formelor utilizate.

CREŞTEREA NIVELULUI TEHNIC AL PRODUSELOR – OPȚIUNE ÎN STRATEGIA RESTRUCTURĂRII INDUSTRIEI CONSTRUCTOARE DE MAŞINI

Steliana SANDU

În ceea ce priveşte strategia dezvoltării viitoare a industriei constructoare de maşini, considerăm că ar fi fost necesare unele precizări, concretizări şi nuanțări precum şi o mai atentă şi profundă gândire asupra viitorului unor subramuri care, prin efect de antrenare sau propulsare, prin puternica lor influență asupra calității şi nivelului tehnic al unor importante grupe de produse ale industriei, sunt cu adevărat prioritare.

După opinia noastră, una dintre aceste ramuri este industria electronică, unde, se cer urgent rezolvate problemele dificile cu care s-au confruntat producătorii din țara noastră, dintre care, cel puțin două sunt de o acuitate deosebită prin implicațiile lor: baza de componente electrocasnice necorespunzătoare şi fiabilitatea redusă a produselor ramurii.

Considerată de specialişti „problema numărul unu" a domeniului, asigurarea componentelor, din fabricație proprie sau import a fost deosebit de dificilă şi a impietat asupra eficienței ramurii dar mai ales asupra celei obținute de utilizator.

Poate şi datorită unor cauze obiective dar mai ales tributară mentalității, atât de dăunătoare, a fostei dictaturi de a se „asimila totul în țară" în scopul economisirii valutei, această industrie se află astăzi într-un decalaj sensibil față de cel al altor țări atât în privința generațiilor de componente produse, a fiabilității acestora cât şi a nivelului tehnologiilor utilizate.

Este bine ştiut că am produs în țară componente neviabile cheltuind de cinci ori mai mult decât ne-ar fi costat importul acestora din est şi de zece ori mai mult decât importul lor pe relația de vize convertibile, fără a include aici şi pierderile pe care le-am provocat la utilizatori, îndeosebi la cei de maşini unelte cu comandă numerică.

Ținând seama de faptul că 80% din cauzele fiabilității reduse a componentelor țin de calitatea redusă a conectoarelor produse în țară şi de dificultățile mari întâmpinate la importul acestora se impune o soluționare cât mai urgentă a acestei probleme.

În opinia noastră, strategia produsului în industria electronică pentru orizontul 2000 trebuie să pornească obligatoriu de la premisa asigurării compe-

titivității pe toate fazele, pornind de la proiectare, la asigurarea unor tehnologii moderne, a unor componente fiabile şi până la asigurarea unei aparaturi de control a calității şi de testare la nivel mondial.

Este necesar să se studieze cu exigență realitatea din acest domeniu, pentru a se stabili cât mai exact nivelul la care ne găsim în raport cu cel mondial, să estimăm la ce nivel putem ajunge într-un orizont de timp mediu sau lung şi să analizăm dacă ele corespund exigențelor acestei etape de restructurare pe coordonatele înaltei eficiențe şi a înaltului nivel tehnic.

De altfel, problema dramatică a nivelului tehnic, a calității şi fiabilității produselor industriei constructoare de maşini, escamotată sub lozinca „95% produse la nivel mondial şi 5% peste nivel mondial" este comună tuturor ramurilor acestora.

Realitatea a demonstrat decalajele semnificative între produsele noastre şi cele similare realizate în alte țări de către firme cu care ne confruntăm pe piața internațională. De pildă, în producerea tractoarelor, se mențin încă decalaje tehnice şi tehnologice față de alte țări, sub raportul gamei sortimentale, a fiabilității şi economicității în exploatare. În condițiile manifestării pe plan mondial a unei tendințe clare de diversificare continuă a nomenclatorului, a gamei sortimentale, a creşterii puterii maşinilor agricole, a creării de modele noi, cu design şi aspect comercial modern, a conceperii şi producerii de sisteme de maşini care să îndeplinească un complex de operațiuni, cu performanțe funcționale deosebite, în țara noastră se mențin în fabricație produse uzate moral, cu consumuri mari, cu o gamă redusă a claselor de puteri, fără aspect comercial şi condiții ergonomice similare tractoarelor realizate de alte țări. În consecință, este dificil să ne aliniem la condițiile de garanție practicate de firmele concurente creându-se mari dificultăți în exportul acestor produse. O situație similară se întâlneşte şi în domeniul autovehiculelor de transport. Față de alte țări, în care se produce întreaga gamă de asemenea maşini, în țara noastră se realizează numai cinci din cele şase clase şi numai trei la nivel de competitivitate națională. Principalele neajunsuri în fabricația acestor produse vizează greutatea specifică, puterea specifică redusă, consumul ridicat de carburanți, viteză redusă, insecuritate, grad înalt de poluare chimică şi sonoră, cabine neconfortabile, dificultăți în exploatare şi întreținere, prețuri mari. Adăugând uzura morală avansată a unor tipuri de maşini avem o imagine sumară a cauzelor care au determinat pierderea unor importante piețe la export în ultimii ani. Pe de altă parte, utilizarea în țară a acestor produse cu grad redus de fiabilitate, cu consumuri mari, cu randamente inferioare, încarcă costurile de producție, reduce timpul de funcționare efectivă, diminuând în ultimă instanță eficiența economică la utilizator.

În privința autoturismelor, din analizele efectuate asupra exportului spre țările Europei Occidentale au rezultat o serie de neajunsuri la producători, dintre care, prin amploarea efectelor se disting două puncte: menținerea în

fabricație a unor produse uzate moral; insuficienta diversificare sortimentală; calitatea şi fiabilitatea redusă, față de exigențele pieței mondiale, datorită unor componente necorespunzătoare calitativ sau execuției necorespunzătoare a unei operații: vopsire, montare etc., ca urmare a menținerii unor tehnologii învechite. În condițiile în care, la firmele concurente, procesele de producție se concretizează printr-un grad mare de automatizare, care conferă precizie şi calitate deosebită execuție şi finisării. În țara noastră, utilizarea sistemelor de automatizare a celulelor flexibile, a roboților industriali este în stare incipientă. Modernizarea lentă a tehnologiilor de fabricație şi a produselor constituie o cauză majoră a nealinierii produselor noastre la exigențele de calitate cerute pe piețele țărilor occidentale pe care am putut pătrunde până acum datorită prețurilor relativ convenabile.

Introducerea cu întârziere în fabricație a unor modele noi este condiționată de absența tehnologiilor flexibile, de pregătirea defectuoasă a fabricației, de asimilarea lentă, de către industriile orizontale, a unor materiale noi, de calitate superioară ca: mase plastice, cauciucuri, oțeluri superioare, vopsele, lacuri etc. De asemenea, una dintre cauze a fost şi necunoaşterea de către compartimentele de cercetare-dezvoltare din întreprinderi, a cerințelor pieței externe, a nivelului activ atins de firmele concurente atât în privința tehnologiilor cât şi a produselor, datorită unor surse de informare tot mai restrânse ca număr, lipsei modelelor de referință, participării insuficiente a specialiştilor la simpozioane, expoziții, târguri.

Ridicarea nivelului tehnic al produselor industriei constructoare de maşini nu este realizabilă decât printr-un ansamblu de acțiuni pe termen scurt, mediu, şi în perspectivă, menit să conducă la modernizarea tehnologiilor şi produselor atât pentru industriile de bază cât şi pentru cele orizontale. Trebuie implicați în acest proces nu numai factorii tehnici şi tehnologici ci şi economici (în special de cointeresare prin prețuri şi sistemul de retribuire), organizatorici.

Având în vedere că aceste produse ale industriei construcțiilor de maşini pot constitui şi în viitor obiectul cooperării externe şi al comercializării, ne permitem să menționăm câteva din direcțiile în care s-ar putea acționa pentru promovarea în viitor a exportului lor:

1. Înființarea unei societăți mixte de producție şi comercializare având în vedere că întreprinderile producătoare cu care ne întâlnim pe piața mondială dispun de un număr comparativ mai mare de asemenea societăți.
2. Aprobarea unor importuri de completare pentru anumite piese şi subsansamble impuse de condițiile pieței din țările capitaliste dezvoltate.
3. Aprobarea de fonduri valutare din încasări pentru înființarea unor depozite proprii de piese de schimb în țările capitaliste dezvoltate.
4. Alinierea la condițiile de garanție şi service practicate în alte țări cu implicarea prin lege a subfurnizorilor.

5. Îmbunătățirea activității de prospectare a pieței externe şi desfăşurarea unei activități de calitate pe linie de propagandă comercială şi de reclamă.
6. Accelerarea tratativelor privind finalizarea unor acțiuni de cooperare începute cu unele țări socialiste.
7. Negocierea, în continuare, de către organele competente, a unor livrări suplimentare în cadrul convențiilor de specialitate pentru satisfacerea unor cereri de import ale țărilor membre ale CAER în contrapartidă.
8. Promovarea acțiunilor privind specializarea şi cooperarea în producție şi livrări reciproce de componente auto pe perioada până în 1995.

**INSTITUTUL NAȚIONAL
DE CERCETĂRI ECONOMICE**

CAIET DE LUCRU
NR. 4

STRATEGIA DEZVOLTĂRII ECONOMIEI ROMÂNEŞTI
OPINII, SUGESTII, RECOMANDĂRI

BUCUREŞTI, 1990

Materialele incluse în acest CAIET reprezintă rezultatul dezbaterilor din adunările generale ale cercetărilor din fiecare institut, dezbateri consemnate şi rezumate de colective special alese la adunările respective.
Aceste CAIETE DE LUCRU sunt destinate lucrătorilor din cadrul Institutului Național de Cercetări Economice.
Menționăm că în continuare vom publica opinii ale grupurilor de cercetare şi ale cercetătorilor pe probleme ale strategiei de dezvoltare a economiei româneşti.
Materialele pot fi reproduse numai cu aprobarea conducerii INSTITUTULUI NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE.

SUMAR

PARTEA I - Strategia dezvoltării economiei româneşti – Opinii 377
Elemente ale concepției asupra reformei economice (Costea MUNTEANU) 377
I. Obiective pe termen lung (deceniul anilor ’90)..... 377
II. Obiective pe termen mediu (până în 1995)..... 378
III. Obiective pe termen scurt (anii 1990-1991)..... 378
Restructurarea industriei constructoare de maşini..... 380
I. Măsuri în perioada premergătoare alegerilor..... 380
II. Măsuri în intervalul 1-3 ani 380
Propuneri privind strategia economiei naționale şi cea de comerț exterior (Ana BAL)..... 383
A. În ceea ce priveşte dezvoltarea de ansamblu a economiei naționale..... 383
B. În sfera comerțului exterior obiectivul să fie demonopolizarea treptată a sferei comerțului exterior 384
Stimularea exporturilor - propuneri de îmbunătățire (Adrian CONSTANTINESCU) 387
Către o nouă economie națională (Adrian BRĂTESCU)..... 393
Direcții ale dezvoltării relațiilor economice internaționale ale României (Romulus PALADE) 395
Elemente pentru o strategie pe termen mediu a creşterii economice orientată social (Radu TITIRCĂ) 397
Obiective ale reformei economice (Anda MAZILU)..... 399
I. Obiective economice pe termen scurt..... 399
II. Obiective economice pe termen mediu..... 399
III. Obiective economice pe termen lung..... 400
Restructurarea pe baze ştiințifice a mecanismelor şi instrumentelor de stimulare a activității de comerț exterior (Sofia ANDREOIU) 401
Unele considerente privind rolul fundamental al sectorului terțiar în contextul strategiei dezvoltării optimale a României (Agnes GHIBUȚIU)..... 404
PARTEA a II-a - Probleme ale participării României la diviziunea internațională a muncii 409
Industria petrolieră..... 409

Industria chimică 410
Propuneri de măsuri privind optimizarea exportului de laminate din oțel, în anul 1990 412
1. Aspecte conjuncturale 412
2. Măsuri de adaptare a ofertei de export la exigențele pieței externe 412
Propuneri de măsuri privind desfăşurarea exportului de aluminiu al României în condiții de optim economic, în anul 1990 şi în perspectivă 415
A. Situația conjuncturală 415
B. Aluminiu primar blocuri 415
C. Semifabricate şi produse de aluminiu 416
D. Piețe potențiale la exportul de aluminiu al României 417
Posibilități actuale de valorificare cât mai eficientă a potențialului existent în industria de construcții şi a materialelor de construcții din România, prin realizarea de construcții în URSS 418
Posibilitatea menținerii cimentului la export, în condiții de eficiență 423
a. Conjunctura internațională 423
b. Direcții pentru restructurarea producției şi promovarea exportului de ciment al României în condiții de eficiență 423
Cerințe actuale ale pieței internaționale a produselor industriei uşoare 425
A. Țesături textile 425
B. Îmbrăcăminte 426
C. Încălțăminte 427
Unele măsuri de optimizare a producției şi comerțului exterior cu bunuri de consum din ramura industriei uşoare, industriei alimentare, industriei lemnului şi materialelor de construcție 428
I. Măsuri de primă urgență 428
II. Măsuri pe termen mediu şi lung 428
Cerințe actuale ale pieței internaționale a produselor lemnoase 430
A. Plăci derivate din lemn 430
B. Mobilă 430
Unele orientări privind strategia dezvoltării relațiilor economice ale României cu țările din estul europei (Georgeta MICU) 432

Partea I
STRATEGIA DEZVOLTĂRII ECONOMIEI ROMÂNEŞTI – OPINII

ELEMENTE ALE CONCEPȚIEI ASUPRA REFORMEI ECONOMICE

Costea MUNTEANU

I. Obiective pe termen lung (deceniul anilor '90)

- Obiectivul strategic fundamental trebuie să îl reprezinte punerea economiei româneşti pe baza principiilor economiei de piață. (Economia românească trebuie să ajungă o economie caracterizată prin preponderența sectorului privat).
- Atingerea acestui obiectiv strategic necesită parcurgerea unei etape tranzitorii, de-a lungul căreia să se realizeze modificarea treptată a actualelor structuri funcționale ale economiei naționale şi pregătirea lor pentru trecerea la principiile economiei de piață.
- Caracteristica esențială a etapei tranzitorii o reprezintă procesul de restructurare a producției sociale, ca proces istoric de trecere de la structurile economice existente în prezent (ce s-au constituit în perioada anterioară a dezvoltării economice de tip extensiv), la noi structuri economice, caracteristice dezvoltării economice intensive.
- În condițiile istorice concrete ale etapei pe care o parcurgem, trecerea la dezvoltarea intensivă pe baza restructurării producției sociale antrenează modificări în conținutul componentelor fundamentale ale structurii producției sociale (respectiv, modelul de structură; modelul de dinamică a structurii; modelul de mecanism economic). Aceste modificări se concretizează în:
  - trecerea de la o structură pe ramuri fundamental integrală (caracteristică perioadei anterioare de dezvoltare extensivă) la o structură pe ramuri selectivă a economiei naționale, pe baza procesului de specializare internațională;
  - trecerea de la preponderența investițiilor nete, în noi obiective economice (caracteristică perioadei extensive) la preponderența

investițiilor de reînnoire, în obiectivele deja existente, pe baza descentralizării alocării resurselor investiționale;
- trecerea de la aplicarea unui mecanism economic axat pe planificarea (excesiv) centralizată la aplicarea unui mecanism economic bazat pe utilizarea exclusivă a pârghiilor cu caracter economic.

II. Obiective pe termen mediu (până în 1995)

- În planul subsistemului relațiilor economice externe, procesul istoric al trecerii la dezvoltarea economică intensivă pe baza restructurării producției sociale trebuie să se concretizeze în procesul de deschidere structurală a economiei naționale spre exterior. (Deschiderea structurală spre exterior depăşeşte în profunzime şi extensiune simpla dependență – prin fluxurile de input/output – de piața mondială, ea definind acea orientare sistematică în cadrul politicii economice naționale care vizează accelerarea deliberată a integrării în diviziunea internațională a muncii pe baza ajustărilor structural-organizatorice şi instituționale).
- Implementarea ajustărilor structural-organizatorice şi instituționale implică reforma sistemului de planificare, organizare şi conducere a comerțului exterior. (Organizarea şi conducerea comerțului exterior trebuie să fie orientate în mod predominant în funcție de factorii şi criteriile pur economice).
- Reforma sistemului de conducere şi organizare a comerțului exterior trebuie să pornească, ca minimă condiție, de la înlăturarea centralizării activității de comerț exterior. Acest lucru trebuie realizat prin:
  - flexibilizarea procedurilor de planificare internă, planificare care trebuie să devină strict orientativă;
  - relaxarea corespunzătoare a reglementărilor privind posibilitatea modificării operative a indicatorilor de plan şi a altor indicatori ai activității economice în funcție de schimbările intervenite pe piața externă;
  - alte măsuri menite să maximizeze capacitatea entităților economice participante la schimburile economice externe de a ține pasul cu dinamica proceselor economice externe.

III. Obiective pe termen scurt (anii 1990-1991)

- Ca instrument de primă urgență pentru procesul de reformare a sistemului de comerț exterior se impune reintegrarea rapidă şi amplă în fluxurile economice Est-Vest. (Evoluția ultimelor decenii postbelice arată că expansiunea comerțului Est-Vest a jucat un rol esențial - desigur, neuniform, diferențiat de la țară la țară - în actualizarea

interesului şi preocupării autorităţilor din ţările est-europene pentru reformarea sistemului lor de comerţ exterior şi chiar pentru reformarea sistemului global de organizare şi funcţionare a economiilor lor naţionale. (Cu cât a crescut volumul schimburilor comerciale cu ţările occidentale, cu atât sistemele de conducere centralizată a comerţului exterior s-au dovedit tot mai inadecvate şi mai perturbatoare).

– Un element esenţial al reintegrării rapide şi ample în fluxurile comerciale Est-Vest îl reprezintă strategia atragerii de resurse economice externe. Această strategie trebuie să aibă două componente tactice fundamentale, şi anume:
  - pe de o parte, politica de stimulare activă a investiţiilor externe în economia românească (pe baza principiului gradualizării optimale);
  - pe de altă parte, optimizarea procesului de integrare a acţiunilor de coooperare economică în structurile funcţionale ale economiei naţionale (este vorba despre acţiunile care implică participarea investiţiilor externe);
  - elementele componente concrete ale politicii de stimulare activă şi ale optimizării procesului de integrare sunt elaborate, ele putând fi prezentate prin materiale de sinteză separate.

RESTRUCTURAREA INDUSTRIEI CONSTRUCTOARE DE MAŞINI

I. Măsuri în perioada premergătoare alegerilor

1. Constituirea la nivel guvernamental a unor comisii interdisciplinare care să evalueze stadiul actual real al economiei naționale (din punct de vedere al resurselor şi al dotărilor) şi să propună proiecte de dezvoltare.

2. Menținerea unei rezerve valutare acoperitoare pentru cazuri extreme.

II. Măsuri în intervalul 1-3 ani

1. Analizarea posibilităților şi necesităților de dotare a fiecărei ramuri a economiei naționale cu echipamente electronice în vederea realizării condițiilor de instalare a unei rețele naționale de informatică. În acest sens, în perioada actuală, este necesară realizarea unei evidențe a personalului calificat în domeniul exploatării aparaturii electronice de calcul şi în domeniul întocmirii programelor de lucru.

2. Odată evidențiate întreprinderile ineficiente, să se recurgă la reorientarea producției acestora, recalificarea şi direcționarea personalului spre alte domenii (inclusiv agricultură), ajungându-se până la vânzarea acestor întreprinderi unor țări în curs de dezvoltare (chiar cu efectuarea unor importuri de completare menite să reducă uzura morală) sau concesionarea acestora, pe o perioadă limitată, unor firme străine.

3. Reorientarea acelor sectoare din industria de vârf unde se constată rămâneri în urmă foarte greu de recuperat către piața internă sau menținerea acestor produse în nomenclatorul de export, recurgându-se la importuri de completare pentru înnobilarea lor sau la operațiuni de leasing (ex., avioane sau alte produse costisitoare). Redirecționarea forței de muncă în sfera serviciilor.

4. Dezvoltarea industriei constructoare de mijloace de transport, a căilor de comunicație şi a infrastructurilor de transport.

5. Dezvoltarea cu precădere a industriei constructoare de maşini agricole şi tractoare în structuri adaptabile micii proprietăți agricole, a industriei chimice producătoare de îngrăşăminte, activității de îmbunătățiri funciare şi irigații, astfel încât să asigurăm o puternică dezvoltare a agriculturii, date fiind condițiile naturale favorabile ale solului şi climei. Se va asigura necesarul intern şi se vor crea disponibilități pentru export.

6. Realizarea unei cointeresări materiale reale printr-un sistem de premiere strict legat de rezultatele obținute. În legătură cu aceasta, propunem modificarea legislației privind inovațiile şi invențiile.

7. În vederea intensificării activității de prospectare a pieţelor externe şi de informare a producătorilor/exportatorilor români, propunem:

- legături permanente cu institute de specialitate din străinătate (publicații, informări periodice);
- burse pentru specializări;
- alcătuirea unor echipe mixte de prospectare, formate din: reprezentantul producătorului, reprezentantul comerciantului, jurişti specializați în comerț internațional;
- reconsiderarea cursului de CIC din cadrul ASE şi actualizarea acestuia.

8. Comercializarea produselor firmelor româneşti în condiții concurențiale pe piața internă şi externă, pentru consolidarea imaginii de marcă.

9. Posibilitatea încheierii de contracte pentru realizarea unor studii de specialitate în nume propriu pentru beneficiari din țară sau străinătate, din a căror valoare o cotă parte să fie destinată institutului pentru acoperirea cheltuielilor de cercetare. Retribuirea cercetătorilor în strânsă corelație cu rezultatele aplicării cercetării.

10. Revitalizarea acțiunilor de asistență tehnică a produselor la beneficiarii străini şi crearea de posibilități pentru muncitori şi alte categorii să lucreze în străinătate; acestea au, pe lângă avantajul câştigurilor în valută, şi pe cel al calificării superioare a forței de muncă şi pe cel al valorificării potențialului tehnico-ştiințific.

11. Crearea cadrului legal pentru prestarea de către aceeaşi persoană a două sau mai multe meserii în paralel.

12. Orientarea accentuată, dar treptată către ramurile purtătoare de progres tehnic; achiziționarea de noi tehnologii pentru redotarea economiei naționale.

Anexă:

1. Să se creeze condiții de răsplătire a celor care au participat practic la revoluție pe plan moral-material (ajutoare dacă este nevoie, priorități la locuințe, concedii gratuite sau parțial stipendate, excursii în țară şi în străinătate) şi promovarea lor în funcții de răspundere numai cu condiția îndeplinirii condiției de competență profesională (numai între cei profesional egali să fie ales cel cu merite mai mari în revoluție).

2. Crearea, după modelul japonez, de mijloace de recalificare şi creştere a calificării profesionale a tuturor categoriilor de oameni ai muncii prin cursuri de inițiere (benevole) gratuite sau ieftine în domenii de vârf, limbi străine, dexterități (dactilo, steno) şi multe altele, în vederea flexibilității forței de muncă şi reducerii impactului social al unor eventuale dezafectări de obiective şi al creşterii productivității muncii.

3. Crearea prin acțiuni sociale (cantine, bufete, magazine, case de odihnă, baze sportive, sisteme de şcolarizare, fond de locuințe grupat etc.) a unui ataşament afectiv al forței de muncă față de unitățile productive (completat).

4. Acordarea imediată de facilități: program redus, alimentație corespunzătoare, asistență medicală, pensionare prematură a celor din locuri de muncă în condiții grele.

Sector: Construcții de maşini

PROPUNERI PRIVIND STRATEGIA ECONOMIEI NAȚIONALE ŞI CEA DE COMERȚ EXTERIOR

Ana BAL

A. În ceea ce priveşte dezvoltarea de ansamblu a economiei naționale

Descentralizarea treptată a economiei:

Etapa I:

- încurajarea micii proprietăți private industriale şi meşteşugăreşti;
- stimularea dezvoltării agriculturii prin:
  - majorarea mărimii lotului individual (față de nivelul stabilit în prezent, de 5000 m^2); (de studiat în această privință concepția sovietică privind crearea „fermierului socialist”);
  - atragerea participării țăranilor la activitatea cooperativelor agricole prin reconsiderarea (în sensul majorării) drepturilor lor în natură şi în bani;
- renunțarea în mod treptat la subvenționarea de la buget a întreprinderilor nerentabile (având în vedere găsirea unor posibilități de transferare a forței de muncă spre alte ramuri în scopul evitării generării de şomaj de proporții);
- desființarea verigilor intermediare (centrale) şi reducerea aparatului administrativ.

Etapa a II-a

- coexistența mai multor tipuri de proprietate;
- menținerea proprietății de stat (publice) numai în anumite sectoare (care necesită investiții masive; de pildă, energetica, sau care aparțin infrastructurii: transporturi etc.);
- studierea posibilităților de trecere de la proprietatea socialistă de stat la un tip de proprietate socială[1];
- acoperirea parțială a capacităților de producție pe baza unor acțiuni de cooperare cu investitori străini.

---

[1] *Modelul iugoslav de proprietate socială are însă multe deficiențe care au condus la actuala criză a țării, deci nu reprezintă un etalon.*

B. În sfera comerțului exterior obiectivul să fie demonopolizarea treptată a sferei comerțului exterior

I. În perioada de tranziție, în care monopolul va fi deținut în continuare de stat, este necesară:

- redefinirea concepției privind rolul comerțului exterior, în sensul următor: comerțul exterior să devină în mod real un factor decisiv al trecerii spre o dezvoltare economică de tip intensiv;
- depăşirea concepției pasive promovată anterior, potrivit căreia realizarea de exporturi era subordonată scopului asigurării importurilor necesare;
- stimularea prioritară a importurilor să fie considerată drept mijlocul de potențare a stimulării exporturilor, servind cu prioritate scopurilor de modernizare a economiei naționale[1];
- în vederea asigurării importurilor, să se apeleze la credite externe.

II. Creşterea participării nemijlocite a unităților economice la activitatea economică externă (acest proces să fie condus în mod treptat până la liberalizarea completă a participării întreprinderilor la aceste activități).

- Într-o primă etapă, să se acorde autonomie anumitor întreprinderi producătoare care:
  - se dovedesc a fabrica produse competitive pe piețele externe;
  - funcționează în mod eficient;
  - pot să devină pioni importanți ai modernizării, pot să creeze produse de marcă etc.
- În ipoteza dobândirii unui grad de autonomie sporit de către unitățile economice (fabrici, cooperative, institute etc.) în cadrul acestora trebuie reînființate puternice centre de marketing şi prospectare a pieților, ca analiză a prețurilor internaționale, birouri sau departamente de comerț exterior.
- Întreprinderile ce vor dobândi autonomie să funcționeze pe baza principiilor autofinanțării valutare (în raport cu gradul de autonomie dobândit).
- Sprijinirea trecerii treptate la desfăşurarea unor activități autonome comerciale externe a întreprinderilor prin utilizarea unui sistem complex de pârghii şi instrumente de control şi stimulare şi prin reorganizarea sistemului financiar-bancar.

---

[1] *Pe termen scurt să fie efectuate cu prioritate importuri de alimente şi bunuri de consum, pentru a echilibra oferta pe piața internă.*

III. Organizațiile abilitate a desfăşura activități de comerț exterior să fie:

- întreprinderi de comerț exterior specializate[1], care şi-au creat un renume de firmă;
- societăți pe acțiuni, create prin participarea de întreprinderi de comerț exterior, întreprinderi producătoare (de stat, cooperatiste, private), bănci;
- unități economice (vezi cele menționate anterior).

Dintre întreprinderile specializate ar trebui să fie consolidate:

- întreprinderile care efectuează operațiuni speciale, inclusiv valutar-bancare;
- întreprinderile de reclamă şi publicitate, de organizare de târguri şi expoziții în țară şi în străinătate etc.

Procedurile de înregistrare, autorizare şi control ale acestor organizații să fie flexibile.

Să se extindă rețeaua societăților de comercializare înființate în străinătate, inclusiv sub formă de societăți mixte de comercializare.

IV. Pârghii şi instrumente de control şi stimulare a activității comerciale externe:

- reforma prețurilor, în sensul apropierii treptate a prețurilor mondiale, evitându-se pe cât posibil creşterea tensiunilor sociale (inflația);
- modificarea sistemului de cursuri valutare (de studiat posibilitatea realizării unei convertibilități parțiale în raport cu unele valute străine, de pildă, pentru început, cu cele ale unor țări socialiste membre ale CAER);
- stimularea valutară a unităților economice cu activitate externă:
    - constituirea unor fonduri valutare proprii, pe seama încasărilor de export;
    - liberalizarea utilizării fondurilor proprii, cu recomandarea utilizării lor prioritare pentru achiziționarea de tehnică şi tehnologie modernă;
    - posibilitatea obținerii de credite în valută, rambursabile, acordate cu dobânzi scăzute;
    - introducerea unor scutiri de taxe vamale în cazul efectuării unor importuri de însemnătate națională (privind, de pildă, modernizarea unor ramuri);
    - posibilitatea cumpărării de valută, fie de la bancă, fie prin intermediul licitațiilor de valori;

---

[1] *Acestea ar putea fi: de stat; create de întreprinderi producătoare şi acționând în numele lor; particulare.*

- reducerea impozitelor pe venituri ale întreprinderilor în cazul efectuării de exporturi cu o eficiență sporită (servicii, produse cu valoare adăugată ridicată etc.);

– reorganizarea sistemului bancar:
  - înființarea de bănci comerciale specializate, care să finanțeze şi activități economice externe din diferite ramuri;
  - înființarea de bănci mixte, prin care să se asigure accesul la surse suplimentare de finanțare externă (cu sediul în țară sau în străinătate).

V. Extinderea formelor de cooperare cu țările occidentale, alegerea celor mai avantajoase forme de cooperare cu țările socialiste

– Încurajarea cu prioritate a formelor de cooperare industrială şi a societăților mixte cu parteneri occidentali (dar şi socialişti) care asigură:
  - infuzia de tehnologie modernă în economia națională;
  - fabricația de produse competitive (prioritar în ramurile de export tradiționale);
  - eficientizarea proceselor de producție[1].

– Să se încurajeze înființarea de societăți mixte cu parteneri occidentali prin renunțarea la limitarea cotei de participare a partenerului străin (între domeniile prioritare de înființare de societăți mixte: industrie, turism, servicii).

– Având în vedere orientările existente în toate celelalte țări socialiste, de extindere a relațiilor lor proprii de cooperare cu țările occidentale, să se studieze posibilitățile de folosire a avansului dobândit de acestea prin:
  - preluarea unor licențe străine obținute de către acestea;
  - realizarea de cooperări tripartite, alături de un partener socialist şi cu participarea unor firme occidentale;
  - înființarea sau coparticiparea la societăți mixte, bănci mixte, create în aceeaşi formulă combinată (parteneri socialişti şi occidentali).

---

[1] *Având-se în vedere atât ramurile industriei româneşti cu tradiție (industria uşoară), cât şi ramuri de vârf selective.*

STIMULAREA EXPORTURILOR
- PROPUNERI DE ÎMBUNĂTĂȚIRE -

Dr. Adrian CONSTANTINESCU

Creşterea şi diversificarea exporturilor constituie o necesitate atât pentru valorificarea în condiții cât mai bune a bunurilor şi serviciilor româneşti pe piețele externe, cât şi pentru constituirea resurselor valutare necesare efectuării importurilor.

Pe baza experienței existente pe plan național şi, mai ales, internațional, este necesară revizuirea ansamblului instrumentelor de stimulare a exporturilor, în sensul:

- trecerii de la instrumente administrative şi „stimulare negativă" (inversă, penalizatoare) la instrumente exclusiv economice şi eventual morale (cu efecte publicitare);
- creşterii ponderii diverselor instrumente de natură fiscală (scutiri, reduceri şi/sau rambursări de impozite şi taxe);
- atractivității mai mari a stimulentelor valutare (posibilitatea păstrării de către întreprinderi a unei părți din încasările valutare – de exemplu, 2-3% - fără a fi condiționate de realizarea vreunei cifre de plan);
- sporirii flexibilității şi varietății instrumentelor de creditare a producției pentru export şi a exporturilor propriu-zise.

A. Măsuri pe termen scurt

- Crearea posibilității ca întreprinderile exportatoare să-şi constituie automat fonduri valutare proprii din încasările la export. În acest sens:
    - să se modifice prevederile cap. 4 din Legea 12/1980, prevăzându-se dreptul întreprinderilor de a reține (în cuantum invers proporțional cu cifra de afaceri la export) 1-5% din încasările valutare totale realizate (deci să nu se condiționeze crearea fondului valutar propriu de obținerea de beneficii peste plan);
    - aceste prevederi să nu se aplice la eventualele viitoare exporturi de produse agroalimentare şi nici la exporturile de produse petroliere;
    - să se asigure un grad corespunzător de flexibilitate în utilizare: unitățile beneficiare să poată folosi fondurile respective nu numai în cursul anului sau în anul următor realizării fondurilor, aşa cum prevede actuala lege, ci şi ulterior; în acest mod s-ar

crea posibilitatea acumulării unor resurse valutare mai mari, suficiente pentru a acoperi cheltuielile pentru dotări mai costisitoare din import (în astfel de cazuri, ar urma ca, pentru fondurile valutare proprii depuse la BRCE până în momentul utilizării lor parțiale sau totale, unitățile deținătoare să beneficieze de anumite dobânzi, în lei sau, eventual, tot în valută);

- pe linia flexibilizării sistemului de utilizare a fondurilor valutare proprii, unitățile deținătoare să fie în măsură să folosească rapid resursele de care dispun, cu un minimum de aprobări din partea organelor ierarhic superioare şi a celor bancare, pentru a putea valorifica unele situații conjuncturale favorabile sau pentru a satisface prompt unele cerințe exprese ale clienților externi (de îndeplinirea cărora depinde creşterea suplimentară a exporturilor);
- să se extindă aria de utilizare a fondurilor valutare proprii, în sensul permiterii efectuării unor cheltuieli importante de promovare pe piața externă (elaborarea unor studii de piață şi de produs, organizarea unor misiuni comerciale, lansarea unor campanii publicitare etc.), eventual în colaborare cu întreprinderile de comerț exterior.

B. Măsuri pe termen mediu

Perfecționarea mecanismelor existente de stimulare a exporturilor

a) Mecanisme bugetare şi fiscale

Prin Decretul 348/1983 pentru impulsionarea exporturilor s-a prevăzut crearea la nivelul MCE a unui fond special destinat acestui scop. În legătură cu acesta, ar fi util ca resursele financiare respective să poată fi utilizate şi pentru acoperirea – parțială şi selectivă – a unor cheltuieli ale unităților producătoare menite să conducă la creşterea semnificativă a volumului valoric al exporturilor (realizarea unor studii importante de produs, activități de cercetare-dezvoltare pentru realizarea unor noi produse destinate exportului sau pentru perfecționarea celor aflate deja în fabricație etc.). În scopul cointeresării directe a întreprinderilor în vederea utilizării cu maximă exigență a unor astfel de fonduri, s-ar putea, eventual, lua în considerare oportunitatea condiționării sprijinului financiar respectiv de rezultatele efective obținute pe linia sporirii exporturilor. Pentru atingerea acestui obiectiv, ar urma ca, în cazul neobținerii, în limita unor perioade convenite, a rezultatelor stabilite, finanțarea să se transforme automat în credite cu dobânzi la nivelul celor practicate în mod normal pe piața internă, rambursabile de către unitățile beneficiare în anumite intervale.

Pe de altă parte, apelarea la fondul special constituit la MCE ar trebui să fie condiționată de gradul de prelucrare a produselor care urmează a face obiectul exportului, precum şi de destinația acestora. În acest context, ar urma să se acorde o atenție prioritară produselor cu un grad înalt de prelucrare (electronică, mecanică fină, aparatură de măsură şi control, chimie de mic tonaj etc.) exportate în devize convertibile.

În ceea ce priveşte cel de-al doilea fond, fondul de regularizare a influențelor conjuncturale (prevăzut de Legea 12/1980), constituit la nivelul bugetului de stat, este necesar să se asigure utilizarea lui exclusiv pentru acoperirea diferențelor negative de preț datorită unor dificultăți conjuncturale şi înregistrate la exportul unor produse de importanță deosebită pentru economia națională. Numai respectarea strictă a acestei prevederi asigură fondului respectiv caracterul de instrument de stimulare, aceasta întrucât utilizarea nediferențiată (pentru orice marfă) a fondului conduce la anihilarea caracterului său stimulativ.

Referitor la perfecționarea mecanismelor fiscale de stimulare a exporturilor, o primă cerință este utilizarea mai eficientă a tarifului vamal de import al României, în contextul necesității alinierii modalităților de formare a prețurilor de export la cele folosite pe plan intern național. Pentru aceasta ar fi utilă perfecționarea modului în care se reflectă nemijlocit cuantumul taxelor vamale plătite de către unitățile importatoare în bugetele lor de venituri şi cheltuieli.

O a doua cerință, pe acelaşi plan, este aceea ca scutirile şi reducerile de la plata taxelor vamale să fie diferențiate în funcție, între altele, de gradul de prelucrare şi conținutul național al produselor care urmează a fi exportate, precum şi de relația pe care se efectuează exportul (ținându-se cont de prioritățile stabilite prin politica comercială a statului).

b) Mecanisme financiar-bancare

Referitor la finanțarea realizării producției pentru export, ar fi necesară practicarea unor condiții mai favorabile de creditare bancară la producția pentru export. Astfel, spre deosebire de situația prezentă, când nu se face distincție între creditarea de către bănci a producției pentru piața externă şi a celei pentru piața internă (practicându-se, în ambele cazuri, aceleaşi dobânzi şi aceleaşi termene de rambursare), ar urma ca, pentru producția de export, pentru partea de 50% din volumul livrărilor pentru care unitățile producătoare nu beneficiază de plăți în avans fără dobândă, să se asigure credite cu dobânzi mai scăzute cu 1-2 puncte procentuale şi/sau termene de rambursare extinse față de cele acordate pentru producția cu desfacere internă.

Pentru acordarea unor astfel de credite în condiții concesionale, ar urma să se constituie, în mod planificat, un fond special distinct de fondurile de creditare a producției la nivelul economiei naționale, fond special la a cărui administrare să participe şi reprezentanți ai unor centrale industriale şi ai unor

întreprinderi de comerţ exterior principale exportatoare[1]. Acordarea creditelor în condiţii concesionale ar putea să aibă loc pe baza unor angajamente din partea unităţilor beneficiare în ceea ce priveşte rambursarea fondurilor primite din veniturile obţinute ca urmare a majorării efective a exporturilor într-un anumit interval (de exemplu, 2-5 ani). În cazul nerespectării angajamentelor, creditele în condiţii concesionale ar urma să se transforme în credite cu dobânzi penalizatoare.

Şi în privinţa finanţării activităţii întreprinderilor de comerţ exterior exportatoare, mecanismele actuale ar putea comporta o serie de perfecţionări (în sensul sporirii caracterului lor stimulativ). Astfel, este cunoscut că întreprinderile respective trebuie, deseori, să apeleze, din diferite motive, la anumite credite pentru finanţarea activităţii curente. În acest sens, s-ar putea avea în vedere diferenţierea condiţiilor de creditare, pe de o parte, în raport cu condiţiile practicate în mod normal pentru unităţile care îşi desfăşoară activitatea pe plan intern şi, pe de altă parte, în funcţie de caracteristicile activităţii de export desfăşurate. Pe această ultimă linie, pentru diferenţierea amintită, ar putea fi avute în vedere elemente precum: ritmul de creştere a exporturilor înregistrate în anul anterior acordării creditelor, structura şi importanţa produselor exportate, volumul sau ponderea în totalul activităţii a diverselor tipuri de operaţiuni comerciale (operaţiuni pentru aport valutar, operaţiuni în contrapartidă etc.), relaţiile principale pe care se efectuează exporturile.

Diversificarea mecanismelor de stimulare a exporturilor

În perspectivă, pot fi avute în vedere unele noi mecanisme specifice de stimulare a exporturilor. Astfel de noi mecanisme – care sunt schiţate în cele ce urmează – se înscriu în categoriile celor fiscale, celor financiar-bancare şi celor de cointeresare a exportatorilor.

a. Mecanisme fiscale

Aşa cum s-a arătat, în prezent, stimularea exporturilor din punct de vedere fiscal se concretizează, practic, în diverse stimulente vamale la importul de materii prime, materiale şi bunuri de investiţii necesare pentru realizarea producţiei de export. Există însă şi unele posibilităţi de creare a unor instrumente cu caracter stimulator pe planul fiscalităţii interne. Este vorba, în speţă, de aplicarea unui regim mai favorabil şi flexibil în ceea ce priveşte beneficiile care urmează a fi vărsate la bugetul de stat.

Pe această linie, ar putea fi luate în considerare unele posibile măsuri cum sunt:

- practicarea unor cote diferite de vărsăminte din beneficiile planificate la bugetul statului, după cum acestea au fost realizate la producţia

[1] *Instrumente similare funcţionează cu bune rezultate într-o serie de ţări est-europene (de exemplu, Ungaria).*

pentru export sau nu (cu acordarea unui regim mai favorabil în primul caz);
- reducerea cotelor de vărsăminte la buget din beneficiile peste plan realizate la export, cu stabilirea judicioasă a modului de utilizare a fondurilor astfel formate;
- stabilirea unor cote diferențiate de vărsăminte la buget din beneficiile – planificate şi peste plan – realizate de către întreprinderile de comerț exterior exportatoare.

Astfel de măsuri pot avea efecte asupra nivelului şi modului de constituire a veniturilor bugetare, în sensul diminuării acestora. Totuşi, este posibil ca, de cele mai multe ori, avantajele derivate din creşterea încasărilor valutare ca urmare a majorării exporturilor să contracareze acest dezavantaj.

Utilizarea – în principal la nivelul unităților producătoare şi al întreprinderilor de comerț exterior – a fondurilor formate prin facilitățile fiscale sus-menționate ar urma să fie stabilită în limite care să permită un grad ridicat de flexibilitate în luarea deciziilor de către unitățile beneficiare, acordându-se o atenție specială cheltuielilor necesare care să contribuie – direct sau indirect – la majorarea volumului exporturilor (investiții de mică amploare, recuperabile pe termen scurt, pentru creşterea calității şi pentru pregătirea şi condiționarea mărfurilor pentru export, dotarea sediilor din țară şi din străinătate pentru o mai eficientă activitate de promovare a exporturilor, organizarea unor acțiuni promoționale importante, finanțarea activității unor echipe de voiajori comerciali etc.).

b. Mecanisme financiar-bancare

Şi în această sferă a stimulării exporturilor pot fi luate în considerare unele eventuale instrumente noi, care să răspundă unor cerințe specifice.

Este vorba, cu precădere, de necesitatea ca exportatorii să aibă la dispoziție, în mod prompt, în cazuri bine determinate şi justificate, unele posibilități de finanțare stimulativă a acțiunilor de promovare a vânzărilor în străinătate.

Pentru perfecționarea activității în acest domeniu, ar putea fi studiată posibilitatea constituirii unui fond special de promovare a exporturilor, la nivelul sistemului de comerț exterior. Resursele fondului respectiv ar urma să fie formate din contribuții ale întreprinderilor de comerț exterior, proporțional cu beneficiile înregistrate de acestea. Administrarea fondului de promovare ar cădea în sarcina unui consiliu de administrație format din reprezentanți ai întreprinderilor de comerț exterior participante – proporțional cu cota de participare a acestora – şi din reprezentanți ai MCE.

Fondul ar putea fi utilizat pentru finanțarea unor acțiuni de maximă importanță, fixate de către consiliul de administrație, precum: introducerea pe anumite piețe a unor produse noi, cu grad ridicat de prelucrare; realizarea unor operațiuni complexe de export (inclusiv pe calea cooperării economice); înființarea de depozite, centre de prezentare şi magazine de desfacere pentru

produse româneşti; acoperirea parțială a unor costuri de transport la exportul spre regiuni mai îndepărtate; desfăşurarea unor campanii publicitare de interes major pe anumite pieţe potenţiale; organizarea unor simpozioane, mese rotunde etc., pentru prezentarea unor noi produse; finanţarea unor misiuni comerciale complexe, în anumite zone care prezintă interes pentru mai multe întreprinderi exportatoare care contribuie la fondul de promovare etc[1].

c. Mecanisme de cointeresare a exportatorilor

Reglementările intrate în vigoare în ultimul timp prevăd numeroase instrumente adecvate de cointeresare materială a unităţilor exportatoare şi a oamenilor muncii care contribuie la buna desfăşurare a activităţii de export. Un accent mai redus este însă pus pe metodele de stimulare preponderent morală a exportatorilor. Pentru a elimina un asemenea neajuns, s-ar putea avea în vedere, de exemplu, instituirea unui sistem de premii de export la nivel naţional.

[1] *Un astfel de fond de promovare a comercializării mărfurilor în străinătate ar fi similar celui prevăzut prin Decretul nr. 348/1983 pentru promovarea şi susţinerea exportului la nivelul unităţilor producătoare pentru export.*

CĂTRE O NOUĂ ECONOMIE NAȚIONALĂ

Adrian BRĂTESCU

Perioada marilor schimbări este şi perioada marilor riscuri şi chiar pericole pentru economia României.

Reconstrucția şi restructurarea economiei româneşti constituie un obiectiv de primă importanță dar şi o problemă de o complexitate neobişnuită cu implicații deosebite asupra întregii vieți sociale.

Orice decizie reclamă maximum de responsabilitate pentru a satisface prezentul şi a nu compromite viitorul, ținând cont de trecut. Ea trebuie luată într-un cadru în care să se țină seama de alternative de tipul „continuitate-discontinuitate" (cum ar fi cazul formei/ formelor de proprietate), „acum-mâine" (cazul politicii de investiții), „pentru toți-pentru fiecare" (cazul politicii bugetare, spre exemplu). În economie, mai ales în contextul actual, experimentul este aproape imposibil şi prezintă un risc greu de acceptat din punct de vedere social.

Orice decizie responsabilă implică o analiză riguroasă care să conducă, în primul rând, la o formulare exactă a problemelor reale cu care ne confruntăm. Numai după ce se va stabili „**ce** trebuie să rezolvăm?" trebuie să se găsească răspunsuri la întrebări de tipul „**cum** să rezolvăm?". Trebuie evitat riscul de a căuta soluții la probleme false sau abordate incorect.

Atât formularea problemelor cât şi identificarea rezolvărilor cer utilizarea în timp util a unor informații reale privind starea economiei României. Va trebui acordată multă importanță timpului de răspuns pentru a se opera asupra unei realități cât mai apropiate de cea reflectată de informațiile culese.

În prezent, informațiile economice nu prezintă un grad satisfăcător de credibilitate şi nici nu se articulează într-un mod corespunzător nevoii de analiză şi soluționare. Pentru depăşirea acestei situații trebuie acționat pentru:

- analizarea şi reproiectarea sistemului informațional economic, inclusiv a celui informatic;
- evaluarea avuției naționale pe baza unei metodologii revizuite;
- elaborarea balanței legăturilor dintre ramuri, model ce va oferi o imagine de ansamblu a economiei româneşti, va permite corelarea analizei în termeni fizici cu cea în termeni valorici, determinarea unor indicatori de eficiență, luarea în calcul a efectului de propagare a oricărei decizii şi considerarea simultană a problemelor economice şi sociale.

Calitatea slabă a informațiilor economice se datorează nu numai raportărilor false şi modului inadecvat de culegere şi prelucrare, ci şi hotărârilor voluntariste adoptate în domeniul prețurilor, care nu oferă o bază obiectivă pentru compararea cheltuielilor şi rezultatelor producției, pentru determinarea principalelor proporții în economia națională. Aceasta este o consecință a inexistenței efective a unei piețe a întreprinderilor de stat, cooperatiste şi particulare, a unei piețe de materii prime, mărfuri, finanțe şi forță de muncă. Importante distorsiuni sunt datorate şi absenței unei legături directe între prețurile externe şi cele interne, a unui curs de schimb real şi a convertibilității leului. Însănătoşirea situației economice presupune în consecință dezvoltarea pe multiple planuri a relațiilor marfă-bani, de piață, care să facă posibilă utilizarea cu prioritate a pârghiilor şi stimulentelor valorice în procesul de conducere a economiei. Va trebui să se țină seama însă de existența monopolului producătorului în condițiile unui deficit general de produse. Pentru aceasta trebuie creat cadrul legal şi instituțional care să permită implementarea unor politici monetare, fiscale, de credit şi comerciale efective. Utilizarea monedei, impozitelor, dobânzilor, subvențiilor, taxelor ş.a. va trebui să elimine ordinele şi dispozițiile.

În acest mod se va crea o bază pentru selectarea unui model de creştere economică indiferent de orientarea către o economie de tip socialist, capitalist sau mixt. Nici o țară nu poate evita opțiunea între consumul actual şi căile spre cel viitor. Această opțiune va trebui făcută ținând cont atât de potențialul economic existent, cât şi de unele particularități ale istoriei devenirii poporului român care şi-au pus amprenta asupra atitudinii față de muncă. Nu trebuie subestimate fenomenele de apatie, indiferență, fraudă, lipsă de respect, invidie agresivă, înstrăinare față de scopurile şi valorile sociale. Creşterea economică realizată va trebui nu numai să satisfacă cantitativ şi calitativ cererea populației, ci să împlinească şi nevoia acesteia de sens şi motivație.

Prin selectarea unui model de creştere economică, se va putea fixa cadrul macroeconmic necesar desfăşurării inițiativei libere la nivel microeconomic (indiferent de forma sau formele de proprietate ce se vor cristaliza în noua economie a României). Politicilor economice le va reveni sarcina cuplării celor două niveluri de bază de desfăşurare a activității economice (macro şi micro), orientării şi potențării reciproce a acestora. Principala condiție a viabilității şi eficienței sistemelor sociale complexe este autoreglarea, autoreglementarea, autodezvoltarea.

DIRECȚII ALE DEZVOLTĂRII RELAȚIILOR ECONOMICE INTERNAȚIONALE ALE ROMÂNIEI

Romulus PALADE

a) Pe termen scurt

- Atragerea de turişti străini în România, valorificând cât mai urgent simpatia de care ne bucurăm pe plan extern şi baza turistică existentă.
- Realizarea unui volum de export de mărfuri cât mai ridicat, pe termen scurt, rentabilitatea exportului să fie judecată în corelare cu cea a importului ce se poate realiza cu valuta încasată (de exemplu, se pot importa anumite bunuri de consum, care se pot desface pe piața internă la prețuri ridicate, pentru a mări oferta, a absorbi veniturile populației şi a frâna presiunile inflaționiste).
- Realizarea grabnică a unor importuri de piese de schimb, materiale etc. (nu investiții), absolut necesare producției sau care pot duce imediat la creşterea încasărilor valutare din export.

b) Pe termen mediu şi lung

- Analiza urgentă a rentabilității exporturilor de produse industriale, pe ramuri, subramuri şi produse, pe baza cursului de revenire şi aportului valutar, calculate la PICE şi la prețuri curățate de acumulări (pe toate fazele, inclusiv fără amortismente).
- Dezvoltarea viitoare a industriei să aibă în vedere creşterea gradului de prelucrare a produselor, reducerea ponderii materiilor prime, materialelor şi energiei – din producția internă sau import – în prețul de cost, dezvoltarea ramurilor şi sectoarelor care sprijină creşterea productivității muncii, modernizarea urgentă a industriei, creşterea calității produselor.
- Producția industrială să fie orientată spre satisfacerea necesarului intern şi substituirea unor importuri, dar mai ales către dezvoltarea exporturilor având în vedere capacitatea limitată de absorbție a pieței interne.
- Protejarea industriei față de concurența externă să se facă prioritar pe baza unui tarif vamal; acesta să fie elaborat cât mai curând, putând conține, în contextul internațional actual, niveluri ridicate ale taxelor vamale (ulterior, pe bază de negocieri, acestea vor trebui reduse);
- Investițiile străine să contribuie la creşterea productivității muncii, a calității şi competitivității produselor româneşti. În acelaşi timp, vor trebui protejate unitățile productive deja existente (sau numai unele

dintre ele: s-ar putea recurge în acest sens, după exemplul unor țări asiatice, la înființarea unor „zone de export", „zone industriale specifice" etc., enclave economice orientate către exterior, legate în acelaşi timp de piața internă.

- Investițiile străine vor trebui atrase cu prioritate în sectoarele sau ramurile care pot asigura dezvoltarea exporturilor.

c) Strategii ale orientării geografice

- Principalele zone de interes vor fi Europa (de Est şi Vest) şi Orientul Mijlociu, datorită tradițiilor şi costului scăzut al transportului.
- Eventuala participare în continuare la CAER poate fi avantajoasă şi sub aspectul atractivității pe care România o va prezenta pentru țări ca Japonia, Coreea de Sud, Taiwan, care dispun de fonduri importante şi care vor să pătrundă pe piețele țărilor CAER, putând fi astfel atrase să investească în România.
- SUA constituie un debuşeu de perspectivă pentru unele produse de export realizate în serii mari, care caracterizează încă producția românească şi totodată un important furnizor de tehnologii de vârf.
- Japonia manifestă un interes ridicat pentru țările din estul Europei fiind un partener cu un potențial deosebit.
- Unele țări în curs de dezvoltare (India, Brazilia, Egipt ş.a.) constituie de asemenea parteneri de interes în perspectivă.
- Cât mai urgent vor trebui făcute încercări de contactare a Coreei de Sud şi Taiwanului care, în ultimii ani, au făcut eforturi serioase de pătrundere pe piețele țărilor est-europene, care au o capacitate de import foarte ridicată, o bună situație financiară şi care exportă produse (inclusiv maşini, utilaje, tehnologii) de bună calitate şi la prețuri competitive.

Taiwanul se pare că a ridicat interdicțiile la comerțul cu România (telex Reuter din 11 ianuarie 1990) iar Crucea Roşie din Seul ne-a oferit ajutor încă din luna decembrie 1989.

ELEMENTE PENTRU O STRATEGIE PE TERMEN MEDIU A CREŞTERII ECONOMICE ORIENTATĂ SOCIAL

Dr. Radu TITIRCĂ

Strategia schițată are două coordonate principale: piața internă şi racordarea la economia globală.

1. Creşterea economică în faza de tranziție trebuie să se bazeze, în primul rând, pe piața internă.

Avem o cerere internă foarte mare, solvabilă, dar nesatisfăcută. În mare măsură ea a fost până acum acoperită prin economia subterană. Această economie „la negru" trebuie adusă la suprafață. În acest scop, este nevoie de un cadru juridic care să permită manifestarea liberei inițiative în:

- agricultură;
- servicii;
- mica producție industrială (meşteşugărească);
- comerț interior etc.

Dacă imensa cerere internă nu va fi acoperită în mare măsură, ea se va transforma într-o puternică presiune inflaționistă.

În acelaşi timp, prin stabilirea unui sistem adecvat de taxe şi impozite asupra rezultatelor financiare ale liberei inițiative (taxe care să nu o descurajeze însă) se creează posibilitatea absorbirii la buget (pe filiera consumator – întreprinzător privat – fisc) a unei importante părți din excedentele băneşti aflate în circulație, ceea ce ar avea de asemenea efecte antiinflaționiste.

2. Racordarea la economia globală (racordare care se va face, probabil, într-o primă fază, prin filieră regională) este strict necesară pentru ridicarea nivelului tehnologic al economiei româneşti, punerea ei pe baze competitive pe plan internațional.

De aceea, este necesară o politică de largă deschidere pentru tehnologie printr-o legislație care să permită intrarea de capital, tehnologie şi competență de management din străinătate.

Investițiile directe de capital din străinătate trebuie încurajate în primul rând în marea industrie (siderurgie, construcții auto etc.). Într-o primă etapă aceste ramuri vor fi orientate probabil cu prioritate spre export, ele având însă un puternic efect de antrenare pentru restul economiei naționale. Aceste

industrii vor asigura ocuparea unei importante proporții din forța de muncă şi vor contribui în acelaşi timp la ridicarea nivelului general de pregătire şi educație economică al acesteia. Trebuie încurajată implantarea de filiale şi uzine (chiar dacă numai pentru montaj) ale marilor companii transnaționale, în domeniile tehnologiei de vârf: microelectronică, informatică etc.

OBIECTIVE ALE REFORMEI ECONOMICE

Anda MAZILU

I. Obiective economice pe termen scurt

Principala coordonată a domeniului economic în următorii 1-2 ani, în strânsă legătură cu o serie de priorități sociale vitale, ar trebui să o constituie renunțarea la politica economică de tip recesionist prin:

a) reducerea ratei de acumulare la un nivel realist, care să permită constituirea unui fond de consum normal precum şi angajarea unor cheltuieli bugetare cu destinație socială fireşti, abuziv amputate în trecut;
b) înlesnirea desfăşurării ritmice a proceselor de producție, prin revenirea la o politică de creditare internă a activității întreprinderilor, desigur în limite economice şi cu respectarea unor criterii minime de eficiență;
c) reluarea fluxurilor de import necesare realizării normale şi în condiții de calitate a întregii producții (renunțarea la mentalitatea diferenței de calitate admise între produsele destinate exportului şi cele destinate pieței interne) inclusiv prin apelarea la instrumentele oferite de organismele internaționale de creditare.

II. Obiective economice pe termen mediu

Pe termen mediu, obiectivul generic ar urma să constea în pregătirea premiselor de trecere de la starea de contracție economică la cea de creştere economică, prin punerea bazelor unei economii de tip intensiv. Căile de realizare ar fi următoarele:

a) restructurarea şi redimensionarea capacităților industriale, prin renunțarea la producțiile ineficiente, energofage, care necesită importuri masive de materii prime, implicând cheltuieli de transport foarte mari şi care au fost exportate în pierdere. Se pot studia, în acest caz, posibilitățile de utilizare a mecanismului reamplasării industriilor, respectiv transferul fizic, exportul de capacități în țări care dispun din abundență de respectivele materii prime;
b) reorientarea investițiilor industriale către ramurile care asigură asimilarea şi introducerea progresului tehnic în economia națională, valorificarea superioară a resurselor, în paralel cu modernizarea şi reutilarea subramurilor industriei uşoare care pot genera exporturi în condiții de eficiență.

c) orientarea de resurse sporite către agricultură, în paralel cu efectuarea de reprivatizări de terenuri şi stimularea producătorilor individuali, astfel încât să sporească productivitatea acestei ramuri şi, ca un prim pas, să se asigure satisfacerea necesităților populației;
d) reevaluarea sectorului serviciilor şi a posibilităților oferite de comerțul exterior cu servicii; utilizarea mijloacelor existente, cum ar fi flotele maritimă, fluvială şi aeriană, pentru prestații în cont străin. Renunțarea în domeniul transporturilor la concepția potrivit căreia mijlocul de transport românesc urmează marfa românească;
e) utilizarea avantajelor financiare, tehnologice, de expertiză oferite de investițiile străine de capital, cu deosebire sub forma societăților mixte de producție cu sediul în țară. Asigurarea unui nivel corespunzător de reprezentare comercială şi în domeniul serviciilor, în străinătate;
f) reflectarea acestor modificări structurale, calitative în nivelul şi structura schimburilor externe, aceasta implicând autonomia reală a întreprinderilor în efectuarea operațiunilor de comerț exterior (renunțarea la monopolul de stat asupra comerțului exterior şi la restricționarea prin plan a opțiunii privind sursele externe de aprovizionare şi desfacere).

Promovarea tuturor acestor căi de acțiune ar urma să se facă pe fondul descentralizării progresive, a reducerii rolului planului, precum şi pe fondul adoptării de măsuri de stimulare a spiritului de întreprinzător, a inițiativei private.

III. Obiective economice pe termen lung

În perspectiva anului 2000, odată cu angajarea pe drumul unor astfel de ajustări, ar deveni posibilă crearea şi dezvoltarea sectorului privat în economie, în paralel cu menținerea sub controlul statului a zonelor sensibile: principiile economiei de piață ar urma să devină predominante.

RESTRUCTURAREA PE BAZE ŞTIINȚIFICE A MECANISMELOR ŞI INSTRUMENTELOR DE STIMULARE A ACTIVITĂȚII DE COMERȚ EXTERIOR

Sofia ANDREOIU

Ceea ce îngrădea într-o măsură deosebit de mare desfăşurarea unor activități economice eficiente, competitive, a fost transferarea treptată a competenței şi a puterii luării deciziilor de la nivelurile inferioare operative, tot mai sus, până s-a ajuns la un singur factor de decizie în toate domeniile vieții economice, sociale şi politice. În domeniul comerțului exterior, activitățile operative de export şi import au fost îngrădite în desfăşurarea lor eficientă, pe multe căi: organizatorice, de politică comercială, prin acte normative şi indicații etc.

Pentru un start corect pe drumul restructurării optime a acestei activități este necesar să fie analizate şi mecanismele şi instrumentele de stimulare a activităților de comerț exterior, curățirea mecanismelor de rugina dogmatismului şi cristalizarea elementelor care prin conținutul lor urmăreau într-adevăr stimularea activității, precum şi studierea comparativă a mecanismelor şi instrumentelor de stimulare utilizate în alte țări ale lumii şi în primul rând în acele țări care au făcut deja primii paşi pe drumul descentralizării activităților economice.

A. Ca primă idee, consider necesar să se ofere celor care lucrează în comerț exterior:

- un indicator real al eficienței activității pe care o desfăşoară, să se abolească toți acei indicatori, curs de revenire brut, net sau corectat şi aport în valută etc., care deformau, prin însăşi natura lor neştiințifică, adevărul despre modul în care se desfăşoară exporturile sau importurile;
- competența şi responsabilitatea minimă necesară în limitele cărora la fiecare nivel de decizie să se poată acționa liber, responsabil, competent, fără îngrădirea de a colecta zeci de semnături şi aprobări.

1. În ceea ce priveşte un indicator al eficienței

Din multitudinea de indicatori utilizați pentru demonstrarea aşa-zisei eficiențe a exporturilor noastre, căci de importuri aproape că nici nu mai era vorba, singurul care poate fi utilizat la comensurarea aportului adus de fiecare operațiune la majorarea veniturilor valutare din exporturi este beneficiul în

valută. Calcularea lui, prin deducerea din preţul extern în valută a sumei contravalorii în valută a tuturor elementelor preţului de cost al mărfurilor exportate, este simplă. Ceea ce este deosebit de dificil este comensurarea reală a contravalorii în valută a tuturor elementelor preţului intern al bunurilor de exportat, la nivelurile reale ale pieţelor externe atât în ceea ce priveşte materiile prime şi materialele exportabile şi importabile cât şi a valorii nou adăugate şi a altor elemente componente. Această comensurare corectă în valută a costurilor interne de realizare a mărfurilor pentru export este dependentă şi de o reaşezare a preţurilor şi costurilor interne pe baze noi, corecte, care să respecte legile pieţei, ale cererii şi ofertei.

Preţuri medii externe, pentru compararea contravalorii elementelor, care concură la formarea unui preţ real de vânzare a produsului de export peste care să se câştige un beneficiu, preţuri interne de cost curăţate de acumulări (beneficii în scară, alte prelevări la bugetul statului, ICM-ul etc.) false şi umflate, de niveluri rigide, împietrite prin mecanismul greoi al reglementărilor legale, la cote care nu mai corespund situaţiei conjuncturale date la un moment dat, toate acestea sunt printre primele redute care trebuie atacate şi reformate în activitatea de comerţ exterior şi de restructurare economică.

2. În ceea ce priveşte competenţa

Exportatorului sau importatorului trebuie să i se acorde nişte limite ale competenţei şi responsabilităţii sale în cadrul cărora să se mişte liber, nestânjenit de birocraţia aprobărilor, avizelor, verificărilor etc.

Este necesar ca, în funcţie de produs sau grup de produse, de importanţa exportării sau importării acestuia, conferite de politica comercială a ţării noastre în viitor, să se stabilească ca jaloane ale modului în care se realizează operaţiunile de export sau import, limite inferioare ale preţurilor de export şi limite superioare ale preţurilor de import care trebuie respectate la nivel de lucrător, depăşirea acestor limite în jos sau în sus urmând să constituie un element al competenţei nivelului superior de decizie ş.a.m.d.

Şi această reformă a competenţelor, ca şi cea a indicatorilor de eficienţă şi a preţurilor, necesită o fundamentare ştiinţifică a tuturor elementelor care o compun.

B. Pentru apelarea la alte mecanisme de stimulare a activităţii de comerţ exterior (în principal a exporturilor) este necesară, revizuirea legislaţiei care reglementa această politică economică (între altele legea 12/1980, Legea 1/1986, Decretul 348/1983 şi 349/1983) prin:

a) eliminarea elementelor neştiinţifice şi nerealiste din actele normative respective;
b) păstrarea, cristalizarea şi îmbogăţirea cu experienţă nouă (atât a specialiştilor români cât şi a celor care aplică în alte ţări astfel de mecanisme şi instrumente) a elementelor bune;

c) completarea acestei legislații eventual cu mecanisme noi, optime, de stimulare a exporturilor, conforme cu prevederile articolelor GATT;
d) urmărirea aplicării lor în practică.

În instrumentarul metodelor de stimulare a exporturilor deținem, la ora actuală, numai pe hârtie şi nu în practică:

- mecanisme bugetare care pretindeau o descentralizare accentuată a atribuțiilor concrete ale unităților cu activitate de comerț exterior, prin aceea că erau ținute să asigure acoperirea cheltuielilor în valută pe seama încasărilor din activitatea proprie (Legea 12/1980, Decret 348/1983);
- mecanisme fiscale – scutiri de taxe vamale, precum şi alte facilități vamale dar nu şi o curățire reală a prețurilor interne de cost de acumulări nerealiste îndreptate către bugetul statului şi dirijate spre destinații neeconomice, nerealiste etc.;
- mecanisme financiar-bancare între care constituirea de fonduri valutare proprii fiecărei unități cu activitate de comerț exterior (fie producătoare sau de comercializare); creditarea în condiții favorabile a activităților de producție pentru export, a celor de comercializare etc.;
- mecanisme de cointeresare materială cum ar fi acordarea unui regim preferențial realizării producției pentru export; stabilirea unui sistem de retribuire corelat cu realizările în domeniul exporturilor; stimularea suplimentară a oamenilor muncii pentru realizarea producției de export; mecanisme de cointeresare în comercializarea producției de export etc.

UNELE CONSIDERENTE PRIVIND ROLUL FUNDAMENTAL AL SECTORULUI TERȚIAR ÎN CONTEXTUL STRATEGIEI DEZVOLTĂRII OPTIMALE A ROMÂNIEI

Agnes GHIBUȚIU

Rezultatele cercetărilor efectuate în anii ’80 în domeniul serviciilor sub impulsul dezbaterilor internaționale pe această temă – atât la nivel guvernamental, cât şi neguvernamental, atât în cadrul unor organizații economice internaționale (UNCTAD, GATT), cât şi în cercurile oamenilor de ştiință – conduc la concluzia că elaborarea strategiei de dezvoltare economică a României nu poate fi concepută fără a lua în considerare noile teze privitoare la relația servicii – creştere şi dezvoltare economică.

Principalele elemente ale noii gândiri care a început să prevaleze în modul de abordare a serviciilor pot fi rezumate astfel:

- recunoaşterea rolului crescând al sectorului de servicii în procesul creşterii şi dezvoltării economice, în virtutea interconexiunilor cu celelalte sfere ale economiei naționale;
- recunoaşterea creşterii rolului serviciilor ca factor de restructurare a economiei mondiale şi ca mijloc de adaptare a economiilor naționale la cerințele progresului ştiințifico-tehnic;
- considerarea dezvoltării sectorului de servicii nu ca un rezultat automat al procesului dezvoltării economice, intervenit la un anumit stadiu al acestuia, ci, dimpotrivă, ca una din premisele de bază ale procesului dezvoltării şi, prin urmare, evidențierea necesității promovării unei politici adecvate şi explicite în domeniul sectorului terțiar, în vederea stimulării dezvoltării acestuia în cadrul strategiei naționale de dezvoltare.

Aceste elemente sunt susținute de evidențele empirice vizând o serie de evoluții obiective care au avut loc în ultimele două decenii în economia mondială.

Aceste evoluții au condus la punerea într-o nouă lumină a sectorului de servicii, prin evidențierea şi recunoaşterea poziției-cheie pe care o dețin serviciile în producția materială şi în valoarea nou creată, în ridicarea eficienței întregii activități economice şi implicit în consolidarea poziției competitive a țărilor în comerțul internațional cu bunuri materiale şi servicii. Astfel:

- serviciile se dovedesc a fi activități a căror funcție primordială constă în transmiterea de cunoştințe sau informații, în transferarea cunoştințelor dobândite şi a tehnologiei în procesul de producție şi de distribuție a bunurilor materiale; în acest sens, serviciile oferă inputuri esențiale pentru procesul de producție, - începând de la cercetare-proiectare şi până la prelucrarea datelor -, conduc procese de producție (de exemplu prin intermediul roboților sau al liniilor automatizate de asamblare) şi facilitează desfacerea produselor (de la finanțarea şi asigurarea tranzacțiilor şi până la asistența post-vânzare);
- cauza principală a creşterii sectorului de servicii pare a o constitui accentuarea integrării producției de servicii cu producția de bunuri materiale sub efectele progresului tehnologic şi nu evoluția cererii în funcție de nivelul veniturilor, aşa cum se considera până acum;
- în paralel cu procesul „terțializării" industriei (adică procesul creşterii conținutului în servicii al producției de bunuri materiale) are loc şi procesul de „industrializare" a serviciilor, prin care serviciile îşi sporesc productivitatea prin aplicarea aceloraşi mecanisme care au condus la creşterea productivității muncii în sectoarele industriei prelucrătoare, şi anume îmbunătățirea organizării producției, economiile de scară şi în special prin introducerea noilor tehnologii din domeniul informaticii;
- din „creşterea conținutului de servicii al produselor" derivă un alt aspect foarte important, legat de rolul serviciilor în asigurarea şi creşterea competitivității țărilor pe plan internațional, întrucât acest proces se traduce în termeni practici prin aceea că fiecare bun material (sau serviciu) produs şi/sau exportat conține un aport sporit de servicii la diferitele niveluri ale procesului de fabricație;
- începând cu proiectarea, fabricația şi controlul calității şi până la reclamă, distribuția şi cercetarea pieței, rezultă că succesul produsului pe piața internațională va depinde într-o măsură tot mai mare de eficiența şi calitatea serviciilor încorporate şi că acestor servicii le va reveni, prin urmare, o tot mai mare pondere din valoarea nou creată aferentă produsului. Aceasta semnifică, totodată, că o poziție competitivă puternică în furnizarea anumitor servicii-cheie pare a constitui o condiție şi nu o alternativă pentru asigurarea unei poziții puternice în comerțul de produse prelucrate;
- dincolo de incidențele pozitive pe care le au asupra ocupării forței de muncă, productivității muncii şi eficienței economice sau competitivității internaționale a țărilor, serviciile în sine se constituie într-o sursă majoră de venituri valutare şi, astfel, într-un potențial factor de echilibrare a balanțelor de plăți externe ale țărilor.

Prin prisma acestor considerente se cristalizează necesitatea promovării unor politici explicite în sfera sectorului terțiar, de natură să reconsidere statutul

de până acum al serviciilor în cadrul economiei naționale. Dacă pentru țările dezvoltate serviciile nu mai constituie de mult un sector rezidual, aportul acestora la creşterea şi dezvoltarea economică fiind cât se poate de concludent, rezultatele recentelor cercetări în domeniul serviciilor au o semnificație pragmatică deosebită pentru ansamblul acelor țări – implicit şi România – care în prezent se află la un nivel mai scăzut al dezvoltării economice şi care sunt vital interesate în găsirea celor mai propice căi în vederea accelerării dezvoltării lor economice şi a depăşirii decalajelor care le despart de țările industrializate.

I. Printre elementele care trebuie să se constituie în puncte de plecare pentru elaborarea noilor orientări strategice – pe termen mediu şi lung – ale României, în domeniul sectorului de servicii, menite a contribui la consolidarea sectorului de servicii, astfel încât acesta să aducă un aport mai substanțial la procesul productiv şi la îmbunătățirea poziției competitive pe plan internațional a țării (atât în domeniul bunurilor materiale, cât şi al serviciilor) se evidențiază:

a) punerea în valoare a capitalului uman prin intermediul educației, formării şi achiziționării cunoştințelor specializate;
b) crearea unei infrastructuri moderne şi eficiente de telecomunicații;
c) ridicarea nivelului tehnologic al ramurilor de servicii pentru a stimula astfel nu numai eficiența de ansamblu a economiei naționale, ci şi pentru a furniza noi posibilități pentru ocuparea forței de muncă la un nivel mai înalt de calificare şi pentru creşterea abilității țării noastre de a absorbi progresul tehnologic;
d) specializarea economiei româneşti într-o măsură sporită în producția unor servicii pentru care țara noastră dovedeşte o înzestrare deosebită cu factori de producție şi care să-i asigure locuri principale în producția mondială (de ex.turismul internațional);
e) stimularea dezvoltării acelor segmente-cheie ale sectorului de servicii care înlesnesc o mai pronunțată integrare între producția de servicii şi producția de bunuri materiale şi care stimulează procesul de ajustare structurală, facilitând abilitatea întreprinderilor de a se adapta la modificările condițiilor de pe piața internațională, de a aplica noile tehnologii, de a ridica calitatea produselor şi de a pătrunde pe noi piețe (printre care: transmiterea şi prelucrarea datelor şi informațiilor, cercetarea, gestiunea, consultanța juridică, publicitatea, studiile de piață, asigurările, serviciile bancare, serviciile de întreținere şi controlul calității produselor etc.);
f) promovarea unor strategii speciale de export în vederea majorării veniturilor provenind din sectorul de servicii al economiei naționale;
g) asigurarea unor importuri de servicii care nu pot fi prestate în țară în condiții de eficiență (de ex. prelucrarea datelor şi informațiilor, consultanță în diferite domenii, pregătirea cadrelor, management, controlul calității produselor etc.);

h) promovarea unor forme moderne de cooperare în domeniul producției de servicii, cum ar fi constituirea de societăți mixte cu sediul în țară şi în străinătate;
i) potențarea eforturilor proprii de dezvoltare în sfera serviciilor prin acțiuni paralele întreprinse pe plan internațional, printr-o largă colaborare pe plan multilateral, interregional, regional şi subregional;
j) promovarea cercetării economice româneşti în domeniul serviciilor, inclusiv prin înlesnirea accesului cercetătorilor români din domeniu la rezultatele cercetărilor efectute pe plan internațional şi realizarea unui larg schimb de opinii cu specialiştii din alte țări.

II. Pornind de la potențialul disponibil şi infrastructura existentă în sectorul național de servicii, se impun a fi avute în vedere următoarele direcții de acțiune pe termen scurt:

a) asigurarea unei participări active a României la procesul de reglementare multilaterală şi liberalizare progresivă a comerțului internațional cu servicii din actuala Rundă Uruguay;
b) participarea activă a României la activitatea acelor organizații internaționale existente în diferitele sectoare de servicii la care este parte şi aderarea imediată la acele organizații internaționale la care nu a participat din considerente financiare;
c) îmbunătățirea cadrului juridic de desfăşurare a comerțului exterior cu servicii al României în vederea:
- extinderii fluxurilor externe de servicii;
- creşterii gradului de compatibilitate a reglementărilor naționale româneşti cu cerințele viitorului cadru multilateral ce va fi convenit în sfera comerțului internațional cu servicii. În acest sens se impun următoarele măsuri: revizuirea şi, respectiv abolirea acelor reglementări care împiedică dezvoltarea nestingherită a tranzacțiilor cu servicii (cum ar fi, de exemplu, reglementarea valutară şi vamală a mijloacelor de plată şi a bunurilor introduse şi scoase de turiştii străini, care împiedică dezvoltarea serviciilor turistice oferite de țara noastră); elaborarea unui cadru juridic adecvat pentru acele segmente de servicii care, în prezent, nu dispun de reglementări specifice (cum ar fi, serviciile informatice, serviciile educaționale etc.);
- reunirea reglementărilor româneşti într-un singur act normativ de bază, în scopul conferirii acestora, a unui caracter unitar, clar, uşor identificabil şi uşor accesibil; conferirea acestora a unui caracter public (inclusiv prin traducerea lor în limbi de circulație internațională);

d) asigurarea urgentă a unei baze analitico-statistice reale şi adecvate cu privire la sectorul național de servicii, în general, şi comerțul exterior românesc cu servicii, în special. În acest sens se impun, printre altele:

- adoptarea sistemului de contabilitate națională a ONU (în locul sistemului de contabilizare a produsului material aplicat până în prezent), în vederea includerii şi a serviciilor „nemateriale” în formarea produsului intern brut;
- alinierea sistemului de înregistrare şi evidențiere statistică a fluxurilor externe de servicii metodologiei FMI, în vederea asigurării unei comparabilități internaționale; defalcarea contului operațiunilor curente ale balanței de plăți pe diferite tipuri de tranzacții cu servicii (atât pe total, cât şi pe destinație şi provenienţă);
- urmărirea îndeaproape a procesului de negocieri multilaterale din sfera serviciilor din Runda Uruguay sub aspect statistico-metodologic.

Partea a II-a
PROBLEME ALE PARTICIPĂRII ROMÂNIEI LA DIVIZIUNEA INTERNAȚIONALĂ A MUNCII

INDUSTRIA PETROLIERĂ

Reducerea volumului de încasări în devize din exportul de produse petroliere previzibilă prin prisma obiectivului de restrângere cantitativă a exportului poate fi parțial compensată prin: ameliorarea structurii sortimentale în cadrul fiecărei grupe de produse în parte şi, respectiv, prin îmbunătățirea imediată a parametrilor calitativi ai unor produse.

În ambele cazuri (seturi de măsuri) accentul va trebui să cadă în mod prioritar pe benzină, în condițiile în care motorina de fabricație românească se încadrează, în general, în normele de calitate solicitate pe piața vest-europeană, iar păcura, ca subprodus rezultat din procesele de prelucrare a țițeiului, nu se recomandă a fi exportat – din cauza valorii sale unitare scăzute (cu 30% în medie sub cea a țițeiului, materia primă de bază). Pe de altă parte, potențialul energetic ridicat, puterea sa calorifică > 10.000 Kcal/kg recomandă păcura pentru utilizări în sectorul energetic național, parțial ca înlocuitor al gazului şi cărbunelui.

- În cazul benzinei, recomandăm creşterea proporției de benzină premium (95-98 CO) şi benzină naturală neetilată cu plumb, COR 90, în detrimentul naftei şi al benzinei regular etilată cu Pb.
- Majorarea cifrei octanice, măsură care la nivelul prețurilor actuale poate asigura creşterea prețului unitar obtenabil cu 2-4 dolari/unitate octanică. Ca rute rapide şi mai puțin costisitoare de majorare a cifrei octanice recomandăm reformarea catalitică mai severă în unitățile existente, reformarea catalitică a naftei, dar mai ales adaosul de metil-terțiar-butil-eter (MTBE) sau a altor compuşi chimici oxigenați ca alcool etilic, alcool metilic, hidrocarburi aromatice.

Adaosul de MTBE în proporție de 3-5% (volumetric) asigură majorarea cifrei octanice cu 1,2-1,5 unități, sporind în cuantum proporțional şi volumul producției obtenabile de benzină.

Restructurarea şi modernizarea industriei de rafinare a țițeiului este un proces de durată, care presupune importante investiții de capital. Pe termen scurt, închiderea unor capacități trebuie analizată şi prin prisma asigurării economiei naționale şi populației cu produsele petroliere necesare, precum şi a continuării unui anumit export de benzină şi motorină, care să contribuie la susținerea efortului valutar legat de importul de țiței.

Sector: Petrol – chimie

INDUSTRIA CHIMICĂ

Încadrarea României în diviziunea internațională a muncii a fost greşită, din considerente legate în principal de menținerea pe termen lung a unui ritm înalt de dezvoltare, pe baza unei aberante rate a acumulării şi justificate, inițial, de existența unei anumite baze de materii prime, care ulterior s-a dovedit insuficientă față de obiectivele nerealiste fixate pentru această ramură. A fost evidentă orientarea irațională, fără fundament economic, a investițiilor spre chimia de mare tonaj, cu caracter energo-intensiv, care a condus la supradimensionarea unor subramuri: industria de rafinare a țițeiului, industria de îngrăşăminte, produse clorosodice. Alte subramuri, cum ar fi prelucrarea materialelor plastice sau industria de anvelope au fost dezvoltate fără a se asigura corelația necesară cu baza de materii prime şi fără o analiză temeinică a dimensiunii şi structurii cererii interne şi externe.

Nu s-a ținut deloc cont de implicațiile celor două şocuri petroliere, din 1973 şi 1979, asupra procesului de investiții în industria chimică mondială, vizând relocalizarea şi restructurarea acestei ramuri în contextul schimbării raporturilor de competitivitate pe piața mondială.

Sub incidențele celor 2 şocuri petroliere a avut loc relocalizarea unor subramuri ale industriei chimice, prin transferul treptat al fabricării unor produse de mare tonaj (materiale plastice, fibre sintetice, îngrăşăminte, metanol etc.) din centrele producătoare tradiționale către țările care dispun de zăcăminte bogate de materii prime (țiței, gaze şi altele). În acest proces au fost implicate alături de țările exportatoare de țiței din Orientul Mijlociu şi nordul Africii, țările recent industrializate din Asia de sud-est, Mexic, Brazilia, Canada ş.a., dintre care unele se numără în prezent printre marii producători şi printre cei mai dinamici şi competitivi exportatori.

În condițiile diminuării competitivității lor în chimia de mare tonaj, firmele occidentale şi-au concentrat şi restructurat activitatea pe produsele chimiei fine şi pe specialități, deci spre sectoare de vârf tehnologic. Ca urmare, țările cu o industrie chimică modernă sunt actualmente bine plasate în diviziunea internațională a muncii, în structura exporturilor lor ponderea majoritară fiind deținută de produse cu grad înalt de prelucrare (medicamente, cosmetice, coloranți, lacuri şi vopsele, antidăunători, săpunuri şi detergenți, materiale fotosensibile) şi de polimeri şi prelucrate din aceştia. În 1987, aceste grupe de produse au reprezentat între 60-70% din exporturile de produse chimice ale principalelor țări vest-europene şi între 50-70% din cele ale țărilor est-europene (cu excepția URSS). În acelaşi an, ponderea celor 2 grupe în exportul României a fost de cca. 40%, cu precizarea că produsele chimiei fine au reprezentat sub 10%.

Deceniul IX a marcat o slăbire importantă a participării României la comerțul mondial cu produse chimice. Dacă în 1980, România furniza cca 1% din volumul valoric al exportului mondial de produse chimice, în 1989, această cotă s-a situat sub 0,5%, în condițiile în care volumul exportului mondial s-a dublat în acest interval, iar cel al exportului românesc a stagnat.

Amplificarea şi îmbunătățirea participării țării noastre la comerțul internațional trebuie să vizeze 2 direcții majore de acțiune:

1. la nivel de macrostructură: creşterea ponderii produselor de chimie fină şi specialităților;
2. la nivel de microstructură: majorarea ponderii produselor şi sortimentelor cu valoare adăugată ridicată, pe calea adâncirii specializării şi lărgirii cooperării.

Pentru atingerea acestor deziderate este necesară, în primul rând, introducerea de noi tehnologii, atât prin importul acestora cât mai ales prin infuzia de capital străin. Se poate avea în vedere inițierea imediată a unor acțiuni de cooperare internațională, în scopul modernizării rapide a tehnologiilor de fabricație, după eşalonarea priorităților. În prezent, activitatea de cercetare-dezvoltare a devenit un factor cheie de producție, care conduce la scurtarea ciclului de viață al produselor. Deja într-o țară ca R.F. Germania, 50% dintre produsele chimice comercializate au o vehime mai mică de 5 ani.

În al doilea rând, efecte imediate de sporire a volumului şi eficienței producției şi exportului anumitor grupe de produse se pot obține prin reluarea importului de materii prime, intemediari, aditivi plastifianți etc., care nu pot fi asigurați în țară. De asemenea, vor trebui reluate urgent importurile unor produse finite destinate atât populației (medicamente ş.a.) cât şi economiei naționale (antidăunători, coloranți etc.).

În al treilea rând, trebuie analizată reducerea treptată a exportului de produse energointensive (îngrăşăminte cu azot, metanol, produse sodice, carbid) care actualmente constituie cca 40% din exportul de produse chimice al României, față de 1-2% în țările vest-europene.

În al patrulea rând, trebuie demarate într-un timp scurt acțiuni de cooperare cu parteneri externi pentru utilizarea la nivel optim a capacităților de producție existente în diverse subramuri,cu precădere în chimia de mic tonaj.

Restructurarea la nivel macro şi micro a industriei chimice româneşti să se facă, într-o primă etapă, prin intervenția statului prin pârghii economico-financiare, iar ulterior să se creeze cadrul concurențial necesar stimulării competitivității şi ridicării eficienței producției, precum şi al eliminării caracterului monopolist al producției.

Sector: Petrol – chimie

PROPUNERI DE MĂSURI PRIVIND OPTIMIZAREA EXPORTULUI DE LAMINATE DIN OȚEL, ÎN ANUL 1990

1. Aspecte conjuncturale

În cursul anului 1989, pe piața internațională a laminatelor din oțel s-a produs o modificare de tendință, prețurile înregistrând scăderi relativ importante. Prognoza pentru anul 1990 indică o nouă scădere a prețurilor, precum şi o accentuare a concurenței pe piețele de export. SUA – principalul importator de laminate din oțel – a prelungit cu încă 2,5 ani acordurile de limitare a importurilor, iar China – până recent al doilea mare importator – îşi reduce substanțial importurile din cauza unei lipse acute de devize.

Transformarea pieței din cea a „vânzătorului" în cea a „cumpărătorului" impune o atenție deosebită la încheierea şi derularea contractelor de export-import. Pe piață se preferă marfa de calitate superioară, pentru sortimentele de calitate mai slabă găsindu-se cu greu desfacere şi acordându-se rabaturi relativ însemnate la preț. Chiar şi țările în curs de dezvoltare, mai puțin pretențioase la aspectele calitative, încep să-şi transforme optica. Egiptul, de exemplu, mare importator de oțel beton, a anunțat un plan de modernizare a producției proprii şi de a consuma oțel beton de calitate superioară, astfel încât să reducă cu 30% consumul specific de oțel beton în construcții.

2. Măsuri de adaptare a ofertei de export la exigențele pieței externe

a. Pentru promovarea eficientă a exportului românesc de laminate din oțel în noile condiții conjuncturale din anul 1990, producătorul şi exportatorul român vor trebui să manifeste mai multă suplețe la solicitările clienților externi şi, în special, în ceea ce priveşte:

- asigurarea întocmai a structurii sortimentale din comenzile efectuate de cumpărătorii externi;
- livrarea mărfurilor fără defecte calitative; în caz contrar, se suportă penalizări şi rabaturi la preț;
- livrarea la termenele contractuale şi în cantitățile prevăzute în contracte;
- intensificarea acțiunii de studiere şi de prospectare a pieței externe, precum şi acordarea unei mai mari atenții activității de reclamă.

b. Măsuri de produse şi grupe de produse

Tablă groasă

În paralel cu respectarea unor norme calitative (planeitate, formate, calitatea oțelului, asigurarea controlului ultrasonic etc.) din contracte, se apreciază că o conjunctură mai favorabilă vor prezenta tabla navală şi tabla pentru industria energetică. Va trebui să crească ponderea tablelor cu tratament termic (normalizare, revenire, călire) şi slab aliate cu înaltă rezistență la tracțiune.

Va trebui, de asemenea, diversificată gama formatelor dimensionale: livrarea de tablă groasă peste 40 mm şi sub 8 mm grosime, asigurarea unor formate sub 1500 mm şi peste 3000 mm lățime şi, respectiv, lungimi sub 6000 mm şi peste 12000 mm.

Tablă medie

Să se ofere în mai mare măsură table pentru industria de nave şi calități slab aliate; de asemenea, să se extindă gama dimensională, să se taie marginile şi să se efectueze laminarea cu toleranțe dimensionale mai strânse.

Bandă laminată la cald

Este necesară o creştere a ponderii unor calități ca St.52-3, ASTM A-283, ASTM A-131, API 5 LX gradele X52, X60, SAE 1012, SAE 1013, să se asigure tăierea marginilor, controlul automat al grosimii, oferirea de rulouri mai mici (5-15 tone) şi reducerea telescopicității rulourilor sub 50 mm; de asemenea, să se ofere la export sortimente de bandă laminată la cald decapată şi uleiată.

Tablă şi bandă laminate la rece

Oferirea de calități superioare, cum sunt cele pentru ambutisare profundă şi extraprofundă; să se extindă gama dimensională şi să se elimine tablele cu defecte de suprafață.

Tablă şi bandă zincată

Este un sortiment cu cerere mai favorabilă pe piața mondială. Va trebui să se realizeze o lărgire a gamei sortimentale (floare de zinc mai mică, acoperiri cu strat de zinc mai subțire) şi dimensionale, eliminarea petelor ce apar după cromatare şi tăierea marginilor după laminarea benzii la rece.

Profile

Să se asigure calitățile din oțeluri superioare (St 42-2, CK-15, CK-60, slab aliat, conform normelor ASTM, BSS etc.); să se livreze produse cu asigurarea condițiilor de suprafață, libere de orice defecte provenite în timpul laminării sau ulterior; să se mărească ponderea barelor şi profilelor din oțeluri aliate.

Oțel beton

Se semnalează o restrângere a cererii pe piața mondială şi un accent mai mare pe produsele calitativ superioare. Pe piață se solicită oțel beton neted sau crenelat după norme DIN, AISI, ASTM.

Sârmă laminată

Se recomandă o creştere a ponderii sortimentelor pentru trăgătorii.

Țevi

Cererea se va menține relativ activă din partea industriei constructoare de maşini (țevi pentru industria auto, țevi mecanice, țevi pentru biciclete) şi industria construcțiilor; va scădea, în schimb, cererea de țevi petroliere (burlane, țevi de extracție, țevi pentru câmpuri petroliere). Se mai estimează că sortimentele din oțeluri speciale vor beneficia în continuare de o cerere activă. Vor trebui respectate în mod mult mai riguros o serie de caracteristici fizico-mecanice: grosimi de perete, lungimi, rezistența la tracțiune etc.; va trebui extinsă gama dimensională (țevi cu pereți subțiri şi foarte subțiri); va trebui asigurat controlul nedistructiv, precum şi o serie de prelucrări de finisare (zincare, debavurarea cordonului interior de sudură, tratamente termice, capete şanfrenate, cu filet şi mufă etc.). În cazul particular al burlanelor vor trebui asimialte produse noi, care să poată fi utilizate la lucrări de adâncime mai mare şi în condiții de mediu agresiv.

Sector: Materii prime

PROPUNERI DE MĂSURI PRIVIND DESFĂŞURAREA EXPORTULUI DE ALUMINIU AL ROMÂNIEI ÎN CONDIȚII DE OPTIM ECONOMIC, ÎN ANUL 1990 ŞI ÎN PERSPECTIVĂ

A. Situația conjuncturală

Specialiştii apreciază că în anul 1990 cotațiile aluminiului la Bursa de metale din Londra (operațiuni la disponibil) se vor situa la o valoare medie de aproximativ
1650-1750 dolari/tonă, reducându-se cu aproximativ 15% față de media anului 1989 de 1952 dolari/tonă.

Prognoze privind nivelul cotațiilor aluminiului la Bursa de metale din Londra, în anul 1990

- dolari/tonă, depozit bursă -

Sursa	Nivel cotație
a. Cotații medii anul 1989	
- operațiuni la disponibil	1952
- operațiuni la termen	1915
b. Cotații medii 2-18 ianuarie 1990	
- operațiuni la disponibil	1583
- operațiuni la termen	1591
c. Prognoze pentru 1990	
- Shearson Lehman Hutton (SUA)	1764 (la disponibil)
- Ord Minett (Marea Britanie)	1653
- Economist Intelligence Unit (Marea Britanie)	1678 (la termen)
- Bear Stern (SUA) – prețuri pe piața SUA	1430-1765
- Anthony Bird (Marea Britanie)	1650-1790 (la disponibil)
Apreciere I.E.M.	1650-1750 (la disponibil)

B. Aluminiu primar blocuri

În vederea alinierii ofertei de export în domeniu a României la tendințele şi exigențele calitative ale pieței internaționale, se propune luarea următoarelor măsuri:

- axarea producției şi exportului de aluminiu primar blocuri al României pe livrări de aluminiu cu puritatea de 99,7% (max. 0,2% Fe, max.

0,1% Si), în strânsă concordanță cu normele calitative predominante de pe piața externă;
- asimilarea în producție şi promovarea mai susținută a livrărilor de aliaje din aluminiu;
- creşterea capacității de producție pentru aluminiu dublu rafinat electrolitic cu puritatea 99,99%, sortiment la care prețurile de comercializare sunt net superioare celor obtenabile la exportul de aluminiu blocuri cu puritatea de 99,7%;
- diversificarea gamei sortimentale de lingouri oferite la export. Precizăm că în depozitele Bursei de metale din Londra sunt acceptate la livrare următoarele tipuri de lingouri din aluminiu puritate 99,7%:
  - lingouri 12-26 kg;
  - blocuri „T Bars" cu greutatea de max. 675 kg.;
  - blocuri „Sows" cu greutatea de max. 750 kg.

C. Semifabricate şi produse de aluminiu

Principala preocupare trebuie să fie acordată creşterii cantitative, diversificării sortimentale şi îmbunătățirii calitative a ofertei de export la semifabricate şi produse finite din aluminiu, în cea mai strânsă concordanță cu evoluția cererii pe piața mondială. În acest sens, este necesar să se asigure echiparea tehnologică adecvată a uzinei de prelucrare a aluminiului din Slatina. Se propun următoarele măsuri în domeniul structurării sortimentale a ofertei:

C.1. Creşterea ponderii produselor plate în exportul de semifabricate din aluminiu al României, ținând cont că, la nivelul țărilor dezvoltate, tablele, benzile şi foliile acoperă peste 75% din exportul total de semifabricate din aluminiu. O atenție suplimentară să se acorde stimulării mai accentuate a exporturilor la sortimentele cu nivel calitativ ridicat (folii, tablă subțire, tablă din aliaje de aluminiu pentru industria automobilelor şi pentru industria aeronautică etc.). Trebuie avut în vedere că prelucrările suplimentare (formate speciale, acoperiri ale suprafeței etc.) asigură sporuri de preț cuprinse între plus 50-80% (în unele cazuri şi mai mult) față de sortimentele standard. În vederea creşterii competitivității exportului în domeniu, nomenclatorul livrărilor trebuie să cuprindă:
- table şi benzi din aluminiu şi aliaje de aluminiu cu grosimi cuprinse între 0,3-5 mm, cu accent pe subgrupa 0,3-0,99 mm, toate stările de ecruisare (inclusiv suprafața strălucitoare). Disponibilizarea unor cantități cât mai mari de table din aliajele 5052 şi 6061, intens solicitate pe piața externă, inclusiv plăci din aliaj 6061 cu grosimea până la 50 mm pentru industria autovehiculelor. Condiții de ambalare, formate şi greutate conform solicitărilor partenerilor externi;
- tablă în formate, lăcuită sau cu alte tratamente ale suprafeței;
- tablă subțire din aliaj de aluminiu 3004, utilizată la fabricarea cutiilor pentru îmbutelierea berii şi băuturilor răcoritoare, cu toleranțe dimensionale strict controlate şi garantarea condițiilor de ambutisare;

- tablă ondulată, cu suprafață stucco sau diamond;
- folii cu ambele fețe lucioase;
- folii colorate, embosate, lăcuite, grosimi 8-12 microni;
- table din aliaje de aluminiu AA 7075, 2011, 2024, 2017;
- discuri tăiate la presă sau ştanțate, cu dimensiuni în milimetri sau inches, condițiuni de ambutisare garantate, eliminarea bavurilor, suprafața liberă de defecte.

C.2. În domeniul produselor extrudate se propune promovarea exportului la următoarele sortimente:

- bare din aliaje AA 2011, 2024, 2017, 7075 pentru construcția de maşini;
- bare rotunde, pătrate sau hexagonale, grosimi 10-275 mm, trase sau turnate, calitate conform normelor DIN sau altor standarde internaționale;
- rondele pentru fabricarea dozelor spray şi altor recipienți;
- profile pentru tâmplărie metalică prevăzute cu accesorii.

D. Piețe potențiale la exportul de aluminiu al României

Livrările de aluminiu ale României se recomandă să fie orientate către următoarele piețe cu potențial ridicat de absorbție:

- Piața Comună. Importul de aluminiu primar blocuri al CEE este de circa 2,3 milioane tone/an, în timp ce importurile de semifabricate din aluminiu sunt de aproximativ 1,4 milioane tone pe an. Principalele piețe de desfacere: R.F. Germania, Marea Britanie, Franța, Belgia, Olanda, Italia.
- Statele Unite ale Americii. Această piață reprezintă un debuşeu important, ponderea SUA în consumul de aluminiu al țărilor dezvoltate fiind de circa 35%.
- Japonia. Această țară efectuează în mod curent importuri de aluminiu primar neprelucrat care depăşesc nivelul de 1,3 milioane tone/an.
- Țările dezvoltate europene nemembre ale Pieței Comune (mai ales Elveția, Austria, Suedia) importă fiecare în parte peste 100.000 tone aluminiu pe an.
- Țările în curs de dezvoltare din Asia de Sud-Est, Orientul Mijlociu şi Africa de Nord îşi vor majora în continuare importul de aluminiu lingouri şi de produse prelucrate din aluminiu.
- Pe baza realizării unor exporturi de aluminiu în anumite țări din Europa de Est (Polonia, Cehoslovacia, R.D. Germană), există posibilitatea obținerii în contrapartidă a unor mărfuri de primă necesitate pentru economia noastră națională.

Sector: Materii prime

POSIBILITĂȚI ACTUALE DE VALORIFICARE CÂT MAI EFICIENTĂ A POTENȚIALULUI EXISTENT ÎN INDUSTRIA DE CONSTRUCȚII ŞI A MATERIALELOR DE CONSTRUCȚII DIN ROMÂNIA, PRIN REALIZAREA DE CONSTRUCȚII ÎN URSS

Nota a fost întocmită de ing. Ion NEACŞU,
consilier CTE la ROMPROIECT – Dp. R.S.

Pe baza unor studii efectuate, a informațiilor ce s-au obținut din contacte directe ale specialiştilor români cu specialişti şi organisme sovietice, precum şi din cercetarea legislației şi a publicațiilor sovietice, a rezultat că este foarte favorabilă conjunctura, pentru a orienta ofertele noastre pentru URSS spre execuția de construcții de locuințe şi social-culturale şi eventual spre industria de bunuri de larg consum.

1. Situația conjuncturală din URSS, de care trebuie să se țină neapărat şi imediat seama, se prezintă astfel:

1.1. În general, în toată Uniunea Sovietică şi cu deosebire în zonele cu industrie extractivă, există o acută nevoie de locuințe şi clădiri social-culturale şi, ca urmare a acestei situații, muncitorii din zonele respective presează, prin demonstrații şi chiar greve, asupra organelor de conducere locală republicane şi chiar unionale, pentru satisfacerea cât mai urgentă a acestei necesități vitale, fapt ce explică solicitările tot mai numeroase şi mai insistente, din partea organelor sovietice, de la diferite niveluri, pentru ca românii să contracteze şi să execute la cheie construcții din categoria celor menționate mai sus.

1.2. În Uniunea Sovietică, tot mai multe voci, dintre cele mai autorizate, susțin că cel puțin în prezent, principalele resurse financiare ale statului sovietic să fie dirijate spre construcții de locuințe, social-culturale şi din industria bunurilor de larg consum, şi nu spre industria extractivă şi metalurgică, care se consideră exagerat dezvoltată. Sunt toate şansele ca aceste idei să fie unanim acceptate.

1.3. Estimările făcute de institute specializate, ale căror rezultate au apărut şi în publicații, arată că în Uniunea Sovietică este aşa de mare nevoia nesatisfăcută de construcții de locuit şi social-culturale, încât se apreciază că această criză se va rezolva, dacă se vor afecta mijloacele necesare, cel mai devreme până în anul 2010, deci o perioadă relativ lungă de timp.

1.4. De asemenea, din practica activității unităților de construcții străine, deci şi a celor româneşti ce-şi desfăşoară activitatea în URSS, şi din statisticile oficiale care transpar în ultima vreme în presa sovietică, rezultă că în această

țară există o lipsă acută de materiale, semifabricate şi prefabricate de construcții, în special cele care se folosesc la clădirile de locuit social-culturale (ciment, armături, prefabricate de beton, materiale pentru pardoseli şi placaje, tâmplărie etc.), care face ca rezolvarea crizei de locuințe, cu mijloace proprii, într-un timp scurt, să fie practic nerealizabilă.

1.5. În mod evident, apare pentru orice cercetător al pieței de construcții din URSS că nici capacitatea unităților de construcțiii locale nu poate satisface în prezent cerințele în domeniul menționat, atât din punct de vedere al încadrării cu personal, cât şi al dotării cu mijloace. Date fiind însă acțiunile de restructurare din economia sovietică, se vor disponibiliza forțe şi mijloace care se vor orienta către activități de construcții pentru locuințe şi social-culturale, dar pentru a deveni operaționale va fi necesară o perioadă de timp.

1.6. Din studiul ce s-a făcut în ROMPROIECT asupra legislației sovietice, care reglementează modul de construire, confortul şi echiparea construcțiilor de locuit şi social-culturale din URSS, rezultă că prevederile acestora nu diferă esențial de cele din România şi, în nici un caz, îndeplinirea lor nu ar pune probleme unităților româneşti ce ar fi chemate să realizeze astfel de construcții.

1.7. Din ultimele tratative şi discuții ce le-au avut specialiştii români cu organele sovietice, cu privire la contractarea de lucrări de construcții de locuit şi social-culturale, dată fiind situația actuală de criză, rezultă evident următoarele aspecte:

- cu toate că partea sovietică insistă ca la formarea prețului de contractare să stea prevederile economice din legislația sovietică, s-a acceptat să se discute posibilitatea majorării acestuia şi acordarea unor înlesniri care în esență conduc la acelaşi efect şi se poate afirma că există şanse reale de a se obține un preț convenabil părții române;
- de asemenea, s-a acceptat să se discute liste de livrări de mărfuri în contrapartidă pentru lucrări de construcții şi există şi în acest domeniu reale posibilități să se obțină acele produse de care economia Românei are mare nevoie.

Din toate cele prezentate la punctul 1, se impune ca certă ipoteza că URSS, o perioadă relativ lungă (cel puțin 10-15 ani), va apela la antreprize străine, deci şi la cele româneşti, pentru ca să realizeze construcții de locuințe şi social-culturale în condiții avantajoase pentru România.

2. Plecând de la certitudinea că URSS este o mare piață potențială şi stabilă pentru o perioadă lungă de timp, pentru antreprizele străine ce pot şi vor să realizeze construcții de locuințe social-culturale în această țară, s-au întreprins analize aprofundate în mai multe direcții, astfel:

- poziția actuală a României în raport cu alte țări potențial concurente;
- posibilitățile reale de participare a antreprizelor româneşti la realizarea acestor construcții;

- tehnologiile de execuție şi sistemele constructive cele mai eficiente pentru partea română, care însă să fie acceptate şi de partenerii sovietici.

2.1. Din analize a rezultat că România, în raport cu alte țări care ar putea fi potențial concurente pe piața construcțiilor de locuit şi social-culturale din URSS (Bulgaria, Turcia, Cehoslovacia, Polonia, RDG, Finlanda etc.), are cea mai avantajoasă situație:

- prin poziția sa geografică este cea mai apropiată de zonele unde se simte cea mai acută nevoie de astfel de construcții;
- posedă cele mai lesnicioase legături de transport CF şi navale;
- dispune de cel mai puternic potențial tehnic şi uman în domeniu şi poate disponibiliza şi disloca uşor şi rapid o forță importantă care să realizeze un volum mare de lucrări de construcții în URSS, mai ales în situația actuală, când se pune problema sistării unui volum important de lucrări de construcții în țara noastră.

2.2. Din analizele efectuate în ceea ce priveşte posibilitățile antreprizelor româneşti de a realiza în URSS construcții de locuit şi social-culturale, au rezultat următoarele concluzii:

- în România există capacități bine organizate, calificate şi dotate, capabile să realizeze anual un volum de cca 200.000 apartamente, din care, în caz că se consideră necesar şi oportun, imediat se pot disloca pentru URSS, fără nicio consecință nefavorabilă în țară, mijloace tehnice şi umane care să realizeze chiar în primul an cca 50.000 apartamente şi construcții social-culturale aferente, forțe care pot să crească până la o capacitate de cca 150.000 apartamente, în următorii 2 ani;
- industria românească a materialelor de construcții poate furniza, cu capacitățile actuale de producție, toate cantitățile de materiale necesare volumului de locuințe şi construcții social-culturale ce le-ar realiza antreprizele româneşti în URSS, la un nivel calitativ egal sau superior celor folosite în prezent în URSS;
- printr-un export important, în URSS, de construcții din categoria celor menționate, s-ar folosi capacitățile existente la unele unități de producție care funcționează, din lipsă de comenzi, numai parțial (exemplu fabricile de prefabricate din beton) şi în viitor prin reorientarea investițiilor din țara noastră şi a capacităților din unitățile de construcții existente.

2.3. Dintr-o analiză multicriterială asupra tehnologiilor de execuție şi sistemelor constructive ce le-ar putea folosi antreprizele româneşti la realizarea în URSS a constucțiilor de locuit social-culturale, au rezultat următoarele concluzii privind eficiența acestora la export, măsurată prin aport valutar, curs de revenire şi durata rambursării creditelor, după cum urmează:

- construcțiile de locuit şi social-culturale, în ansamblul lor, care se realizează din prefabricate de beton, sunt mult mai eficiente decât construcțiile industriale ce folosesc cu precădere construcțiile metalice, întrucât prețul acestora este foarte mic în URSS;
- structurile pentru clădirile ce folosesc prefabricate din beton sunt mai eficiente decât cele cu structuri din beton monolit, întrucât, pe de o parte, prețurile oferite conform legislației sovietice pentru elementele din prefabricate sunt mai mari, iar pe de altă parte, cheltuielile în valută pentru operațiile din şantier sunt mai reduse;
- elementele prefabricate din beton realizate în şantier sunt, în aproape toate cazurile, mai puțin eficiente decât cele realizate în țară, chiar la serii foarte mici, întrucât cheltuielile în valută pentru prefabricarea în şantier sunt mult mai mari decât cheltuielile de transport pentru prefabricatele realizate în România, în toată zona europeană a URSS;
- toate lucrările care consumă manoperă multă pe şantier sunt în toate cazurile neeficiente, respectiv zidăria, în general, pereții despărțitori din zidărie, tencuielile, placajele de faianță, zugrăvelile, vopsitoriile etc.;
- sunt avantajoase, de asemenea, lucrările ce folosesc prefabricate cu grad mare de finisare şi echipare, realizate în țară, respectiv: cabinele sanitare, tâmplăria finisată, precum şi cele care folosesc materiale plastice – pardoseli din covor PVC, tapetate;
- sunt, de asemenea, dezavantajoase lucrările de instalații, întrucât prețurile conform normelor sovietice pentru aceste lucrări sunt foarte reduse;
- construcțiile de locuințe şi social-culturale, spre deosebire de cele industriale, au durate relativ scurte de execuție, fără perioade de probe tehnologice şi, ca urmare, se pot preda beneficiarilor imediat după realizare şi se poate încasa de la aceştia cvasitotalitatea valorii lucrărilor executate.

Din toate cele prezentate la punctul 2, se impune concluzia că, în etapa actuală, pentru partea română, este avantajos de a construi în URSS cu precădere clădiri de locuit şi social-culturale din prefabricate de beton cu grad mare de finisare şi echipare, realizate în România, transportate pe CF sau naval, cu un consum minim de manoperă pentru lucrări realizate în şantier.

În baza aceloraşi analize, se poate aprecia că, prin realizarea unui volum de 100.000 apartamente, s-ar putea obține un aport valutar de cca 1,5 miliarde ruble transferabile la un curs de revenire de aproximativ 15 lei/rublă transferabilă, cu care sumă s-ar putea achiziționa un volum important de materii prime energetice, metalurgice şi de altă natură absolut necesare economiei naționale.

3. Față de cele arătate mai sus şi de nevoile stringente ale economiei naționale, propunem să se întreprindă următoarele acțiuni:

3.1. Specialiştii din proiectare, din industria materialelor de construcții şi din unitățile de construcții specializate în execuția de construcții de locuințe şi social-culturale să inventarieze, pe zone, capacitățile de producție din fabricile de materiale de construcții şi din unitățile de construcții pentru a se determina, în noua conjunctură din țara noastră, urmare a revoluției din 22 decembrie 1989, volumul de astfel de construcții ce s-ar putea realiza în URSS de către România, respectiv de județe şi oraşul Bucureşti.

3.2. ROMPROIECT, ca principal deținător în România al celor mai detaliate informații asupra pieței de construcții şi a legislației sovietice privind construcțiile de locuit şi social-culturale pentru URSS, împreună cu reprezentanți împuterniciți şi calificați din fabricile de materiale de construcții şi în principal din cele de prefabricate de beton, precum şi din unitățile de construcții din județe şi oraşul Bucureşti, să întocmească imediat oferte tehnice şi comerciale pentru construcții de locuințe, pe care să le prezinte partenerilor sovietici şi care să conțină:

- documentar cu prezentarea tipurilor de locuințe ce se realizează în prezent în unitățile respective şi care să poată fi executate imediat, fără modificări sau cu modificări minime în localități din URSS;
- propuneri de oferte tehnice şi comerciale pentru construcții din categoria celor cuprinse în documentarul menționat mai sus.

3.3. Prin specialişti din cadrul unităților de comerț exterior, institutelor de proiectare, unităților de producere a materialelor de construcții şi de execuție pentru construcții, să se întocmească o notă globală de eficiență pentru activitatea de construcții în URSS, în domeniul locuințelor şi clădirilor social-culturale, pe baza căreia să se obțină de la conducerea guvernului Frontului Salvării Naționale aprobarea unor indicatori economici şi a modalităților de plată care să stea la baza unor tratative cu partenerii sovietici.

3.4. Imediat după stabilirea indicatorilor economici şi a modalităților de plată, să se înceapă tratative cu partenerii sovietici, prin deplasări, în zonele cu mare deficit de locuințe din URSS, de echipe formate din reprezentanții împuterniciți ai unităților de comerț exterior, unităților de proiectare, de execuție în construcții şi ai fabricilor de prefabricate din beton.

3.5. Să se încheie cât mai grabnic contracte care să asigure începerea imediată a lucrărilor pentru a asigura continuitatea în producție pentru unitățile implicate menționate mai sus.

Sector: Materiale de construcții

POSIBILITATEA MENȚINERII CIMENTULUI LA EXPORT, ÎN CONDIȚII DE EFICIENȚĂ

a. Conjunctura internațională

După o perioadă relativ îndelungată de criză în sectorul construcțiilor, pe fondul adâncirii unor fenomene de recesiune în economia mondială în prima jumătate a deceniului actual, anul 1987 a marcat începutul unei redresări evidente în acest domeniu, mai accentuată în țările occidentale şi în unele țări recent industrializate. În acest context conjunctural, cererea şi prețurile cimentului au înregistrat o evoluție mult mai favorabilă în ultimii ani, comparativ cu perioada 1981-1986. Pentru anii 1988 şi 1989, producătorii de materiale de construcție au anunțat niveluri record ale livrărilor şi prețurilor, aceasta datorându-se atât conjuncturii deosebit de favorabile pe piețele de comercializare, cât şi materializării măsurilor drastice de raționalizare şi modernizare a capacităților de producție, de creştere a calității produselor şi diversificare a gamei sortimentale.

Tendința de creştere a prețurilor internaționale nu s-a manifestat liniar pe toate piețele şi pentru toate calitățile şi sortimentele comecializate. Astfel, pe piața țărilor în curs de dezvoltare tradițional importatoare de ciment, datorită dificultăților majore ale balanțelor de plăți, exportatorii întâmpină o rezistență puternică la încercările de a obține prețuri superioare.

În anul 1990, pe fondul persistenței unui climat favorabil pentru investiții în construcții civile şi industriale, atât în țările dezvoltate, cât şi în unele țări în curs de dezvoltare, cererea pentru materialele de construcție se va menține la niveluri ridicate. Prețurile de comercializare ale cimentului vor marca însă o uşoară tendință de scădere, ca urmare a unei majorări sensibile a ofertei, fie prin dezvoltarea capacităților proprii în unele țări tradițional importatoare (Egipt, Irak, Arabia Saudită), fie prin repunerea în funcțiune a unor capacități închise în anii anteriori de către producători consacrați.

b. Direcții pentru restructurarea producției şi promovarea exportului de ciment al României în condiții de eficiență

- Producerea integrală a cimentului pentru export prin procedeul uscat şi îmbunătățirea acestei tehnologii prin introducerea precalcinării, reducându-se astfel consumurile materiale, inclusiv de combustibili;
- Reducerea consumurilor energetice specifice şi înlocuirea surselor de energie mai scumpe (gaz metan şi petrol) cu surse mai ieftine (cărbuni);

- Specializarea pentru producția de export a fabricilor care oferă avantaje din punct de vedere al nivelului cheltuielilor de producție, al consumurilor energetice şi al distanței față de portul de expediere (Medgidia, Fieni, Bicaz, Târgu-Jiu);
- Diversificarea structurii sortimentale a producției de ciment destinate exportului, prin creşterea ponderii sortimentelor superioare, inclusiv prin extinderea producției de ciment ASTM, vizând realizarea unor livrări importante pe piața SUA;
- Intensificarea activității de studiere a conjuncturii pe piața internațională a cimentului, în vederea unei mai bune corelări în timp a ofertei cu dinamica cererii şi prețurilor;
- Diversificarea piețelor de desfacere pentru a reduce dependența de un număr restrâns de parteneri (cum a fost cazul în ultimii ani, când livrările în Egipt deținеau o pondere masivă în exportul de ciment al României). Pot fi avute în vedere în acest sens R.F. Germania, țările nordice, Spania, URSS şi SUA.

Sector: Materii prime

CERINȚE ACTUALE ALE PIEȚEI INTERNAȚIONALE A PRODUSELOR INDUSTRIEI UŞOARE

În sectorul industriei uşoare, principalele măsuri care se impun în perioada imediat următoare sunt:

- asigurarea materiilor prime necesare din import şi producție proprie la nivelul calitativ solicitat de producători;
- înlocuirea treptată a utilajelor uzate fizic şi moral cu maşini şi utilaje noi, moderne, inclusiv din import;
- diversificarea sortimentală largă în cadrul fiecărei grupe de produse;
- îmbunătățirea calității produselor sub aspectul finisării lor şi utilizării de accesorii estetice şi funcționale;
- încadrarea în standardele internaționale de calitate;
- asigurarea ritmică a importului de coloranți textili în paleta coloristică şi la calitatea solicitată de producători.

A. Țesături textile

Măsurile necesare pentru dezvoltarea industriei textile în 1990 vizează extinderea tehnologiilor neconvenționale paralel cu modernizarea utilajelor existente. De asemenea, o direcție prioritară o constituie îmbunătățirea permanentă a structurii sortimentale prin:

- sporirea participării țesăturilor late şi extralate;
- creşterea continuă a ponderii țesăturilor confecționate;
- majorarea ponderii țesăturilor cu finisaje.

În plus se impune ca producătorii de textile să se alinieze la cerințele de pe piața internațională şi să țină permanent pas cu tendințele în modă. La grupa țesăturilor din bumbac şi tip bumbac, se cer:

- țesături uşoare, suple, de calitate superioară şi cu finisaje deosebite, ca falsă şifonare, uşor flauşate, creponate, prespălate etc.:
- țesături din bumbac 100% pentru cămăşi, bluze sport;
- țesături în amestec bumbac/in/mătase, bumbac/vâscoză;
- țesături imprimate cu motive florale mărunte sau foarte mari, picouri, buline;
- revine în modă catifeaua cord;
- în grupa țesăturilor confecționate sunt solicitate pentru lenjeria de pat țesături late şi extralate cu grad ridicat de finisare, cu motive florale sau animale, în majoritate cu raport.

La țesăturile de in şi tip in, cererea se orientează către țesături subțiri, fine destinate îmbrăcămintei şi țesături mai pline pentru textilele de uz casnic:

- sunt solicitate țesături subțiri foarte fine din 100% in sau în amestec;
- țesături vopsite în fir şi cu finisaje deosebite, cum ar fi: falsa şifonare, creponare.

B. Îmbrăcăminte

Din punct de vedere al materiei prime, se impune orientarea cu precădere, conform preferințelor consumatorilor, spre articole de vestimentație din fibre naturale – lână, bumbac, mătase, păruri fine - sau din aceste fibre în amestec cu fibre chimice:

- pentru tricotajele de toamnă/iarnă predomină lâna ca suport de bază, în amestecuri diverse: lână-mohair-mătase, lână-angora, lână-bumbac-mătase, lână-alpaca-acril, lână-bumbac-mătase, lână-in-bumbac etc., în cadrul acestor amestecuri apărând, cu ponderi reduse, diverse fibre chimice. Firele pentru tricotajele destinate sezonului cald au în componență, în principal, bumbac pieptănat sau dublu cardat foarte fin, precum şi in în amestec cu mătase sau fire tip mătase. O răspândire tot mai mare cunoaşte în ultimul timp (tendința se va menține şi în sezonul viitor) folosirea vâscozei fin prelucrate în combinație atât cu fibre naturale, cât şi cu fibre chimice;
- modernizarea industriei de profil, prin înlocuirea utilajelor uzate fizic şi moral şi dotarea întreprinderilor cu maşini şi utilaje noi, capabile să realizeze operații complexe în regim de înalt randament, precum şi introducerea de tehnologii şi procedee noi, neconvenționale, la nivelul celor folosite pe plan internațional;
- rezolvarea cât mai grabnică a problemei coloranților, astfel încât în cadrul ofertei să se regăsească atât culorile adecvate fiecărui sezon, culorile specifice destinației în purtare, cât şi cele solicitate pe fiecare piață şi de fiecare client în parte. De o mare importanță este respectarea uniformității nuanței pe fiecare lot de produse;
- orientarea, într-o măsură sporită, spre articolele pentru femei, fete şi copii care încorporează într-o măsură sporită elemente de modă şi care se valorifică, de regulă, mai bine;
- tendințele modei la confecțiile pentru femei se îndreaptă spre linii simple şi, în acelaşi timp, fluide, moi, ceea ce este de natură să confere amploare şi lejeritate. Aceasta se aplică atât fustelor şi rochiilor, cât şi pantalonilor, compleurilor şi bluzelor. Cele mai utilizate materiale sunt pentru sezonul cald țesăturile imprimate (unele cu efecte speciale) din bumbac, mătase naturală sau artificială, uneori în combinație cu vâscoză, in şi poliester, iar pentru sezonul rece, cele bazate pe lână şi păruri fine în amestec cu fibre chimice, în special acrilice;
- la bărbați se constată o revenire la stilul clasic, ceea ce permite promovarea costumelor şi a compleului sacou-pantalon, materialele utilizate având tuşeuri moi şi suple prin utilizarea de fire fine, cardate din amestecuri având ca suport principal lâna sau bumbacul. Pentru

sacourile sport se utilizează tweeduri cu puncte mici de culoare. Costumele de lână fină vor fi asortate cu cămăşi clasice pe bază de poplin, şerj gros sau gabardină, iar compleurile din tweed cu cămăşi în carouri şi dungi din țesătură mai groasă;

- şi în sezonul viitor se prevede menținerea la un nivel ridicat a interesului consumatorilor pentru articole de vestimentație destinate timpului liber şi pentru practicarea sporturilor (bluze, pantaloni, rochii, costume tip sport, treninguri, T-shirts, sweatshirts, şorturi etc.);
- cunoaşterea înainte de începerea sezonului a tendințelor modei pentru perioada următoare (şi, implicit, lansarea rapidă în producție a noilor modele), iar pe de altă parte, sporirea ponderii modelelor proprii, originale. Pentru aceasta se impune participarea constantă a producătorilor la târguri de specialitate, precum şi extinderea contractelor de cooperare cu casa de modă de prestigiu.

C. Încălțăminte

Pentru anul 1990, o atenție deosebită trebuie acordată modernizării acestui sector, prin dezvoltarea cercetării şi punerea la punct a unor sisteme tehnologice avansate:

- îmbunătățirea finisajului pieilor prin folosirea unor materiale auxiliare şi chimicale cu proprietăți superioare, care să poată conferi pieilor calitățile cerute de consumatori. Pentru anul 1990, se cer piei mate, velur, năbuc şi piei cu imprimeuri exotice;
- în structura producției şi exportului de încălțăminte, se va urmări creşterea ponderii încălțămintei pentru femei şi a încălțămintei pentru timpul liber, cu accent deosebit pe calitate şi, totodată, pe confort şi funcționalitate;
- tendințele modei pentru anul 1990 se îndreaptă spre pantofi moi, supli, cu vârfuri rotunjite, pantofi decupați, cu barete sau împletiți. Tocurile vor fi groase sau tip platformă, de culoare neagră;
- culorile preferate pentru anul curent vor fi albastrul, bejul şi griul, asociate cu alte culori pastel: alb, oranj, galben, roşu;
- se cere o lărgire substanțială a gamei de accesorii existente la ora actuală;
- pentru creşterea competitivității încălțămintei româneşti la export, trebuie rezolvată şi problema ambalajului, atât a celui individual, cât şi a celui colectiv;
- respectarea cu strictețe a termenului de livrare este o condiție esențială pentru menținerea pe piață şi obținerea de prețuri avantajoase.

UNELE MĂSURI DE OPTIMIZARE A PRODUCȚIEI ŞI COMERȚULUI EXTERIOR CU BUNURI DE CONSUM DIN RAMURA INDUSTRIEI UŞOARE, INDUSTRIEI ALIMENTARE, INDUSTRIEI LEMNULUI ŞI MATERIALELOR DE CONSTRUCȚIE

I. Măsuri de primă urgență

1. Asigurarea ritmică a materiilor prime la nivelul capacităților de care dispune industria uşoară în prezent şi la nivelul calitativ solicitat de producători (bumbac, lână, piei, in, iută).

2. Asigurarea importului unor articole de îmbrăcăminte insuficient produse pe plan intern sau corelate cu schimburi reciproce în vederea diversificării sortimentale (ex., articole pentru copii, lenjerie de corp din bumbac).

3. Reducerea la minim a exportului de cherestele şi plăci lemnoase care deținеau 1/3 din exportul de produse lemnoase şi care erau exportate pentru obținerea imediată de devize.

4. Încadrarea în standardele internaționale de calitate pentru a putea fi acceptate de clienții externi (ex., plăci cu conținut redus de formaldehidă).

5. Asigurarea ritmică a importului de coloranți textili în paleta coloristică solicitată de producători şi pe cât posibil de la aceaişi furnizori, pentru a avea o constanță a calității coloranților.

6. Sistarea construirii de fabrici de confecții, tricotaje, încălțăminte, de mare capacitate.

7. Alocarea unor fonduri sporite pentru promovarea exportului şi folosirea acestora cât mai diversificat, în conformitate cu metodele practicate de concurență.

II. Măsuri pe termen mediu şi lung

1. Alocarea de fonduri de investiții pentru import de maşini şi utilaje moderne care să asigure, în condiții de productivitate ridicată, un nivel calitativ competitiv al bunurilor de consum.

2. Asigurarea importurilor de completare necesare producției şi finisării unor bunuri de consum (coloranți, lacuri, feronerie).

3. Inițierea unor acțiuni de cooperare în producție cu firme de prestigiu care să permită accesul la tehnologii şi know-how de nivel mondial.

4. Dat fiind nomenclatorul foarte larg de bunuri de consum produse şi comercializate de fiecare țară, considerăm necesară realizarea unui import de completare sortimentală, în vederea satisfacerii cererii interne şi a acelor segmente insuficient acoperite de producția internă.

5. Dată fiind competitivitatea deosebit de ridicată pe piața bunurilor de consum şi restricțiile netarifare existente, este necesară dezvoltarea rețelei de societate mixtă de comercializare care să faciliteze accesul şi promovarea exportului acestor produse.

6. Analiza cauzelor care au dus la deteriorarea poziției şi prestigiului unor bunuri de consum tradiționale pentru exportul românesc.

7. Eliminarea unor deficiențe, ca livrări neasortate, abateri dimensionale, diferențe de nuanțe coloristice între loturile de articole de îmbrăcăminte, îmbinări greşite a părților unui articol de îmbrăcăminte.

8. Producerea de accesorii pentru îmbrăcăminte, încălțăminte în unități specializate ale industriei uşoare, şi nu în secții secundare în fabrici cu profil de produse metalice sau materiale plastice, precum şi realizarea în completare a unui import de accesorii de modă de efect.

9. Extinderea sistemelor flexibile de producție pentru articolele de serie mică, de modă, în cazul produselor industriei uşoare.

10. Diversificarea sortimentală în cadrul fiecărei grupe de produse (ex., confecții – bluze femei, mobilier hotelier, pentru restaurante, tricotaje din lână etc.).

11. Diversificarea geografică mai largă, întrucât o caracteristică a exportului românesc de bunuri de consum este concentrarea în proporție de 60-75% pe un număr de 3-4 piețe de desfacere.

12. Luarea în considerare, pe măsura creării disponibilităților valutare necesare, a realizării importului unor echipamente de protecție a mediului înconjurător, corelate cu eforturile pe plan intern în această direcție.

13. Creşterea competitivității bunurilor de consum, prin asigurarea de ambalaje atât de protecție, cât şi estetice, întrucât gradul de atractivitate al ambalajelor influențează în mare măsură decizia de achiziționare.

Sector: Bunuri de consum

CERINȚE ACTUALE ALE PIEȚEI INTERNAȚIONALE A PRODUSELOR LEMNOASE

În vederea sporirii eficienței producției şi exportului românesc de produse lemnoase – în condițiile unei baze de materii prime interne limitate – este necesară axarea în continuare pe realizarea de produse cu grad superior de prelucrare, în concordanță cu cerințele manifestate pe piața externă. Cerințele pieței externe pe grupe de produse prefigurate pentru 1990 şi la care este necesar să se alinieze industria românească sunt:

A. Plăci derivate din lemn

a) PAL

- realizarea întregii cantități de PAL cu emanație redusă de formaldehidă (tip EI).

b) PFL

- asigurarea unei calități uniforme la nivelul standardului românesc;
- oferirea la export a PFL cu grosimi mai subțiri (2,5 mm, comparativ cu 3,2 mm în prezent).

c) Placaj

- creşterea ponderii placajului cu grosimi de 3 mm, precum şi a placajului de formate mari.

B. Mobilă

- adaptarea structurii producției şi exportului românesc la cerințele de structură manifestate pe piețe internaționale, la târgurile de mobilă din acest an, care trasează caracteristicile mobilierului pentru anul 1990. Astfel:

La dormitoare, solicitările pieței externe sunt pentru:

- dulapuri cu uşi pliante;
- sisteme de iluminat cu halogeni încorporate în dulapuri;
- furnire deschise la culoare, mai ales stejar şi frasin;
- mobilă lăcuită în alb şi, respectiv, în negru;
- folosirea în măsură tot mai mare a elementelor disparate de mic mobilier;
- lemnul de mobilă este omniprezent;
- mobilă cu părți frontale lăcuite;
- paturi cu un design deosebit.

La mobila de bucătărie se cer:

- părți frontale lăcuite;
- furnire de stejar băițuit şi natur;
- contraste colorate ale mânerelor şi accesoriilor;
- elemente cromate sau nichelate, corelate cu fronturi de culoare antracit;
- accente de culoare: negru şi verde mentă;
- elemente disparate de bucătărie cu uşi de sticlă.

La mobila tapițată:

- contururile estompate (soft) înlocuiesc liniile clare, precise;
- fotolii de două locuri cu spătar înalt de tip „Récamier”;
- combinații de piele şi stofă şi de țesături uni şi cu motive florale; sunt foarte mult solicitate materiale în culoarea vinetei;
- revenirea la utilizarea catifelei reiate.

La mobila de tineret se folosesc cu prioritate:

- stejar băițuit în negru sau pin masiv;
- accente colorate;
- elemente de uşi tip jaluzea sau cu uşi de sticlă;
- elemente de mobilier încastrat cu aparatură fonică şi televizor;
- decoruri de furnir de stejar în tonuri de gri deschis şi crem.

La mobila de sufragerie se remarcă:

- integrarea unei a doua vitrine, mai îngustă, cu lățime de 60 cm;
- folosirea în mai mică măsură a furnirului de cireş;
- folosirea pe scară mare a furnirului de stejar şi frasin în tonuri de crem şi a lemnului de molid;
- părți frontale tridimensionale, uşi pliante şi vitrine modelate în forme rotunjite.

Sector: Bunuri de consum

UNELE ORIENTĂRI PRIVIND STRATEGIA DEZVOLTĂRII RELAȚIILOR ECONOMICE ALE ROMÂNIEI CU ȚĂRILE DIN ESTUL EUROPEI

Georgeta MICU

Deținând o poziție dominantă în comerțul exterior al țării noastre, piața țărilor socialiste se impune atenției în mod deosebit în fundamentaera orientărilor strategiei de dezvoltare a relațiilor economice externe ale României. În evaluarea rolului care să se rezerve acestei piețe şi a măsurilor necesare de întreprins în activitatea practică, considerăm că ar trebui să se aibă în vedere următoarele:

I.

1. Subordonarea relațiilor economice cu țările socialiste cerințelor şi posibilităților reale ale dezvoltării economiei româneşti, pe baza accelerării restructurării sale în concordanță cu schimbările ştiințifice şi tehnologice contemporane, cu modificările în structura cererii interne şi a pieței mondiale, aplicând consecvent criteriile rentabilității şi eficienței economice.
2. Necesitatea optimizării repartiției geografice a schimburilor comerciale ale țării spre a se evita concentrarea excesivă a acestora pe unele piețe în detrimentul valorificării raționale a avantajului economic comparativ. Evaluarea mai obiectivă a avantajului apropierii geografice şi a caracterului tradițional al raporturilor de colaborare cu țările din estul Europei.
3. Identificarea implicațiilor posibile ale noilor orientări de politică economică externă ale țărilor din estul Europei, vizând, între altele, reevaluarea locului lor în diviziunea mondială a muncii, prin redimensionarea colaborării lor reciproce.
4. Luarea în considerare a cerințelor armonizării structurii actuale a comerțului exterior al României cu țările est-europene, pe baza valorificării mai depline a posibilităților de specializare şi cooperare în producție, a oportunităților care decurg din noile politici de restructurare industrială promovate de țările partenere.
5. Necesitatea individualizării strategiei şi tacticii comerciale față de fiecare piață națională a țărilor est-europene, pe baza evaluării atente a impactului proceselor de reformă economică şi a politicilor de

depăşire a crizei economico-financiare din aceste ţări asupra relaţiilor economice ale ţării noastre. Soluţiile de contracarare sau de atenuare a acestora se impun cu maximă urgenţă pentru următorii 2-3 ani, când presiunea datoriei externe a majorităţii ţărilor din estul Europei generează profunde mutaţii şi distorsiuni în viaţa lor economică, financiară şi în relaţiile externe.

6. Reanalizarea oportunităţii şi condiţiilor participării României la colaborarea multilaterală a ţărilor est-europene în cadrul CAER (şi a altor organizaţii economice constituite de ţările respective), prin evaluarea obiectivă a avantajelor economice care se obţin, ţinând cont de proiectata reformă radicală a acestui organism.

II. Măsuri şi acţiuni de întreprins

În ceea ce priveşte dimensionarea volumului de schimburi comerciale cu ţările est-europene şi, respectiv, reaşezarea locului (cotă de participare) acestor ţări în ansamblul comerţului nostru exterior.

Cota relativ ridicată de participare a ţărilor din estul Europei în comerţul nostru exterior (aceasta a variat între 41-65% în anii 1980-1988) reflectă, pe de o parte, efectul valorificării vecinătăţii geografice a majorităţii ţărilor est-europene, al funcţionării sistemului de coordonare bi şi multilaterală a schimbului reciproc. Pe de altă parte, gradul mare de concentrare a schimburilor prin relaţii reciproce constituie şi rezultatul formării unor structuri de schimburi în clearing deosebite de cele întâlnite în practica celorlalte ţări europene, care situează în măsură hotărâtoare dependenţa reciprocă de aprovizionarea cu materii prime şi combustibili, de furnizarea de maşini şi utilaje, de bunuri de consum şi mărfuri agroalimentare.

Ca urmare, în volumul comerţului exterior românesc cu ţările est-europene se regăsesc 55-60% din importul total al ţării de materii prime şi purtători de energie, 80-85% din importul de tehnică şi tehnologie şi 80% din exportul acestora, 65% din exportul de bunuri industriale de consum şi 55% din importul acestora etc.

Cu toate acestea, până acum, poziţia României a rămas modestă în toate aceste segmente de piaţă ale ţărilor est-europene: în cazul maşinilor şi utilajelor, livrările româneşti au fost mai reduse de 1,8-2,5 ori decât livrările celorlalte ţări din estul Europei partenere (exclusiv URSS) în relaţiile reciproce; aprovizionarea cu materii prime şi purtători de energie s-a situat în tot cursul anilor ’80 la un nivel de 2,2-2,8 ori mai redus comparativ cu volumul importului celorlalte ţări europene ale CAER.

Experienţa internaţională arată că între ţări vecine (limitrofe) gradul de implicare în sfera schimburilor comerciale şi a colaborării economice este, de regulă, ridicat, ponderea partenerilor respectivi în schimburile naţionale situându-se în jurul a 10 procente sau mai mult. În relaţiile României cu ţările est-europene, numai R.D. Germană şi Polonia se apropie de aceste limite; în mod

detaşat, cu o pondere de 26-30%, se situează pe o poziție de monopol în schimburile cu piața URSS (în comerțul României cu țările din estul Europei, în ansamblu, URSS deține 45-46%).

În consecință, în perioada următoare, optimizarea gradului de concentrare a schimburilor comerciale ale României cu țările est-europene trebuie să se înscrie în ansamblul preocupărilor de reaşezare a distribuției geografice a schimburilor comerciale şi a relațiilor de cooperare economică cu toate țările, pe baza aplicării ferme a criteriilor de eficiență, a valorificării tuturor oportunităților care determină participarea mai avantajoasă a unei economii la circuitul mondial de valori materiale.

De aceea, utilizarea generalizată a acestor criterii este un proces de durată, care trebuie fundamentat ştiințific şi pregătit pentru aplicare la toate nivelurile economiei naționale, începând de la activitatea de concepție a tehnologiilor, a produselor şi a realizării producției până la prospectarea sistematică a pieților, derularea desfacerii şi asigurarea aprovizionării de pe aceste piețe.

Pe termen scurt

a. Să se insiste pentru menținerea şi respectarea angajamentelor de bază asumate prin protocoale şi contracte comerciale, cu posibile majorări ale livrărilor reciproce de produse deficitare economiei naționale şi aprovizionării pieței interne.

b. Găsirea de modalități de recuperare a soldurilor active înregistrate în schimburile comerciale ale României cu unele țări est-europene, prin respectarea livrărilor de produse solicitate sau prin oferirea de alte produse necesare în etapa actuală, în condițiile menținerii prețurilor şi raporturilor de schimb valutare care au fost aşezate la baza contractelor.

c. Menținerea în limite convenabile a segmentelor potențiale de absorbție a produselor industriale româneşti, care, din motive de competitivitate, nu au acces pe piețele de devize, paralel cu tatonarea în angajarea de acțiuni reciproce imediate de cooperare şi specializare în producția pentru modernizarea respectivelor produse.

Pe termen lung

Pentru optimizarea volumului de schimburi cu țările din estul Europei şi redefinirea structurii acestora, să se întreprindă:

- analize complexe pentru fiecare țară parteneră privind strategia dezvoltării economice şi a relațiilor sale comerciale, spre a se identifica marile unități şi oportunități de formare a unor fluxuri comerciale cu un grad de complementaritate reală;
- adoptarea unor strategii de producție, pe baze selective, pentru piețe specifice, în care să prevaleze criteriile de competitivitate, de aliniere

la standardele mondiale, eliminându-se concepția retrogradă a producătorilor de a realiza o producție duală pentru piața est-europeană şi pentru piețele de devize;

- să fie implicați în mod nemijlocit atât producătorii şi exportatorii, cât şi beneficiarii şi importatorii în relațiile comerciale şi de cooperare economică cu partenerii din țările est-europene, pentru a prelua atât răspunderea producției pentru export, cât şi aceea pentru valorificarea importului; în măsura permisă de cursul reformei economice în ansamblul economiei naționale, să fie adoptate reglementări corespunzătoare în acest sens, ceea ce ar acționa şi în consens cu autonomia lărgită de care vor beneficia, în celelalte țări din estul Europei, organizațiile, întreprinderile şi alte verigi economice de bază;
- pe măsura simplificării sistemului de acorduri comerciale şi a activității de coordonare a planurilor economice dintre țările est-europene, să fie inițiată şi desfăşurată în mod sistematic o activitate de prospectare a piețelor acestor țări, care să pună în valoare resursele de sporire a schimburilor, să ofere indicii precise pentru adaptarea cererii şi ofertei de mărfuri româneşti la specificul fiecărei țări;
- să se treacă de la caracterul predominant comercial al relațiilor economice, bazat pe schimbul tradițional de mărfuri, la un sistem complex de relații economice, în care raporturile de specializare şi cooperare între producători să dobândească un cadru tot mai larg; alături de formele de cooperare de până acum care s-au dovedit viabile, să fie extinsă cooperarea prin societăți mixte, atât în sfera producției, cât şi în domeniul comercializării, al prestărilor de servicii, financiar-bancar etc.;
- însoțirea activității comerciale cu o activitate organizată de publicitate şi reclamă, special dirijată pe specificul intereselor economice pentru fiecare piață;
- pentru elaborarea unor analize economice fundamentate, în sprijinul eficientizării relațiilor cu țările din estul Europei, devine necesară elaborarea unui instrumentar de analiză curentă, bazat pe indicatori de eficiență, calcularea raportului de schimb şi alți parametri care pot defini aspectele calitative ale derulării relațiilor economice cu țările est-europene. În acest sens, ar fi oportună adoptarea unei baze statistice perfecționate, capabile să ofere posibilități de comparație uzuale în practica internațională.

**INSTITUTUL NAȚIONAL
DE CERCETĂRI ECONOMICE**

PUNCTE DE VEDERE
NR. 1

**CENTRUL DE INFORMARE
ŞI DOCUMENTARE ECONOMICĂ**
BUCUREŞTI

*Comentarii
pe marginea planului rugină:
„Un miracol economic în România liberă
este încă posibil”*

SUMAR

Considerații despre fundamentele teoretice ale Proiectului Rugină de refacere şi stabilizare economică şi financiară (Gheorghe DOLGU) 441

I. Noul program de cercetare a economiei 441

II. Unele observații asupra programului de cercetare în economie 447

NOTĂ cu privire la studiul prof. Anghel Rugină, intitulat: „Un miracol economic în România liberă... este încă posibil" (Costin KIRIȚESCU) 453

Observații cu privire la planul de refacere şi stabilizare economică şi financiară propus de profesor Anghel Rugină cu titlul: „Un miracol economic în România liberă... este încă posibil" (Ştefan MIHAI) 461

NOTĂ privind propunerile prof. Anghel Rugină pentru rezolvarea economiei româneşti (Constantin IONETE) 464

CONSIDERAȚII DESPRE FUNDAMENTELE TEORETICE ALE PROIECTULUI RUGINĂ DE REFACERE ŞI STABILIZARE ECONOMICĂ ŞI FINANCIARĂ

Gheorghe DOLGU

Programul Rugină este, am putea spune, rezultatul unei munci de o viață a savantului american de origine română de la North Eastern University. El este rezultanta întregii sale formații, activități ştiințifice şi, am putea spune şi politice, practice în măsura în care a fost activ implicat în viața economică a statului său – *Massachussets* - şi s-a angajat, cu o consecvență şi o vigoare dovedind fermitatea convingerilor sale, în orientarea politicii economice generale a Statelor Unite.

Anghel Rugină se dovedeşte un atent observator al proceselor, fenomenelor şi mecanismelor din viața reală şi ştie să facă trecerea de la teorie la practică sub forma ei de istorie sau de politică – şi invers – are deprinderea, chiar predilecția abordării multidisciplinare. Căci precum Baudelaire, el ajunge să stabilească subtile corespondențe între valorile economice, cele politice, etice, sociologice etc.

Programul lui Anghel Rugină este adaptat României.

Dar în elementele lui de bază, el a fost conceput pentru Statele Unite iar cartea sa „American Capitalism at a Crossroads! Where do we go from here" este subintitulat: "O cronică asupra modului în care trei preşedinți ai SUA au ratat posibilitatea de a aplica sugestii economice sănătoase pentru a rezolva problemele inflației, şomajului, sărăciei şi deficitelor în balanța de plăți". Cartea cuprinde scrisori şi note memoriale adresate preşedinților Nixon, Johnson şi Ford.

I. Noul program de cercetare a economiei

După A. Rugină în gândirea economică au avut loc până în prezent două revoluții. Prima, realizată de şcoala clasică, a marcat înlăturarea vechii viziuni mercantiliste de abordarea nouă – bazată pe echilibrul general stabil, inițiată de Quesnay şi Smith şi dusă la apogeu de Walras.

A doua revoluție a fost – după A. Rugină, inițiată de Malthus, primul care a pus sub semnul întrebării legea lui Say şi a culminat cu legea generală a lui Keynes (1936).

A. Rugină constată că în prezent există o situație de impas, cu numeroase probleme economice care par insolubile fără ca teoria, inclusiv în variantele ei mai noi – economia ofertei, teoria anticipărilor raționale, să poată oferi un răspuns rezonabil[1].

Astfel, A. Rugină îşi propune să găsească „nodul gordian", să stabilească ce nu merge în palatul ştiinței economice, să găsească ieşirea din impas.

Pentru rezolvarea acestei sarcini este nevoie de o a treia revoluție în gândirea economică, elaborarea unor noi *Principia Oeconomica*, sarcină la rezolvarea căreia Anghel Rugină nu a ezitat să se angajeze.

Rezultatele la care a ajuns, concentrate în ceea ce el numeşte „noul program de cercetare în economie" încep să-şi croiască drumul. Henri Guitton, membru şi fost preşedinte al Institut de France le consideră suficient de temeinice pentru a le aprecia drept „a treia revoluție în economie după Rugină", aşa cum profesorul american sublinia în fața cercetătorilor de la I.N.C.E.

După Anghel Rugină principalul lucru în neregulă şi ca atare, „nodul gordian" îl constituie faptul că de la Keynes încoace, ştiința economică modernă, bazată pe studiul anomaliilor şi al condițiilor de dezechilibru este contrapusă economiei clasice, aşa cum, după Kuhn, în ştiințele naturii, teoria modernă a relativității ar nega şi invalida modelul clasic newtonian al condițiilor de echilibru stabil.

A. Rugină care-şi începea prima lucrare de monedă cu afirmația care avea să-l definească „Das ist ein methodologisches Buch", consideră că noua, indispensabila teorie şi noile instrumente de cercetare trebuie să se bazeze nu pe contrapunerea, ci pe reconcilierea şi sinteza rezultatelor celor două revoluții în ştiința economică. El subliniază însă că nu înțelege sinteza în sensul marii sinteze neoclasice, cum face Paul Samuelson[2].

El acceptă de la clasici, adesea, ideea că piețele libere şi concurența asigură condițiile unui sistem de echilibru general stabil, ideea de raționalitate a

---

[1] *În aceste condiții, spune el, se pare că nu a mai rămas nimic de analizat şi parafrazând-o în sens negativ pe J.Robinson, ne vom afla curând în fața unei „cutii goale", fără nici un fel de instrumente analitice utile. O „mare anomalie" se va manifesta în economie în sensul că nu se va şti ce să se facă pentru rezolvarea problemelor crescânde de dezechilibru ce se manifestă „în Vest, ca şi în Est". A.Rugină prevenea profetic că acesta va fi un timp primejdios, marcat de posibile revoluții în țările captialiste şi contra revoluții în țările socialisto-comuniste.*

[2] *În ediția treia a Economics (1955) acesta scria: „în anii din urmă, 90% din economiştii americani au încetat să mai fie „economişti keynesişti" sau „economişti antikeynesişti". În schimb, ei lucrează spre o sinteză între ceea ce este valoros în gândirea economică şi teoriile moderne ale distribuției veniturilor. Rezultatul poate fi numit economie neoclasică şi, în liniile sale mari, este acceptat de toți, cu excepția a 5% a autorilor de extremă stângă şi extremă dreapta". Spre deosebire de vechile teorii neoclasice, noua sinteză nu consideră că în condiții de laissez-faire se poate realiza folosirea deplină a forțelor de muncă; ea presupune însă că, prin utilizarea corespunzătoare a politicii fiscale şi monetare, vechile adevăruri clasice pot să-şi recapete relevanța.*

comportamentului agenților economici, inclusiv legea lui Say, cu precizările pe care, după opinia sa, le aduce Walras, atunci când formulează legea echilibrului general, precizări cărora A.Rugină le dă o interpretare mult mai largă[1].

El acceptă, totodată, că în virtutea unor fenomene care se pot instala: monopolul, exces de monedă (fără acoperire), în circulație, exces (peste volumul economiilor reale) ale creditului; peripețiile operațiilor bursiere etc., situații de dezechilibre durabile se pot instala în economie, constatarea existenței şi amploarei acestora, cu ajutorul instrumentelor economiei moderne, a dezechilibrului se impune. A.Rugină, care este mai aproape de clasici decât oricare dintre economiştii „neoclasici", propune sinteza într-un mod sui-generis: el are în vedere abordarea **simultană** a proceselor şi fenomenelor economice prin prisma **echilibrului** şi a **dezechilibrului.**

1. "Noul său program de cercetare" are aşadar, ca punct de plecare Axioma$_1$: **ipoteza universală a dualității.** Această axiomă constată că într-o țară dată, la un moment dat, vor exista atât elemente, forțe, instituții şi valori cu caracter de echilibru, cât şi elemente forțe, instituții şi valori cu caracter de dezechilibru.

2. Caracterul acestei axiome este acela că orice problemă, concept sau teoremă poate să aibă cel puțin două versiuni reprezentând, pe de o parte, aspectele de echilibru şi, pe de altă parte, aspectele de dezechilibru în formele lor pure şi, totodată, mult mai multe versiuni reprezentând combinații variate ale acestor două forme.

În continuare, el caută ceva care să corespundă rolului jucat de gravitație în sistemul newtonian de echilibru general şi ajunge astfel la concluzia că echilibrul unui sistem economic îl asigură: a) parametrul natural al numerarului (PaNaNu); b) forța majoră pe care o reprezintă concurența pură (Co) şi un cadru instituțional adecvat (R).

3. Axioma$_2$ = **Legea universală a parametrului natural** este tocmai conjuncția acestor trei elemente. Prin Parametru natural, Anghel Rugină înțelege în primul rând „o monedă de echilibru" un sistem monetar bazat pe o marfă bani în proporție de sută la sută, dar şi un sistem bancar de echilibru, în care să nu aibă loc fenomenul monetizării creditului, adică creditul utilizat în sistem să fie egal cu venitul real economisit, formarea de capital în economie să se bazeze exclusiv pe economiile voluntare, bugetele private să fie echilibrate prin venitul real curent[2].

---

[1] *Este vorba, mai ales, de numéraire, marfă-bani luată ca etalon, constituind un fel de axă a sistemului, marfă al cărei preț rămâne constant, în timp ce toate celelalte prețuri din sistem fluctuează în limite stabilite.*

[2] *Situația opusă monedei, sistemului financiar şi bancar de echilibru este denumită de Anghel Rugină anti-monetar.*

PaNaNu este chemat atât să asigure coeziunea unui sistem dinamic în mişcarea lui, cât şi să servească drept absorbant de şocuri. A. Rugină revendică probabil cu temei, paternitatea acestei a doua funcții a parametrului natural al numerarului.

În ceea ce priveşte concurența, el aminteşte că legea walrasiană reclamă un sistem de piețe libere în care toate trăsăturile monopoliste sau monopolurile sunt anihilate, reduse la zero, adică presupune un regim de concurență perfectă.

4. O altă teoremă a noului program de cercetare în economie este formulată astfel: dat fiind caracterul dublu al structurii realității economice (numerar şi antinumerar); concurența pură şi monopol pur, este logic să se conceapă teoretic un număr infinit de sisteme economice şi monetare, care din necesități analitice, pot fi reduse la câteva modele de bază. De aici şi elementul următor al programului.

5. Conceptul Tabloului orientativ (sau de orientare)

Sistemele avute în vedere mai sus pot fi reduse la şapte modele de bază.

Elementele constitutive cu care se operează pentru a construi Tabloul sunt:

- Co = concurență pură
- Mo = monopolul pur
- Nu = numerarul
- Anti-Nu = anti-numerar (hârtie-monedă şi credit bancar monetizat).
- R_1, R_2, R_3....R_7 = cadrul instituțional şi legal corespunzător cu fiecare model.

Un tablou orientativ pentru economie

Modele	
M_1	= Un sistem de 100 % (Co + Nu) + R_1. Acesta este modelul walrasian al echilibrului stabil general la limita perfecțiunii sale şi în forma sa cea mai completă. El este imun la anomalii, relativitate şi incertitudine. **Aceasta este teoria economică a concurenței pure şi perfecte** (certitudine).
M2	= Un sistem de 95 % (Co + Nu) + 5% (Mo + anti-Nu) + R_2. Aceasta aduce cu modelul pe care Quesnay, Adam Smith şi alți gânditori clasici până la Marshall inclusiv, l-au utilizat în analizele lor. El poate fi numit „**Teoria economică a legilor clasice**" cu mici abateri. Acesta este domeniul unor dezechilibre mici şi slabe.
M_3	= Un sistem de 65% (Co+Nu) + 35% (Mo + anti-Nu) + R_3. Aceasta este o economie mixtă, în care elementele de echilibru mai predomină, dar relativitatea începe să joace un rol semnificativ. El se

Modele	
	încadrează în „**teoria economică a relativității simple”** sau a „**relativității I”.**
M_4	= Un sistem de 50% (Co + Nu) + 50% (Mo + anti-Nu) + R_4. Această combinație specială reprezintă o economie mixtă de natură statică şi stagnare ascunsă. Acesta este însuşi modelul pe care Keynes l-a denumit impropriu „echilibru cu şomaj”. De fapt, acesta este domeniul „**teoriei economice a echilibrului instabil”.** În analiza sa dinamică, Keynes a făcut abstracție de limită 50:50 şi a tratat „**teoria economică a relativității”** în termeni generali. Capitalismul modern a evoluat în sus şi în jos în jurul modelului M_4 sau între modelele M_3 şi M_5, astfel că observația lui Keynes referitoare la „şomajul involuntar” era corectă din punct de vedere empiric şi analitic.
M_5	= Un sistem de 35% (Co + Nu) + 65 % (Nu + anti-Nu) + R_5. Aceasta este o economie mixtă în care elementele de dezechilibru predomină. Sub această limită, ciclul economic devine incontrolabil. Este domeniul a ceea ce poate fi numit ”**teoria economică a relativității compuse sau a relativității II”.** Acesta este domeniul unor dificultăți majore, puternice.
M_6	= Un sistem de 5% (Co + Nu) + 95% (Nu + anti-Nu) + R_6. Acesta este modelul unei economii capitaliste mixte în descompunere într-o țară în care o revoluție marxistă sau fascistă a reuşit să răstoarne vechiul sistem şi a instituit un regim nou-fascist sau socialist. Este domeniul „**teoriei economice a relativității compuse III”** sau mai explicit, **„teoria economică a societății planificate şi conduse centralizat”.**
M_7	= Un sistem de 100 % (Mo + anti-Nu) + R_7. Acesta este un model marxist restrictiv de revoluție, dezechilibru şi incertitudine totală, care presupune – pentru a menține coeziunea sistemului – un guvern cu putere absolută. Acesta este domeniul **„teoriei economice a monopolului de stat pur şi perfect (incertitudine)”.**

O altă contribuție personală a lui A. Rugină este:

6. **Legea generală a concordanței.** Aceasta este de fapt tot o axiomă, întrucât stabileşte că nicio forță, în niciun sistem din natură sau din societățile umane, nu poate să acționeze atât de normal şi precis încât să producă şi să mențină o poziție de echilibru stabil (deci de stabilitate internă, intrinsecă, endogenă) fără existența unui mediu corespunzător adică a unui cadru instituțional şi juridic în concordanță cu PaNaNu şi concurența pură. A.Rugină remarcă, şi pe bună dreptate, că elementul R_1, R_2.....R_7 lipseşte din legea generală a echilibrului aşa cum a fost ea formulată de Walras.

Ajungem astfel la legea următoare, care în concepția lui Rugină apare ca un corolar al legii parametrului natural al numerarului şi pe care ilustrul nostru compatriot o denumeşte:

7. **Legea compensatorie a investițiilor, venitul real şi utilizarea deplină a forței de muncă.** În fluxul circular de bunuri şi servicii reale, conectat la circuitul fluxurilor monetare se produc întotdeauna, atunci când există un „parametru natural" de 100%, ajustări şi compensări care fac imposibilă o restrângere la întâmplare (ca în capitalismul modern şi socialism) a volumului agregat al investițiilor reale, producției şi folosirii depline a brațelor de muncă. Asociată cu Quesnay, ideea circuitului sau fluxului circular se regăseşte la numeroşi economişti de orientări foarte diferite, care o folosesc pentru demonstrații diferite.

La A. Rugină legătura între cele două fluxuri este tocmai mecanismul care îndeplineşte rolul de absorbant de şocuri, prin faptul că **Nu** este o marfă specială, dar totuşi o marfă, pentru a cărei producere este necesară conlucrarea aceloraşi factori pe care-i găsim în acțiune în fluxurile reale (natură, muncă, capital, management, guvern). În plus, există în cursul activității economice alternativa: a produce o marfă sau un serviciu sau a investi în producția mărfii-**Nu**[1]**.**

Această legătură în dublu sens între sectorul monetar şi cel nemonetar (real) „**constituie cea mai bună garanție a realizării şi prezervării utilizării depline a brațelor de muncă fără inflație sau stagflație**".

8. **Teorema imposibilității**. Introdusă în circulație de Kenneth Arrow, cu un alt conținut, aceasta îmbracă la Rugină următoarele trei aspecte:

a) este prin definiție imposibil să se construiască **o singură** teorie generală capabilă să explice **toate** sistemele economice (deci modelele) cuprinse în Tabloul orientativ. A. Rugină contestă astfel, **ipso facto** teoria „generală" a lui Keynes. Argumentul său este că o teorie concepută pentru modelele din partea superioară a Tabloului ar fi infirmată în mod logic şi de corespondențele lor din partea inferioară.

În ştiințele naturii, mai precis în fizică, Einstein a formulat prin „teoria câmpului unificat" o asemenea teorie generală, dar se pare că ulterior a realizat şi el această antinomie şi a exprimat (1950) anumite îndoieli în legătură cu valabilitatea propriei sale teorii.

b) este imposibil să se dezvolte şi să se mențină un sistem de liberă întreprindere capabil să funcționeze normal în condiții de stabilitate, utilizare deplină a brațelor de muncă şi echitate socială, dacă sau atunci când, între alte

---

[1] *Aici Rugină, răspunzând temerii că, în cazul aurului sau argintului, cantitatea disponibilă de metal prețios s-ar putea dovedi insuficientă pentru o economie în expansiune, subliniază posibilitatea folosirii concomitente şi a altor câtorva mărfuri corespunzătoare, care ar urma să fie monetizate şi demonetizate după aceleaşi reguli ca* ***moneda-Nu,*** *luându-se măsurile necesare pentru ca sistemul monetar şi financiar să nu fie influențat negativ de legea lui Gresham.*

lucruri incluse în cadrul instituțional „R”, cerința unui sistem monetar şi de credit de echilibru (100% monedă-numerar şi absența monetizării creditului) nu este îndeplinită. Nu constituie, după A. Rugină, excepții „miracolul economic” german şi cel japonez de după cel de-Al Doilea Război Mondial.

c) este imposibil să se instaleze şi perpetueze o dictatură politică economică şi socială atâta timp cât există şi este respectat un sistem monetar bazat 100% pe **moneda-Nu** şi un sistem de credit real.

9. **Teorema posibilității speciale.** Dacă sunt îndeplinite condițiile modelului walrasian de echilibru general stabil, cu amendamentele aduse la pct. 6 este posibil ca oriunde în viața reală să se construiască şi să se prezerve o economie şi o societate libere, juste şi stabile, cu folosirea deplină a brațelor de muncă, stabilitatea prețurilor, un buget echilibrat, o balanță de plăți în echilibru, cu un nivel optim de bunăstare socială şi un minimum de intervenție guvernamentală, precum şi un guvern democratic liber ales. Ceea ce este necesar, potrivit teoremei, este ca sistemele mixte şi contradictorii – capitaliste, socialiste, comuniste, fasciste etc. să fie transformate prin reforme adecvate în sisteme cu condiții de echilibru stabil[1].

---

[1] *Caracteristicile principale ale unui asemenea sistem sunt:*

1. *Cererea efectivă = oferta existentă pentru bunuri finite şi servicii, bunuri de investiții, factori de producție, bunuri şi servicii publice şi valută străină.*
2. *Prețurile pentru bunuri şi servicii (private şi publice) = cel mai mic cost total mediu pe unitatea de produs = costul marginal = venitul marginal = utilitatea marginală*
3. *Prețurile plătite sau imputabile factorilor de producție:*
   Renta = productivitatea marginală a pământului;
   Salariile = productivitatea marginală a muncii;
   Dobânda = productivitatea marginală a capitalului;
   Profitul = productivitatea marginală a conducerii sau a patronatului şi
   Impozitele = utilitatea marginală a bunurilor şi serviciilor publice.
4. *Investițiile noi = economiile voluntare.*
5. *Creditul utilizat în sistem = venitul real economisit în cadrul economiei şi alocat pentru acest scop.*
6. *În cadrul economiei să nu aibă loc monetizarea datoriei sau a creditului bancar.*
7. *Legea de bază a finanțelor: întâi venitul şi apoi cheltuielile, regulă aplicabilă atât la sectorul privat cât şi la cel public.*
8. *Venitul bănesc (renta, salarii etc.) = venitul real.*
9. *Formarea de capital în cadrul economiei să se bazeze exclusiv pe economiile voluntare.*
10. *Bugetele publice ca şi cele private să fie echilibrate (pe ansamblu) din venitul real curent.*
11. *Valoarea internă a monedei = valoarea ei externă.*
12. *Cursul valutar pe piață = paritatea oficială.*

II. Unele observații asupra programului de cercetare în economie

Anghel Rugină şi-a asumat indiscutabil o sarcină enormă şi acest lucru, în sine, este un indiscutabil merit. De la Marx şi Keynes, acesta este probabil cel mai ambițios proiect din istoria gândirii economice. O judecată definitivă nu se poate încă face, întrucât opera de elaborare a unor noi *Principia Oeconomica* este încă neterminată.

Noul program de cercetare apare ca rezultat atât al unei încercări generale de critică, în sensul lui Marx a economiei politice, cât şi ca o construcție coerentă menită să asigure găsirea „pietrei filozofale" a economiei, adică, altfel spus, să permită rezolvarea problemelor ridicate de „triunghiul magic" – expansiune, folosire deplină a brațelor de muncă şi stabilitatea prețurilor sau de „careul magic", dacă adăugăm echilibrul balanței de plăți[1].

Cel mai de seamă element al Programului este principiul metodologic al abordării simultane a fenomenelor economice prin prisma atât a echilibrului, cât şi a dezechilibrului.

Axioma ipotezei universale a dualismului, concept destul de frecvent în diverse ipoteze de diverşi economişti, cu corolarul ei – dublul aspect al oricărei teoreme – decurge din acest principiu.

Contribuții personale indiscutabile şi extrem de utile pentru înțelegerea realității atât de diverse, în diferite țări dezvoltate (căci de ele este vorba) a economiei moderne are Anghel Rugină în formularea teoremei posibilității generale şi în elaborarea **Tabloului orientativ.** Cele şapte modele de bază oferă o cheie spre înțelegerea a ceea ce uneşte şi ceea ce separă economiile dezvoltate atât din punct de vedere structural, cât şi din punct de vedere al efectelor generate de aceste deosebiri de structură. Sistemul administrativ de comandă pare aici clar ca fiind de fapt un sistem monopolist, statal, sprijinit pe mecanisme şi articulații care reprezintă un regim de „soft budget constraints" cu toate urmările (proaste) pe planul alocării resurselor şi folosirii lor (ineficiente), deşi, până la un punct, sistemul permite, tocmai de aceea creşterea extensivă, chiar în ritmuri rapide a producției şi folosirea deplină a brațelor de muncă.

Importantă pentru discuția suportului teoretic al proiectului Rugină este crezul său metodologic exprimat în ceea ce el numeşte *quinta methodica***,** cinci categorii total distincte de probleme şi care pentru a evita disputele sterile nu ar trebui să fie amestecate niciodată în discuțiile ştiințifice dintre economişti:

- probleme legate de întrebarea ce? Şi cum? Sau descrierea realităților economice şi financiare ale trecutului sau prezentului, adică **Istoria economică şi financiară**;

---

[1] *M_1 – Walras, M_2 – Quesney, Smith şi alți gânditori "clasici" până la Marshall inclusiv, M_4 – Keynes, iar în modelele de la M_3 până la M_7 ar fi parțial valabil şi K. Marx.*

- probleme legate de întrebarea **de ce?**, sau explicarea unor anumite fenomene economice şi financiare, adică **Teoria economică şi financiară;**
- probleme legate de întrebarea **cum s-ar cuveni să fie** starea de lucruri, sau conceperea sarcinilor, țelurilor şi obiectivelor finale, adică **Etica economică şi financiară;**
- chestiuni legate de întrebarea **cum să se realizeze în practică** anumite sarcini, țeluri şi obiective fără a crea noi probleme, adică **Politica economică şi financiară;**
- probleme legate de întrebarea cine este autorul sau şcoala de gândire legați de un anumit concept sau teoremă şi explicația lor, adică Istoria gândirii sau doctrinelor economice şi financiare.

Pornind de la *quinta methodica*, A. Rugină formulează Legea compatibilității în controversele ştiințifice, după care, în orice problemă supusă dezbaterii, contraargumentul trebuie să fie de aceeaşi natură[1].

Rugină face numeroase demonstrații în favoarea quintei şi a legii compatibilității. Şi reuşeşte să fie convingător. Şi totuşi, într-o lucrare recentă, într-un dialog cu Henri Guitton el încearcă, cu deosebită eleganță, să spulbere îndoielile pe care acesta le avea în posibilitatea păstrării unei teorii care se dovedeşte în conflict cu realitatea. Într-adevăr, Guitton susținea că, din respect pentru realitate, preferă să schimbe teoria şi ținând seama de punctul unde ne situăm în procesul evoluției, să pună în centrul atenției problemele de imperfecțiune.

În discuție, A. Rugină utilizează argumente de talie, dar foloseşte şi o tulburătoare referire la Kant, care (în 1793) susținea că, dacă o teorie nu se potriveşte cu practica, de vină ar fi nu teoria, ci faptul că omul n-a învățat suficientă teorie din experiența sa.

Problema adecvării teoriei la realitatea de astăzi rămâne marea problemă a armonioasei contribuții teoretice a lui Anghel Rugină.

El ia ca punct de plecare teoria concurenței perfecte în varianta echilibrului general stabil elaborată de Walras şi consideră că **sistemul walrasian nu poate fi falsificat de nici un fel de experiențe empirice.**

Gândirea clasică a avut şi părți slabe, admite A. Rugină. Clasicii nu s-au aplecat asupra problemelor de anomalii şi dezechilibru.

Este adevărat, mai admite el, că realitatea a infirmat într-o serie de împrejurări concluziile şi tezele de bază ale clasicilor. Dar în realitate nu au existat nici condițiile necesare funcționării modelului imaginat de clasici.

Se poate accepta, de asemenea, argumentul că gândirea clasică arată întotdeauna ce trebuie făcut, chiar şi atunci când în realitate domină nu

---

[1] *A.Rugină crede că dacă s-ar fi respectat această lege multe dezbateri celebre, ca Methodenstreit, pozitiviştii contra normativiştilor sau dintre reprezentanții teoriei pure şi instrumentalism şi instituționalism ar fi fost evitate sau s-ar fi stins foarte repede.*

elementele de echilibru, ci cele de dezechilibru, în timp ce teoria modernă ne va rămâne cel mai bun sfetnic în identificarea lucrurilor care nu trebuie făcute.

Nu se poate să nu se recunoască că doctrinele bazate pe dezechilibru, mai ales cele ale lui Marx şi Keynes au dus în practică la enorme eşecuri. În ceea ce-l priveşte pe Keynes vârful gândirii moderne a dezechilibrului, remediile politice de gen efect contra efect, imaginate de el, nu numai că nu au dus la rezultatul scontat, ci au dat dreptate contemporanilor critici, cărora Keynes le răspundea cu superbie că, pe termen lung, vom fi cu toţii morţi.

În sfârşit, trebuie recunoscut că Walras ocupă un loc special în gândirea economică. Ideea de ordine care rezultă din acţiunea unui număr de agenţi animaţi de interese egoiste şi adoptând decizii independente nu putea fi mai bine demonstrată decât printr-un model matematic. Or, teoria lui Walras oferă primul, cel mai complet şi mai detaliat model de echilibru general elaborat vreodată. Modelul ia în considerare problemele ridicate de schimbul de mărfuri, utilizarea banilor, desfăşurarea producţiei, utilizarea creditului, acumulare, nivelul dobânzii, al preţurilor, inclusiv al bunurilor de investiţii şi serviciilor şi permite să se ţină seama de efectul schimbărilor în factori exogeni, resurse, tehnologie, gusturi. Se pare că, timp de o jumate de secol, o dovadă peremptorie asupra existenţei conceptului central de echilibru general nu a putut fi adusă. O abordare reuşită a acestei sarcini a devenit posibilă ca urmare a unor eforturi întreprinse la Viena în anii ’30, pornind de la un model walrasian reformulat în 1918 de Gustav Cassel şi continuate, după o pauză de 20 de ani, de o pleiadă de matematicieni, economişti începând cu von Newmann şi continuând cu Kenneth Arrow şi Gerard Debreu şi apoi Lionel Mc Kenzie. În ultimii patruzeci de ani, lista autorilor care au adus diverse contribuţii la dezvoltarea modelului walrasian nu a încetat să se lărgească; Hicks introduce existenţa firmelor, un orizont temporal extins şi anticipările preţurilor viitoare de către participanţii la activitatea economică. În sfârşit, modelul Arrow-Debreu, care extinde la infinit orizontul temporal şi modelul generaţiilor care se întrepătrund, dezvoltat pornindu-se de la Samuelson reprezintă cele mai importante paradigme ale economiei neoclasice. La această impresionantă construcţie şi-au adus contribuţia mai mulţi laureaţi ai premiului Nobel pentru economie.

Să admitem deci că proba existenţei echilibrului general în condiţiile concurenţei pure şi perfecte a fost făcută.

Problemele care se pun sunt însă numeroase, iar cea mai dificilă dintre ele rămâne relevanţa modelului lui Walras în condiţiile actuale, care sunt şi mai îndepărtate de Modelul M_1 sau M_2 decât erau pe vremea lui Walras şi, care, în mod evident, se caracterizează prin dezechilibru.

Anghel Rugină ne propune o soluţie simplă: reforme care să aducă orice situaţie din modelele M_3-M_4 la o situaţie ca cea din modelul M_2.

Dar sunt reversibile schimbările care s-au acumulat în ultimul secol şi jumătate în economia de piață a țărilor dezvoltate şi nu în cazurile de anulare temporară mai mult sau mai puțin îndelungată a acestei economii?

Este de dorit ca un regim aproape de concurență perfectă să fie instalat prin măsuri administrative, aşa cum par a fi instituțiile şi mecanismele legale din domeniul fixării prețurilor?

Este de dorit ca instituțiile formate printr-o „ordine naturală" (Menger) sau „ordine spontană" (Hayek) să fie supuse unor limitări administrative?

Un astfel de regim, admițând că ar fi realizabil, ar mai putea el transmite agenților economice într-o formă nefalsificată mesajele care duc la cea mai bună alocare a resurselor?

Cu un sistem monetar bazat exclusiv pe numéraire şi sistemul acoperirii prin produse, un credit în limitele economiilor reale, voluntare şi o bursă în care operațiile speculative ar fi interzise prin lege, ar mai avea economia dinamismul fără precedent în istorie demonstrat de economia de piață în forma ei capitalistă?

Mai departe: este de conceput ca în condițiile globalizării crescânde a economiei, a întrepătrunderii pieților monetare şi financiare, într-o singură țară, de dimensiuni restrânse ca ale României, să se introducă un regim concurențial atât de reglementat, fără ca articularea sa la economia globală să sufere?

În sfârşit, în legătură cu parametrul natural al numerarului, în teoria echilibrului general, **numerarul** nu reprezintă decât o marfă-bani, adică o marfă prin intermediul căreia, în mod convențional, se exprimă prețurile celorlalte mărfuri. În acest sens, este adevărat că dacă echilibrul general se realizează printr-un proces de ajustare, rezultă că alegerea „numerarului" are influență asurpa acestui proces şi implicit asupra stabilității. Dar banii nu sunt necesarmente marfă-bani, iar imensa majoritate a economiştilor susțin definiții opuse celei rezultând din marfă-bani[1]. Oricum, însă, rămâne un numitor comun faptul că legătura în dublu sens între sectorul real şi cel monetar permite un anumit proces de ajustare. A introduce însă în acest proces şi producția de aur pare mai greu de susținut pentru condițiile contemporane. Se pare însă că procesul de ajustare este mai lipsit de fricțiuni în condițiile monedei fiduciare şi **fiat** decât al etalonului mono sau bimetalist. Dacă aşa cum se prezintă lucrurile la Marx ajustarea s-ar rezuma la raporturile între „tezaurizare" şi monetizare, lucrurile ar fi mai simple, dar dacă se introduce în ecuație şi producția de metal prețios, decalajele în timp între cererea de bani şi fluxul de metal prețios din producție sunt inevitabile. Poate tocmai de aceea în secolul trecut gold-standardul era acuzat de unii economişti că ar fi un regim prea rigid pentru a putea asigura o creştere lină a economiei.

Problemele de bază care se pun în legătură cu teoria lui Anghel Rugină rămân însă următoarele:

---

[1] *La Irving Fisher, care priveşte etalonul aur mai mult ca un accident istoric, banii sunt priviți prin prisma raportului între anumite active servind ca mijloc de schimb.*

- cum garantează sistemul său prevenirea apariției unei inflații a costurilor?;
- cum garantează sistemul său că elementele care potrivit teoriilor dezechilibrului care stau la baza ciclurilor economice ar putea fi eliminate?;
- cum s-ar putea generaliza în lume un sistem mono sau bimetalist, care
  n-a funcționat integral decât într-un centru – Anglia – înconjurat şi sprijinit de sisteme de suport[1].

Nu credem că ne putem pronunța definitiv asupra acestor probleme înainte de a analiza şi alte noi segmente ale importantului demers ştiințific în care s-a angajat Anghel Rugină.

În ceea ce priveşte proiectele de tranziție la economia de piață, apreciem că probabil orice proiecte, indiferent de unde ar veni ele, ar trebui să țină seama de câțiva parametri:

- gravitatea crizei economice, instituționale, sociale şi morale, lăsată moştenire de regimul totalitar comunist, impune necesitatea avansării rapide, atât pe calea reformelor chemate să creeze fundamentele economiei de piață – între care demonopolizarea prin fragmentare, descentralizarea şi autonomizarea ca şi liberalizarea prețurilor au cea mai înaltă prioritate, cât şi pe calea privatizării, inclusiv prin deschiderea efectivă şi cât mai largă spre capitalul străin;
- teoretic, este de preferat ca reformele introducând economia de piață să fie făcute dintr-o dată, printr-un singur pachet de reforme, astfel încât din capul locului să existe minimum de incompatibilități şi maximul de coerență;
- formele privatizării prin dezetatizare ar trebui să figureze ca un capitol distinct în orice proiect de reformă; tot astfel şi măsurile de protecție socială, ținând sema de inevitabilele efecte secundare şi costuri sociale ale tranziției la economia de piață, asanării economice şi funcționării efective a unor piețe libere bazate pe concurențe;
- orice program de refacere şi relansare implică o strategie privind baza creşterii economice şi forma integrării în economia regională şi cea globală; exemplul Germaniei şi Japoniei, dar şi cel al Franței, Italiei şi al altor țări (după Al Doilea Război Mondial) arată că aceste strategii pot fi diferite, ele trebuie să fie concepute dinainte şi promovate consecvent.

---

[1] *Sistemul monetar francez, mai puțin eficient, minele de aur din Africa de Sud şi raporturile complexe întreținute cu sistemul monetar indian, bazat pe argint.*

N O T Ă
cu privire la studiul prof. Anghel Rugină, intitulat: „Un miracol economic în România liberă... este încă posibil”

Costin KIRIȚESCU

S-a afirmat că misiunea socială a autorului de literatură este să fie citit. Prin extindere, s-ar putea spune că misiunea socială a teoreticianului autor de sisteme politico-economice este să urmărească aplicarea acestora pentru a constata, dacă este cazul, temeinicia lor.

Prof. Anghel Rugină este autorul unui studiu difuzat în țara noastră, prin care propune un sistem economic caracterizat ca generator al unui „miracol economic”.

Noua ordine, în viziunea autorului ei, a mai fost propusă înainte în Statele Unite, Polonia, poate şi în alte țări pe care nu le cunosc. În niciuna din aceste țări nu s-a ajuns la aplicarea ideilor pe care se sprijină noua ordine şi, în consecință, nu s-a putut realiza miracolul social-economic prevăzut de autor. Faptul că până în prezent ideile promovate de prof. Rugină nu s-au văzut confirmate de experiență se poate datora mai multor cauze. Mai întâi mă pot referi la existența unei adversități funciare a cercurilor guvernamentale față de orice noutate menită să tulbure rutina cu care aceste cercuri s-au obişnuit. O a doua cauză ar fi neliniştea în fața rezultatelor ipotetice pe care le-ar aduce aplicarea unei reforme, chiar acceptate în principiu.

Atitudinea rezervată a cercurilor conducătoare față de ideile unei reforme social-economice ar putea avea drept cauză şi unele defecte, pe care o analiză mai adâncită le poate scoate în evidență în contextura reformei propuse. Insuccesul până la ora actuală al noii ordini amintite poate fi explicat şi prin analiza diferitelor aspecte ale propunerilor făcute de prof. Rugină. În cele ce urmează voi încerca să comentez unele din aceste aspecte, fără intenția de a polemiza cu autorul propunerilor. Folosesc acest moment, în care noua ordine a prof. Rugină a fost propusă şi oamenilor de bine din țara noastră, pentru a mărturisi admirația față de un om plecat din tinerețe din România şi care nu numai că a păstrat contactul cu această țară, dar îşi pune toată agoniseala sa intelectuală în slujba ridicării poporului său la o viață mai demnă, mai umană.

A.”Scriu aici, fără nici o ezitare, în numele unei ştiințe economice nouă de echilibru general stabil” (pag. 4).

1. Fără a o spune explicit, autorul pune în centrul acestei noi ştiinţe sistemul monetar şi de credit. De altfel, în enumerarea „dilemelor”, care, după opinia sa, trebuie rezolvate, pe primul plan este situată „dilema monetară”. În această privință, autorul poate fi încadrat în concepția potrivit căreia moneda poate şi trebuie utilizată pentru realizarea anumitor scopuri politico-economice, concepție pe care o regăsim, printre altele, la John Maynard Keynes şi la Milton Friedmann. Pe câtă vreme însă concepția keynesistă, precum şi concepția şcolii de la Chicago condusă de Milton Friedmann au fost verificate prin practica a numeroase guverne din țările occidentale, concepția prof. Anghel Rugină nu s-a putut bucura până la ora actuală de atenția cercurilor conducătoare din nicio țară.

În această privință, deşi autorul combate sistemul capitalist „mixt” şi pledează pentru o nouă ordine monetară, ceea ce ni se propune nu este altceva decât întoarcerea la un trecut capitalist demult perimat.

Autorul împarte circulația monetară în două categorii de instrumente: monede aşa-zis naturale confecționate din aur, respectiv argint, sau bancnote acoperite cu metal prețios sau în fine, cu mărfuri aflate în depozit şi convertibile în astfel de valori.

Omenirea, într-un anumit stadiu de evoluție a capitalismului, a cunoscut circulația monetară de aur sau argint, precum şi acoperirea emisiunilor de bancnote într-o anumită proporție printr-un depozit metalic la Banca de Emisiune. Sistemul propus de autor este deci un sistem capitalist existent pe plan istoric, la care s-a renunțat din anumite cauze.

Nu este locul aici să mă refer la aceste cauze. Menționez numai că afirmația autorului: „moneda naturală nu poate fi manipulată de guvern, fiindcă emisiunea se află în mâna poporului, care singur decide prin activitatea economică de fiecare zi câtă monedă e nevoie să fie în circulație” (pag. 8), nu are nici un fundament logic. Poporul nu este acela care decide asupra volumului circulației monetare, ci exclusiv cantitatea de metal prețios destinată scopurilor monetare. Tocmai datorită acestei încorsetări rigide a volumului circulației monetare, nedepinzând nici de guvern şi nici de populație, are loc abandonarea sistemelor monetare „naturale, reale sau de echilibru” menționate de autor.

Cât despre referirea autorului la stabilitatea valorică a instrumentului monetar bazat pe aur sau argint, aceasta este cu totul relativă, ținând seama de variația permanentă şi uneori foarte accentuată a prețului aurului, ca să nu mai vorbim de aceea a argintului.

În ceea ce priveşte acoperirea cu mărfuri fungibile a circulației monetare, aceasta a fost evocată de unii autori însă niciodată practicată din cauza nenumăratelor dificultăți tehnice de funcționare a unor asemenea depozite. Dificultățile apar şi mai evidente în cazul unor perioade de penurie, cum este actuala perioadă pe care o traversează România. Sustragerea unor mari cantități de mărfuri din circulația economică şi depozitarea lor în magazii pentru

o perioadă de timp nedeterminată reprezintă o absurditate din punct de vedere al circulației valorilor materiale.

A doua categorie de instrumente monetare cuprinde monedele, pe care autorul le denumeşte „monede artificiale, nominale sau de dezechilibru” (pag. 8) şi anume banii de hârtie şi banii de credit. Autorul combate utilizarea unor asemenea instrumente monetare pentru diferite considerente: manipularea lor de către stat şi bancheri, instabilitatea lor, crearea de şomaj, de dezechilibre bugetare şi ale balanței de plăți internaționale etc. În consecință, prof. A. Rugină recomandă României adoptarea primei categorii de monedă şi repudierea celei de-a doua, în scopul realizării „miracolului economico-social”.

Cu privire la această recomandare mă limitez a aminti că cel mai mare avânt economic realizat vreodată în lume coincide tocmai cu renunțarea la utilizarea metalelor prețioase ca bază a sistemelor monetare şi trecerea la circulația banilor fără valoare proprie, inclusiv banii de credit. Este incontestabil că circulația acestor bani este legată de anumite riscuri, însă ea este aceea care a descătuşat forțele economice şi a creat în occident condițiile succesului economic şi ale bunăstării popoarelor. Se mai poate adăuga că nu trebuie subestimate căutările actuale ale economiştilor de a conferi cât mai multă stabilitate instrumentelor monetare moderne. Caracteristic în acest sens este efortul făcut în cadrul sistemului monetar european al Pieței Comune, care a reuşit să creeze o stabilitate relativă a raporturilor valorice dintre monedele membre. Față de această evoluție a gândirii monetare contemporane şi a rezultatelor aplicării ei în viața societăților omeneşti, recomandările făcute de prof. A. Rugină guvernului țării noastre apar cel puțin nerealiste.

2. A doua dilemă pe care o invocă autorul „miracolului economic” este aceea a sistemului bancar. Autorul împarte băncile în două categorii: bănci „clasice” şi bănci „moderne” (pag. 9).

Băncile clasice sunt cele care au simpla funcție de intermediar între deținătorii de capital şi cei care necesită capital. Această categorie de bănci nu folosesc, după cum se vede, funcția de emisiune a creditului care, dimpotrivă, este caracteristică pentru băncile din a doua categorie. Din această cauză, băncile din prima categorie au însuşiri care lipsesc băncilor din cea de-a doua categorie. Însuşirea de căpetenie a băncilor din prima categorie este aceea că stimulează echilibrul în viața economică, distribuind sub forma creditului bancar numai economiile efectuate de populație şi depuse la bancă.

Băncile din a doua categorie folosesc pentru activitatea de credit nu numai economiile realizate ci şi fondurile create prin emisiunea de credite. Implicit, aceste bănci generează dezechilibre, inflație, inechitate socială. Potrivit aceleiaşi scheme, şi băncile centrale se împart în bănci centrale creatoare de echilibru şi bănci centrale creatoare de dezechilibru.

Nu încape îndoială că preferințele autorului se îndreaptă spre ceea ce el a denumit „băncile clasice”. Implicit, dat fiind că autorul nu se limitează la

enunțarea de dileme, ci recomandă guvernului calea de ales pentru ieşirea din dilemă, înseamnă că guvernului român i se recomandă un sistem bancar clasic, în care societățile bancare să nu acorde credite decât până la mărimea depunerilor efectuate de clienți.

Ceea ce se poate arăta este că atâta vreme cât băncile capitaliste s-au limitat la operațiuni recomandate de autor, viața economică din țările capitaliste a bătut pasul mai mult sau mai puțin pe loc. Marele avânt pe care l-a cunoscut economia de piață coincide tocmai cu expansiunea creditului bancar capitalist. Evident, libertatea asumată de bănci odată cu utilizarea funcției de emisiune a creditului nu a fost lipsită de riscuri. Câtă vreme însă creditele bancare au fost acordate cu respectarea anumitor reguli de conduită şi îndeosebi acordării de credite numai pentru activități productive, riscurile au fost limitate, statul contribuind la rândul său la o asemenea limitare prin aplicarea unui control riguros. Este greu de înțeles că autorul, pe de o parte, vrea să găsească mijloacele de realizare a unui „miracol economic" în România, iar pe de altă parte, să recomande crearea unui sistem bancar care s-a dovedit a frâna dezvoltarea economică.

Se poate constata deci că şi în materie de sisteme bancare, autorul adoptă acelaşi procedeu de respingere a actualelor forme de activitate din cadrul economiei capitaliste şi de glorificare a unor forme pe care viața însăşi le-a repudiat, ca şi în cazul normelor circulației monetare. Această atitudine mi se pare cu atât mai paradoxală cu cât prof. Rugină prezintă planul său ca fiind „o ordine nouă" (pag. 6). Ce fel de ordine nouă poate fi aceea care face apel la vechituri din panoplia capitalistă?

3. Consecvent liniei de gândire, autorul împarte bursele în două categorii: bursele reale de tip clasic sau de echilibru şi bursele mixte sau de dezechilibru (pag. 10). La bursele clasice, valorile care fac obiectul tranzacțiilor se negociază între vânzător şi cumpărător şi plata se face imediat sau la un anumit termen. În cazul burselor mixte de dezechilibru, valorile se negociază între vânzător şi cumpărător, fără ca vânzătorul să dispună de aceste valori, el obligându-se să predea valorile la un termen convenit cu cumpărătorul. De asemenea, bursele de tip mixt facilitează speculațiile asupra valorilor bursiere, permițând speculatorului câştiguri ilicite în dauna deținătorilor de asemenea valori (vezi crahul de la Bursa din New York din 1929). Cum este de aşteptat, autorul optează pentru prima categorie de burse. De fapt, tranzacțiile la această categorie de burse seamănă cu cele ce se desfăşurau în Evul Mediu la târgurile de mărfuri şi alte valori. Ca şi în cazul dilemelor anterioare, autorul apare şi de astădată în postura de **laudator temporis acti,** anatemizând transformările produse în activitatea bursieră în timpul capitalismului. Marea dezvoltare a burselor din perioada contemporană s-a datorat unor inovații care au depăşit cadrul fostelor târguri şi care au contribuit în cea mai mare măsură la avântul actual al operațiilor bursiere din occident, cum ar fi operațiile la termen.

Este adevărat că actualele activități din cadrul burselor de valori pot destabiliza viața economică la un moment dat şi facilita mari câştiguri în dauna unor participanți la jocul de bursă, dar nu este mai puțin adevărat că diversificarea operațiilor bursiere a mers mână în mână cu dezvoltarea extraordinară a proceselor economice din occident, constituind o verigă importantă în lanțul evenimentelor specifice economiei de piață. Şi de astădată deci, autorul îşi bazează noua ordine propusă pe vechi structuri pe care viața le-a depăşit de multă vreme.

4. Ultima dilemă pe care o evocă prof. A. Rugină se referă la existența monopolurilor productive în societate. Ar fi de ales între o economie în care se pot înființa monopoluri de stat şi private şi o economie lipsită de asemenea monopoluri. Opțiunea autorului este favorabilă economiei lipsite de organizații monopoliste, având în vedere că profitul de monopol este un profit ilicit. De astădată, autorul nu se mai refugiază în trecut, deoarece problema combaterii tendințelor monopoliste este de actualitate în toate țările capitaliste.

B.

5. În partea B a planului, autorul revine asupra măsurilor pe care statul român trebuie să le adopte pentru realizarea unui „echilibru stabil" constând din „Libertate, Justiție Socială de Echitate şi Egalitate şi Stabilitate cu oscilații naturale limitate" (pag. 14) .

Prima măsură se referă la lichidarea inflației ascunse moştenite de la dictatura comunistă. Autorul recomandă pentru aceasta aplicarea unei reforme monetare, constând în preschimbarea actualelor semne monetare în circulație cu monede noi forte „care să anuleze decalajul dintre prețurile oficiale şi circulația monetară" (pag. 14).

Oprindu-mă deocamdată la această recomandare, trebuie să subliniez că o astfel de reformă monetară nu este de conceput atâta vreme cât situația economică nu oferă condițiile reuşitei unei asemenea echilibrări între volumul circulației monetare şi masa bunurilor şi serviciilor, pe care economia le oferă. În lipsa acestor condiții, orice reformă de acest gen este sortită eşecului. Personal, sunt partizanul concepției potrivit căreia nu poate exista o monedă sănătoasă fără o economie sănătoasă. Orice încercare de a influența mersul unei economii prin manipulări monetare nu prezintă garanții de succes, cu atât mai puțin cu cât starea economiei este mai precară.

În continuare la punctul 2 (pag. 14), autorul se ocupă de „leul extern convertibil în aur sau argint". La acest punct expunerea este confuză, amestecându-se leii externi cu leii interni emişi de BNR în schimbul actualelor semne băneşti aflate în circulație. Nu se delimitează sfera de circulație a leilor externi şi aceea a leilor interni şi nu se precizează modalitatea stabilirii conținutului în aur al noii monede. Implicit, nu se arată modul cum se stabilesc paritățile monetare având în vedere că singur leul ar avea o definiție metalică.

Se mai subliniază că leul metalic stabileşte echilibrul balanței de plăți, deşi acest echilibru nu se realizează datorită instrumentului monetar, ci datorită capacității economiei de a exporta o valoare globală echivalentă cu valoarea importului. Facem abstracție de absurditatea unei asemenea propuneri în condițiile în care BNR nu dispune nici pe departe de cantitatea de metal prețios necesară monetizării sau acoperirii integrale a leului extern. În fine, ca să ne oprim aici, este naiv să ne gândim că, în cadrul reformei propuse, aurul va aflua spre ghişeele BNR, aceasta fiind o reminiscență a autorului de pe vremea când existau în lume sisteme monetare bazate pe etalonul aur. Mă tem că în condițiile actuale sau ale viitorului apropiat, când economia trece printr-o criză iar balanța de plăți este deficitară, se va produce fenomenul invers al convertirii în masă a leilor externi pînă la epuizarea stocului de acoperire.

O altă afirmație a autorului, care nu rezistă unei analize, este aceea conform căreia, după efectuarea reformei monetare, prețurile pieței vor scădea în aceeaşi proporție cu rata de preschimbare a leilor vechi în lei noi. Experiența generală, inclusiv experiența noastră, arată că niciodată prețurile nu vor scădea proporțional cu rata de preschimbare, aceasta fiind o formă verificată de exploatare suplimentară a populației.

Menționez, în sfârşit, şi afirmația autorului despre „poziția tare" (pag. 18) pe care ar avea-o produsele româneşti de export în urma adoptării leului convertibil. Nu calitatea monedei ci calitatea mărfurilor exportate este aceea care stă la baza „tăriei " exportului.

La punctul 3, autorul reia propunerea referitoare la înființarea de „Magazii Populare", în care s-ar depozita anumite mărfuri fungibile. Autorul explică mecanismul acoperirii emisiunilor monetare interne şi al retragerii din circulație a acestora în cadrul funcționării Magaziilor Populare. Acest mecanism, potrivit celor spuse de autor, ar produce o serie de mari avantaje: „acumulare de capital la nivel local şi în mâna poporului, creşterea economică generală, combaterea şomajului, combaterea inflației-deflației, limitarea puterii politice a partidului la putere în favoarea cetățenilor etc.".

În viziunea autorului, Magaziile Populare ar constitui un panaceu pentru mai toate racilele economiei de piață. Din păcate, pe lângă complicațiile funcționării Magaziilor Populare de care am amintit, trebuie să determinăm care este proporția în produsul social al mărfurilor care se pretează la înmagazinare. Nu cunosc datele, însă mă tem că această proporție este minoră. Dacă este aşa, influența exercitată de activitatea Magaziilor Populare asupra mersului economiei este şi ea neglijabilă.

6. În capitlul 4 (pag. 17), autorul reia ideea unui sistem bancar „de echilibru". În cadrul acestui sistem, băncile ar avea dreptul să acorde credite numai în volumul depozitelor primite de la clienți. Împărțirea operațiilor bancare în două categorii, prima referindu-se la depozite la vedere, iar a doua la depozitele la termen nu adaugă nimic la profilul specific operațiilor acestui tip de bănci, care rămâne acela al echilibrului dintre depozite şi creditele acordate.

Singura observație care se poate face este că în ceea ce priveşte depunerile la vedere („departamentul A”), acestea nu pot servi la nici o operație activă a băncii, ceea ce reprezintă o sterilizare a depunerilor şi, ca atare, echivalează cu scoaterea din circulația monetară a unei părți din volumul banilor echivalent cu soldul depozitelor în cadrul departamentului A. Nu văd rațiunea economică a operațiilor la vedere, ştiut fiind că autorul atribuie fiecărei unități monetare o acoperire integrală în valori materiale. Referitor la creditele ”în echilibru”, părerea mea a fost exprimată anterior.

7. Cu privire la activitatea burselor, am arătat mai sus confuzia care se face între activitatea burselor şi aceea a târgurilor. Existența speculației este inerentă pieței. Cine vrea piață trebuie să accepte şi tendința de speculă. Vorba francezului: „c’est a prendre ou ŕ laisser”.

8. La capitolul 6 (pag. 19) autorul vizează aplicarea „Justiției Sociale” în condiții de „echilibru economic”. Ideea este acceptabilă, însă realizarea echilibrării este condiționată, după cum am văzut, de factori ideali, însă numai pe plan ideologic. Cât despre situațiile de dezechilibru de astădată reale, „Justiția Socială” poate şi trebuie să fie susținută pe toate căile, însă aceasta nu poate lupta cu succes împotriva legilor naturale ale economiei de piață.

9. Textul de la punctul 7 (pag. 19-20) pare să instaureze centralismul deciziilor economice, care a existat şi în condițiile dictaturii comuniste. Acest centralism, după părerea mea, frânează inițiativa privată şi nu poate contribui la progresul economico-social la care aspira societatea noastră post-revoluționară.

10. Ideile autorului consemnate la punctul 8 (pag. 21-22) referitoare la pământ sunt în general asemănătoare concepției factorilor de răspundere din țara noastră. Nu mi se pare logică schema propusă pentru repartizarea pământului la sate şi nici ideea atragerii locuitorilor din mediul urban ca operație separată de aceea a repartiției pământului. De asemenea, mi se pare mai avantajoasă ideea existenței unui teren cultivabil pe lângă casă, decât crearea de parcele în jurul satelor. Problema care la noi complică situația în agricultură este întârzierea legiferării condițiilor de proprietate la țară şi controversele ivite din cauza dorinței legitime a unor țărani care pretind înapoierea terenurilor pe care erau proprietari înainte de naționalizare şi condițiile obiective existente la ora actuală pentru exploatarea optimă a terenurilor agricole, mult diferite de cele existente la naționalizare.

11. La punctul 13 (pag. 23), autorul reia regula financiară dinainte de 23 August 1944 care făcea abstracție de principiul unicității bugetare şi împărțea veniturile şi cheltuielile statului între un buget ordinar şi altul extraordinar. Există argumente pentru unicitatea bugetară, ca şi pentru existența a două sau mai multe bugete, însă nu consider că este locul aici pentru discutarea acestor argumente. Personal, sunt adeptul unicității bugetare. Interesantă este ideea impozitului unic, însă practica a dovedit necesitatea unui sistem complex de impozite, având în vedere multiplele aspecte ale materiei impozabile.

Interesantă este propunerea impozitării exclusive a cheltuielilor, dar mă tem că această metodă nu poate duce la respectarea principiului Justiției şi Echității Sociale scump autorului.

12. Referitor la balanța de plăți, punctul 14 (pag. 24), autorul reproduce un text cuprins în manualele elementare de economie politică, însă adaugă şi modalități de echilibrare automată a acestei balanțe. În realitate, balanțele de plăți nu se pot echilibra automat, ci prin intervenția statului, care creează condițiile necesare stimulării exportului, în cazul unei balanțe deficitare, sau a importului în cazul unei balanțe excedentare. Prin export şi import se înțelege nu numai mişcarea valorilor materiale dar şi mişcarea serviciilor şi a capitalurilor. Automatismul este eficient numai atunci când dezechilibrul balanței este minor. De altfel, autorul evocă metode automate, cum ar fi punctul de intrare şi de ieşire a aurului, specifice unei etape demult dispărute din istoria economică a omenirii, când aurul era etalon şi când circulația internațională a aurului era liberă. Este surprinzător cum autorul construieşte o ordine nouă în România, bazându-se pe asemenea metode desuete.

*

În concluzie, prof. Anghel Rugină urmăreşte prin noua sa ordine un scop nobil: acela de a crea în România o economie echilibrată, stabilă şi de durată. Ceea ce surprinde este că, în linii mari, ordinea nouă seamănă mult cu sistemul economic capitalist ale cărui caracteristici au fost abandonate în cursul evoluției sistemului capitalist mondial.

Pe lângă faptul că echilibrul la care aspiră autorul nu a fost realizat niciodată în capitalism, observ că reformele preconizate de autor ar îndepărta țara noastră de complexul economic european şi mondial, transformând-o din nou într-un fel de Albanie de pe vremea lui Enver Hodja.

Mai grav este însă faptul că autorul, încântat fiind de imaginea mirifică a echilibrului economic stabil ... şi echitabil, uită că România are nevoie nu de echilibru în sărăcie, ci de acel sistem economic care să-i asigure o dezvoltare economică şi socială care s-o apropie de țările avansate.

Umblând după reactivarea unor teorii şi practici demult repudiate de viață, autorul recomandă un regim care a dus în țările capitaliste la o stagnare economică socială relativă. Avântul pe care l-au realizat țările dezvoltate în ultima perioadă a coincis tocmai cu renunțarea la aceste teorii şi practici şi trecerea la concepții şi practici caracteristice actualei etape de dezvoltare. În această privință, România nu are nevoie de formele învechite ale sistemului capitalist, ci de aplicarea acelor cuceriri ale ştiinței şi tehnicii care au făcut din Japonia şi alte țări un model demn de aplicat şi în țara noastră.

OBSERVAȚII CU PRIVIRE LA PLANUL DE REFACERE ŞI STABILIZARE ECONOMICĂ ŞI FINANCIARĂ PROPUS DE PROFESOR ANGHEL RUGINĂ CU TITLUL: „UN MIRACOL ECONOMIC ÎN ROMÂNIA LIBERĂ... ESTE ÎNCĂ POSIBIL”

Ştefan MIHAI

1. Imediat după victoria revoluției din decembrie 1989, prof. Anghel N. Rugină s-a hotărât să propună guvernului provizoriu şi „tuturor oamenilor politici din România”, un program de refacere şi stabilizare economică şi financiară, cu un pronunțat şi atractiv caracter de justiție socială. Planul, înaintat autorităților române şi publicat încă în februarie 1990 în presă, fusese anterior propus şi altor țări est-europene, iar în 1984 chiar autorităților americane[1].

Fundamentele teoretice originale se regăsesc în întreaga operă a prof. A. Rugină, în observațiile pertinente pe care le face distorsiunilor şi disfuncțiilor din economia de tip capitalist de după criza din 1929-1933. Atât raționamentului teoretic fundamentat pe „echilibrul general stabil”[2], cât şi analizei sistemice şi simulărilor scenariale, considerăm că nu-i pot fi opuse argumentele valabile, ci doar eventuala rezervă că modelul ar trebui testat.

2. Forma de prezentare a planului Rugină pentru România este deosebit de tentantă, finalitatea socială fiind convingătoare, la fel ca şi elementele de stabilitate a sistemului propus, în unison cu idealurile revoluției române. La acestea se pot adăuga şi afirmațiile autorului cu privire la faptul că aplicarea planului său „va fi dat ca exemplu la toate noroadele pământului”, rezultând în curs de numai un an „un miracol economic mai solid şi mai durabil decât cel obținut de Germania de Vest şi Japonia”.

3. Din capul locului trebuie reținut că autorul are în vedere reformarea mecanismelor economice în funcțiune în prezent în țările cu economie de

---

[1] *Ideile de bază sunt reluate dintr-o comunicare prezentată la reuniunea anuală a Asociației pentru Economie Socială, ținută la 28-30 decembrie 1989 la Atlanta, statul Georgia-SUA şi reprodusă în vol.17 nr.1, 1990 al „International Journal of Social Economics”, MCB, University Press, cu titlul „The Problem of Restructuring Modern Capitalism: the Road to a Unified Science of Positive and Social Economics”.*

[2] *A se vedea „Principia Oeconomica: New and Old Fundations of Economic Analysis”, vol. 13, nr. 7-8, 1986 al „International Journal of Social Economics”, MCB, University Press.*

piață, îndeosebi în domeniul monetar, financiar şi de prețuri, mergând până la limite impuse liberei concurențe pornind de la cerere şi ofertă necontrolate. Dacă rezultanta pe plan social este o justiție şi echitate cu tendința eliminării distorsiunilor în utilizarea eficientă a factorilor, tentația adaptării planului creşte.

Prima rezervă pe care o facem constă în faptul că planul porneşte de la premise cu şanse practice limitate.

Astfel:

a. Întrucât regulile existente în economia de piață liberală urmează a fi modificate, se propune o primă etapă de funcționare fără a se recurge la capital extern. Este şi improbabil că investițiile directe de capital s-ar orienta spre o piață cu reguli diferite de funcționare decât cea de origine sau concurențială. De aici decurg două probleme subsidiare: prima, este dată de faptul dacă redresarea este posibilă doar cu resursele interne, îndeosebi când ea presupune şi reechiparea aparatului productiv; iar a doua, presupunând reuşită prima fază, dacă deschiderea spre exterior nu ar întâmpina şi ulterior rezervele inițiale ale partenerilor potențiali.

Pentru a da un singur exemplu ne vom referi doar la „monetizarea de credit", unde (ca şi în domeniul burselor) tezei autorului nu i se poate opune nimic valabil. Dar investitorii vin din zone unde se monetarizează credit şi poate chiar aportul lor are o asemenea sursă. Nu este exclus să fie atraşi nu numai de rezultatele de eficiență productivă a investiției ci şi de posibilitățile pe care o economie de piață le oferă ca funcționalitate prin resurse locale similare, date de un sistem de bănci comerciale, de comenzi guvernamentale care s-ar adăuga la aportul extern.

Deci prima rezervă constă nu în gradul de raționalitate a programului ci în şansa sa redusă de aplicare într-un sistem internațional bazat pe reguli complet diferite.

Mai clar: considerăm planul Rugină ca bun de luat în considerare mai curând ca element de fundamentare a unei noi ordini economico-financiar-monetare internaționale şi şansa de a avea susținători ni se pare reală pornind tocmai de la raționalitatea şi caracterul său sistemic, precum şi de la obiectivul afirmat de „liberalism social".

b. În cazul concret al României planul Rugină are limite de aplicabilitate date de o serie de premise pe care le pune autorul, incompatibile cu realitățile noastre.

Astfel se presupune existența unor rezerve de metal prețios care să garanteze emisiunea monetară şi stabilitatea convertibilității acesteia. În acelaşi timp se cere să nu se recurgă la împrumuturi externe. Practic niciuna din aceste premise nu este realizabilă, rezerva de metal fiind inexistentă, iar iminența recurgerii la un împrumut FMI-BIRD a devenit vitală. După primele discuții purtate în țară de prof. A. Rugină cu autoritățile româneşti, discuții la care am luat parte, autorul a promis să reflecteze asupra necesităților de adaptare la condițiile reale a planului său, în care moneta naturală (reală sau de echilibru) are un rol primordial.

c. Întrucât susținem că planul Rugină nu poate fi aplicat autarhic, el conține însă o seamă de elemente demne de reținut tocmai în dorința cercetării unor distorsiuni sau a atenuării unor influențe negative pe care le poate produce o economie de piață complet necontrolată. Mai mult, suntem de părere că elemente utile se impun a fi preluate încă în faza de tranziție către economia de piață, iar la o analiză atentă constatăm că acestea se regăsesc atât în „strategie" cât şi în „programul guvernamental". Este vorba în principal (lucru recunoscut şi de autor) de marea majoritate a măsurilor ce se au în vedere pe plan social. În al doilea rând subliniem teza autorului cum că „înainte de reformă este bine ca să se lase prețuri libere pe piață", în fapt ceea ce se şi produce. În plus, modul cum se procedează în prezent la liberalizarea prețurilor, admițându-se recuperarea costurilor şi un beneficiu rezonabil, se identifică cu propunerea autorului privind introducerea „prețului de echilibru" (costul marginal de producție).

Rezerva pe care o formulăm aici este însă legată de perspectivă, dacă avem în vedere sistemul de piață liberă în care tindem să ne integrăm şi în care sistemul de prețuri este, ca rezultantă dominantă, efectul confruntării neîngrădite între cerere şi ofertă.

Dar în general, perioada de tranziție considerăm că va trebui să se inspire cât mai mult din elementele restrictiv-dirijiste ale planului Rugină, atunci când este vorba de eliminarea sau limitarea acțiunilor speculative ce subminează stabilitatea monetară şi alimentează procesul inflaționist necontrolat.

Cel puțin într-o primă fază am putea încerca şi instituirea unui sistem de burse cum propune autorul, „compus numai din tranzacții reale" (pct. 9 din condițiile de echilibru stabil), dar nu vom putea influența sistemul bursier internațional unde sperăm să circule şi acțiuni româneşti. În plus ni se pare nerealist să se aplice punctul 10 din „condiții", în sensul că este greu de limitat valoarea unei acțiuni pe piață doar la „valoarea reală a companiei", ştiut fiind că cererea şi oferta la bursele de acțiuni au în vedere şi elemente de perspectivă date tocmai de dinamica scontată de eficiență şi competitivitate ale firmelor.

Coincidență, până la similitudini, există şi în privința dimensionării în perspectivă a sectorului de stat, cu precizarea că în programul Rugină nu apare cu claritate formula de privatizare (se vorbeşte de „arendare sau preluare" de către particulari).

*

În concluzie, subliniem caracterul sistemic şi rațional al planului, dar în acelaşi timp considerăm că el poate servi numai elemente de inspirație (îndeosebi pentru perioada de tranziție), câtă vreme contextul internațional al economiei de piață este cel actual.

N O T Ă
privind propunerile prof. Anghel Rugină pentru rezolvarea economiei româneşti

Constantin IONETE

1. Într-o formă sintetică, lucrarea cuprinde unele propuneri care coincid cu cele avute în vedere la elaborarea programului de trecere la economia de piață. Dintre acestea menționăm: necesitatea perioadei de tranziție (evaluată la 3 ani); menținerea sectorului public în sectoarele de interes național (energie, sectorul extractiv, transporturi etc.); eliminarea monopolului de stat în economie; funcția socială a pământului; trecerea la economia de piață pe baza unui plan coerent şi fundamentat; asigurarea protecției sociale față de greutățile aduse de aplicarea reformelor etc.

2. Cu toate că atât în lucrarea prof. Rugină, cât şi în programul Comisiei, instrumentele cheie ale mecanismului pieței sunt considerate moneda şi prețurile, conceptele pe care sunt clădite şi modalitățile de folosire operațională a lor sunt total diferite.

a) În ceea ce priveşte **moneda**, prof. Rugină propune renunțarea la moneda de credit, emisă în principal pe baza creditării producției de mărfuri şi revenirea la emisiunea pe baza rezervelor de metale nobile ale Băncii Naționale (aur sau argint), practicat înainte de Primul Război Mondial. După acest război, guvernarea Churchill a încercat reinstaurarea etalonului aur, care a provocat un faliment economic.

Se cunosc neajunsurile etalonului aur, care nu s-a putut adapta expansiunii economiei moderne.

La acestea se adaugă nerealismul propunerii față de condițiile economiei româneşti, care nu dispune de rezerve de aur şi argint, fiind necesar un volum considerabil de exporturi pentru procurarea lor.

Totodată, etalonul aur, ca o insulă românească în sistemele bazate pe moneda de credit, ar duce la epuizarea rezervelor în câteva săptămâni.

Pentru completarea rezervelor de aur se propune constituirea în fiecare județ de silozuri cu produse cerute la export (cereale, țiței etc.).

Resursele noastre în acest domeniu nu satisfac nevoile de bază ale consumului individual şi productiv.

b) În ceea ce priveşte prețurile, propunerea este cu totul neobişnuită, dar prin natura ei, este o nouă formă de prețuri administrative, la care se adaugă sancțiuni judecătoreşti pentru nerespectare.

În esență, pentru stabilirea prețurilor de echilibru se creează un „Centru de calculare a prețurilor” care stabileşte prețuri informative la cererea întreprinderilor.

Între ele şi prețurile de piață pot apărea diferențe şi când acestea depăşesc 1-2% se cer justificări, vinovații fiind judecați de „Curtea de justiție socială şi economică”.

Regimul prețurilor ar urma să fie statuat printr-o „Lege de justiție socială şi economică”.

Având în vedere obiectivul trecerii de la prețuri administrate la cele de cerere şi ofertă, propunerea nu mai necesită comentarii.

c) Reforma agrară este concepută în spiritul elaborării de programe de „mutare” (la cerere) a populației de la oraşe la sate şi de împroprietărire în etape a familiilor cu 4-6 ha în primul an, la care să se adauge 2 ha în al doilea an şi încă 2 ha în al treilea an. După 3 ani împroprietărirea ar putea continua.

Ținând seama de populația din mediul rural (11 milioane), printr-o astfel de reformă se generalizează mica producție agricolă în gospodăria familială.

d) În lucrare sunt cuprinse şi alte propuneri. O pondere mai mare o dețin formarea unor fonduri sociale, din care menționăm „Fond de refacere economică națională”, „Fond de reabilitare socială”, „Asigurări sociale pentru toți”. Acestea se vor constitui din rețineri din salarii, rețineri din tranzacții şi taxe de schimbarea banilor vechi cu moneda-aur.

Formarea şi folosirea acestor fonduri se va face în condițiile „Legii de asigurări sociale pentru toți”.

Este greu de conceput că asigurările sociale pot fi finanțate prin astfel de mijloace.

În ansamblu, lucrarea este orientată spre crearea unui nou sistem social-economic, menit să depăşească neajunsurile „pieței imperfecte”, să asigure echilibrul economic prin mecanismul etalonului aur şi calculul prețului just şi să promoveze echitatea prin fonduri sociale create prin redistribuirea salariilor în principal.

De asemenea, propunerile au la bază supraevaluarea resurselor economiei româneşti care, potrivit aprecierilor autorului, pot duce la un „Miracol economic” în decurs de un an.

**INSTITUTUL NAȚIONAL
DE CERCETĂRI ECONOMICE**

PUNCTE DE VEDERE
NR. 2

**CENTRUL DE INFORMARE
ŞI DOCUMENTARE ECONOMICĂ**
BUCUREŞTI

*Puncte de vedere
pe marginea lucrării dr. C. Cojocaru:
„Privatizarea. de ce? cum? pentru cine?”*

SUMAR

Privatizarea – prilej de însănătoşire a economiei,
nu de creare a unor false iluzii (Aurel IANCU) 471

NOTĂ În prezentul material vom face câteva referiri la lucrarea „Privatizarea.
De ce? Cum? Pentru cine?” de dr. Constantin Cojocaru, Bucureşti, 1990
(Gheorghe ZAMAN) 479

Remarci generale pe marginea „variantei Cojocaru” de privatizare
(Vasile PILLAT) 482

NOTA (Mircea CIUMARA) 486

PRIVATIZAREA – PRILEJ DE ÎNSĂNĂTOŞIRE A ECONOMIEI, NU DE CREARE A UNOR FALSE ILUZII

Aurel IANCU

În cadrul dezbaterilor privind trecerea la economia de piață, în general, nu mai există opoziții sau contestații în legătură cu necesitatea privatizării. Unele contestații şi controverse s-au mutat pe terenul criteriilor, ritmului, mijloacelor necesare şi modului concret în care urmează să se desfăşoare procesul de privatizare. Un exemplu elocvent în această privință este dat de discuția, destul de aprinsă, purtată în ultimul timp în jurul variantei propusă de C. Cojocaru, de trecere la economia de piață. Încadrată în terapia şoc (sau instantanee), varianta s-ar putea realiza printr-o împroprietărire generală a populației cu titluri de proprietate, acestea fiind folosite în maximum 2 ani, de la cumpărarea de acțiuni emise pentru întreaga avuție națională aflată în proprietatea statului. În sprijinul propunerii sale, C. Cojocaru aduce ca argumente principale, pe de o parte, necesitatea de a se realiza cât mai rapid condițiile fundamentale de trecere la economia de piață, iar pe de altă parte, de a rezolva problema proprietății în conformanță cu principiul echității: beneficiarii să devină acea categorie a populației care a adus contribuția la crearea avuției naționale prin muncă, deci distribuția să se facă în mod diferențiat în funcție de numărul de ani de activitate şi, totodată, să fie excluşi toți privilegiații şi bişnițarii vechiului regim numit de C. Cojocaru clicocrație.

Varianta privatizării instantanee, spre deosebire de alte variante, pare a fi mai avantajoasă din punctul de vedere al necesității sincronizării cu celelalte procese de trecere la economia de piață şi al minimizării costurilor sociale imediate, mai ales pentru păturile populației cu veniturile cele mai mici. Într-adevăr, promisiunea că fiecare cetățean care a muncit şi a fost „crunt exploatat de clicocrație” va deveni proprietarul unor acțiuni în valoare de peste un milion lei şi că în afară de salariu şi de pensie el (cetățeanul) va mai obține şi un venit suplimentar sub forma dividendelor la acțiuni (fără să facă nici un efort) devine extrem de atractivă pentru o mare parte a populației neinițiată în probleme economice. Difuzate cu multă insistență în rândul maselor nemulțumite sub lozinca echității sociale, mai ales în actuala situație de mari tensiuni, ideile conținute în carte sunt pe cât de generoase pe atât de puțin realiste şi de

periculoase pentru însăşi necesitatea redresării economiei naționale. Iată câteva argumente în sprijinul acestei afirmații.

1. La baza întregului său construct, autorul **aşază criteriul echității sociale.** Într-adevăr, atât lozinca pusă pe coperta interioară „patria este norodul, nu tagma jefuitorilor" cât şi numeroasele repetări din text că cei ce au trecut la înființarea firmelor particulare şi cei care vor trebui să cumpere acțiunile emise de societățile comerciale (conform Legii 15/1990) sunt „privilegiații şi bişnițarii vechiului regim", formează unul din principalele argumente folosite de autor pentru a pleda în favoarea împărțirii gratuite către populație a întregului capital al unităților economice. Încercarea de a lua drept criteriu echitatea socială pentru soluționarea problemelor economice nu este nouă. Ne putem referi în această privință la Marx, Lassale, Lenin, Stalin, Kardelj ş.a. Toți aceştia porneau de la necesitatea declarată de a stinge nedreptățile sociale ca argument pentru trecerea capitalului din proprietatea privată în proprietatea comună (de stat sau a colectivelor de muncă) şi a creării unei mişcări de masă în scopul realizării acestui obiectiv. Analogia dintre susținerile lui C. Cojocaru şi cele ale celor menționați mai sus constă nu în țelul final propus ci în modul de a proceda şi de a realiza. Scopul final propus de C. Cojocaru este acela de a ajunge la un capitalism popular vecin cu socialismul cu față umană. Aş dori să adaug că şi eu subscriu, în parte, la cele subliniate de C. Cojocaru în legătură cu inechitatea. Într-adevăr, această inechitate începe chiar de la pornirea procesului de privatizare, în care primii avantajați sunt speculanții şi cei care au beneficiat pe timpul dictaturii. Dar acest lucru nu mă poate îndreptăți să deturnez întregul mecanism de privatizare spre un joc nesigur sau chiar periculos prin posibilele sale urmări. Pentru un purice nu trebuie să pun cămaşa pe foc. Împotriva privilegiaților şi bişnițarilor trebuie aplicate cu toată vigoarea şi severitatea legile țării, inclusiv cea privind controlul averilor, lege care se aplica în România şi înainte de război. Problema principală este de a găsi calea cea justă de a înlătura asemenea nedreptăți fără a sacrifica conceperea şi aplicarea unui program de privatizare rațional. O nedreptate tot aşa de mare s-ar considera însă şi atunci când ar fi luați drept speculanți sau profitori şi cei care au economisit bani murdăriți şi au luat inițiativa de a se aventura în afaceri. Ar fi o mare eroare de a băga în aceeaşi oală cu adevărații speculanți şi profitori pe toți aceia care au câştigat banii în mod cinstit (prin muncă şi iscusință) şi i-au economisit. De ce să credem că nu pot exista şi asemenea oameni în România. Trecerea la economia de piață trebuie făcută nu pe bază de lozinci generale lansate în alte scopuri, ci pe baza unor analize atente judecate cu mult discernământ. Sunt convins că drumul cel mai bun spre privatizare trebuie să fie acela care să nu afecteze esența lucrurilor şi fără să compromită însuşi scopul final propus. Cu alte cuvinte, să nu fim puşi în situația cu totul păgubitoare de a arunca din scăldătoare odată cu apa şi copilul.

Desigur, la fundamentarea unor asemenea decizii de mare anvergură, cum este cea a privatizării, trebuie avut în vedere criteriul echității. Dar acesta nu trebuie luat nici singur şi nici pus înaintea tuturor celorlalte criterii. Economia de piață – mai ales la începuturile sale – este supusă unor reguli de existență şi de funcționare dure, în cadrul căreia se strecoară nedreptăți, apar fenomene negative. În ansamblu însă, în economia de piață îşi face loc competiția loială, înving competența şi spiritul întreprinzător şi apar pe scena mare a economiei moderne, ca actori principali cu roluri deosebite, întreprinzătorii şi managerii particulari. Ei devin portstegarii în procesul de trecere la economia de piață şi în cel al privatizării, ceea ce impune din partea noastră o deosebită grijă şi respect pentru formarea lor şi pentru consolidarea poziției lor în societate, nu huliți şi tratați ca bişnițari. Problema este nu de a lua măsuri antieconomice numai de dragul unicului criteriu – acela al echității. Principiile economico-sociale trebuie să stea la baza orientării economiei şi a acțiunilor de privatizare. Ca atare, justificarea privatizării trebuie legată, în primul rând, de necesitatea regenerării economiei, ceea ce impune obligația, în special pentru breasla economiştilor, de a aduce ca argumente criteriile economice şi de a le pune pe prim plan, înaintea tuturor celorlalte criterii. Evident, în cazul de față, criteriul economic nu înseamnă aplicarea calculului tradițional cheltuieli/rezultate, ci de a evalua avantajele şi dezavantajele diferitelor variante de privatizare – transferarea gratuită sau cu plată a capitalului unităților economice, proporția capitalului de stat față de cel particular, ritmul mai rapid sau mai lent al privatizării, privatizarea cu sau fără capital străin ş.a.. La aceste variante trebuie date răspunsuri prin prisma cerinței fundamentale de a contribui la însănătoşirea economiei şi a vieții sociale pentru a obține într-un viitor cât mai apropiat performanțe economice superioare. Prin privatizare este necesar să se ajungă rapid ca întreprinzătorul să preia riscul afacerilor, acesta fiind pus sub spectrul alternativelor: prosperitatea firmei şi a tuturor angajaților sau falimentul cu urmările sale negative pe plan social. Numai în condițiile unei însănătoşiri a economiei prin ridicarea performanței şi a eficienței economice se poate sconta pe îmbunătățirea condițiilor de muncă şi de viață, pe posibilitatea de resorbție a crizei economice.

2. Un transfer general gratuit al întregului capital existent în unitățile economice din proprietatea statului în cea privată, prin intermediul înscrisurilor de valoare (prin titluri de proprietate preschimbate ulterior în acțiuni vândute la burse de valori), nu va avea ca efect o schimbare fundamentală în situația economică a țării şi nici nu va influența semnificativ comportamentul proprietarilor – deținători de titluri de valoare. Transferul gratuit al înscrisurilor nu va fi în măsură să sporească nici sentimentul de proprietate asupra unor active pe care deținătorul nici nu le cunoaşte şi nici nu-şi manifestă interesul pentru îmbunătățirea activităților unităților economice, deoarece pentru el (proprietar) acestea rămân doar nişte

abstracțiuni. Titlurile de proprietate obținându-se nu prin munca directă ci în mod gratuit, ca un cadou, acestea nu reprezintă pentru deținător un lucru mai important decât o sumă de bani primită cadou pe carnetul de CEC. El (deținătorul) poate constata însă că CEC-ul este chiar mai valoros întrucât, în baza acestui titlu de valoare, nu poate beneficia de un dividend garantat (ca în cazul dobânzilor de la CEC) şi nu poate beneficia nici de un preț sigur al titlului menționat, întrucât prețul real oscilează în funcție de cerere şi ofertă şi de rentabilitatea unităților economice.

Există o mare diferență între cele două ipostaze în care se poate afla aceeaşi persoană – ca proprietar de active (de capital real) şi ca proprietar de acțiuni: (1) pe de o parte un țăran care stăpâneşte şi munceşte 10 ha de pământ şi un meşter care, de asemenea, stăpâneşte şi lucrează în atelierul său particular; (2) pe de altă parte, aceleaşi persoane care în loc de pământ sau de atelier ar deține hârtii de valoare (acțiuni), respectiv la o cooperativă agricolă care a devenit societate comercială şi la o întreprindere industrială care, de asemenea, a devenit societate comercială pe acțiuni. Dacă în prima situație (1) cele două persoane sunt strâns legate de proprietate atât material cât şi sentimental în cea de-a doua situație legătura este slabă, ea rezumându-se la posesiunea asupra unor acțiuni pe care le pot vinde oricând fără nici un regret dacă pot încasa un preț fie cât de mic întrucât titlurile respective au fost primite gratis.

Să nu credem însă că împărțind salariaților şi altor categorii de persoane, în mod gratuit, titluri de proprietate cu care aceştia să-şi cumpere acțiuni înseamnă că imediat unitățile economice respective vor fi puse în funcțiune la întreaga lor capacitate şi cu eficiență sporită, pentru singurul fapt că fiecare salariat va deveni proprietar. Aceasta s-ar putea petrece poate în ipoteza în care fiecare proprietar de acțiuni îşi va lua câte o părticică din fabrică, din oțelării, din laminoare etc. pentru a le pune în funcțiune, ceea ce, evident, practic, nu este posibil. Salariații din întreprindere, alături de alți cetățeni din afară (pensionari, frizeri, bucătari, handicapați, ingineri, economişti, militari etc.), care au şi ei dreptul să cumpere acțiuni pe baza titlurilor de proprietate, se vor trezi cu titluri în valoare de milioane de lei care le dau dreptul să aleagă Consiliul de administrație pentru a conduce întreprinderea care nu numai că înregistrează pierderi însă nici nu dispune de posibilități financiare pentru investiții în reutilare şi modernizare. În condițiile preconizate de C. Cojocaru nici statul nu va putea acorda asistența necesară sub formă de subsidii, compensații etc., întrucât însuşi statul a ajuns dator la cetățeni pentru că el (statul) este obligat să cumpere regiile autonome pentru care lansează obligațiuni de stat. În acest caz, însăşi posibilitățile de a face față necesității de a susține programele sociale sunt puse în pericol deoarece statul nu mai are venituri proprii. Singura soluție la care trebuie să recurgă este aceea de a percepe impozite şi taxe foarte apăsătoare de la populație. Nici băncile nu vor putea acorda împrumuturi întrucât, pe de o parte, vor fi prea multe cereri de

credite, iar pe de altă parte, nimeni nu va putea da garanții că unitatea respectivă se va mai putea redresa.

Dar ceea ce trebuie să atragă atenția este faptul că se va ajunge, mai ales în noile condiții ale economiei noastre, la o devalorizare catastrofală a titlurilor de valoare (acțiuni şi obligațiuni) şi iată din ce cauză: întrucât aceste titluri sunt primite gratis de masa largă a cetățenilor, imaginea valorii asupra titlurilor la majoritatea deținătorilor este mult diminuată. În condițiile când prețurile, datorită liberalizării, cresc în proporții atât de mari, iar segmentul de populație cu putere de cumpărare în scădere creşte rapid, va determina o accentuare a înclinației (la această pătură a populației) de a pune în vânzare în mod masiv titlurile de proprietate, creându-se o ofertă foarte mare, mai ales în condițiile în care multe unități economice emitente de acțiuni vor continua să lucreze fără profit sau cu profit foarte mic datorită proastei gestionări şi a nivelului tehnologic scăzut. Aceasta va însemna, practic, o prăbuşire totală încă de la început a pieței capitalului, ceea ce va duce la însăşi compromiterea procesului de privatizare. Totodată, segmentul de populație cu veniturile cele mai mici, care a vândut acțiunile cu mult sub valoarea nominală, îşi va îndrepta sumele de bani încasate spre cumpărări de bunuri de consum, ceea ce, pe de o parte, va agrava şi mai mult penuria la această categorie de bunuri, iar pe de altă parte va accentua escaladarea prețurilor.

3. Latura financiară a privatizării este importantă însă nu este suficientă. **Intrând într-o analiză cât de sumară asupra laturilor capitalului real pot fi desprinse şi alte neajunsuri ale variantei privind privatizarea propusă de C. Cojocaru.** De altfel, partea cea mai puțin elaborată din întregul său construct este tocmai cea care se referă la capitalul real, lucru ce nu trebuie trecut cu vederea într-un studiu de aşa mare amploare şi atât de ambițios, întrucât tocmai aici ar putea fi găsit izvorul multor explicații pentru a înțelege mai bine procesele economice. Dacă nu am face acest lucru mulți ar rămâne tot la ideea că, odată cu împărțirea în dreapta şi stînga a titlurilor de proprietate, mijloacele de producție (capitalul real) vor fi puse în funcțiune de la sine făcându-se adevărate minuni în economia noastră în aşa fel încât salariații şi pensionarii care au vechime în muncă ce le dă dreptul la titluri de valoare de peste un milion de lei vor deveni rentieri. Fiind deschisă o perspectivă atât de ispititoare mulți au şi făcut calculele de rigoare. De exemplu, familiile cu patru persoane care au vechime mare în muncă ar putea primi titluri de proprietate în valoare de 5 milioane lei cu care poate cumpăra acțiuni. La un dividend de 6%, familia respectivă ar putea avea un venit anual (provenit de la capital) în valoare de 300.000 lei. De aici şi până la Nirvana nu mai este decât un pas. În asemenea condiții de ce să nu susținem din toate puterile noastre varianta de privatizare a lui C. Cojocaru şi de ce să nu repudiem cu hotărâre şi indignare orice altă variantă care nu ne oferă mai nimic sau mult mai puțin şi ne mai îndeamnă să şi muncim? Din păcate însă şi spre întristarea multora lucrurile nu stau aşa.

În primul rând, nu trebuie uitate întrebările clasice: cine munceşte, cât se munceşte, de unde trebuie să provină fondurile de investiții pentru înlocuiri şi modernizări, cine şi cum se asigură conducerea şi organizarea firmei private? Nici simplele titluri de proprietate şi nici moneda, fie ea chiar de aur sau argint (care, după expresia lui Anghel Rugină, atârnă greu în mâna țăranului şi muncitorului) nu vor fi în stare să soluționeze problemele reale şi complicate ale economiei româneşti.

În al doilea rând, întreprinderile nu pot fi privatizate odată toate ca o turmă de oi, sau printr-un simplu decret sau hotărâre guvernamentală. Ele trebuie pregătite pentru privatizare cu multă atenție pentru a se găsi căile şi mijloacele necesare de rentabilizare şi reorganizare. A le transfera din proprietatea statului în cea privată în starea în care se găsesc (cu tehnologii învechite, dezorganizate, cu datorii, cu pierderi etc.) ar însemna, pur şi simplu ca statul să se derobeze de orice obligație față de aceste întreprinderi şi să le cedeze acționarilor pentru ca aceştia să asiste cu proprii lor ochi şi neputincioşi la falimente în lanț, ceea ce ar însemna pe de o parte, compromiterea acțiunii de privatizare, iar pe de altă parte, sporirea numărului de şomeri. Statul are obligația de a transfera în proprietatea privată numai întreprinderi însănătoşite şi care nu au situația de a evolua spre faliment. De aceea se simte nevoia asistenței guvernamentale în special pe linia unor investiții minime necesare. Transferând însă, în mod gratuit către populație întreaga valoare a patrimoniului unităților economice, în mod evident, se creează o situație în care devine imposibilă acordarea unei atare asistențe. O îmbinare a sistemului gratuit cu cel de vânzare ar avea menirea să ne scoată din impas.

În al treilea rând, starea tehnologică, economică şi de organizare a unităților economice este departe de a putea sprijini programul de privatizare propus de
C. Cojocaru. Pornind de la premisa că „... nivelul tehnic al capitalului productiv acumulat în România este comparabil cu cel al oricărei țări dezvoltate din punct de vedere economic” (op. cit., p.15), autorul crede că procesul de privatizare poate fi limitat doar la anumite acte de dreptate socială, la emisiuni şi distribuții de titluri de proprietate, la comercializarea acțiunilor etc. Or, situația privind capitalul real şi dificultățile de a-l pune în valoare sunt atât de grave încât realizarea unei privatizări doar scriptice ar aduce mari prejudicii economice şi sociale. Câteva date cred că ar fi suficiente pentru a arăta nu numai adevărata dimensiune a problemei dar şi pericolul de a adapta o variantă construită pe baza unor premise false. Decalajele tehnologice față de țările dezovoltate în aproape toate domeniile din România s-au accentuat mai ales în ultimul deceniu (de multe ori depăşeşte 20-30 de ani) de când, practic, nu s-au mai importat licențe şi de când durata normată de servicii a capitalului fix, conform legii amortizării, a fost prelungită de la 15 ani la 26 ani (față de circa 6-10 ani în SUA şi Japonia). Cercetarea românească a fost complet izolată de restul lumii şi orientată spre soluționarea unor probleme curente de

producție. Deşi rata acumulării era aberant de înaltă (30-36%), totuşi a fost neglijată aproape complet reutilarea şi modernizarea tehnologică a unităților economice şi au fost menținute în funcțiune mijloace tehnice uzate fizic şi moral cu termene de scoatere din funcțiune de mult expirate. Tehnologiile vechi, precum şi structura producției depăşite au făcut ca industria românească să fie una din cele mai energofage din lume, iar un mare număr de unități industriale să lucreze cu pierderi.

În asemenea condiții este clar că trecerea la privatizare nu înseamnă o simplă operație birocratică, formală de distribuire a titlurilor. Privatizarea implică o activitate foarte concretă ce se referă la fiecare unitate economică în parte şi care trebuie să aibă ca obiectiv fundamental însănătoşirea activității întreprinderilor prin administrarea tratamentului necesar. Aceasta necesită o gamă de operații cum sunt: diagnosticul, evaluarea contabilă şi comercială a întreprinderii, pregătirea pentru vânzare prin restructurare financiară şi industrială. Toate acestea necesită mari eforturi de organizare şi de investiții.

4. În lucrarea sa – cu conținut **predominant economic – autorul face incursiuni şi în domenii învecinate: politic, juridic etc. deoarece însuşi subiectul impune acest lucru.** Căutând, probabil, să asigure o finalitate practică, de a atrage în favoarea ideilor sale cât mai mulți adepți, C. Cojocaru foloseşte în lucrare numeroase elemente politico-propagandistice. Uneori, rămâi cu impresia că autorul doreşte cu orice preț să transforme problema privatizării într-un instrument politic, fără să aibă însă clarificată şi să urmeze o anumită doctrină. Este un amestec de raționamente, principii şi noțiuni, ce variază de la cele liberale până la cele staliniste şi anarhiste de tip Bakunin. De exemplu, alături de lozinci şi de chemări la luptă împotriva clicocrației, afaceriştilor şi bişnițarilor care au exploatat şi jefuit poporul muncitor, poți întâlni sublinierea necesității trecerii la economia de piață şi la proprietatea individuală ca şi contestarea oricărui drept de proprietate al statului (acesta trebuind să devină dator la populație) sau contestarea dreptului guvernului sau chiar al parlamentului în problema formării regiilor autonome.

În dezvoltarea anumitor idei şi în formularea unor concluzii, C. Cojocaru recurge adeseori nu la o analiză amănunțită a faptelor ci doar la raționamente abstracte şi la ipoteze departe de realități. În legătură cu aceasta mă refer la trei situații mai semnificative:

a) Referitor la valoarea capitalului ce ar urma să se distribuie gratuit populației. Valoarea de 16.000 miliarde lei care stă la baza calculelor sale are o semnificație deosebită pentru omul simplu. El află de la C. Cojocaru că poate să devină proprietarul unei averi sub forma unor titluri de proprietate în valoare de 1 milion lei. Dacă vom cerceta datele din evidențele naționale vom constata însă că la mijloc este vorba de o eroare. Valoarea patrimoniului tuturor unităților de stat (capital fix calculat la valoarea rămasă + capital circulant) a fost în anul 1989 de 2850 miliarde lei. Din această sumă scăzând

pierderile, creditele şi resursele atrase, va rezulta o valoare netă de 1894 miliarde lei. Supusă reevaluării şi tranzacțiilor pe piață valoarea capitalului poate fi şi mai mică. În acest caz, valoarea titlurilor de proprietate repartizată unei persoane este de 10 ori mai mică față de ceea ce promitea C. Cojocaru.

b) Referitor la comportamentul populației sau a unor segmente ale acesteia față de noile înscrisuri de valoare, C. Cojocaru a conceput varianta în ipoteza că comportamentul populației, în relațiile economice, este rațional (normal) iar condițiile economice generale rămân neschimbate. În realitate, aşa cum subliniam mai sus, în țara noastră, pe de o parte, nu există nici cultura necesară pentru a lucra cu diferite înscrisuri de valoare şi nici mecanismul economic şi instituțional adecvat, iar pe de altă parte, urcarea prețurilor şi penuria de produse sunt de natură să producă o distorsionare a înclinației populației spre vânzarea acestor titluri de valoare până la completa lor prăbuşire.

c) Referitor la acceptarea diferitelor forme şi tipuri de proprietate. În varianta sa, C. Cojocaru reduce toate formele de proprietate şi de organizare a unităților economice la una singură: societăți anonime (pe acțiuni). În condițiile țării noastre apar alte forme mai atractive şi mai avantajoase. De exemplu, cooperativele agricole de producție pot fi privatizate nu prin transformarea lor în societăți anonime ci pe calea împărțirii pământului şi a mijloacelor cu care țăranii s-au înscris în cooperative. Țăranul român vrea pământ pentru a-l munci nu hârtii pentru a deveni rentier. De asemenea, apar posibile şi atractive pentru condițiile țării noastre forme intermediare sau pregătitoare de privatizare cum sunt arendările şi concesiunile (de fabrici, exploatări, secții, instalații) unor specialişti şi manageri români şi străini obtenabile prin licitații publice. Asemenea căi ar prezenta cel puțin patru avantaje: s-ar asigura trecerea imediată la responsabilizarea directă a unor persoane, la gestionarea capitalului şi la o puternică cointeresare pentru această gestionare; s-ar putea selecta şi forma cei mai buni întreprinzători şi manageri care ar asigura însănătoşirea întreprinderilor în vederea privatizării lor; s-a putea asigura venituri statului fără implicarea lui directă în gestiunea economică; s-ar putea eşalona mai rațional obligațiile organizatorice şi financiare ale statului pe linia realizării programului de privatizare.

N O T Ă
În prezentul material vom face câteva referiri la lucrarea „Privatizarea. De ce? Cum? Pentru cine?” de dr. Constantin Cojocaru, Bucureşti, 1990

Gheorghe ZAMAN

1. După părerea noastră, tranziția economiei româneşti la principiile pieței, incluzând privatizarea în sensul larg (crearea unui sector privat în economie prin mijloacele proprii ale persoanelor particulare ca şi prin trecerea unor bunuri patrimoniale din proprietatea publică în cea particulară) trebuie să se bazeze pe **principiile eficienței economico-sociale** verificate în practică, la început sub forma experimentelor de diferite tipuri, astfel ca, numai pe baza unor experiențe pozitive să poată fi luate măsuri de încurajare în masă a procesului privatizării. În ceea ce priveşte aprofundarea problemei criteriilor privatizării, cel referitor la eficiența economică şi rentabilitate practic nu este abordat, subînțelegându-se că proprietatea privată, de altfel generalizată, ar fi garantul unei asemenea eficiențe, ceea ce nu corespunde realității din nicio țară cu economie de piață în care falimentul este posibil chiar şi în cele mai neaşteptate cazuri.

2. Nu se desprinde în mod clar ce rol va juca, dacă va mai exista (se pare că la început nu va mai exista) sectorul public. În orice economie există sectorul public a cărui analiză şi fundamentare economică o întâlnim în numeroasele manuale de „Public Economics”, având ca elemente de bază bunurile şi serviciile publice.

3. Rezultă că cei care au cea mai mare vechime în muncă sunt şi cei mai avantajați de cuantumul valoric al titlurilor de proprietate, adică persoanele în prag de pensionare şi pensionarii. De aici apar două întrebări: nu este discriminat tineretul, cel care are cele mai mari perspective şi energii de a deveni întreprinzători? În ce mod îşi pot valorifica eficient capitalul persoanele în vârstă al căror interes pentru libera inițiativă şi întreprindere este în scădere cel puțin numai şi datorită vârstei?

4. O împroprietărire gratuită a tuturor persoanelor peste 18 ani, pe temeiul unei echități sociale şi al muncii prin procesul transformării TDP în acțiuni, pierde din vedere că la crearea avuției naționale în unele segmente ale acesteia este înmagazinată munca generațiilor care nu mai sunt în viață, ea constituind patrimoniul național indivizibil, procedura depistării probabililor

moştenitori fiind pe cât de anevoioasă pe atât de creatoare de disensiuni, neînțelegeri, procese judiciare, abuzuri.

5. Trecerea forțată a întregului patrimoniu în sectorul particular, într-un timp record după părerea noastră, este de natură să genereze dezorganizare, haos şi degringoladă în cadrul proceselor de producție, întreprinzătorul şi proprietarul nefiind în mod obligatoriu una şi aceeaşi persoană.

6. În general, emiterea de acțiuni trebuie să fie un proces natural prin care să se mobilizeze capitalul, atât cât există el pentru corporații sau societățile comerciale în vederea extinderii activității acestora. Acțiunea îşi are valoarea sa reală şi nominală validată prin mecanismele de piață şi nu prin măsuri administrative. Pentru unitățile nerentabile există *ab inițio* pericolul unui crah acționar în timp ce ele pot fi menținute o perioadă prin subvenții, până ar putea deveni rentabile.

7. Cum va mai garanta statul român fiecare TDP care reprezintă o valoare, atâta vreme cât puterea de cumpărare a TDP „va fi la fel de stabilă ca şi aceea a banilor, a monedei naționale" (p. 31). Dacă leul se devalorizează, acelaşi lucru se va întâmpla şi cu TDP, deşi, după câte ştim, procesul, în ceea ce priveşte valoarea fondurilor fixe, are loc invers.

8. Întreprinzătorii particulari străini, cel puțin aşa rezultă din practica altor țări, preferă în cazul nostru să trateze cu guvernul care le inspiră mai multă încredere şi poate oferi garanții mai mari (p. 32).

9. Nu considerăm că este, practic, posibil ca în 30 de zile, de la adoptarea legii, Ministerul Finanțelor să poată comunica Agenției Naționale de Privatizare valoarea totală a capitalului (patrimoniul net). Există riscul mare şi real al erorilor în sensul subevaluării.

10. Inventarierea decedaților şi a moştenitorilor pentru cei care au lucrat în unități de stat şi cooperatiste în perioada 1948-1989 este, de asemenea, un demers greoi, fără şanse de corectitudine, echitate şi deci reuşită.

11. Autorul recunoaşte că există posibilitatea (sau riscul) ca o parte din cei împroprietăriți prin TDP-uri să devină proprietarii unei averi mai mari, alții a unei averi mai mici (p. 43-46), deşi au acelaşi cuantum valoric al TDP. Atunci, cum stăm cu respectarea principiului echității, mai ales cu cei dezavantajați care, cu siguranță, vor fi mai numeroşi, căci unii dintre „pricepuți" ar putea fi în realitate persoane incorecte, specializate în abuzuri şi fraude (p. 41). Acțiunile speculative cu TDP şi obligații nu pot fi, în condițiile propriei reglementări, supuse nici unui fel de restricții şi control, ca în cazul burselor de valori adevărate.

*

Considerăm că varianta de privatizare asupra căreia am referit este inoperantă, creatoare de mari convulsii în defăşurarea proceselor economice. Caracterul său forțat (în sensul efectuării dintr-o dată şi asupra întregului patrimoniu) aminteşte de urmările cooperativizării forțate, măsură extremă, cu evidente carențe. După cum se cunoaşte, fenomenul economic respinge

extremele. După părerea noastră, privatizarea anumitor sectoare ale domeniului public impune **diferențierea de metode şi ritm,** în funcție de specificul fiecărui domeniu şi, totodată **înfăptuirea, pe bază de cumpărare** fie chiar şi în condițiile acordării de credite sau alte înlesniri pentru întreprinzătorii particulari.

Împroprietărirea gratuită o vedem posibilă numai în agricultură, în ceea ce priveşte pământul care este un fond fix special. Promisiunea unui cadou de circa 1 milion lei sau ceva mai puțin pentru fiecare cetățean în vârstă de peste 18 ani, la prima vedere, este fără îndoială ademenitoare. Dar să nu uităm că întotdeauna a fost mai uşor să consumi decât să agoniseşti. Consumul în acest caz n-ar însemna altceva decât înstrăinarea, devalorizarea şi deteriorarea patrimoniului, accentuând şi mai mult starea de penurie a economiei româneşti.

16 noiembrie 1990

REMARCI GENERALE PE MARGINEA „VARIANTEI COJOCARU” DE PRIVATIZARE

Vasile PILLAT

1. Aşa-numita „variantă Cojocaru” de privatizare se reduce, în esență, la împroprietărirea populației (active – pensionarii) cu **întreaga** avuție națională aflată în prezent în proprietatea statului, printr-un singur act, „dintr-o lovitură”. Prin aceasta, în opinia sa:

- s-ar asigura instantaneu „baza materială” a unei autentice economii de piață – proprietatea privată;
- ar constitui mobilul cointeresării tuturor cetățenilor în desfăşurarea unei cât mai eficiente activități;
- s-ar evita transformarea în proprietari ai avuției naționale a „nomenclaturii şi bişnițarilor” care, în cazul în care s-ar apela la vânzarea de acțiuni către populație, sunt singurii ce dispun de resurse băneşti importante pentru a cumpăra;
- s-ar evita concentrarea avuției naționale în mâinile unui grup restrâns al populației şi polarizarea socială pe care o implică etc.

2. Este evident că transformarea economiei naționale într-o economie bazată pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producție, nu este realizabilă, într-un termen cât de cât rezonabil, numai:

- prin formarea de capital non privat (o nouă „acumulare primitivă” sui generis), sau/şi
- prin vânzarea către populație a unor părți din avuția națională, sub formă de acțiuni (vânzare limitată de cuantumul extrem de redus al disponibilităților băneşti mobilizabile în acest scop).

Singura soluție ca în cursul anilor ’90 să se poată asigura predominanța proprietății private este, într-adevăr, împroprietărirea, distribuirea gratuită către populație a celei mai mari părți din avuția aflată în proprietatea statului.

Problema care se pune este cum să se facă această împroprietărire şi dacă obiect al distribuirii trebuie să fie întreaga avuție națională.

3. Răspunsul la această întrebare trebuie să se bazeze pe formularea clară a **scopului** privatizării, şi pe identificarea **consecințelor** economico-sociale posibile ale împroprietăririi integrale, printr-o acțiune unică.

3.1. Privatizarea proprietății de stat **nu este un scop în sine,** ci modalitatea asigurării bazei funcționării economiei pe principiile pieței – **interesul privat** al fiecărui agent economic, generat de statutul lui de subiect al dreptului de proprietate asupra unei părți determinate din avuția materială în expresie valorică a societății, sub formă de acțiuni sau obligațiuni. Principala funcție a proprietății private o constituie formarea pieței capitalului, iar forma ei modernă de proprietate asupra unor hârtii de valoare asigură capitalului o mare mobilitate – condiția unei cât mai eficiente adaptări a structurii producției la structura nevoii sociale. Dar între interesul individului de proprietar al hârtiei de valoare şi interesul său în calitate de forță de muncă, nu există deci nici o legătură, decât în cazul în care ambele aceste ipostaze (de proprietar şi de forță de muncă) se manifestă nu separat ci prin intermediul unei a treia – de **întreprinzător.**

Ponderea celor cu spirit întreprinzător în cadrul unei colectivități naționale este însă foarte modestă. O atestă realitățile societăților dezvoltate şi o exprimă bogata literatură economică şi sociologică de orientare behavioristă. Or, faptul că pentru marea masă a populației interesul individului în ipostaza de proprietar se identifică cu cel propriu ipostazei sale de forță de muncă, că primul nu-l condiționează, nu-l modelează pe cel de-al doilea, face ca **această formă de proprietate să nu acționeze ca instrument de cointeresare în muncă, aşa cum afirmă Cojocaru.** Faptul ar fi posibil numai în cazul în care muncitorii ar fi posesorii acțiunilor firmei în care lucrează. Pentru o economie de piață însă „migrația" capitalului de la o ramură la alta, de la o firmă la alta în scopul siguranței sau maximizării venitului din capital (dividendelor), prin vânzarea-cumpărarea acțiunilor, este însăşi condiția existenței sale, condiția mobilității capitalului şi implicit a capacității de autoreglare a economiei. Gradul de cointeresare a forței de muncă în desfăşurarea unei activități eficiente depinde de intensitatea constrângerilor şi stimulentelor impuse, în ultimă instanță, de piața muncii.

3.2. **Consecințele** privatizării integrale printr-o unică acțiune sunt condiționate de:

a) structura pe clase de eficiență a subiecților (firmelor) din economie ce urmează a deveni obiect al privatizării;
b) înclinația spre investiții a populației, dependentă (pe lângă numeroşi factori de ordin sociocultural) de gradul de satisfacere a nevoilor din prima categorie a clasificării lui A. Maslow.
c) relațiile dintre următoarele trei mărimi principale: valoarea avuției ce ar urma a fi distribuită populației şi care se transformă (prin schimbarea titlurilor de proprietate pe acțiuni) în investiție a populației, cuantumul valoric aferent înclinației spre investiții a populației şi disponibilitățile băneşti la populație pe care aceasta este dispusă să le afecteze investițiilor.

3.2.1. Referitor la primul aspect (a): dat fiind faptul că un număr important de întreprinderi se va dovedi, în condiții de piață, ineficiente, nici cereri pentru acțiunile lor nu vor fi. Ca urmare va avea loc o supralicitare a acțiunilor unor întreprinderi (în principal din ramurile cu o intensitate a capitalului redusă), dar „prețul" (cursul) de licitație a acestora va fi în mod obiectiv limitat de mărimea dividendelor aşteptate. De aceea, diferența dintre valoarea titlurilor de proprietate schimbate pe aceste acțiuni şi valoarea nominală a acestora nu va putea să acopere valoarea nominală a acțiunilor unităților economice (majoritatea capital-intensive) pentru care nu există cerere. Ce se va întâmpla cu titlurile de proprietate care nu se schimbă pe acțiuni? Se va opera o schimbare forțată pe acțiunile unităților neeficiente? Pentru posesorii lor valoarea acestora va fi din start cu mult mai mică decât cea a titlurilor de proprietate pe care se schimbă (mărimea ei se va forma pe piață, posesorii acestor acțiuni dorind să se debaraseze cât mai repede de ele).

3.2.2. Factori de ordin sociocultural, ca şi nivelul actual scăzut de trai, vor determina o foarte redusă înclinație spre investiții în hârtii de valoare a populației. Faptul îşi va găsi expresia într-o extrem de mare ofertă de acțiuni pe piața hârtiilor de valoare (ce se va adăuga celei generate de ineficiența unor întreprinderi). Valoarea de piață a acestei oferte va fi dată de cuantumul disponibilităților băneşti ale acelei părți a populației cu spirit de întreprinzător, hotărâtă să investească (în hârtii de valoare). Ca urmare a uriaşului decalaj dintre valoarea nominală a masei acțiunilor oferite la vânzare şi cuantumul acestor disponibilități, valoarea de piață (cursul) acțiunilor va fi, corespunzător, extrem de mică. Faptul va declanşa mecanismele psihosociale (amplu analizate în literatură) generatoare ale unui proces de creştere vertiginoasă a ofertei şi implicit de reducere a cursurilor tuturor acțiunilor, proces care, inevitabil, va duce la o „vinere neagră" a economiei româneşti.

Consecințe implicate:

- o puternică concentrare a proprietății în mâna unei pături restrânse, incomparabil mai mare decât în cazul vânzării de acțiuni, - contrar aşteptărilor formulate de Cojocaru;
- deturnarea lichidităților la populație, potențial investibile în activități productive (prin cumpărarea de acțiuni) şi activizarea lor pe piața bunurilor de consum (în primul rând de folosință îndelungată), ceea ce va determina o creştere a presiunii inflaționiste. În condițiile liberalizării prețurilor şi inerentei creşteri a revendicărilor salariale, se va intra pe o spirală salarii – prețuri care va eroda puternic valoarea leului. Totodată, ca urmare a deficitului generalizat, obiect supralicitat al investițiilor va deveni valuta convertibilă;
- puternica creştere a cursurilor valutelor convertibile va echivala cu devalorizarea capitalului fix care va putea fi achiziționat (prin

cumpărarea de acțiuni) de deținătorii de valută (mai ales străini) aproape pe nimic;
- inflația va „topi” economiile populației aruncând-o în sărăcie cu efecte asupra vieții social-politice, implicit asupra economiei care, cu vechile mecanisme distruse iar cele noi încă neformate, se va afla într-o stare de haos.

Concluzii:
- dimensiunea cantitativă în procesele economice are un rol uriaş, ce poate fi hotărâtor în desfăşurarea lor. Menționatele posibile consecințe ale aplicării „variantei Cojocaru” sunt tocmai expresie a dimensiunilor decalajului dintre valoarea acțiunilor oferite spre vânzare şi dimensiunile cererii solvabile pentru ele;
- presupunerea că oferta ar putea fi redusă printr-o muncă de lămurire a populației – cum crede Cojocaru – este naivă. Oamenii acționează corespunzător intereselor lor aşa cum le percep (în imensa majoritate pe termen scurt), încercând să-şi diminueze riscul;
- privatizarea actualei proprietăți de stat prin împroprietărire nu se poate realiza decât „în tranşe” pentru a se evita decalajul menționat. Aceste „tranşe” trebuie determinate în funcție de dimensiunea probabilă a cererii de hârtii de valoare, o mare parte a potențialului de investiții al populației se va orienta – şi trebuie orientat – spre formarea de capital fizic nou, scop în care ar trebui să i se creeze condiții corespunzătoare;
- formula optimă de privatizare a economiei ar fi, probabil, una „hibridă”: formarea de capital fizic nou, vânzarea din capitalul fizic existent către populație şi transferarea (gratuită, treptată a unor părți valorice) din avuția națională. Cum, de altfel, se şi prevede în Programul Guvernului.

12.11.1990

NOTA

Mircea CIUMARA

Metoda de împroprietărire recomandată de dl. Constantin Cojocaru porneşte de la următoarele premise greşite:

a) Toate bunurile de capital aflate în proprietatea statului şi în cea cooperatistă au fost create în perioada 1948-1990. Dacă nu ar exista această ipoteză nu s-ar justifica împroprietărirea pe baza muncii prestate numai în această perioadă. În realitate, cea mai mare parte a bunurilor de capital există din perioade anterioare anului 1948. De exemplu, pământul, care este cea mai mare avuție a națiunii.

b) Munca este omogenă. Metoda recomandată nu ține seama de diferențele de productivitate a muncii în funcție de calificare, hărnicie sau de momentul prestării ei. Datorită creşterii productivității muncii în timp, munca din anii ’50 nu este comparabilă cu cea din anii ’80. Neglijarea acestor diferențe face ca să preia o parte mult mai mare decât se justifică, pensionarii, necalificații şi leneşii.

c) Statul este un inamic al cetățenilor.

Prin modul de repartiție recomandat de dl. Cojocaru sunt compromise şansele de creştere a eficienței economice. Rațiunea modificării relațiilor de proprietate este mutarea centrului de decizie la nivelul la care se pot lua deciziile cele mai competente. Deoarece prin procedeul recomandat o pondere excesivă în proprietate o vor avea pensionarii, persoanele lipsite de calificare şi leneşii, sunt slabe şanse ca deciziile ce se vor lua să fie mai bune comparativ cu deciziile ce se luau în vechiul sistem. Din contră, sunt de aşteptat decizii mai puțin competente.

Nu este realistă ipoteza că vor exista în economia românească multe milioane de investitori. În mod normal, numărul deținătorilor de acțiuni se va reduce după aplicarea procedeului recomandat de dl. Cojocaru într-un timp foarte scurt. Pierderea titlurilor de proprietate de către cei mai mulți dintre deținători se va datora lipsei lor de experiență şi de pregătire adecvată pentru luarea unor decizii economice. Acea împroprietărire a întregului popor care câştigă aderenți la acest procedeu va dispărea după câteva luni. Este de aşteptat ca acțiunile şi celelalte hârtii de valoare să fie vândute în masă sub valoare, ceea ce va conduce la deprecierea valorică a întregului patrimoniu şi întreaga populație va apela la vânzarea rapidă sub valoare. Aceasta va genera un dezastru național şi va permite unui număr restrâns de cumpărători să monopolizeze întregul patrimoniu național. Însuşi statul va deveni datornic cu

întregul capital social ce îl utilizează aceste persoane. Calea recomandată de dl. Cojocaru este cea mai ieftină şi rapidă cale de preluare a întregului capital social de către deținătorii actuali de sume mari de bani – adică exact inversul efectului scontat. O altă categorie de cumpărători vor fi investitori străini profilați pe operații speculative, fiind deci vorba de o preluare care asigură puține şanse pentru creşterea eficienței în viitor.

Deposedarea completă a statului de capital social ar fi un unicat în lume. Acest procedeu ar pune statul în imposibilitatea exercitării funcțiilor sale şi l-ar face complet dependent de forțe economice necunoscute, despre care este greu de prevăzut în ce scop vor uza de puterea lor.

În concluzie, programul propus de dl. Constantin Cojocaru consider că nu rezolvă niciuna din marile probleme aflate în fața economiei româneşti şi aplicarea lui poate conduce la situații riscante.

16 noiembrie 1990

INDEX DE AUTORI

ANDREOIU Sofia, 411 ***(I)***
BAL Ana, 393 ***(I)***
BARBU Gheorghe, 216 ***(I)***
BRATU Ioan, 339 ***(I)***
BRATU Ion, 371 ***(I)***
BRĂTESCU Adrian, 9, 403 ***(I)***
*BUDIANU Constantin, 221****(I)***
BUŞILĂ Ion, 217 ***(I)***
CĂMĂŞOIU Camelia, 345 ***(I)***
CIUMARA Mircea, 8, 326 ***(I)***
*CIURILEANU Radu, 237****(I)***
CONSTANTINESCU Adrian, 397 ***(I)***
CREȚOIU Reghina, 336 ***(I)***
DIMITRIU Mihail, 353 ***(I)***
*DOLGU Gheorghe, 451****(I)***
DUMITRESCU Georgeta, 364 ***(I)***
GEORGESCU George, 312 ***(I)***
GHIBUȚIU Agnes, 414 ***(I)***
GRIGORESCU Constantin, 7, 317 ***(I)***
*IANCU Aurel, 481****(I)***
ION Mihai, 346 ***(I)***
IONESCU Eufrosina, 321 ***(I)***
IONETE Constantin, 10, 474 ***(I)***
KIRIȚESCU Costin, 463 ***(I)***
MAZILU Anda, 409 ***(I)***
MĂȚĂUAN Gabi, 219 ***(I)***
MICU Georgeta, 442 ***(I)***
MIHAI Ştefan, 471 ***(I)***
*MUNTEANU Costea, 9, 387****(I)***
NEACŞU Ion, 428 ***(I)***
PALADE Romulus, 405 ***(I)***
PAVELESCU Florin Marius, 375 ***(I)***
PERȚ Steliana, 301 ***(I)***
PILLAT Vasile, 10, 492 ***(I)***
POENARU Maria, 362 ***(I)***
POPA Cristian, 8, 349 ***(I)***
PUWAK Hildegard, 8, 366 ***(I)***
SANDU Steliana, 379 ***(I)***
SAVA Sorica, 307 ***(I)***
STANCU Mariana, 342 ***(I)***
TĂNĂSESCU Sorin, 329 ***(I)***
*TITIRCĂ Radu, 407****(I)***
VRÂNCEANU Radu, 218 ***(I)***
ZAMAN Gheorghe, 10, 489 ***(I)***
ZAMFIR Cătălin, 216 ***(I)***